Verdal kommune

Møteinnkalling

Kommunestyrets medlemmer

Det innkalles med dette til følgende møte:

Utvalg:	Kommunestyre
Møtested:	Konferansesal, Stiklestad Nasjonale Kultursenter
Dato:	26.08.2019
Tid:	16:00

OBS! Merk tid og sted.

Evt. forfall, eller inhabilitet i noen av sakene, meldes til rådmannskontoret på 476 92392, eller på epost: line.ertsaas@verdal.kommune.no .

Varamedlemmer møter kun ved særskilt innkalling.

I forbindelse med at dette er det siste møte for det sittende kommunestyre, avsluttes møtet med middag ca kl. 19.30.

Alle bes ta med seg nettbrett for innlevering.

Verdal, 16. august 2019

Bjørn Iversen
Ordfører (s)

Oppdatert sakliste kommunestyrets møte 26. august 2019

Saksnr	Innhold
PS 62/19	Godkjenning av møteprotokoll
PS 63/19	Økonomirapport etter andre kvartal 2019 og budsjettjusteringer
PS 64/19	Analysegrunnlag for økonomiplan - Kostraanalyse
PS 65/19	Utvikling av Moparken del 2 - forurenset grunn
PS 66/19	Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets
PS 67/19	Sluttbehandling Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner
PS 68/19	Evaluering av De utrolige årene
PS 69/19	Retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger - felles for kommunene Steinkjer, Inderøy, Snåsa, Verdal og Levanger
PS 70/19	Etablering av samarbeid i Inn-Trøndelag vannområde
PS 71/19	Oppnevning av valgnemnd - kommunestyrevalget 2019
PS 72/19	Forskrift folkevalgtes godtgjøring mv. Verdal kommune valgperioden 2019-2023
PS 73/19	Delegeringsreglement Verdal kommune - endringer grunnet ny kommunelov
PS 74/19	Reglement for kommunestyret, formannskapet og utvalg for plan og samfunn og utvalg for mennesker og livskvalitet - endret i hht ny kommunelov
PS 75/19	Orienteringer
PS 76/19	Spørsmål fra Trine Reitan (AP) - ufrivillig deltid
PS 77/19	Spørsmål fra Arvid Wold (MDG) - Ørin Nord
PS 78/19	B-sak: Tilbud om kjøp av eiendom (tilleggssak)

PS 62/19 Godkjenning av møteprotokoll

Økonomirapport etter andre kvartal 2019 og budsjettjusteringer

Saksbehandler:	Inger Marie Skrove Grønnesby	**Arkivref:**
E-post:	inger.gronnesby@verdal.kommune.no	2019/3036 - /
Tlf.:		

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	84/19
Kommunestyre	26.08.2019	63/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
AP v/Bjørn Iversen fremmet følgende forslag til nytt pkt. 4:
4. Formannskapet forutsetter at gjeldende budsjettrammer overholdes.

Det ble først votert over rådmannens innstilling som ble enstemmig vedtatt.
Det ble så votert over forslag fra AP til pkt. 4 som ble enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
1. Økonomirapportering og finansrapport 2. kvartal 2019 tas til orientering.
2. Driftsbudsjettet endres i samsvar med vedlagte budsjettskjema 1A og 1B:
    - Budsjett IK, Kemner IKT og advokat reduseres med 620.000, budsjett for andel IK Innherred Innkjøp økes tilsvarende.
    - Budsjett IK Innherred Innkjøp økes i tillegg med 207.000 kr som finansieres ved økte renteinntekter.
3. Investeringsbudsjettet endres i samsvar med vedlagte budsjettskjema 2A og 2B:
    - Investeringer i anleggsmidler reduseres med 25,5 millioner
    - Merverdiavgiftskompensasjon reduseres med 5,1 millioner.
    - Bruk av bundne investeringsfond økes med 1 million
    - Bruk av lån reduseres med 21,4 millioner
    - Salgsinntekter på 0,8 mill og avdragsinntekter på 1,6 mill avsettes til ubundne investeringsfond med til sammen 2,4 mill.
4. Formannskapet forutsetter at gjeldende budsjettrammer overholdes.

Rådmannens innstilling:

5. Økonomirapportering og finansrapport 2. kvartal 2019 tas til orientering.
6. Driftsbudsjettet endres i samsvar med vedlagte budsjettskjema 1A og 1B:
    - Budsjett IK, Kemner IKT og advokat reduseres med 620.000, budsjett for andel IK Innherred Innkjøp økes tilsvarende.

- Budsjett IK Innherred Innkjøp økes i tillegg med 207.000 kr som finansieres ved økte renteinntekter.

7. Investeringsbudsjettet endres i samsvar med vedlagte budsjettskjema 2A og 2B:
   - Investeringer i anleggsmidler reduseres med 25,5 millioner
   - Merverdiavgiftskompensasjon reduseres med 5,1 millioner.
   - Bruk av bundne investeringsfond økes med 1 million
   - Bruk av lån reduseres med 21,4 millioner
   - Salgsinntekter på 0,8 mill og avdragsinntekter på 1,6 mill avsettes til ubundne investeringsfond med til sammen 2,4 mill.

Vedlegg:

Økonomirappport 2. kvartal 2019
Finansrapport 2. kvartal 2019
Budsjettskjema 1A og 1B (drift)
Budsjettskjema 2A og 2B (investering)

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

I samsvar med økonomireglementet avsnitt 4.2 skal det legges fram økonomirapporteringer kvartalsvis. Ihht finansreglementet avsnitt 10 skal også en egen finansrapport på kommunens aktiva og passiva inngå som en del av økonomirapporteringen.

Både i henhold til kommuneloven med tilhørende forskrifter og Verdal kommunes økonomireglement, skal budsjettet endres når det skjer vesentlige endringer i løpet av året. Verdal kommunes investeringsbudsjett foreslås endret som følge av at forutsetningene for budsjetterte bevilgninger er endret i løpet av året, i hovedsak i form av forsinkelser, som er nærmere omtalt i økonomirapporten. Det foreslås også mindre endringer i driftsbudsjettet.

Saksopplysninger til budsjettendringer:

Endringene i driftsbudsjett (skjema 1A og 1B) innebærer at IK Innkjøp totalt er økt med 827.000 kr. Dette er i samsvar med styrevedtatt budsjett for innkjøpssamarbeidet, og i tråd med de langsiktige ambisjonene kommunestyrene har lagt for samarbeidet.

Økningen i renteinntekter på 207.000 skyldes økt rentenivå i 2019.

Endringene i investering (skjema 2A og 2B): Endringene i momskompensasjon har nullvirkning totalt. Endringen reduserer momskompensasjonsutgifter med 5,1 mill kr og reduserer moms-kompensasjonsinntekter med tilsvarende beløp.

Finansiering av årets egenkapitalinnskudd i KLP foreslås endret fra bruk av disposisjonsfond til bruk av ubundne investeringsfond. Denne endringen påvirker ikke oppstillingene i A- og B-skjema og er således kun til orientering.

Vurdering:

Med datagrunnlag for et halvt år har vi et sikrere grunnlag for å analysere årets drift og investeringer enn ved første kvartal. Samtidig er det også bare et halvt år igjen til å sette nye tiltak for å komme i balanse, slik at det haster å ta tak i utfordringene som beskrives i rapporten. Rapporten viser stort avvik mellom årsprognose og budsjett for deler av virksomheten. Det er stort sett det samme bildet som avtegnet seg i økonomirapport 1/19 og årsrapport fra 2018. Det kan derfor henvises til disse dokumentene for nærmere beskrivelse av detaljer.

Den samlede prognosen (A-skjema) viser et merforbruk på 16,8 mill kr. Fellesinntekter og utgifter viser samlet en merinntekt på 2,4 mill kr. Virksomhetenes prognoser (B-skjema) viser et samlet merforbruk på 19,2 mill. Det er en forverring på ca 6 millioner fra første kvartal. Som tidligere i år er det spesielt NAV og Hjemmetjenesten som utpeker seg med store negative avvik, men nå melder også teknisk drift om betydelig merforbruk. Merforbruket innenfor teknisk sektor kan knyttes til økte strømpriser. IKT-samarbeidet med Levanger estimerer merforbruk i størrelsesorden 5,7 millioner, hvorav Verdals andel utgjør 42,4%. Det er fortsatt under arbeid å etablere de riktige sammenhenger mellom deltakerkommunen og samarbeidet etter avvikling av samkommunen. Tidligere har andre betalingsstrømmer og et samlet samkommuneregnskap bidratt til at det samlede brutto forbruket ikke har vært tilsvarende synlig for ikt-tjenester.

Det er en bedring for skole SFO og institusjonsdrift. Årsak til merforbruk og tiltak er nærmere beskrevet i kapittel 2 i økonomirapporten.

I rapportering for første kvartal ble det konkludert med at ingen avvik for noen tjenesteområder var så store at situasjonen kunne sies å være ute av kontroll. Ved utgangen av andre kvartal måles det en klar forverring i årsprognose for hjemmetjenesten. Det er stort behov for oppfølging ut året for denne tjenesten. Det er også behov for analyse av denne tjenesten inn mot ny økonomiplan. For noen virksomhetsområder som eksempelvis Bo- og dagtilbud, er avvikene relativt små i forhold til totalt budsjettvolum. Det er brukt samme metodikk for måling av avvik som forrige kvartalsrapport. Prognosen er basert på måling av avvik hittil i år og prognose for avvik resten av året. Prognose for avvik andre halvår er satt opp i dialog med virksomhetslederne. Prognosen er basert på et asymmetrisk forsiktighetsprinsipp der usikre inntekter og virksomheter med mindreforbruk holdes utenfor beregning av avvik. Det sannsynlige årsresultatet er derfor normalt noe bedre enn prognosene.

De største avvikene og utviklingen:

	Målt helårsavvik		
	Første kvartal	Andre kvartal	Endring
Skole og SFO	-737	-97	640
Nav Sosial og flyktningetjeneste	-3 361	-3 703	-342
Hjemmetjenesten	-3 440	-4 998	-1 558
Institusjonstjeneste	-843	-	843
Bo og dagtilbud		-374	-374
Velferd felles	-399	-1 214	-815
Teknisk drift	-372	-3 737	-3 365
Integrering og Mangfold	-801	-1 131	-330
IK, Kemner, IKT og advokat	-2 684	-2 401	283
IK Innherred brann og redning	-682	-682	-
IK Innherred innkjøp	-	-827	-827

Verdal kommune
Rådmannen

Økonomirapportering 2. kvartal 2019
Verdal kommune

Kommunens økonomiske situasjon
pr. 30.06.2019

Status investeringer

Verdal 9.8.2019

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING 3
2. STATUS ØKONOMISK DRIFT, UTVIKLING I INNTEKTER OG UTGIFTER 5
2.1 Oppsummering av økonomisk situasjon pr 30.06.2019 5
2.1.1 Regnskapsskjema 1A 5
2.1.2 Regnskapsskjema 1B 7
2.2 Rapportering fra virksomhetene (oppsummert) 10
2.2.1 Oppvekst 10
2.2.2 Velferd 12
2.2.3 Næring og samfunnsutvikling 15
2.2.4 Rådmannens fellesområde og Stab, utvikling og virksomhetsstøtte 18
2.2.5 Innherred kommunesamarbeid 19
2.3 Budsjettjusteringsbehov drift 21
3. STATUS Investeringer 22
3.1 Oversikt investeringer 22
3.2 Status og budsjettjusteringsbehov i investeringsregnskapet 23
4. ORGANISASJON 25
4.1 Endringsprosesser, visjon og nærvær 25

1. INNLEDNING

Rådmannen legger med dette fram økonomirapport for andre kvartal 2019. Med datagrunnlag for et halvt år har vi et sikrere grunnlag for å analysere årets drift og investeringer enn ved første kvartal. Samtidig er det også bare et halvt år igjen til å sette nye tiltak for å komme i balanse, slik at det haster å ta tak i utfordringene som beskrives i rapporten. Rapporten viser stort avvik mellom årsprognose og budsjett for deler av virksomheten. Det er stort sett det samme bildet som avtegnet seg i økonomirapport 1/19 og årsrapport fra 2018. Det kan derfor henvises til disse dokumentene for nærmere beskrivelse av detaljer.

Den samlede prognosen (A-skjema) viser et merforbruk på 16,8 mill kr. Fellesinntekter og utgifter viser samlet en merinntekt på 2,4 mill kr. Virksomhetenes prognoser (B-skjema) viser et samlet merforbruk på 19,2 mill. Det er en forverring på ca 6 millioner fra første kvartal. Som tidligere i år er det spesielt NAV og Hjemmetjenesten som utpeker seg med store negative avvik, men nå melder også teknisk drift om betydelig merforbruk. Merforbruket innenfor teknisk sektor kan knyttes til økte strømpriser. IKT-samarbeidet med Levanger estimerer merforbruk i størrelsesorden 5,7 millioner, hvorav Verdals andel utgjør 42,4%. Det er en bedring for skole SFO og institusjonsdrift. Årsak til merforbruk og tiltak er nærmere beskrevet i kapittel 2 i økonomirapporten.

I rapportering for første kvartal ble det konkludert med at ingen avvik for noen tjenesteområder var så store at situasjonen kunne sies å være ute av kontroll. Det er i andre kvartal etablert tettere styringsdialog og samarbeid mellom personal, økonomi og virksomhetsområder med stort merforbruk. Ved utgangen av andre kvartal måles det en klar forverring i årsprognose for hjemmetjenesten. Det er stort behov for oppfølging og analyse av denne tjenesten videre inn mot ny økonomiplan. For noen virksomheter, som eksempelvis Bo og Dagtilbud, er avvikene relativt små i forhold til totalt budsjettvolum. Det er brukt samme metodikk for måling av avvik som i forrige økonomirapport. Prognosen er basert på måling av avvik hittil i år og prognose for avvik resten av året. Prognose for avvik andre halvår er satt opp i dialog med virksomhetslederne. Prognosen er basert på et asymmetrisk forsiktighetsprinsipp der usikre inntekter og virksomheter med mindreforbruk holdes utenfor beregning av avvik. Det sannsynlige årsresultatet er derfor normalt noe bedre enn prognosene.

De største avvikene og utviklingen:

	Målt helårsavvik		
	Første kvartal	Andre kvartal	Endring
Skole og SFO	-737	-97	640
Nav Sosial og flyktningetjeneste	-3 361	-3 703	-342
Hjemmetjenesten	-3 440	-4 998	-1 558
Institusjonstjeneste	-843	-	843
Bo og dagtilbud		-374	-374
Velferd felles	-399	-1 214	-815
Teknisk drift	-372	-3 737	-3 365
Integrering og Mangfold	-801	-1 131	-330
IK, Kemner, IKT og advokat	-2 684	-2 401	283
IK Innherred brann og redning	-682	-682	-
IK Innherred innkjøp	-	-827	-827

Oversikt over avvikene i driftsregnskapet:

Inntekter:	Merinntekter ca 2,4 mill kr	Rapportens kapittel 2.1.1 (A-skjema)
Virksomhetene:	Merutgifter ca 19,1 mill kr	Rapportens kapittel 2.1.2 (B-skjema)
	Status og tiltak virksomheter	Rapportens kapittel 2.2
§ 27 samarbeid:	Beskrivelse avvik	Rapportens kapittel 2.2.5

Oversikt budsjettjusteringer:

Drift (rapporten kapittel 2.3 og budsjettskjema 1A og 1B):

- Budsjett IK, Kemner IKT og advokat reduseres med 620.000, som flyttes til IK Innherred Innkjøp.
- Budsjett IK Innherred Innkjøp økes i tillegg med 207.000 kr som finansieres ved å øke anslaget for renteinntekter.

Investering (rapporten kapittel 3.2 og budsjettskjema 2A og 2B):

Budsjettjusteringene i investeringsregnskapet er av regnskapsteknisk karakter. I sum reduseres investeringer med 25,5 mill kr. Reduserte låneopptak som følge av framdriftsendringer i byggeprosjektene Vinne og Stiklestad skole utgjør hoveddelen.

- Investeringer i anleggsmidler reduseres med 25,5 millioner
- Merverdiavgiftskompensasjon reduseres med 5,1 millioner.
- Bruk av bundne investeringsfond økes med 1 million
- Bruk av lån reduseres med 21,4 millioner
- Salgsinntekter på 0,8 mill og avdragsinntekter på 1,6 mill avsettes til ubundne investeringsfond med til sammen 2,4 mill.
- Finansiering av årets egenkapitalinnskudd i KLP foreslås endret fra bruk av disposisjonsfond til bruk av ubundne investeringsfond. Denne endringen påvirker ikke oppstillingene i A- og B-skjema og er således kun til orientering.

2. STATUS ØKONOMISK DRIFT, UTVIKLING I INNTEKTER OG UTGIFTER

2.1 Oppsummering av økonomisk situasjon pr 30.06.2019

2.1.1 REGNSKAPSSKJEMA 1A

tall i hele tusen	Kvartalet				Helår			
Regnskapsskjema 1A - Drift	Regnskap pr 2. kvartal 2019	Regnskap pr 2. kvartal 2018	Budsjett pr 2. kvartal 2019	Budsjett-avvik pr 2. kvartal 2019	Helårs-budsjett 2019	Regnskap 2018	Års-prognose 2019	Avvik budsjett og prognose 2019
Skatt på inntekt og formue	163 118	159 429	162 944	174	329 117	334 369	331 648	2 531
Ordinært rammetilskudd	265 814	253 174	266 396	-581	495 283	471 611	493 380	-1 903
Skatt på eiendom	26 940	24 400	26 831	109	40 250	37 777	40 351	101
Andre generelle statstilskudd	-	-	-	-	2 750	2 812	2 750	-
Sum frie disponible inntekter	455 872	437 003	456 171	-298	867 400	846 568	868 129	729
Renteinntekter og utbytte	12 595	1 754	11 782	813	15 832	7 885	17 074	1 242
Renteutg., prov. og andre fin.utg.	18 250	16 426	19 034	784	40 498	34 829	40 100	398
Avdrag på lån	26 700	22 010	26 700	-	48 000	41 000	48 000	-
Netto finansinnt./utg.	-32 355	-36 683	-33 952	1 597	-72 666	-67 944	-71 026	1 640
Til dekn av tidl. regnsk.m. merforbr	-	-	-	-	-	-	-	-
Til ubundne avsetninger	13 367	-	13 367	-0	16 299	27 560	16 299	0
Til bundne avsetninger	9 383	-	9 382	1	9 382	217	9 382	-0
Bruk av tidl regnsk.m. mindreforbr	10 434	-	10 434	-0	10 434	27 560	10 434	0
Bruk av ubundne avsetninger	12 587	3 575	12 587	0	25 175	16 815	25 175	0
Bruk av bundne avsetninger	44	-	-	44	-	-	44	44
Netto avsetninger	317	3 575	273	44	9 928	16 598	9 972	44
Overført til investeringsregnskapet	-	-	-	-	-	-	-	-
Til fordeling drift	423 834	403 895	422 491	1 343	804 662	795 222	807 075	2 413
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	351 362	339 630	337 967	-13 396	804 662	785 649	823 826	-19 164
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	72 472	64 265	84 524	-12 053	-	9 574	-16 752	-16 752

Regnskapsskjema 1A viser kommunens generelle inntekter og utgifter, - og danner rammen for hva som kan fordeles til tjenesteproduksjon. Forventning til disse størrelsene ved årsslutt vises i kolonnen «Årsprognose 2019», med til sammen 807,1 millioner til fordeling. Nest siste rad i denne kolonnen viser virksomhetenes rapporterte forbruksprognose, med 823,8 millioner, dvs et merforbruk på 19,2 millioner hos virksomhetene. Samlet forventet merforbruk for 2019 blir da 16,8 millioner, når man også tar med positivt bidrag fra fellesinntektene. I det følgende kommenteres de endringene som påvirker kommunens rammebetingelser, mens økonomirapporten senere vil fokusere mer rundt virksomhetenes drift.

Budsjett for skatt og rammetilskudd er lagt lik KS' prognosemodell etter framleggelsen av statsbudsjettet for 2019. KS oppdaterer prognosene etter hvert som det kommer nye signaler om utviklingen. Ved utgangen av forrige kvartal, viste prognosen en forventet inntektsreduksjon på 3,15 mill mot budsjett. Kommunaldepartementet oppdaterer inntektsanslag for skatt og inntektsutjevning (skatteutjevning) i mai og oktober. Ny prognose viser at kommunen kan forvente samlet skatt og rammetilskudd omtrent som

budsjettert i 2019, potensielt med en marginal merinntekt. Informasjon fra KS hittil i år gir grunn til å tro at den store merskatteveksten vi har sett i slutten av 2018 og starten av 2019 vil avta utover i 2019. Rådmannen har ikke noe grunnlag for å anta at det blir en stor merskattevekst i 2019, og vil derfor advare mot å forskuttere at departementets nasjonale skatteanslag er satt for lavt for fjerde år på rad.

Eiendomsskatt for første og andre termin er utfakturert, og har gitt inntekter omtrent som forventet. Kommunens takstgrunnlag er fra 2011. Etter Eigedomsskattelova § 8A-3 (2.ledd) skal det være allmenn taksering i kommunen hvert tiende år, altså i 2021 for Verdals del, og da med virkning fra 2022. Inntil da (og også i perioden fra 2012 og fram til i dag), vil eiendomsskatteinntektene i kommunen kun påvirkes av endringer i skattesats, tilførsel av nye objekter, og endringer i regelverket. To endringer med virkning fra 2020, som gjelder bolig og fritidsbolig, vil være av stor betydning for kommunen; For det første differensieres eiendomsskattesatsen, slik at maksimal skattesats for bolig og fritidsbolig blir 5 promille (for annen type eiendom, f.eks næringseiendom er maksimalsatsen fortsatt 7 promille). I tillegg innføres det en obligatorisk reduksjonsfaktor på minimum 30 % i takstene på boliger og fritidsboliger. Den siste regel-endringen vil gi Verdal kommune en inntektsreduksjon i 2020 på anslagsvis 8,4 millioner sammenlignet med dagens nivå, forutsatt at skattesats og lokale fritak holdes uendret.

Som varslet hevet Norges Bank styringsrenten til 1,25 % i rentemøtet i juni. Neste rentebeslutning offentliggjøres 15. august, og ifølge pressemeldingen i forbindelse med siste rentebeslutning uttaler sentralbanksjefen at styringsrenten mest sannsynlig vil bli satt videre opp i løpet av det neste halve året. Finansrapporten per andre kvartal, som følger som vedlegg til denne økonomirapporten, viser en renteprognose på 36,7 mill på kommunens investeringsgjeld. I tillegg kommer renter på Husbanklån som brukes til videreutlån. Samlet er renteutgifter prognosert til drøye 40,1 mill, som vil gi et lite mindreforbruk i forhold til budsjett. Dersom renteutviklingen blir en annen enn forutsatt, eller at nye låneopptak blir høyere eller lavere enn beregnet pr nå, vil dette ha direkte innvirkning på renteprognosen.

Renteinntekter ser ut til å gi en merinntekt i forhold til budsjett i 2019. Forsinkelser i større investerings-prosjekter har medført romsligere likviditet (høyere bankinnskudd) en forutsatt i budsjettet. I tillegg påvirker Norges Banks renteøkninger også innskuddsrentene, samtidig som at det fortsatt holdes fokus på aktiv plassering av kommunens overskuddslikviditet.

NTE-utbytte på kr 9.382.808 er mottatt, og avsatt med 20 % til Verdal kommunes utviklingsfond og 80 % til Verdal kommunes kraftfond, i tråd med PS 107/18. Rådmannen vil innstille på bruk av utviklingsfondet senest i første formannskapsmøte etter sommeren 2020.

En oppdatert beregning av minsteavdrag viser at kommunens avdragsutgifter ville beløpt seg til 53,5 millioner dersom kommunen skulle fulgt beregningsmetoden som blir obligatorisk fra 2020. Dette er hele 5,5 millioner høyere enn årets budsjetterte avdrag på 48 millioner. Gammel beregningsmåte (som ennå er lovlig) gir et avdrag som er innenfor budsjett, og det prognoseres derfor ingen avvik i avdrag for 2019. Når ny beregningsmetode blir obligatorisk fra neste år er det imidlertid svært viktig at nivået på driften er tilpasset de betydelig økte avdragsutgiftene.

2.1.2 REGNSKAPSSKJEMA 1B

tall i hele tusen	Kvartalet				Helår			
Regnskapsskjema 1B - Drift	Regnskap pr 2. kvartal 2019	Regnskap pr 2. kvartal 2018	Budsjett pr 2. kvartal 2019	Budsjett-avvik pr 2. kvartal 2019	Helårs-budsjett 2019	Regnskap 2018	Års-prognose 2019	Avvik budsjett og prognose 2019
Rådmann	17 796	10 426	18 225	429	43 984	39 793	43 984	-
Fellesområder	-2 357	4 121	-1 326	1 031	27 603	8 813	27 603	-
Fellesområder	15 439	14 547	16 899	1 460	71 586	48 606	71 586	-
Oppvekst felles	67 494	69 273	68 159	665	122 217	124 347	122 217	-
Skole / SFO	82 527	87 754	83 292	764	194 400	200 797	194 497	-97
Barnehage	-6 558	-7 488	-5 105	1 453	2 075	-1 997	2 075	-
Ressurssenter oppvekst	22 608	19 394	21 715	-894	55 052	51 739	55 052	-
Oppvekst	166 071	168 933	168 060	1 989	373 743	374 886	373 840	-97
NAV Sosial- og flyktningetjenesten	13 065	11 205	10 368	-2 697	22 096	24 848	25 799	-3 703
Hjemmetjenesten	40 087	39 419	35 865	-4 222	78 423	86 376	83 421	-4 998
Institusjonstjenesten	45 933	41 625	41 785	-4 149	90 592	92 542	90 592	-
Bo- og dagtilbudstjenesten	36 616	40 090	36 434	-182	87 209	85 559	87 583	-374
Velferd felles	3 426	-	3 105	-321	5 976	-	7 190	-1 214
Velferd	139 128	132 339	127 558	-11 570	284 296	289 326	294 585	-10 289
Kulturturtjenesten	12 253	12 509	11 977	-277	20 571	20 261	20 571	-
Landbruk, miljø og arealforvaltning	1 971	2 943	2 455	484	6 455	6 437	6 455	-
Teknisk drift	23 986	19 493	20 307	-3 679	37 686	36 827	41 423	-3 737
Selvkostområder	-11 031	-15 057	-11 585	-554	0	861	0	-
Integrering og mangfold	-332	-1 172	-2 088	-1 755	-100	-794	1 031	-1 131
Næring og samfunnsutvikling	26 847	18 716	21 066	-5 781	64 612	63 592	69 481	-4 869
IK, Regnskap, innfordring og lønn	770	994	1 107	336	3 165	3 208	3 165	-
IK, Geodata og oppmåling	-863	434	-83	780	540	561	540	-
IK, Kemner, IKT og advokat	6 785	6 670	6 450	-335	12 900	12 202	15 301	-2 401
IK Innherred brann og redning	5 099	4 507	5 100	1	10 200	9 607	10 882	-682
IK Innherred Innkjøp	276	0	0	-276	0	0	827	-827
Finanstransaksjoner	-8 190	-7 510	-8 190	0	-16 380	-16 340	-16 380	-
Øvrig totalt	3 877	5 095	4 384	507	10 425	9 239	14 335	-3 910
Sum virksomheter	351 362	339 630	337 967	-13 396	804 662	785 649	823 826	-19 164

Virksomhetenes prognoser for året 2019 viser et samlet merforbruk på 19,2 mill, noe som er en forverring på ca 6 millioner fra første kvartal. Som tidligere i år er det spesielt NAV og Hjemmetjenesten som utpeker seg med store negative avvik, men nå melder også teknisk drift om betydelig merforbruk. IKT-samarbeidet med Levanger estimerer merforbruk i størrelsesorden 5,7 millioner, hvorav Verdals andel utgjør 42,4%.

Som ved tidligere rapporteringer er det verdt å merke seg at ingen virksomheter presenteres med mindre-forbruk i tabellen over. Så lenge det ikke er aktivitet som er bortfalt, eller andre faktorer som har endret seg vesentlig fra de forutsetningene som var lagt til grunn i budsjettet, kan man ikke med sikkerhet forvente mindreforbruk på nåværende tidspunkt. En forsiktig tilnærming er derfor at virksomhetene vil forbruke de midlene de er bevilget. Som følge av dette forsiktighetsprinsippet er virksomheter med målt

mindreforbruk satt til budsjettbalanse i A- og B-skjema foran. I de videre tabellene i rapporten (lønn og innkjøp) er imidlertid både mer- og mindreforbruk presentert netto, for å vise totalbildet for kommunen.

Først når året er omme, vil det foreligge et endelig svar på om enkelte virksomheter har klart å oppnå et mindreforbruk (overskudd). Slik tallene nå foreligger vil det kunne ha avgjørende betydning for kommunens totale resultat at noen virksomheter klarer å levere et mindreforbruk, samtidig som at virksomheter med varslede budsjettoverskridelser klarer å tilpasse drift til budsjett resten av året.

Lønnsutgifter – netto inkl sykelønnsrefusjoner mv

tall i hele tusen	Kvartalet		Helår		
Netto lønnskostnader	Regnskap pr 2. kvartal 2019	Budsjett pr 2. kvartal 2019	Årsbudsjett 2019	Årsprognose 2019	Årsavvik 2019
Fastlønn mv	225 464	222 680	497 269	503 130	-5 862
Tillegg	13 252	12 844	25 872	25 711	161
Overtid	2 332	1 822	3 747	4 047	-300
Andre godtgjørelser	1 829	1 992	5 361	4 841	520
Vikar / ekstrahjelp	10 180	8 033	24 773	27 063	-2 290
Vikar v sykdom/foreldreperm	14 781	9 103	20 024	28 125	-8 100
Refusjon sykdom/foreldreperm	-18 313	-8 882	-17 759	-32 474	14 714
Sosiale kostnader	84 832	86 594	182 679	180 182	2 497
Avlastning, fosterheim, støttekontakt mv	4 771	5 180	10 361	10 057	304
Intro- og kvalifiseringsstønad	5 373	5 025	8 588	9 000	-412
Totalsum	344 501	344 393	760 916	759 683	1 233

Lønnsutgifter, inklusive refusjoner for sykelønn og foreldrepenger, viser et samlet forventet mindreforbruk på 1,2 mill. Lønn til faste ansatte viser et merforbruk på 5,9 mill, lønn til vikarer og midlertidig ansatte gir et prognosert merforbruk på 10,4 mill, mens refusjoner gir en merinntekt på 14,7 mill. I tillegg kommer et mindreforbruk på sosiale kostnader (pensjon og arbeidsgiveravgift) på 2,5 mill. Noe av mindreforbruket på sosiale kostnader skyldes at grunnlaget for beregningen av sosiale utgifter i budsjettet er marginalt høyere enn de utgifter som reelt sett kan påregnes, og det ligger derfor en liten buffer i de budsjetterte utgiftene.

Prognosen viser 28,1 mill i forventede utgifter til vikarer ved sykdom eller foreldrepermisjon, mens forventede refusjoner er på 32,5 mill. Ledere er svært restriktive med vikarer ved korttidsfravær og vikarer er også gjerne rimeligere arbeidskraft enn den faste ansatte som er ute i langtidssykemelding eller foreldrepermisjon. Korttidsfravær er ikke omfattet av lønnsrefusjonsordning fra NAV, og NAV dekker heller ikke pensjonsutgifter. Høyt fravær vil derfor, uansett refusjon fra NAV, være en merkostnad for kommunen.

Innenfor lønnsområdet er det skole/SFO og hjemmetjenesten som har de største estimerte merforbrukene på årsbasis, med hhv 2,8 mill og 4 mill i prognosert budsjettavvik. I skolen er det imidlertid allerede planlagt en del aktivitetsendringer som først trer i kraft ved skolestart til høsten, og som prognosen bare delvis

hensyntar, slik at det samlede merforbruket her må antas å kunne gå noe ned. I hjemmetjenesten er det stadig mer krevende å tilpasse aktiviteten til budsjettrammen, og avviket er økende ifht siste rapportering.

De største prognoserte mindreforbruk på lønnsutgifter finner vi hos teknisk drift og barnehager med hhv 1,8 og 1,7 million. Avvikene er i en viss grad knyttet til forsiktig budsjettering av lønnsrefusjoner fra NAV.

Innkjøpsposter

tall i hele tusen	Kvartalet		Helår		
Innkjøpsutgifter	Regnskap pr 2. kvartal 2019	Budsjett pr 2. kvartal 2019	Årsbudsjett 2019	Årsprognose 2019	Årsavvik 2019
Rådmann	3 988	3 579	8 207	8 551	-344
Fellesområder	3 379	4 035	6 680	6 241	439
Fellesområder totalt	7 367	7 615	14 887	14 792	95
Oppvekst felles	30 835	31 354	47 013	46 971	42
Skole / SFO	9 585	11 158	22 634	22 723	-89
Barnehage	3 552	3 712	7 521	8 015	-494
Ressurssenter oppvekst	6 131	5 446	14 993	16 660	-1 667
Oppvekst totalt	50 103	51 670	92 160	94 368	-2 208
NAV Sosial- og flyktningetjenesten	1 165	1 151	2 151	1 775	376
Hjemmetjenesten	4 071	3 569	7 435	8 406	-971
Institusjonstjenesten	18 689	14 215	25 913	37 331	-11 418
Bo- og dagtilbudstjenesten	5 115	3 701	7 714	9 591	-1 877
Velferd felles	718	956	1 935	2 255	-320
Velferd totalt	29 758	23 591	45 148	59 359	-14 210
Kulturtjenesten	1 991	1 609	3 283	3 662	-379
Landbruk, miljø og arealforvaltning	1 497	1 328	2 067	2 573	-506
Teknisk drift	25 239	19 685	36 175	41 468	-5 293
Selvkostområder	11 913	11 777	25 955	25 951	4
Integrering og mangfold	2 463	2 162	4 474	4 746	-272
Næring og samfunnsutvikling totalt	43 103	36 562	71 954	78 399	-6 445
IK, Regnskap, innfordring og lønn	622	801	1 660	1 559	101
IK, Geodata og oppmåling	327	372	830	908	-77
Innherred kommunesamarb., Verdal	948	1 173	2 490	2 466	24
IK Kemner, IKT og advokat	6 793	6 450	12 900	15 317	-2 417
IK Innherred brann og redning	5 099	5 100	10 200	10 882	-682
IK Innherred Innkjøp	276	0	0	827	-827
Kommunesamarb i andre kommuner	12 168	11 550	23 100	27 293	-3 926
Totalt	143 447	132 161	249 740	276 411	-26 671

Årsprognosen gir et estimert merforbruk på 26,7 mill for innkjøpsposter. Virksomheten med størst merforbruk er institusjonstjenesten, hvor man har fått merkostnader til kjøp av institusjonsplass utenfor

kommunen, samt merkostnader på grunn av fastlegemangel. Kjøp av plass er knyttet til brukerbehov som krever kompetanse kommunen ikke har per i dag. Institusjonstjenesten vil få refundert en betydelig andel av utgiftene gjennom ordningen for refusjon av ressurskrevende tjenester, noe som bidrar at tjenesten forventer å gå i balanse samlet.

Teknisk drift har også høye innkjøpsutgifter, spesielt knyttet til snøbrøyting og elektrisitet. Til tross for tilførsel av 1,5 millioner til økte el-utgifter i budsjettet for 2019, ser teknisk avdeling ut til å få et betydelig merforbruk på denne posten.

Samarbeidene med Levanger, det være seg Innherred Brann og Redning, og IKT, Kemner og Jus, kommer til uttrykk som innkjøpskostnader i Verdal kommunes regnskap. Begge samarbeidene viser merforbruk, og spesielt IKT synes å ha stadig økende utgiftsnivå. Dette er på mange måter i tråd med en ventet utvikling, all den tid digitaliseringssatsingen i kommunene nødvendigvis må koste noe, men utviklingen i utgiftsnivået har skjedd langt raskere enn hva budsjett for samarbeidet tar høyde for.

Det vises forøvrig til virksomhetenes egne kommentarer i kapittel 2.2 under.

2.2 Rapportering fra virksomhetene (oppsummert)

Den enkelte virksomhetsleder, som har budsjettansvar overfor rådmannen, gjør fortløpende vurderinger av aktivitets- og økonomistyringen. I det følgende er vurderingene av andre kvartal 2019 oppsummert. Avvik mellom årsbudsjett og års-prognose er illustrert med et trafikklys. Grønt lys viser at virksomheten melder balanse (eller mindre-forbruk), gult lys er merforbruk opp mot 0,5 mill, og rødt lys er forventet merforbruk over 0,5 mill.

2.2.1 OPPVEKST

Oppvekstområdet består av virksomhetsområdene Oppvekst felles, Skole / SFO, Barnehager og Ressurssenter oppvekst.

Oppvekst felles

Ut fra kunnskap pr juni er det forventet balanse i driften ved årsslutt, - eventuelt et lite mindreforbruk grunnet noen færre barn i private barnehager enn budsjettert.

Området Oppvekst felles omfatter ungdomsarbeidet i Verdal kommune, samt barnehagemyndigheten, hvor det er sistnevnte som utgjør det alt vesentligste av budsjettmidlene. Det har vært mellom 35 og 40 færre barnehagebarn i Verdal kommune vårhalvåret 2019 sett i forhold til samme periode i fjor. Dette påvirker tilskudd til finansiering av private og kommunale barnehager, og gir et foreløpig beregnet mindreforbruk sammenlignet med budsjett. Det vil imidlertid alltid være en del endringer fra høsten av, når skolestarterne går ut av barnehagen, og nye barn kommer inn, og prognosen er derfor forbundet med noe usikkerhet. Oppvekst felles forventer å avslutte året innenfor den tildelte budsjettrammen.

Skole / SFO

Etter første halvår rapporterer skole/SFO om et merforbruk for året i størrelsesorden 0,1 mill, dvs tilnærmet balanse.

Det arbeides kontinuerlig med å få tilpasset bemanningen slik at driften holdes innenfor budsjettrammen.

Kommunale barnehager

Ved utgangen av andre kvartal viser regnskapet for kommunale barnehager et mindreforbruk, og det forventes balanse mellom budsjett og regnskap innen årsslutt.

Det er noe negativt avvik ved Garnes barnehage som sannsynligvis vil vedvare ut året. Det skyldes i hovedsak høyt sykefravær, redusert antall barn, og liten mulighet til fleksibilitet ved liten enhet. Tilsvarende avvik ved Vinne barnehage, men dette vil sannsynligvis utlignes mot sykelønn. Overflytting av ansatte med lang ansiennitet medfører større kostnader på lønn enn det som er lagt som grunnlag i budsjett. Leksdal barnehage vil fra august måned ha noe høyere bemanning enn bemanningsnormen tilsier, for kunne opprettholde drift med to avdelinger under fallende barnetall. Det tilstrebes å klare dette innenfor vedtatt ramme.

Ness barnehage er nedlagt etter at budsjettet ble lagt. Barn og ansatte vil bli overført til andre enheter fra 01.08.19, og gjenværende driftsbudsjett overføres til mottagende enheter for høsthalvåret.

Det foreligger totalt sett ingen vesentlige tjenesteavvik innenfor virksomhetsområdet ut over de vanlige svingninger i barnetall og dertil bemanning, som følger av løpende opptak. Barnehagestyrerne utviser god budsjettlojalitet, og innkjøp avventes til de ser om de holder budsjett på andre områder. Budsjettramme har ikke gitt rom for å sette av midler til ekstern kompetanseheving for personal. Eventuelt kjøp av tjenester må finansieres av barnehagenes egne driftsbudsjett.

Ressurssenter oppvekst - barneverntjenesten

Ressurssenter Oppvekst består av PPT, Barnevern og Helsestasjon. Virksomhetsområdet vil drifte året innenfor tildelt budsjettramme.

Forventede statstilskudd til flere ulike formål kommer i løpet av høsten. Disse utgjør litt over 2 millioner. Når dette utbetales vil dette styrke regnskapet ytterligere, og trygge forventningen om drift innenfor de tildelte rammene. Det vil alltid være noe usikkerhet knyttet til barneverntjenesten og ressursbruk. Det er vanskelig å forutse hvilke behov og situasjoner som oppstår, og enkeltsaker kan gi store utslag. Pr i dag har virksomhetsleder ingen informasjon som gjør prognosen usikker. Helsestasjon og PPT har forutsigbar og kontrollerbar drift.

2.2.2 VELFERD

Velferdssektoren omfatter virksomhetsområdene NAV, Hjemmetjenesten, Bo- og dagtilbudstjenesten, Institusjonstjenesten og Velferd felles.

NAV

Prognosen for NAV viser et merforbruk på 3,7 mill mot tildelt budsjettramme.

Lønn og personalkostnader
Virksomheten har et reelt mindreforbruk på lønn til ansatte når det tas hensyn til refusjoner i forbindelse med sykefravær og fødselspermisjon samt to tiltak som mottar øremerkede midler, Drømmenavet (1,26 mill) og Inclusivate (ca 130 000).

Økonomisk sosialhjelp
Det har vært en økning av søknader om ytelser etter lov om sosiale tjenester. Årsaker til denne økningen er flere, som innskjerping av regelverk for arbeidsavklaringspenger og uføretrygd, og forventet økning av utbetalinger til flyktninger som er ferdig med introduksjonsprogram. En sikker prognose innenfor dette området er vanskelig da det er flere forhold som påvirker antallet som har rett på ytelser etter loven.

I første halvår har i gjennomsnitt 129 brukere mottatt økonomisk sosialhjelp. Det var flest mottakere i årets 3 første måneder, med en reduksjon utover våren. Gjennomsnittlig antall innenfor flyktningetjenesten NAV, ligger på 27. Her forventes en økning utover året på grunn av de store bosettingene i 2016 og 2017.

Det er satt i verk et kartleggingsarbeid for å sikre og forbedre arbeidsprosessene for raskere avklaring av brukeres behov slik at de mottar rett ytelse og rett tiltak i et avgrenset tidsrom som understøtter selvforsørgelse. Tett oppfølging er nøkkelen til å få raskere avklaringer, men dette er arbeidskrevende og er avhengig av samarbeid med andre enheter i kommunen. Det pågår et eksternt finansiert prosjekt med tettere oppfølging av enkeltbrukere gjennom Drømmenavet og Inclusivate.

I revidert statsbudsjett for 2019 ble kommunene tilført 90 mill på rammetilskuddet som kompensasjon for ekstrautgifter ved endring av regelverk for arbeidsavklaringspenger og uføretrygd. Med et grovt anslag basert på folketall, vil dette utgjøre ca kr 270 000 for Verdal.

Kommunale boliger
Lov om sosiale tjenester regulerer NAV sitt ansvar for akuttboliger. NAV betaler tomgangsleie og reparasjoner knyttet til alle kommunale boliger. Siden 2014 er det utviklet nye rutiner for samhandlingen mellom kommunen og Verdal Boligselskap AS med tanke på å tilby boliger som er mer tilpasset brukerbehovene og redusere tomgangsleie og reparasjoner. Ordningen med betaling av tomgangsleie falt bort fra 01.06.19. Dette reduserer utgiftene framover.

Hjemmetjenesten

Hjemmetjenesten ligger an til merforbruk på ca 5 millioner for 2019. Hovedsakelig er dette økte lønnsutgifter som følge av økt innleie av vikarer, bruk av overtid og dekning forskjøvet arbeidstid.

Vesentlige produksjons/tjenesteavvik
Første halvår leverer hjemmetjenesten i gjennomsnitt per måned:

- Hjemmesykepleie til 357 tjenestemottakere fordelt på 6297 vedtakstimer
- Hjemmehjelp til 184 tjenestemottakere fordelt på 851 vedtakstimer
- Hjemmehjelp helsehjelp til 16 tjenestemottakere fordelt på 44 vedtakstimer

Det er viktig å merke seg at antallet unike tjenestemottakere er lavere enn det som framgår i denne oversikten fordi en bruker kan ha flere tjenester enn en. Det arbeides med å få denne oversikten,

Antallet månedsverktimer hjemmetjenesten disponerer fast er 14.626 (103 årsverk x 35,5 timer per uke x 4). I løpet av første halvår er det gjennomsnittlig brukt 243 overtidstimer per måned i tillegg til disponible faste årsverkstimer. Innleie av vikarer som følge av sykefravær, ferieavvikling, avspasering og barns sykdom viser at det er høyere innleie enn registrert fravær i perioden.

Aktiviteter og endringer for å redusere merforbruk
Det er iverksatt forberedelser for å innføre ny budsjett- og styringsmodell for hjemmetjenesten. Innføring av nye arbeidsverktøy (mobil omsorg og digitale arbeidslister) og endring i registreringsrutiner for å sikre valide styringsdata er en del av dette. Utviklingsarbeidet krever ledelse som understøtter behovet for nye strukturer og endring av arbeidskulturer. Ca 1,5 årsverk er knyttet til dette arbeidet og vil på sikt gi effekter som bedre oversikt over brukerbehov, kompetanse og ressursbruk.

Det er behov for å avklare innhold i og kvalitet på tjenestene internt i hjemmetjenesten, det må skje i nært samarbeid med forvaltningskontor, institusjonstjenesten, bo- og dagtilbudstjenesten og NAV. Dette vil gi et bedre grunnlag for at rett person med riktig kompetanse utfører tjenesten brukerne har behov for.

Det har vært og er stort fokus på oppfølging av ansatte med nærværssamtaler og IA samtaler. Sykefraværet er noe redusert perioden. Dette er stabiliserende på arbeidsmiljø og tjenestekvalitet, og gir positiv ringvirkninger for daglig drift og reduserer merforbruket innleie av vikarer.

Annet
Det er gjennomført to møtepunkter mellom økonomienhet, personalenhet og hjemmetjenesten. Dette er i tråd med behovsvurderinger gjort i kvartalrapport 1/19, hvor rådmannen beskrev behov for tett samarbeid og oppfølging for å etablere kunnskapsgrunnlag og finne tiltaksmuligheter. Det er videre avtalt regelmessige oppfølgingsmøter gjennom høsten. Utfordringsbildet er sammensatt. Det er gjennomført arbeidsprosesskartlegginger i løpet av første halvår som viser at det er stort behov for videreutvikling av ledelse, struktur og kultur slik at tjenesteytingen er i samsvar med brukerbehovene til enhver tid.

Utfordringene er store, og det vil ta tid å finne løsninger på hvordan økonomisk balanse skal oppnås. Arbeidet med å finne budsjettdekning vil fortsette andre halvår.

Institusjonstjenesten

Analyse av prognoseavvik viser at Institusjonstjenesten samlet kan holde driften innenfor tildelt budsjett for 2019. Det er knyttet usikkerhet til prognose med tanke på kjøp av privat institusjonsplass, tjenester til ressurskrevende brukere, fastlegetjenesten og bruk av sykevikar i enkelte avdelinger, men en samlet vurdering av driften er at den vil være i balanse ved årets slutt.

Vesentlige produksjons/tjenesteavvik
Kjøp av privat institusjonsplass til en enkelt bruker ble fra januar 2019 overført fra virksomhetsområdet BODA til Institusjonstjenesten. Beregnet kostnad knyttet til denne institusjonsplassen er netto utgifter kr 3,55 millioner. Inntektsføring av refusjon ressurskrevende tjenester følges opp i henhold til dette ved ny beregning i august.

De to siste årene har Verdal kommune, som andre kommuner i landet, hatt store utfordringer med å rekruttere fastleger til ledige fastlegehjemler. Etter gjentatte utlysninger av ledige hjemler er det fra 1. april ansatt en fastlege med kommunal fastlønn ved Stekke legesenter, og ved samme legesenter er det i perioden 1.april til 31.august innleid vikarlege via vikarbyrå. Dette vil gi en merkostnad, men det er usikkerhet knyttet til netto utgifter da det er avhengig av omfanget av refusjoner fra HELFO. Verdal kommune har søkt og fått tilskudd på kr 1 210 000 for 2019 fra Helsedirektoratet knyttet til å rekruttere og beholde fastleger. Det er ikke korrigert for disse midlene i halvårsregnskapet.

Aktiviteter og endringer for å sikre drift innen budsjettramme
Lederne, tillitsvalgte og verneombudene har siden januar hatt søkelys på helsefremmende arbeidsplasser. Institusjonstjenesten skal etter avviklet hovedferie arbeide videre med å videreutvikle helsefremmende arbeidsmiljø i alle avdelinger. Det betyr at det skal fokusere mye på hva som styrker nærværet hos ansatte. I forbindelse med dette utviklingsarbeidet vil det bli gjennomføre konkrete aktiviteter som starter allerede i slutten av august. Av aktiviteter som skal gjennomføres i alle avdelinger er:

- kartlegging av arbeidsmiljø
- dialog med ansatte som er sykmeldt
- styrking av ledelse og partssamarbeid
- avklaring av roller hos ledere og ansatte m.m.

Alle avdelingene i Institusjonstjenesten skal delta i utviklingsarbeidet, hvor målet er å lære av hverandre og etablere god felles praksis. Arbeidet skal skje i tett samarbeid med personalavdeling, Nav arbeidslivssenter og Nav lokalt samt vår egen bedriftshelsetjeneste ANT. Andre felles tiltak er vikarinnleie på absolutt minimum og vurdering ved ledighet i stilling hva som er helt nødvendig å erstatte.

Bo og dagtilbudstjenesten

Bo- og dagtilbudtjenesten (BODA) ligger samlet an til merforbruk på i underkant av 0,4 mill i forhold til tildelt budsjett for 2019. Det er usikkerhet knyttet til flere forhold, slik som omfanget av nye eller endrede brukerbehov, da aktivitet i de fleste avdelingene i BODA er knyttet opp mot

ressurskrevende tjenester. Annen usikkerhetsfaktor er endring av tariff for ulempetillegg fra fjorårets lønnsoppgjør med virkning først fra 1.1.2019.

Vesentlige produksjons/tjenesteavvik
I et tiltak rundt en enkeltbruker med omfattende bistandsbehov påløper det økte lønnsutgifter ved overtid, vikar sykdom og vikar opplæring. Dette skyldes at enheten ikke har lyktes å få besatt vakante stillinger og det er generelt store utfordringer med å rekruttere kompetent personell som vikarer. For å gi forsvarlige tjenester i ferieperioden er det kjøpt tjenester fra vikarbyrå i 100% stilling, noe som gir en merkostnad. I tillegg har det påløpt engangsinvesteringer knyttet til uforutsette behov som anskaffelse av tåkeanlegg.

Aktiviteter og endringer for å sikre drift innen budsjettramme
Forsterke aktiviteter på sykefraværsoppfølging og utvikling av helsefremmende arbeidsplasser.
Gjennomgående bevisst ledelse i alle prosesser.

Velferd felles

Velferd felles består av Forvaltningskontor med merkantilavdeling og Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT). USHT forventer balanse ved årsslutt, mens Forvaltningskontoret ikke vil klare å drifte året innenfor tildelt budsjett.

Prognose for Forvaltningskontoret synliggjør et merforbruk på i underkant av 1,4 mill. Dette er i hovedsak knyttet til personalutgifter og feilbudsjettering for 1,5 stilling. På inntektssiden er det betydelig mindreforbruk på posten til dekning av kjøp sykehusplass for utskrivningsklare pasienter. Sektoren klarer å tilby helsetjenester fortløpende på dette området og sparer merkostnadene ved at sykehuset utfører denne tjenesten. Enheten vil ikke klare å ta igjen merforbruk i løpet av gjenværende driftsmåneder.

USHT mottar et årlig driftstilskudd på 1,9 mill fra Helsedirektoratet. Som vertskommune er kommunen ansvarlig for medfinansiering av senteret, og inneværende år er det budsjettert med 2 mill (hovedsakelig lønn og kompetansemidler). I tillegg finansieres prosjekter av tilskuddsmidler knyttet til utviklingsprosjekter i samarbeid med andre kommuner i Trøndelag. Utgifter knyttet til prosjektene etter første halvår ligger betydelig under tildelt tilskudd og budsjett (> 0,5 mill). Dette skyldes at tildeling av tilskudd skjer i mai/juni og slik forsinker iverksetting av prosjektene. Ubenyttede tilskuddsmidler søkes overført til neste års benyttelse eller tilbakeføres giver ved årsslutt.

2.2.3 NÆRING OG SAMFUNNSUTVIKLING

Næring og samfunnsutvikling består av områdene Kulturtjeneste, Teknisk drift, Landbruk, miljø og arealforvaltning og Integrering og mangfold. I tillegg sorterer selvkosttjenester under denne sektoren.

Kulturtjenesten

Kulturtjenesten forventer å avslutte året innenfor tildelt budsjett. Den største usikkerheten er refusjonen til fylkeskommunen angående Verdalshallen. Utgiften der er bundet i forhold til samarbeidsavtale og varierer noe fra år til år.

Teknisk drift

Prognosen for teknisk drift viser et estimert merforbruk på 3,7 millioner, som med meget stram drift kan reduseres til 1-3 mill kr ved årsslutt. Dette forutsetter at det ikke oppstår store uforutsette hendelser, sen vinter og at strømprisen legger seg på et mer normalt, lavere nivå.

Kommunale bygg mv
Innenfor kommunale bygg er det svært knappe rammer til drift og vedlikehold. Energiutgiftene er betydelig høyere enn budsjettert. Dagens strømavtale går på spotpris. I januar/februar var spotprisen forholdsvis høy, henholdsvis 55 øre og 48 øre eks mva. Utover våren falt prisen betraktelig. I juni kostet strømmen 28 øre/kwh. I 2017 og 2018 betalte kommunen 22 øre/kwh. I tillegg har nettleia hatt en betydelig økning. Pr utgangen av juni ligger strømutgiftene på kommunale bygg like over 7,0 mill kr av et budsjett på ca 10,0 mill kr. Forventet årskostnad vil ligge på ca 13,0 mill kr, som gir et merforbruk mot budsjett på ca 3,0 mill kr. Lønnsutgifter ligger under budsjett og veier opp for noe av merforbruket på energi. Sykefraværet er lavt.

Det gjøres en gjennomgang og anbudsinnhenting av serviceavtaler spesielt på vakthold, ventilasjon og heis for å se om noe kan spares her. Prosessen er igangsatt, men vil neppe gi noen stor virkning for 2019.

Vedlikeholdet er forsøkt tilpasset de økonomiske rammene, men pr juni ligger forbruket noe over budsjett. Dette medfører at resten av året må legges på et svært restriktivt nivå vedrørende igangsetting av vedlikeholdsoppgaver på kommunale bygg.

Drift og vedlikeholdsutgifter til kommunale bygg henger tett sammen med hvor mange kvadratmeter areal kommunen disponerer over, og for å kunne redusere kostnader anses det nødvendig å redusere arealet.

Kommunale veger
Også innenfor kommunale veger er det meget knappe rammer, og innenfor denne sektoren har forbruket vært høyere enn normalt nivå. Dette skyldes at det har vært en god del snø og fokk i januar/februar samt at brøyteprisene har steget betydelig etter siste anbudsrunde på brøyting/strøing. Tidligere timespriser har ligget på kr 650 eks. mva. Prisene etter anbudsinnhenting ligger på kr 900 – 1100 pr. time. Dette gjør at sommervedlikeholdet i år vil bli lagt på minimumsnivå. Kun akutte skader på veg vil bli reparert, og støv-demping vil bli foretatt. Pr dato er 70% av vegbudsjettet forbrukt. Dersom det skal være mulig å holde seg innenfor de budsjetterte rammer må det komme lite eller ingen snø før jul.

Dersom man skal gjøre sparegrep som monner innenfor vegsektoren er man avhengig av nedklassifisering av kommunale veger i et visst omfang. Kommunen har i dag totalt 170 km veg. Nedklassifisering av eksempelvis 50-80 km veg, kan anslagsvis gi en årlig besparelse i størrelsesorden 2-3 mill.kr.

Selvkostområder

Drift av kommunens vann og avløpsanlegg har fungert uten de store overraskelser. Det har vært enkelte vannledningsbrudd, men ikke mer enn hva man kan forvente. Innenfor avløps-sektoren har det ikke oppstått større hendelser. Forbruket er hittil som normalt, men inntektene innenfor avløp er foreløpig noe lavere enn budsjettert. Gebyrene innenfor vann og avløp er økt med over 10% fra 2018 til 2019 for å komme i selvkost igjen. Rentenivået er fortsatt lavt.

Alle kommunens tre selvkostområder (vann, avløp og byggesak) ventes å avslutte året i balanse.

Integrering og mangfold

Integrering og mangfold estimerer et merforbruk på 1,13 millioner, men det arbeides fortsatt med ytterligere tiltak for å redusere avviket. I&M klarer å redusere utgifter, men det er usikkert om dette er tilstrekkelig til å komme i balanse ved årets slutt.

Merforbruket er i hovedsak knyttet til tre forhold; manglende avklaringer mellom I&M og NAV i budsjett-prosessen har medført underbudsjettering av overføringer til flyktningetjenesten i NAV. Videre er inntekt fra norsktilskudd overvurdert i budsjettet. I&M har dessuten fra 1.januar overtatt ansvaret for utgifter knyttet til spesialpedagogiske tiltak for voksne i omfang 500-700 000 kr, - en tjeneste som i dag kjøpes fra Verdal videregående skole, og som det ikke finnes midler til i I&Ms budsjett. På kort sikt er det ingen muligheter til å redusere disse utgiftene. Andre faktorer er ansvar for norskopplæring til mennesker med rett og plikt, og som ikke er flyktninger, og at flere deltakere får innvilget inntil 3 år i program jf Introduksjonsloven § 5.

Noe av merforbruket kan reduseres ved at langtidsfravær ikke erstattes med vikar. Fra høsten 2019 vil det bli brukt minimalt med vikar knyttet til sykefravær. Frisklivssentralen leies ikke inn i høstferieuke. Virksomheten vil få merinntekter i form av lønnsrefusjoner til pedagogisk personale med til sammen ca 240.000 knyttet til «BKA – basiskompetanse i arbeidslivet» og «FVO – Forberedende voksenopplæring». Sekundærbosetting av familie fra annen kommune juli 2019 vil generere inntekt på anslagsvis 200 000 kr.

Landbruk, miljø og arealforvaltning

Prognose for 2019 viser at virksomhetsområdet samlet vil være i balanse og innenfor tildelt ramme. Flere større reguleringsplansaker har gitt inntekter over budsjett. Fra juli er det tilsatt saksbehandler på eiendomskatteområdet, og kjøp av tjenester fra Levanger opphører fra den tid.

2.2.4 RÅDMANNENS FELLESOMRÅDE OG STAB, UTVIKLING OG VIRKSOMHETSSTØTTE

Rådmann

Rådmannsområdet består av underinndelingene Rådmannens fellesområde, Økonomi, Personal/HMS, Arkiv, informasjon og service, Utviklingsstøtte og Kirker mv, og forventer å avslutte året innenfor budsjettrammen. Samfunnsutvikler er tilsatt med oppstart i september. Kommunen er innvilget 410' i tilskudd til psykolog i helse og omsorgstjenestene. Fylkesmannens tilskuddsordning til psykologstilling avvikles 31.12.19.

Arkiv/Informasjon og service har økt aktivitet på deponering(levering) av eldre papirarkiv til IKA Trøndelag. Planlagt avlevering i 2019 innebærer så langt 357 hyllemeter. Denne noe ekstraordinære aktiviteten gir økte utgifter som utfordrer budsjettramme. Parallelt er det foretatt digitalt uttrekk/avlevering av gammel arkivbase i Innherred samkommune.

Fellesområder

Årsprognosen for fellesområdet viser balanse. I dette området ligger avsetning til lønns-oppgjør, samt en del faste kontingenter, lisenser og personalforsikringer som gjelder hele kommunen. Lønnsoppgjøret i 2019 er et mellomoppgjør og det ble avklart en forhandlingsløsning mellom KS og LO og YS 1. mai 2019. Forhandlingene med Akademikerne og Unio gikk til mekling og partene ble enige om en løsning innen meklingsfrist 24/5. KS sin vurdering er at forhandlingsresultatet er innenfor økonomisk ramme i 2019 og gir en lønnsvekst i tråd med frontfagsmodellen. Beregnet årslønnsvekst (2018-2019) for HTA kapittel 4 er på 3,2 prosent i henhold til KS beregning. I dette ligger overheng til 2019, lønnsglidning 2019, sentrale tillegg, særskilte lønnstiltak og forhøyet lørdag/søndag tillegg pr 1.1.2019. Budsjettert avsetning er i henhold til kommunal deflator, forventet lønnsvekst nasjonal prognose. Foreløpige beregninger av effekten av oppgjøret for kap 4 samt anslag på kap 3 og 5 og øvrige, viser at budsjettert avsetning kan bli noe knapp.

Resultat av pensjonsavregning ved årsslutt henføres også til fellesområdet. Det er så langt ikke inntruffet forhold som skulle tilsi overskridelser ifht avsatte midler.

Budsjett for HMS/Bedriftshelsetjenesten (BHT) ligger på fellesområdet, og det er forventet er merforbruk på ca 50' på dette området. Det er jevn dialog med BHT for å tilpasse tjenestetilbudet til kommunens behov, og for å sikre at bestillinger fra enhetene er i samsvar med enhetenes egne HMS/ IA- planer. BHT brukes aktivt i nærværsarbeidet som er et prioritert område spesielt innenfor velferdssektoren. Det er et mål for 2019 at alle enheter budsjetterer aktiviteten i sine HMS/IA- planer for perioden 2020-2023 for å ha en mer planlagt kostnadsutvikling på området.

2.2.5 INNHERRED KOMMUNESAMARBEID

Regnskap, innfordring og lønn

Innherred Kommunesamarbeid Regnskap, Innfordring og Lønn (IKRIL) styrer mot et mindreforbruk i 2019. Dette skyldes større inntekter enn budsjettert på forsinkelsesrenter og salg av regnskapstjenester til andre interkommunale samarbeid.

Geodata og oppmåling

Prognosen pr 30.06 viser et lite mindreforbruk mot budsjett. Dette skyldes i hovedsak at en person har hatt foreldrepermisjon ut mai uten at det er tatt inn vikar og at det er fakturert mer i matrikkelgebyrer enn budsjettert. Merinntektene skyldes i hovedsak flere fradelinger av tomter i forbindelse med feltutbygginger, eks Nestvoldjordet i Verdal.

Fra 2019 er Geodata og oppmåling splittet i to funksjoner, «Matrikkelgebyrer» og «Salg og forvaltning av geodata». Årsak til splitting er at inntektene fra matrikkelgebyrene i henhold til §32 i Matrikkelloven, ikke kan være høyere enn kostnadene med tjenesten, og at evt. overskudd må settes i fond.

Kemner - IKT - Kommuneadvokater (driftes under Levanger kommune)

Totalt for samarbeidet forventes det et underskudd på ca kr 5,7 millioner i 2019, hvorav Verdals andel utgjør om lag 2,4 mill. I ramme ligger budsjettmidler til telefoni der utgiftene er overført til kommunene, mens budsjett fortsatt ligger på kommunesamarbeidet. Prognose er korrigert for dette i påvente av endelig avklaring av telefonibudsjettet.

Verdal og Levanger kommune har vært gode på å ta i bruk digitale verktøy og utnytte potensialet i digitale løsninger. Endring i bruk av digitale løsninger sammen med økt aktivitetsnivå medfører økte kostnader i form av innkjøp og vedlikeholdskostnader på programvarelisenser. Slik som omsorgssystem, oppvekstsystem, eiendom, økonomi og lønn osv. Noen av disse kostnadene viderefaktureres ut på de enkelte virksomhetene i hver kommune, mens noe blir liggende igjen på IKT. Felles for de fleste slike oppgraderinger/nyanskaffelser er at den økonomiske besparelsen som oppnås ikke kommer til syne i IKT sitt regnskap, men ute i den enkelte enheten der innføring og økt bruk av digitale løsninger medfører reduserte kostnader. Et eksempel på dette er bruken av SvarUt for elektronisk forsendelse av brev. Verdal og Levanger har tatt i bruk denne løsningen på flere fagsystemer. Virksomhetene får da portobesparelser, mens IKT får økte kostnader med integrasjonen og vedlikehold for den tekniske løsningen. I årene som kommer vil det være økende behov for overgang til skybaserte tjenester. I en overgangsperiode med både gamle løsninger og skybaserte løsninger vil dette medføre en ekstra kostnad for IKT.

I arbeidet med budsjett 2019 ble det sammen med økonomisjefene i Verdal og Levanger utarbeidet forslag til ny kostnadsmodell for IKT. Denne modellen ble lagt til grunn i budsjetteringen for 2019 og medførte at

det er budsjettert med salgsinntekter på kr 14 mill. Det er ikke lenger aktuelt å gjennomføre den foreslåtte kostnadsmodellen og dette medfører at reell inntekt for 2019 estimeres til kr 10,7 mill. Dette utgjør en inntektssvikt på 3,4 mill. I tillegg kommer bortfall av påslag kjøp IT utstyr på 150'. Den enkelte virksomhet benytter nå e-handel for innkjøp av IKT utstyr. Tidligere har alt innkjøp av slikt utstyr gått som bestilling via IKT og IKT har hatt et påslag på utstyret for å kompensere for det administrative arbeidet.

I prognose er det beregnet økte kostnader i omfang 2,28 mill. Dette omfatter kostnader på lisenser, service- og driftsavtaler, nettleie, beredskapsvakt på helse, fagsystemendringer og økt bruk av fagsystem.

Pr i dag har IKT 10 faste stillinger, en midlertidig innleid og 3 læringer. Med høyt aktivitetsnivå i kommunene og de andre partene som IKT drifter (Innherred renovasjon, Den norske kirke og Falstad-senteret), er arbeidspresset høyt i avdelingen. IKT har holdt en stilling i vakanse for å holde driftsutgiftene nede. Bemanningssituasjonen og de forventede leveransene fra IKT medfører at det vurderes som nødvendig å foreta tilsetting i nær framtid.

Som ledd i arbeidet med kostnadsanalysen og pålegget om å redusere kostnadsnivået, er det på de delene av driftskostnadene der IKT kan påvirke nivået gjort en besparelse på 0,6 mill for 2019.

Innherred Innkjøp (driftes av Inderøy kommune)

Innkjøpssamarbeidet er inne i sitt første driftsår. Enheten er bemanningsmessig fulltallig fra mai, investeringer i utstyr/inventar/ kompetanse vil ligge innenfor budsjett og prognosen for helåret er at driften vil holdes innenfor tildelt budsjettramme. Andelen som belastes Verdal kommune utgjør kr 827' for 2019. Denne utgiften dekkes delvis opp av lavere bidrag til samarbeidet KIK, da budsjett Kemner, IKT og Kommuneadvokat opprinnelig også dekket innkjøpsfunksjon med to stillinger.

Innherred Brann og redning (IHBR, driftes under Levanger kommune)

Prognosen viser at Innherred Brann og redning forventer et merforbruk på ca 1,6 millioner for 2019, hvorav Verdal kommunes andel er omtrent 0,7 mill. Forventet merforbruk kommer hovedsakelig av at det er flyttet utgifter fra kommunene til IHBR som ikke er ivaretatt i tildelt budsjett. Merforbruket er relatert til økte utgifter på lisenser og programvarer, samt andre kostnader som styrehonorar, husleie og driftskostnader fra andre enheter i kommunene. I tillegg er det kjøpt inn HMS-utstyr etter pålegg fra arbeidstilsynet.

Planlagte/iverksatte tiltak for å bringe driften i balanse:

- Det arbeides hele tiden med å holde kostnadene på et lavest mulig nivå.
- Den daglige driften må fungere, og det er ikke mulig å forutse hvor mange og hvilke typer oppdrag IHBR vil få i løpet av året.
- Det arbeides med å se på mulige inntektsaktiviteter.

2.3 Budsjettjusteringsbehov drift

Det foreslås følgende justeringer i driftsbudsjettet:

- Fra 1. januar 2019 har Verdal Kommune deltatt i kommunesamarbeidet Innherred Innkjøp, som er et samarbeid mellom kommunene Levanger, Verdal, Inderøy, Steinkjer, Verran og Snåsa. Samarbeidet har fire ansatte, som formelt er ansatt i Inderøy Kommune. Da budsjettet for 2019 ble lagt, var ikke samarbeidet på plass enda, og budsjett for innkjøp ble derfor videreført sammen med budsjett for Kemner, IKT og Kommuneadvokat (heretter KIK). Den delen av KIK-budsjettet på 12,9 millioner som gjelder innkjøp utgjør 620.000 kr. Denne budsjettposten foreslås nå ryddet fra KIK og over til Innherred Innkjøp. I det vedtatte budsjettet for Innherred Innkjøp er Verdals budsjettandel satt til 827.000 kr, og de resterende 207.000 foreslås bevilget med finansiering fra økte renteinntekter, som beskrevet i kapittel 2.1.1.

I forrige økonomirapportering ble det gitt følgende tilleggsinformasjon:

«I PS 106/18 (budsjettvedtaket), punkt 9 vedtok kommunestyret følgende: «Dersom statsbudsjettvedtaket i Stortinget i desember 2018 medfører økning i skatteinntekter og/eller rammetilskudd, skal økningen brukes til å redusere bruk av disposisjonsfond i 2019.» Mens budsjettforslaget for 2019 var under arbeid kom det ennå sterke signaler fra sentralt hold om at refusjonsordningen for ressurskrevende tjenester ville innstrammes ytterligere i statsbudsjettet. Med dette som bakgrunnsteppe ble virksomhetsområdet bo- og dagtilbudstjenesten tilført 1,05 mill som kompensasjon for redusert statlig refusjon. Den varslede innstrammingen i ordningen ble imidlertid ikke realisert i statsbudsjettvedtaket. Med hjemmel i kommunestyrets vedtak over, kunne derfor budsjettrammen for bo- og dagtilbudstjenesten vært redusert med 1,05 millioner, med motpost i redusert bruk av disposisjonsfond i 2019. Med de beskrevne utfordringene innenfor Helse og Velferdsområdet, er det ønskelig at disse midlene får beholdes som en buffer fram til neste kvartalsrapportering hvor dette forholdet vil følges opp.»

Utfordringene innenfor Helse og Velferd vedvarer, og rådmannen ser derfor ingen grunn til å foreslå noen inndragning av disse midlene, for dermed å gjøre oppgaven om budsjettbalanse enda mer krevende.

3. STATUS INVESTERINGER

3.1 Oversikt investeringer

tall i hele tusen Regnskapsskjema 2A - Investering	Regnskap hittil i 2019	Gjeldende budsjett 2019	Opprinnelig budsjett	Rest
Finansieringsbehov:				
Investeringer i anleggsmidler	59 125	187 803	173 543	128 678
Utlån og forskutteringer	27 291	52 300	45 000	25 009
Kjøp av aksjer og andeler	2 638	3 000	3 000	362
Avdrag på lån	13 529	-	-	-13 529
Årets finansieringsbehov	102 583	243 103	221 543	140 520
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	19 991	200 371	188 203	180 380
Inntekter fra salg av anleggsmidler	797	-	-	-797
Tilskudd til investeringer	213	1 500	-	1 287
Kompensasjon for merverdiavgift	9 005	30 932	28 840	21 927
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	5 720	-	1 500	-5 720
Sum ekstern finansiering	35 726	232 803	218 543	197 077
Bruk av avsetninger	9 676	10 300	3 000	624
Sum finansiering	45 402	243 103	221 543	197 701
Udekket/udisponert	-57 181	-	-	

tall i hele tusen Regnskapsskjema 2B – Investering (forenklet)	Regnskap hittil i 2019	Gjeldende budsjett 2019	Opprinnelig budsjett	Rest
IKT-investeringer	1 089	13 700	13 700	12 611
Rådhuskvartalet - tilpasninger bygg	12 632	13 000	10 000	368
Kommunale barnehager	1 357	1 900	1 000	543
Skoler	6 339	57 400	55 400	51 061
Helsebygg mv	10 751	27 000	25 500	16 249
Vannforsyning (selvkost)	5 207	15 000	13 500	9 793
Avløp (selvkost)	4 883	15 000	13 500	10 117
Kommunale veger, inkl gang- og sykkelveger	2 453	14 160	13 000	11 707
Idrett, kultur og sentrumsutvikling	10 761	19 200	18 900	7 753
Diverse teknisk	2 284	4 000	3 600	1 716
Brann og redning	243	5 943	3 943	5 700
Kirker og kirkegårder	1 125	1 500	1 500	375
Totale investeringer i anleggsmidler	59 125	187 803	173 543	127 992

Tallgrunnlaget i tabellene foran er tatt ut pr 6. august 2019, og viser at kommunen så langt i 2019 har investert 59,1 mill av planlagte 187,8 mill. At skjema 2A viser at 57,2 millioner foreløpig står udekket skyldes at bokføringen av bruk av lånemidler først skjer ved årsavslutningen av investeringsregnskapet.

3.2 Status og budsjettjusteringsbehov i investeringsregnskapet

Verdal Bo- og behandlingssenter:
Til det nye helsebygget er det avsatt 24 millioner i inneværende år. Så langt har det påløpt i underkant av 10 millioner. Framdriften i prosjektet er som planlagt, og det forventes at investeringen i 2019 vil samsvare godt med budsjett.

Vinne skole:
Byggestart forventes ca oktober, og det ventes derfor ikke at budsjettet på 45 mill vil bli forbrukt i dette året. Pr utgangen av juli er det påløpt ca 5 millioner i prosjektet i år. 2019-budsjettet foreslås redusert til 25 millioner (dvs -20 mill). Den anslåtte totalkostnaden for prosjektet er uendret.

Stiklestad skole:
Utredning tomtevalg pågår. Det er i 2019 satt av 10 millioner, men framdriften viser at det anslagsvis ikke vil påløpe mer enn maksimalt 3 millioner i år. Reduserer derfor budsjettet med 7 millioner, uten å endre på den anslåtte totalkostnaden for prosjektet.

Omprioriteringer innenfor eksisterende rammer i selvkostområde Vann:
Prosjektene Vannforsyning Volhaugen og Ulvilla er ferdigstilte, med ubrukt budsjettramme på tilsammen i overkant av 0,55 millioner. Anbud for rehabilitering av dammen i Leklemsvannet er mottatt, og viser en pris på omtrent 1 million høyere enn budsjettert. Det foreslås å flytte de ubrukte midlene på 0,55 mill fra Volhaugveien og Ulvilla, samt å redusere prosjektet vannforsyning Tinna med 0,5 mill for å finansiere rehabiliteringen i Leklemsvannet innenfor den vedtatte totalrammen for Vannforsyning. Vann/avløp Leksdal forventes utsendt på anbud nå i høst.

Oppfølging av tidligere vedtak
En forglemmelse gjorde at 1,5 millioner som var bevilget til Holmen bro i PS 29/18 for budsjettåret 2019, ikke ble innarbeidet i økonomiplanen og budsjettet for 2019-2022. Midlene foreslås nå budsjettert i 2019. Holmen bru forventes å ferdigstilles innenfor den vedtatte kostnadsrammen på til sammen 19 millioner over årene 2017-2019.

Kommunalt vegnett
Investering kommunalt vegnett vil bli satt i gang for fullt i august. Det forventes da oppstart med rehabilitering Sæter bru, samt reasfaltering av en rekke kommunale veger.

Moparken:
Moparken er bygget på restene av det som opprinnelig var en gammel søppelfylling. Dette medfører betydelige merkostnader til utbytting av masser. Det vil legges fram en egen sak om dette.

Rådhuskvartalet
I forbindelse med renoveringen av 1. etasje i Rådhuset er det avdekket behov for utbedringer av varmeanlegg og ventilasjonsanlegg i 2. etasje i den østre fløya av rådhuset. Disse anleggene henger

sammen med tilsvarende anlegg i 1. etasje og vil ikke kunne fungere videre uten slik utbedring. Dette medfører også nye himlinger i denne delen av bygget. Rådmannen vurderer det som mest økonomisk å sluttføre disse arbeidene samlet nå. Videre var det ikke ved finansieringen av prosjektet medtatt kostnader til nytt utstyr i den renoverte delen av bygget. Det foreslås ingen budsjettjusteringer knyttet til dette prosjektet i denne økonomirapporten, men det varsles at dette vil bli framlagt etter en nærmere gjennomgang i økonomirapporten for tredje kvartal.

Finansiering

Finansiering av egenkapitalinnskudd KLP
Ihht kommuneloven kan man ikke lånefinansiere kjøp av aksjer, herunder også det årlige egenkapital-innskuddet i KLP. I opprinnelig budsjett er det vedtatt å finansiere egenkapitalinnskuddet ved bruk av disposisjonsfond. Rådmannen foreslår å heller bruke ubundne investeringsfond som finansieringskilde, og dermed flytte en budsjettpost på 3 mill fra bruk av disposisjonsfond til bruk av ubundne investeringsfond.

Investeringsinntekter
Kommunen har hittil i år solgt to tomter i Hegreveien i Forbregd Lein, for til sammen like i underkant av 0,8 millioner. I tillegg har boligselskapet innfridd gjenværende saldo på et lån fra Verdal Kommune pålydende 1,6 millioner. Rådmannen foreslår å avsette disse investeringsinntektene, til sammen 2,4 mill, til ubundne investeringsfond for senere bruk som egenkapital i ulike investeringsformål, slik som f.eks egenkapital-innskudd omtalt over.

En gjennomgang av balansen viser at kommunen har rester av to gamle investeringstilskudd stående som bundne investeringsfond. Midlene er mottatt ifbm to prosjekter som ser ut til å ha blitt finansiert ved bruk av lån heller enn ved bruk av tilskudd, og fondene har stått urørt siden 2005/2006. De to fondene utgjør så vidt i overkant av 1 million. Rådmannen foreslår at investeringsfondene tas til inntekt i investerings-regnskapet for 2019, og dermed reduseres lånebehovet tilsvarende.

De foreslåtte endringene i investeringsbudsjettet beløper seg totalt til en netto reduksjon av investeringer i 2019 på 25,5 millioner, og oppsummert foreslås finansieringen endret slik:

- Finansiering fra merverdiavgiftskompensasjon foreslås redusert med 5,1 mill, bruk av bundne investeringsfond foreslås økt med 1 mill og 21,4 millioner foreslås som redusert bruk av lån.
- I tillegg foreslås å avsette 0,8 mill i salgsinntekter og 1,6 mill i avdragsinntekter til ubundne investeringsfond (til sammen 2,4 mill).
- Finansiering av årets egenkapitalinnskudd i KLP foreslås endret fra bruk av disposisjonsfond til bruk av ubundne investeringsfond.

4. ORGANISASJON

4.1 Endringsprosesser, visjon og nærvær

Omstillingsarbeidet er gjennomført i tråd med plan innenfor oppvekst. Dette har vært krevende, og både lederrollen, tillitsvalgtrollen og arbeidstakerrollen har blitt utfordret. Det foregår også et betydelig omstillingsarbeid innenfor velferd, et arbeid som krever stort fokus og mye ressurser, men som er viktig å prioritere for å få mer kunnskap om ressursbruken i tjenesten. Arbeidet her krever også mye av lederrollen, tillitsvalgtrollen og arbeidstakerrollen. Presset på hjemmetjenesten er spesielt krevende, og gjør at virksomheten ikke makter å tilpasse seg rammene.

I begge disse omstillingsprosessene har det vært et aktivt og godt partssamarbeid. Omstilling berører enkeltmennesker, og det er derfor viktig med god dialog med berørte parter.

Arbeid med effektivisering av styringsverktøy på HR- området pågår, og vi arbeider både med elektronisk HMS/ IA- plan- og kvalitetsstyringsverktøyet vårt (Compilo) for å forbedre og forenkle styringsinformasjonen på HMS- arbeidet og på området kontinuerlig kvalitetsutvikling. Vi planlegger innføring av ny versjon av Compilo i høst, og en brukergruppe av Compilo har vært i aksjon for å forenkle og effektivisere bruken av systemet.

Arbeidet med å revidere arbeidsgiverpolitikken vår er i rute med en fremdrift slik vi har planlagt, og 4 ulike arbeidsgrupper vil levere sitt "sluttprodukt" innen 1. oktober, med følgende tema:

- Livsfasepolitikk og lønnspolitikk
- HMS- og IA- arbeid
- Strategisk kompetansestyring
- Endring og lærende organisasjon

Den 5. og siste gruppa arbeider med videreutvikling av ledelse, som er et overlappende tema som berører også de andre områdene.

Arbeidet med utvikling av en fornyet arbeidsgiverpolitikk er bredt forankret i partssamarbeidet, og arbeidsgruppene er satt sammen på tvers av fag og sektor. Strategiene i en fornyet arbeidsgiverpolitikk vil komme til politisk behandling i januar 2019.

I arbeidet med videreutvikling av arbeidsgiverpolitikken arbeider vi ut fra en visjon

«Vi ska bli bæst i Trøndelag te å rekrutter, utvikkel og behåll arbeidsfølk»

Visjonen setter en ambisiøs standard, men det er viktig å ha noe å strekke seg etter. Målet med visjonen er å styrke fokuset på de ulike delene av arbeidsgiverpolitikken, bli mer nysgjerrig på hvor gode vi er, og bli mer bevisst på innsatsen vi må legge inn for å løfte prestasjonene våre som arbeidsgiver. Vi er helt avhengige av å være en god arbeidsgiver for å hente den kompetanse og kapasitet vi trenger for å løse samfunnsoppdraget vårt. Og konkurransen om arbeidskrafta vil øke fremover.

Kommunen har et samlet nærvær på 91,7 % i 1. halvår. Nærværet varierer mellom ulike sektorer og på enheter innenfor den enkelte sektor. Det er godt trykk på dette viktige arbeidet i partssamarbeidet i de ulike sektorer og enheter/ avdelinger. Nærværet har en liten økning fra de to foregående år, men vi ligger lavere enn vi ønsker.

Enkelte enheter i barnehagedriften, samt enkelte enheter i velferd har et lavt nærvær. Disse vil få styrket veiledning og støtte i IA- arbeidet. Gjennom ny IA- avtale har vi mulighet til å delta i ulike bransjeprogrammer rettet mot disse to "bransjene", og vi vil få tett bistand fra Nav og vår egen BHT i vårt eget arbeid med å øke nærværet og skape mer helsefremmende arbeidsplasser. Mye av suksessen ligger i et godt partssamarbeid der en sammen finner ut av utfordringsbildene og fokuserer på å gjennomføre det som virker for å lykkes.

Kommunen har ikke satt et overordnet mål for nærværsutvikling. Det vil bli fastsatt et ambisjonsnivå i økonomiplan 2020-2023. Staten har satt en ambisjon om 10 % reduksjon i fraværet i perioden fra 2019 frem til 2022 (ut fra tallene pr 2019), utfordrer oss på å delta i en inkluderingsdugnad, men har samtidig endret virkemidlene ganske dramatisk og lagt mer av kostnadene over på arbeidsgiver. Dette kan jo være riktig selv om det belaster driftsbudsjettet vårt noe mer enn tidligere år, men det betyr bare at vi som arbeidsgiver må bli enda mer innovative fremover også på dette området. Noe av svaret vil være at vi endrer kultur og virkemidler i forhold til hvordan vi håndterer kompleksiteten på arbeidsmiljøområdet. I stedet for å snakke om reduksjon av fravær skal vi snakke om økning av nærvær, og selv om vi fremdeles skal ha fokus på god oppfølging av sykmeldte skal vi styrke arbeidet med utvikling av arbeidsplassene.

Verdal kommune
Rådmannen

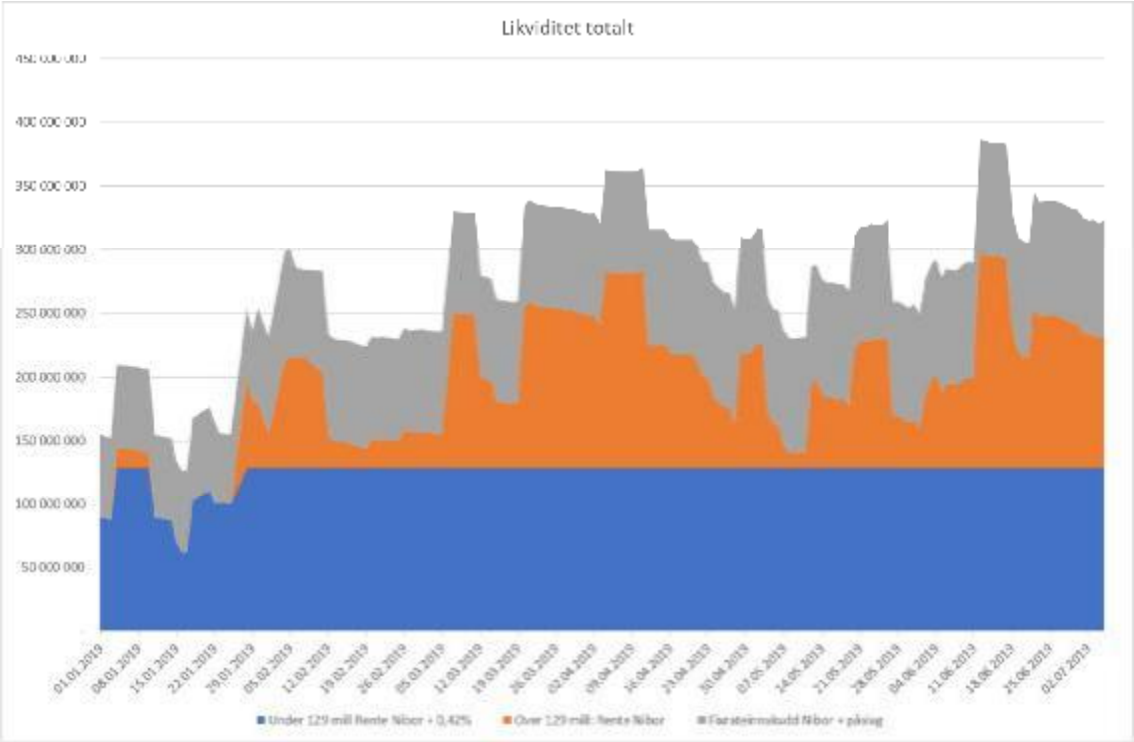
Finansrapportering andre kvartal 2019

Verdal, 09.08.2019

Dokumentet inneholder redegjørelse for finansporteføljen og dens utvikling, som beskrevet i kommunens eget finansreglement, avsnitt 10.

Del A omhandler finansielle aktiva, mens del B omhandler kommunens låneportefølje.

DEL A: Finansielle aktiva

Rapporten avgrenses i denne rapporteringen til bankinnskudd.

Andre finansielle aktiva er fordringer knyttet til utfakturering av av gebyrer, aksjer som følge av eierskap i selskaper mv. Rådmannen vil komme tilbake til om det også skal rapporteres for slike typer aktiva.

Kommunens mest likvide midler er bankinnskuddene. Bankinnskuddene kan grovt sett deles i tre.

1. Bankinnskudd i hovedbank – under 129 mill
2. Bankinnskudd i hovedbank – over 129 mill
3. Bankinnskudd plassert i andre banker på anbud – markedsplassen Fixrate

Pr 30.06.2019 utgjør dette i mill kr

1. Danske bank – 129 mill kr – Nibor + rentepåslag
2. Danske bank – 65 mill kr - Nibor + 0% rente
3. Innskudd i andre banker – 90 mill - Nibor + snitt ca 0,45% rente

Den største delen av bankinnskuddene er plassert hos kommunens hovedbankforbindelse Danske Bank. I avtalen er det satt en terskelverdi for rentevilkår, slik at samlet kommunalt innskudd opp til 129 mill kr godskrives en rente på 3-måneders Nibor med et rentepåslag. Innskudd ut over 129 mill kr godskrives en rente på Nibor uten påslag. En konsekvens av dette er at innskudd over 129 mill kr bør forvaltes slik at det oppnås bedre rentevilkår. En alternativ løsning er å redusere overskuddslikviditet ved å finansiere investeringer med egen likviditet. Altså utsette låneopptak så

lenge som mulig. Dersom likviditet da blir for lav, vil dette kunne utløse høye kassekredittrenter for overtrekk av konti. Altså kan det ligge renterisiko i å ligge med for lav likviditet.

Kommunens finansreglement tillater overskuddslikviditet, og har regler for hvordan overskudds-likviditet skal plasseres. Innskudd i bank utenom hovedbank kan ikke overstige 10 mill kr pr bank. Finansreglementet definerer ikke noen klar grense for hva som er overskuddslikviditet, men kommunen har fra høsten 2018 hatt en praksis med å definere innskudd utover 129 mill kr som overskuddslikviditet. Altså en arbeidsgrense satt på samme beløp som gir redusert rentesats i Danske Bank. I tillegg praktiseres at omplassering av overskuddslikviditet maksimalt kan utgjøre 150 mill kr. Kommunen tok i bruk markedsplassen Fixrate høsten 2018 for å finne gode tilbud på bankinnskudd. Bankinnskuddene er plassert direkte hos banken som har beste tilbud. Fixrate formidler bare kontakt mellom kommunen og bankene. Innskuddene via Fixrate ga i 2018 rente på ca 0,55 til 0,6 i påslag på Nibor 3-måneder. Dette er bedre rentevilkår enn den beste renten i hovedbanken. Rentemarginen (påslaget på Nibor) har sunket utover i 2019.

Innskuddene er stort sett plassert med bindingstid 1 måned, og strategien har vært å omplassere innskuddene når tilbud med bedre betingelser har kommet på markedet. I hele første halvår 2019 har markedet gitt svakere påslag på Nibor. Rentemarginen lå pr juni 0,4% til 0,5% over Nibor, mens tilsvarende påslag i august er priset til 0,3-0,4% over Nibor. Rådmannen har derfor i liten grad tegnet nye innskudd i 2019. De beste innskuddene fra 2018 har fått stå med samme rentemarginer videre inn i 2019. Dette er innskudd som fortsatt står med 0,5 til 0,6% påslag på Nibor. Noen banker har i 2019 varslet oss (med 31 dagers varsel) av rentepåslaget på Nibor reduseres som følge av endringer i markedet. Disse innskuddene har kommunen sagt opp. Det har dermed blitt noe lavere aktivitet på plasseringer via Fixrate i 2019 enn for 2018.

I 2018/2019 har rentesats på de beste bankinnskuddene med kort bindingstid (1 måned) vært høyere enn lånerenten for korte lån (3-6 måneder). Kommunen har med andre ord hatt mulighet til å låne penger med en liten fortjeneste ved å låne kortsiktig og plassere de samme midlene i korte bankinnskudd. Med bakgrunn i denne muligheten til styrking av likviditet, ble det tidlig i 2019 lånt opp 100 mill kr på 3 måneder som ble plassert i bankinnskudd på 1 måned. Låneopptaket er lavere enn totale budsjetterte låneopptak på 143 mill kr for 2019. Etter utløpet av 3 måneders-perioden ble lånet forlenget med nye 3 måneder. Det har vært en klar forutsetning at lånet skulle tilbakebetales i løpet av 2019 og erstattes med et tradisjonelt langsiktig lån. Dette mulighetsrommet for å sitte med overskuddslikviditet på lånte midler med en liten rentefortjeneste, er nå i ferd med å forsvinne som følge av svakere rentemarginer i markedet. Altså er det nå fra høsten 2019 et incitament for å redusere overskuddslikviditet. Det kortsiktige låneopptaket på 100 mill kr vil derfor ikke bli forlenget når det utløper i september og nye låneopptak utsettes så lenge som mulig.

Figuren viser at bankinnskuddene i hovedbanken har ligget over 129 mill kr i nesten hele første kvartal 2019. Likviditeten var svakest fra midten av desember 2018 og ut januar. I desember ble det hentet tilbake 20 mill kr i bankinnskudd fra andre banker (innskudd via Fixrate) for å unngå svak likviditet. I ettertid ser en at det ikke var nødvendig, fordi kommunens likviditet aldri kom ned mot null i januar. Dersom likviditeten fortsatt holder seg på et tilfredsstillende nivå gjennom andre halvår 2019, vil det kunne medføre at kommunens låneopptak i 2019 kan reduseres. I budsjettjustering andre kvartal 2019 foreslås låneopptaket redusert med 21,4 mill kr og det kan da komme enda en reduksjon i 3 kvartal. Det vil med andre ord si at overskuddslikviditeten bygges ned. En viss reduksjon i likviditeten er nødvendig, fordi kommuneloven ikke tillater at ubrukte lånemidler blir en del av kommunens grunnlikviditet. I første og andre kvartal 2019 er deler av overskuddslikviditeten knyttet til forsinkelser i investeringer i perioden 2017 og fram til dags dato.

Risikoen ved omplassering av innskudd mellom banker anses som svært liten. Det har i moderne tid ikke vært tap av ordinære innskudd i norske banker. Refinansieringsrisikoen anses også lav fordi kommunen har rett til å flytte innskuddet tilbake til hovedbanken, dersom tilbyder sier opp bankinnskuddet når bindingstid er ute.

Inntektspotensialet ved å omplassere 100 mill kr til 0,5% bedre rentebetingelser er 0,5 mill kr pr år. På grunn av færre tilbud på gode plasseringer, vil det neppe være mulig å hente så stor rentegevinst i 2019 som i 2018.

Likviditet i Danske Bank (altså uten innskudd via Fixrate) fra 2018 til dags dato:

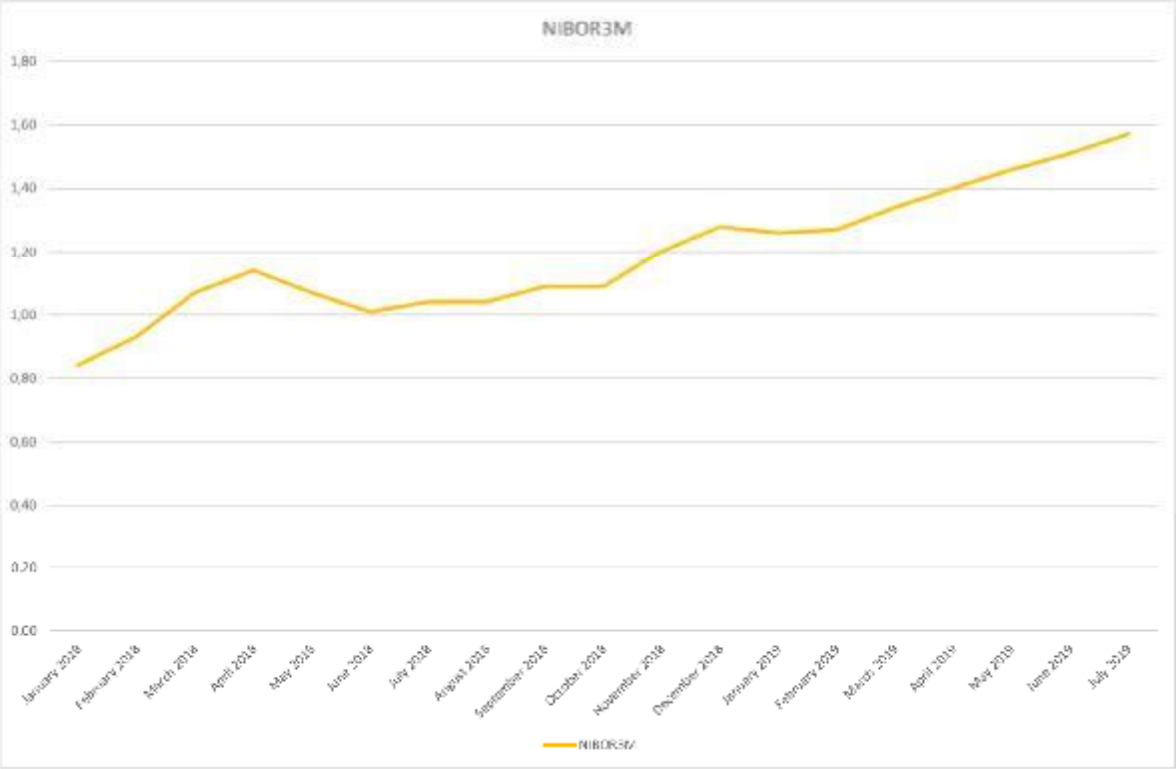

Figuren viser at beholdningen stort sett har ligget over 129 mill kr i hele perioden. Omplassering av midler ble aktuelt ut over høsten 2018 fordi beholdningen økte relativt mye utover 129 mill kr, med påfølgende lave rentebetingelser på overskytende innskudd. Gode regnskapsresultater i 2016 og 2017 i kombinasjon med lavere investeringstakt enn planlagt, er hovedforklaringen på en styrket likviditet.

Det hører med i bildet at kommunen fortsatt har en likviditet som er langt lavere enn lands-gjennomsnittet. Kommunen bør ha god likviditet, men det er en forutsetning at likviditeten da bestå av oppspart egne midler, ikke ubrukte lånemidler. Situasjonen med ekstra overskuddslikviditet knyttet til ubrukte lånemidler er en forbigående situasjon. Den ekstra likviditeten avvikles med å utsette/avlyse planlagte låneopptak andre halvår 2019. For 2020 og senere år bør likviditeten igjen styrkes, og det må skje gjennom gode driftsresultat. Dermed vil det så lenge gjeldende bankavtale består, være et fortsatt behov for å forvalte bankinnskudd over 129 mill kr.

Utvikling i NIBOR:

Rentesatsen Nibor 3-måneder ligger i bunnen for rentebetingelsene for alle bankinnskudd kommunen har. På samme måte som den også gjør for nesten alle lån kommunen har. Nibor 3-måneder er en standard som måles løpende av Oslo Børs, og der rentesatsen endres fra dag til dag. Rentesatsen er mye brukt og omtales ofte som pengemarkedsrenten.

Som figuren viser, er rentesatsen i bevegelse og varslede endringer styringsrenten prises inn i renten. Med stigende Nibor-rente vil kommunen både få høyere renteinntekt og høyere renteutgift.

I juni juni 2019 var Nibor 3M på snitt 1,51%. Et eksempel med bankinnskudd vilkår Nibor 3M + 0,5% vil da prises med 1,51% +0,5% = 2,01% i renteinntekt. Nibor pr 07.08 var 1,62%.

DEL B: Låneporteføljen

Innhold:

Kommuner skal avgi rapportering i hht. *Forskrift om kommuners og fylkeskommuners finans- og gjeldsforvaltning*. Forskriften stiller omfattende krav til rapporteringen. For å gjøre rapportens innhold lettere tilgjengelig, er den her delt i to:

1. Kort sammendrag.
2. Rapportering i hht. krav i forskrift og eget finansreglement.

1. Kort sammendrag.

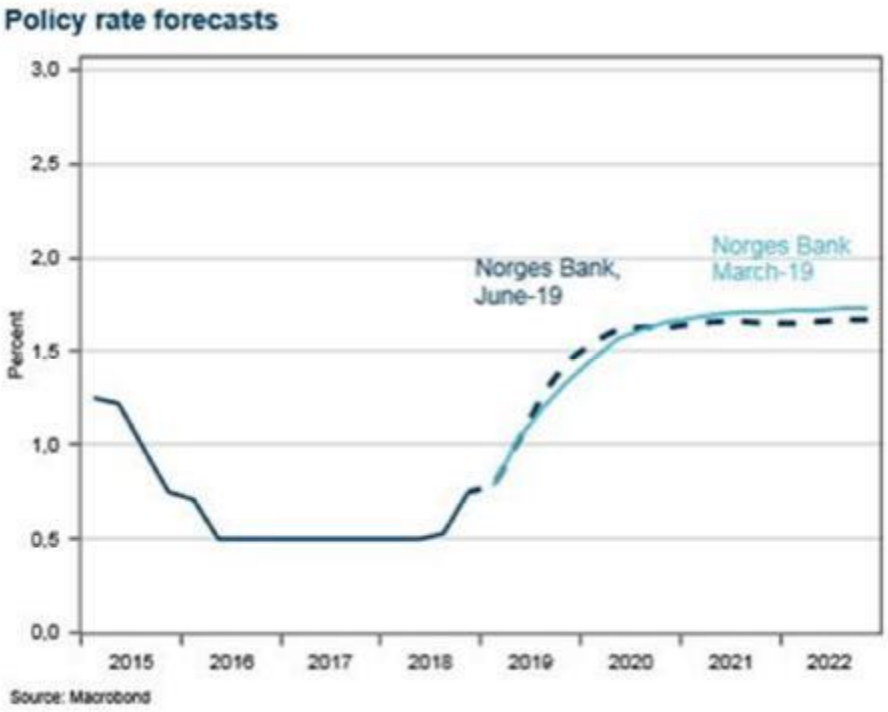
Ved halvårsskiftet er lånevolumet i porteføljen på 1.434 millioner kroner. Kommunalbanken er største långiver, men det er også hentet lån fra KLP og verdipapirmarkedet. Gjennomsnittsrenten i låneporteføljen er 2,50% og andelen fastrente er 31%. Porteføljen består av lån med både kort og lang løpetid. I løpet av de neste 12 måneder skal lån for et volum på 387 millioner refinansieres og dette utgjør en andel på 27% av totale lån. For porteføljen som helhet er det i gjennomsnitt 7,9 år til alle lånene i porteføljen skal refinansieres/innfris. Durasjonen i låneporteføljen er 1,06 år. Porteføljens sammensetting er i samsvar med kommunens finansreglement og samlet finansiell risiko vurderes å være tilfredsstillende.

---

2. Rapportering i hht. krav i forskrift og eget finansreglement.

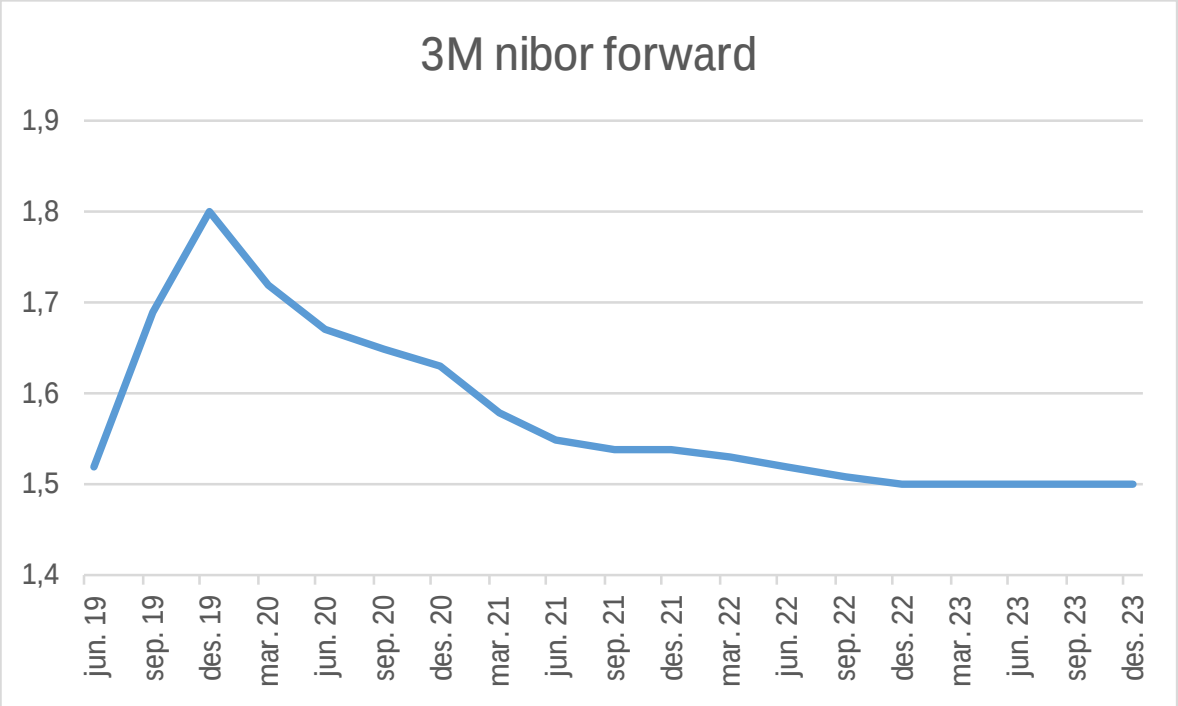
Markedet for lån med kommunal risiko.

Norges Bank hevet styringsrenten med 0,25 prosentpoeng til 1,25% på junimøtet, slik «alle» forventet. Sentralbanken skriver i sin pressemelding at det «er god vekst i norsk økonomi, og kapasitetsutnyttingen anslås å være noe over et normalt nivå. Den underliggende prisveksten er litt høyere enn inflasjonsmålet. Samtidig bidrar handelskonfliktene til betydelig usikkerhet om utviklingen internasjonalt. Usikkerhet om virkningene av pengepolitikken taler for å gå varsomt frem i rentesettingen. Samlet sett tilsier utsiktene og risikobildet at styringsrenten økes noe videre. Oppgangen i norsk økonomi synes å bli litt sterkere det neste året enn tidligere anslått. På den annen side er det utsikter til svakere vekst og lavere renter ute». Rentebanen som Norges Bank la frem viser en litt raskere renteoppgang det neste året enn anslått i forrige rapport, mens den er noe ned lengre frem. «Slik vi nå vurderer utsiktene og risikobildet, vil styringsrenten mest sannsynlig bli satt videre opp i løpet av året», skriver Norges Bank.

Rentebanen tilsier at det kan komme en ny renteheving innen desember og omtrent 50/50 mulighet for en ytterligere heving i første/andre kvartal 2020. Markedet oppfattet Norges Bank som noe mer aggressiv enn forventet, da mange analytikere mente at en forventet internasjonal avmating ville slå tyngre inn i banen.

Markedet later ikke til å tro at Norges Bank kommer til å sette opp renten, slik det beskrives i rentebanen. Forwardrenten (prising av 3M nibor på fremtidige tidspunkt) tilsier at vi får 1 renteheving (0,25 prosentpoeng) til i år og at den korte renten deretter vil falle tilbake. Dette fremgår tydelig av forwardkurven, som her er tegnet inn for en 4-årsperiode:

Forwardkurven benyttes for å fremskrive kostnaden på lånene med flytende rente i porteføljen. Marginene på lån har kommet en del ut i 2. kvartal. Dette gjelder spesielt for dårligere kredittkvaliteter, mens utslaget for lån med kommunal risiko er beskjedent.

Sammensetning av låneporteføljen.

Porteføljen er satt sammen av lån fra Kommunalbanken, KLP og verdipapirmarkedet.

Långiver	30.jun.19	andel
Kommunalbanken	1 126	0,79
KLP	99	0,07
Verdipapirmarkedet	209	0,15
(tall i mill)	1 434	1,00

Endringer i låneporteføljen/risikoeksponering i perioden (april - juni).

<u>Refinansiering.</u>

Kommunens sertifikatlån pålydende 100.000.000,- kom til forfall den 3. mai. I den anledning ble det avholdt anbudskonkurranse for nytt lån med identisk beløp den 29. april. Beste tilbud kom fra Danske Bank som har tilrettelagt et lån med løpetid 3. mai 2019 – 5. september 2019. Renten på lånet er 1,48% i hele lånets løpetid. Lånet løper uten avdrag og skal innfris i sin helhet 5. september 2019.

Ny fastrente.

Det er etter anbudskonkurranse den 7. mai etablert en ny fastrente/renteswap. Denne innebærer at kommunen skal betale fastrente på 1,814% for et volum på 100 millioner i perioden fra 9. mai 2019 til IMM desember 2024. Motpart i renteswappen er Sparebank1.

Refinansiering.

Kommunens sertifikatlån pålydende 109.015.000,- kom til forfall den 19. juni. I den anledning ble det avholdt anbudskonkurranse for nytt lån med identisk beløp den 12. juni. Beste tilbud kom fra Danske Bank som har tilrettelagt et lån med løpetid 19. juni 2019 – 29. januar 2020. Renten på lånet er 1,67% i hele lånets løpetid. Lånet løper uten avdrag og skal innfris i sin helhet 29. januar 2020.

Løpetid på lånene.

Låneporteføljen består av lån med både kort- og lang løpetid. Langsiktige lån er best med tanke på refinansieringsrisiko, men korte lån er billigere enn langsiktige. Det blir derfor en avveiing i hvilken grad man skal benytte seg av kortsiktige lån. Finansreglementet åpner for bruk av kortsiktig finansiering. Det er 3 lån i porteføljen som kommer til forfall de neste 12 måneder. Volumet på disse lånene er til sammen 387 millioner kroner og dette utgjør 27% av låneporteføljen. Oppstillingen under viser alle lån i porteføljen med saldo, hvor stor andel hvert lån utgjør av låneporteføljen, innfrielsesdato og antall år til forfall.

Vektet løpetid på lån.

Långiver	margin mot 3M nibor (%-poeng)	saldo 30.06.2019	andel av samlet volum	forfall/ innfrielse	Løpetid (år) (tid til forfall)
Sertifikatlån FF 29. januar 2020 (Danske Bank)		109 015 000	0,076	januar 2020	0,6
Sertifikatlån FF 5. sept 19 (Danske Bank)		100 000 000	0,070	september 2019	0,2
Kommunalbanken FRN +25 forfall 6/21	0,25	200 000 000	0,139	juni 2021	2,0
Kommunalbanken FRN +36 forfall 6/20	0,36	178 411 351	0,124	juni 2020	1,0
Kommunalbanken flytende margin m/ avdrag	0,60	57 380 000	0,040	mars 2038	9,5
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	76 700 000	0,053	mars 2037	17,9
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	130 000 000	0,091	mars 2031	11,8
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	24 337 850	0,017	desember 2025	6,5
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	69 200 000	0,048	desember 2030	11,6
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	46 000 000	0,032	juni 2027	8,0
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	28 817 980	0,020	mars 2026	6,8
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	69 563 530	0,049	desember 2028	9,6
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	42 800 000	0,030	juni 2026	7,0
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	129 000 000	0,090	mars 2030	10,8
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	0,60	73 800 000	0,051	desember 2036	17,7
KLP fast rente 2,34% til 6/25, FF 12/2060		98 809 523	0,069	desember 2060	21,0
		1 433 835 234	1,000	Vektet løpetid (år):	7,9
Lån som skal innfris/må refinansieres de neste 12 mndr.		387 426 351	0,270		

Om kommunens låneportefølje.

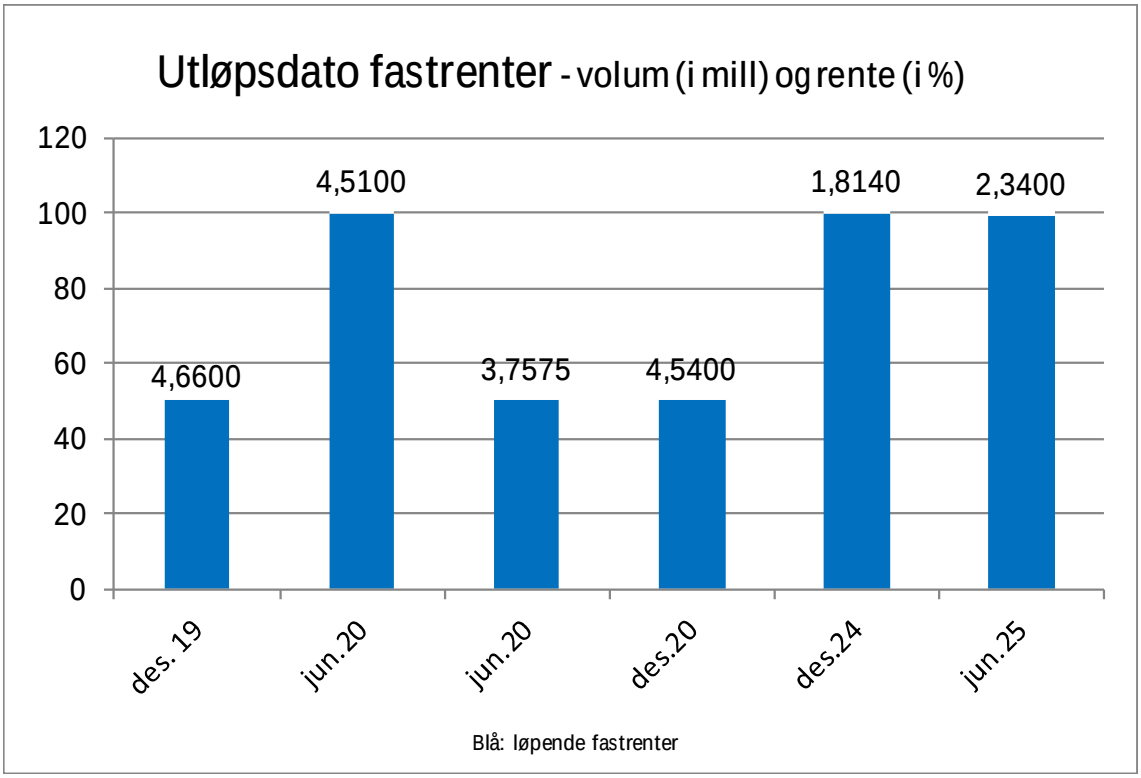
Kommunalbanken er største långiver med 1.126 millioner i lån. Av dette er ca 750 millioner langsiktig finansiert. Dette er lån som har flytende rente basert på 3M nibor med tillegg for en margin som kan endres på kort varsel. Marginen er 0,6 prosentpoeng og har vært uendret i lengre tid. Lånene med lang løpetid går i all hovedsak uten faste avdrag. Årlig avdragskostnad beregnes mot slutten av året og betales inn ved ordinær rentetermin i desember. De øvrige lånene i

Kommunalbanken har også flytende rente basert på 3M nibor, men disse har fast margin for en avtalt periode og løpetid som varierer fra 12 måneder til 2 år.

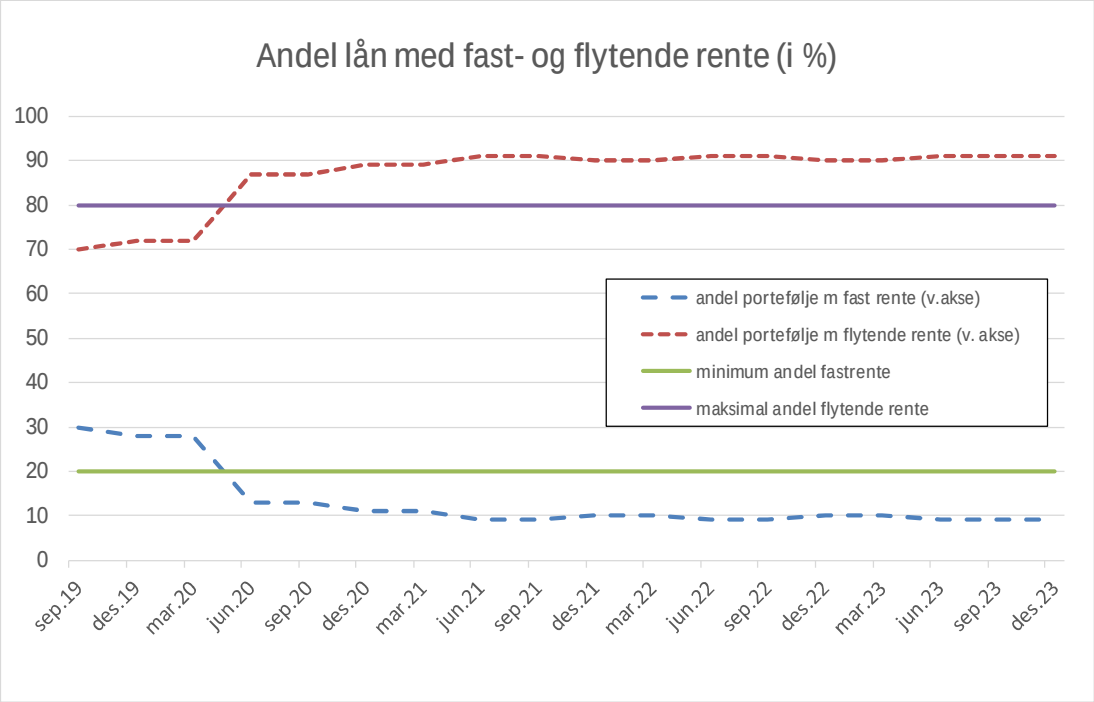
Sertifikatlånene: det er 2 sertifikatlån i porteføljen. Disse har fast rente og er etablert med kort løpetid. Forfall er 5. september 2019 (100 mill.) og 29. januar 2020 (109 mill.).

Lånet i KLP (99 millioner) har fast rente på 2,34% til IMM juni 2025, men har lang løpetid og avdras i serie til 2060.

5 av fastrenteposisjonene i porteføljen er etablert ved bruk av renteswapper og volumet på disse er til sammen 350 millioner. De fleste av disse fastrentene er etablert på et tidspunkt da rentenivået var høyere enn i dag. De dyre fastentene vil komme til forfall i løpet av inneværende år og neste år. Renteswappene og fastrentelånet i KLP utgjør samlet 31% av låneporteføljen. Oppstillingen under viser alle fastrenteposisjoner med fastrentenivå, volum og utløpstidspunkt for fastrenten.

Etter hvert som fastrentene kommer til forfall vil fastrenteandelen gå ned. Grafen viser hvordan fastrenteandelen vil falle, gitt at det ikke etableres nye fastrenter:

Figuren viser at fastrenteandelen vil falle under minimumskravet i finansreglementet (20%) i første halvdel av 2020, dersom det ikke etableres ny fastrente innen den tid. I framskrivingen er det tatt forutsetninger om fremtidige låneopptak og at nye lån vil bli etablert med flytende rente.

Låneporteføljen har en gjennomsnittlig durasjon (varighet) på 1,06 år, mens renteføIsomheten ligger på 1,04%.

Strategi for rentesikringer.

Kommunens finansreglement inneholder regler og rammer for bruk av rentesikring. Rentesikringer tas i bruk for å skape forutsigbarhet og stabilitet i kontantstrømmen knyttet til renteutgifter. Etablering av rentesikring skjer i hht. intern strategi for innlån og rentesikring. Rentesikringene foretas under forutsetning om lang tidshorisont og at de vil bli holdt til forfall.

Verdi på låneporteføljen og rentesikringer.

Finansforskriften fastslår at markedsverdien av rentesikringer ved bruk av swapper skal beregnes og rapporteres. Markedsverdien av en rentesikring svinger fra å være null (pari) når avtalen inngås, og endres ned eller opp i kurs i takt med at markedsrenten for en tilsvarende lang rentesikring stiger eller synker. Når rentesikringen kommer til utløpstidspunktet vil markedsverdien igjen være null (pari). Jo lengre en rentesikring er, jo større vil verdiendringen bli, gitt lik endring i markedsrenten. Oppstillingen under viser alle rentesikringer (renteswapper) med fastrente, sluttdato, volum, markedskurs og markedsverdi.

Verdivurdering renteswapper

Renteswapper - motpart, kupong, kurs og verdi.

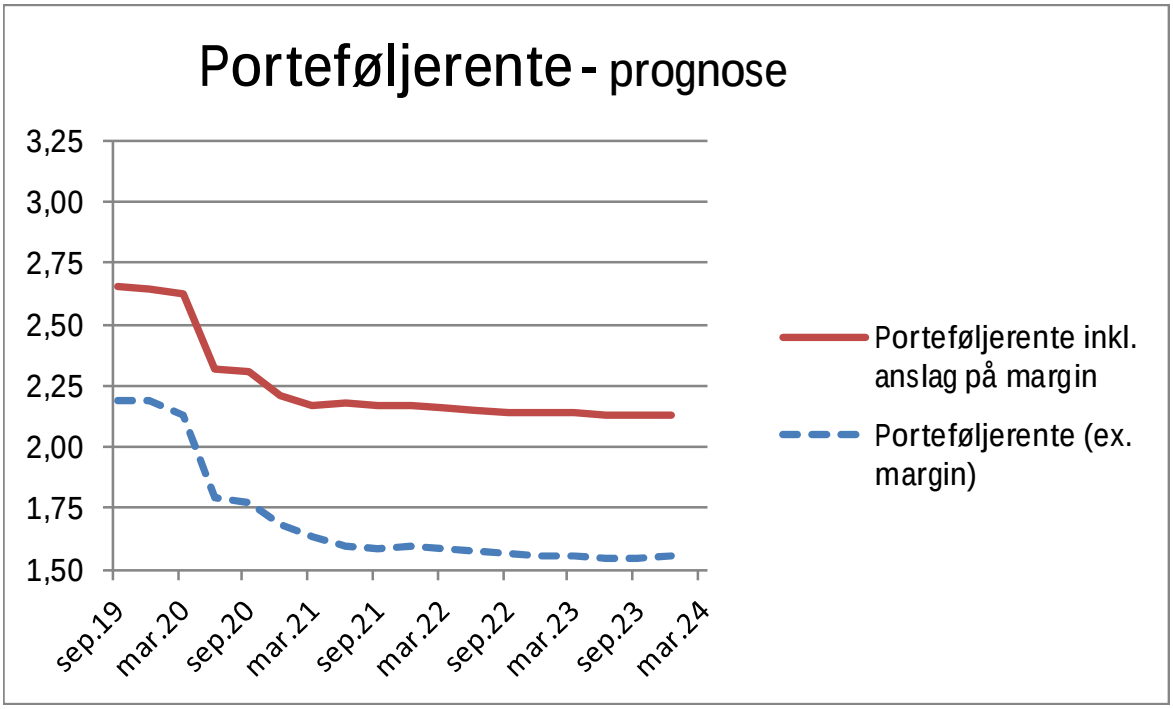
Anvendt sikringsinstrument: renteswap/rentebytteavtale.
Type risiko: variabilitet i kontantstrøm.
Sikringsobjekt: portefølje av flytende lånemasse.
Sikringseffektivitet: Høy, margin er usikret.
Formål med sikringen: sikring av kontantstrøm.

motpart	kupongrente	sluttdato	volum	markedskurs	markedsverdi	startdato	type sikring
Danske Bank	4,6600	imm des 19	50 000 000	101,60	50 800 000	løpende	kontantstrøm
DNB	4,5100	imm jun 20	100 000 000	103,00	103 000 000	løpende	kontantstrøm
Danske Bank	3,7575	imm jun 20	50 000 000	102,25	51 125 000	løpende	kontantstrøm
Danske Bank	4,5400	imm des 20	50 000 000	104,50	52 250 000	løpende	kontantstrøm

Markedsverdien av swappene er negativ med ca 7 millioner kroner.

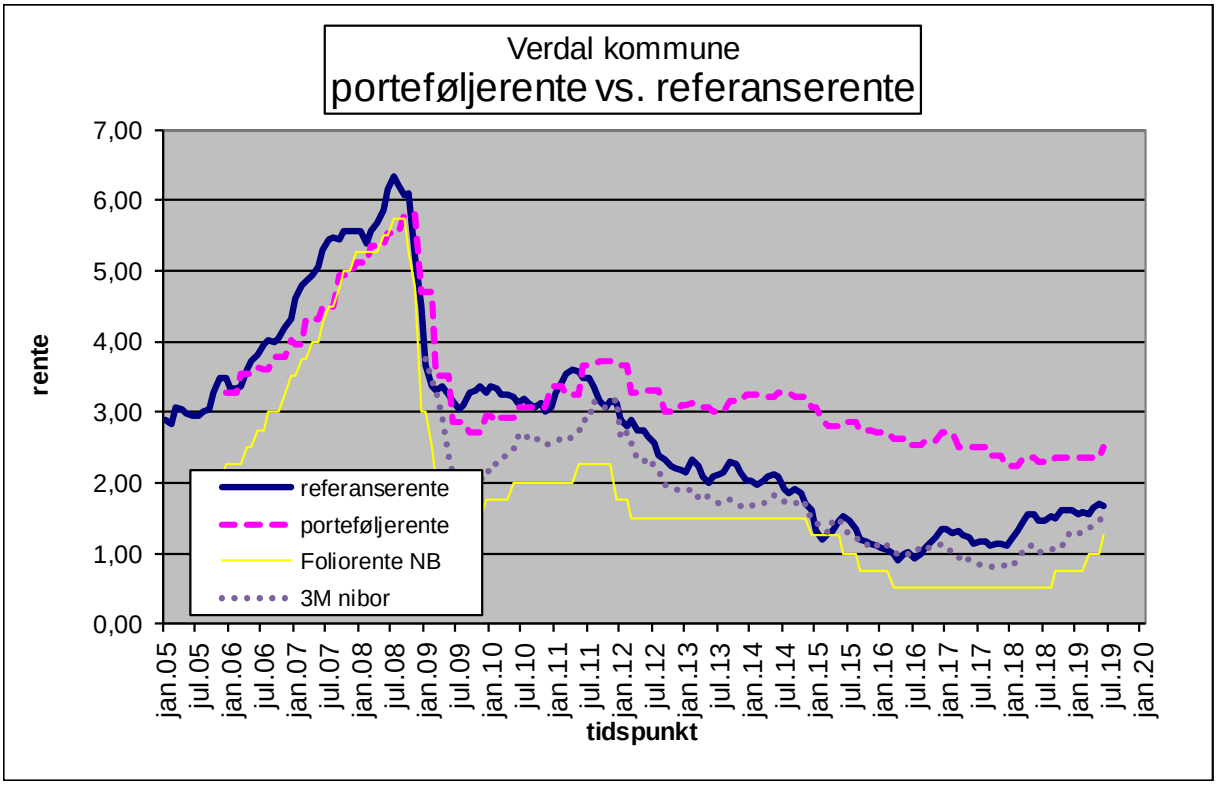
Markedsrenter og egne betingelser.

Gjennomsnittlig porteføljerente er 2,50% ved halvårsskiftet. Grafen under viser en prognose for porteføljerenten for kommende 4-årsperiode. I framskrivingen er markedets prising av fremtidig 3M niborrente lagt til grunn. Videre er det tatt forutsetninger om nye låneopptak og avdrag – samt at det er lagt til grunn at det ikke etableres nye fastrenter (selv om dette medfører at andelen fastrente kommuner lavere enn kravet i finansreglementet):

Sammenligning av renteutgifter (benchmarking).

Gjennomsnittsrenten i låneporteføljen sammenlignes med en referanserente som er sammensatt av flytende rente (3M nibor) og fast rente (4-års swaprente). De to faktorene er gitt en vekt på hhv. 34% og 66%. Referanserenten og porteføljerenten har over noen år avveket fra hverandre. Dette skyldes at referanserenten oppgis uten margin til långiver og at markedsrenten har falt for de perioder det er etablert fastrente i porteføljen. Bortfall av gamle dyre fastrenter, i år og kommende år, vil bidra til at de 2 kurvene vil nærme seg hverandre. Porteføljerenten og referanserenten er (sammen med 3M nibor og styringsrenten i Norges Bank) oppgitt i grafen:

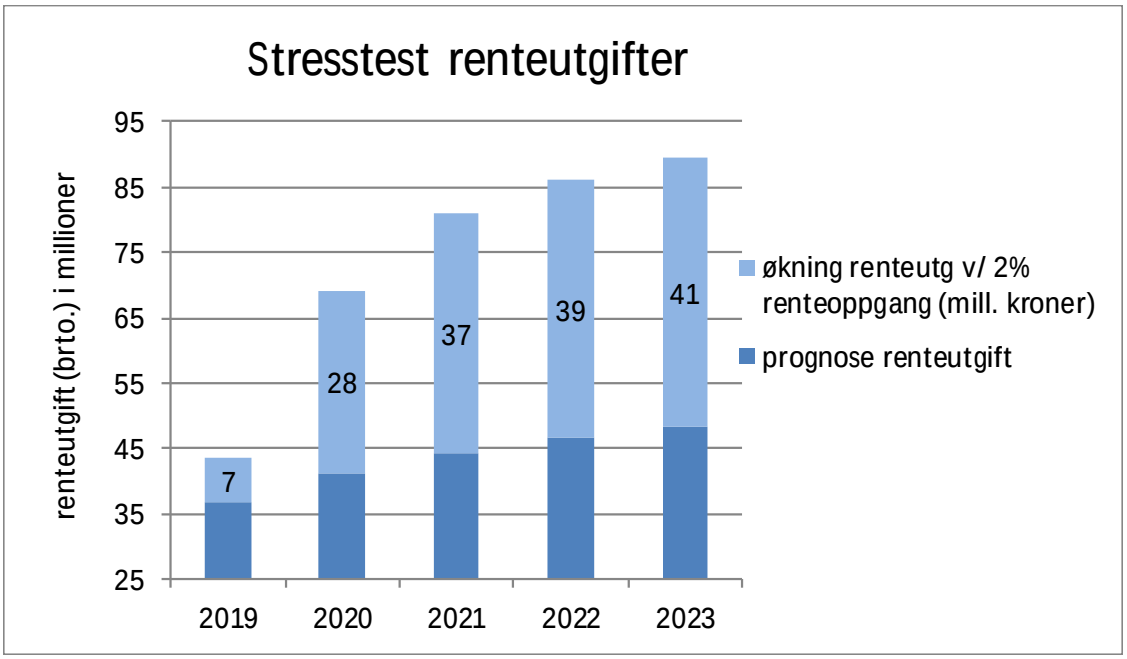
Vurdering og håndtering av finansiell risiko.

Kommunen vurderer den finansielle risikoen i henhold til interne rutiner for finansforvaltning. Dette innebærer periodiske vurderinger, i tillegg til vurderinger i forkant av risikotilpasninger og låneopptak. Vurderingene som gjennomføres blir dokumentert og arkivert.

Samlet vurderes den finansielle risikoen å være tilfredsstillende, ønsket og innenfor rammene i vedtatt finansreglement, intern låne-/sikringsstrategi, forskrift og gjeldende lov.

Simulering rentesjokk.

I figuren under er den ordinære renteprognosen, med forutsetninger som beskrevet ovenfor, fremstilt med mørk farge. Den lyse delen av søylene illustrer hvilket utslag en umiddelbar renteoppgang på 2 prosentpoeng medfører av økning i renteutgifter (oppgitt i millioner kroner).

En renteoppgang vil også ha betydning for selvfinansierende lån og aktivasiden. Det ikke tatt høyde for slike forhold i beregningen ovenfor.

Beløp i 1000

Budsjettskjema 1A - drift	Opprinnelig budsjett PS 106/18	Politisk vedtak PS 28/19	Politisk vedtak PS 36/19	Politisk vedtak PS 37/19	Adminstra-tive endringer	Budsjett 2019 gjeldende pr 30.06.2019	Rådmann-ens innstilling	Nytt budsjett
Skatt på inntekt og formue	329 117					329 117		329 117
Ordinært rammetilskudd	495 283					495 283		495 283
Skatt på eiendom	40 250					40 250		40 250
Andre direkte eller indirekte skatter	0					0		0
Andre generelle statstilskudd	3 200			-450		2 750		2 750
Sum frie disponible inntekter	867 850	0	0	-450	0	867 400	0	867 400
Renteinntekter og utbytte	6 000			450		6 450	207	6 657
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0					0		0
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	40 498					40 498		40 498
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0					0		0
Avdrag på lån	48 000					48 000		48 000
Netto finansinnt./utg.	-82 498	0	0	450	0	-82 048	207	-81 841
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0					0		0
Til ubundne avsetninger	5 865		10 434			16 299		16 299
Til bundne avsetninger	0					0		0
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	0		10 434			10 434		10 434
Bruk av ubundne avsetninger	24 995	180				25 175		25 175
Bruk av bundne avsetninger	0					0		0
Netto avsetninger	19 130	180	0	0	0	19 310	0	19 310
Overført til investeringsbudsjettet	0	0				0		
Til fordeling drift	804 482	180				804 662	207	804 869
Sum fordelt til drift (Tilsvarer sum skjema 1B)	804 482	180				804 662	207	804 869
Mer/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 1 B	Opprinnelig budsjett PS 106/18	Politisk vedtak PS 28/19	Politisk vedtak PS 36/19	Politisk vedtak PS 37/19	Adminstra-tive endringer	Budsjett 2019 gjeldende pr 30.06.2019	Rådmann-ens innstilling	Nytt budsjett
Rådmann , fellesområder mv	54 989	180			37	55 206	-	55 206,41
Rådmann	43 946				37	43983,881		43 984
Fellesområder	27 423	180				27602,525		27 603
Finanstransaksjoner	-16 380					-16 380		-16 380
Oppvekst felles	373 743	-	-	-	-	373 743	-	373 743
Oppvekst felles	125 994				-3 777	122 217		122 217
Skole / SFO	194 400					194 400		194 400
Barnehage	2 075					2 075		2 075
Ressurssenter oppvekst	51 275				3 777	55 052		55 052
Helse og velferd	284 333	-	-	-	-37	284 296	-	284 296
NAV Sosial- og flyktningetjenesten	22 096					22 096		22 096
Hjemmetjenesten	82 404				-3 981	78 423		78 423
Institusjonstjenesten	91 592				-1 000	90 592		90 592
Bo- og dagtilbudstjenesten	88 241				-1 032	87 209		87 209
Velferd felles	-				5 976	5 976		5 976
Næring og samfunnsutvikling	64 612	-	-	-	-	64 612	-	64 612
Kulturturtjenesten	20 571					20 571		20 571
Landbruk, miljø og arealforvaltning	6 455					6 455		6 455
Teknisk drift	37 686					37 686		37 686
Integrering og mangfold	-100					-100		-100
Selvkost vann og avløp og byggsak	-					-		-
§27- samarbeid	26 805	-	-	-	-	26 805	207	27 012
IK Regnskap, innfordring og lønn	3 165					3 165		3 165
IK Geodata og oppmåling	540					540		540
IK IKT, Kemner og kommuenadvokat	12 900					12 900	-620	12 280
IK Innherred Brann og redning	10 200					10 200		10 200
IK Innherred Innkjøp	-					-	827	827
Sum bevilget til virksomhetene (Tilsvarer sum drift i skjema 1A)	804 482	180	-	-	0	804 662	207	804 869

Budsjettskjema 2A - investering

Beløp i 1000	Opprinnelig budsjett 2019	PS 10/19	PS 37/19	PS 51/19	Administrative endringer	Gjeldende budsjett for 2019	Rådmannens innstilling til budsjettjustering	Forslag til nytt budsjett 2019
Finansieringsbehov								
Investeringer i anleggsmidler	173 543		12 260	2 000		187 803	-25 500	162 303
Utlån og forskutteringer	45 000	7 300				52 300		52 300
Kjøp av aksjer og andeler	3 000					3 000		3 000
Avdrag på lån	-					-		-
Avsetninger	-					-	2 400	2 400
Årets finansieringsbehov	221 543	7 300	12 260	2 000	-	243 103	-23 100	220 003
Finansiert slik:								
Bruk av lånemidler	188 203		10 568	1 600		200 371	-21 400	178 971
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-					-	800	800
Tilskudd til investeringer	1 500					1 500		1 500
Kompensasjon for merverdiavgift	28 840		1 692	400		30 932	-5 100	25 832
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-					-	1 600	1 600
Andre inntekter	-					-		-
Sum ekstern finansiering	218 543	-	12 260	2 000	-	232 803	-24 100	208 703
Overført fra driftsregnskapet						-		-
Bruk av avsetninger	3 000	7 300				10 300	1 000	11 300
Sum finansiering	221 543	7 300	12 260	2 000	-	243 103	-23 100	220 003
Udekket/udisponert	-	-	-	-	-	-	-	-

Budsjettskjema 2B - investering

Beløp i 1000	Opprinnelig budsjett 2019	PS 10/19	PS 37/19	PS 51/19	Administrative endringer	Gjeldende budsjett for 2019	Rådmannens innstilling til budsjettjustering	Forslag til nytt budsjett 2019
Rådhusbygg - tilpasninger bygg	10 000	-	3 000	-	-	13 000	-	13 000
Rammebevilgning Rådhuskvartalet								
- Oppgradering av 1.etasje i Rådhuset	10 000		3 000			13 000		13 000
IKT -Investeringer	13 700	-	-	-	-	13 700	-	13 700
IKT-utstyr og infrastruktur i kommunale bygg	4 700					4 700		4 700
IKT-utstyr i skoler og barnehager.	3 000					3 000		3 000
IKT-utstyr i helse/velferd	3 000					3 000		3 000
Digitalisering og velferdsteknologi, helse	3 000					3 000		3 000
Skoler mv	55 400	-	2 000	-	-	57 400	-27 000	30 400
- Ørmelen skole			500			500		500
- Verdalsøra barne- og ungdomsskole			500			500		500
- Vinne skole	45 000					45 000	-20 000	25 000
- Stiklestad skole	10 000					10 000	-7 000	3 000
- Garnes skole			1 000			1 000		1 000
Utstyr/inventar skoler og barnehager	400					400		400
Kommunale barnehager	1 000	-	900	-	-	1 900	-	1 900
Mindre tiltak barnehager	1 000					1 000		1 000
Vuku Barnehage, nybygg	-		900			900		900
Helsebygg mv	25 500	-	1 500	-	-	27 000	-	27 000
Utstyr/inventar omsorg og velferd	500					500		500
Brannsikring/nødstrøm Verdal bo- og helsetun			1 000			1 000		1 000
Oppgradering avlastningsboligen Ringv. Nord			500			500		500
Helsebygget (Verdal Bo- og behandlingssenter)	24 000					24 000		24 000
Oppgradering kommunale boliger (mindre tiltak)	1 000					1 000		1 000
Idrett, kultur	9 900	-	300	-	-	10 200	-	10 200
Kommunale uteområder, idretts- og kulturanlegg								
- Vinne aktivitetspark (sum av flere delprosj)	4 000					4 000		4 000
- Uteområde Vuku skole	4 900					4 900		4 900
- Masterplan sentralidrettsanlegg	500		200			700		700
N-T Teater	-		100			100		100
Tilpasning lokaler, døgnåpent bibliotek	500					500		500
Sentrumsutvikling	9 000	-	-	-	-	9 000	-	9 000
Rammebevilgning sentrumsutvikling	-					-		
- Moparken	8 500					8 500		8 500
- Tilrettelegging langs Verdalselva	500					500		500

Beløp i 1000	Opprinnelig budsjett 2019	PS 10/19	PS 37/19	PS 51/19	Administrative endringer	Gjeldende budsjett for 2019	Rådmannens innstilling til budsjettjustering	Forslag til nytt budsjett 2019
Kommunale veger	8 000	-	1 000	-	-	9 000	1 500	10 500
Rammebevilgning kommunale veger	-					-		
- Holmen bro			1 000			1 000	1 500	2 500
- Sæter bro			2 000			2 000		2 000
- Forbregd Lein - Vistvik, forsterkning asfaltering	3 000					3 000		3 000
- Østvoldveien, forsterkning	1 000					1 000		1 000
- Rekkverk / sikring	500					500		500
- Reasfaltering Ørmelen	500					500		500
- Boligfelt Ydsedalen	700					700		700
- Boligfelt Lundskammen	300					300		300
- Uforutsett	2 000		-2 000			-		-
Gang- og sykkelveger	5 000	-	160	-	-	5 160	-	5 160
Rammebevilgning gang og sykkelveg	-					-		
- Ørin: Russerv. - Industriv.- Kværner	5 000					5 000		5 000
- Reinsholm - Garpa - Verdalsøra skoler			160			160		160
Diverse teknisk	3 600	-	400	-	-	4 000	-	4 000
Maskiner	300					300		300
Planlegging av nye boligfelt	500					500		500
Boligfelt Leklemsåsen / Forbregd			500			500		500
Kjøp av tjenestebiler og el-sykler	800		800			1 600		1 600
ENØK-tiltak	2 000		-900			1 100		1 100
Vann og avløp (selvkost) total	27 000	-	3 000	-	-	30 000	-	30 000
Tiltak vannforsyning - delsum	13 500	-	1 500	-	-	15 000	-	15 000
Rammebevilgning tiltak vannforsyning	-					-		
- Volhaugen	-		4 000			4 000	-200	3 800
- Ulvilla	-		500			500	-350	150
- Vuku			500			500		500
- Vinne	2 000		-1 500			500		500
- Leksdal	2 000		-500			1 500		1 500
- Tinna	4 000		-3 000			1 000	-500	500
- Ørin	1 000					1 000		1 000
- Hanskemakergata			1 500			1 500		1 500
Rehabilitering dam i Leklemsvannet	3 000					3 000	1 050	4 050
Høydebasseng Hallia (Vinne)	1 000		-500			500		500
Høydebasseng Vuku / Ulvilla	500					500		500
Rehabilitering vannrenseanlegg Hallemsåsen	-		500			500		500
Tiltak avløpsanlegg - delsum	13 500	-	1 500	-	-	15 000	-	15 000
Utbedring avløpsanlegg sentrum - delsum	8 000	-	4 000	-	-	12 000	-	12 000
Rammebevilgning utbedring avløpsanlegg i sentrum	-					-		
- Volhaugen			4 000			4 000		4 000
- Ørmelen	500					500		500
- Vuku	2 000					2 000		2 000
- Ørin	2 000					2 000		2 000
- Tinna	3 500		-3 000			500		500
- Hanskemakergata			1 500			1 500		1 500
Ørin kloakkrenseanlegg			1 500			1 500		1 500
Sanering av spredt avløp - delsum	5 500	-	-2 500	-	-	3 000	-	3 000
Rammebevilgning sanering av spredt avløp	-					-		
- Vinne	500					500		500
- Leksdal	5 000		-2 500			2 500		2 500
Brann og redning	3 943	-	-	2 000	-	5 943	-	5 943
Brannordningen - overflate- og redningsutstyr	250					250		250
Utbedring brannstasjon	3 000			2 000		5 000		5 000
Feiervesen, biler	-					-		-
Feiervesen, båt	43					43		43
Forebyggende, biler	450					450		450
Beredskap, tilhenger	200					200		200
Beredskap, bil	-					-		
Øvrig:	1 500	-	-	-	-	1 500	-	1 500
Kirker og kirkegårder - inv.tilsk. Kirkelig fellesråd	1 500					1 500		1 500
Totale investeringer i anleggsmidler	173 543	-	12 260	2 000	-	187 803	-25 500	162 303

Analysegrunnlag for økonomiplan - Kostraanalyse

Saksbehandler:	Inger Marie Skrove Grønnesby	**Arkivref:**
E-post:	inger.gronnesby@verdal.kommune.no	2019/2247 - /
Tlf.:		

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	20.06.2019	76/19
Kommunestyre	26.08.2019	64/19

Saksprotokoll i Formannskap - 20.06.2019

BEHANDLING:
Ved votering ble rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
Fremlagt rapport tas til orientering. Rapporten inngår i kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med økonomiplan 2020-2023.

Rådmannens innstilling:

1. Fremlagt rapport tas til orientering. Rapporten inngår i kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med økonomiplan 2020-2023.

Vedlegg:

- Rapporten Analysegrunnlag for økonomiplan – Kostraanalyse
- Kommunebarometeret
- Folkehelseprofil

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Rådmannen legger med dette fram en analyse av Kostratall for kommunen. Innholdet i rapporten er analyser av befolkningsutvikling, demografi, økonomi, kostnadsnøklene i inntektssystemet, teoretisk innsparingspotensiale og utvalgte kostratall for tjenestene. Kostratallene beskriver ressursbruk, profiler i tjenestene, kostnadsdrivere osv. Rapporten er basert på foreløpige kostra-tall, som for enkelte områder ennå er ufullstendige. Endelige Kostra-tall vil foreligge i SSBs statistikkbank 15. juni.

Vurdering:

Rapporten er skrevet for å gi kunnskapsgrunnlag i årets økonomiplanprosess. Dette er kunnskap som kan gi impulser til videre undersøkelser av enkeltområder og endringer i prioritering av ressurser.

11.06.2019

Statistikk og analyse

- Et kunnskapsgrunnlag til økonomiplanen 2020-2023

Demografi

Økonomi

Prioritering

KOSTRA

Verdal Kommune
RÅDMANNEN

INNHOLD

Om dokumentet 2
Demografi 3
Økonomi 15
Prioritering 19
Utgiftsbehov 19
Innsparingspotensiale 22
Grunnskole 25
Barnehage 36
Barnevern 40
Kommunehelse 44
Pleie og omsorg 47
Institusjon 50
Hjemmetjeneste 55
Sosiale tjenester 58
Kultur og idrett 63
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø 67
Administrasjon, styring og fellesutgifter 68
Eiendomsforvaltning og kommunale bygg 71
Andre områder 74
Brann og ulykkesvern 74
Samferdsel / Kommunale veier 76
Næringsforvaltning og konsesjonskraft 77
Kirke 78
Vedlegg 79
Ordliste / Definisjoner 79

OM DOKUMENTET

Dette dokumentet er en sammenfatning av relevant statistikk for demografi, økonomi og tjenestedata. Grunnlaget består hovedsakelig av Kostra-data. Rapporten inneholder analyser av befolkningsutvikling, befolkningssammensetning, behovsendringer, økonomi, kostnadsnøklene i inntektssystemet mv. Kostratallene beskriver ressursbruk, profiler i tjenestene, kostnadsdrivere osv, og det beregnes teoretisk innsparingspotensiale på bakgrunn av disse.

Kostra muliggjør sammenligning mellom kommuner når det gjelder ressursbruk, økonomi, dekningsgrad mv innenfor de ulike kommunale ansvarsområdene, og dokumentet er utarbeidet med sikte på å være et kunnskapsgrunnlag til hjelp og refleksjon inn mot prioriteringsdebatten for kommende økonomiplan. Analysene er gjort på bakgrunn av foreløpige Kostra-tall, som ble publisert 15.mars, og som for enkelte områder ennå ikke er fullstendige. Endelige kostratall publiseres 15.06 og det tas sikte på å korrigere analysene dersom det kommer større endringer.

Hvem sammenligner vi oss med?

Verdal er av SSB plassert i kostragruppe 8. Denne består av de 23 kommunene Verdal, Levanger, Ørland, Malvik, Strand, Vennesla, Bamble, Hole, Mandal, Sogndal, Askim, Gjesdal, Kongsvinger, Stord, Time, Sund, Meland, Re, Førde, Os (i Hordaland), Herøy (i Møre og Romsdal), Frogn og Randaberg. Dette er kommuner som er sammenlignbare når det kommer til folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Kostragruppe 8 er således kanskje det viktigste og beste sammenligningsgrunnlaget.

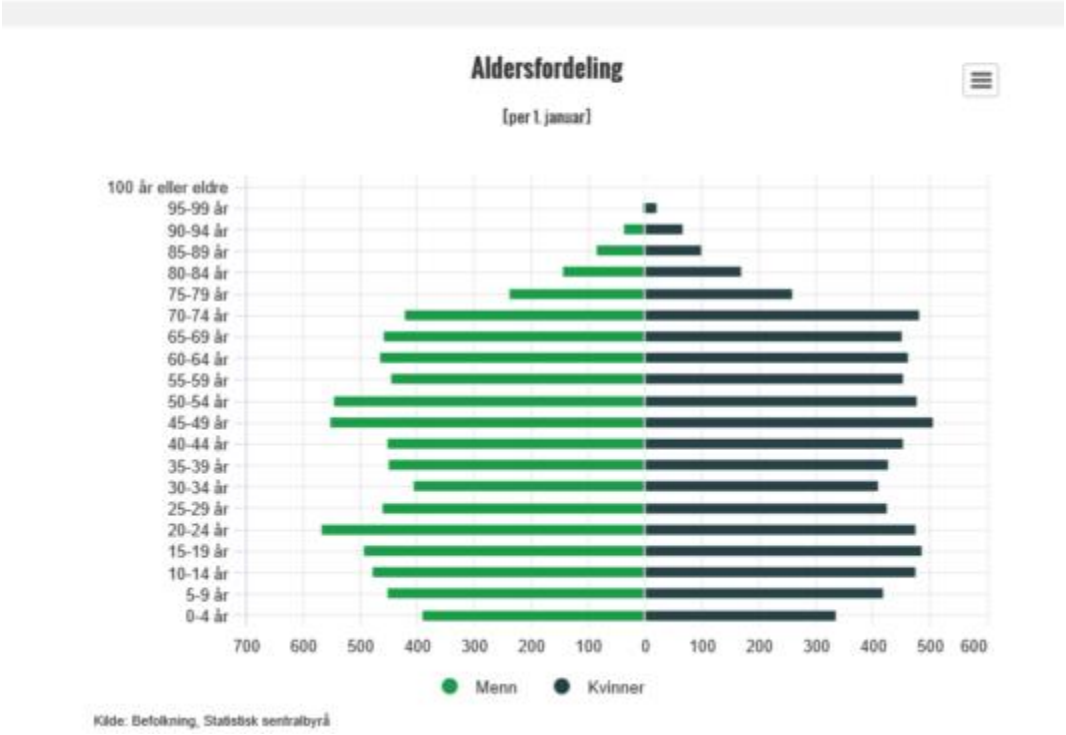
I tillegg er det relevant og interessant å sammenligne seg med snittet for landet og fylket, og også omkringliggende kommuner. Når vi sammenligner oss med landet, så holdes Oslo utenfor, da hovedstaden står i en særstilling når det gjelder befolkning og utfordringer, og derfor sjelden vil være relevant å sammenligne seg med. Spesielt interessant er det imidlertid å sammenligne seg med Levanger. Levanger ligger i samme kostragruppe som oss, og dermed også av SSB ansett som et relevant sammenligningsgrunnlag. Den geografiske nærheten, og det at Verdal og Levanger i stor grad deler arbeidsmarked, har kompletterende tjenestetilbud innenfor handel og tjenesteyting mv, og sånn sett kanskje også «konkurrerer» om en del av de samme innbyggerne, gjør det spesielt interessant.

Av omkringliggende kommuner har vi i tillegg til Levanger valgt å inkludere Steinkjer, Stjørdal, Namsos og Inderøy, hvorav bykommunene kanskje er spesielt interessante å sammenligne seg med.

DEMOGRAFI

Befolkningen i dag:

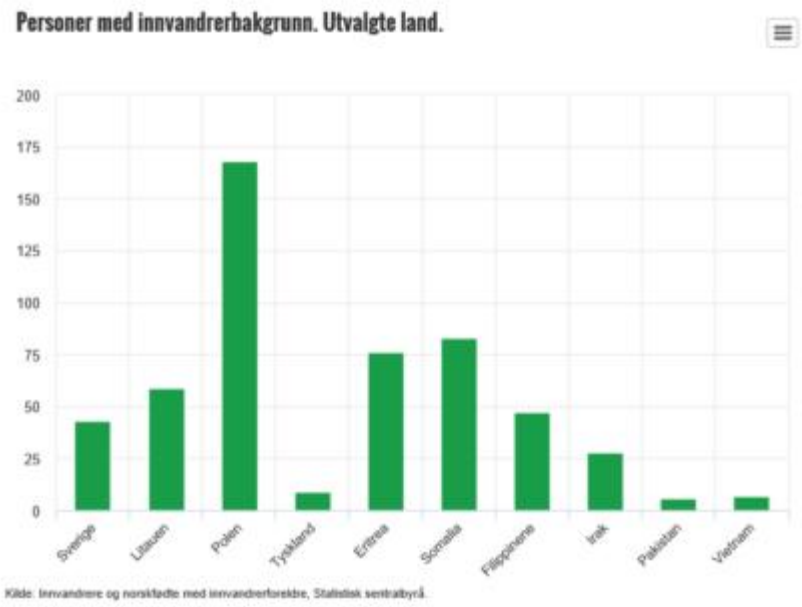

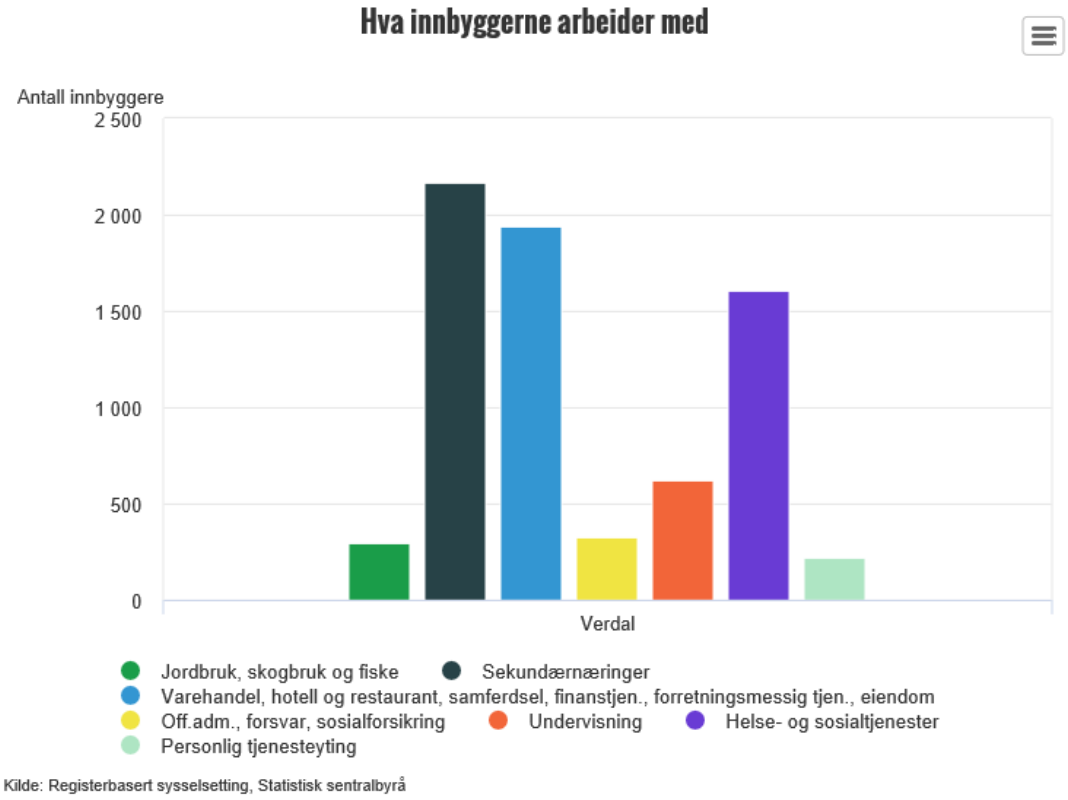
Sett opp mot den generelle aldersfordeling for landet:

Folketall i Verdal og i landet totalt	Norge	Verdal	Andel av befolkning i Norge		Norge	Verdal
Aldersgrupper	*Antall*	*Antall*	*Promille*		*% av landet*	*% av Verdal*
0-5 år	356 139	896	2,5		6,7 %	6,0 %
6-15 år	641 465	1 870	2,9		12 %	12,5 %
16-66 år	3 524 914	9 576	2,7		66 %	64,1 %
67 år eller eldre	805 694	2 591	3,2		15 %	17,4 %
Totalt	**5 328 212**	**14 933**	**2,8**		**100 %**	**100,0 %**

Verdal har lavere andel av befolkningen i aldersgruppene 0-5 år og 16-66 år. Andelen er marginalt høyere for aldersgruppen 6-15 år og klart høyere for aldersgruppen over 67 år. Dette vil kunne endres i årene fremover. Befolkningsframskrivinger viser synkende barnetall og aldrende befolkning.

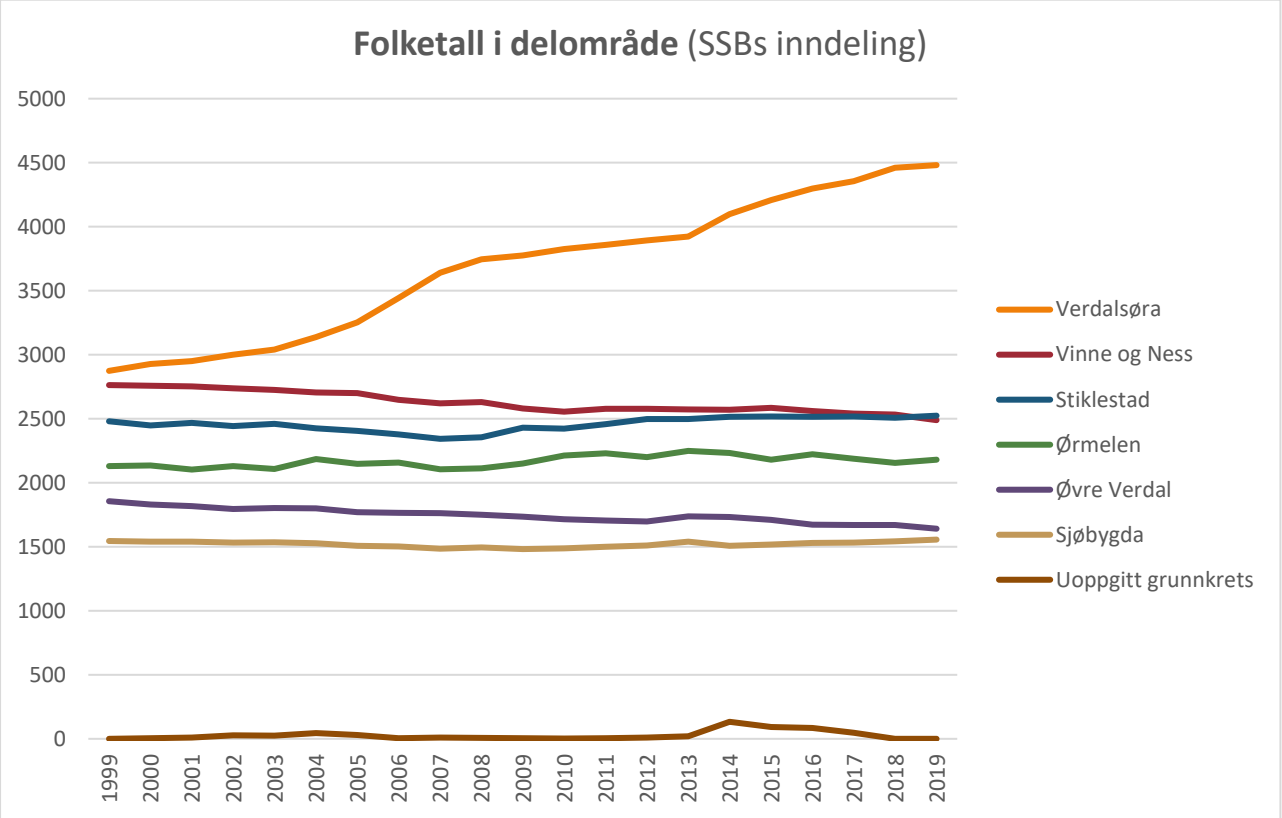

Figuren viser hvor mange personer som bor i kommunen som enten har innvandret selv eller er barn av to innvandrere med bakgrunn fra utvalgte land.

4

Folketallsutvikling i delområdene i kommunen:

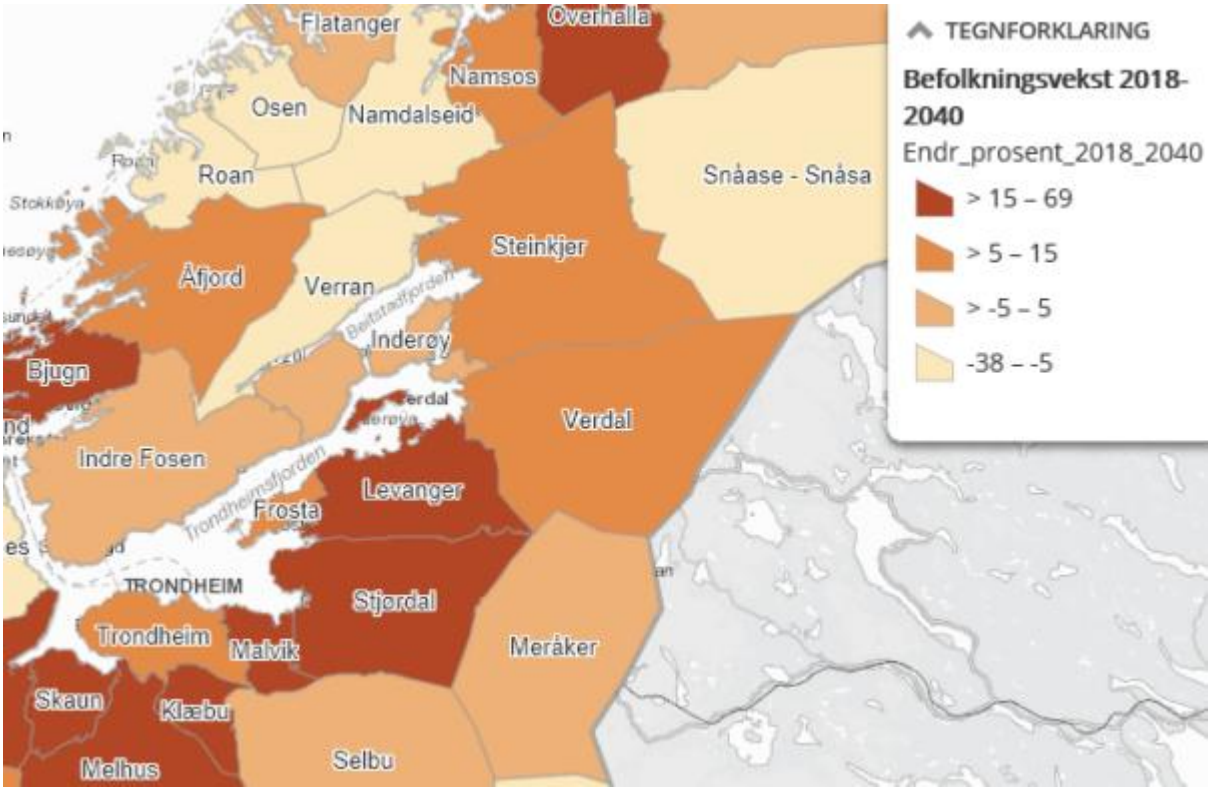

Veksten i Verdal har primært foregått i sentrum. Stor nybyggaktivitet på sentrumsnære leiligheter; populært alternativ når barna har forlatt redet, og også for den mer aldrende delen av befolkningen. Også etterspørsel etter sentrumsnære eneboliger / småhus for barnefamilier mv. Svak nedgang i befolkningen i områdene Vinne/Ness og øvre Verdal (dvs Vuku, Inndal, Helgådal, Sul mv).

Befolkningsframskrivinger:

De nyeste befolkningsframskrivingene fra SSB er fra 26.06.2018. Neste oppdatering forventes i 2020. Årets analyse bygger derfor på samme framskrivningsgrunnlag som fjorårets analysedokument, men den faktiske befolkningsutvikling i 2018 er tatt inn i årets analyse. Enkelte av de følgende diagrammene viser at utviklingen i 2018 er noe mindre positiv enn befolkningsframskrivingen. Merk at SSB konsekvent oppgir befolkningstall pr 01. januar som telledato. Altså er befolkningstallene for 2019 å forstå som tall pr 01.01.19 og kan i praksis leses som tallene for 2018.

Forventet befolkningsvekst 2018-2040: (altså 01.01.2018 til 01.01.2040)

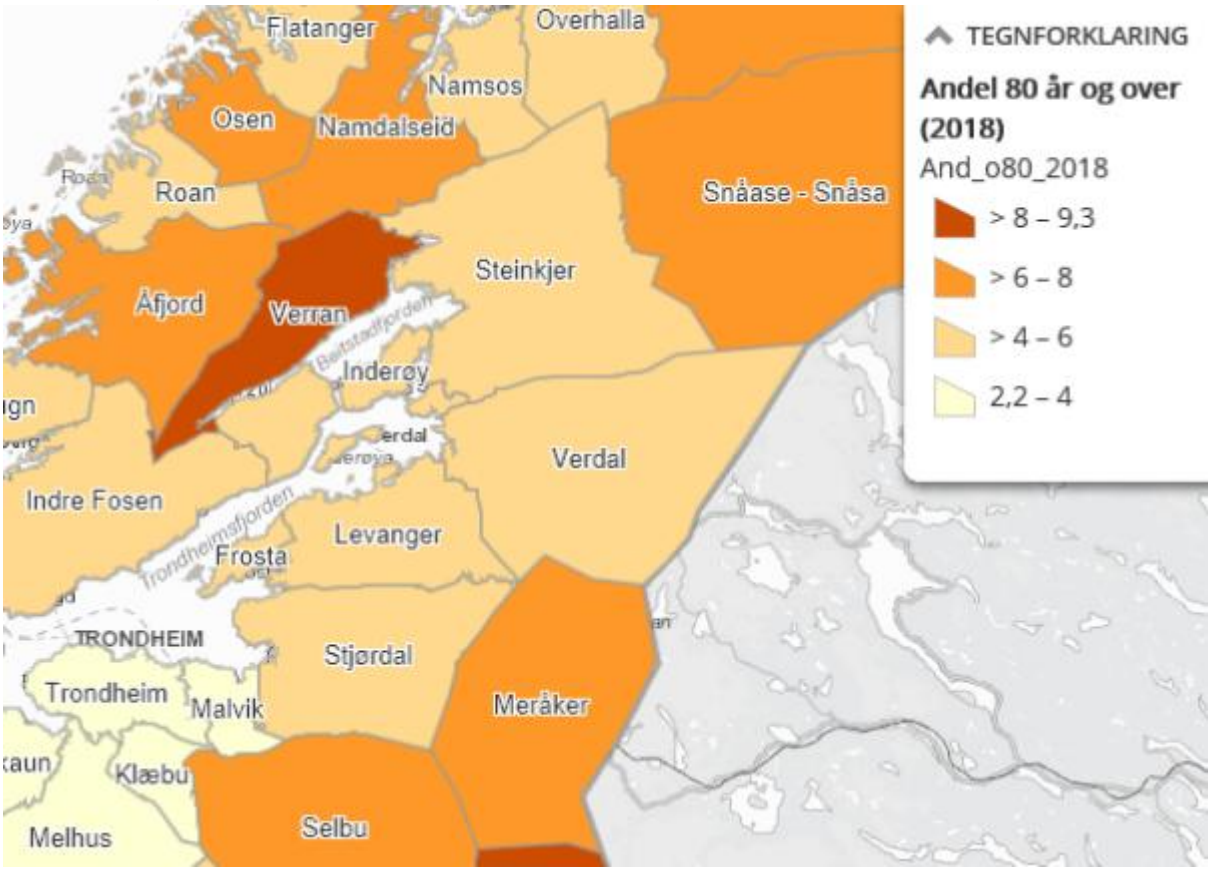

Verdal har befolkningsvekst i SSB's befolkningsframskriving etter middelalternativet. I inntekts-systemet måles kommunen relativt mot endringer i folketall for landet. Dette vil gjelde både for det totale innbyggertall og for hver aldersgruppe. Hvis Verdal kommune får svakere befolkningsutvikling totalt eller i enkelte aldersgrupper målt mot landet totalt, vil dette kunne gi lavere inntekter til kommunen. Dette som følge av mindre utgiftsutjevning i rammetilskuddet. Dette er endringer som vil komme gradvis, og det er vanskelig å si noe på forhånd om effektene. Kommunen bør derfor forholde seg til at det kan ligge risiko/muligheter i demografiendringer fremover. Mest sannsynlige scenariet er sterkere aldring i befolkningen og lavere fødselstall. Samtidig er det ingen tvil om at det er positivt at kommunen totalt forventes å vokse. Usikkerheten hadde vært mye større om kommunen hadde forventet en befolkningsnedgang.

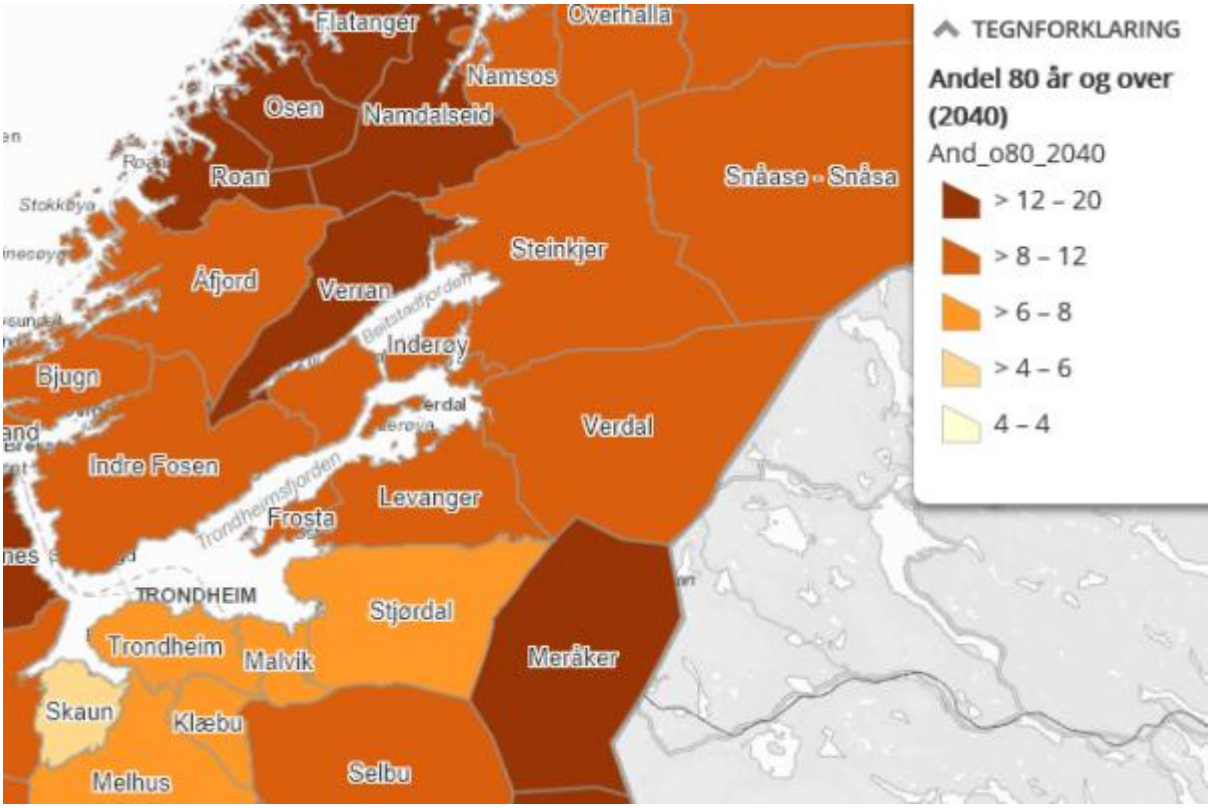
Den høye nasjonale aldringen vil kunne medføre at Verdal kommune blir målt til å være en mer gjennomsnittlig kommune i årene som kommer. Det kan få den konsekvens at økningen i antall eldre i Verdal ikke i samme grad som før utløser ekstra høye inntekter i rammetilskuddet. I så fall må finansiering av økende behov i eldreomsorgen i større grad hentes fra skatteinntekter og

rammetilskudd som gis pr «gjennomsnittsinnbygger». Dermed øker avhengigheten av at den unge delen av befolkningen øker i antall. Dette kan også beskrives som effekten av å bli mer lik en bykommune, og dermed mer ulik de små utkantkommunene. Store kommuner skal i større grad kunne finansiere sine egne behov uten særskilte tillegg for demografi og distriktsutfordringer i rammetilskuddet.

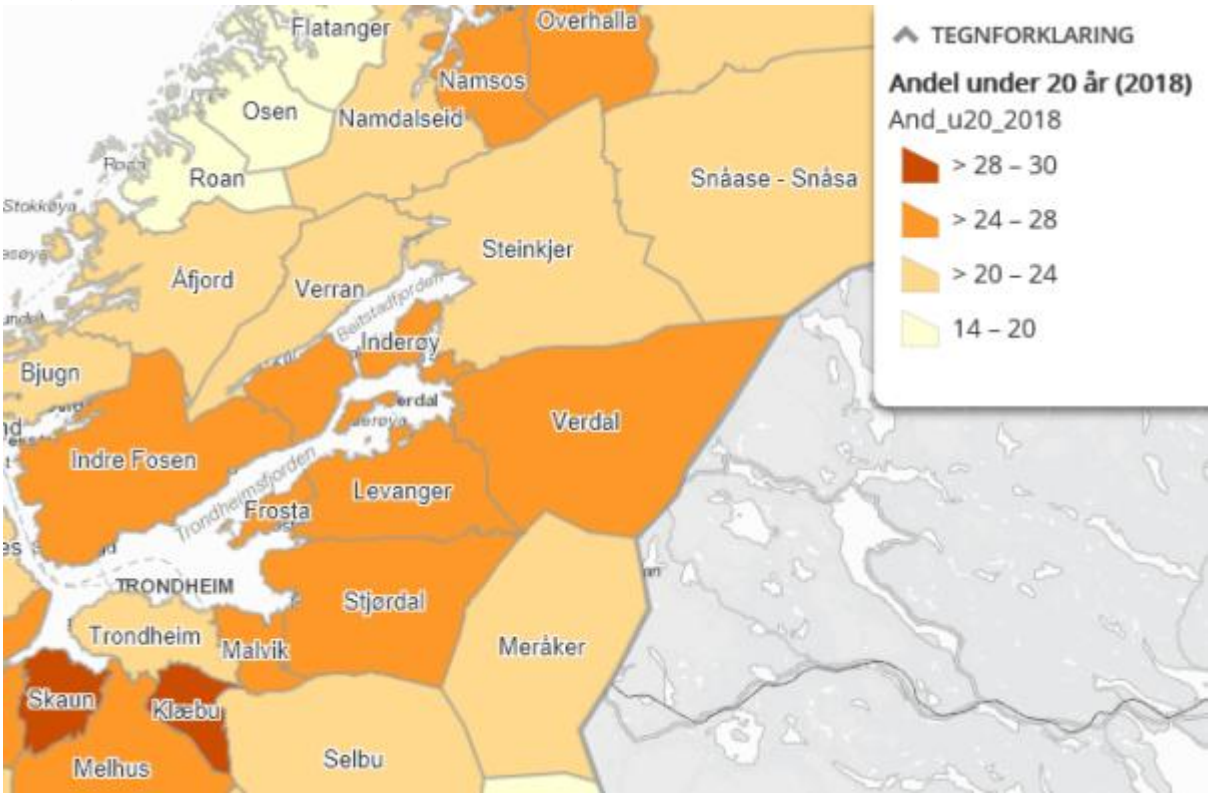
Andel 80 år og over, 2018:

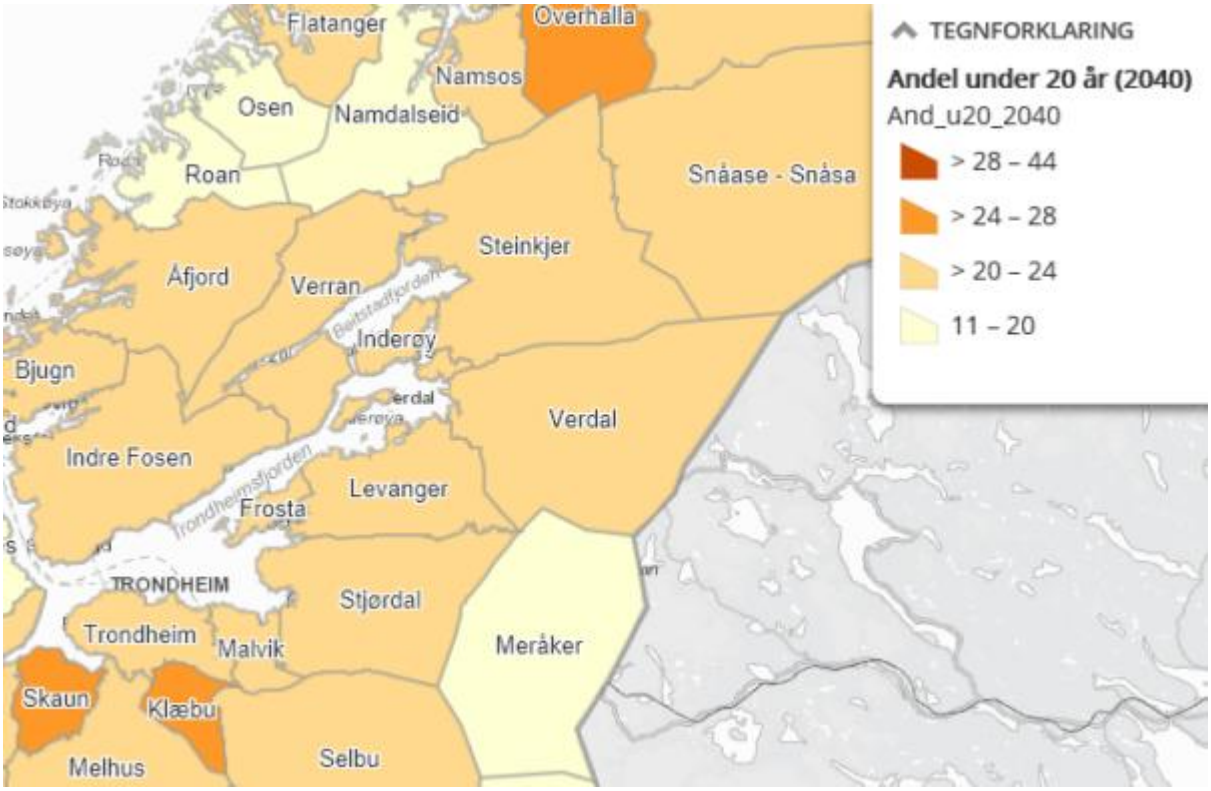
Andel 80 år og over, 2040:

Andel personer under 20 år, 2018:

Andel personer under 20 år, 2040:

Detaljert analyse av utviklingen:

Utvikling som er vist i de foregående kartene kan brytes videre ned i aldersgrupper. Nedenfor følger tallgrunnlag for forventede utvikling og demografiutfordringer på et mer detaljert nivå.

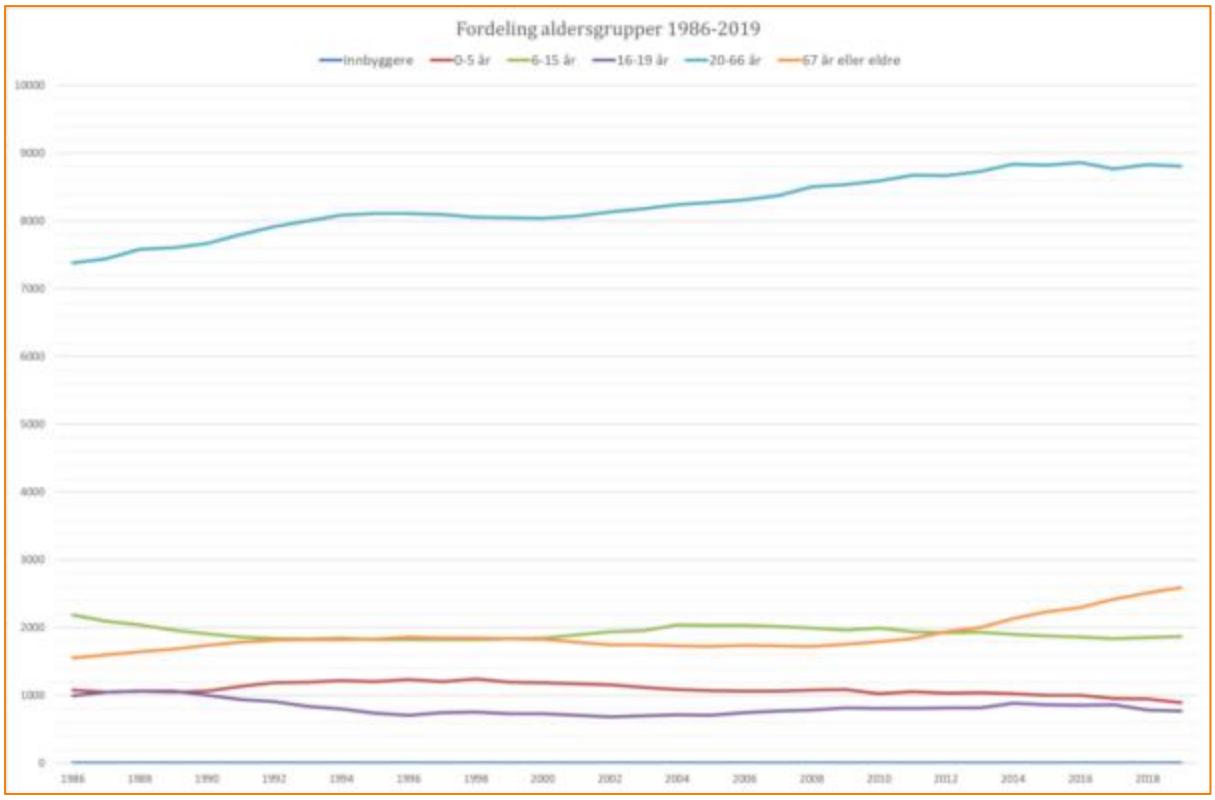
<u>Oversikt figurer og tabeller:</u>

- Fordeling aldersgrupper Verdal 1986-2018: Aldring og færre barn kan leses ut av figuren.
- Figur fra komprop - Aldersutvikling 2018-2040 - Nasjonalt: Viser sterk aldring hele landet.
- Figur fra komprop - Kostnader pr aldersgruppen pr 2019 - Nasjonalt: Viser at snittkostnader er høye for de aldersgrupper som har sterk vekst fremover. Viser dermed et endringsbehov.
- Figur beregnet mer/mindre kostnader demografi – Verdal kommune.
- Figurer befolkningsframskriving pr aldersgruppe – Verdal kommune

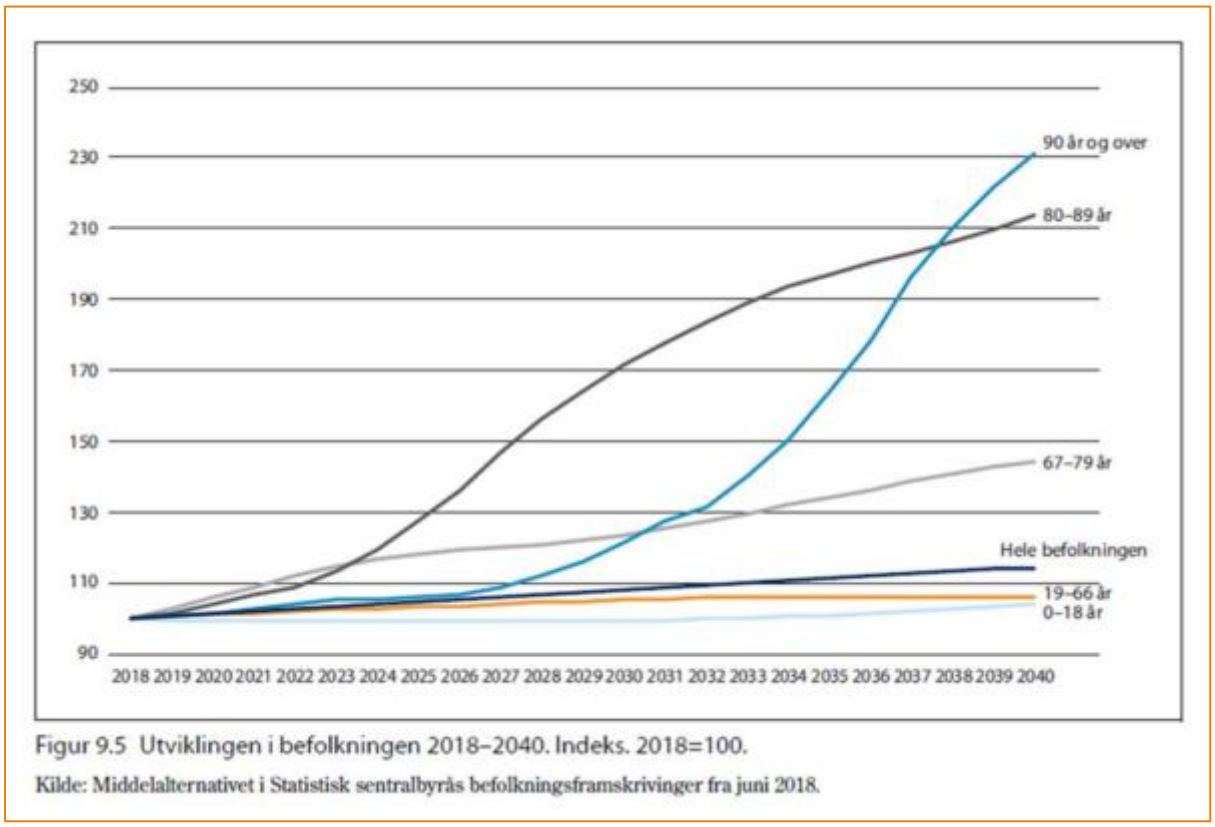
Sammenligning framskrivning SSB og faktisk utvikling i 2018 (antall innbyggere)	**0-5 år**	**6-15 år**	**16-19 år**	**20-66 år**	**67 år eller eldre**	**Alle**
Faktisk utvikling	896	1 870	770	8 806	2 591	14 933
Lav	928	1 884	760	8 857	2 593	15 022
Middels	934	1 884	761	8 864	2 593	15 036
Høy	943	1 886	762	8 867	2 594	15 052

Samlet viser tallgrunnlaget at det kan forventes relativt store endringer i utgiftsbehov i årene fremover, og at dette vil kreve tydelige prioriteringer.

Figur: Aldersutvikling i Verdal fra 1986 til 2019.

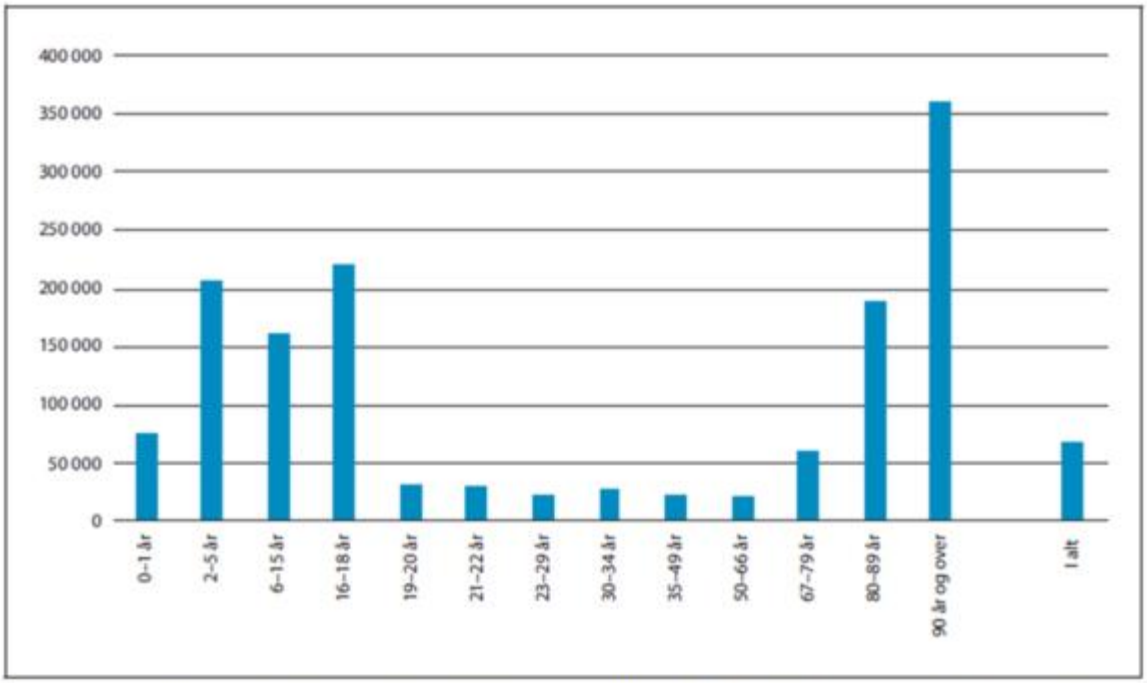
Figur fra Kommuneprop 2020 kap 9.3: Nasjonal utvikling i befolkningssammensetning 2018-2040.

Figur 9.5 Utviklingen i befolkningen 2018–2040. Indeks. 2018=100.

Kilde: Middelalternativet i Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivinger fra juni 2018.

Figur : Beregnede nasjonale gjennomsnittskostnader pr innbygger pr aldersgruppe – Kilde kom.prop

Figur 9.2 Kommunesektorens beregnede brutto driftsutgifter per innbygger i 2018 etter aldersgruppe.
Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal- og fylkeskommunal økonomi.

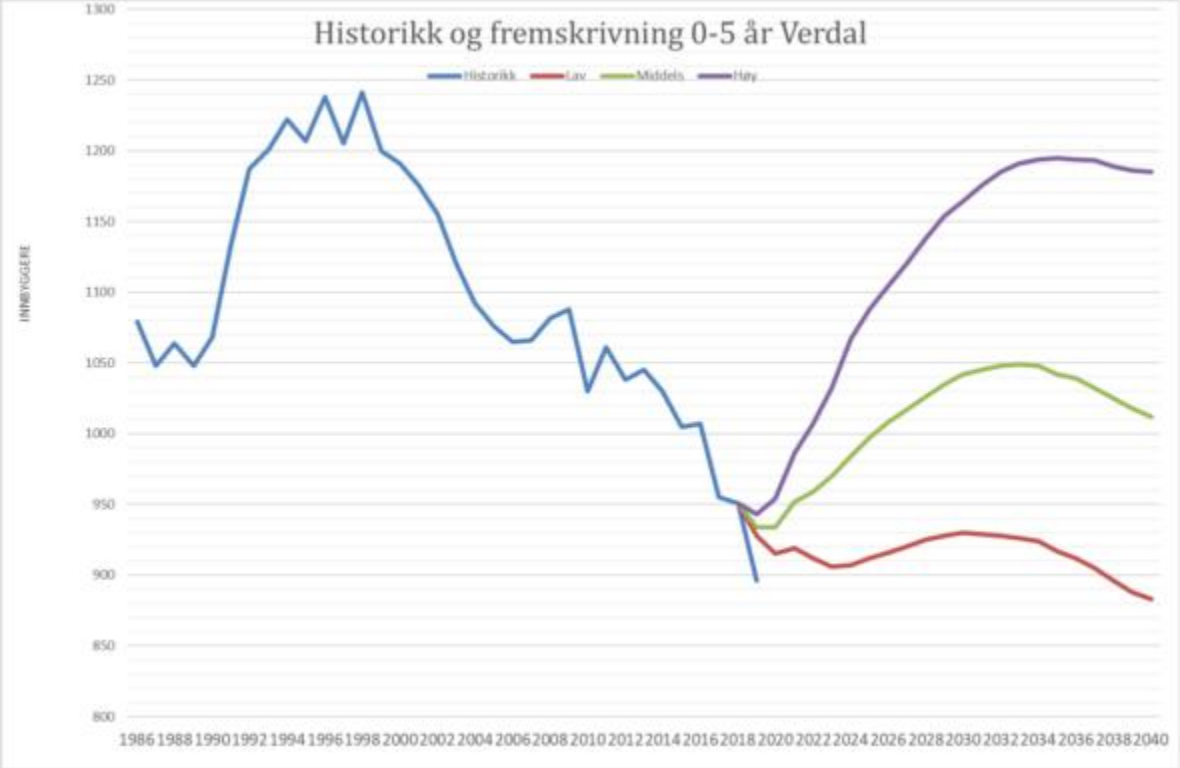
Figur demografiutgifter Verdal: Viser tall fra KS beregningsmodell for å beregne kostnader for demografiske endringer. Modellen er den samme som brukes til konsultasjonsordningen mellom KS og Kommunaldepartementet. Modellen framskriver mer/mindrekostnader ved flere/færre brukere under forutsetning av uendret tjenestenivå. Det er tallene for Verdal som er vist nedenfor.

Modellen skal leses slik at beløpene i hver kolonne akkumuleres. Dvs at kostnader til pleie og omsorg i 2021 antas å være ca 4,8 + 4,1 høyere enn nivået for 2019. Beregningen er en makroberegning som ikke tar høyde for lokal prioritering. Modellen tar altså ikke stilling til om kommunens sektorbudsjett for 2019 er høyt eller lavt i forhold til andre kommuner. Beregningen bygger på nasjonale gjennomsnittlige kostnader pr tjenestemottaker, og befolkningsframskriving fra SSB.

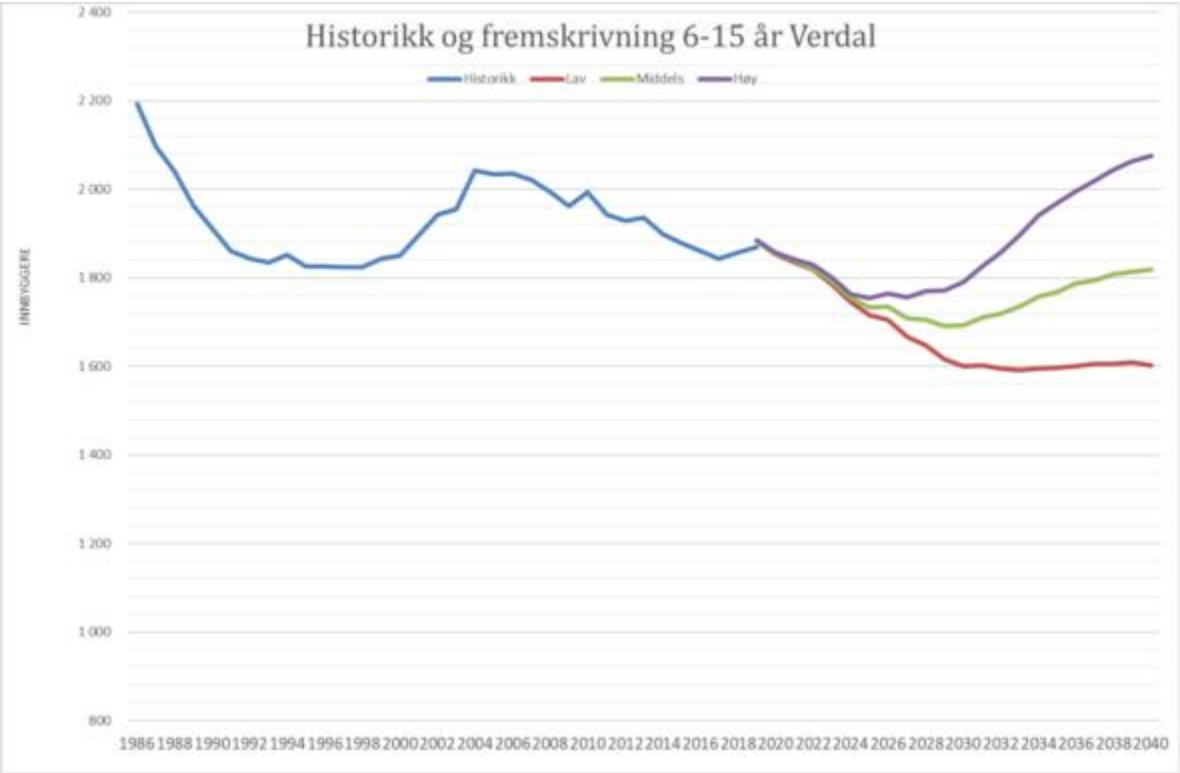
Anslag endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer

(endring fra 1.1.2019)

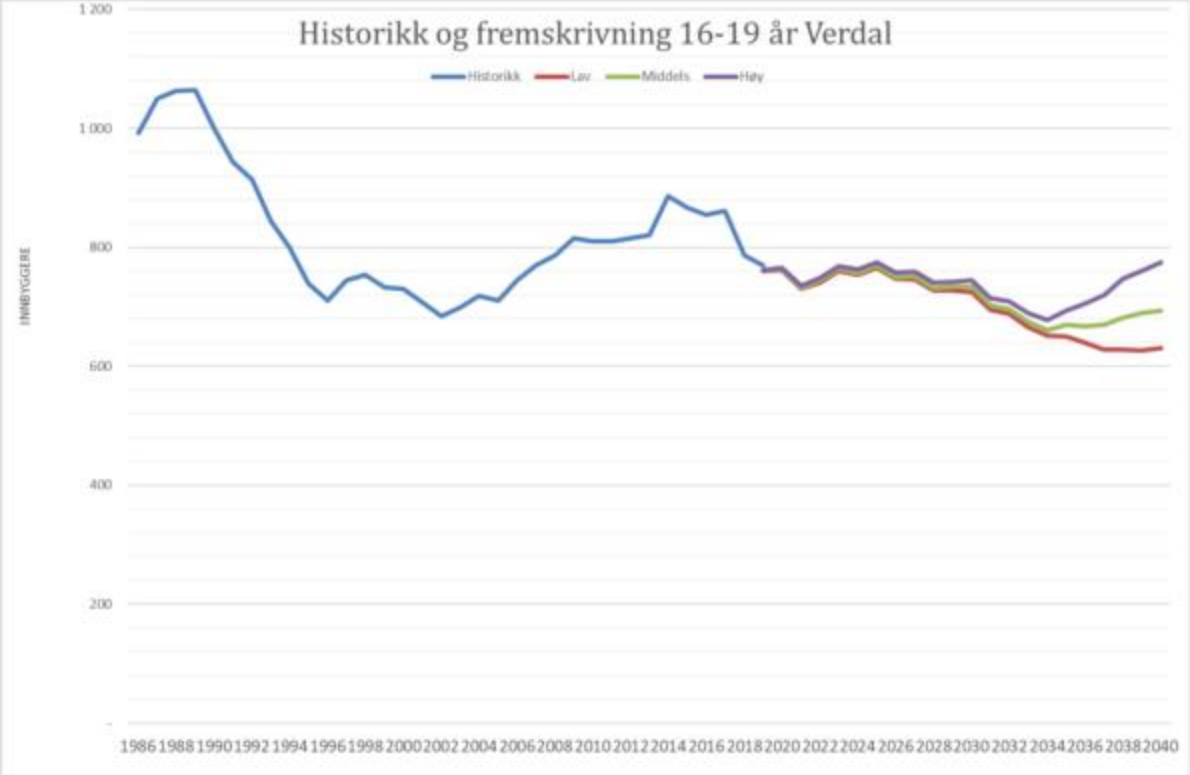
Endring utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommunehelse	Barnevern	SUM VERDAL
2020	4 869	-4 439	-3 215	-3	586	-511	-2 714
2021	4 091	-2 358	3 027	222	281	-225	5 037
2022	8 962	-2 358	792	-151	799	-168	7 876
2023	6 861	-3 884	1 555	315	896	-258	4 985
2024	10 639	-5 410	2 264	-57	681	-353	7 714
2025	14 737	-2 774	1 801	352	460	-42	14 535
2026	12 270	139	1 691	-21	602	100	14 781
2027	16 720	-3 746	1 310	57	601	-249	14 692
2028	14 072	-277	1 446	415	408	73	16 136
2029	11 835	-2 081	1 582	145	521	-54	11 948

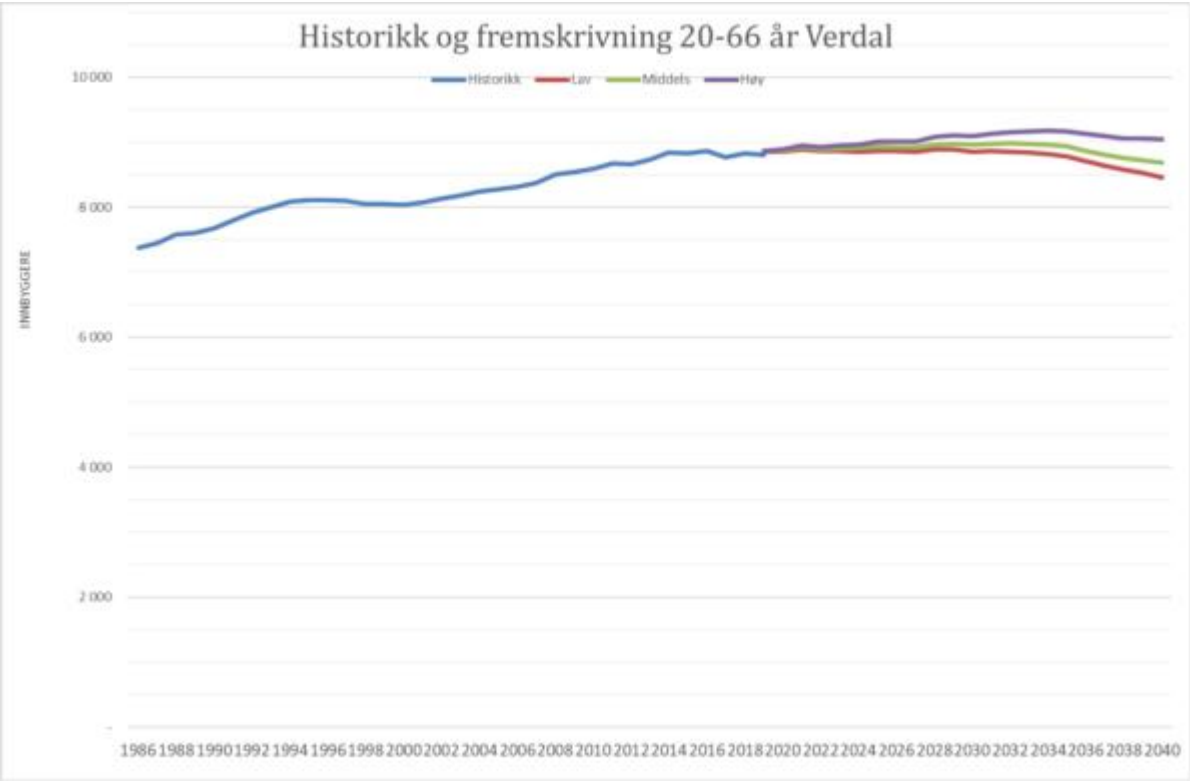
Utviklingen i 2018 aldersgruppe 0-5 år var svakere enn prognosene. Derfor er linjen for historikk (blå linje) tydelig lavere enn prognosene pr 01.01.2019. Det er relativ stor spredning i framskrivingene for årene 2020-2040. Alt fra vekst til nedgang.

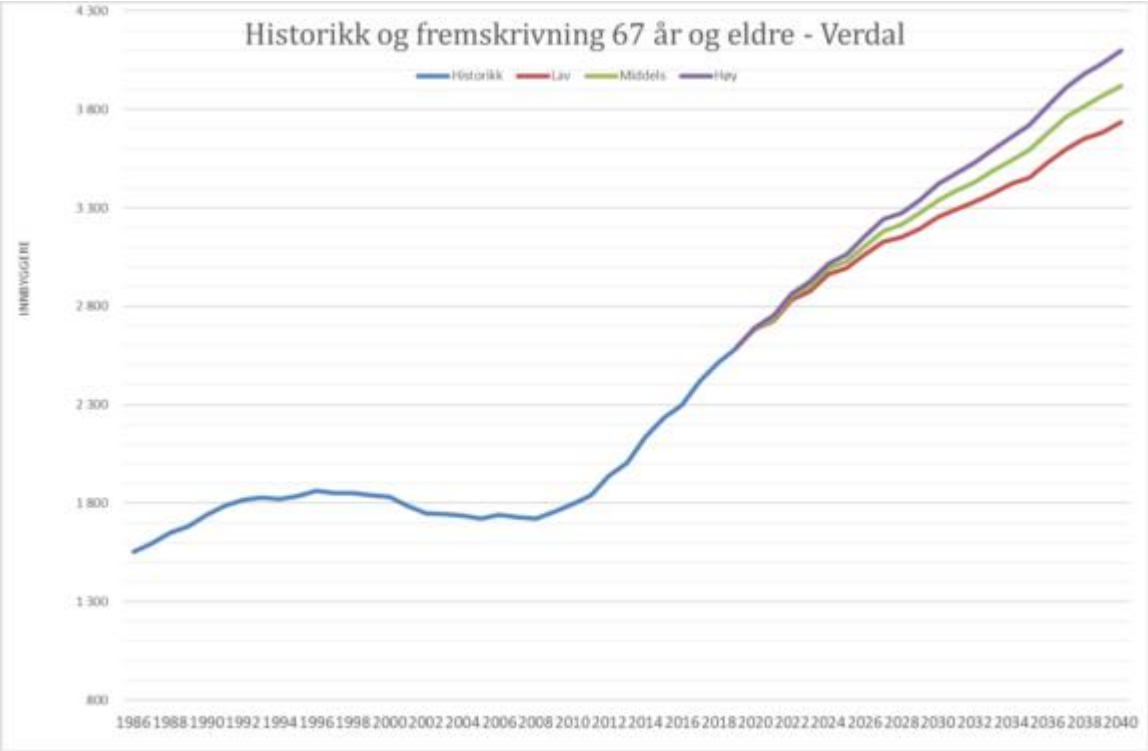
Utviklingen i 2018 aldersgruppe 6-15 år var svakere enn prognosene. Derfor er linjen for historikk (blå linje) noe lavere enn prognosene pr 01.01.2019. Det er bare høyalternativet som viser vekst til nivået rundt år 2000. Hovedalternativet viser nedgang eller i beste fall utflating de nærmeste årene.

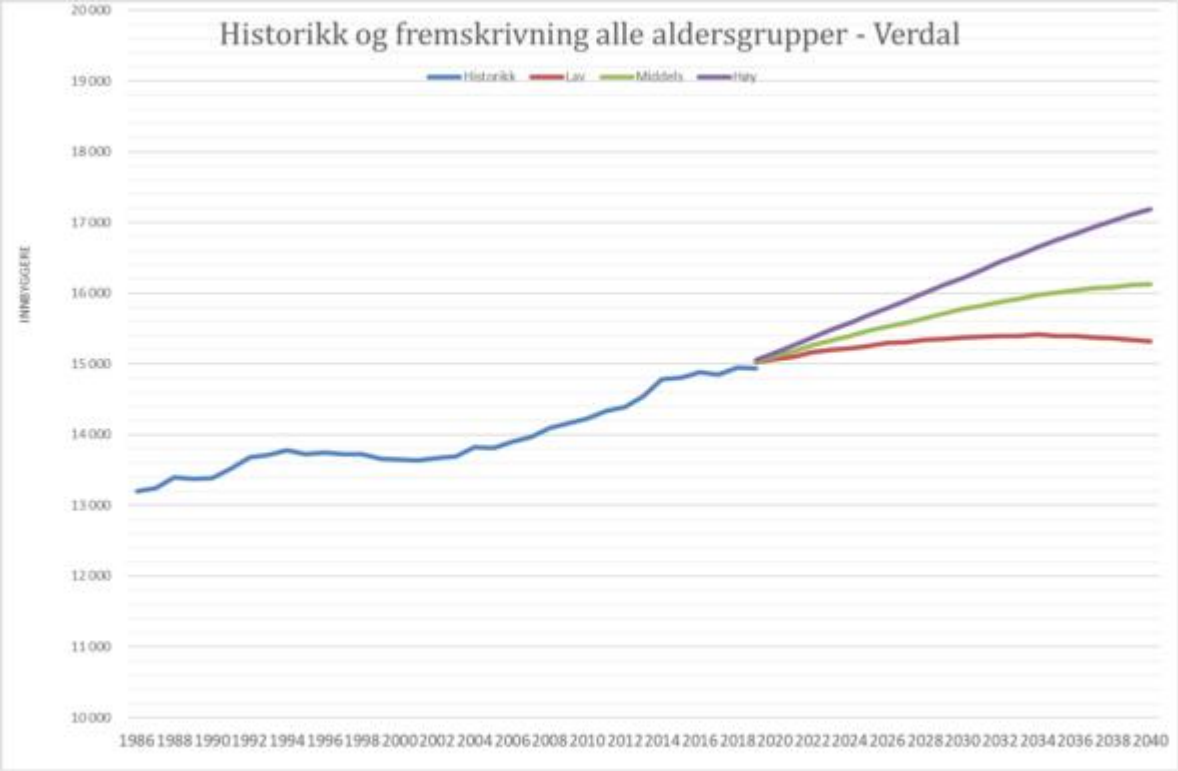
Utviklingen i 2018 aldersgruppe 16-19 år var bedre enn prognosene. Derfor er linjen for historikk (blå linje) høyere enn prognosene pr 01.01.2019.

Utviklingen i 2018 aldersgruppe 20-66 år var svakere enn prognosene. Derfor er linjen for historikk (blå linje) lavere enn prognosene pr 01.01.2019. Til tross for en prognose på befolkningsvekst i Verdal, så ser det ikke ut til at innbyggertallet i den yrkesaktive del av befolkningen kommer til å øke. I slutten av perioden vil antallet ifølge prognosene flate ut eller reduseres.

Utviklingen i 2018 aldersgruppe 67 år og eldre synes å følge prognosene. Det er derfor ikke noen tydelige avvik mellom linjene for historikk og framskrivning for året 2018. Veksten fremover er tydelig uavhengig av framskrivingsalternativ.

Utviklingen i 2018 for alle innbyggere var svakere enn prognosene. Tallene etter 2020 viser en vekst eller utflating. Veksten kan i stor grad henføres til vekst i innbyggere over 67 år.

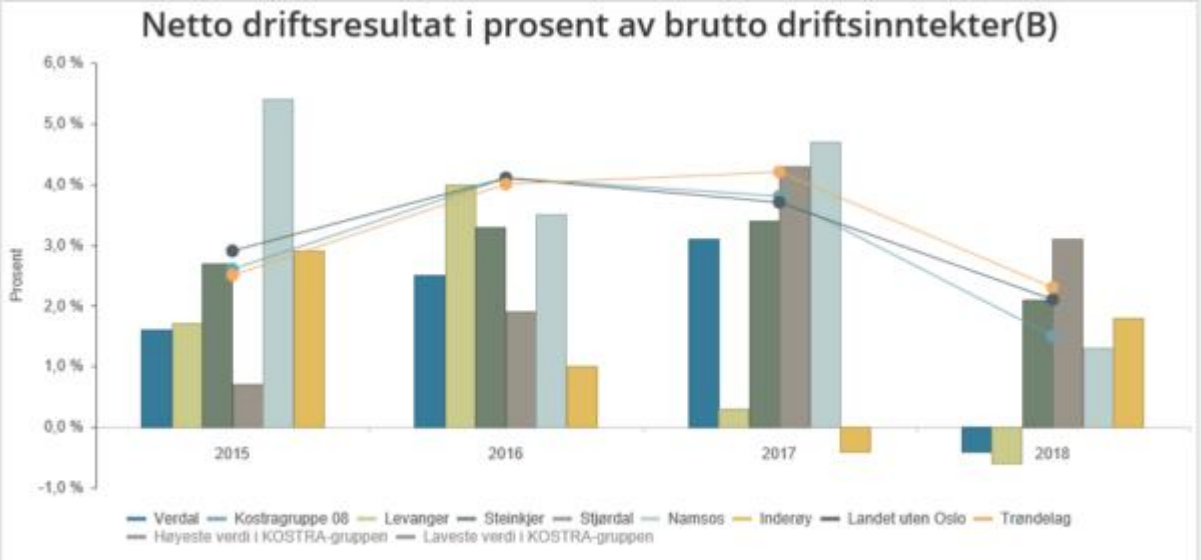
ØKONOMI

Hovedstørrelser økonomi:

Når man skal vurdere kommunens økonomi, er særlig tre hovedstørrelser sentrale:

- Netto driftsresultat i % av inntekter
- Lånegjeld i % av inntekter (flere måltall for gjeld kan være aktuelle)
- Disposisjonsfond i % av inntekter

Under presenteres en grafisk framstilling av disse nøkkeltallene, med sammenligning mot omkringliggende kommuner og grupper, samt kommentarer.

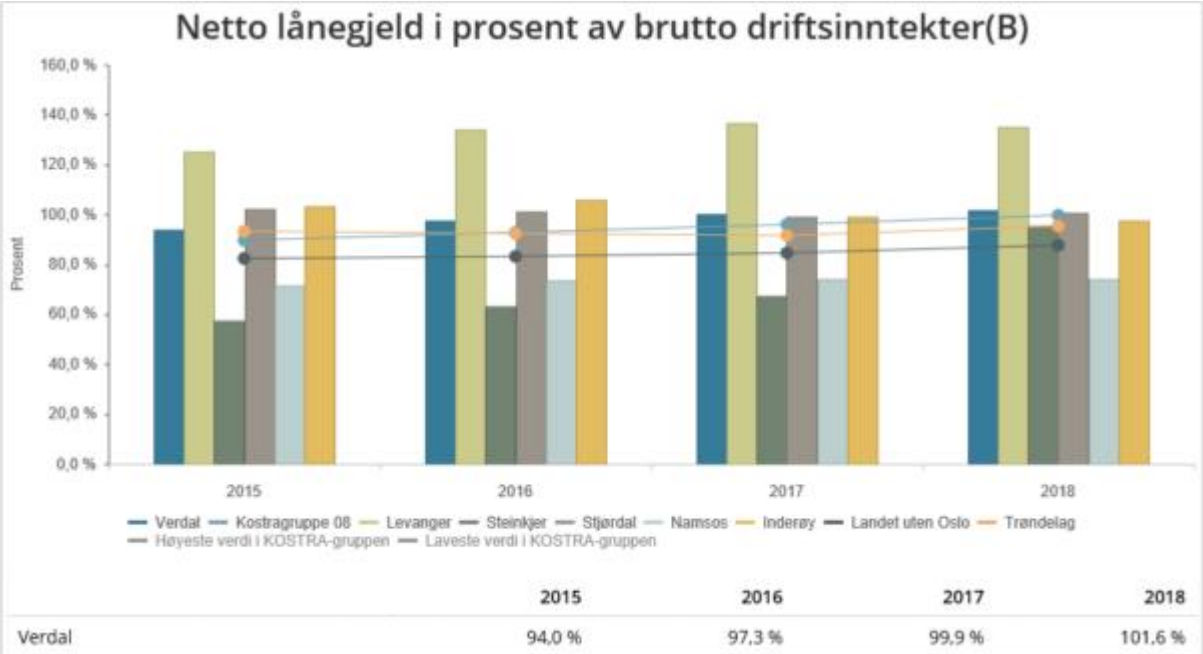
	2015	2016	2017	2018
Verdal	1,6 %	2,5 %	3,1 %	-0,4 %

Hvordan lese grafen: Alle enkeltkommuner er presentert som stolper, mens snitt (kostragruppe 8, Trøndelag og landet uten Oslo) vises som linjer. Høyeste og laveste verdi i Kostragruppen kan ikke leses ut av grafene (men ledeteksten følger beklageligvis automatisk).

Kommunens måltall for netto driftsresultat er 2 % av kommunens brutto driftsinntekter, ref økonomiplanen 2019-2022, side 53. Verdals driftsresultat er negativt i 2018, mye på grunn av endring av regnskapsprinsipp (13 mnd variabel lønn, finansiert 2017-kostnad med disp.fond, ref omtale i årsberetning og årsregnskap).

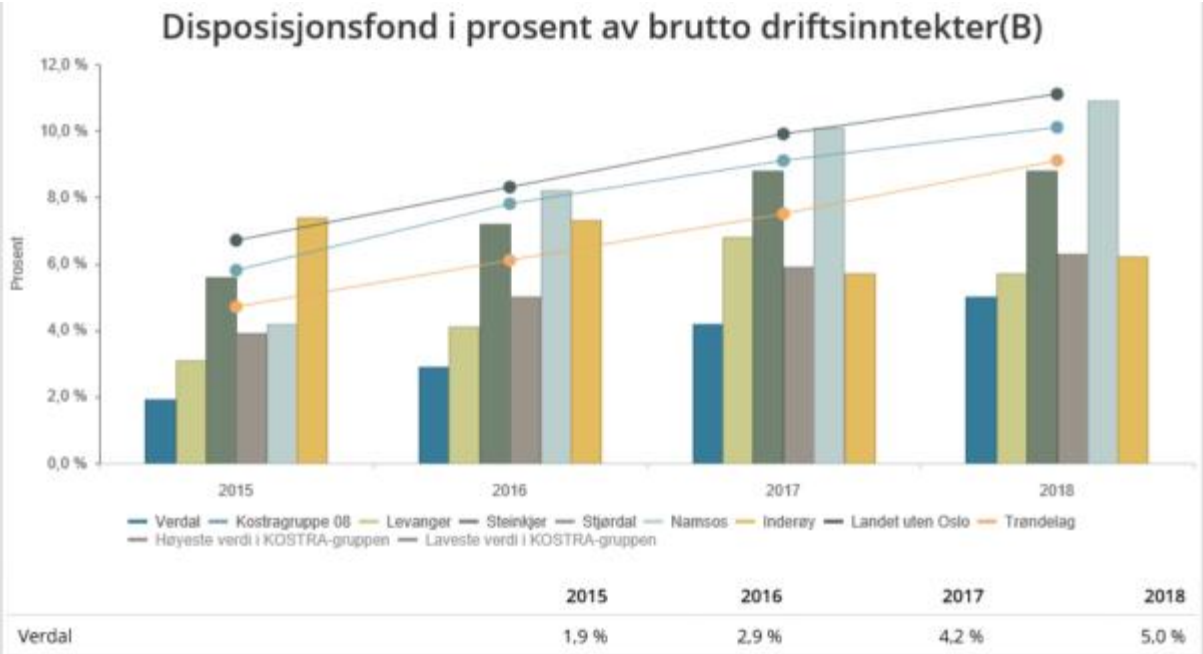
Det vises til årsberetningen for nærmere analyser, testing av om resultatet er bærekraftig og forklaringer til kommunens netto driftsresultat. Årsberetningen konkluderer med at resultatet er for svakt, også om man ser bort fra engangseffekten av endringen i regnskapsprinsipp. Grafen viser at gjennomsnittet av Kostragruppa har klart å oppnå et betydelig høyere netto driftsresultat enn Verdal i alle fire årene, og dermed greid å spare seg opp en større buffer i det som historisk sett har vært en god periode for norsk kommuneøkonomi.

Renter og avdrag på lån belastes driftsregnskapet. Ved å se på forholdet mellom netto lånegjeld og brutto driftsinntekter (gjeldsgraden) kan man si noe om kommunens handlefrihet:

	2015	2016	2017	2018
Verdal	94,0 %	97,3 %	99,9 %	101,6 %

Høy gjeldsgrad reduserer handlingsrommet, all den tid at mer av inntektene da må gå med til betaling av renter og avdrag. Utviklingen har vært svakt økende, og ved utgangen av 2018 hadde kommunen mer lånegjeld enn inntekter. Dette er marginalt høyere enn snittet i kostragruppa. Nivået er høyt, men absolutt håndterlig, ref bl.a. at vi ligger svært nærme kostrasnittet. Det er i de nærmeste årene planlagt store investeringer som vil øke lånebelastningen ytterligere, og binde mer av kommunens frie inntekter opp i finansutgifter.

	2015	2016	2017	2018
Verdal	1,9 %	2,9 %	4,2 %	5,0 %

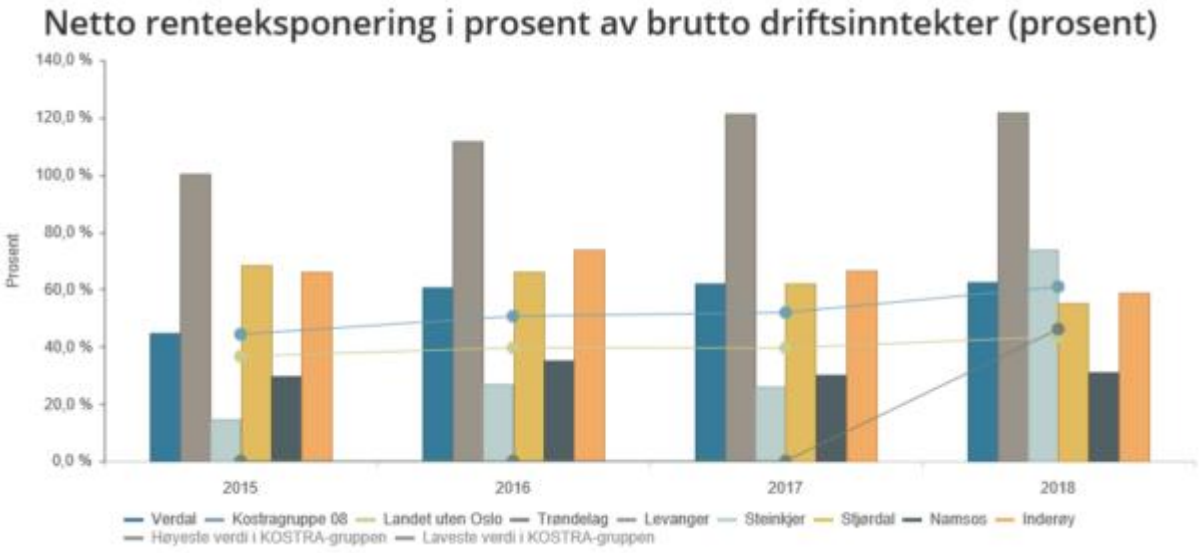
Kommunens måltall for disposisjonsfondet er på 6 % av brutto driftsinntekter. Ved første øyekast kan man se at Verdal har vært på god vei mot et slikt måltall i perioden 2015-2018, men gjeldende

økonomiplan legger opp til mye bruk av disposisjonsfond for å holde endringstakten på et nivå som gir gode endringsprosesser.

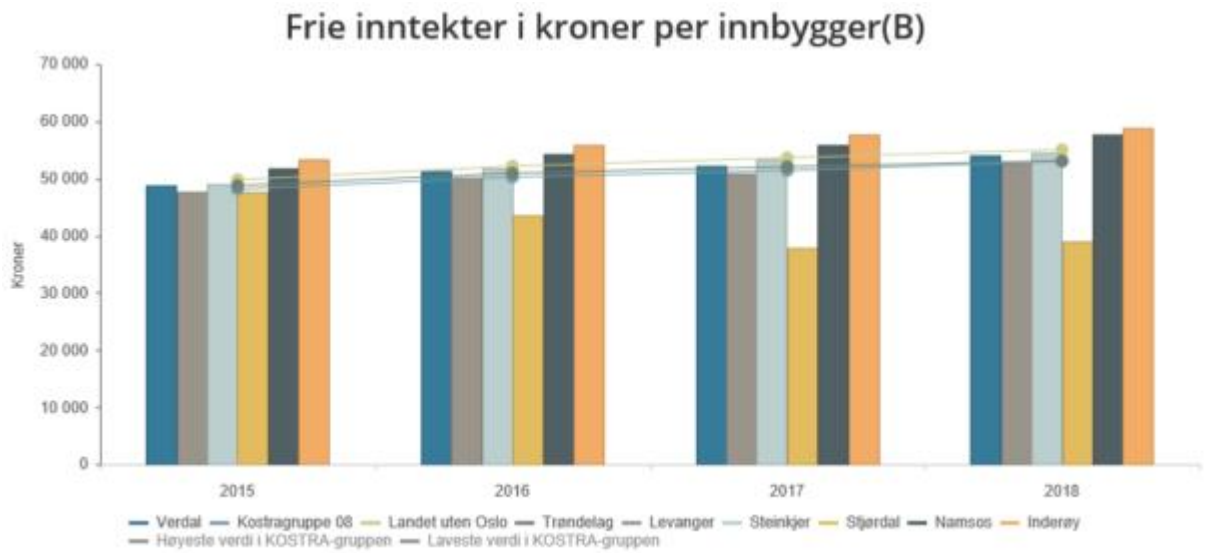

Figuren viser utvikling i kommunens disposisjonsfond i perioden 2013 til 2019, og er hentet fra Årsberetning Verdal kommune 2018.

Andre forholdstall:

Renteeksponert gjeld er gjeld fratrukket rentenøytral gjeld. Rentenøytral gjeld er gjeld som kan viderebelastes gebyrer på selvkosttjenester, gjeld der renteutgiftene refunderes av andre som for eksempel rentekompensasjoner og all annen gjeld som ikke reelt sett gir økte renteutgifter. Renteeksponeringen sier noe om hvor følsom kommunen er for endringer i rentenivå. Verdal er noe høyere enn kostragruppa, og klart høyere enn snittet for Trøndelag og landet. Kommunens gjeld er likevel ikke så høy at det kan antas å ha påvirket driftsbalansen i noen stor grad hittil. Det er imidlertid krevende at fremtidige investeringer vil løfte gjeldsnivået opp på et betydelig høyere nivå.

Verdal har noe lavere skatte- og rammetilskuddsinntekter pr innbygger enn landssnittet. Dette må imidlertid ses opp mot at kommunen øker sine inntekter med eiendomsskatt. Verdal har derfor et bedre inntektsgrunnlag enn tallene for frie inntekter indikerer. Dette betyr at kommunen skal kunne produsere flere og bedre tjenester enn det minimumsnivået som er beregnet i inntektssystemet.

Hvor høyt inntektsnivå har Verdal kommune?

En metode for å sammenligne om kommuner er fattige eller rike er å bruke Kommunal-departementets tall for korrigert inntekt. I kommuneprop 2020 skriver departementet følgende om beregningsmetode:

> Når man skal sammenlikne inntektsnivået mellom kommunene, er det relevant å ta hensyn til at kommunene har ulikt utgiftsbehov. En ser dermed på utgifts- og inntektssiden samlet. I beregningen tas det utgangspunkt i summen av rammetilskudd og skatteinntekter, som sammen utgjør de frie inntektene. Den delen av de frie inntektene som inngår i utgiftsbehovet blir korrigert ved hjelp av kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Driftsutgifter til barnehage, skole, pleie og omsorg, helse- og sosialtjenester og administrasjon inngår i kommunenes utgiftsbehov, og det korrigeres for variasjonen i kostnadene til drift av disse tjenestene. De resterende inntektene blir deretter lagt til i beregningen. Det er viktig å huske på at det er visse begrensninger knyttet til å bruke korrigerte frie inntekter når man sammenlikner inntektsnivået mellom kommuner. Viktige inntektskomponenter som øremerkede tilskudd og gebyrer er ikke med i beregningene. For å få et mål på de korrigerte frie inntektene som er mest mulig sammenliknbart, er blant annet skjønnstilskudd til å dekke utgifter som følge av naturskader holdt utenom beregningen.

Departementet har også inkludert en beregning som er korrigert for fordel med lav arbeidsgiveravgift. Tallene viser at Verdal ligger på 94-95% av landssnittet på alle tre alternative beregningsmetoder. Tallene er vist nedenfor. «Manglende inntekt» må kompenseres med effektiv drift av tjenestene i Verdal kommune.

utgiftsbehov for kommunene. Tabellen viser prosent av

Kommune	Ekskl. eiendomsskatt, konsesjonskraft-/ hjemfallsinntekter	Inkl. eiendomsskatt, konsesjonskraft-/ hjemfallsinntekter	Inkl. eiendomsskatt, konsesjonskraft-/ hjemfallsinntekter og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift
5037 Levanger	96	95	94
5038 Verdal	95	95	94

PRIORITERING

UTGIFTSBEHOV

Kommunene er politiske organisasjoner som gjennomfører prioriteringer på fritt grunnlag. Det er bare innbyggerrettigheter og normkrav som i prinsippet kan overstyre dette. Større endringer i demografi og rammebetingelser kan føre til store behovsendringer i tjenestene. Et godt fakta-grunnlag om slike endringer er nødvendig for at kommunestyret skal kunne treffe gode politiske vedtak. Omtalen av utgiftsbehov i dette kapitlet har fokus på en nøytral og faglig tilnærming til endringer i behov. Innhold er hentet fra Kommunaldepartement, KS, mv i tillegg til analyse av kommunens egne tall.

Utvikling i beregnet utgiftsbehov

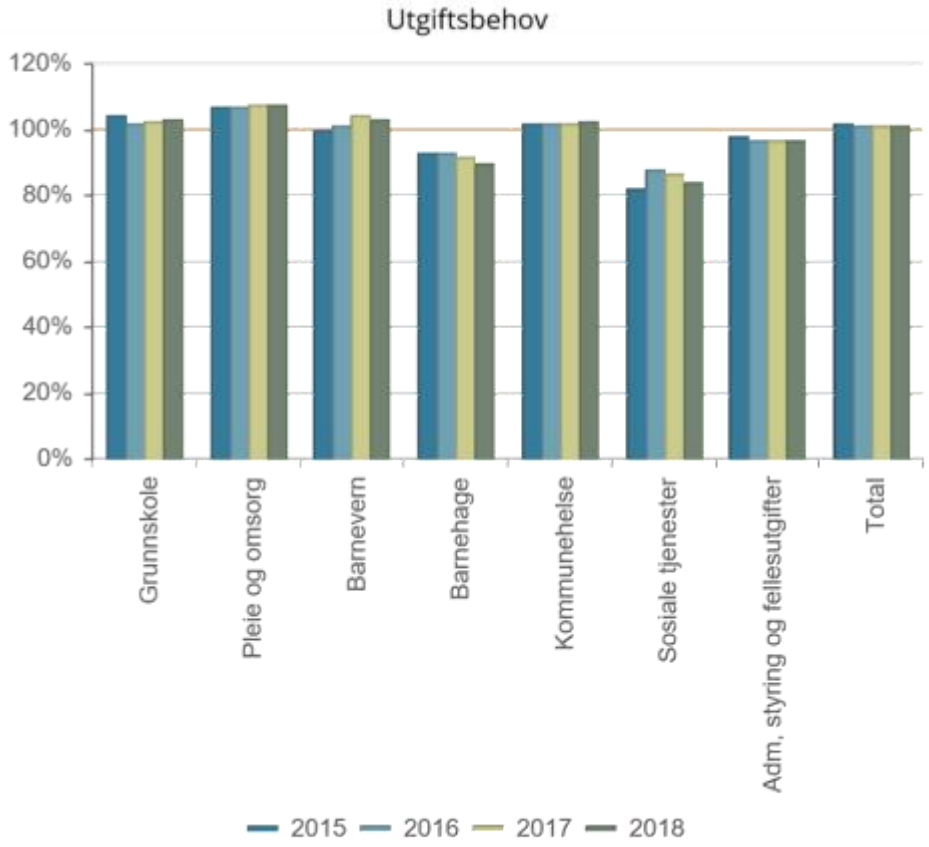
Utgiftsutjevningen er en utjevningsordning i inntektssystemet som være med å sikre at alle kommuner har tilstrekkelige inntekter til å finansiere sine behov. Måling av ufrivillige kostnads-forskjeller mellom kommuner er systemet (staten) sin metode for å beregne kommunenes utfordringer på tjenesteområder. Utjevningen dekker store og/eller lovpålagte tjenesteområder. Forskjellene mellom kommuner måles i forhold til landsgjennomsnittet (100%) og uttrykkes i form av kostnadsindekser målt mot landssnittet.

Utgiftsbehov Verdal

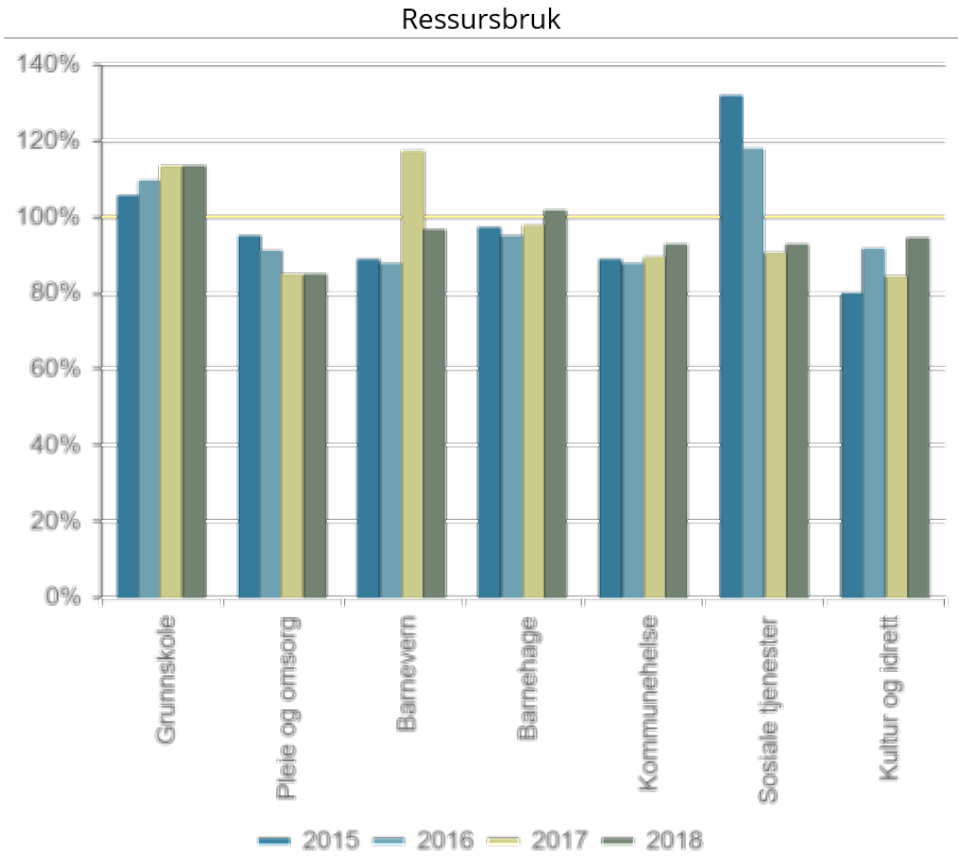
Verdal har en utgiftsindeks på 1,0099. Det betyr at Verdal er målt til å ha et samlet utgiftsbehov som er ca 1% over lands-gjennomsnittet. På grunn av dette utgifts-behovet mottar kommunen 7.768.000 kr i ekstra inntekter, slik at kommunen skal kunne levere like gode tjenester som andre kommuner. Sammensetningen i utgifts-behovet kan si noe om hvilke tjenester som antas dyre- og hvilke tjenester som antas billige å produsere i kommunen. Hvis kommunens drift har et kostnadsbilde som avviker mye fra inntektssystemets beregninger, er det av stor interesse å kart-legge hva det skyldes, hvorfor og om det er villet politikk. Indekstallene er ikke utarbeidet for å styre lokale prioriteringer, men kan likevel indirekte gi en indikasjon på behovet for endringer i prioritering. En økende utgifts-indeks gir normalt et signal om økende behov i tjenesten. For eksempel kan det være økningen i antall eldre innbyggere som driver opp indeks for pleie og omsorg. En fordel med å bruke kostnadsindeksene til å finne behovsendringer, er at et utslag i indeksen forutsetter at utviklingen i kommunens behov er sterkere enn den nasjonale utviklingen. Altså vil det bare gi utslag for relativt store endringer i behov. Det er kanskje i disse tilfellene behovet for omprioritering i kommunens budsjett er størst.

Grafen under viser nivå og utvikling i det beregnede utgiftsbehovet for Verdal Kommune sektorvis:

Her ser vi at utgiftsbehovet i grunnskole hadde en justering i 2016, men har siden da vært svakt stigende. Tallene gir en indikasjon på at skole skal kunne drives til et kostnadsnivå marginalt over landssnittet. Pleie og omsorg og kommunehelse har vært stabilt til stigende hele perioden. Nivået på indeksen indikerer at tjenestene har behov for finansiering noe høyere enn landssnittet. Barnevern og sosiale tjenester svinger mer, men har hatt nedgang siste år. Utgiftsbehovet til barnehage har vært synkende hele perioden, ref også nedgang i fødselstall. Den oransje streken viser landssnittet (indeks 100%). De stedene hvor kommunen ligger over streken, betyr det at vi har større utgiftsbehov enn snittet, og motsatt der hvor vi ligger under streken. Kun på barnehage, sosiale tjenester og administrasjon er kommunen beregnet å ha et utgiftsbehov under snitt.

Beregning av utgiftsbehovet er innarbeidet i inntektssystemet for kommunene, og omfordeler rammetilskuddet slik at kommunene får inntektskompensasjon for ufrivillige kostnadsforskjeller. Kommunes rammetilskudd er like fullt frie inntekter, og utgiftsbehovet sier således ingenting om hvordan kommunen velger å bruke pengene, - det er fullstendig opp til politisk prioritering. I så måte kan det være interessant å sammenligne foregående graf med den faktiske ressursbruken:

Mest påfallende er kanskje at kommunen bruker langt mindre ressurser på pleie og omsorg enn landssnittet, til tross for at utgiftsbehovet tilsier at vi har større utfordringer på dette området enn gjennomsnittskommunen. På den andre siden bruker vi mer på både skole og barnehage enn hva det beregnede utgiftsbehovet skulle tilsi.

INNSPARINGSPOTENSIALE

Ved hjelp av analyseverktøyet Framsikt (www.framsikt.no) presenterer vi en oversikt over teoretisk innsparingspotensiale. Metoden som er brukt er grovmasket og tar ikke hensyn til ekstraordinære kostnader, engangskostnader, særlige tiltak finansiert av disposisjonsfond, feil i kostratall, aktivitet som er finansiert av egne tilskudd osv. På små tjenesteområder vil også enkelttransaksjoner og hendelser påvirke tallene i mye større grad enn på store tjenesteområder. Metoden vil likevel kunne gi noen indikasjoner. Rådmannen ser at konklusjonene på de store tjenesteområdene i stor grad samsvarer med det bildet som kan leses ut av Kommunebarometeret og kostratallene.

Tabellen viser i de to første kolonnene netto driftsutgifter pr innbygger til de ulike kommunale tjenestene for hhv Verdal Kommune og gjennomsnittet i vår kostragruppe. I de to siste kolonnene er teoretisk innsparingspotensiale beregnet, med utgangspunkt i gjennomsnittet av kostragruppen, og korrigert for utgiftsbehovet slik at tallene er mest mulig sammenlignbare. Enkelte funksjoner får negativt innsparingspotensiale, noe som indikerer at kommunen har lav ressursbruk på området.

Formål	Verdal	Gj.snitt for KOSTRA-gruppen	Teoretisk handlingsrom	
			i mill	i %
Grunnskole	**15 871**	**13 868**	**30,8**	**13**
- 202 Grunnskole	12 057	11 049	15,5	9
- 213 Voksenopplæring	564	330	3,6	43
- 215 Skolefritidstilbud	223	153	1,1	32
- 222 Skolelokaler	2 685	2 086	9,2	23
- 223 Skoleskyss	343	251	1,4	28
Pleie og omsorg	**15 594**	**16 982**	**-22,3**	**-10**
- 234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelser	1 434	1 031	6,5	30
- 253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	4 560	5 933	-22,1	-32
- 254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	8 823	9 054	-3,7	-3
- 256 Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold i kommunene	335	121	3,4	69
- 261 Institusjonslokaler	441	843	-6,5	-98
Barnevern	**2 209**	**2 400**	**-2,9**	**-9**
- 244 Barnevernstjeneste	694	669	0,4	4
- 251 Barnevernstiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet	155	256	-1,6	-67
- 252 Barnevernstiltak når barnet er plassert av barnevernet	1 361	1 476	-1,8	-9
Barnehage	**8 855**	**8 769**	**1,2**	**1**
- 201 Førskole	7 543	7 580	-0,5	0
- 211 Styrket tilbud til førskolebarn	821	730	1,2	10
- 221 Førskolelokaler og skyss	491	458	0,4	6
Kommunehelse	**2 620**	**2 840**	**-3,4**	**-9**
- 232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	585	754	-2,6	-29
- 233 Annet forebyggende helsearbeid	388	224	2,5	43
- 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	1 646	1 862	-3,3	-13
Sosiale tjenester	**2 863**	**2 871**	**-0,1**	**0**
- 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	958	1 066	-1,4	-9
- 243 Tilbud til personer med rusproblemer	572	281	3,6	43

Formål	Verdal	Gj.snitt for KOSTRA-gruppen	Teoretisk handlingsrom	
			i mill	i %
- 273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	62	155	-1,2	-125
- 276 Kvalifiseringsordningen	36	170	-1,7	-314
- 281 Økonomisk sosialhjelp	1 235	1 199	0,5	3
Kultur og idrett	**2 276**	**2 141**	**2,0**	**6**
- 231 Aktivitetstilbud barn og unge	294	175	1,8	41
- 370 Bibliotek	222	269	-0,7	-21
- 373 Kino	225	25	3,0	89
- 375 Muséer	0	36	-0,5	0
- 377 Kunstformidling	311	58	3,8	81
- 380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	271	228	0,6	16
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	480	510	-0,4	-6
- 383 Musikk- og kulturskoler	360	324	0,5	10
- 385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	165	219	-0,8	-33
- 386 Kommunale kulturbygg	-52	297	-5,2	0
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	**386**	**720**	**-5,0**	**-86**
- 301 Plansaksbehandling	141	271	-1,9	-92
- 302 Byggesaksbehandling og eierseksjonering	5	49	-0,7	-880
- 303 Kart og oppmåling	88	91	0,0	-3
- 335 Rekreasjon i tettsted	100	225	-1,9	-125
- 360 Naturforvaltning og friluftsliv	52	68	-0,2	-31
- 365 Kulturminner	0	16	-0,2	0
Adm, styring og fellesutgifter	**5 596**	**4 607**	**14,3**	**17**
- 100 Politisk styring	316	391	-1,1	-23
- 110 Kontroll og revisjon	78	89	-0,2	-14
- 120 Administrasjon	3 668	3 396	3,9	7
- 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	166	263	-1,4	-57
- 130 Administrasjonslokaler	551	326	3,2	39
- 180 Diverse fellesutgifter	817	148	9,6	79
- 285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	0	-3	0,0	0
- 290 Interkommunale samarbeid (§§ 27/28a - samarbeid)	0	-3	0,0	0
Brann og ulykkesvern	**764**	**783**	**-0,3**	**-2**
- 338 Forebygging av branner og andre ulykker	73	76	0,0	-4
- 339 Beredskap mot branner og andre ulykker	691	707	-0,2	-2
Kommunale boliger	**269**	**49**	**3,3**	**82**
- 265 Kommunalt disponerte boliger	147	-60	3,1	141
- 283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig	168	58	1,6	66
- 315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	-46	51	-1,4	0
Samferdsel	**878**	**967**	**-1,3**	**-10**
- 330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	-47	-16	-0,5	0
- 332 Kommunale veier	925	983	-0,9	-6
Næringsforv. og konsesjonskraft	**687**	**182**	**7,5**	**74**
- 320 Kommunal næringsvirksomhet	0	-73	1,1	0
- 321 Konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	0	-58	0,9	0

Formål	Verdal	Gj.snitt for KOSTRA-gruppen	Teoretisk handlingsrom	
			i mill	i %
- 325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	433	177	3,8	59
- 329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	254	136	1,8	47
Kirke	**507**	**619**	**-1,7**	**-22**
- 390 Den norske kirke	310	493	-2,7	-59
- 392 Andre religiøse formål	17	61	-0,7	-259
- 393 Gravplasser og krematorier	180	65	1,7	64

I sum gir oversikten teoretisk innsparingspotensiale på 22,1 mill kroner beregnet mot gjennomsnittet i kostragruppen. Til sammenligning tilføres det i gjeldende budsjett for 2019 nærmere 25 millioner i driften fra disposisjonsfondet. Omtrent 8 millioner av disse brukes til nærmere bestemte engangstiltak i tråd med egne kommunestyrevedtak, mens det resterende tilføres i påvente av realisasjon av innsparinger fra strukturgrep og for å begrense endringstakten til et håndterlig nivå. Dersom ressursbruken i kommunen i sum hadde tilsvart gjennomsnittet av kostragruppen ville man omtrent hatt balanse mellom fjorårets inntekter og utgifter, uten å bruke penger fra disposisjonsfondet. For å hensynta et høyere nivå på renter og avdrag i framtiden vil nok kommunen i realiteten være nødt til å ha en enda mer effektiv ressursbruk enn gjennomsnittet av Kostragruppen.

Områdene med det største beregnede innsparingspotensialet er grunnskole (30,8 mill), administrasjon, styring og fellesutgifter (14,3 mill) og næringsforvaltning (7,5 mill). Av de 14,3 mill i administrasjon, styring og fellesutgifter er hele 9,6 millioner av innsparingspotensialet knyttet til funksjon 180 Diverse fellesutgifter. I 2018 endret kommunen regnskapsprinsipp for anordning av lønnskostnader, noe som medførte en høyere belastning av variabel lønn enn i et normalår. Lønn opptjent i 2017, men bokført i 2018, utgjorde i underkant av 9,2 mill og ble belastet funksjon for felleskostnader (180). Når man tar hensyn til denne engangshendelsen, er det teoretiske innsparingspotensialet for felleskostnader redusert til 0,4 mill. Innenfor funksjon 325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet er det brukt 3,1 millioner til mobil- og bredbåndsutvikling som er finansiert fra disposisjonsfond i tråd med et tidligere kommunestyrevedtak. Også dette er et engangstiltak utenfor ordinær drift, men hvor kostnaden likevel fordeles over flere år. På funksjon 320, kommunal næringsvirksomhet, har gjennomsnittet i Kostragruppa en netto inntekt som Verdal kommune ikke har, og som dermed blir presentert som et inntektspotensiale i tabellen.

Som utredet i forbindelse med skolestruktursaken er det en viss sammenheng mellom skolestruktur og utgifter / effektiv ressursutnyttelse. Kommunestyret har allerede vedtatt sammenslåing av Vinne og Ness, og også Stiklestad og Leksdal, noe som vil redusere antall lokasjoner, og formodentlig også gi større fleksibilitet med tanke på gruppestørrelser og lærerressurser.

Både innenfor skole og administrasjon er en stor del av innsparingspotensialet knyttet til lokaler; til sammen hele 12,4 millioner, hvorav 9,2 mill på skolelokaler og 3,2 på administrasjonslokaler. Dette gir indikasjoner på at vi har en lite effektiv / dårlig utnyttet bygningsmasse, og at gamle bygg er kostbare å drifte. I løpet av sommeren vil første etasje i rådhuset være innflytningsklar, og skal da ha kapasitet for omtrent dobbelt så mange kontorplasser som tidligere, samt at nye vinduer vil redusere varmetap mv. Dette er et ledd i en fornying, forenkling og fortetting av administrasjonslokalene i kommunen. Fra et rent økonomisk perspektiv bør lokaler som det ikke lengre er bruk for i kommunal sammenheng, avhendes eller omdisponeres slik at kostnadene opphører.

GRUNNSKOLE

For grunnskolesektoren under ett ligger Verdal høyere enn alle sammenligningskommuner/-grupper (foruten Steinkjer i 2018), og øker også mer enn de øvrige i perioden. Innad i kostragruppe 8, er Verdal den kommunen som har høyeste netto driftsutgifter i grunnskolesektoren pr innbygger 6-15 år. Vi ligger også over snittet for Trøndelag, relativt langt fra de andre større kommunene (foruten Steinkjer), og også høyere enn flere småkommuner. Sistnevnte er et tankekors, all den tid man skulle kunne tro at småkommunene har større utfordringer med spredtbygdhet, nedgang i folketall mv. I kommunebarometeret kommer grunnskole ut på en samlet 185. plass av 422 kommuner, noe som er en svekkelse sammenlignet med tidligere plasseringer i sammenliknbar serie, ref kommunebarometeret side 3.

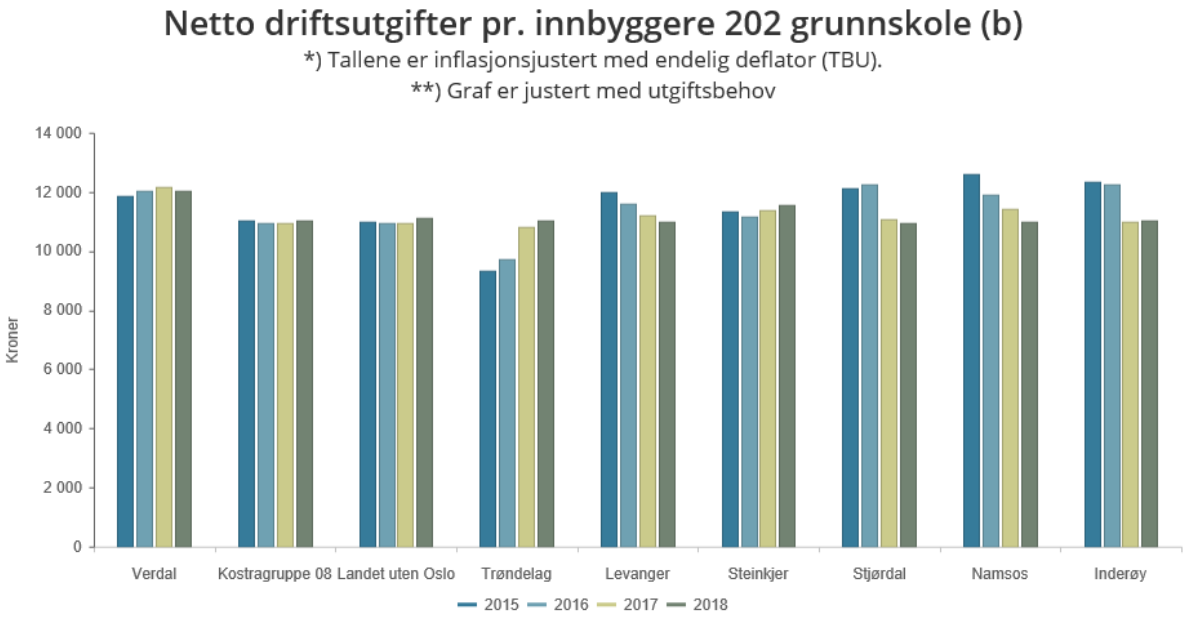

Hvordan lese grafen: Alle enkeltkommuner er presentert som stolper, mens snitt (kostragruppe 8, Trøndelag og landet uten Oslo) vises som linjer. Høyeste og laveste verdi i Kostragruppen kan ikke leses ut av grafene (men ledeteksten følger beklageligvis automatisk).

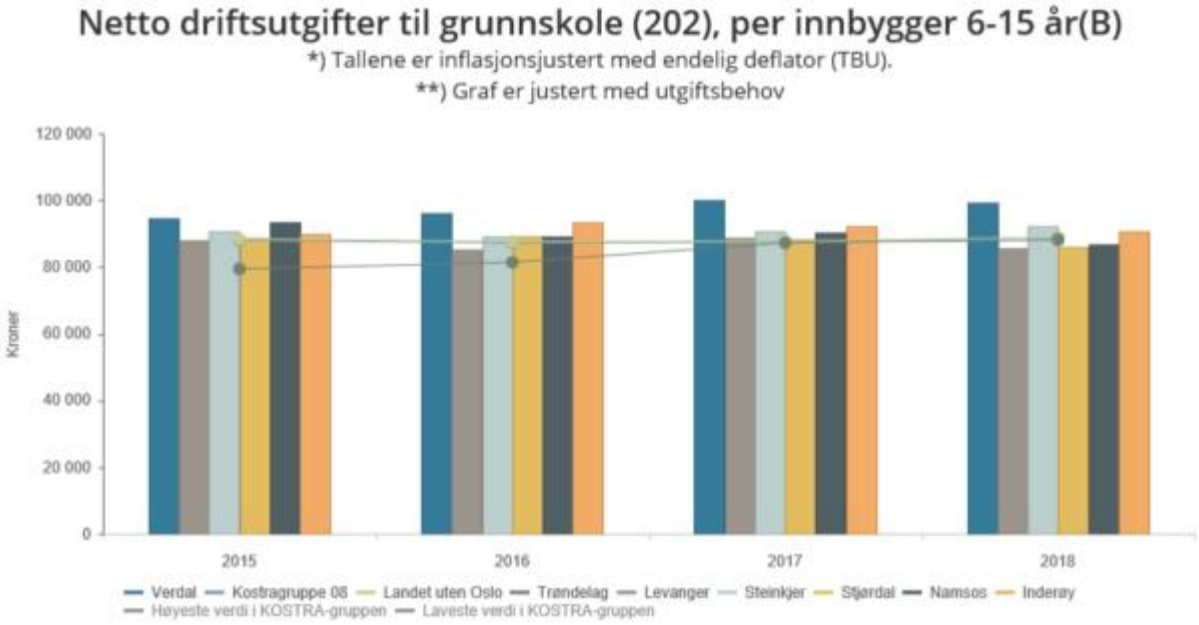
Grunnskole (funksjon 202)

Funksjon 202 er den desidert største enkeltfunksjonen innenfor grunnskolesektoren. Her rapporteres all undervisning, administrasjon på den enkelte skole, PPT, skolemateriell mv.

Verdal har de siste to årene hatt en høyere netto driftsutgift pr innbygger knyttet til ordinær grunnskoledrift (funksjon 202) enn alle kommuner og grupper vi sammenligner oss med i framstillingen på neste side:

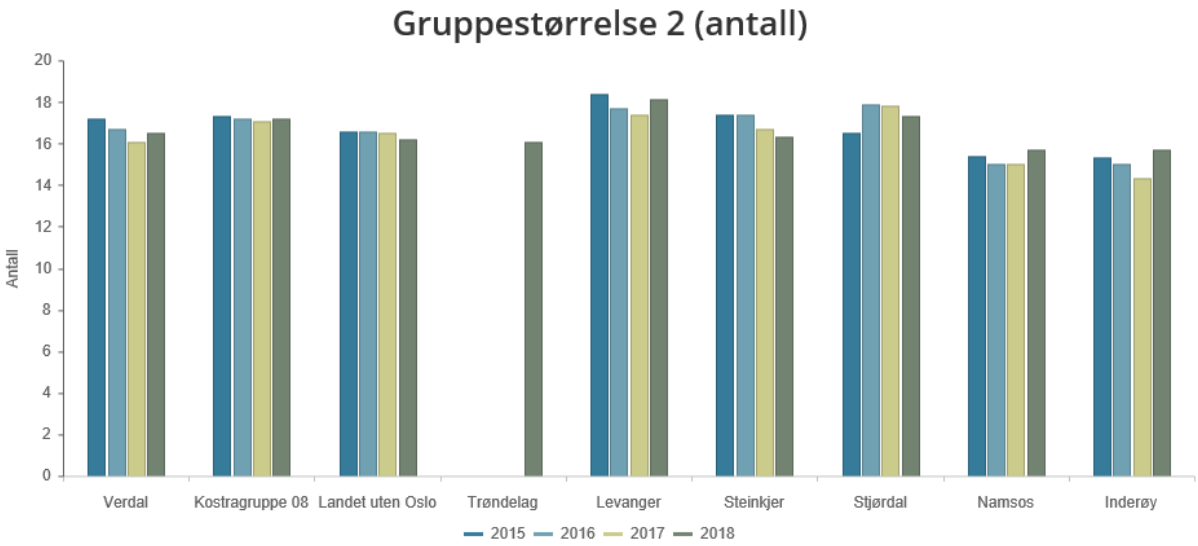

Samme, og kanskje enda tydeligere bilde, får man om man måler netto driftsutgifter pr elev:

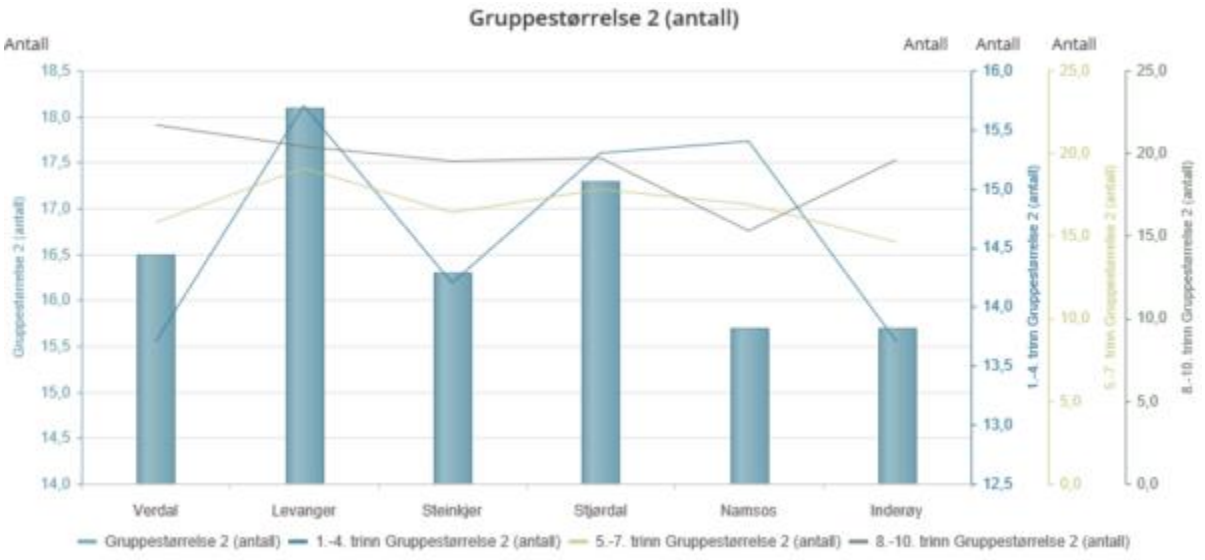

Gruppestørrelser

Gruppestørrelse er en av de sentrale kostnadsdriverne i grunnskolen. Lavt elevtall pr lærer er forbundet med høye kostnader, og selv små nivåforskjeller og endringer kan gjøre store utslag i utgiftene. Gruppestørrelse 2 er en indikator for å uttrykke antall elever pr lærer i en gjennomsnittlig undervisningssituasjon i den ordinære undervisningen. Gruppestørrelse 2 har vært fallende i årene 2015-2017, men har økt noe igjen i 2018:

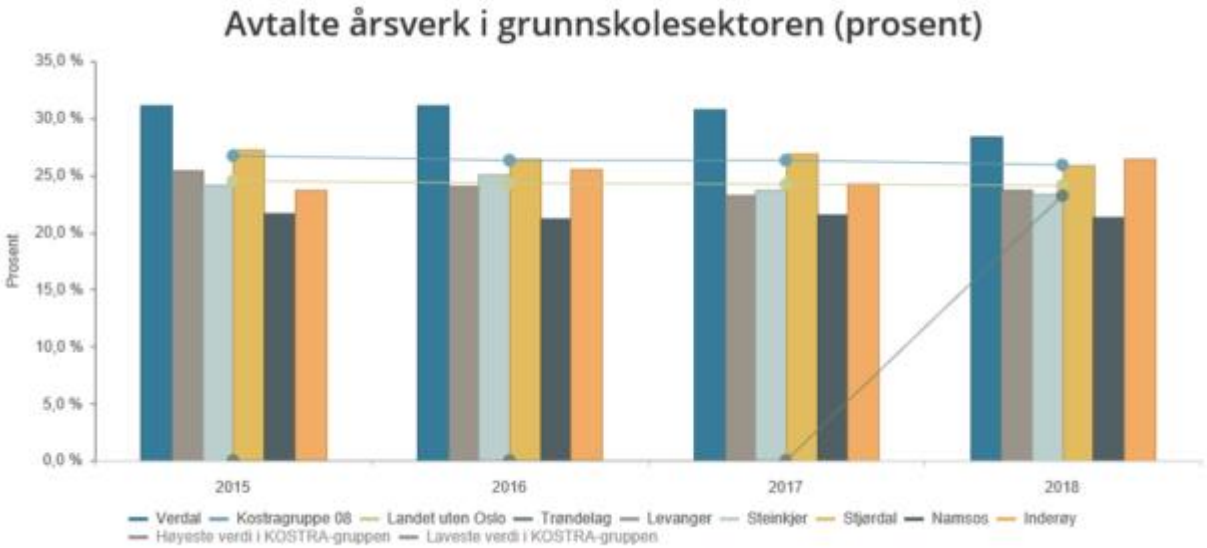

Til tross for en liten økning i fjor, er gruppestørrelsen i Verdal lavere enn i f.eks snittet i vår kostragruppe. Økning av gruppestørrelsene kan slik sett være mulig. Det er samtidig viktig at gruppestørrelsen ikke blir så stor at den går på bekostning av kvalitet. Lærernormen setter øvre begrensninger for gruppestørrelse 2, og er fra høsten 2018 16 elever pr lærer på 1.-4. trinn, og 21 elever pr lærer på 5-7. trinn og på 8-10. trinn.

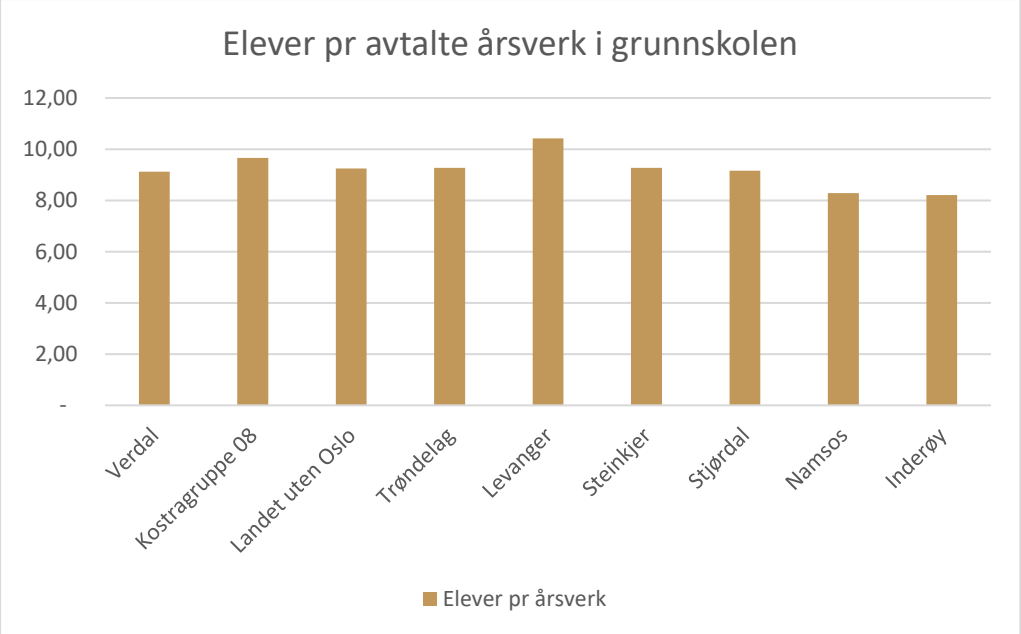
	Gruppestørrelse 2 (antall)	1.-4. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	5.-7. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	8.-10. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)
Verdal	16,5	13,7	15,8	21,7
Kostragruppe 08	17,2	15,3	17,7	19,5
Landet uten Oslo	16,2	14,5	16,6	18,2
Trøndelag	16,1	14,3	16,7	18,1
Levanger	18,1	15,7	19,1	20,4
Steinkjer	16,3	14,2	16,4	19,5
Stjørdal	17,3	15,3	17,8	19,7
Namsos	15,7	15,4	16,9	15,3
Inderøy	15,7	13,7	14,6	19,6

Årsverk

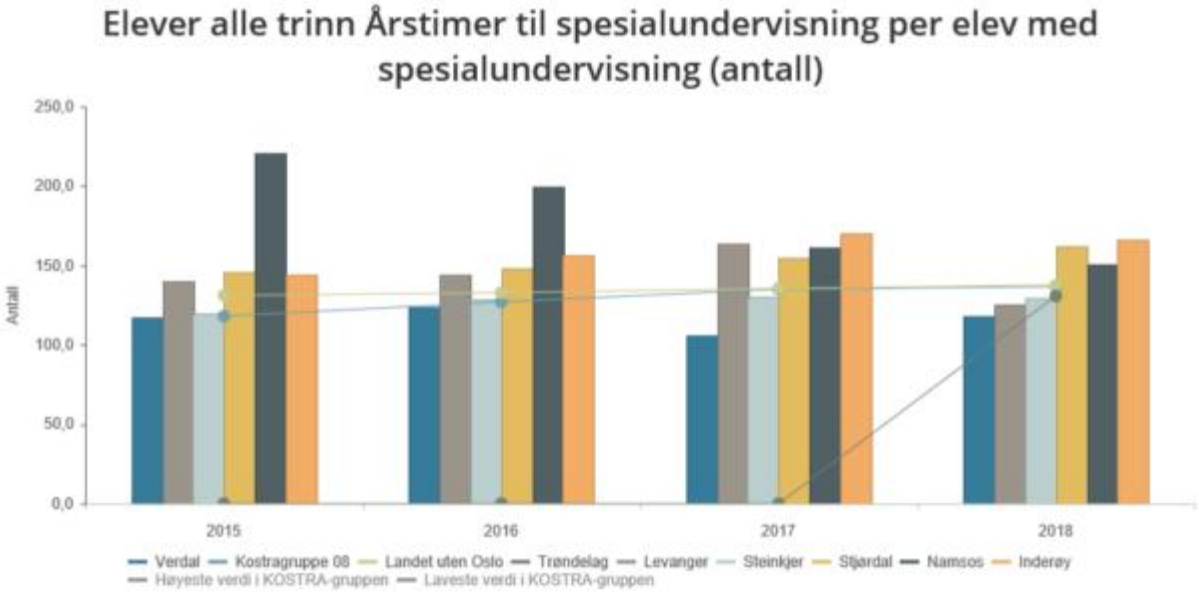
Indikatoren måler andel av avtalte årsverk innenfor grunnskolesektoren, målt i prosent av avtalte årsverk i kommunen samlet sett. Tall fra 2018 viser at 28,4 % av kommunens avtalte årsverk er innenfor grunnskolesektoren. Nedgangen fra 2017 påvirkes av at telleren er blitt større ifbm oppløsningen av samkommunen, dvs at vi fikk flere ansatte i egen kommune, og at Volden skole er nedlagt, samtidig som det er etablert en privat Montessori-skole i Helgådalen. Sammenligningen viser at Verdal kommune har en større andel av sine ansatte i skole enn andre kommuner. Dette kan ha sammenheng med prioritert struktur.

Om man beregner et forholdstall på antall elever pr avtalte årsverk, ligger Verdal noe lavere enn gjennomsnittet av kostragruppa, og betydelig lavere enn f.eks Levanger, men omtrent på snitt med landet:

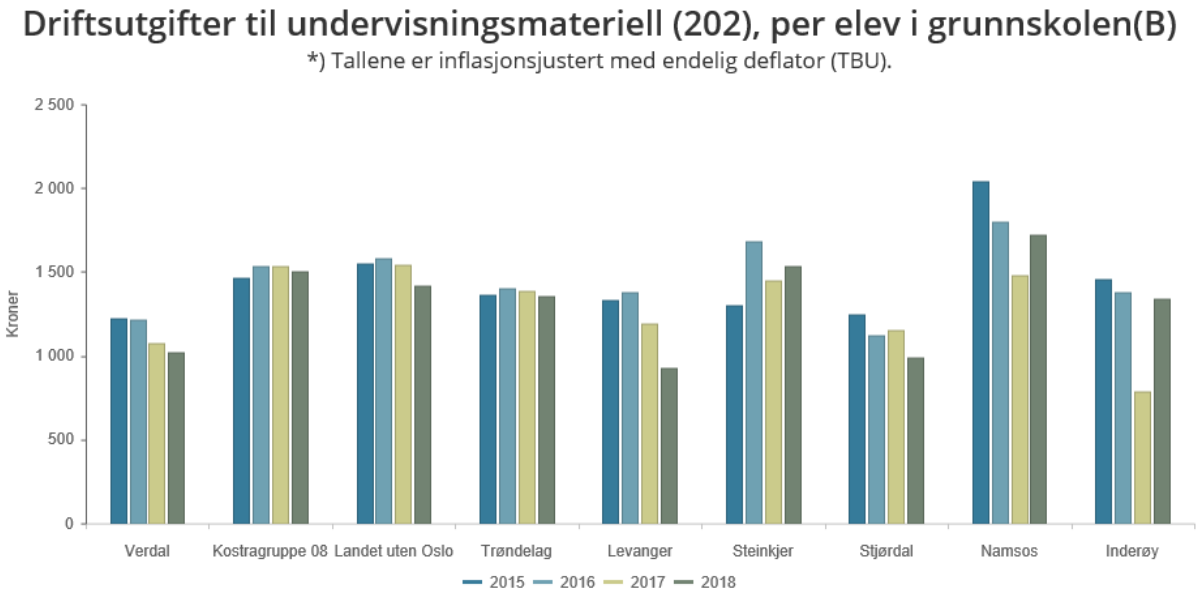
Spesialundervisning

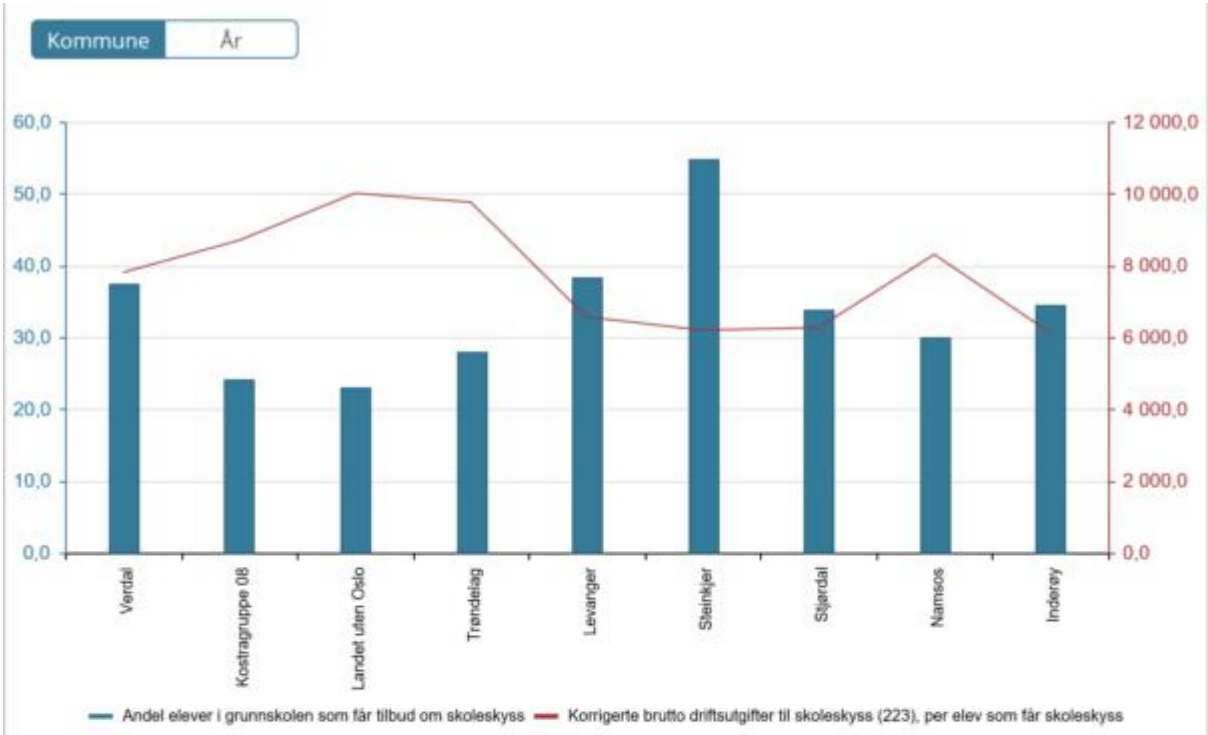
Grafene over viser at det er nokså stor andel av elevene i grunnskolen i Verdal som får spesial-undervisning, omtrent 10 %. Dette er høyere enn alle grupper og kommuner vi sammenligner oss med i framstillingen over, foruten Inderøy. Samtidig er timeantallet pr elev lavt sammenlignet med de samme gruppene og kommunene. Altså er det mange som får spesialundervisning, men hver elev får få timer.

Undervisningsmateriell

Lave og markant synkende utgifter til undervisningsmateriell. Andre kommuner har også til dels samme trend med synkende utgifter.

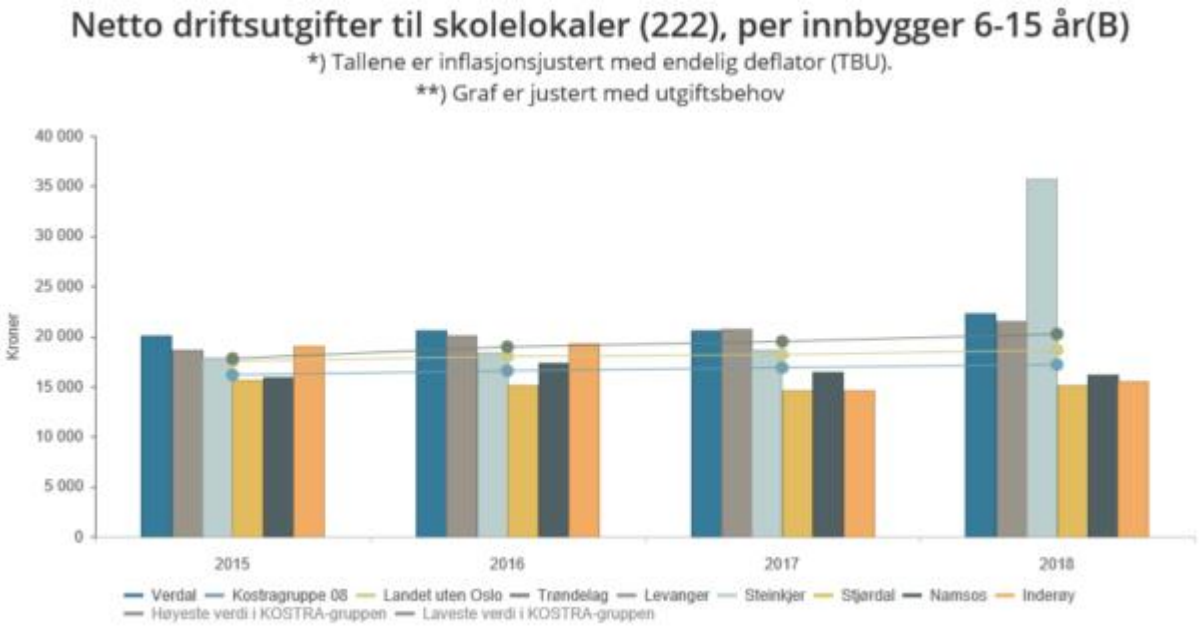
Skoleskyss (funksjon 223)

	Andel elever i grunnskolen som får tilbud om skoleskyss	Korrigerte brutto driftsutgifter til skoleskyss (223), per elev som får skoleskyss
Verdal	**37,4 %**	**7 808,2**
Kostragruppe 08	24,2 %	8 699,2
Landet uten Oslo	23,1 %	10 013,2
Trøndelag	27,9 %	9 764,1
Levanger	38,4 %	6 567,7
Steinkjer	54,9 %	6 197,0
Stjørdal	33,8 %	6 270,1
Namsos	30,0 %	8 306,7
Inderøy	34,6 %	6 128,1

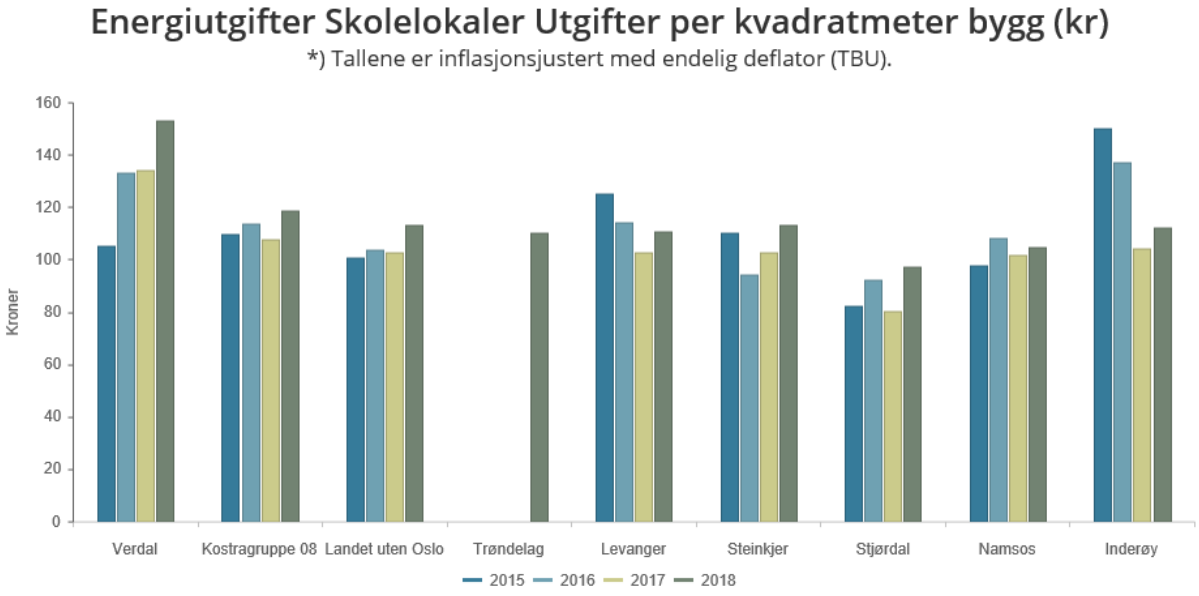
Forholdsvis høy andel av Verdals grunnskoleelever har tilbud om skoleskyss. Totalkostnaden med skyss av så mange elever ligger betydelig over gjennomsnittet i kostragruppa om man måler pr innbygger i kommunen; Verdal 343 kr pr innbygger og kostragruppa 249 kr pr innbygger.

Skolelokaler (funksjon 222)

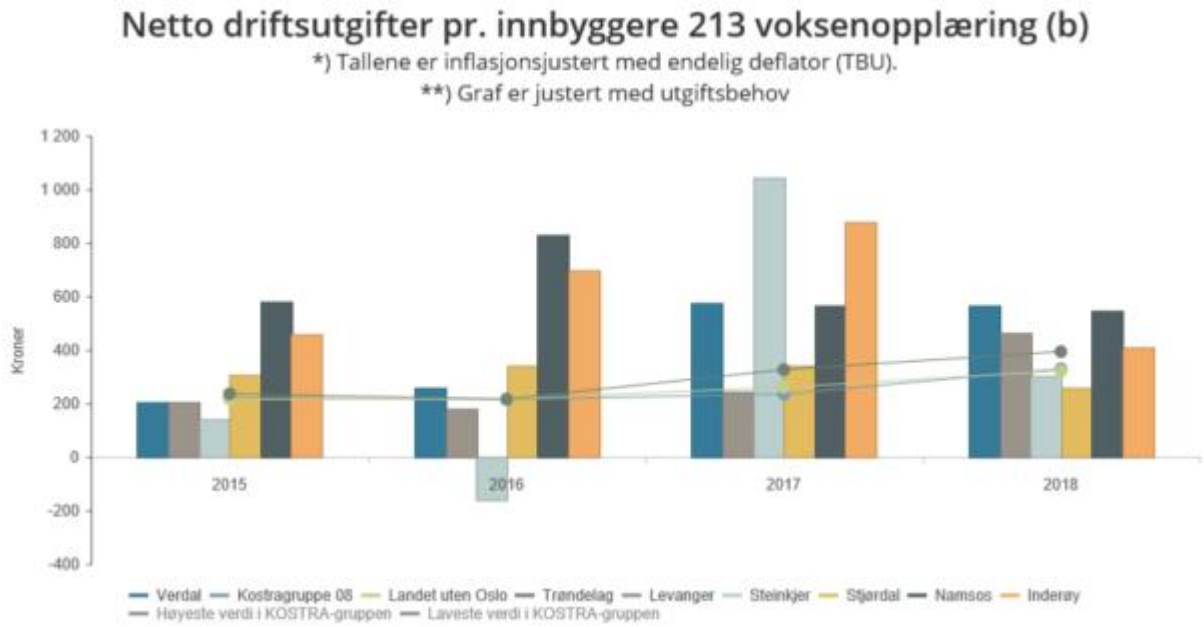
Stabil, moderat vekst i perioden. Nye investeringer i skole vil bringe nivået opp som følge av avskrivning av investeringskostnaden over byggets levetid, men sannsynligvis gi lavere energiutgifter, enklere vedlikehold og renhold.

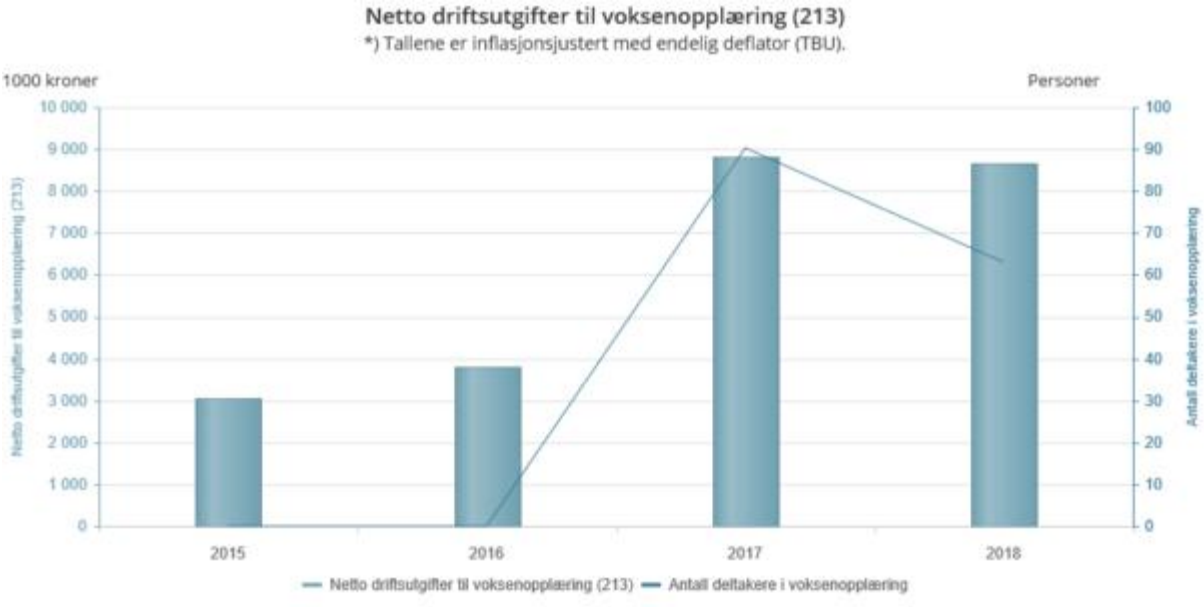
Verdal, som har forholdsvis gamle skoler, har like høy eller høyere nettoutgift pr elev enn kommuner med nyere skolebygg. Mange lokasjoner er i seg selv kostnadsdrivende, og gamle bygg krever gjerne også minst like høye vedlikeholds- og driftsutgifter, noe som blir svært tydelig når man f.eks presenterer energiutgifter pr kvm skolebygg:

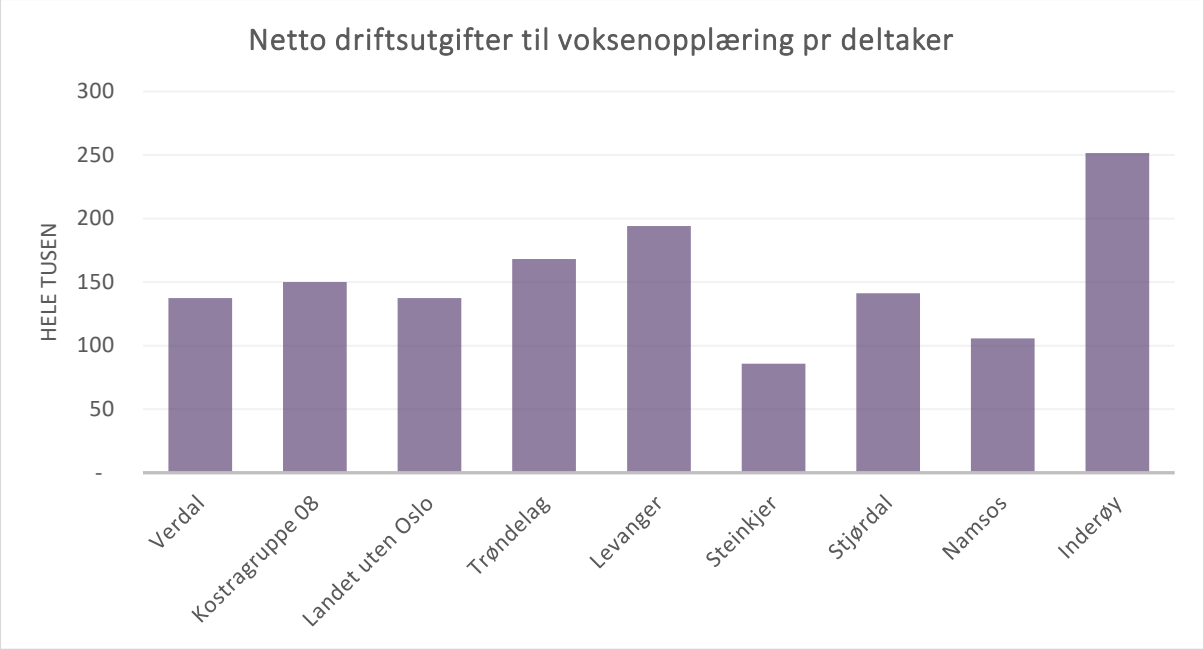
Voksenopplæring (funksjon 213)

Voksenopplæring henger tett sammen med flyktningestrøm, men påvirkes også av tilflyttere fra andre land som f.eks har giftet seg med en verdaling, arbeidsinnvandrere mv. Første graf under viser en stor økning i utgiftsnivået fra 2015-2018, noe som også samsvarer godt med stor flyktningestrøm fram tom 2017. Utgiftsnivået pr deltaker i Verdal ligger ganske nøyaktig på landssnittet uten Oslo.

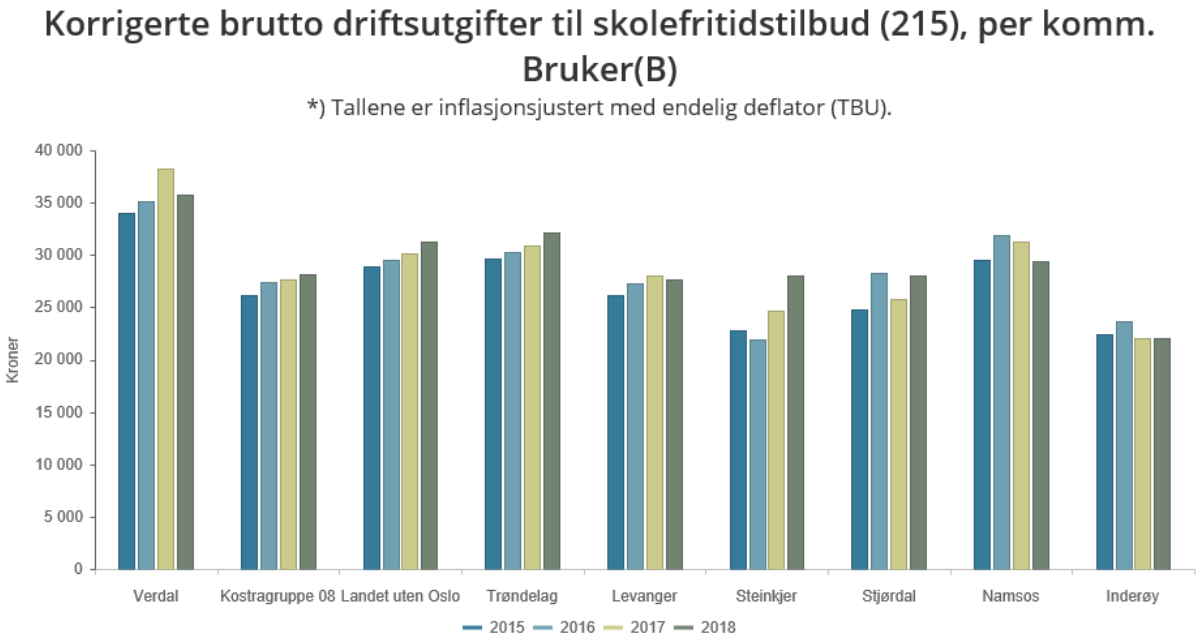

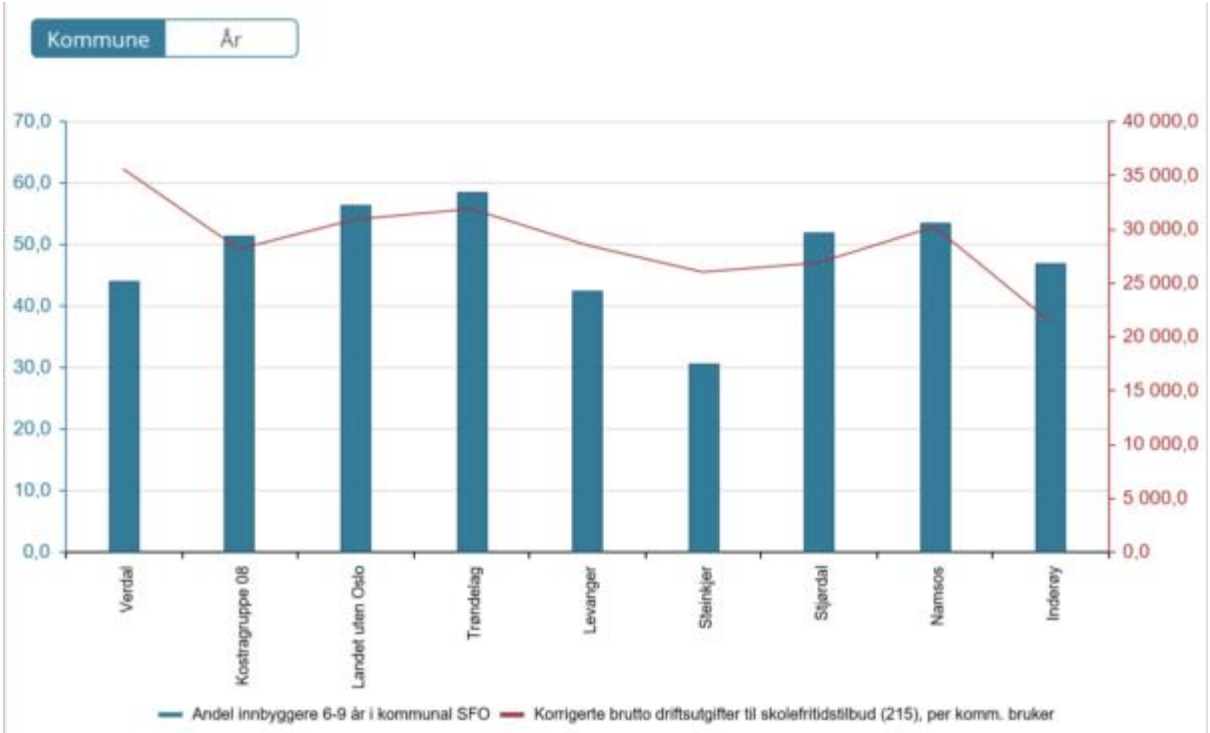
Ressursbruken i 2017 og 2018 er omtrent lik, med kun en marginal nedgang korrigert for inflasjon, mens antall deltakere i voksenopplæring er redusert med ca 30 % fra 2017 til 2018. For 2015 og 2016 er det ikke rapportert på antall deltakere, og grafen viser derfor 0. Opplæringsperioden pågår typisk i to skoleår etter tilflytting, men kan også forlenges. Aktiviteten forventes å gå noe ned fom skoleåret 2019/2020, som en følge av at mange deltakere da går ut av skolen.

Skolefritidstilbud (funksjon 215)

Sterk vekst i 2017, -moderasjon igjen i 2018, men fortsatt høyere ressursbruk pr SFO-bruker enn kommuner vi sammenligner oss med.

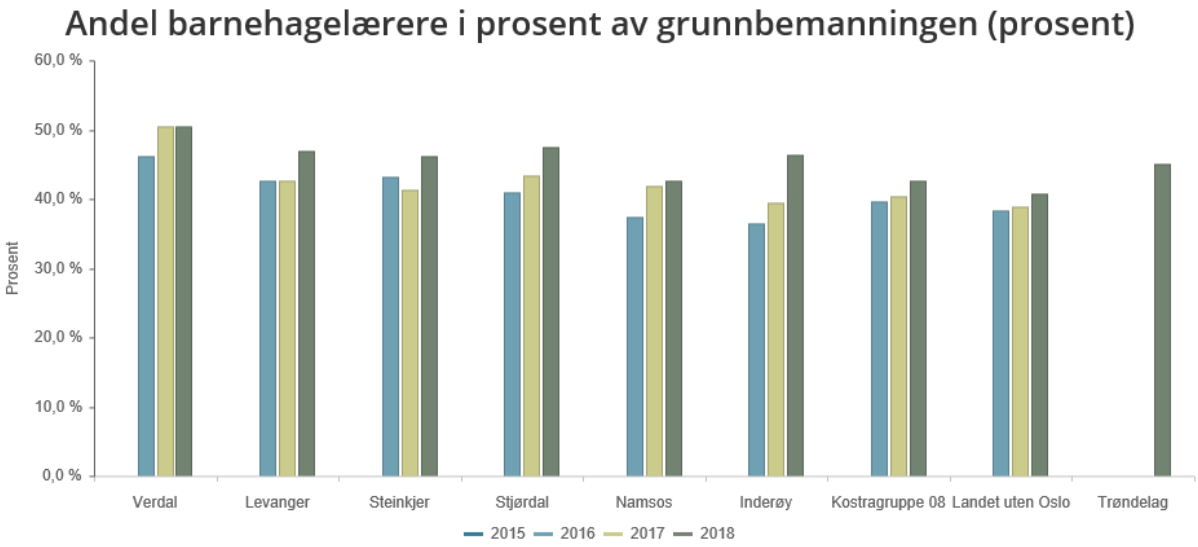
	Andel innbyggere 6-9 år i kommunal SFO	Korrigerte brutto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per komm. bruker
Verdal	**44,0 %**	**35 526**
Kostragruppe 08	51,3 %	28 082
Landet uten Oslo	56,3 %	30 834
Trøndelag	58,5 %	31 810
Levanger	42,3 %	28 450
Steinkjer	30,6 %	25 945
Stjørdal	51,8 %	26 804
Namsos	53,5 %	30 152
Inderøy	46,9 %	21 343

Høy kostnad pr bruker; høyere enn alle andre i sammenligningen over. Forholdsvis lav andel av den primære målgruppen (innbyggere 6-9 år) som benytter seg av SFO.

BARNEHAGE

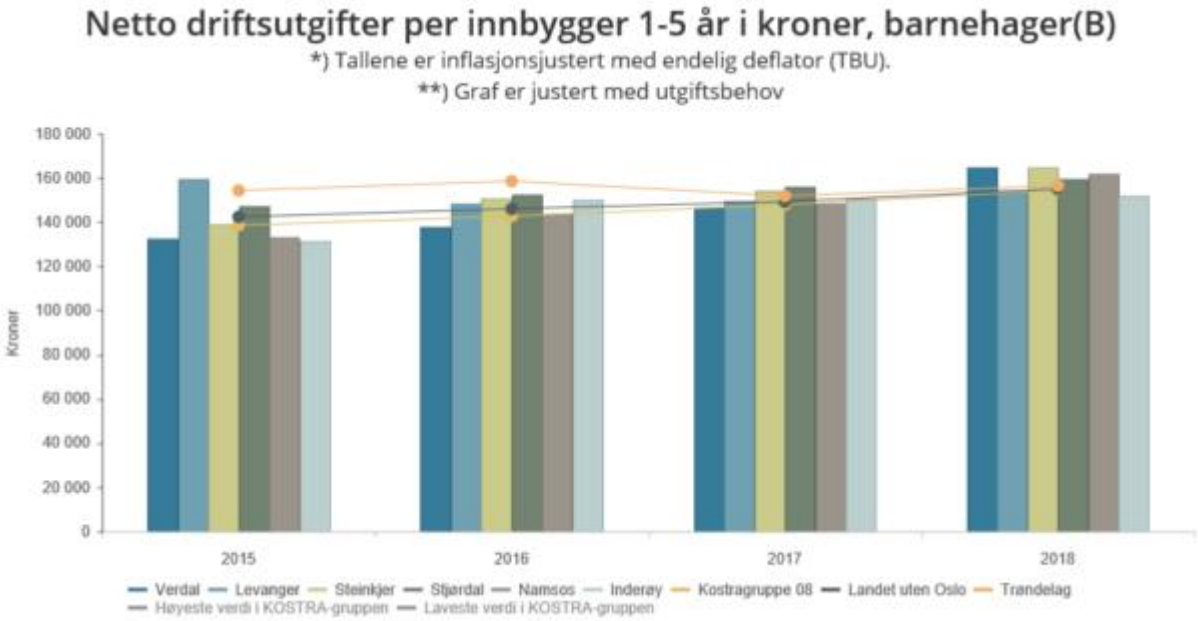
Barnehagedekning, kompetanse og kvalitet

94,4 % av alle barn i aldersgruppen 1-5 år i Verdal går i barnehage. Barnehagedekningen er med andre ord god, og innenfor det man vil betegne som «full barnehagedekning». Det er ikke alle barn i målgruppen det etterspørres barnehageplass for, og noen barn går også i barnehager i andre kommuner. Av de barna som går i barnehage, går 61,3 % i en kommunal barnehage. Denne andelen har vært svakt økende i årene 2015-2018.

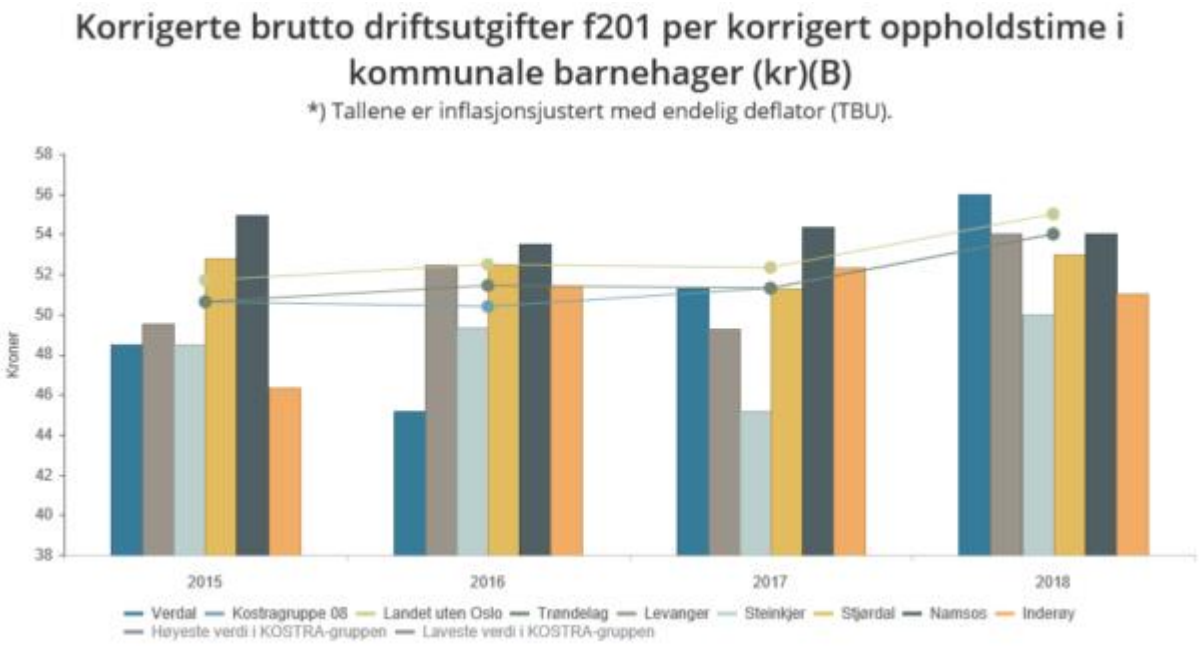
Kommunen har god faglig bemanning; høyere andel barnehagelærere enn alle kommuner og grupper vi sammenligner oss med i figuren over. Barnehagesektoren scorer også høyt i kommunebarometeret som viser en 51.plass av 422 kommuner.

Utgifter i barnehagesektoren

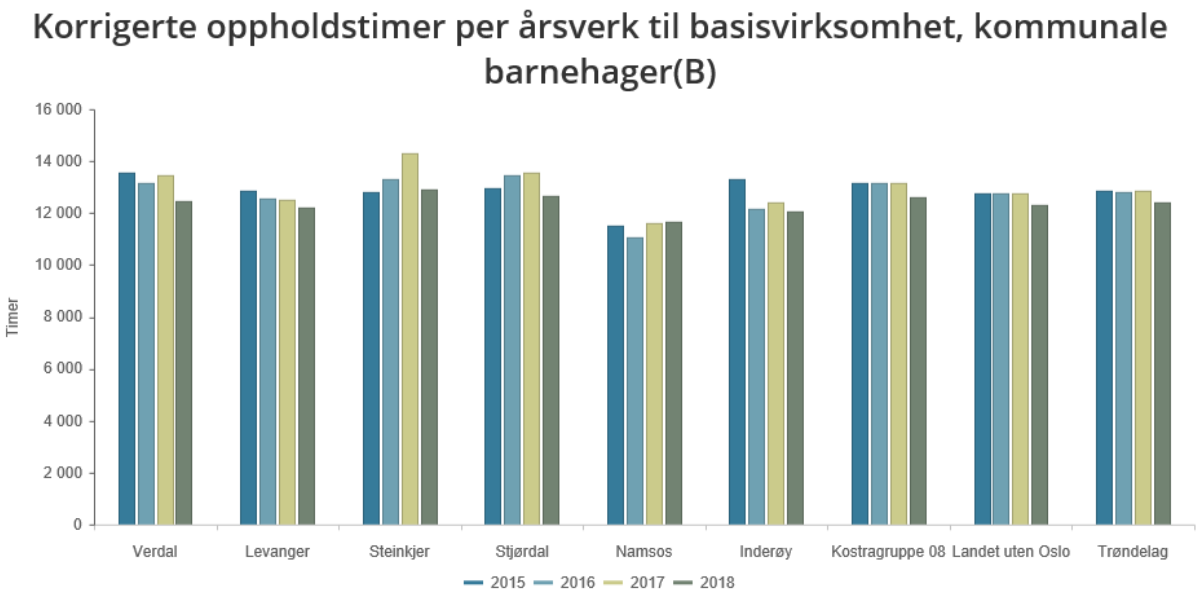

Netto driftsutgifter har økt betydelig i perioden, og spesielt stor har økningen vært fra 2017-2018. Fra å over tid være den kommunen som utpeker seg med spesielt lave utgifter, har bildet nå snudd til at vi har høyere netto driftsutgifter pr barn i målgruppen enn de kommunene eller gruppene vi sammenligner oss med i grafen over (foruten Steinkjer som ligger marginalt over). Økningene i driftsutgiftene har stor sammenheng med innføring av pedagog- og bemanningsnorm. I tillegg har fødselstallene i kommunen etablert seg på et lavere nivå de siste årene, noe som gjør at lokalkostnaden pr barn øker (samme lokaler men færre barn å dele på), og at enkelte små barnehager har måttet ha noe høyere bemanning enn normkravet for å sikre forsvarlig drift gjennom hele barnehagedagen. Også innenfor barnehage er altså struktur en kostnadsdriver. Ness barnehage avvikles ila sommeren 2019 som følge av lav etterspørsel.

Ordinær barnehagedrift (funksjon 201)

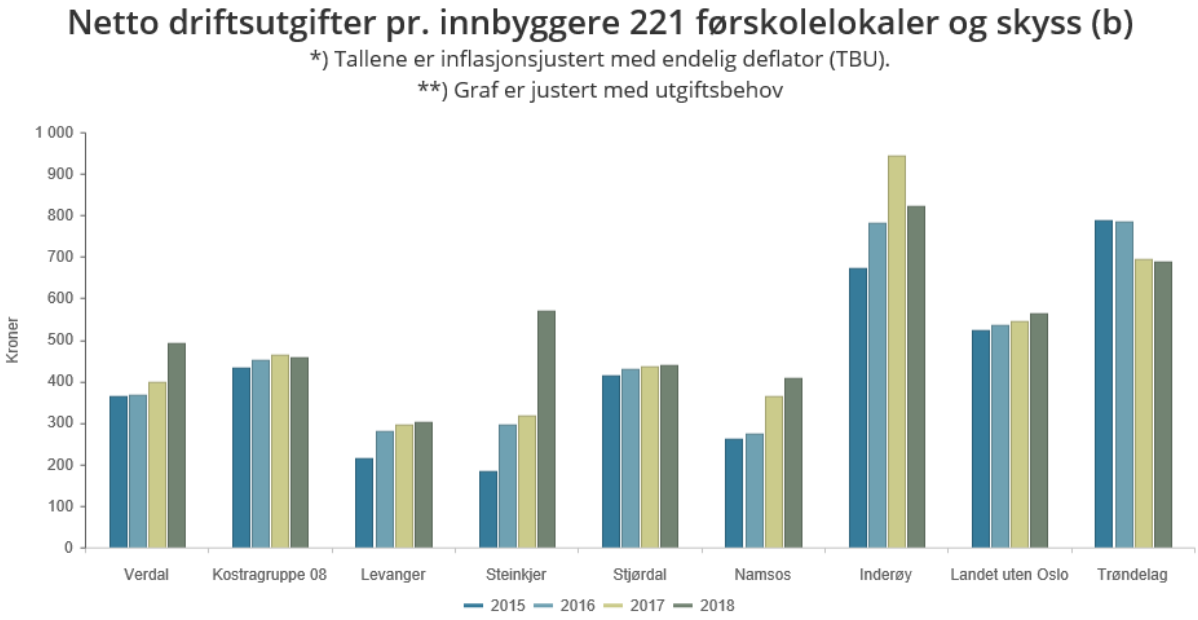

Korrigerte oppholdstimer er en indikator for barn i barnehage korrigert for alder og oppholdstimer. Indikatoren tar med andre ord hensyn til vektingen mellom små og store barn, slik at det måles bruk av ressurser opp mot behovet. Ut fra den grafiske framstillingen må det da leses at ressursbruken går betydelig opp i perioden, og at vi det siste året har passert de kommunene og gruppene vi sammenligner oss med. En økning i korrigerte brutto driftsutgifter i perioden 2015-2018 har sammenheng med innføring av bemanningsnorm i barnehager, noe som har gitt en økning i antall årsverk i sektoren. Dette gir også utslag i at korrigerte oppholdstimer pr årsverk (arbeidsbelastningen pr ansatt) går ned:

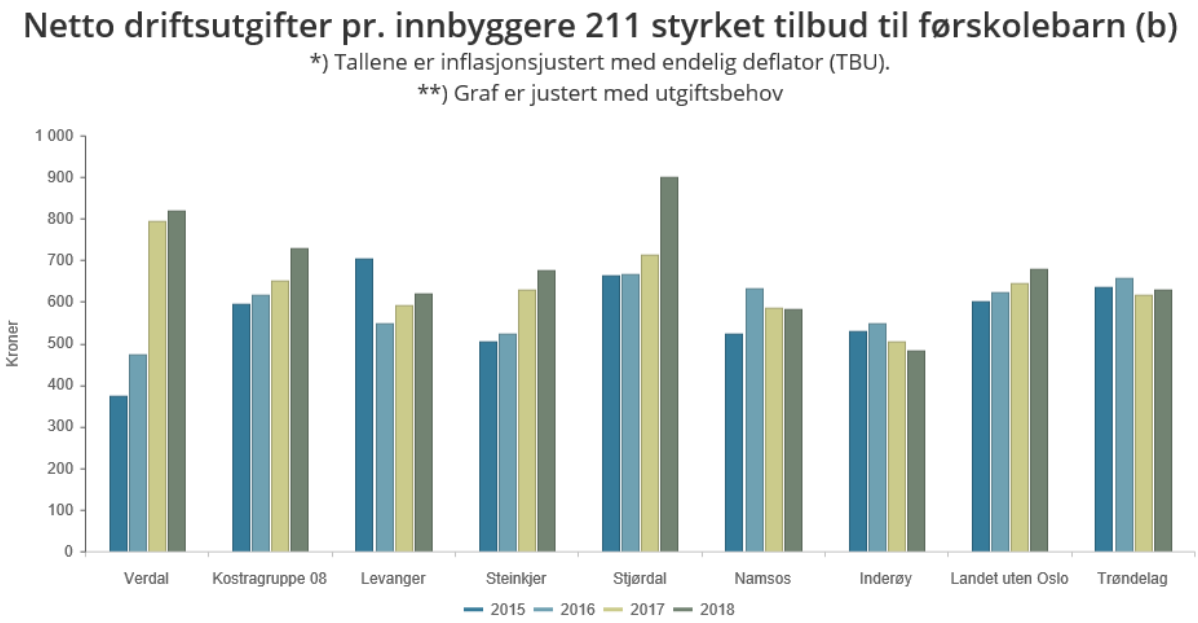
Antall barn korrigert for alder pr årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager er ved utgangen av 2018 5,8, mot 6,3 i 2017.

Barnehagelokaler og skyss (funksjon 221)

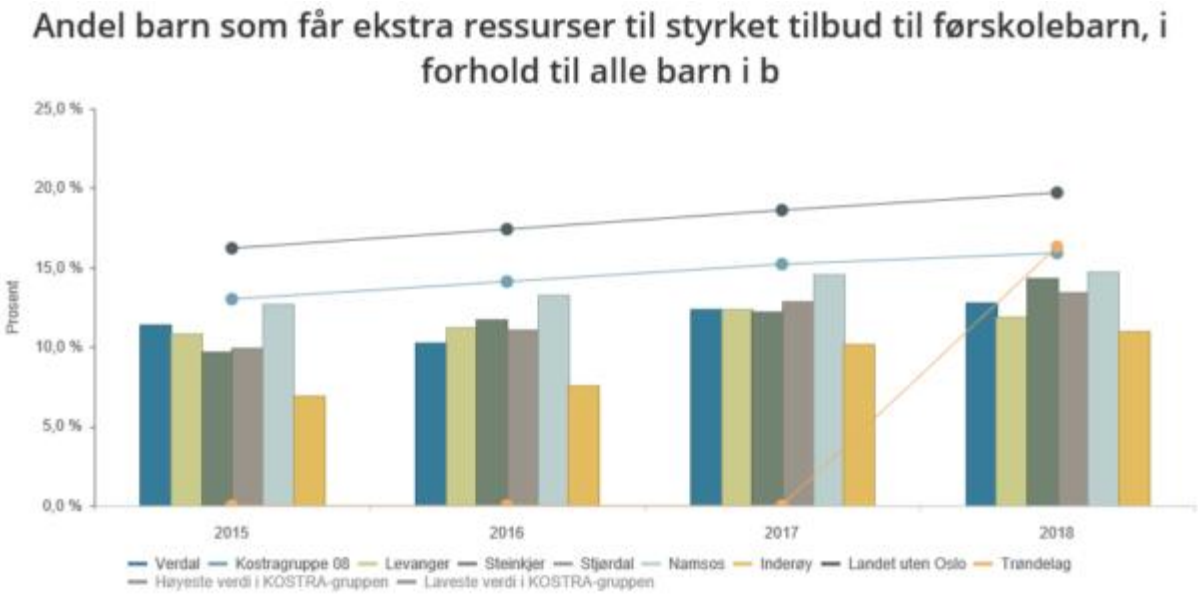

Markant økning i lokalkostnader pr innbygger, og ligger nå over gjennomsnittet i vår egen kostragruppe. Økningen kan nok i stor grad tilskrives økte avskrivninger ifbm nybygg i Vuku. Antall lokasjoner er i seg selv en sentral kostnadsdriver.

Styrket tilbud til barnehagebarn (funksjon 221)

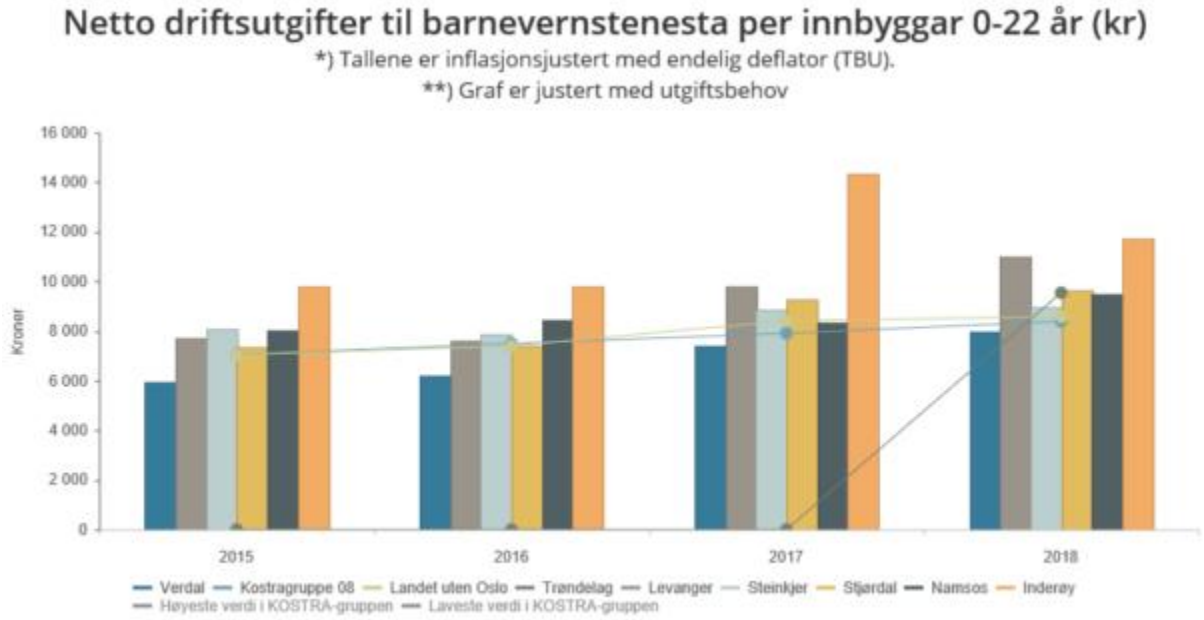
Kommunen ligger høyt på netto driftsutgifter til styrket tilbud for barnehagebarn. Kommunen har en modell for likebehandling, som gir stykkprisfinansiering av også kommunale barnehageplasser. Både kommunale og private barnehager søker derfor barnehagemyndigeten om styrkingsmidler.

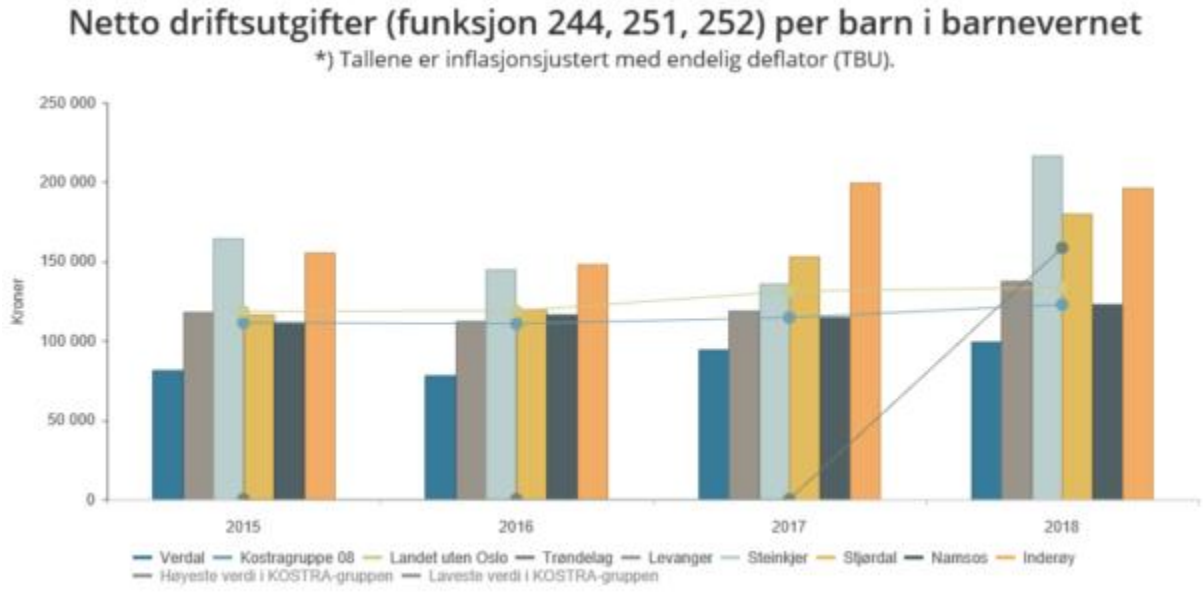

Ligger forholdsvis lavt på andel av barn som får ekstra ressurser, 12,8 % mot snitt i kostragruppa 15,9%. Sett i sammenheng med netto driftsutgifter over, er det dermed forholdsvis få barn som får styrket tilbud, men at de som får styrkingstiltak, får relativt mye ressurser.

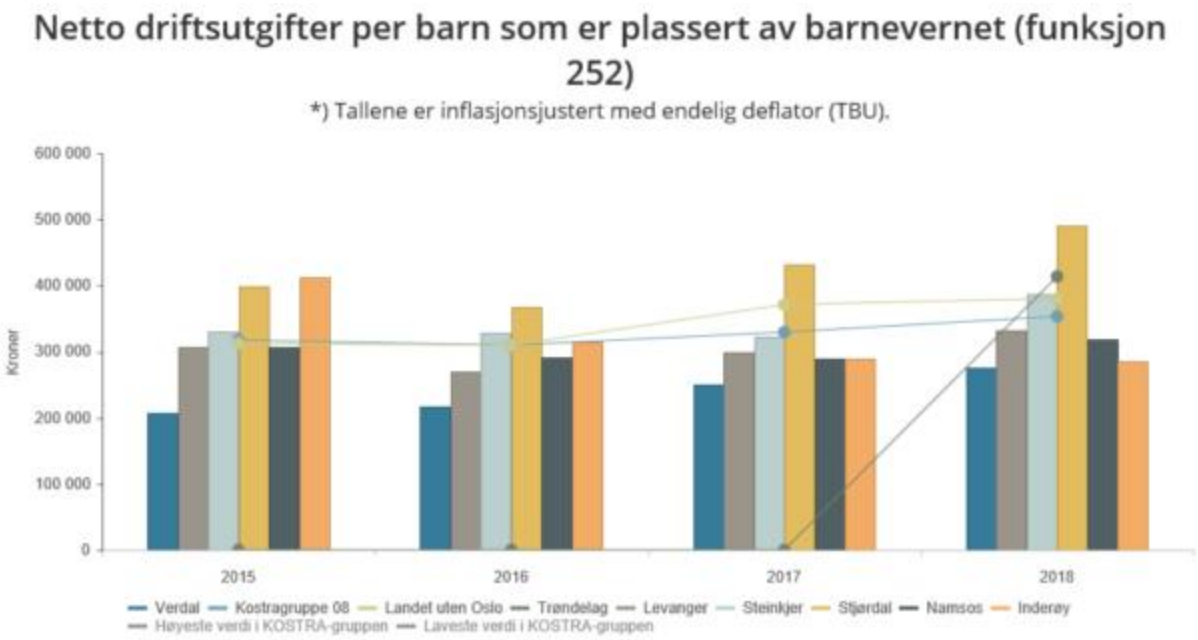
BARNEVERN

Verdal ligger fortsatt under landssnittet i netto driftsutgifter, noe over laveste verdi i kostragruppen. Netto driftsutgifter pr barn i barnevernet er lavt sammenlignet med nabokommuner og snitt kostragruppe. Barnevernet har i 2018 blitt drevet økonomisk og effektivt, og med god kvalitet. Dette harmonerer med rangering i det foreløpige kommunebarometret, nr 29 i landet, 4.best i Trøndelag, selv om det har vært en nedgang på 8 plasser siden i 2017. Sektoren scorer bla veldig bra på omsorgsplaner og saksbehandlingstid.

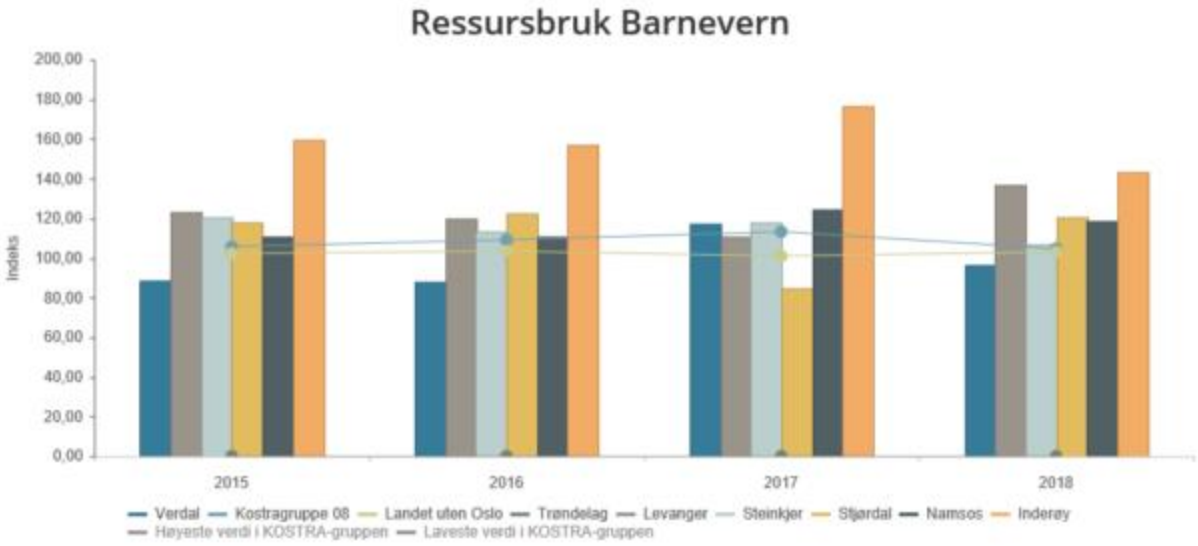

Indikatoren viser at tjenesten i Verdal kommune drives effektivt, utgiftene er svakt stigende i perioden, men ligger fortsatt gått under nivå til nabokommuner og sammenlignbar kostragruppe.

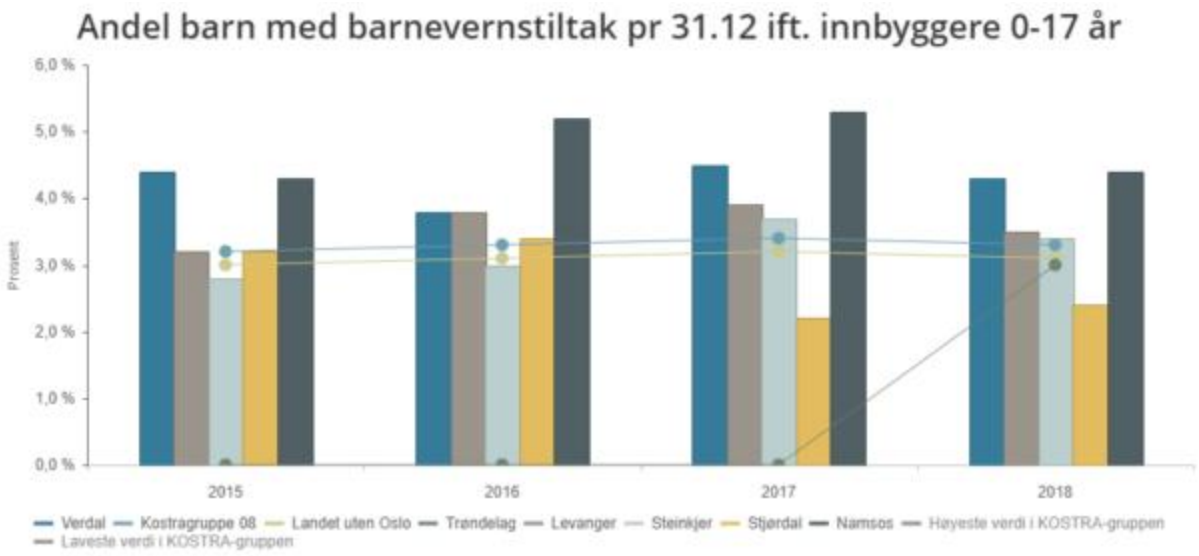

Driftsutgifter pr barn plassert av barnevernet er stigende i perioden (lønns og prisvekst hensyntatt) men ligger under snitt kostragruppe og lavt sammenlignet med nabokommuner. Fordeling av barn i fosterheim og institusjon påvirker kostnadsnivået.

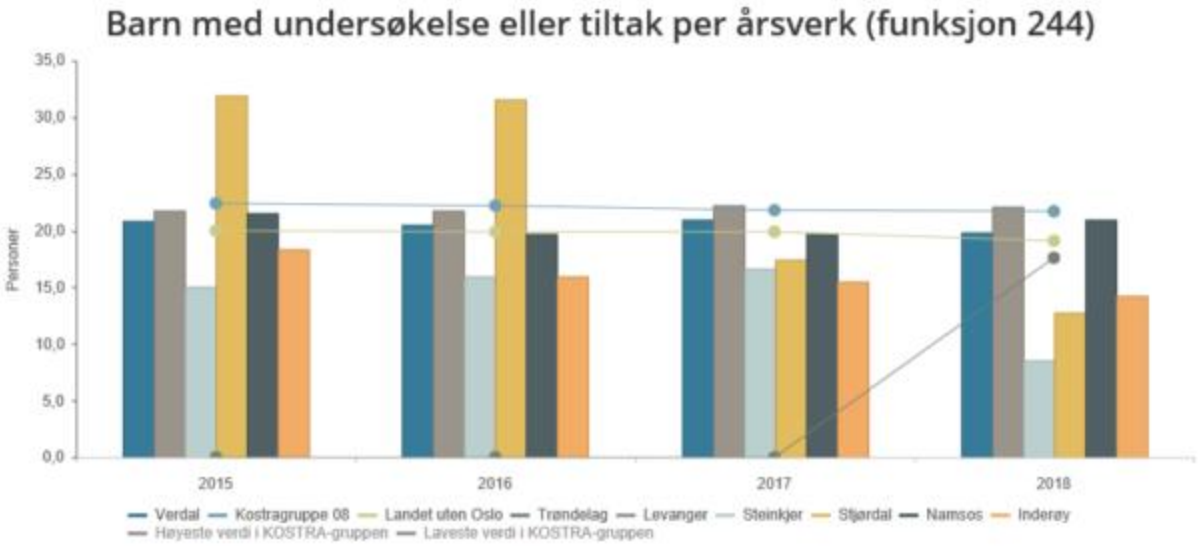

Ressursbruksindikatoren viser om kommunen bruker mer eller mindre penger på en tjeneste enn gjennomsnittskommunen (justert for kommunens eget utgiftsbehov). Denne indikatoren sier ikke noe om størrelsen på produksjonen eller effektiviteten i kommunen.

Tall over 100 betyr at kommunen bruker mer enn snittet. 2017 skiller seg noe ut for Verdal, da drift i barnevernet er sterkt hendelsesstyrt. Eksterne tjenester som kjøp av institusjonsplasser og juridisk bistand er eksempler på utgifter som kan gi store utslag i perioder.

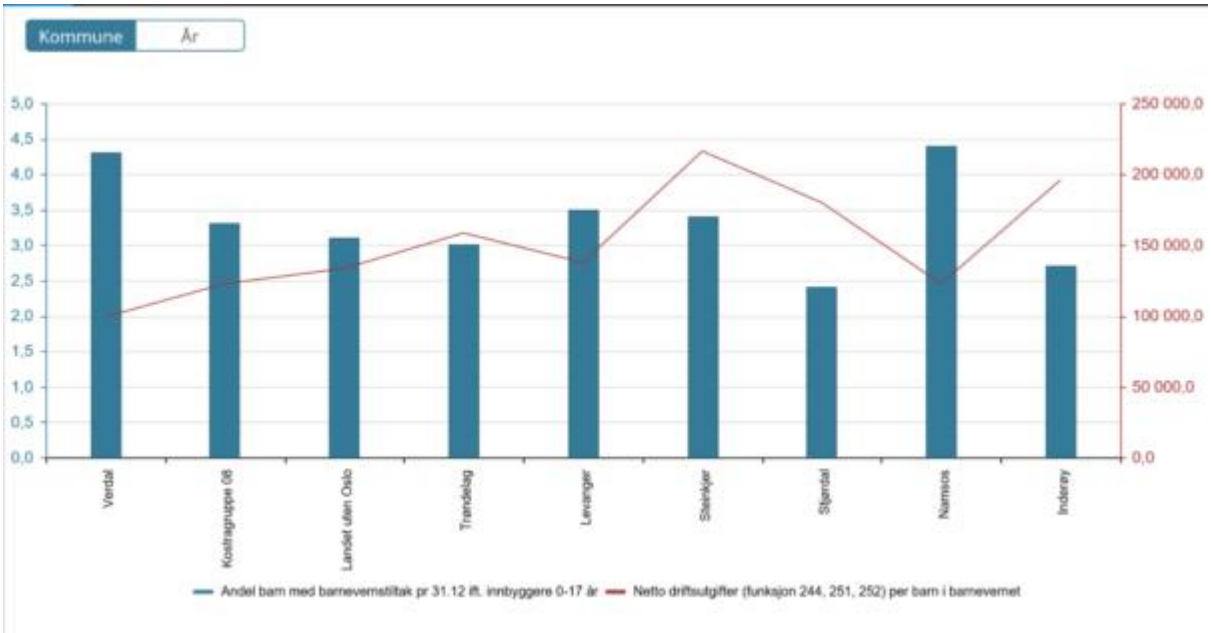

Indikatoren viser at aktivitet i form av antall saker/tiltak kan variere mye fra år til år, men at dette håndteres bra i kommunen og at ressursstyringen i saksarbeidet gir jevn og god utnytting av årsverkene. I 2018 er 4,5 % av barn/unge i alderen 0,17 omfattet av tiltak fra barnevernet. I perioden har dette svingt fra i underkant av 4 % til ca 4,6 %, dvs ganske stabilt nivå.

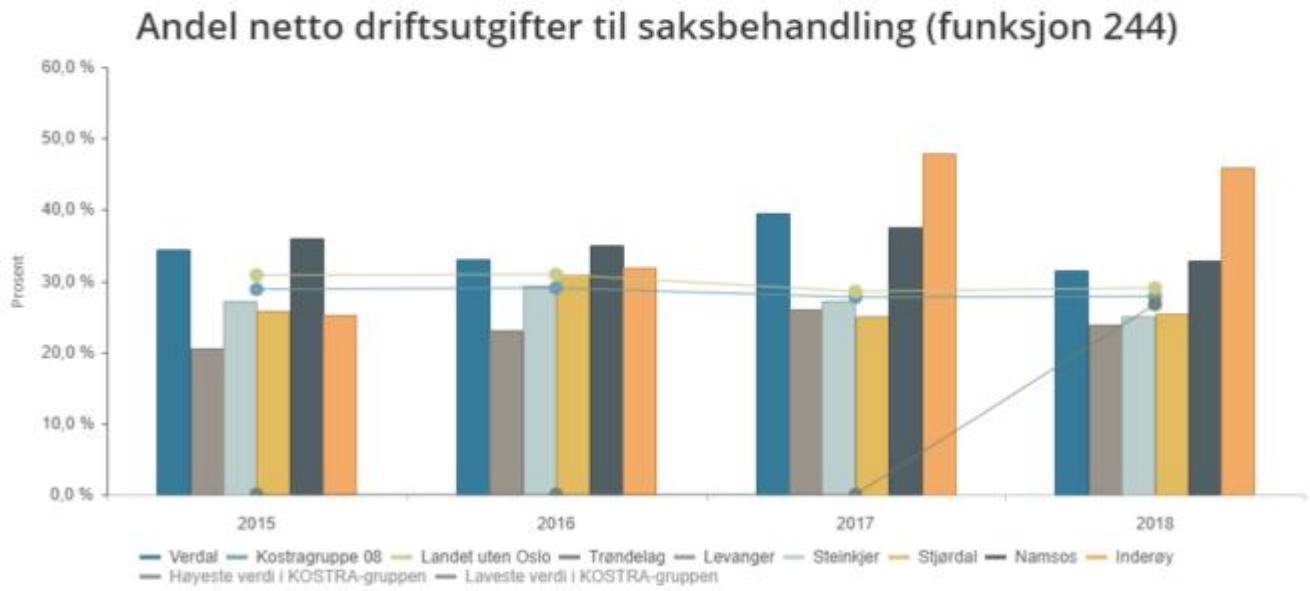

Tabellen viser hvor mange barn hvert årsverk i barnevernstjenester håndterer pr år. Ingen store endringer i perioden 2015-2018. Litt mindre effektiv enn snitt kostragruppe. Stjørdal har i motsetning til Verdal en veldig variabel produksjon pr årsverk. Jfr Kommunebarometeret har kommunen et godt resultat for saksbehandling. 96% av sakene ble behandlet innen den ordinære tremånedersfristen i 2018.

Andel barn 0-17 år med barnevernstiltak i forhold til innbyggere 0-17 år og netto utgift pr barn i barnevernet:

Verdal kommune har en høyere andel av kommunens barn knyttet til barnevernstiltak sammenlignet med KOSTRA gruppesnitt (søyle nr to), mens netto utgift pr barn er lavere enn snitt og sammenlignbare kommuner.

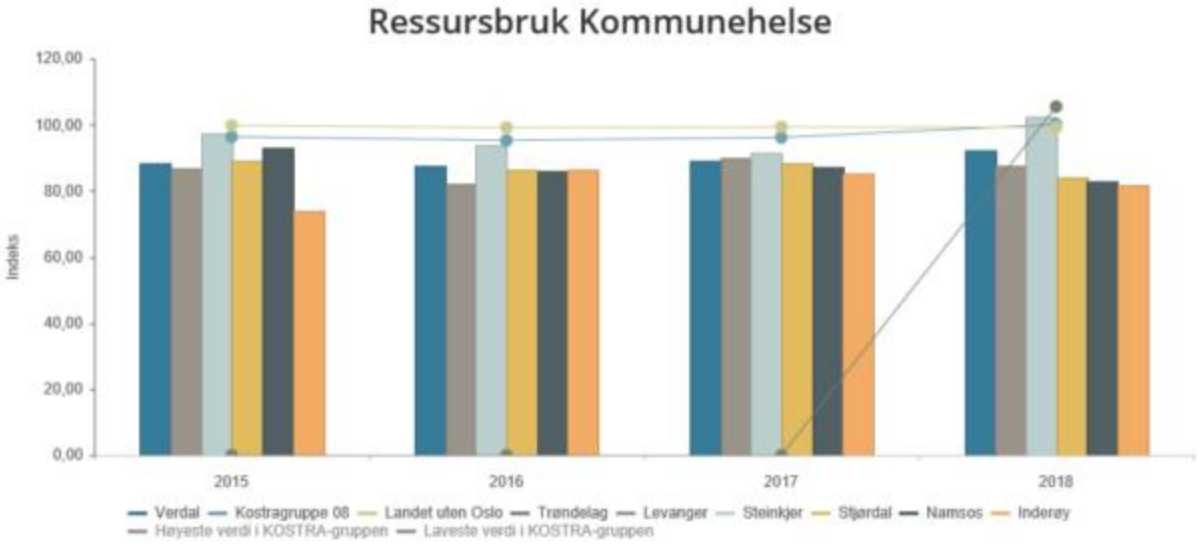
En lavere andel av barnevernets ressurser har gått til saksbehandling i 2018 i Verdal sammenlignet med foregående år, men fortsatt er andel til saksbehandling høyere enn snittet i Kostragruppen. Inderøy har til sammenligning brukt nesten 50% av ressursene de siste to år til saksbehandling.

Grafene viser at prosentandel til saksbehandling varierer mye mellom kommuner og fra år til år, og synliggjør at enkeltsaker kan medføre store svingninger i ressursbruk.

KOMMUNEHELSE

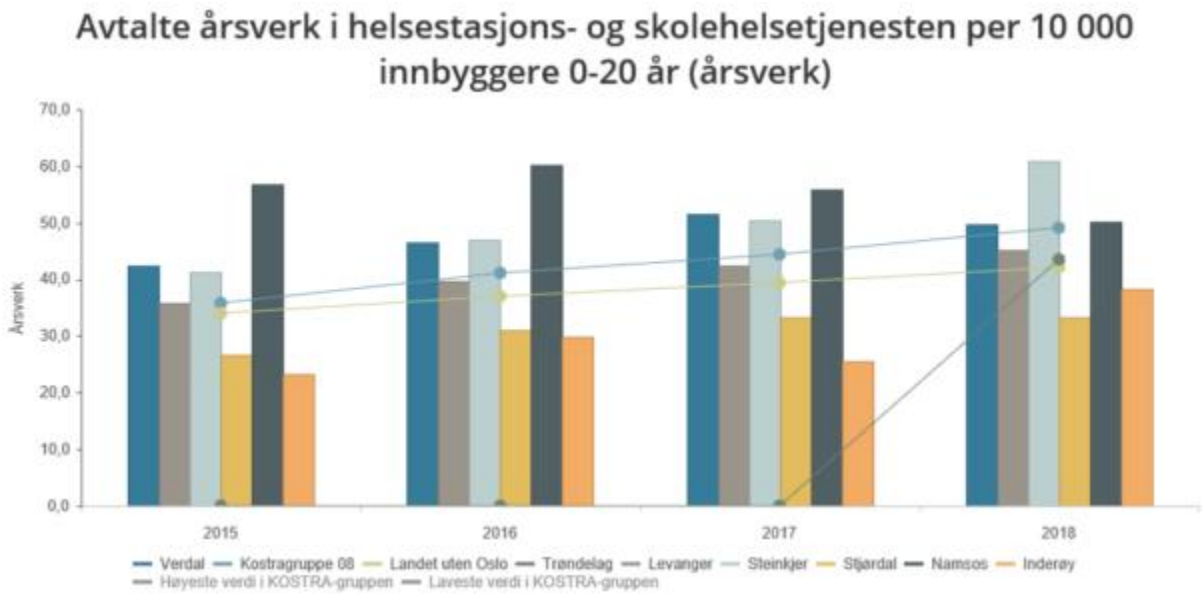
Samlet ressursbruk innen kommunehelse er lavere enn indeks 100 og godt under snitt av Kostragruppen. Nabokommuner har nedgang i ressursbruk på området, mens Verdal har en svak stigning fra 2016 til 2018. Grunnlaget er netto driftsutgifter pr innbygger funksjonene 232 Forebygging, skole- og helsestasjonstjeneste, 233 Annet forebyggende helsearbeid og 241 Diagnose, behandling, rehabilitering. Ressursbruksindikatoren viser om kommunen bruker mer eller mindre penger på en tjeneste enn gjennomsnittskommunen (justert for kommunens eget utgiftsbehov). Denne indikatoren sier ikke noe om størrelsen på produksjonen eller effektiviteten i kommunen.

Tall under 100 betyr at kommunen bruker mindre enn gjennomsnittskommunen.

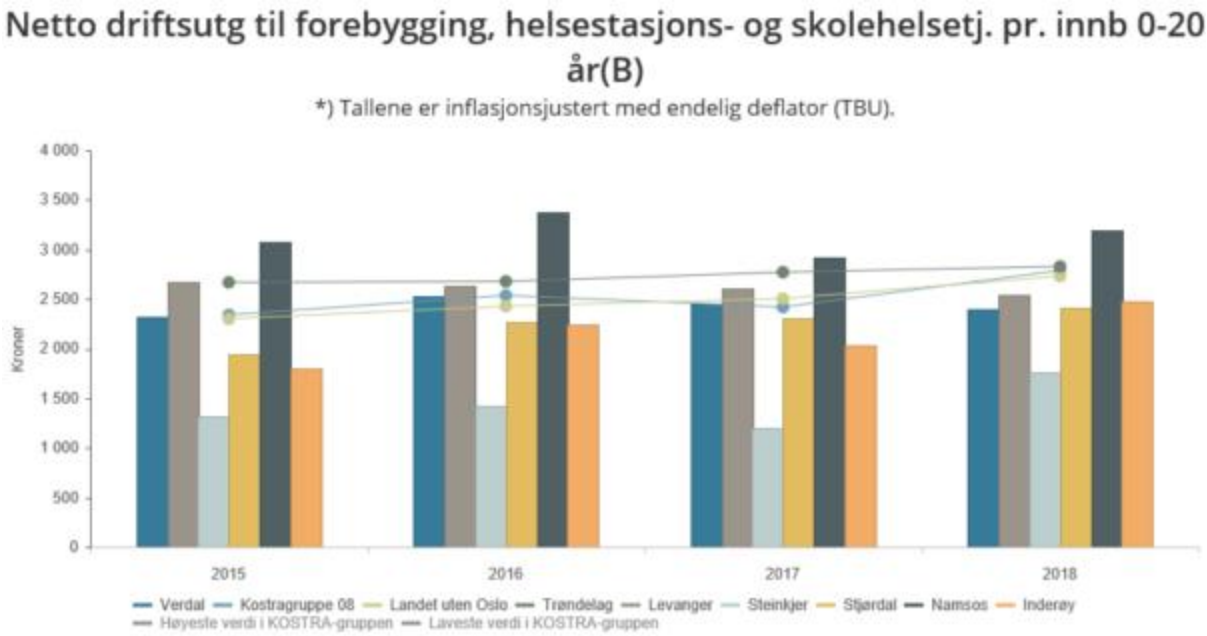

Helsestasjon og skolehelsetjeneste

Ressursbruken varierer en god del mellom kommuner. Verdal har hatt en svak nedgang i avtalte årsverk fra 2017, men ligger fortsatt over nabokommuner med unntak av Steinkjer. Ressursbruk pr innbygger i alder 0-20 år innen forebygging og helsearbeid ligger under Kostragruppens snitt, jevnt med nabokommuner med unntak av Namsos som har hatt høyt ressursbruk over flere år på området.

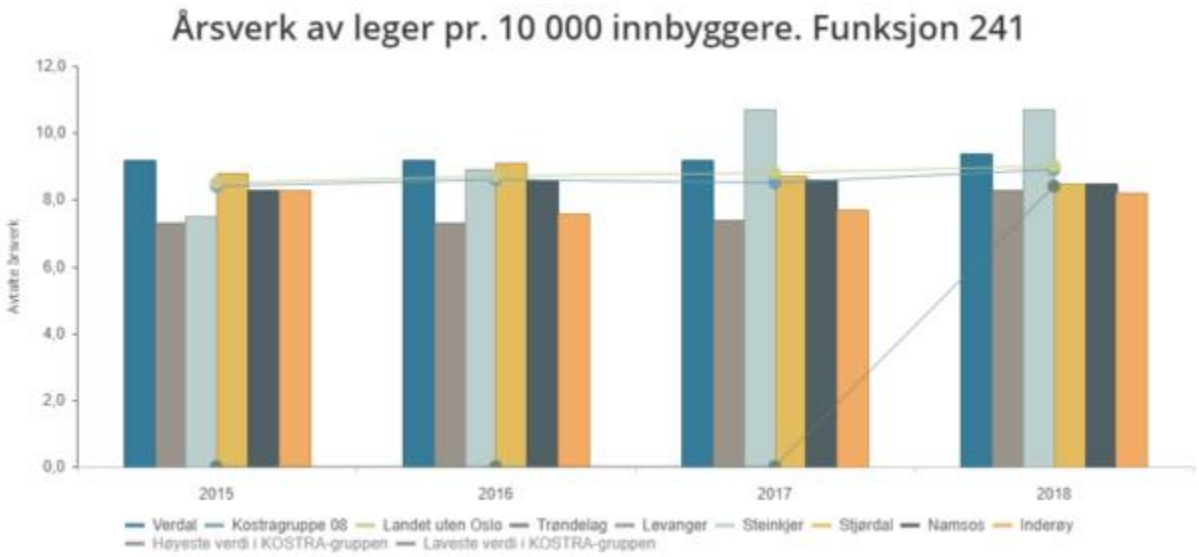

Antall årsverk varierer mye mellom kommunene. Stjørdal og Inderøy ligger godt under snitt kostragruppe, mens Verdal, Levanger, Steinkjer og Namsos er i perioder godt over gruppens snitt.

Sammenhengen mellom de to siste indikatorene er litt mindre entydig enn forventet. Steinkjer har eks høy årsverksdekning, godt over kostragruppesnittet, men ligger et drøyt stykke under snitt når det gjelder netto driftsutgifter pr innbygger fra 0-20 år på området.

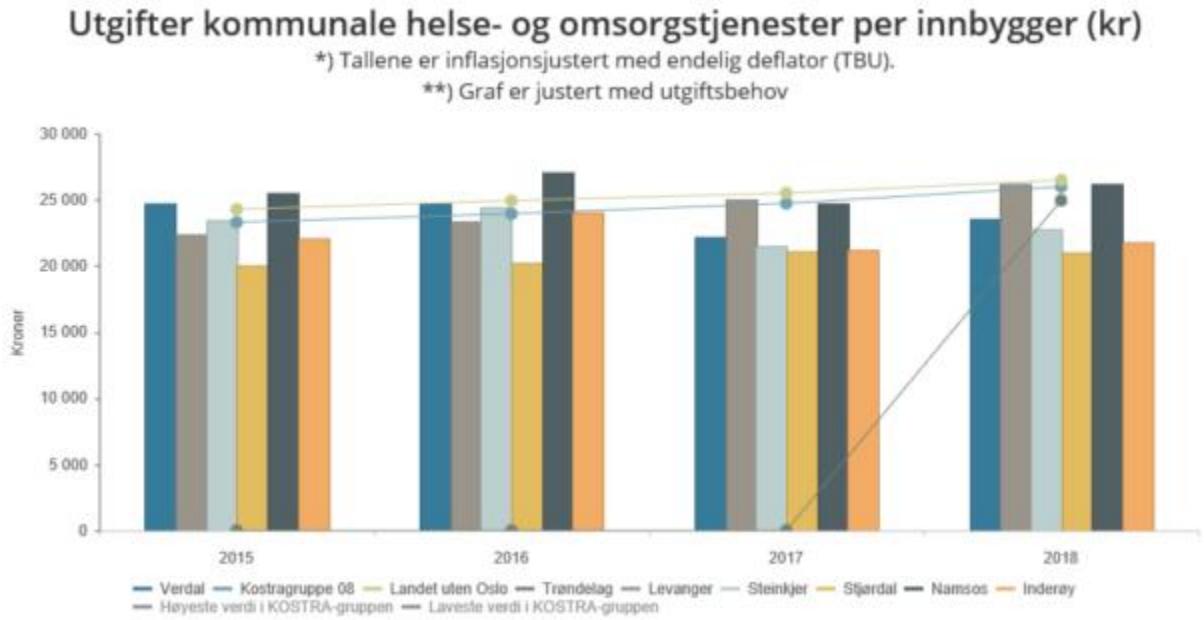
Diagnose, behandling, re-/habilitering

Indikatoren viser legedekning (både kommunalt og privatpraktiserende) til funksjon 241 "diagnose, behandling, rehabilitering" målt i beregnede årsverk pr. 10.000 innbyggere. Årsverk beregnes på basis av avtalte timeverk i en representativ uke ved utgangen av året. Dekning er stabil i Verdal kommune og ligger litt over snitt i kostragruppe. Selv om legedekning er over snitt viser kommunebarometeret at det mangler leger til nærmere 20% av fastlegelistene.

PLEIE OG OMSORG

I helse og omsorg er det en rekke data som ikke er oppdatert i de foreløpige Kostratallene. Dette gjelder spesielt innen hjemmetjenesten og bildet blir derfor noe mer usikkert enn ved komplette grunnlag. Resterende datagrunnlag publiseres først 15. juni. I Kommunebarometrets rangering har Verdal falt fra plass 139 i 2017 til 330 i 2018. Poster som trekker ned er bla antall korttidsplasser på sykehjem, tid med fysioterapeut, enerom med bad/WC og bistand til å delta i arbeid, studier og fritidsaktiviteter. Kommunene har topplassering i samhandling der ansvar for utskrivningsklare pasienter skal tilbake til kommunal omsorg.

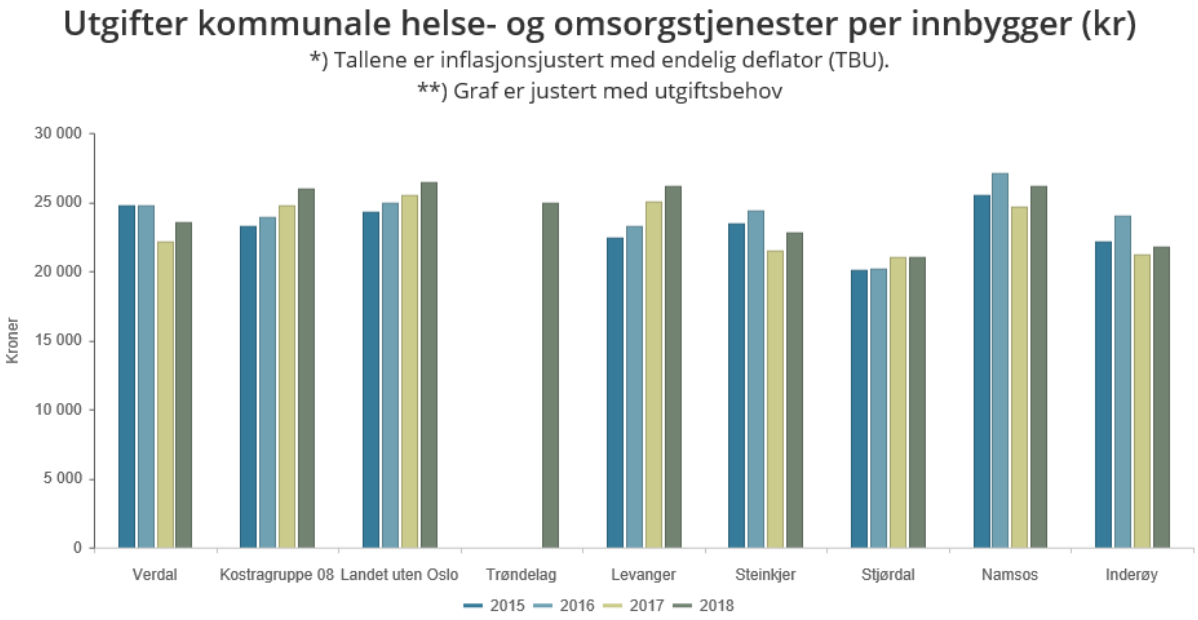

Tabell er basert på brutto driftsutgifter (ev. kjøp fra privat virksomhet eller andre kommuner er inkludert) innenfor følgende funksjoner:

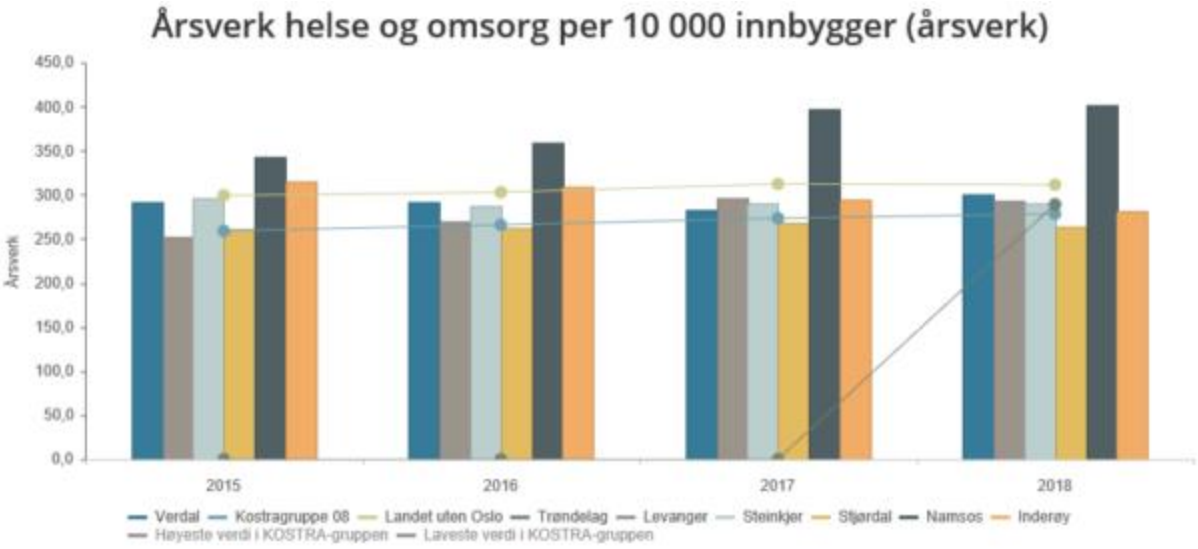
234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelser,
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon,
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende
255 Medfinansiering somatiske tjenester
256 Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold i kommunene
261 Institusjonslokaler

Driftsutgiftene fordelt på innbyggerantall pr 31.12.18. Tabell viser at Verdal kommune har hatt et fallende utgiftsnivå fra 2015 på helse og omsorgstjenester. Tabell tar hensyn til lønns og prisvekst slik at nivå mellom år er direkte sammenlignbart. Levanger har til sammenligning hatt en jevn stigning.

Steinkjer og Inderøy har noenlunde lik utvikling som Verdal. Stjørdal er med i forsøksordning med statlig finansering av omsorgstjenester og vil derfor ikke ha sammenlignbare størrelser i indikatorene. Dette gjelder alle tabeller på området pleie og omsorg.

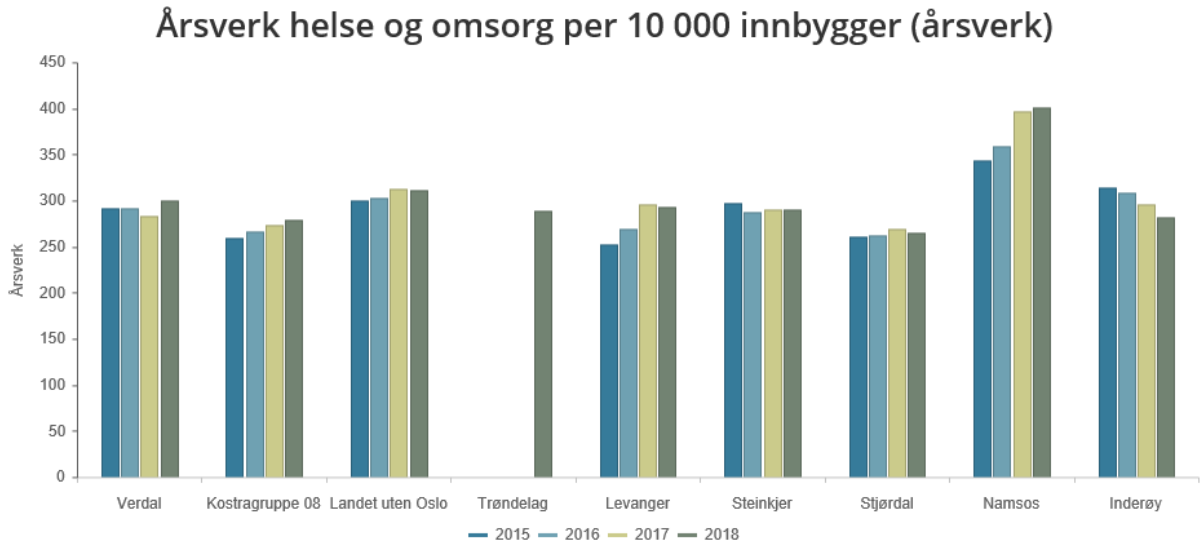
Tilsvarende grunnlag, utvikling pr år innenfor hver kommune, kostragruppe og landet utenfor Oslo. 2018 utmerket seg med en tydelig økning sammenlignet med foregående år. Levanger har et kostnadshopp i 2017 som vedvarer ut 2018.

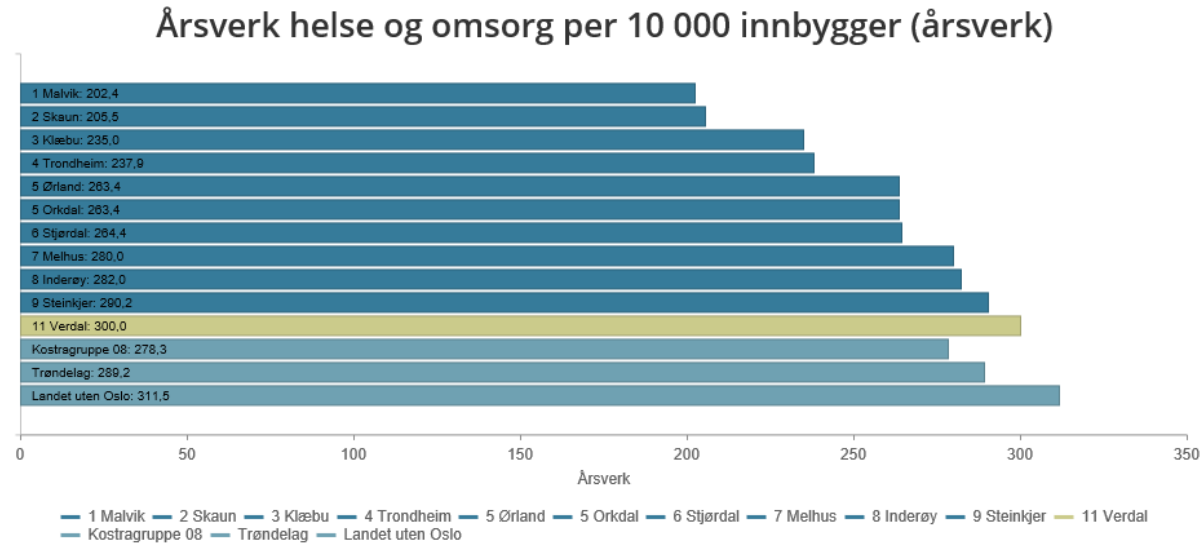

Verdal har hatt en svak økning i årsverk fra 291 i 2015 til 300 i 2018, på nivå over kostragruppesnitt. De fleste kommuner ligger over dette snittet, Namsos kommune skiller seg noe ut ved gjennomgående flere årsverk pr 1000 innbygger enn nabokommuner. Namsos har avgiftssone 4 med arbeidsgiveravgift på 5,1% og har derfor en del rimeligere årsverk enn eks Verdal og Steinkjer med arbeidsgiveravgift på 14,1%. Eller at sektoren er prioritert opp ut fra behov.

Under vises tilsvarende rapport sortert pr kommune/gruppe

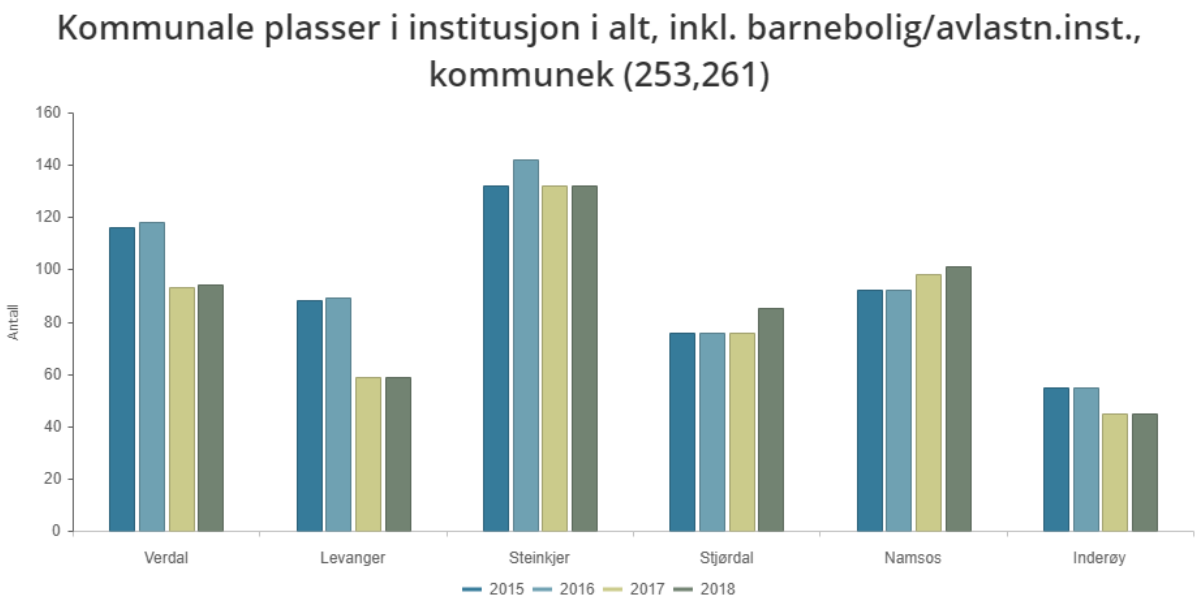
Grunnlaget her er avtalte årsverk i helse- og omsorgstjenestene. Dette inkluderer vikarer, permisjoner og sykefravær, men ikke overtid. Omfatter også årsverk fra privat virksomhet som utfører tjenester på vegne av kommunen.

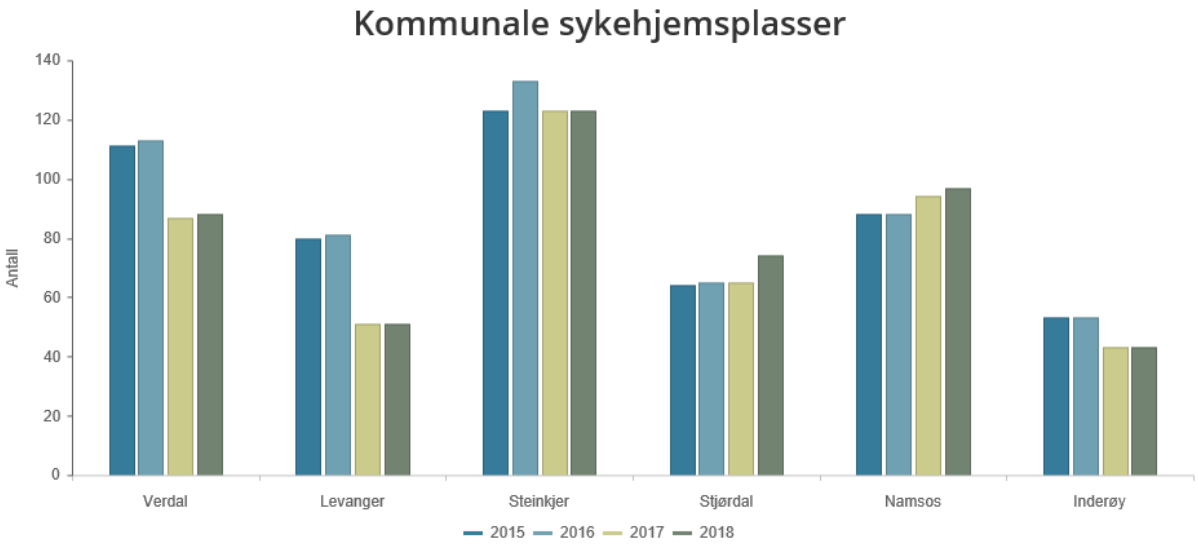

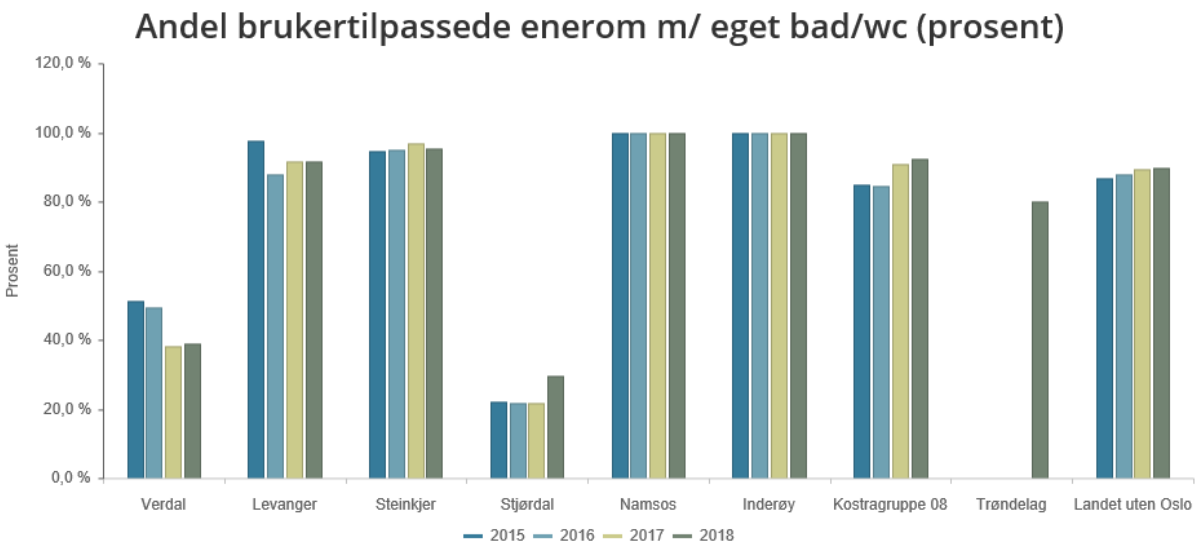
Ved sammenligning mellom kommuner i Trøndelag ligger Verdal på en 11. plass. Kjennetegn på fleste kommunene som ligger best an er innbyggertall over 12 000, men det er og kommuner som Klæbu, Ørland og Inderøy med innbyggertall under 7000 som har samme årsverknivå.

INSTITUSJON

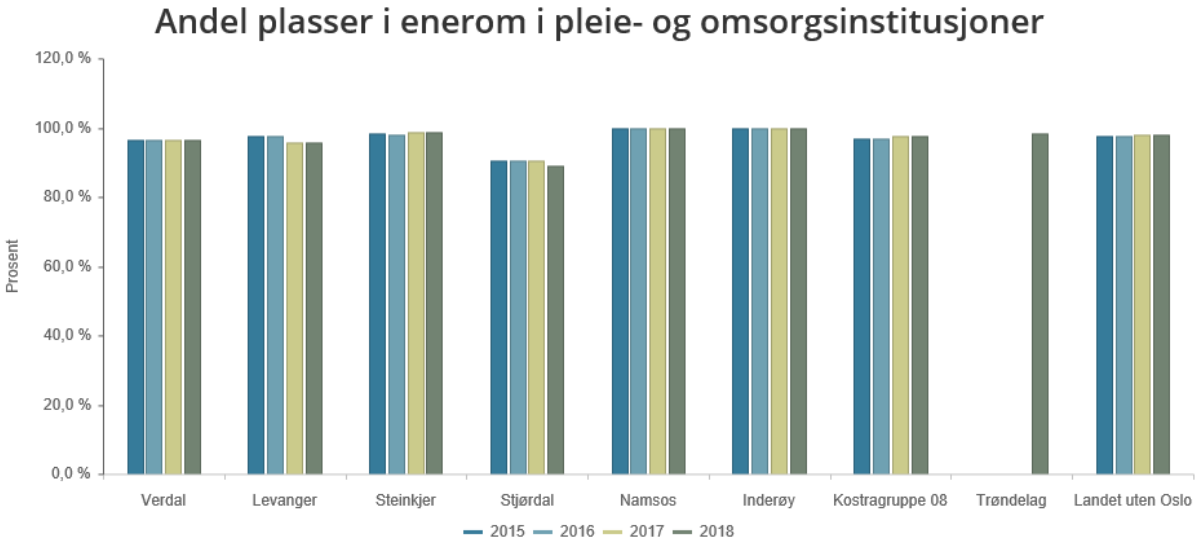

Tabell omfatter 253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon og 261 Institusjonslokaler. Antall institusjonsplasser i Verdal kommune er redusert i perioden 2015 til 2018. levanger og Inderøy har hatt tilsvarende utvikling. Samme utvikling er en og for sykehjemsplasser, mer av omsorgen skjer i brukerens eget hjem.

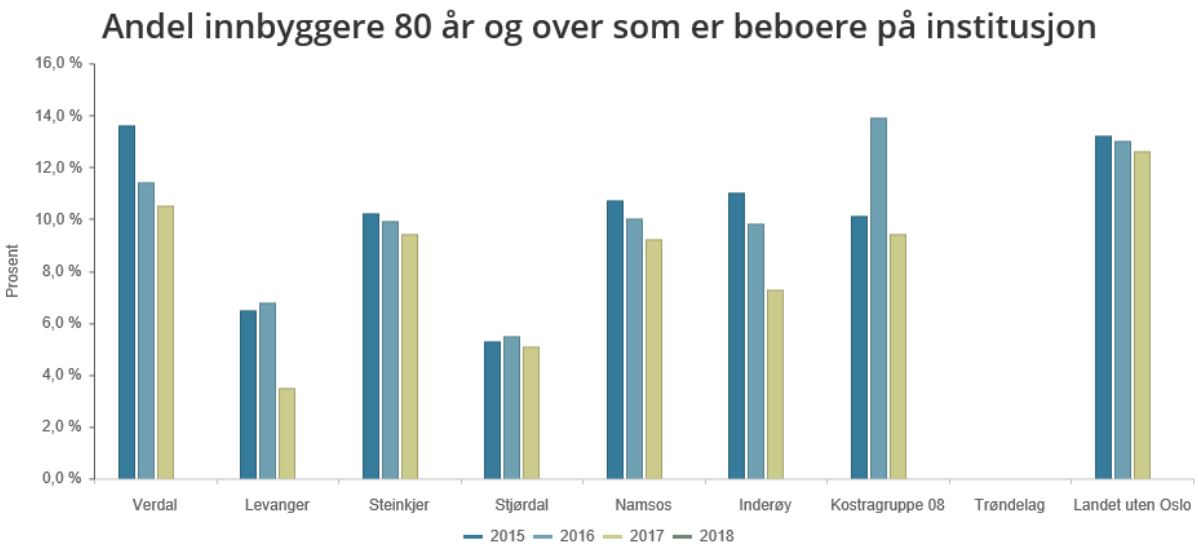

Tabellene viser at de fleste plasser i Verdal kommune er enerom, dette er fleksibelt endring som lett kan gjennomføres, men andelen enerom med eget bad er svært lav i Verdal og investeringer i nybygg på dette på dette området er påkrevd.

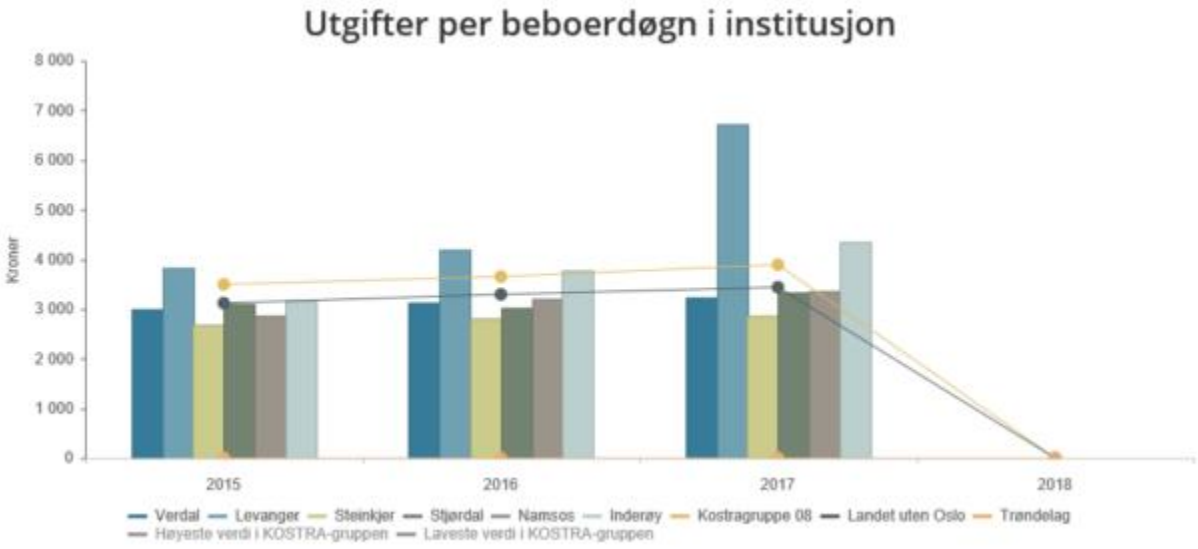

Andel plasser i enerom i institusjon for eldre og funksjonshemmede, dimensjonert for én person. Plasser i avlastningsinstitusjoner og barneboliger er ikke med. Formålet med denne indikatoren er å måle oppfyllelsen av bestemmelsen om at de som selv ønsker det gis mulighet til å bo i enerom ved langtidsopphold, jfr. forskrift for kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene.

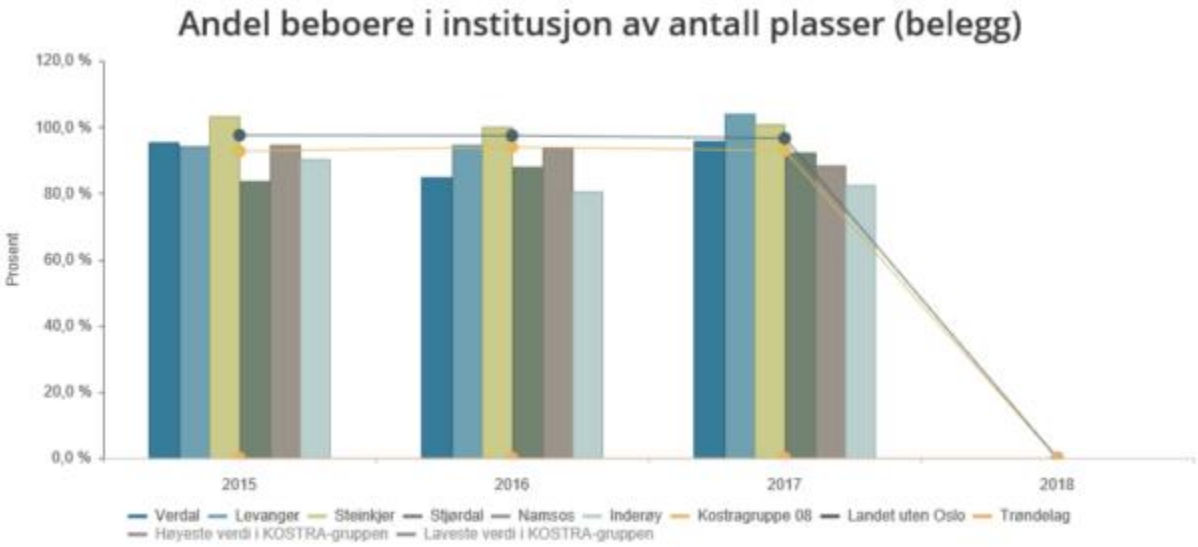

	2015	2016	2017	2018
Verdal	13,6 %	11,4 %	10,5 %	
Levanger	6,5 %	6,8 %	3,5 %	
Steinkjer	10,2 %	9,9 %	9,4 %	
Stjørdal	5,3 %	5,5 %	5,1 %	
Namsos	10,7 %	10,0 %	9,2 %	
Inderøy	11,0 %	9,8 %	7,3 %	
Kostragruppe 08	10,1 %	13,9 %	9,4 %	
Trøndelag				
Landet uten Oslo	13,2 %	13,0 %	12,6 %	

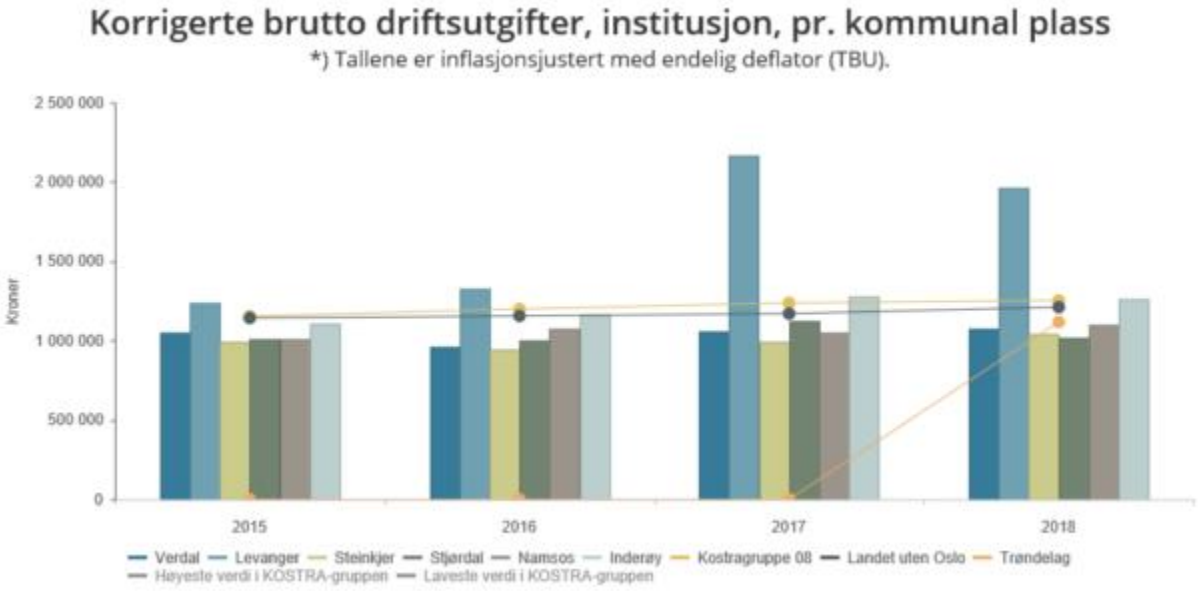
Nøkkeltall for området er ikke oppdatert pr dd for 2018. Tabell blir sluttført når tallmateriale er klart 15.6.2019.

Nøkkeltall for området er ikke oppdatert pr dd for 2018. Tabell blir sluttført når tallmateriale er klart 15.6.2019.

Nøkkeltall for området er ikke oppdatert pr dd for 2018. Tabell blir sluttført når tallmateriale er klart 15.6.2019.

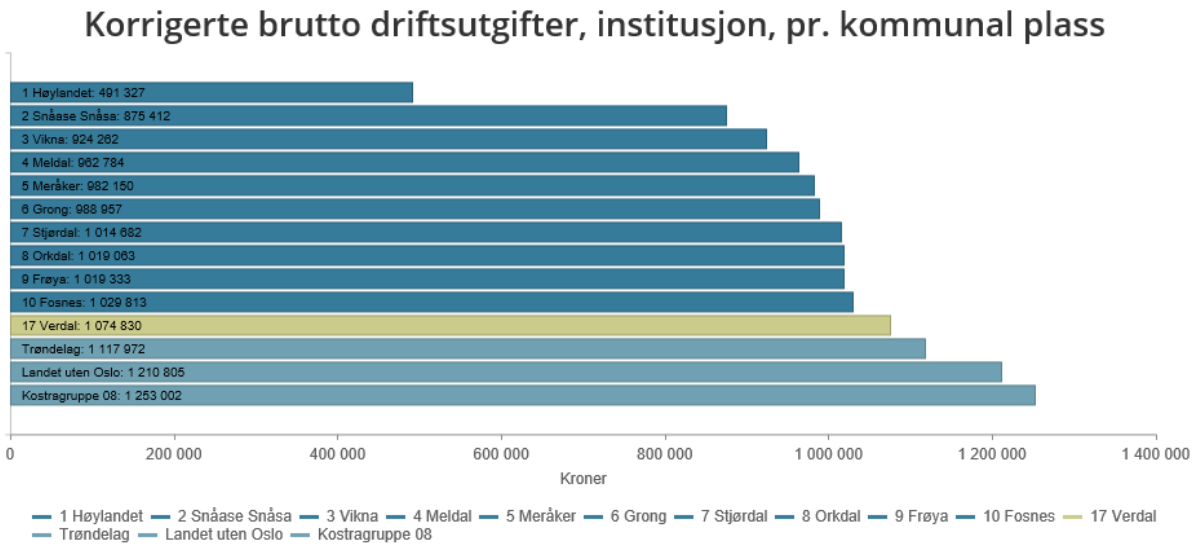
Indikatoren viser driftsutgifter i kr, inkludert avskrivninger ved egen tjenesteproduksjon korrigert for viderefordeling av utgifter/internkjøp pr plass registrert ved utgangen av året i institusjoner med kommunal drift. Indikatoren viser dermed enhetskostnadene eller produktiviteten ved tjeneste. I plasser er institusjoner med kommunal drift, barneboliger og avlastningsboliger inkludert.

Verdal har en lavere snittkostnad pr plass enn kostragruppesnitt og på nivå med nabokommuner med unntak av Levanger som fortsatt har en større utfordring på dette området.

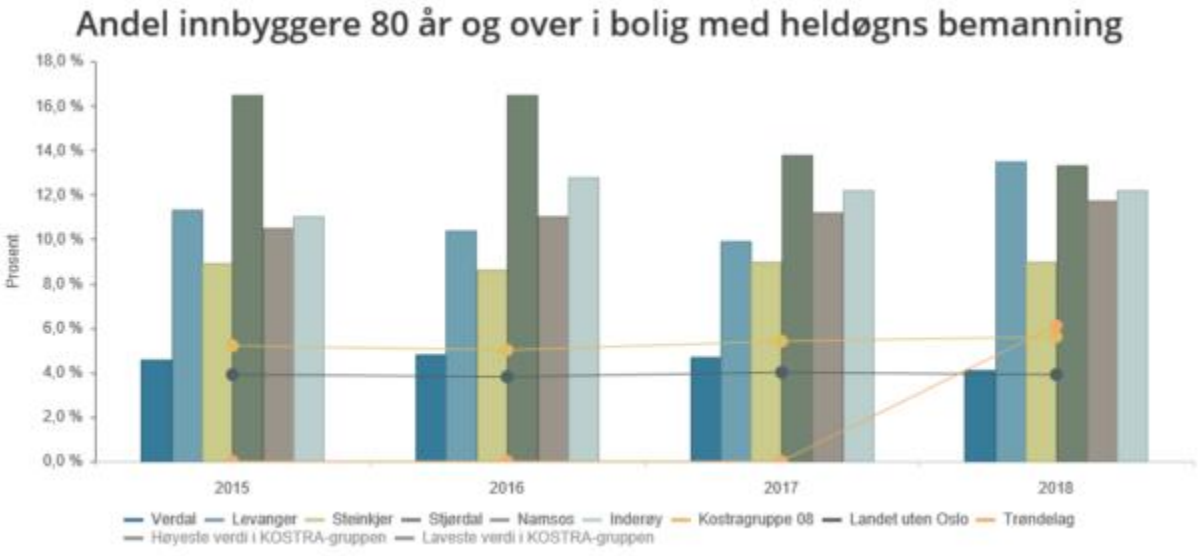
Graf under viser Verdal i sammenligning med de kommuner i Trøndelag som har laveste utgifter pr institusjonsplass. Verdal ligger på en 17 plass og det er primært mindre kommuner som ligger best an i tillegg til Stjørdal som ikke nødvendigvis er riktig sammenlignbar pga deltakelse i prøveordning med alternativ finansiering av omsorgstjenester. Store kommunene klarer ikke ubetinget å hente ut

stordriftsfordeler. Utgiftsnivået henger sterkt sammen med pleienivået på brukerne, så om etterspørsel er høyere enn tilbud, kan det være at de som tilbys tjenestene er mer kostnadskrevende brukere.

Nye helsebygg ser så langt ut til å være en krevende øvelse. Steinkjer har sitt snart innflyttingsklart, Inderøy og Verdal er fortsatt på planleggingsstadiet. Levanger har hatt sitt i drift siden 2017(?).

Verdal ligger som nevnt på en 17 plass i Trøndelag fylke, der Høylandet er den kommunene som har lavest brutto driftsutgifter på sine kommunale institusjonsplasser med 491' pr plass. Levanger er helt i andre enden av skalaen og har de høyeste driftsutgiftene i Trøndelag med 1,962 mill pr institusjons-plass. Snitt for Trøndelag er 1,118 mill, Verdal ligger under snittet med 1,075 mill i brutto utgifter pr plass. Tabell dekker alle institusjonsplasser med kommunal drift, barneboliger og avlastningsboliger inkludert.

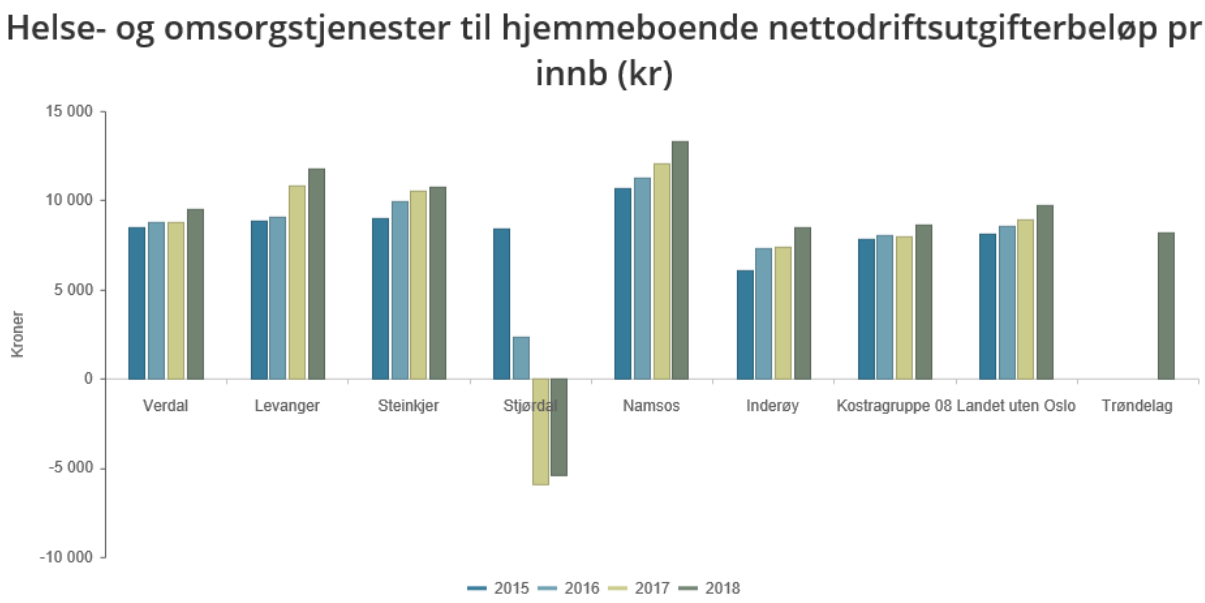

Verdal ligger betydelig lavere enn sammenligningskommuner. Stabilt nivå i Verdal over perioden 2015-2018, mens andel over 80 år i heldøgnsbemannet bolig i Stjørdal har falt fra 16% i 2015 til 13% i 2018. Levanger har økt sin andel til 13,5% i 2018 fra knappe 10% i 2017. Snitt landet utenfor Oslo er 3,9 % i 2018. Verdal ligger like over landssnittet.

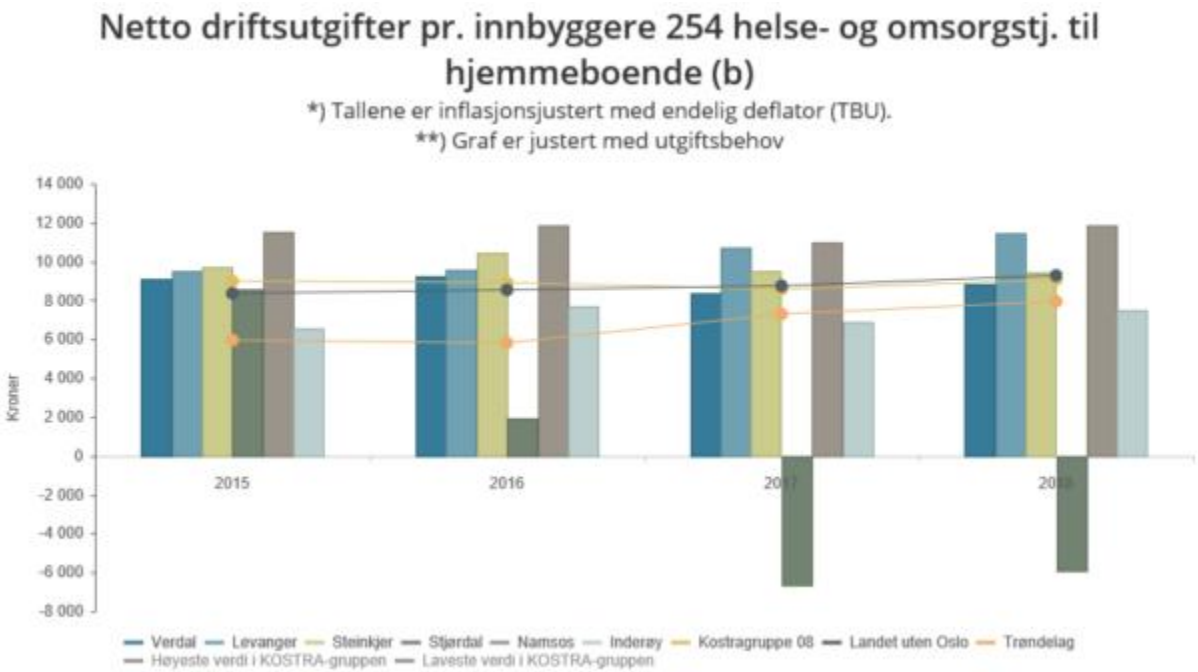
HJEMMETJENESTE

Utfordringen i å analysere tjenesteområdet er den store spredningen i behovene hos brukerne. Når spredningen i tallmaterialet blir stor, er beregnet gjennomsnitt lite representativt for den vanlige brukeren av hjemmetjenesten. Eller en kan si at det i liten grad finnes standardbrukere. Hjemmetjenesten er derfor et område der vi burde brukt individdata i større grad. Dette er tallmateriale som finnes i for eksempel fagsystemer som IPLOS. For å nyttiggjøre oss denne type data fullt ut er vi avhengig av å anskaffe analyseverktøy som kan analysere timeforbruk opp mot ulike type brukere.

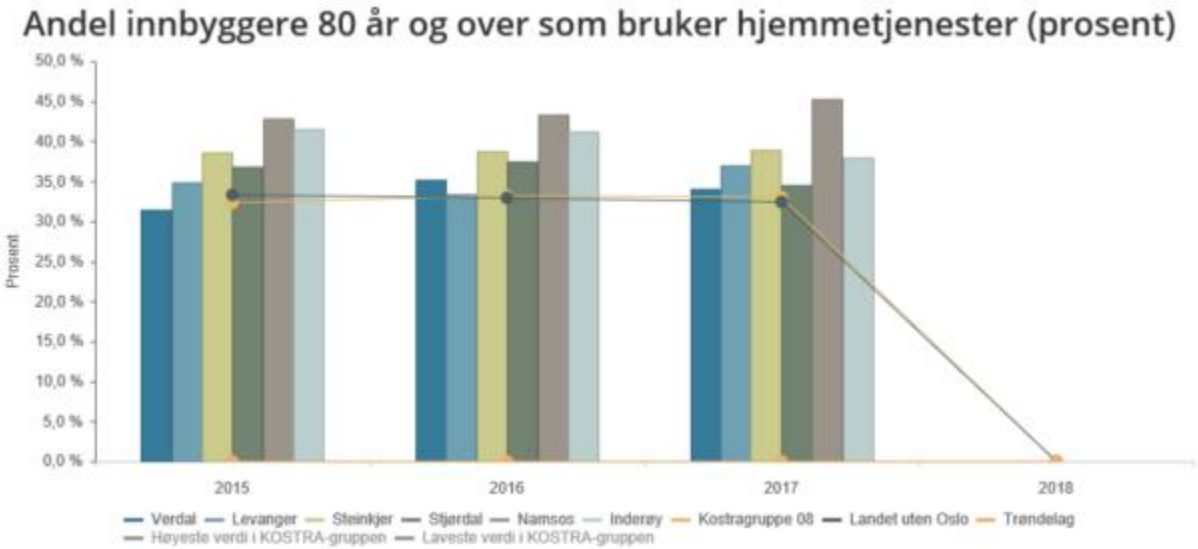
I forbindelse med omlegging av rapportering fra IPLOS til Kommunalt pasient og brukerregister og forsinket rapporteringsløsning, foreligger det ikke tall om brukere i omsorgstjenesten pr mars 2019. Nøkkeltall i sektoren som ikke omhandler brukere er oppdatert med 2018 tall. Det gjelder forskjellige indikatorer for regnskap, personell og kapasitet i omsorgstjenesten. Det tas sikte på å oppdatere tabeller med nøkkeltall for 2018 når disse publiseres.

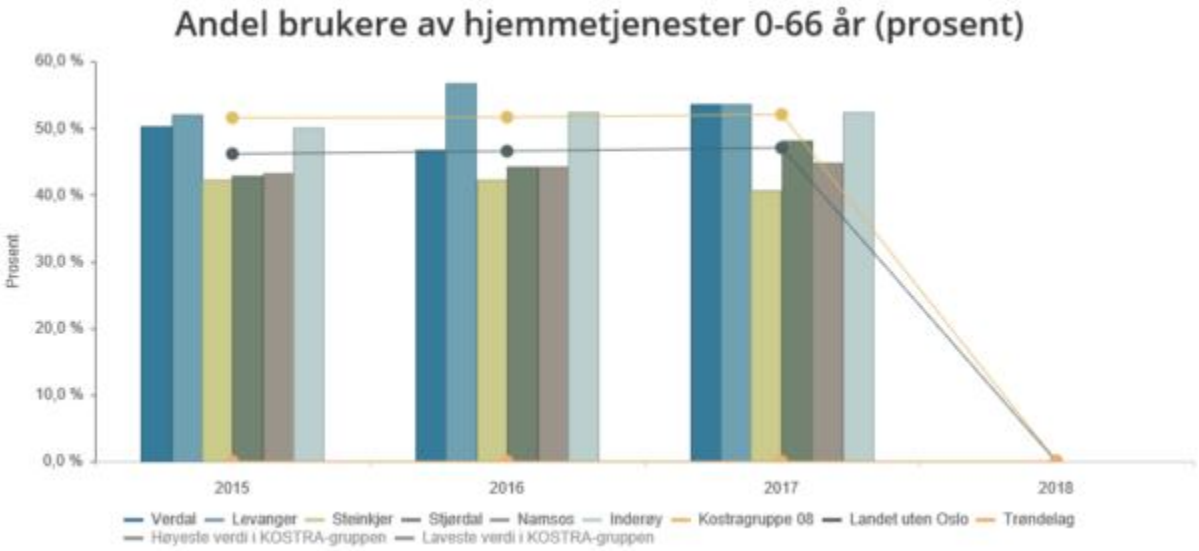
	2015	2016	2017	2018
Verdal	8 461	8 813	8 777	9 496
Levanger	8 855	9 089	10 816	11 768
Steinkjer	9 003	9 980	10 524	10 728
Stjørdal	8 430	2 331	-5 870	-5 420
Namsos	10 671	11 294	12 045	13 301
Inderøy	6 109	7 331	7 414	8 472
Kostragruppe 08	7 845	8 046	7 964	8 670
Landet uten Oslo	8 152	8 541	8 931	9 769
Trøndelag				8 202

Inflasjonsjustert og justert for utgiftsbehov varierer utgiftsnivået lite i Verdal over tidsperioden, nivået er jevnt med snitt Kostragruppe 8 og lavere enn nabokommuner med unntak av Inderøy. I perioden 2015 til 2019 har alderssammensetning i Verdal endret seg med 232 færre innbyggere under 67 år og 356 flere over 67 år. Stjørdal er med i forsøksordning fra 2016 og tallene her blir ikke sammenlignbare med kommuner eller perioder. Inderøy er den kommunen som har lavest utgift pr innbygger på helse og omsorgstjenester til hjemmeboende i gruppen. Inderøy er liten kommune i geografisk sammenheng, men det er og sannsynligvis andre faktorer i bildet. Snitt Trøndelag ligger godt under alle kommuner i oversikt med unntak av Inderøy i 2017 og 2018.

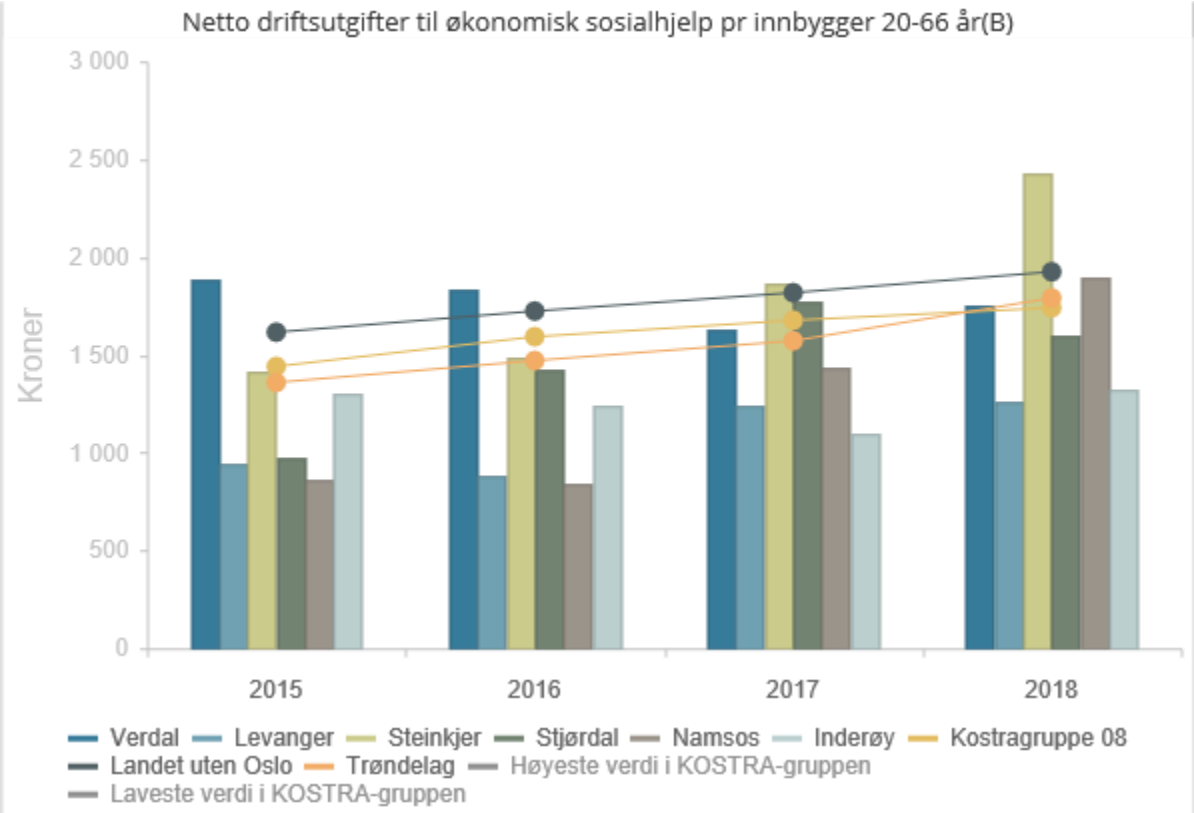
Nøkkeltall for området er ikke oppdatert pr dd for 2018. Tabellene blir sluttført når tallmateriale er klart 15.6.2019.

Fram til 2017 har Verdal og Levanger meget høy brukerandel på de under 66 år – dette nivået følger med videre ettersom brukerne blir eldre og utviklingen bør følges opp.

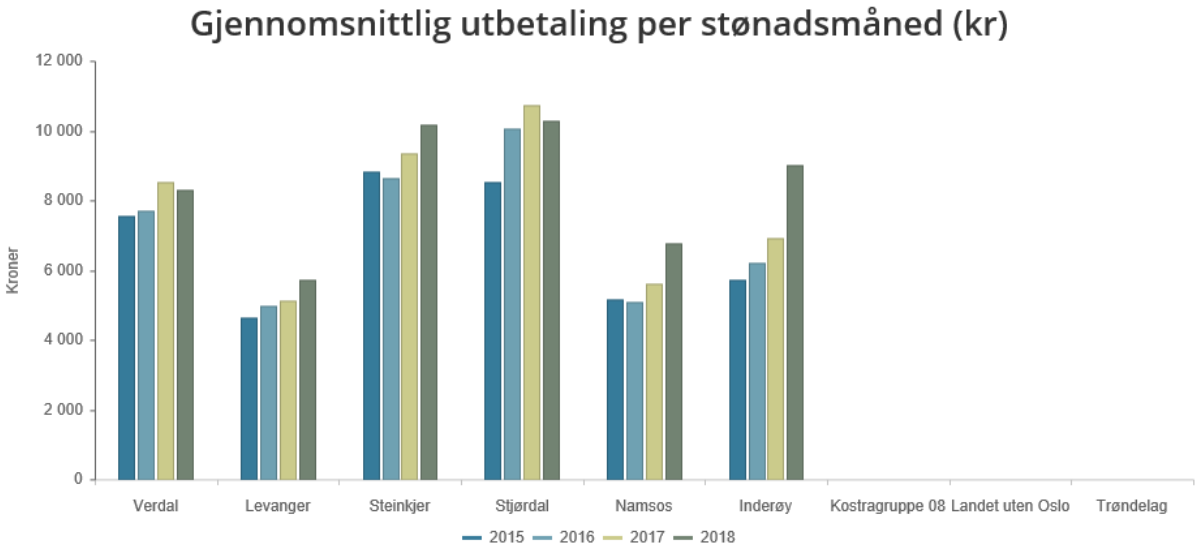
SOSIALE TJENESTER

I kommunebarometret har kommunen hatt en utvikling med forbedret plassering fra hvert år fra 2015, til 225 plass i 2018. Kort stønadsperiode gir positive utslag i kommunebarometeret, sosialhjelp skal være en midlertidig løsning på vei til noe mer permanent. I Verdal er stønadsperiode for unge omtrent midt på treet og uendret fra i fjor, det samme gjelder voksne mottakere. Nasjonalt nivå viser økende lengde på stønadsperiode, og Verdal ligger på nasjonalt snitt.

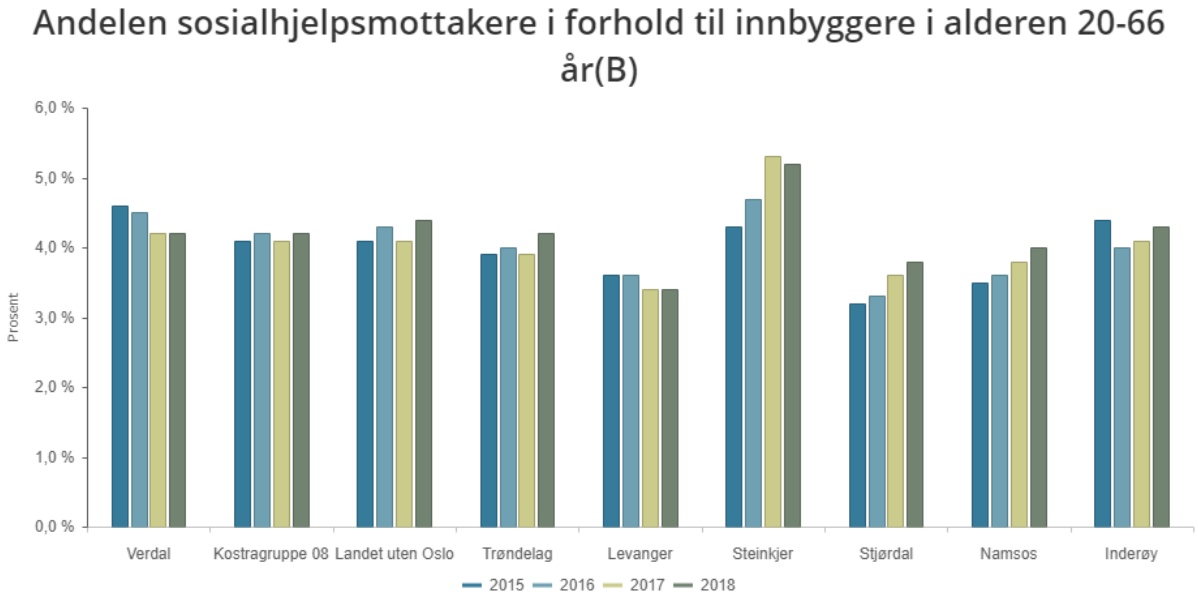
	2015	2016	2017	2018
Verdal	1 879	1 837	1 624	1 754
Levanger	946	885	1 239	1 261
Steinkjer	1 411	1 487	1 862	2 425
Stjørdal	974	1 419	1 772	1 599
Namsos	857	835	1 431	1 891
Inderøy	1 297	1 238	1 095	1 321
Kostragruppe 08	1 441	1 593	1 677	1 741
Landet uten Oslo	1 616	1 724	1 818	1 925
Trøndelag	1 359	1 471	1 572	1 791

Verdal har hatt høye driftsutgifter til sosialhjelp i hele perioden, men nivå i 2017 og 2018 er noe lavere enn foregående år. I 2018 er nivået på snitt for Kostragruppe 8. Stor variasjon mellom kommuner der eks Steinkjer og Namsos har markert stigende utgiftsvekst i perioden.

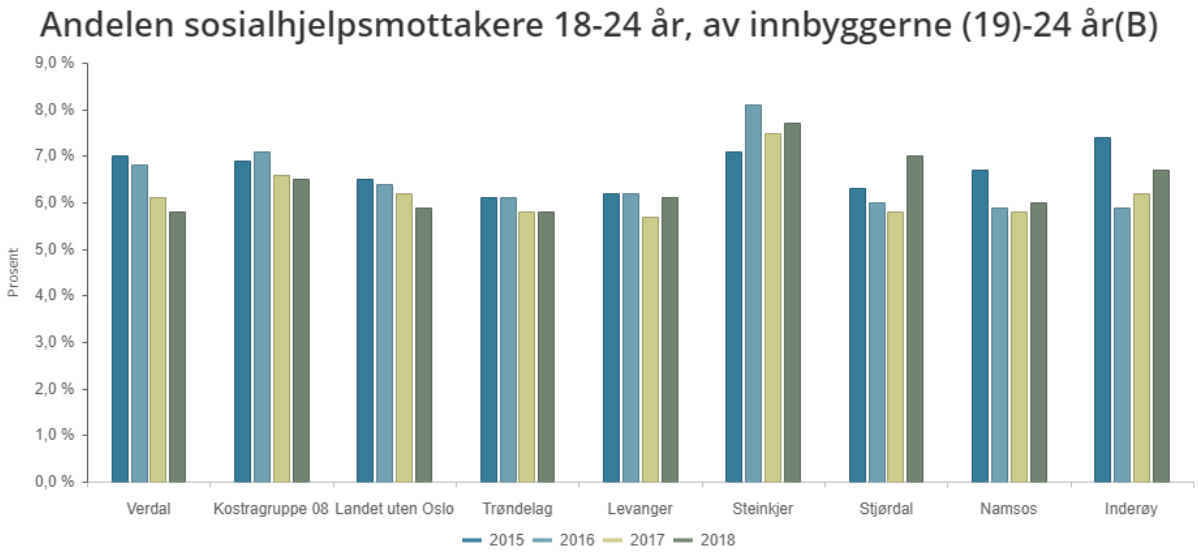
Ganske stabilt innen hver kommune i tidsperioden, men store forskjeller mellom kommuner i stønadsbeløp. Ikke snittall for Kostragruppe eller fylket å sammenligne med. Verdal ligger midt på treet sammenlignet med nabokommuner. Levanger har lavest utbetaling gjennom perioden.

Antall sosialhjelpsmottakere i Verdal er 391 stk i 2018, noe som er samme antall som i 2017 og en nedgang fra hhv 412 og 424 i 2016 og 2015.

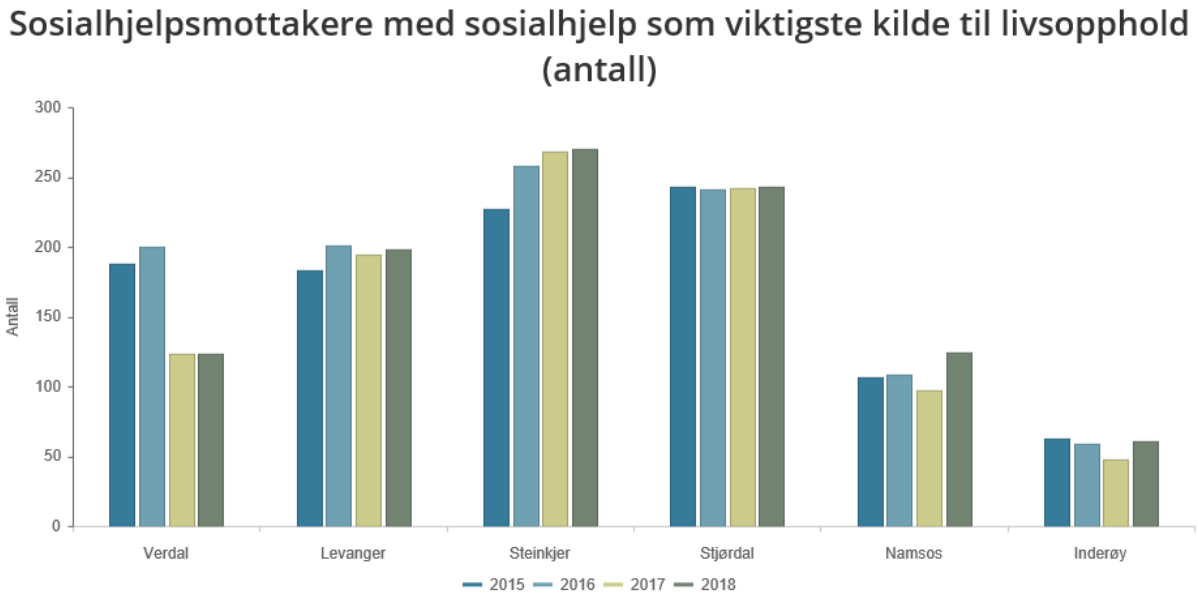

Utviklingen i andel sosialhjelpsmottakere er positiv i den forstand at antall mottakere synker i perioden. Utvikling i 2019 er derimot mer bekymringsfull da innstramminger i regelverket for statlige arbeidsavklaringspenger og uføretrygd medfører overflytting av brukerne over på sosiale ytelser fra kommune i stedet. Stønadsperiode for arbeidsavklaringspenger (AAP) ble redusert fra 4 til 3 år, med

virkning fra 1. januar 2018. Trenden i Verdal er noe ulik nabokommuner som har økning i andel sosialhjelpsmottakere i perioden.

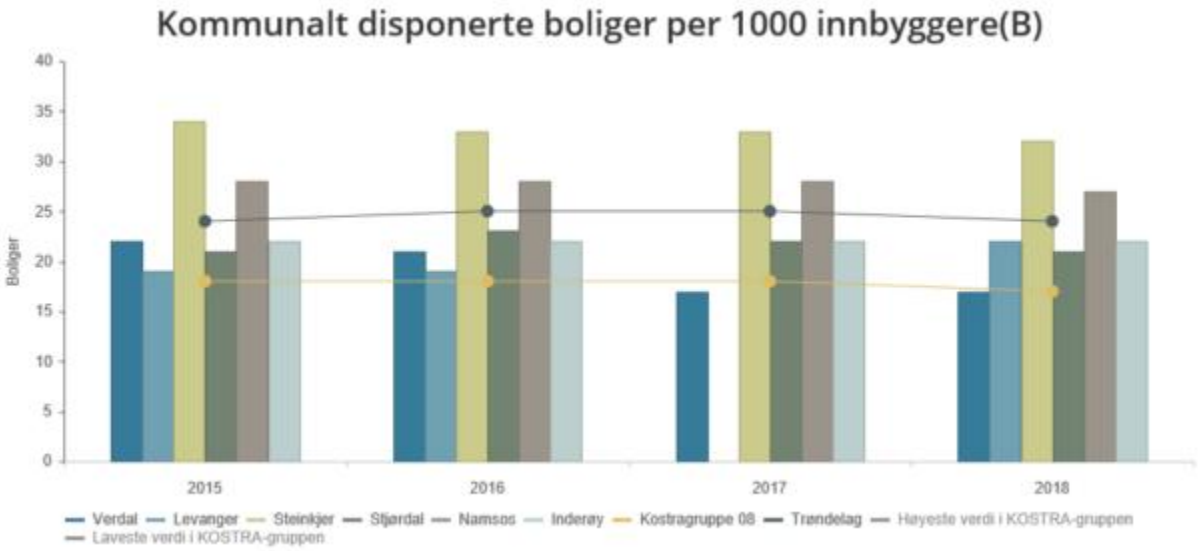

Andel unge sosialhjelpsmottaker er også fallende i Verdal kommune, en retning som er gjeldende for de fleste kommuner og grupperinger i tabell. Steinkjer, Stjørdal og Inderøy har motsatt utvikling.

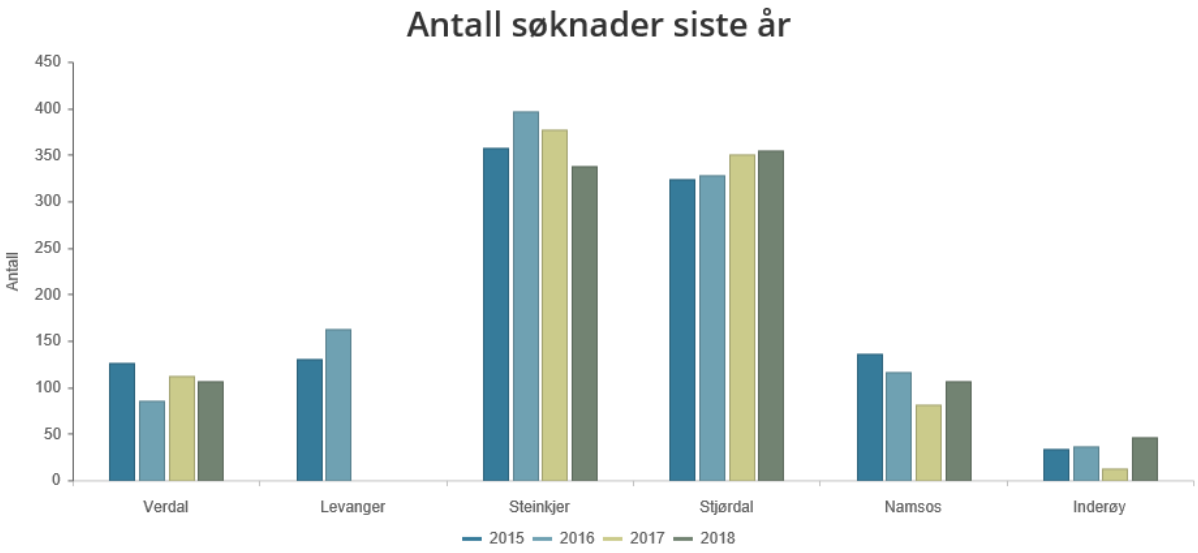

	2015	2016	2017	2018
Verdal	188	200	123	123
Levanger	183	201	194	198
Steinkjer	227	258	268	270
Stjørdal	243	241	242	243
Namsos	107	108	97	124
Inderøy	63	59	48	61

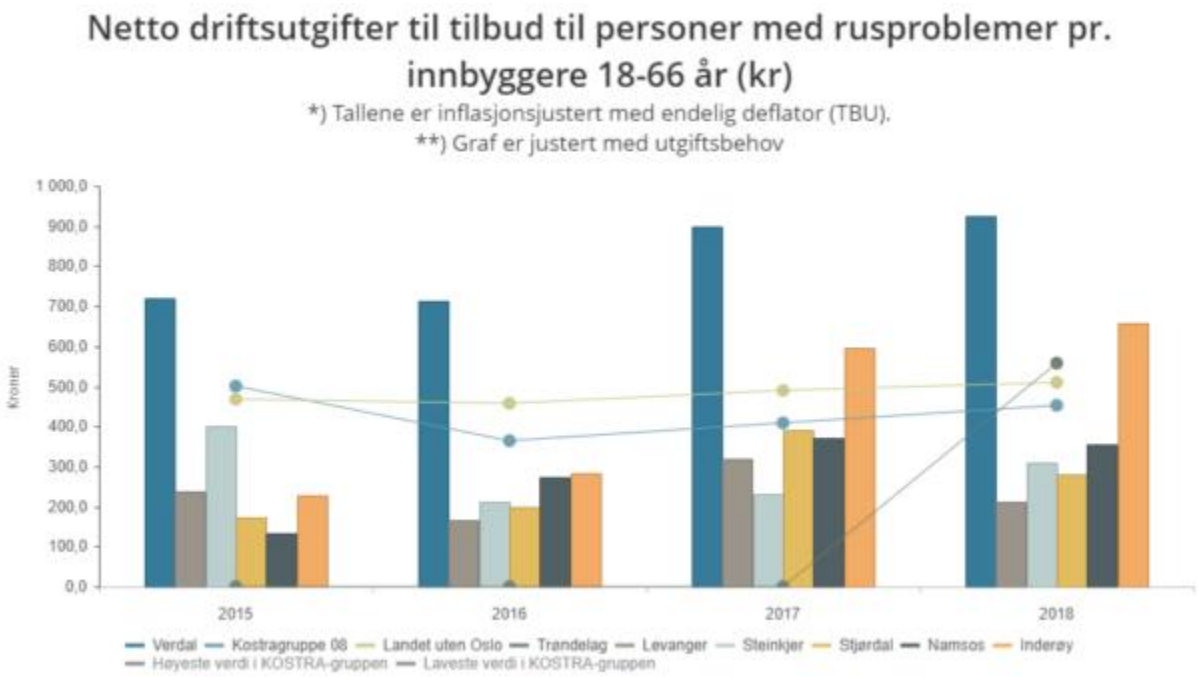
Positiv utvikling, der færre har sosialhjelp som viktigste inntektskilde.

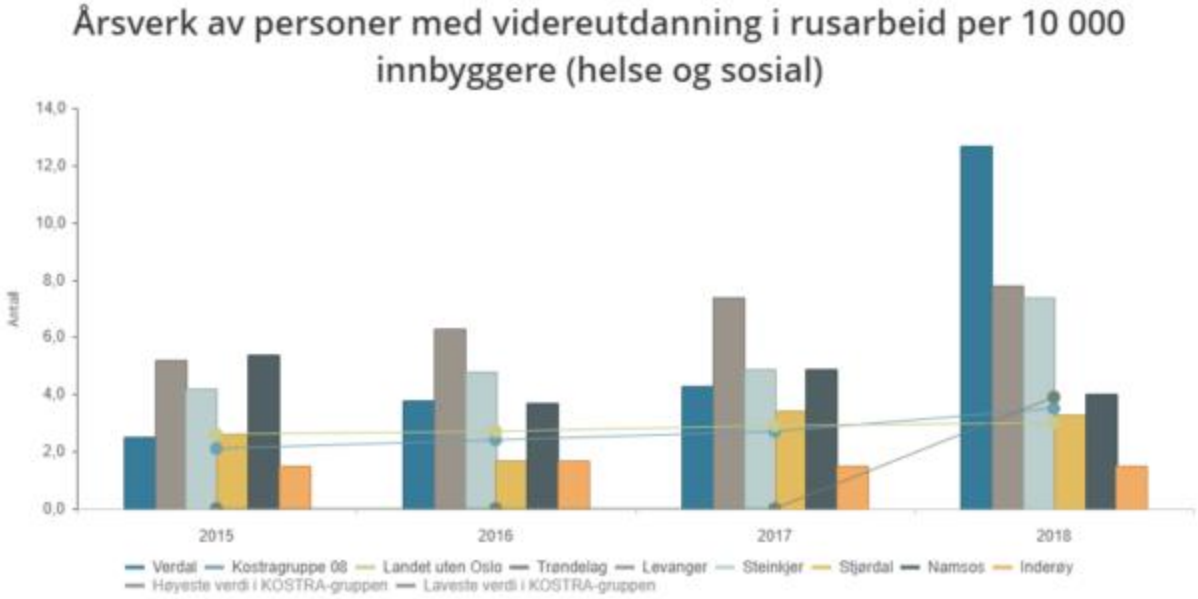
Tilbudet av kommunale boliger i Verdal har gått noe ned fra 2015, antall søknader er tilsvarende svakt synkende i perioden. I 2018 ble 63% av søknader om kommunal bolig innvilget.

Tilbud til personer med rusproblemer

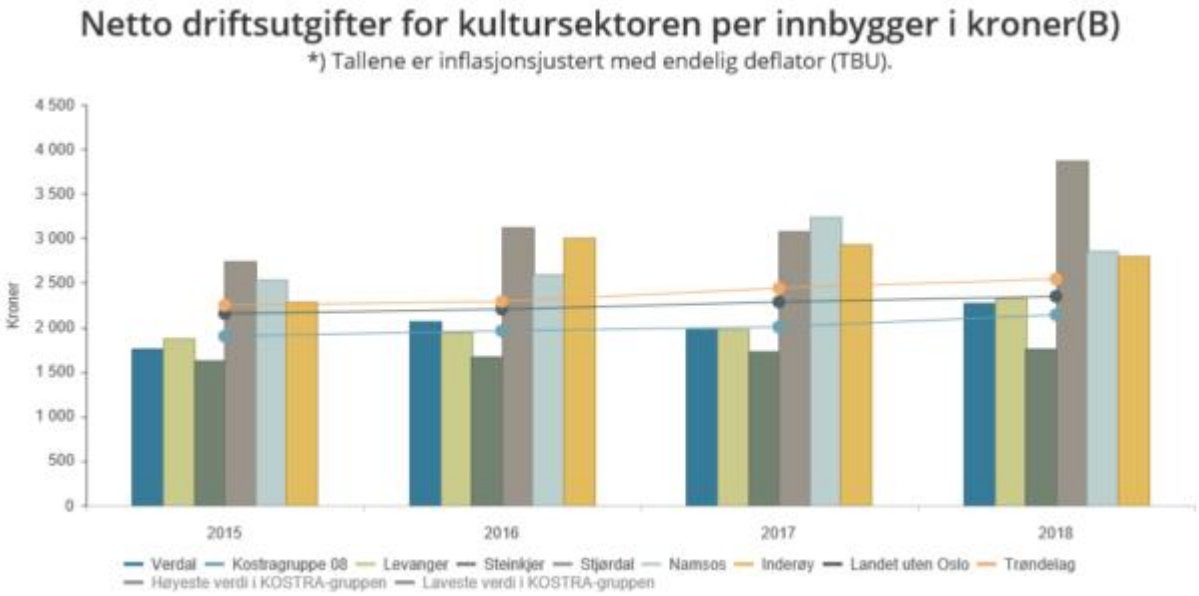
Verdal ligger meget høyt sammenlignet med nabokommuner og Kostragruppe. Det er gjort tiltak for å få bedre sammenlignbarhet med andre kommuner fra 2018 og det var forventet at forskjellene skulle minke i 2018. Tallene for 2018 viser imidlertid fortsatt store differanser til andre kommuner. Det er behov for en ny runde med kvalitetssikring før det kan trekkes endelig konklusjon på om kommunen har så høy prioritering som tallene viser.

Kompetanseløft innen rusomsorg i 2018. Økning i antall årsverk med videreutdanning fra 4 i 2017 til 12 i 2018.

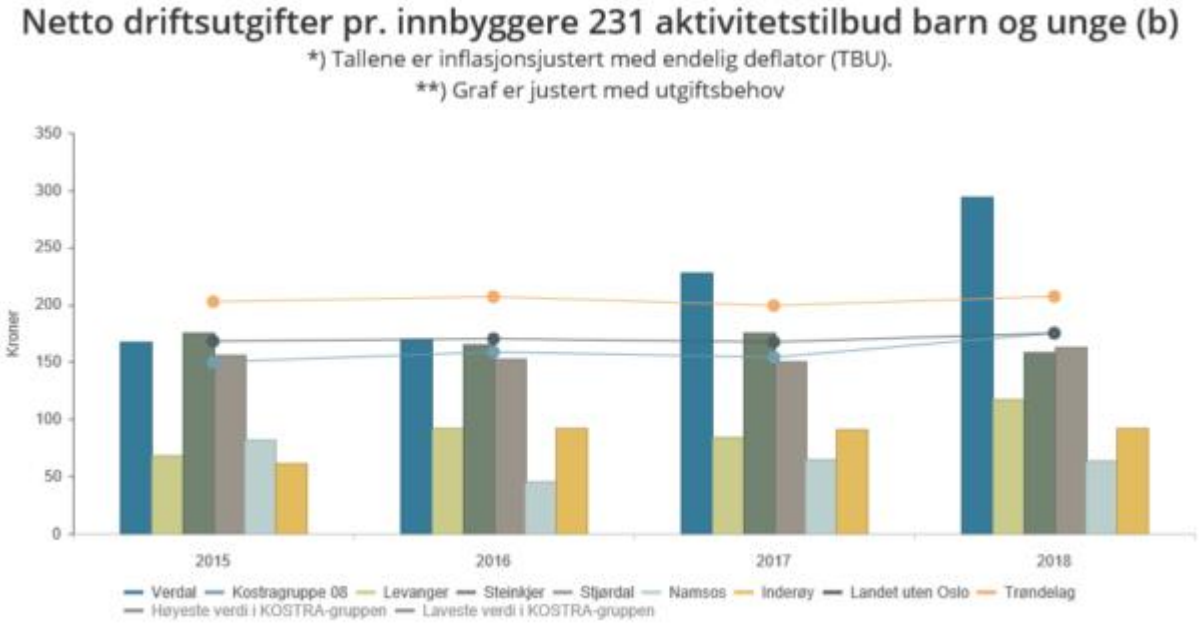
KULTUR OG IDRETT

Kultursektoren samlet

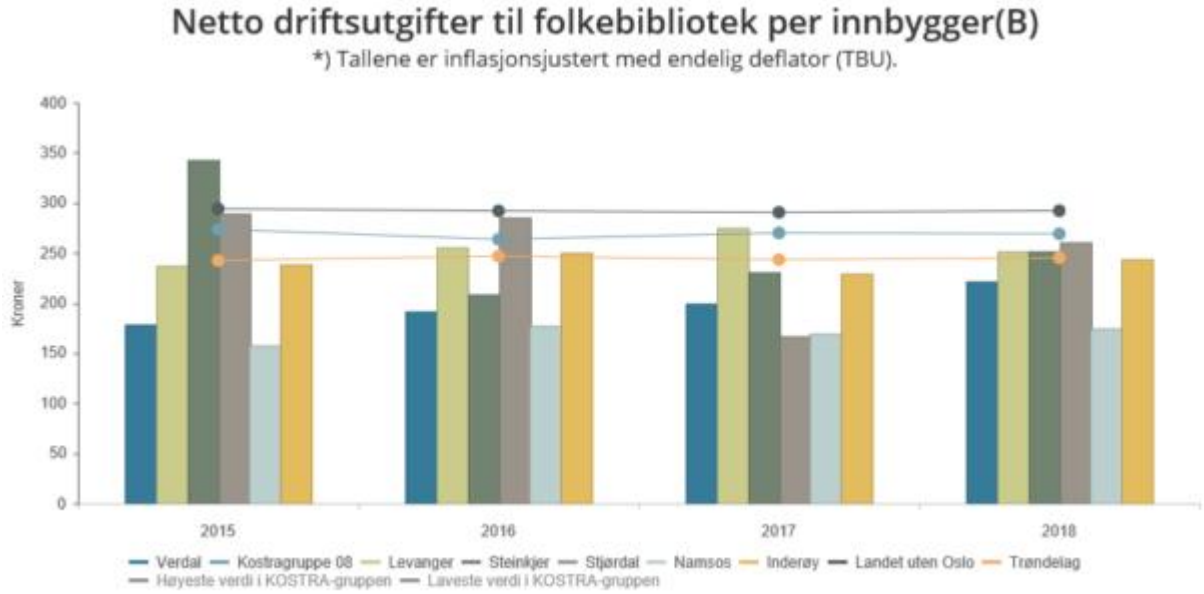
Ressursbruk omtrent som landssnittet, noe over gjennomsnittet i Kostragruppa. Økende utgiftskurve i fireårsperioden. Kulturområdet får høy plassering i Kommunebarometeret (63 av 422 kommuner), som er en stor forbedring fra tidligere år.

Aktivitetstilbud barn og unge (funksjon 231)

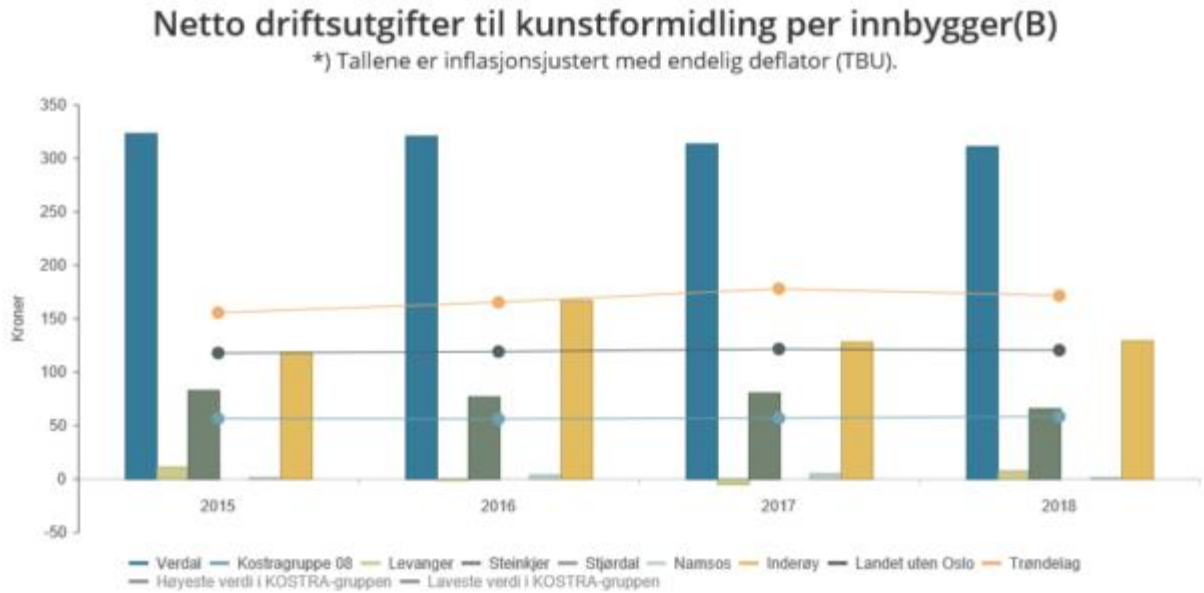
Tydelig satsningsområde de senere år, ref bratt utgiftskurve. Inkluderer f.eks Ungdommens hus, ungdomskontakten, ungdomsarbeid, miljøteam ungdomsskole mv.

Bibliotek (funksjon 370)

Netto driftsutgifter pr innbygger til bibliotek, ligger noe under både de andre gruppene og kommunene vi sammenligner oss med, foruten Namsos. Data for besøkstall, omløpshastighet / utlånshyppighet for bøker mv er ennå ikke tilgjengelig i statistikkbanken på nåværende tidspunkt.

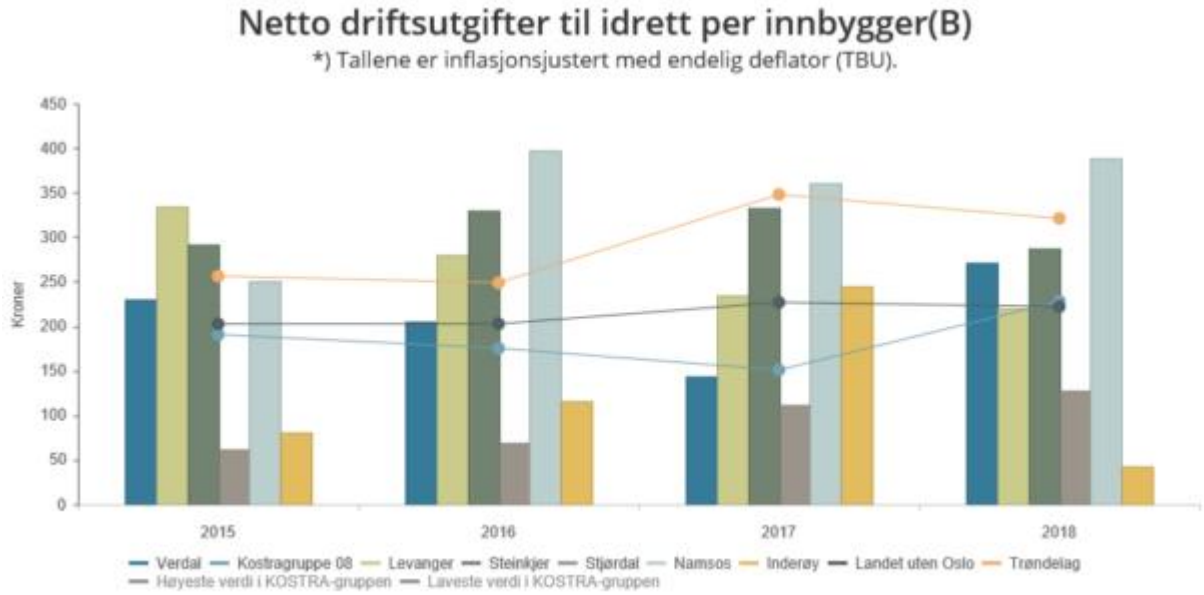
Kunstformidling (funksjon 377)

Høyt over snitt og kommuner vi sammenligner oss med. Dreier seg i all hovedsak om driftstilskudd til Stiklestad Nasjonale Kultursenter, som kommunen har forpliktet seg til gjennom eieravtalen for SNK. Kostnaden pr innbygger til kunstformidling samsvarer omtrent med det gjennomsnittet i kostragruppen bruker på kommunale kulturbygg (hvor Verdal nå har netto inntekt pga utleie til Turnéteateret og Kinobygget AS).

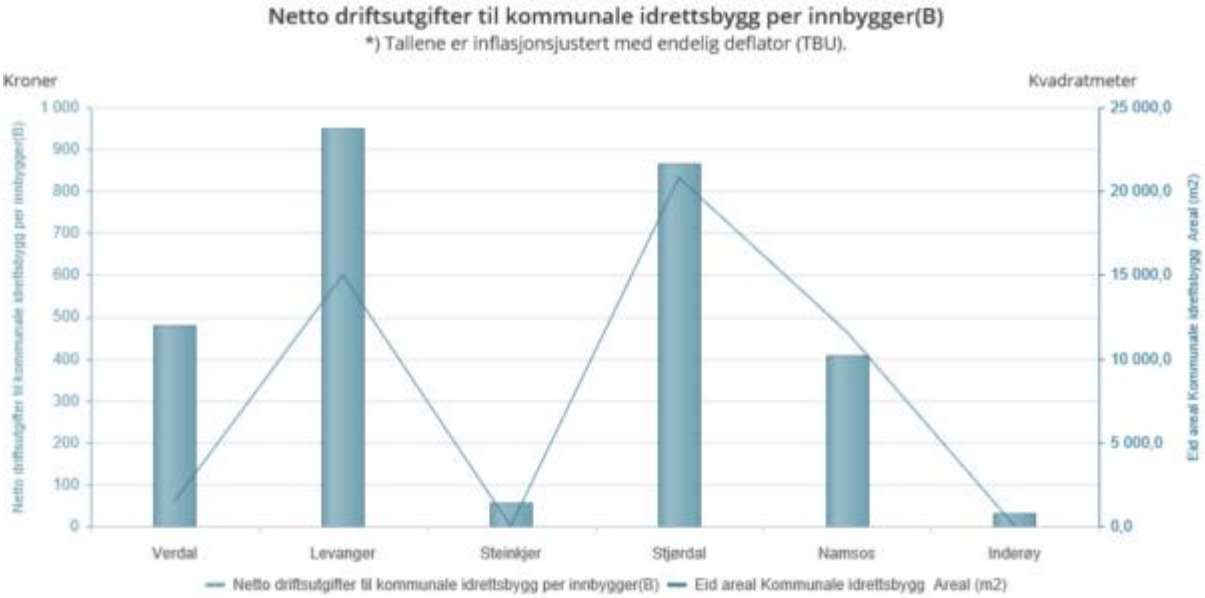
Idrett (funksjon 380 og 381)

Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg

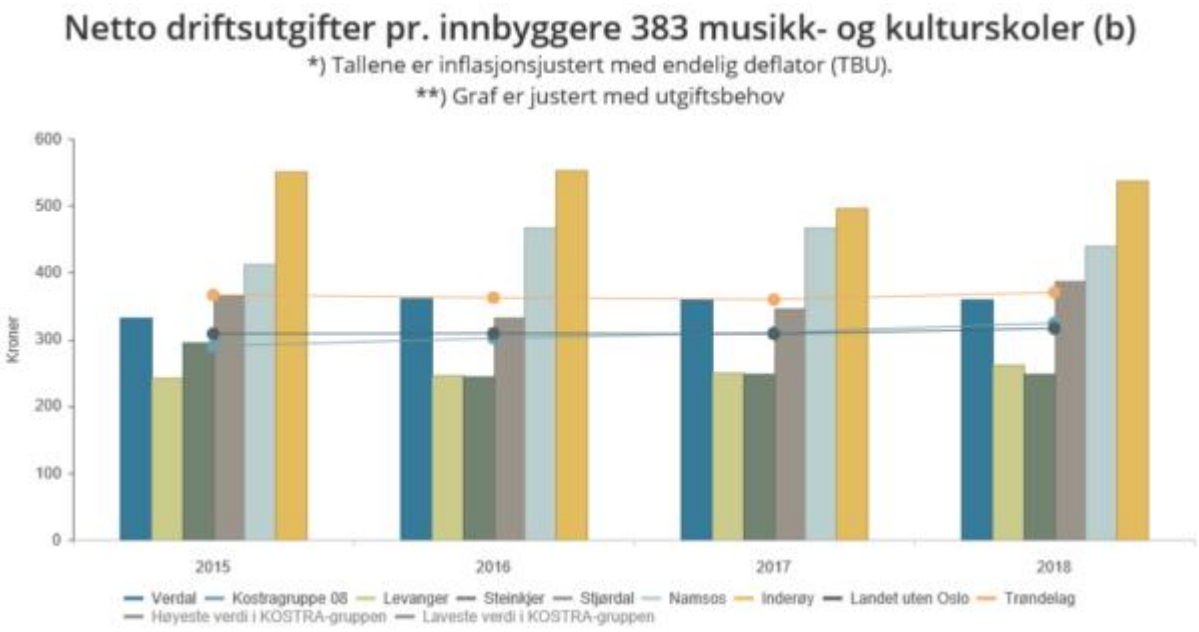
Her ligger vi over snitt, men som vi også ser, er det store variasjoner mellom kommunene.

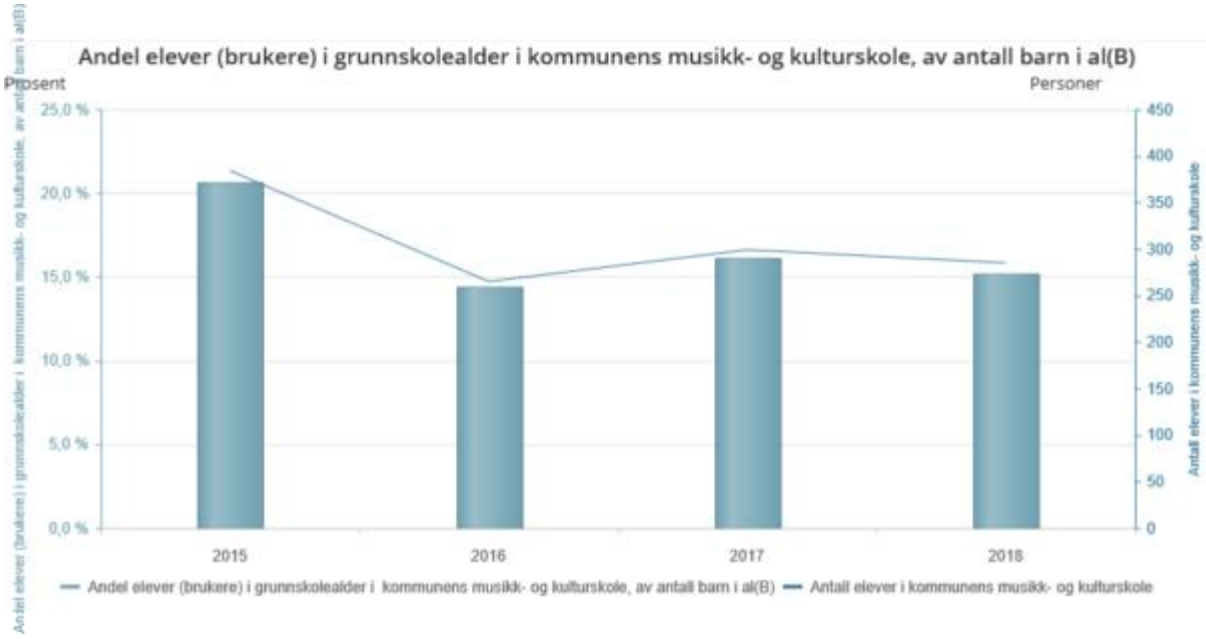
Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg

Grafen viser at kommunen har uforholdsmessig høye kostnader til å eie såpass lite areal. Forklaringen ligger i korreksjon i anleggsmodulen for anleggsmidler som ikke er blitt korrekt avskrevet i årene 2013-2017; uten denne korrigeringen er netto driftsutgift til kommunale idrettsbygg og -anlegg pr innbygger ca 310 kr, som i all vesentlighet utgjøres av driftsutgifter til svømmehallen og avskrivninger på alle kommunens anlegg.

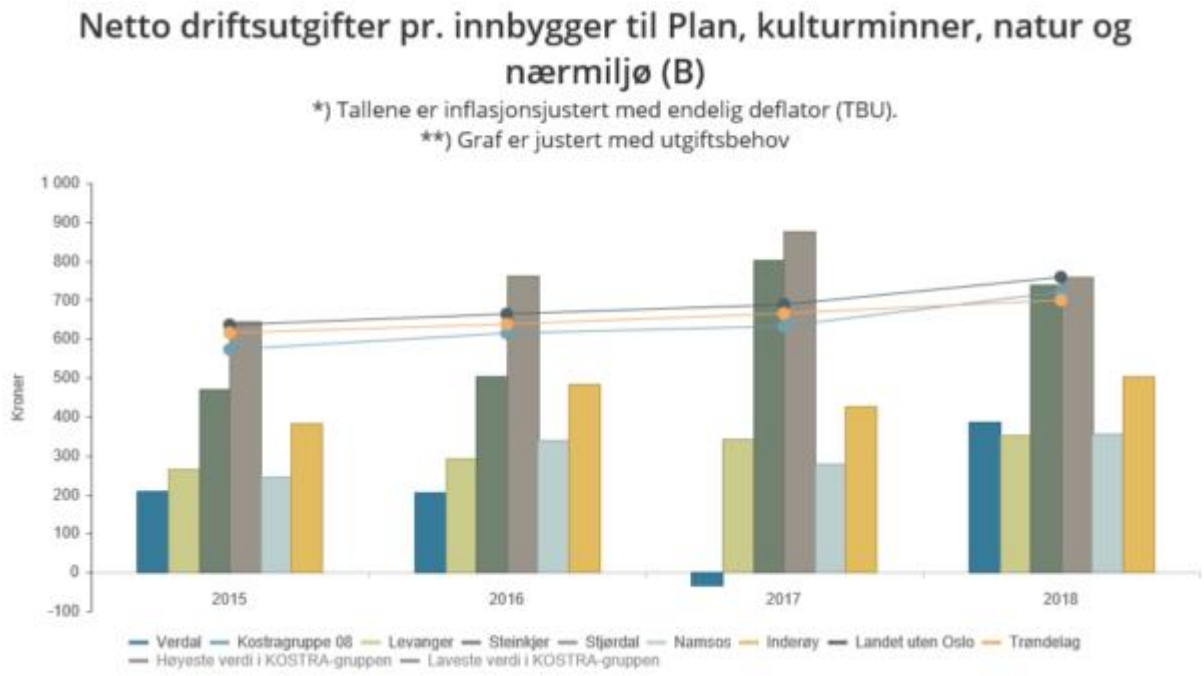
Musikk- og kulturskolen (funksjon 383)

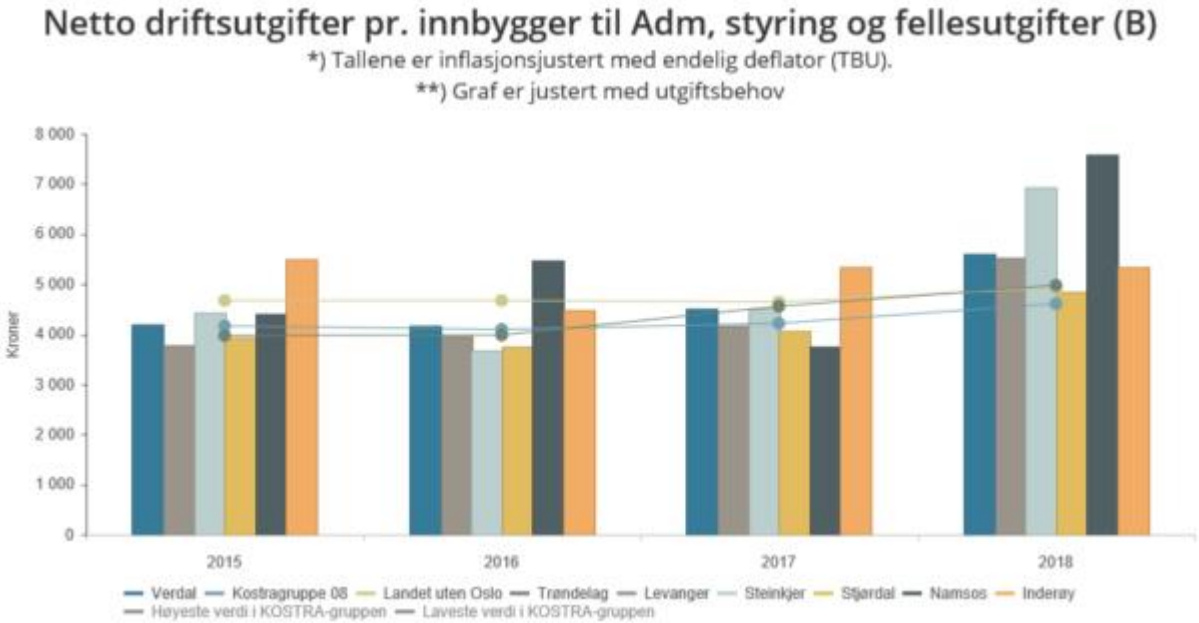
Ressursbruk pr innbygger i kommunen noe over snitt i kostragruppa og landet, men omtrent som snittet i Trøndelag. Antall elever i musikk- og kulturskolen har vært forholdsvis stabilt de siste 3 år, - det samme har deltakerandelen på rundt 15 % av barn i grunnskolealder i kommunen (6-15 år).

PLAN, KULTURMINNER, NATUR OG NÆRMILJØ

Omtrent halve nettoutgiften pr innbygger i forhold til gjennomsnittet. Samme nivå som Levanger og Namsos. Store deler av de funksjonene som inngår i denne grupperingen, var tidligere i Samkommunen, og ble derfor etablert som en «ny» organisasjon i Verdal kommune etter oppløsningen. Har hatt en del nyansettelser mv utover i året, og kan nok forvente en noe høyere nettoutgift for 2019 med full bemanning.

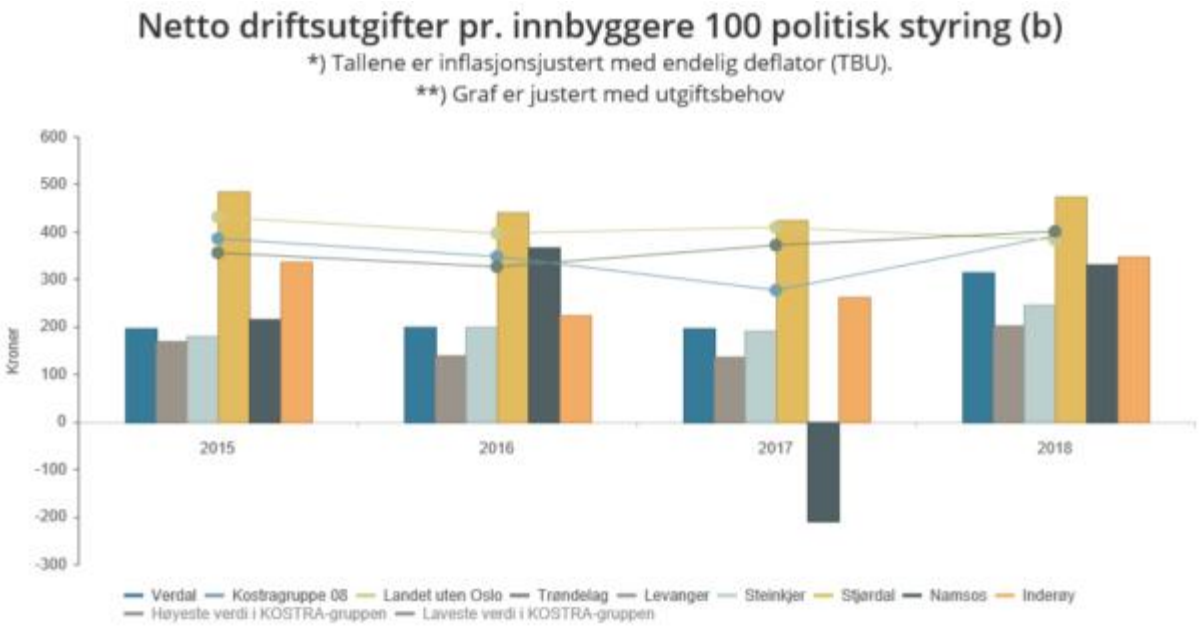
ADMINISTRASJON, STYRING OG FELLESUTGIFTER

Grafen viser en forholdsvis høy utgift til administrasjon, styring og fellesutgifter, - godt over snittene og flere av enkeltkommunene i sammenligningen. Tallene er påvirket av engangsutgift knyttet til endring av regnskapsprinsipp for anordning av variabel lønn på 9,2 millioner som er ført til funksjon for fellesutgifter. Korrigert for dette ville utgiftsnivået for 2018 ligget omtrent på nivå med snittene for landet og Trøndelag, men fortsatt noe over kostragruppa.

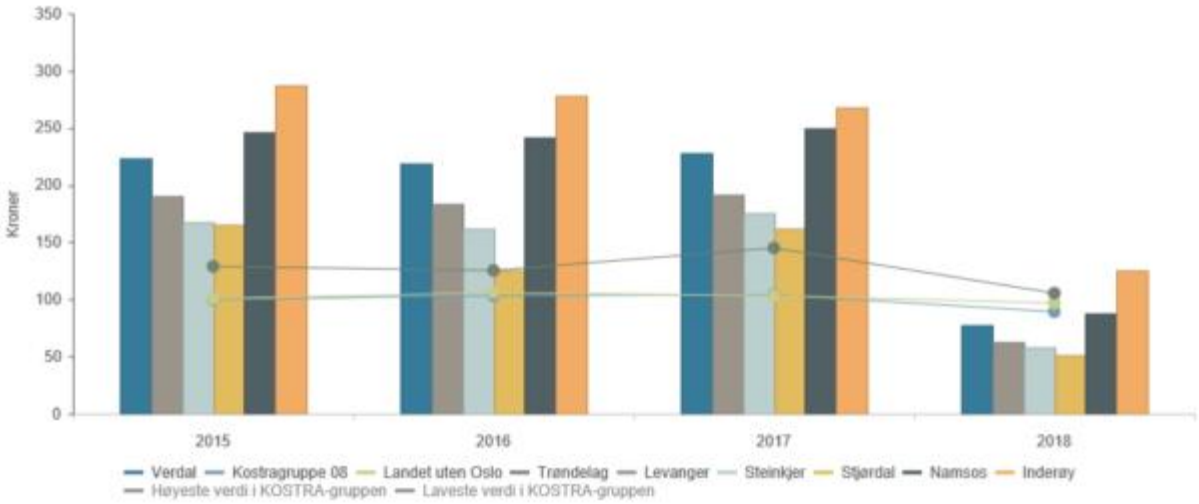
Grafene under viser at Verdal også ligger spesielt høyt på administrasjonslokaler, med et teoretisk handlingsrom på 3,2 mill.

Nedbrutt på de største enkeltfunksjonene innenfor kategorien Adm, styring og fellesutgifter:

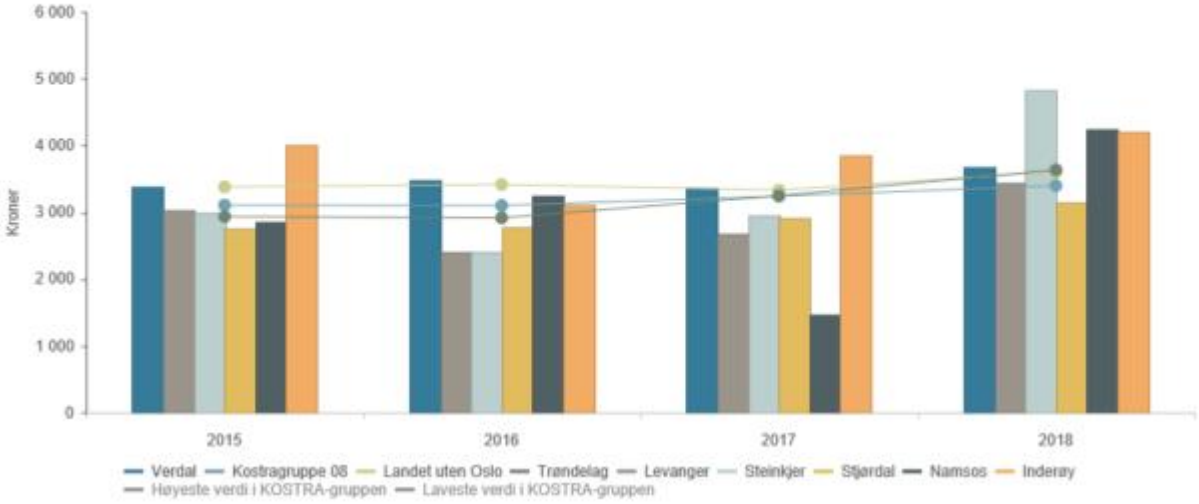
Netto driftsutgifter pr. innbyggere 110 kontroll og revisjon (b)

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).
**) Graf er justert med utgiftsbehov

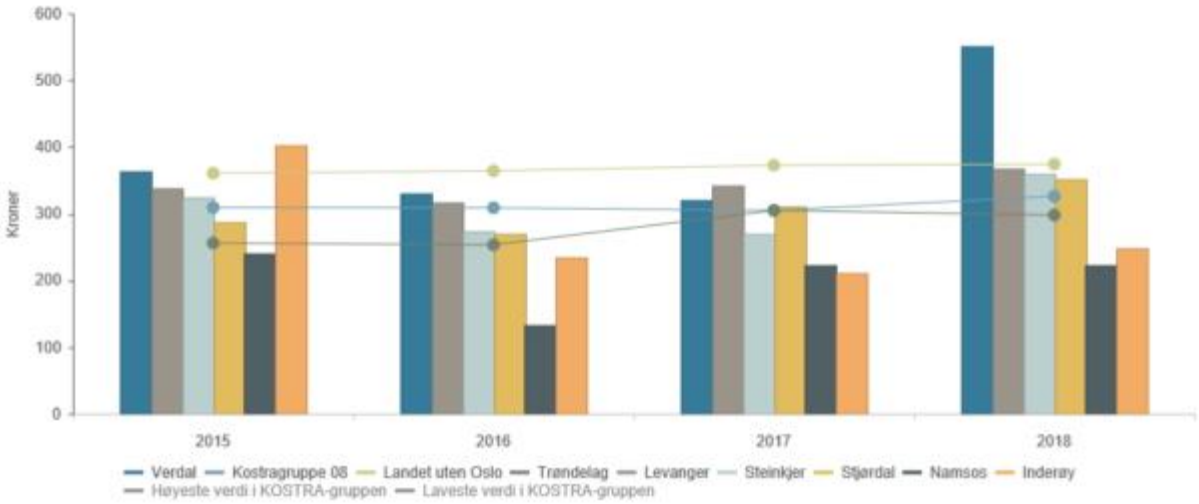
Netto driftsutgifter pr. innbyggere 120 administrasjon (b)

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).
**) Graf er justert med utgiftsbehov

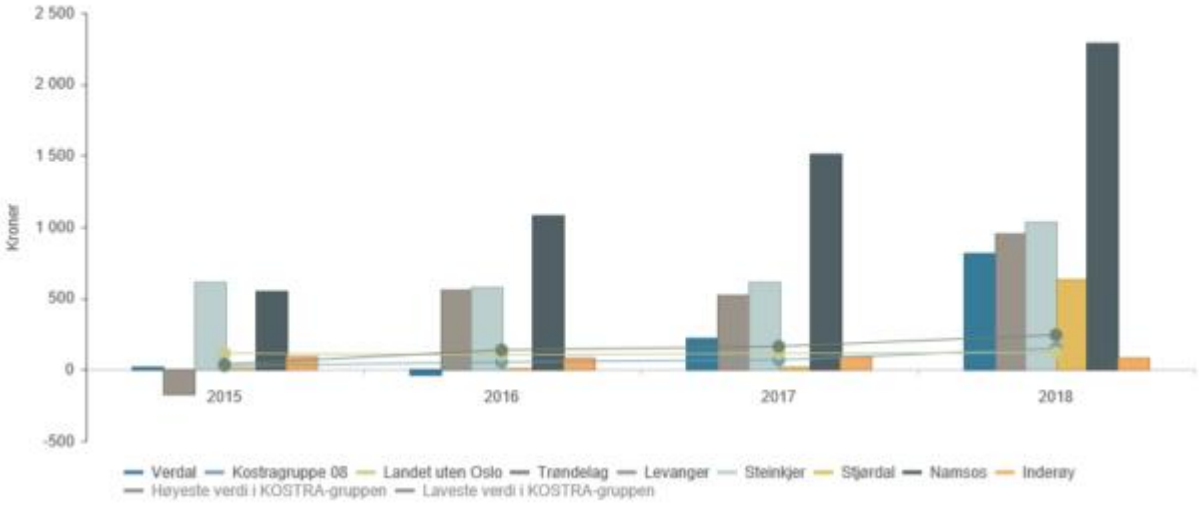
Netto driftsutgifter pr. innbyggere 130 administrasjonslokaler (b)

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).
**) Graf er justert med utgiftsbehov

Netto driftsutgifter pr. innbyggere 180 diverse fellesutgifter (b)

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).
**) Graf er justert med utgiftsbehov

EIENDOMSFORVALTNING OG KOMMUNALE BYGG

Indikatoren under viser netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning, bestående av funksjonene 121 (eiendomsforvaltning), 130 (administrasjonsbygg), 221 (barnehagelokaler), 222 (skolelokaler), 261 (institusjonslokaler), 381 (kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg) og 386 (kommunale kulturbygg).

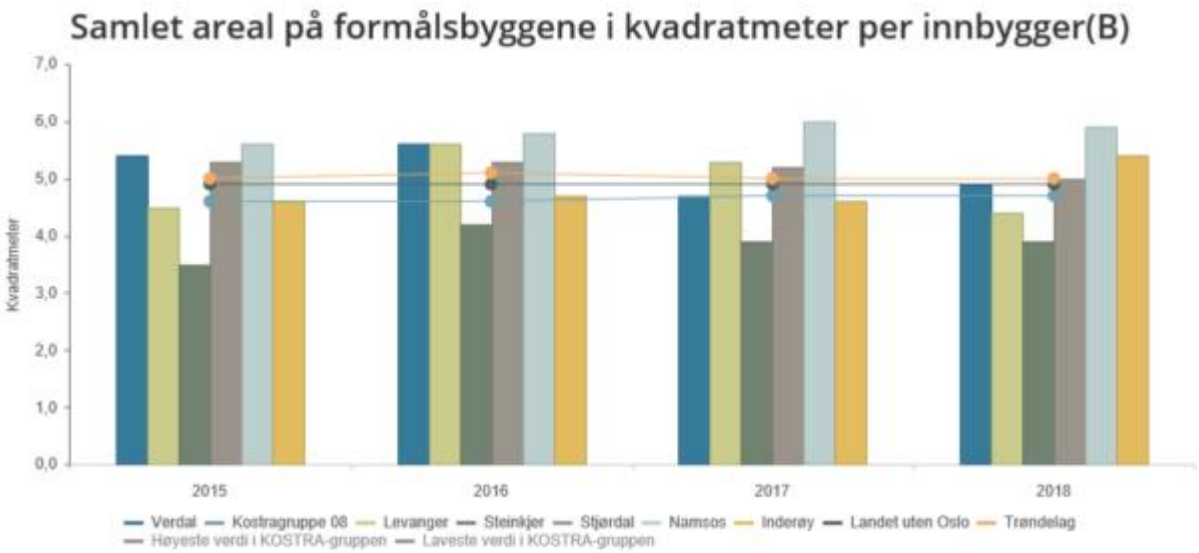
Grafen viser at vi ligger marginalt under gjennomsnittet for Kostragruppen. En nærmere gjennomgang viser at det også er en del andre utgifter, til sammen i underkant av 5 millioner kroner, som burde vært ført på lokalfunksjoner, men som er ført andre steder i regnskapet. Dette medfører ca 330 kr pr innbygger i for lav måling. Utgifter til renhold i institusjoner er feilført og dermed ikke med i datagrunnlaget, noe som medfører for lav måling. Dersom dette hadde vært henført til korrekt funksjon, ville det bragt oss over snittet i kostragruppa, og opp i nærheten av landssnittet. Merk også at driftstilskudd til Stiklestad Nasjonale Kultursenter ikke inngår i dette grunnlaget.

Areal, energi og vedlikehold

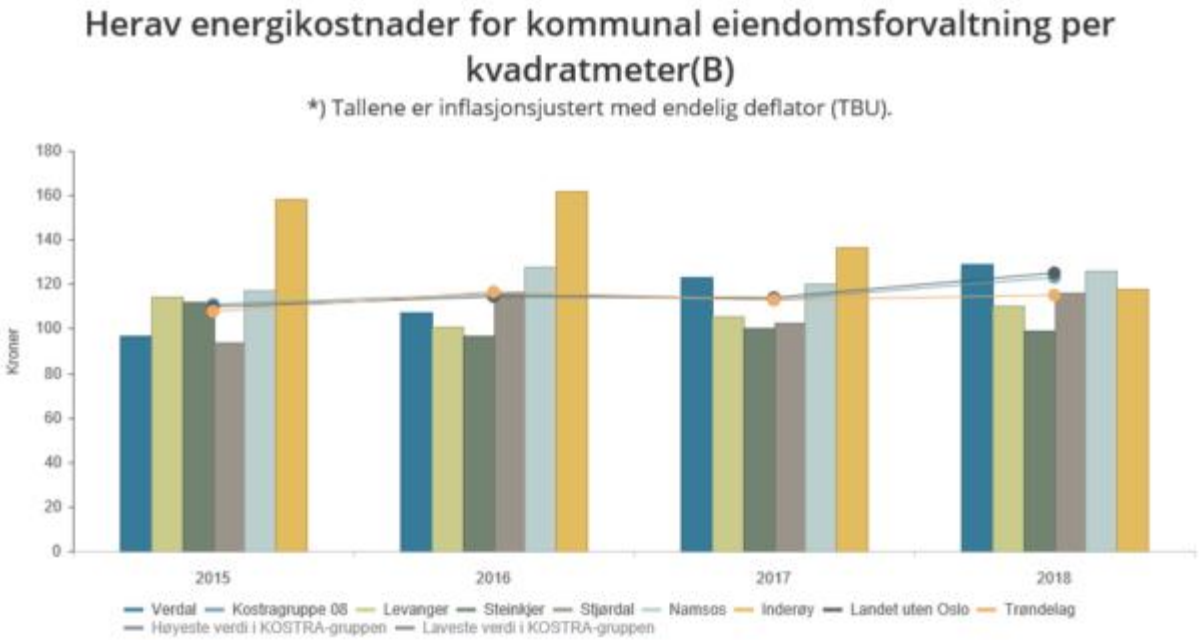
Det samlede arealet på formålsbyggene i kommunen delt på antall innbyggere ligger ganske nøyaktig på landssnittet, men over snittet for vår kostragruppe, og også høyere enn både Levanger og Steinkjer. Formålsbygg kan defineres som et bygg som er bygget for et spesielt formål, eller på et sted hvor alternative brukere av bygget vil være vanskelig å finne, og omfatter typisk skoler, barnehager, administrasjonslokaler, institusjoner, kommunale idrettsbygg og -anlegg, samt kommunale kulturbygg.

Arealnormer for utforming av eksempelvis skoler og barnehager vil sannsynligvis gi minst like store bygg som i dag, men med fortetting og tilpasning av struktur kan samlet arealbruk optimaliseres. Ref at eksempelvis Levanger synes å ha en mer effektiv arealutnyttelse enn Verdal.

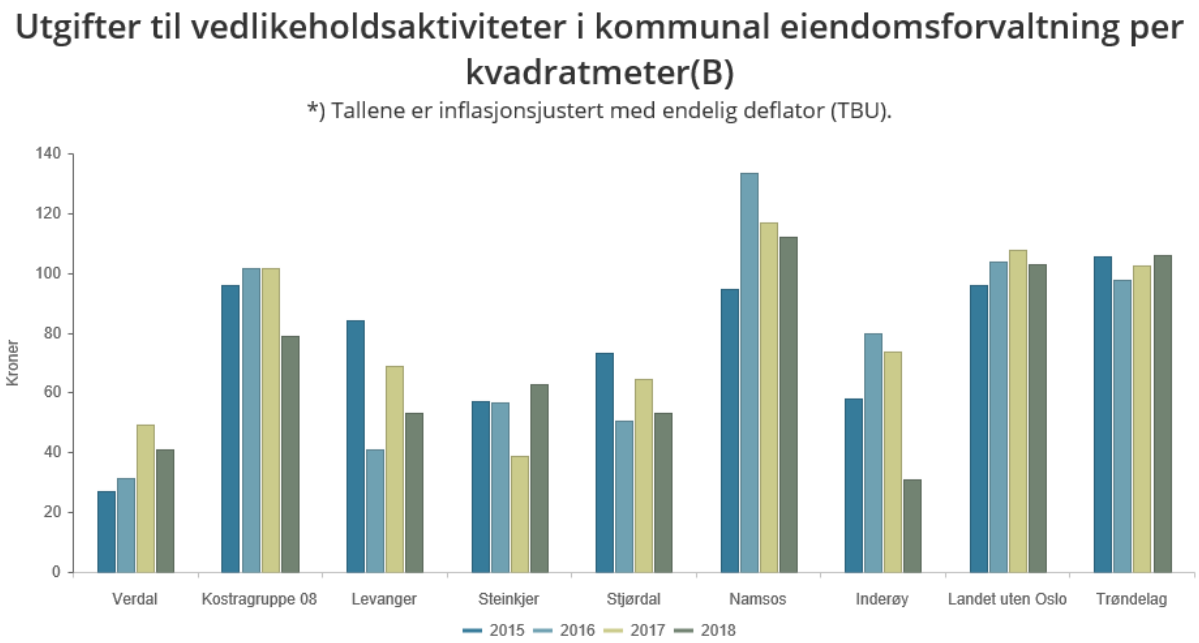

Selv om det er kommuner som er mer arealaffektive enn oss, viser grafene at kommunen ikke har uvanlig mye areal pr innbygger; vi ligger ganske nært snittet av både landet og Trøndelag, og marginalt over kostragruppa. Merk at tallene for arealbruk vil være påvirket av hvordan kommuner har organisert eie/leie av bygg i foretak, aksjeselskaper mv.

Det som er mer tydelig er at kommunens arealer er særlig kostbare når det kommer til energiforbruk:

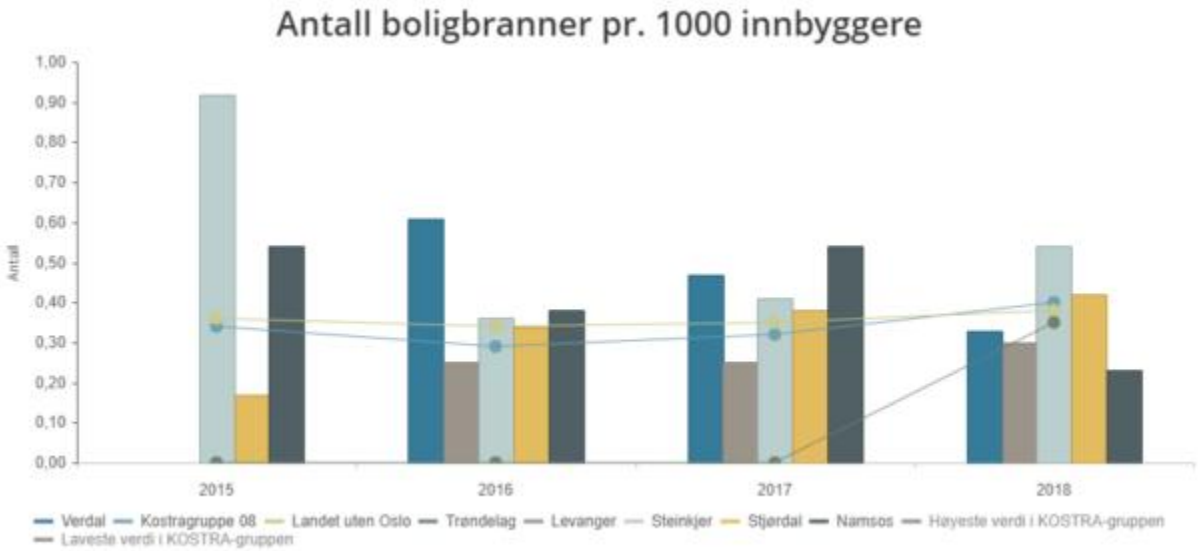
Her ligger vi høyere enn alle grupper og kommuner vi sammenligner oss med, og trenden er tydelig økende. Som beskrevet i siste kvartalsrapport gikk også den fordelaktige gamle strømavtalen ut i 2018, og er erstattet med en betydelig dyrere avtale, så her må den økende tendensen antas å fortsette så lenge arealet ikke reduseres. Videre er det en kjensgjerning at gamle bygg er kostbare å varme opp, og mange lokasjoner er heller ikke effektivt med tanke på energiutgifter. Samtidig viser tallene at kommunen bruker særdeles lite på vedlikehold av bygningene:

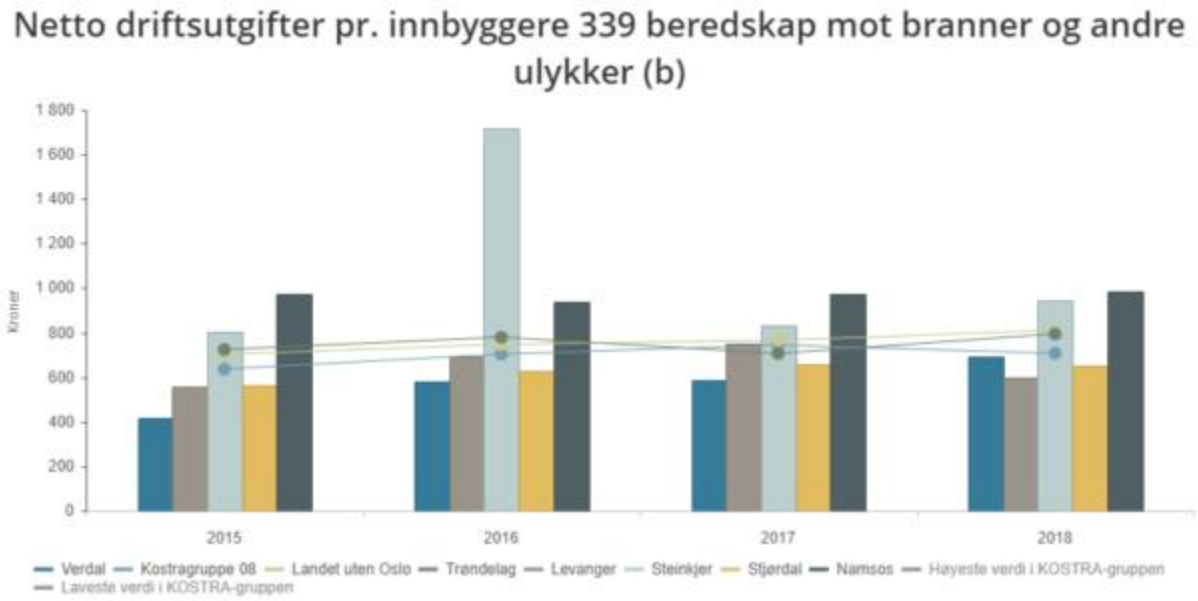
Det er tvilsomt om vedlikeholdet er tilstrekkelig til å ivareta bygningsmassen over tid, også når det ses i sammenheng med normtall for vedlikehold av bygg.

ANDRE OMRÅDER

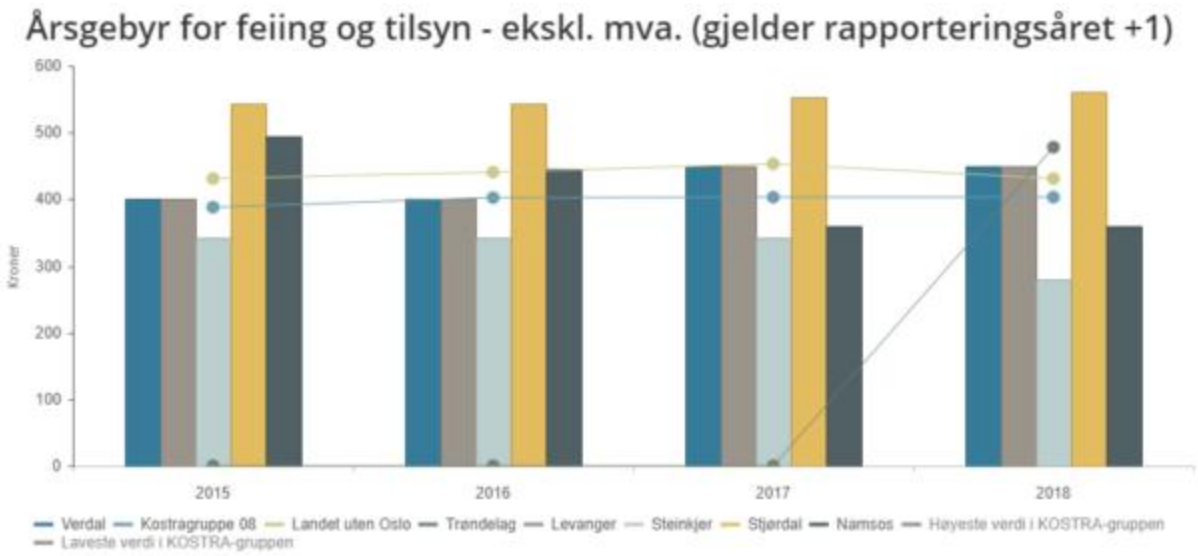
BRANN OG ULYKKESVERN

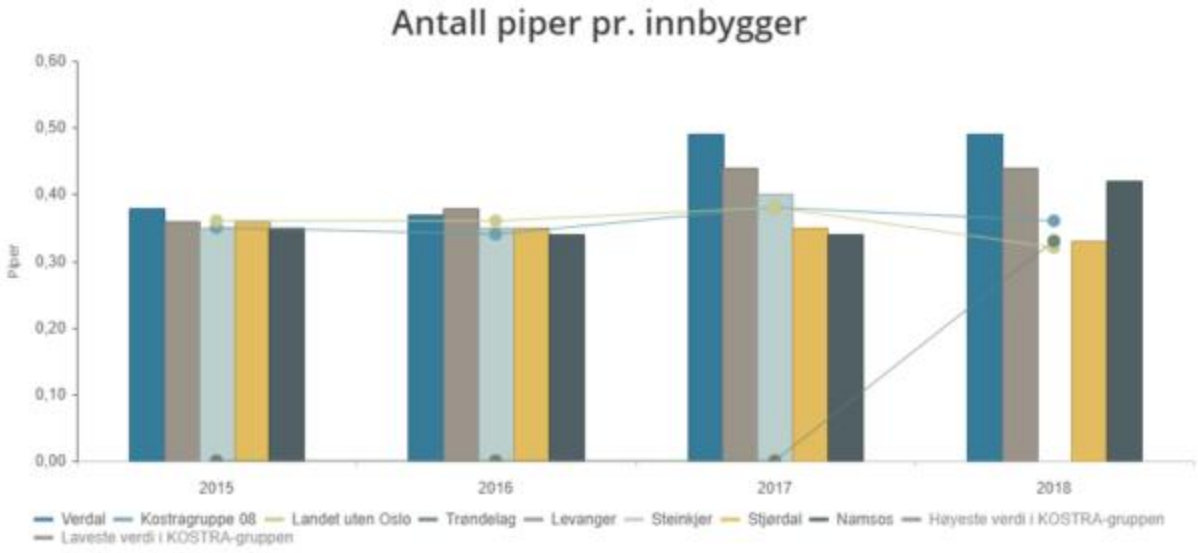
Avtakende antall boligbranner i Verdal kommuner i perioden 2016-2018. I samme periode er driftsutgifter til brann og ulykkesvern svakt stigende - nivå i 2018 er på snitt kostragruppe.

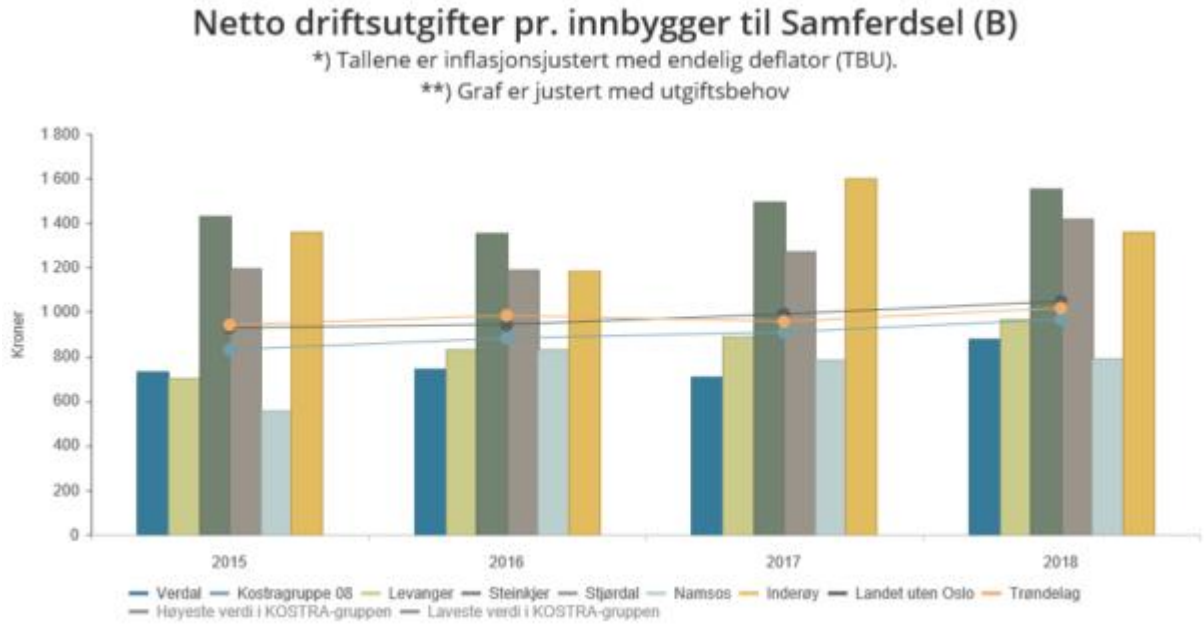
Feier

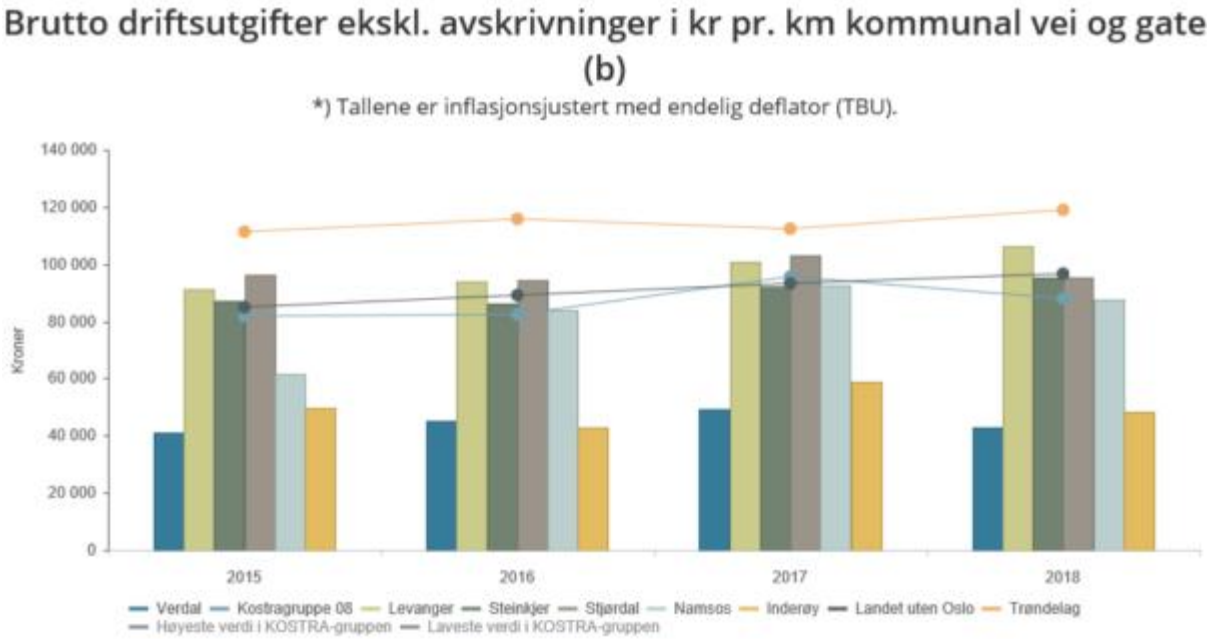
Antall piper i kommunene har økt betydelig fra 2016. Dette kan ha sammenheng med at fritidsboliger har blitt innlemmet i grunnlag som det skal utøves tilsyn og feiing på. Økning i årsgebyr henger og sannsynligvis sammen med at feieavgift på fritidsbolig er 350 kr høyere enn feieavgift på primærbolig. Tabell under viser økning i antall piper pr innbygger, noe som henger sammen med utvidelse av pipeinspeksjon til også å omfatte fritidseiendommer.

SAMFERDSEL / KOMMUNALE VEIER

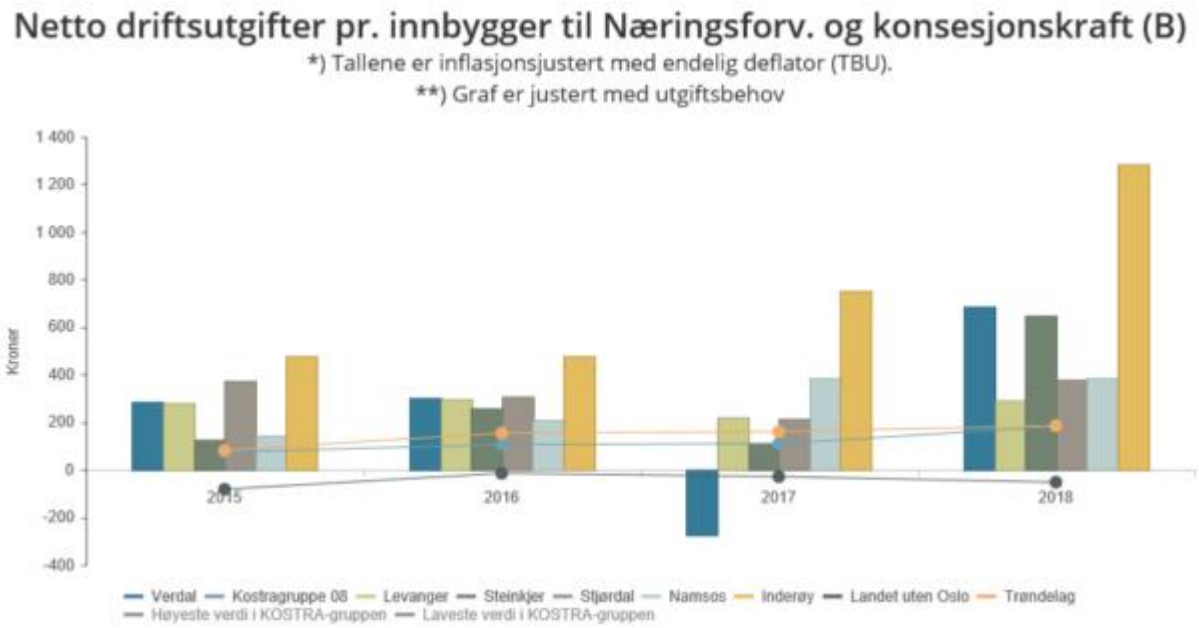

Moderat til normalt forbruk i kr pr innbygger. Men, kommunen har betydelig flere kilometer kommunal vei og gate pr innbygger (11,32) enn f.eks snittet i kostragruppa (7,40), noe som gir en svært lav utgift pr kilometer:

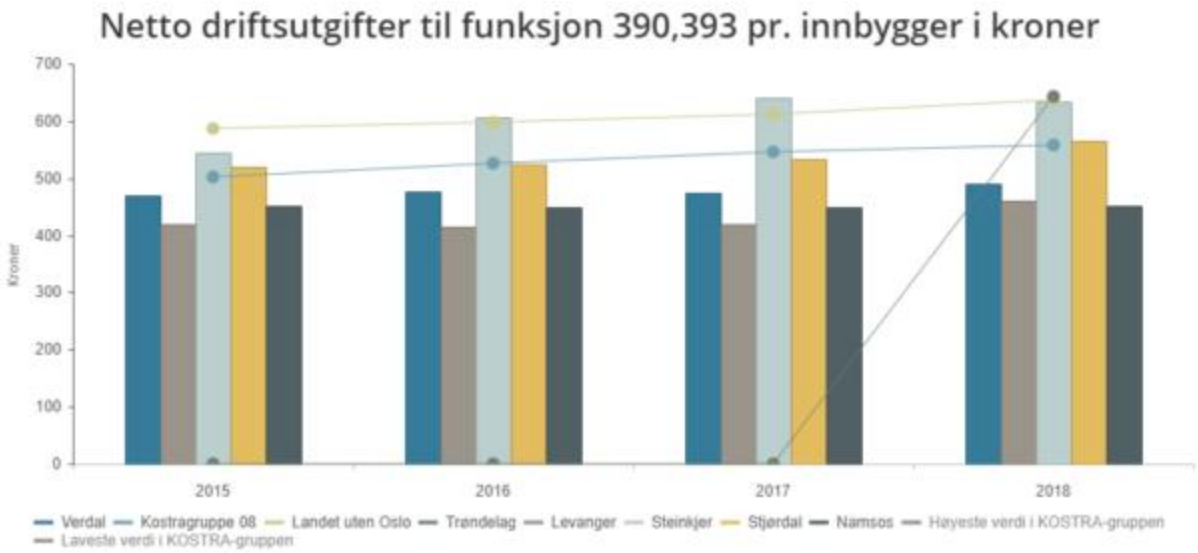
Utgiftene indikerer at kommunen har et svært lavt vedlikeholdsnivå pr km vei, og det er betimelig å stille spørsmålstegn ved om dette er bærekraftig på sikt.

NÆRINGSFORVALTNING OG KONSESJONSKRAFT

Høy ressursbruk. Tallene er noe forkludret av at tilskudd til bredbåndsutbygging er feilaktig rapportert som tilrettelegging for næringsliv, og ikke som tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde. Dette vil bli korrigert før endelige kostratall publiseres. Om man hensyntar denne feilen har kommunen netto driftsutgifter til næringsutvikling på ca 480 kr. pr innbygger. Tallet er fortsatt godt over de fleste av de kommunene og gruppene vi sammenligner oss med.

KIRKE

Indikatoren sier noe om kommunens prioritering av funksjon 390 (Den norske kirke) og 393, (kirkegårder, gravlunder og krematorier). Kirken mottar også statsstøtte og har egne inntekter i form av ofringer, innsamlinger og gaver som ikke vises i denne indikatoren.

Steinkjer og Stjørdal ligger på kostragruppe-snitt mens øvrige kommuner inkludert Verdal har lavere tilskudd til drift. Kommunen har blant annet Stiklestad kirke i sitt område, en kirke som er i kategori freda/verna kirkebygg. Riksantikvaren stiller spesifikke krav til hvordan vedlikeholdsarbeid gjennomføres og dette omhandler materialbruk, teknikker, visuelt uttrykk og overflatebehandlinger. Anslag på merkostnad pga vernet bygg ligger på ca 25%, ref informasjon fra Sør-Innherad kirkelige fellesråd.

VEDLEGG

ORDLISTE / DEFINISJONER

Avtalte årsverk beregnes som alle ansatte i en gitt referanseuke, og hvor deltidsansatte omregnes til heltidsekvivalenter. Dette inkluderer vikarer, permisjoner og sykefravær, men ikke overtid. Omfatter også årsverk fra privat virksomhet som utfører tjenester på vegne av kommunen.

Demografi er befolkningslære eller befolkningsbeskrivelse. Faget beskriver og forklarer befolkningers størrelse, alders- og kjønnsfordeling, geografiske fordeling, samt de demografiske komponentene fruktbarhet, dødelighet og migrasjon (flytting). (kilde: Store Norske Leksikon)

Funksjon: I KOSTRA er utgangspunktet at kommunenes oppgaver og ressursbruk relateres til dekning av brukernes behov. Begrepet funksjon fokuserer på hvilke typer behov tjenestene skal dekke, og hvilke grupper disse tjenestene primært henvender seg til. Funksjonsbegrepet er derfor uavhengig av hvilke typer tjenester kommunene har etablert, og hvordan tjenestene er organisert.

KOSTRA står for Kommune-Stat-Rapportering og gir styringsinformasjon om ressursinnsatsen, prioriteringer og måloppnåelse i kommuner, bydeler og fylkeskommuner. Det finnes tall om f.eks. pleie- og omsorgstjenester, barnehagedekning og saksbehandlingstid, og man kan sammenligne kommuner med hverandre, med regionale inndelinger og med landsgjennomsnittet.

Netto driftsutgifter omfatter driftsutgifter inkludert avskrivninger etter at driftsinntektene, som bl.a. øremerkede tilskudd fra staten og andre direkte inntekter, er trukket fra. Aktiviteter finansiert av eksempelvis offentlige prosjektmidler kommer med andre ord i tillegg til den ressursbruken som blir synliggjort i tabeller og grafer over netto driftsutgifter. De resterende utgiftene dekkes av kommunens frie inntekter, slik som skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten mv., og indikatoren viser dermed prioritering av disse inntektene til tjenesteområdet.

Kommunal Rapport

KOMMUNEBAROMETERET

KR

KOMMUNEBAROMETERET 2019

FORELØPIG UTGAVE | 28. mars 2019

Verdal

31 % av nøkkeltallene er forbedret siste år

104. plass justert for inntektsnivå | Fylke: nr. 9 | Gruppe: nr. 12

ANNONSE

Plasseringer i Kommunebarometeret 2010–2019

Dette er plasseringene slik de faktisk ble rapportert de ulike årene. Serien er ikke sammenliknbar over tid, fordi innholdet i barometeret også har endret seg over tid.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nøkkeltallene alene	208	395	310	335	276	242	197	258	146	186
Totaltabellen - justert for økonomiske forutsetninger	93	347	265	296	202	170	135	172	75	104
Grunnskole	169	324	224	287	247	165	182	292	251	185
Pleie og omsorg	93	266	316	396	288	183	283	248	199	330
Barnevern	150	199	148	62	46	134	19	32	21	29
Barnehage	228	256	204	121	134	131	211	128	62	51
Helse			353	312	303	282	187	133	213	309
Sosial	328	396	315	407	338	332	366	386	266	225
Kultur		246	209	198	146	204	224	236	173	63
Miljø og ressurser	281		49	41		392	44	138	222	116
Saksbehandling			22	124	179	95	232	97	159	169
Vann og avløp			128	32	122	21	11	183	162	418
Økonomi	392	390	411	351	398	337	272	335	303	337
Kostnadsnivå		184	163	116	234	187	186	147	74	102
Nøkkeltall i bruk i barometeret	47	69	110	116	127	123	126	141	152	151
Antall kommuner rangert totalt	429	429	429	429	428	428	428	426	423	422

Fra barometeret ble etablert i 2010 og fram til 2012 var det en utviklingsfase der innholdet ble vesentlig utvidet og endret. Fra 2012 og framover har det i et stort perspektiv vært forholdsvis små endringer fra år til år.

Tabellen over viser utviklingen i antall nøkkeltall, og hvor mange kommuner som har blitt rangert. I 2019-utgaven er det 14 nye nøkkeltall i forhold til 2018-utgaven.

Utvikling over tid (sammenliknbar serie)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nøkkeltallene alene	99	141	118	153	125	176	229	210	90	186
Totaltabellen - justert for økonomiske forutsetninger	99	66	44	94	71	127	166	150	35	104
Grunnskole				25	42	19	211	149	112	185
Pleie og omsorg	67	181	161	354	339	283	292	279	139	330
Barnevern					99	161	40	57	36	29
Barnehage						220	136	136	106	51
Helse	132	331	160	139	322	193	70	93	81	309
Sosial	169	260	251	248	327	374	363	364	276	225
Kultur	188	180	185	193	162	202	213	178	184	63
Miljø og ressurser	218	312	335	275	307	350	198	100	44	116
Saksbehandling	146	150	170	164	176	159	217	148	53	169
Vann og avløp	193	98	217	169	154	134	32	221	413	418
Økonomi	353	188	219	282	368	305	297	339	305	337
Kostnadsnivå					208	139	160	118	103	102
Nøkkeltall i bruk i barometeret	47	69	110	116	127	123	126	141	152	151
Antall kommuner rangert totalt	429	429	429	429	428	428	428	426	423	422

Plasseringene i denne tabellen er oppdatert med nøkkeltallene som er brukt i 2019-barometeret. Plasseringene vil derfor *avvike* fra det som ble rapportert for ett eller flere år siden. På den annen side er tidsserien så sammenliknbar som det er mulig å få den.

Vær oppmerksom på at det for noen nøkkeltall som er i bruk nå, ikke finnes ti års historikk. Denne tabellen er derfor aller mest relevant for de siste fire-fem årene.

Hovedanalyse – foreløpig utgave 2019

Verdal havner på en 104. plass i den foreløpige utgaven av Kommunebarometeret 2019 fra Kommunal Rapport. Da har vi justert plasseringen med hensyn til økonomiske rammebetingelser. Nøkkeltallene er en god del bedre enn hva økonomiske forutsetninger skulle tilsi. Ser vi bare på nøkkeltallene og ignorerer økonomiske forutsetninger, er kommunen på en 186. plass. Samlet sett er nøkkeltallene til Verdal ørlite bedre enn normalen i Kommune-Norge.

Andelen lærere som oppfyller kompetansekravene i norsk, engelsk og matematikk har økt nasjonalt de siste årene. 78 prosent av norsklærerne, 69 prosent av matematikklærerne og 57 prosent av engelsklærerne oppfylte i 2018 kompetansekravene. En betydelig andel av lærerne i barneskolen som underviser i norsk, engelsk og matte i kommunen, oppfyller ikke de nye kompetansekravene, ifølge statistikken. På ungdomsskolen oppfyller 67 prosent av lærerne i matematikk, engelsk og norsk nye krav til fordypning i fagene.

I pleie og omsorg er det en rekke data som ikke er oppdatert for 2018. Rangeringen i denne sektoren er derfor langt mer usikker enn normalt. Ifølge Statistisk sentralbyrå blir resten av dataene publisert 15. juni. 9 av 19 nøkkeltall mangler 2018-data i denne målingen. I disse tilfellene har vi benyttet 2017-tall for å gi et bredest mulig bilde for øyeblikket.

Av dem som bor på sykehjem, har 80,3 prosent omfattende pleiebehov landet sett under ett, per 2017. Andelen øker klart over tid. Det indikerer at innsatsen fortsatt dreies over mot hjemmebasert omsorg, og at man må være mer pleietrengende enn før for å få sykehjemsplass. Forutsatt at kommunen har gode tilbud på lavere trinn i omsorgstrappa, bør de fleste som bor på sykehjem ha omfattende bistandsbehov. I Verdal er det hele 92 prosent som er i denne kategorien. Det kan synes som om omsorgen i veldig stor grad er hjemmebasert.

Det er anslått nasjonalt at fire av fem over 80 år på sykehjem har en grad av demens. Antallet skjermede plasser for demente på sykehjem nasjonalt ligger på omtrent halvparten av dette nivået. Snittet per 2017 ligger på 37,4 prosent. Målt mot hvor mange over 80 som faktisk bor på sykehjem, har kommunen en middels andel skjermede plasser. I Verdal tilsvarer antall plasser i skjermet enhet for demente 37 prosent av antallet over 80 som faktisk bor på sykehjem. Denne dekningsgraden er omtrent som for ett år siden.

Fra 2020 vil kommunene få en lovpålagt plikt til å ha et dagaktivitetstilbud for hjemmeboende med demens. Mange kommuner har dette for en større eller mindre andel av målgruppa. Bare 155 kommuner har rapportert tall for dette til Helsedirektoratet. I disse kommunene er det i snitt hver fjerde hjemmeboende med demens, som har vedtak om dagtilbud. 44 prosent av hjemmeboende med demens i Verdal har vedtak om dagaktivitetstilbud. Det er høyere enn i de fleste kommuner vi har tall for og trekker opp på barometeret.

Nasjonalt har andelen saker i barnevernet som tar mer enn 3 måneder å behandle, gått litt ned også i fjor. I snitt overholder kommunene nå den normale saksbehandlingsfristen i lovverket i 88 prosent av sakene. Andelen fristbrudd er halvert på noen få år, og har aldri vært lavere. Kommunen har en god statistikk for saksbehandlingen i barnevernet; 96 prosent av sakene ble behandlet innen den vanlige tremånedersfristen i fjor. Sett de fire siste årene under ett, er statistikken helt i norgestoppen med et snitt på 96 prosent. Snittet ligger på 86 prosent.

Bemanningen i de kommunale barnehagene i Verdal er omtrent som gjennomsnittet. Som regel er bemanningen lavere jo større kommunen blir. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå ble bemanningen -7,94 prosent dårligere i fjor. Var det et planlagt kutt eller mer tilfeldige variasjoner?

Andelen av barn med minoritetsbakgrunn som går i barnehage, fortsetter å øke nasjonalt. Snittet er nå 85,3 prosent. Det er den høyeste andelen som er målt. I Verdal går 94 prosent av barna med minoritetsbakgrunn i barnehage, ifølge tallene. Det er bra. Ulike telletidspunkt for barn i barnehage og antall minoritetsspråklige barn er en marginal feilkilde.

I årets kommunebarometer har vi tre nøkkeltall for utslipp av klimagasser. Tallene viser at utslippene i alle tre kategorier har gått tydelig tilbake de siste årene. Verdal slipper ut 15550 kilo klimagasser per innbygger (målt i CO2-ekvivalenter). Kommunens utslipp er en god del over gjennomsnittet for landet.

Kommunal Rapport korrigerer netto driftsresultat for å vurdere driftsøkonomien. Nytt av året er at en del kommuner får inntekter fra Havbruksfondet. Denne utbetalingen er trukket fra, for å gi et bedre bilde av den langsiktige, løpende driftssituasjonen. Nasjonalt ble korrigert netto driftsresultat på 1,6 prosent i 2018. For dette nøkkeltallet kan det være viktigere å se på kommunens eget resultat, enn hvordan man klarer seg mot resten av landet.

Korrigert netto driftsresultat var -0,5 prosent i fjor. Teknisk beregningsutvalg anbefaler en pluss på 1,75

%. Målt over de siste fire årene har driften gått i pluss. Verdal har litt penger på 'bok' i form av disposisjonsfond, men det bør nok bli større for å kunne være en solid buffer i regnskapet. Har kommunestyret vedtatt et mål for hvor stort disposisjonsfondet bør være? Netto renteeksponert gjeld er langt høyere enn landsgjennomsnittet, målt mot brutto driftsinntekter. Verdal ligger på 64 prosent. Investeringsnivået har vært ganske lavt i Verdal de fire siste årene.

Kommunebarometeret 2019 i et nøtteskall

En årlig rangering av alle kommuner, foretatt av Kommunal Rapport på basis av offentlig tilgjengelige data fra offisielle kilder.

Litt forenklet kan vi si at vi måler Norges beste kommune. Første rangering ble publisert i 2010. 2019-barometeret inkluderer 151 ulike nøkkeltall innen 12 forskjellige kategorier.

Kommunal Rapport har alt ansvar for vekting, vurderinger og eventuelle feil i framstillingene. Vi har forutsatt at kommunene har rapportert korrekt. I noen få tilfeller har vi fjernet data som har framstått som mistenkelige. I de tilfellene står kommunen uten data.

Hensikten er å gi et lettfattelig bilde av hvordan kommunen presterer målt mot resten av Kommune-Norge, for å bidra til en mer opplyst lokaldemokratisk diskusjon.

Kommunebarometeret er ingen vurdering av om innbyggerne får gode nok tjenester, men om det ser ut til at kommunen har noe å lære av andre - basert på hvor nær kommunens målbare resultater er kommunene med best resultat. Barometeret er heller ikke en konkurranse i å drive billigst, uten hensyn til tjenestene.

Det er viktig å huske på at det kan finnes gode forklaringer bak en svak tabellplassering, og at tilfeldigheter kan spille en rolle – spesielt i mindre kommuner. Viktigere enn tabellplasseringen er om kommunen har fått bedre eller dårligere nøkkeltall det siste året. Vi publiserer en forbedringsskår, som viser nøkkeltall som har blitt bedre minus nøkkeltall som har blitt dårligere, justert ut fra hvor stor vekt nøkkeltallet har i barometeret.

Vil du lese mer om kildene som er brukt? Gå til denne artikkelen: http://kommunal-rapport.no/kommunebarometeret/2019/metode. Der kan du også finne linker til Kostra-tabellene som er brukt som hovedgrunnlag i barometeret.

Grunnskole

20 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste fire år	41	41	41	169	41	43	3,5	3,5	3,5
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste år	41	42	0		42	44	3,6	3,7	
FRAFALL: Andel elever fra kommunen som har fullført og bestått videregående innen fem år	0	0	0		75	87			
NP 5. TRINN: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste fire år	0	0	0		23	11,9			
NP 8. TRINN: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste fire år	0	0	0		8,6	2,8			
NP 9. TRINN: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste fire år	0	0	0		5,3	1,7			
UTDANNING: Andel lærere med kompetanse til å undervise i norsk, engelsk og matematikk, 1.-7. trinn	64	62	69	272	73	97	3,2	2,4	3,1
UTDANNING: Andel lærere med kompetanse til å undervise i norsk, engelsk og matematikk, 8.-10. trinn	64	72	67	267	73	100	3,6	3,8	3
UTDANNING: Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning, 1.-7. trinn	100	100	100	1	95	100	5,8	6	6
UTDANNING: Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning, 8.-10. trinn	100	100	100	1	96	100	6	6	6
TRIVSEL: 7. trinn, snitt siste fem år	90	90	90	192	91	95	3,5	3,3	3,2
TRIVSEL: 10. trinn, siste fem år	84	87	86	139	86	91	3,3	4	3,5
FYSISK AKTIVITET: Elevtimer per år 5.-7. trinn	85	94	81	285	99	149	2	3,2	1,5
SPESIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 1.-4. trinn, snitt siste fire år	7,1	6,8	6,4	241	5,2	2,3	2,5	2,6	2,8
SPESIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 5.-7. trinn, snitt siste fire år	10,2	10,8	11	266	9,2	4,9	3,3	3,1	2,9
SPESIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 8.-10. trinn, snitt siste fire år	13,7	13,8	13,3	325	10,1	5,5	2,5	2,3	2,4
LEKSEHJELP: Andel elever 1.-4. trinn som har leksehjelp	9,1	11,8	9	280	15,8	66	2,4	2,9	2,4
LEKSEHJELP: Andel elever 5.-7. trinn som har leksehjelp	35	32	30	177	30	88	3,8	3,6	3,5
LEKSEHJELP: Andel elever 8.-10. trinn som har leksehjelp	0,7	0,2	0,2	231	8,5	59	1,2	1,1	1,1

Grunnskole

Nasjonalt har karakterene på 10. trinn økt jevnt og trutt de siste årene. At valgfag ble med i beregningsgrunnlaget fra 2014-15, har bidratt til høyere karakterer på 10. trinn. Resultatene nasjonalt er forbedret i fem år på rad. Karakterene på 10. trinn i Verdal har vært omtrent på gjennomsnittet de siste fire årene.

Resultatene i fjor var mye svakere enn normalt i kommunen. Først og fremst i små kommuner er tilfeldige variasjoner naturlig.

Nasjonalt har andelen elever som har fullført videregående med bestått innen fem år, økt de siste årene. Snittet er nå på 74,5 prosent. Andelen elever fra kommunen som ikke fullførte med bestått innen fem år i perioden 2013-18, var like stor som for det foregående kullet.

Andelen lærere som oppfyller kompetansekravene i norsk, engelsk og matematikk har økt nasjonalt de siste årene. 78 prosent av norsklærerne, 69 prosent av matematikklærerne og 57 prosent av engelsklærerne oppfylte i 2018 kompetansekravene. En betydelig andel av lærerne i barneskolen som underviser i norsk, engelsk og matte i kommunen, oppfyller ikke de nye kompetansekravene, ifølge statistikken.

På ungdomsskolen oppfyller 67 prosent av lærerne i matematikk, engelsk og norsk nye krav til fordypning i fagene.

Ifølge Elevundersøkelsen sier 90 prosent av elevene på 7. trinn at de trives godt. Snittet ligger på 91 prosent.

86 prosent av elevene på 10. trinn sier at de trives godt. I Norge er snittet 86 prosent.

I mange år økte andelen elever som fikk spesialundervisning på nasjonalt nivå, før det kom et par år med nedgang. Nå får 5,2 prosent spesialundervisning. Andelen elever med spesialundervisning er nesten tre ganger så høy på 10. trinn som på 1. trinn. I småskolen i Verdal får 6,4 prosent av elevene spesialundervisning. Andelen er omtrent som for ett år siden.

På 5.-7. trinn får 11 prosent av elevene spesialundervisning. De som ligger lavest er på 4,9 prosent eller lavere.

På ungdomsskolen får 13,3 prosent av elevene spesialundervisning. Snittet for landet ligger på 10,1 prosent.

På landsbasis har 15,8 prosent av elevene i småskolen leksehjelp. I småskolen er andelen som får leksehjelp på 9 prosent. Landsgjennomsnittet ligger på 15,8 prosent, mens kommunene som tilbyr dette i størst omfang, ligger på minst 66 prosent.

På 5.-7. trinn gis leksehjelp til 29,6 prosent når vi ser Skole-Norge under ett. På dette trinnet i Verdal er andelen som får leksehjelp omtrent på nivå med snittet i Skole-Norge.

8,5 prosent av elevene på ungdomsskolen i Skole-Norge får leksehjelp. I kommunen er det noen få elever som får leksehjelp på ungdomsskolen, ifølge statistikken.

Pleie og omsorg

20 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
BEMANNING: Andel ansatte med fagutdanning	80	80	81	52	75	84	5	5	5,3
SYKEHJEM: Andel av beboere i institusjon totalt med omfattende bistandsbehov	93	92	92	50	80	98	5,4	5,2	5,2
DEMENS: Andel plasser i skjermet enhet, målt mot beboere på sykehjem over 80 år	35	37	37	233	37	86	3,3	3,5	3,5
KORTTIDSPLASSER: Andel av opphold på sykehjem som er korttidsopphold	6,6	7,4	7,4	385	17,6	37	1	1,2	1,2
BEMANNING: Tid med lege på sykehjem	25	37	37	109	33	60	2,5	3,9	3,9
BEMANNING: Tid med fysioterapeut på sykehjem	4,8	4,8	4,8	395	25	59	1,1	1,5	1,5
ENEROM: Andel brukertilpasset enerom på sykehjem med bad/wc	48	37	38	407	88	1,1	1,3	1	1
DAGTILBUD: Antall vedtak om dagaktivitet til hjemmeboende med demens, målt mot antall hjemmeboende med demens	48	37	44	34	26	65		4,4	4,7
REHABILITERING: Plasser avsatt til rehabilitering i institusjon per 1.000 innbyggere over 67 år	0	0	1,6	337	3,8	13,5			2
PROFIL: Gjennomsnittlig antall tildelte timer i uken, hjemmesykepleie	3,5	3,2	3,2	293	4,8	10,5	2,4	2,1	2,2
HJEMMETJENESTE: Andel vedtak om hjemmetjenester som iversettes innen 15 dager	98	98	97	231	95	100	4,7	4,9	4,6
SAMHANDLING: Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter, per 10.000 innb.	0	0	0	1	0,6	0			6
TRYGGHET: Antall trygghetsalarmer, målt som andel av hjemmeboende eldre over 80 år	-317	-377	-377	394	57	69	1	1	1
BEMANNING: Årsverk av ergoterapeut per 1.000 innb. over 80 år	0	0	0	260	5,4	12			1
BEMANNING: Årsverk av geriatrisk sykepleier per 1.000 innb over 80 år	0	0	16,3	67	8,9	27			4,6
HJEMMETJENESTE: Mottakere av matombringing, gruppa over 80 år som ikke bor på institusjon	-280	-358	-358	391	19,8	56	1	1	1
BISTAND: Andel som fullt ut får dekket opplevd behov for bistand til å delta i arbeid og studier	193	233	0	353	77	96	6	6	1
BISTAND: Andel som fullt ut får dekket opplevd behov for bistand til å delta i fritidsaktiviteter	193	233	0	362	60	83	6	6	1
BISTAND: Mottakere av BPA, støttekontakt og omsorgslønn per 1.000 innbyggere	0	0	0		10	21			

Pleie og omsorg

I pleie og omsorg er det en rekke data som ikke er oppdatert for 2018. Rangeringen i denne sektoren er derfor langt mer usikker enn normalt. Ifølge Statistisk sentralbyrå blir resten av dataene publisert 15. juni. 9 av 19 nøkkeltall mangler 2018-data i denne målingen. I disse tilfellene har vi benyttet 2017-tall for å gi et bredest mulig bilde for øyeblikket. Nasjonalt har 74,5 prosent av ansatte i pleie og omsorg fagutdanning. Andelen økte jevnt fram til 2014, men har siden vært ganske stabil. Én av fire mangler altså fagutdanning i sektoren. Relativt mange ansatte har fagutdanning i Verdal hvilket bør indikere høyere kvalitet enn i mange andre kommuner. Andelen i kommunen er nå på 81 prosent, ifølge SSB. Andelen er omtrent uendret det siste året.

Av dem som bor på sykehjem, har 80,3 prosent omfattende pleiebehov landet sett under ett, per 2017. Andelen øker klart over tid. Det indikerer at innsatsen fortsatt dreies over mot hjemmebasert omsorg, og at man må være mer pleietrengende enn før for å få sykehjemsplass. Forutsatt at kommunen har gode tilbud på lavere trinn i omsorgstrappa, bør de fleste som bor på sykehjem ha omfattende bistandsbehov. I Verdal er det hele 92 prosent som er i denne kategorien. Det kan synes som om omsorgen i veldig stor grad er hjemmebasert.

Det er anslått nasjonalt at fire av fem over 80 år på sykehjem har en grad av demens. Antallet skjermede plasser for demente på sykehjem nasjonalt ligger på omtrent halvparten av dette nivået. Snittet per 2017 ligger på 37,4 prosent. Målt mot hvor mange over 80 som faktisk bor på sykehjem, har kommunen en middels andel skjermede plasser. I Verdal tilsvarer antall plasser i skjermet enhet for demente 37 prosent av antallet over 80 som faktisk bor på sykehjem. Denne dekningsgraden er omtrent som for ett år siden.

I gjennomsnitt er 17,6 prosent av oppholdene på sykehjem i Norge korttidsopphold. Andelen har vært ganske stabil de siste årene. Nyeste data er fra 2017. Kommunen har ganske få korttidsopphold på sykehjem. Verdal ligger på 7,4 prosent.

I snitt er det per 2017 33 minutter med lege per beboer per uke i Kommune-Norge. I Verdal fikk beboerne i snitt 37 minutter med lege i uka i fjor. Det er omtrent det samme som året før.

På sykehjem ble det nasjonalt mindre tid med fysioterapeut per beboer i fjor. Det er første gang siden 2009 at tilbudet faller. Snittet per beboer på sykehjem er nå på 25,2 minutter i uka. I Verdal har ikke beboerne mye tid med fysioterapeut. Kommunen ligger på 4,8 minutter i uka, mens de beste er oppe på 59,3 minutter.

For landet sett under ett er 87,5 prosent av plassene på sykehjem det som kan regnes som moderne enerom. Kjøp av plasser i andre kommuner kan være en feilkilde i statistikken for enkelte kommuner. Langt under halvparten av sykehjemsplassene i Verdal er regnet som moderne enerom.

Fra 2020 vil kommunene få en lovpålagt plikt til å ha et dagaktivitetstilbud for hjemmeboende med demens. Mange kommuner har dette for en større eller mindre andel av målgruppa. Bare 155 kommuner har rapportert tall for dette til Helsedirektoratet. I disse kommunene er det i snitt hver fjerde hjemmeboende med demens, som har vedtak om dagtilbud. 44 prosent av hjemmeboende med demens i Verdal har vedtak om dagaktivitetstilbud. Det er høyere enn i de fleste kommuner vi har tall for og trekker opp på barometeret.

Andelen vedtak om hjemmetjenester som er iverksatt innen 15 dager, har for landet gått ned til drøyt 95 prosent. Nesten alle vedtak om hjemmetjenester blir i Verdal satt i verk innen 15 dager, ifølge tall fra Helsedirektoratet.

Antall registrerte trygghetsalarmer tilsvarer på landsbasis 56,9 prosent av alle over 80 år som bor hjemme. Målt mot hvor mange over 80 år som bor hjemme, er andelen registrerte trygghetsalarmer i kommunen veldig lav. En feilkilde er at andre enn kommunen kan tilby trygghetsalarm, og at dette ikke er fanget opp i rapporteringen.

De ti siste årene har det blitt langt flere geriatriske sykepleiere i kommunene, men ifølge foreløpige Kostra-tall ble det færre i fjor. Snittet er nå 8,9 årsverk per 1.000 innbyggere over 80 år. I Verdal er det 16,3 årsverk med geriatrisk sykepleier per 1.000 innbyggere over 80 år.

Andelen funksjonshemmede som opplever at de fullt ut får dekket behovet om bistand til å delta i jobb eller studier, er nasjonalt på 77,2 prosent. Ifølge tall fra Helsedirektoratet er det i kommunen bare 0 prosent av de funksjonshemmede, som opplever at de får hjelpen de trenger for å kunne delta i arbeid og studier. Det er lavt målt mot de fleste andre kommuner.

Bare 0 prosent synes de får dekket behovet for bistand til å delta i fritidsaktiviteter. Andelen er lav, noe som er tilfelle mange steder. De beste ligger på 82,9 prosent.

Barnevern

10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
OMFANG: Andel barn i barnevernet, korrigert for behovet	5,8	6,7	6,4	283	4,3	3	2,8	2,4	2,6
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser m behandlingstid under 3 mnd	94	96	96	98	88	100	4,9	5,2	5,2
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser med behandlingstid under 3 mnd, snitt siste fire år	88	91	96	19	86	96	4,8	5,1	6
INSTITUSJON: Andel barn i institusjon og fosterhjem	34	30	35	224	32	15,7	3,6	4	3,1
INSTITUSJON: Andel barn i institusjon og fosterhjem, snitt siste fire år	35	33	34	224	34	13,2	3	3,3	3,5
ÅRSVERK: Stillinger med fagutdanning, per 1.000 mindreårige	5,1	5,2	5,7	136	5	9,5	3,8	3,7	3,9
ÅRSVERK: Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk, f244	21	21	19,8	233	18,9	9,5	3,4	3,2	3,3
PLAN: Andel barn under omsorg som har omsorgsplan	100	100	100	1	95	100	6	6	6
PLAN: Andel barn under omsorg som har omsorgsplan, siste fire år	99	99	100	1	94	100	5,8	5,8	6
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan	100	97	100	1	87	100	6	5,6	6
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan, snitt siste fire år	96	98	99	11	85	98	5,9	6	6
TIDLIG INNSATS: Netto utgifter til forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste, per innb. 0-5 år	9242	9572	9378	285	10205	19898	3,7	3,6	3
BRUKERPERSPEKTIV: Brukerundersøkelser siste fire år	2	3	4	1	1	3	4,8	6	6

Andelen barn i barnevernet, justert for behovet slik det er definert i kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. I barometeret er det positivt at andelen er lav, men man kan også argumentere for at lav andel kan indikere at barnevernet ikke er nok involvert. Likevel - i utgangspunktet må det være positivt at barn ikke er omfattet av tiltak. I snitt er 4,3 prosent av barna omfattet av tiltak. Når vi korrigerer andelen av barn som er i barnevernet for behovet, er andelen i Verdal på 6,4 prosent.

Nasjonalt har andelen saker i barnevernet som tar mer enn 3 måneder å behandle, gått litt ned også i fjor. I snitt overholder kommunene nå den normale saksbehandlingsfristen i lovverket i 88 prosent av sakene. Andelen fristbrudd er halvert på noen få år, og har aldri vært lavere. Kommunen har en god statistikk for saksbehandlingen i barnevernet; 96 prosent av sakene ble behandlet innen den vanlige tremånedersfristen i fjor.

Sett de fire siste årene under ett, er statistikken helt i norgestoppen med et snitt på 96 prosent. Snittet ligger på 86 prosent.

Av alle barn med barnevernstiltak, er 32,4 prosent plassert i institusjon eller fosterhjem. Andelen har nasjonalt vært stabil de siste årene. I Verdal er 35 prosent i fosterhjem eller institusjon. I barometeret regnes høy andel tiltak i hjemmet som positivt.

Målt mot antall mindreårige har bemanningen i barnevernet økt med 80 prosent i Kommune-Norge over de siste ti årene, og har aldri vært høyere. Bemanningen av fagpersonell i barnevernet i Verdal er middels. Bemanningen ble litt bedre i fjor, ifølge statistikken.

Antall barn per årsverk er en alternativ måte å måle bemanningen på. I Verdal er det 19,8 mot et landssnitt på 18,9 barn per årsverk.

I landet samlet har 94,6 prosent av barna under omsorg en omsorgsplan. Andelen har aldri vært høyere. Alle barn som er omplassert, har en omsorgsplan. Det er slik det skal være.

Målt over de siste fire årene har alle barn i Verdal hatt omsorgsplan. Kan andre lære noe av kommunen?

Alle barn med tiltak har en utarbeidet plan. Snittet er 87,2 prosent.

Kommunene bruker mer penger på forebyggende helsetiltak for små barn, noe som i teorien kan redusere behovet for barnevernstiltak senere. Korrigert for lønns- og prisvekst økte de gjennomsnittlige utgiftene til drøyt 10.000 kroner per barn under 5 år. I Verdal er det regnskapsført 9378 kroner i netto utgifter i fjor.

I hvert av de fire siste årene har kommunen oppgitt at den har spurt brukerne i tjenesten. Det er imponerende. Leder svarene også til forbedringer og endringer?

Barnehage

10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
BEMANNING: Antall barn per årsverk i grunnbemanningen i kommunale barnehager	6,2	6,3	5,8	262	5,8	4,1	2,5	2	3,5
BEMANNING: Antall barn per årsverk i grunnbemanningen i private barnehager	5,8	5,9	5,5	160	6	4,1	4	3,9	4,2
PEDAGOGNORMEN: Andel kommunale barnehager som oppfyller pedagognormen, uten dispensasjoner	100	100	100	6	90	100	6	6	6
PEDAGOGNORMEN: Andel private barnehager som oppfyller pedagognormen, uten dispensasjoner	86	100	100	1	90	100	3,3	6	6
FAGUTDANNING: Andel ansatte i kommunale barnehager med pedagogisk utdanning, kommunale barnehager	41	48	49	82	40	55	4,2	4,8	5
FAGUTDANNING: Andel ansatte i private barnehager med pedagogisk utdanning, private barnehager	55	58	53	37	34	55	6	6	5,7
KJØNN: Andel ansatte som er menn, alle barnehager	9,7	10,2	12	89	11,8	16,7	3	3,1	3,6
MINORITET: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage siste år	83	91	94	114	85	116	3,8	4,3	4,2
MINORITET: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage, snitt siste fire år	87	84	88	118	81	103	4,7	4,3	4,3
STØRRELSE: Barn per barnehage	45	45	45	257	48	18	3,7	3,8	3,8
STØRRELSE: Leke- og oppholdsareal per barn i kommunale barnehager	5,6	5,7	6	287	6,1	12,1	2,8	2,9	3,3
STØRRELSE: Leke- og oppholdsareal per barn i private barnehager	5,5	5,6	5,7	116	5,4	8,6	3,6	3,7	3,7
DEKNINGSGRAD: Andel barn 1-5 år med barnehageplass	0	0	88	255	90	100			3

Snittbemanningen i kommunale barnehager økte fra 6 barn per voksen i 2017 til 5,8 i fjor. For private barnehager er endringen fra 6,2 barn per voksne i 2017 til 6 i fjor. Barnehagenormen, som innebærer at barnehagene skal ha en grunnbemanning som tilsvarer minimum én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år, ble innført fra 1. august 2018. Siden kommunene har det samlede ansvaret for å levere barnehagetjenester til innbyggerne, tar vi også med noen data for private barnehager, som egne nøkkeltall. Bemanningen i de kommunale barnehagene i Verdal er omtrent som gjennomsnittet. Som regel er bemanningen lavere jo større kommunen blir. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå ble bemanningen -7,94 prosent dårligere i fjor. Var det et planlagt kutt eller mer tilfeldige variasjoner?

I 2018 innførte regjeringen nye utdanningskrav til personalet i barnehager. Andelen kommunale barnehager som oppfyller pedagognormen, uten dispensasjoner, var i fjor på 90,1 prosent. Dette er en økning fra fjoråret. 100 prosent av de kommunale barnehagene i Verdal oppfyller pedagognormen (uten dispensasjon), ifølge tall fra Utdanningsdirektoratet. Kommunen får en 6. på denne tabellen.

49 prosent av de ansatte i de kommunale barnehagene i Verdal har pedagogisk utdanning. Det er bra. Landsgjennomsnittet er 39,9 prosent.

Andelen menn ansatt i barnehager er stabilt, 11,8 prosent. Allerede i 1997 satte den daværende regjeringen et mål om å ha 20 prosent menn i barnehagene. Målsettingen er senere fulgt opp i tre handlingsplaner, den siste i 2014. Andelen menn som jobber i barnehagene i Verdal er omtrent som snittet. De beste ligger på 16,7 prosent menn.

Andelen av barn med minoritetsbakgrunn som går i barnehage, fortsetter å øke nasjonalt. Snittet er nå 85,3 prosent. Det er den høyeste andelen som er målt.

I Verdal går 94 prosent av barna med minoritetsbakgrunn i barnehage, ifølge tallene. Det er bra. Ulike telletidspunkt for barn i barnehage og antall minoritetsspråklige barn er en marginal feilkilde.

Over tid er statistikken i Verdal ganske god, målt mot resultatene ellers i Barnehage-Norge.

Stadig flere barn går i barnehager med mer enn 100 plasser, og i snitt har størrelsen økt med 20 prosent de siste 10 årene. Dette har skapt debatt: Klarer store enheter å ivareta barnehagens mange kvalitetsmål?

Hva er en bra barnehage, og hva er tryggest? En ny Fafo-rapport viser at en barnehages størrelse i seg selv ikke avgjør kvaliteten. Samtidig viser rapporten at foreldre som har barn i små barnehager, er mer tilfredse med tilbudet enn foreldre som har barn i mellomstore og store barnehager. I snitt har en barnehage nå 48,1 barn. Barnehagene i Verdal har i følge statistikken 45 barn i snitt.

Nasjonalt har 90,3 prosent av barna plass i barnehagen. 88 prosent av barna i kommunen har barnehageplass.

Helse

7,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
LEGEDEKNING: Andel legeårsverk per 10.000 innbyggere	10,7	11,2	11,2	266	11	23	3,5	3,5	3,5
FASTLEGE: Andel av fastlegelistene som er åpne	7,7	7,7	9,1	370	32	100	1,5	1,5	1,7
FASTLEGE: Andel av fastlegelistene som mangler lege	0	0	18,2	378	2,1	0	6	6	2,7
FASTLEGE: Andel ledige listeplasser	1,5	-0,3	-1,1	392	3,8	38	1,9	1,3	1
HELSESØSTER: Antall årsverk per 10.000 innbyggere under 5 år	114	108	0		93	191	4,2	4	
PSYKISK HELSEARBEID: Årsverk av psykiatriske sykepleiere, per 10.000 innbyggere	5,8	5,4	5,8	100	3	11,3	4,3	4,1	4,4
JORDMOR: Antall årsverk per 10.000 fødte	114	114	120	131	84	584	3,8	3,7	3,7
SYKEHUS: Antall opphold på sykehus per 1.000 innbyggere	171	165	180	290	154	127	3,1	3,2	2,6
SKOLEHELSE: Andel barn m fullført undersøkelse innen utgangen av 1. trinn	100	100	55	340	82	100	6	6	1,7
HJEMMEBESØK: Andel hjemmebesøk, nyfødte innen to uker etter hjemkomst	108	101	99	145	88	112	5,1	4,7	4,6
VAKSINE: Andel 2-åringer som er med i vaksinasjonsprogrammet	96	97	98	17	95	98	5,2	5,8	6
VAKSINE: Andel 9-åringer som er vaksinert mot meslinger	95	95	95	163	95	98	3,7	3,9	3,8
MEDISINBRUK: Total medisinbruk, per 10.000 innbyggere	690	692	694	359	674	586	2	2	2
FOREBYGGING: Netto driftsutgifter forebygging, kr per innb - snitt fire år	314	767	1042	20	209	1017	4,1	5,4	6

Legedekningen har økt de siste ti årene. Snittet er 11 leger per 10.000 innbyggere. Normalt har småkommunene langt høyere legedekning enn storbyene. Legedekningen i Verdal er på 11,2 leger per 10.000 innbyggere.

Andelen av fastlegelistene som faktisk er åpne, er nå på 32,1 prosent nasjonalt. Det er ikke mange fastleger som mangler totalt, men vi kjenner ikke til hvor mange av disse som for eksempel er vikarer. I Verdal er det ledig plass på 9,1 prosent av fastlegelistene.

Det mangler leger til 18,2 prosent av fastlegelistene i kommunen, ifølge statistikken.

Det blir flere helsesøstre og jordmødre i Kommune-Norge. Hvis det er feil stillingskode i A-meldingen, blir årsverkene ikke registrert riktig.

Antall årsverk av psykiatriske sykepleiere er litt høyere enn i normalkommunen, målt mot antall innbyggere.

Verdal har 120 jordmødre per 10.000 fødte barn, noe som er omtrent på snittet. De beste ligger på 584 årsverk.

Fra i år måles antall opphold på sykehus, målt mot innbyggertallet. Statistikken kommer fra Helsedirektoratet.

Det er et betydelig fall i andelen barn med helseundersøkelse innen utgangen av 1. skoleår. Snittet i Norge har falt fra 95 til 81,8 prosent på bare ett år. 55 prosent av elevene hadde helseundersøkelse innen utgangen av 1. skoletrinn.

88,1 prosent av nyfødte hadde hjemmebesøk innen 14 dager i Norge i fjor. Statistikken nasjonalt har blitt stadig bedre de ti siste årene. Så å si alle nyfødte hadde ifølge statistikken hjemmebesøk innen to uker etter fødselen i fjor.

Nesten alle 9-åringene i kommunen er vaksinert mot meslinger, ifølge statistikken. Det er bra.

Sosialtjenesten

7,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
SOSIALHJELP: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 18 og 24 år	5,3	5	4,8	275	4,8	2,2	1,6	2,6	3,5
SOSIALHJELP: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 25 og 66 år	5,9	5,3	5,4	269	5,7	2,9	1,6	3,6	3,8
SOSIALHJELP: Andel mottakere 18-24 år som har mottatt økonomisk sosialhjelp, korrigert for behovet	9,1	8,1	6,6	164	5,6	2,8	2,8	3	3,2
SOSIALHJELP: Andel mottakere 25-66 år som har mottatt økonomisk sosialhjelp, korrigert for behovet	5,3	5,2	4,3	161	3,8	2,8	2,8	2,9	3,1
SOSIALHJELP: Andel som går over 6 måneder på stønad	44	38	38	281	39	14	1,5	3,5	3,6
SOSIALHJELP: Andel av mottakere med stønad i over 10 måneder	25	21	22	256	21	5,5	1,6	3,2	3,2
ØKONOMI: Andel av mottakerne som har sosialhjelp som hovedinntektskilde	11,7	8,4	9	95	10,3	6,1	3,1	4,3	4,3
AKTIVITET: Mottakere av kvalifiseringsstønad, andel av dem som går over 6 mnd på sosialhjelp	6	3,3	0		16,1	67	1,2	1	
ØKONOMISK RÅDGIVNING: Årsverk til økonomisk rådgivning per 1.000 langtidsmottakere av stønad	5,5	6,7	6,7	229	6,2	94	2,1	3,3	3,5
BOLIG: Andel søknader om kommunal bolig som blir innvilget	46	92	63	280	71	100	1,9	5,3	2,8
INDIVIDUELL PLAN: Mottakere med individuell plan, målt mot mottakere som går mer enn 6 måneder på stønad	37	41	38	33	8,1	84	4,9	4,7	4,5

Stønadslengden for unge mottakere gikk marginalt opp nasjonalt i fjor, og er på 4,8 måneder. Vi må tilbake til 2010 for å finne lengre stønadstid. Stønadstiden for unge mottakere i Verdal er midt på treet. I barometeret regnes kort stønadstid som bra. Det må være positivt at sosialhjelp er en midlertidig løsning på vei mot noe mer permanent. Stønadstiden for de unge var omtrent uendret i fjor.

Blant mottakere over 25 år er stønadstiden nasjonalt den lengste som er registrert de siste ti årene - 5,7 måneder. For de over 25 år i kommunen er stønadstiden omtrent som landsgjennomsnittet. Voksne går omtrent like lenge på stønad nå som for ett år siden.

Når vi korrigerer for behovet, går 4,3 prosent av de over 25 år på sosialhjelp. Snittet er 3,8 prosent.

39,2 prosent av dem som går på sosialhjelp i Norge, mottar den i mer enn 6 måneder. Andelen er nasjonalt på sitt høyeste nivå de siste 10 årene. Om lag halvparten av disse får stønad i mer enn 10 måneder, en andel som også gikk opp i fjor. 38 prosent av dem som går på sosialstønad i Verdal mottar den i minst 6 måneder. De beste ligger på 14 måneder.

Sosialstønad gis i over 10 måneder til 22 prosent av dem som mottar støtte. Kommunen er på 256. plass på denne tabellen.

Nasjonalt har 10,3 prosent av de med sosialhjelp, dette som hovedinntekt. Andelen mottakere som har sosialhjelp som hovedinntekt, er litt under landsgjennomsnittet. I barometeret er det positivt at få har sosialhjelp som hovedinntekt.

På landsbasis ble 71 prosent av søknadene om kommunal bolig innfridd i fjor. Andelen har vært ganske stabil de siste ti årene. I Verdal ble 63 prosent av søknadene om kommunal bolig innvilget i fjor.

Individuell plan er fortsatt relativt lite brukt i sosialtjenesten. Målt mot hvor mange som går lenge på sosialhjelp, er det nasjonalt bare 8,1 prosent som har et slikt tiltak. Et mulig verktøy i sosialtjenesten er at brukerne har en individuell plan. I Verdal er verktøyet brukt i en del tilfeller.

Kultur

2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
BIBLIOTEK: Besøk i folkebibliotek per innbygger	3,6	4,1	4,1	157	5,2	8,9	2,8	3	3
BIBLIOTEK: Andel av voksne som er aktive lånere på biblioteket (fra Norsk kulturindeks, Telemarksforsking)	18,7	18,2	18,1	106	14,5	24	4,2	4,4	4,4
BIBLIOTEK: Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger	4,3	3,9	3,9	114	3,3	7	4,1	4	4
BARN OG UNGE: Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge	0	0	2364	65	1859	3883			4,1
IDRETT: Netto driftsutgifter til idrett og idrettsanlegg per innbygger	427	387	751	158	801	1804	2,2	1,9	3,3
KINO: Kinobesøk per innbygger	4,6	4,2	4,1	17	2,3	4,1	6	6	6
SYSSELSATTE: Ansatte kulturarbeidere i kommunen (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforsking), per 1.000 innbyggere	5,9	6,2	7,6	73	9,8	12,1	2,5	2,6	2,9
MUSIKKSKOLE: Andel av elevene som går på kommunens musikk- og kulturskole	0	0	15,3	284	15,6	51			3,4
MUSIKKSKOLE: Antall timer per elev (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforsking)	11,3	12,7	285	9	12,8	158	3,1	3,5	6
FRITIDSSENTER: Åpningstid, antall timer i året	0	209	221	226	511	3790		1,7	1,8
FRIVILLIGE: Andel av kulturutgiftene som er overført til frivillige	11,6	15,5	17,6	73	14,5	26	2,9	3,8	4,2

De nasjonale besøkstallene for bibliotekene er foreløpig ikke oppdatert for 2018. Snittet i 2017 var på 5,2 besøk per innbygger. Besøket i biblioteket i Verdal er på et normalt nivå, målt per innbygger.

14,5 prosent av den voksne befolkningen i Norge er aktive lånere på biblioteket, ifølge Norsk kulturindeks fra Telemarksforsking. I Verdal er 18,1 prosent av de voksne registrert som aktive lånere.

Bibliotekene har de siste årene hatt stadig mindre utlån. Tallene er ikke oppdatert for 2018.

Justert for lønns- og prisvekst brukte en kommune i snitt 800,9 kroner per innbygger av egne penger på idrett og idrettsanlegg i fjor. Det er en tydelig reduksjon fra fjoråret, og er på nivå med tallene for 2016. Netto utgifter til idrett og anlegg i Verdal er på 751 kroner per innbygger.

Telemarksforsking setter sammen oversikt over hvor mange kulturarbeidere det er i kommunene, privat eller offentlig. I Verdal er sysselsettingen litt under gjennomsnittet, målt mot folketallet.

Nasjonalt går 15,6 prosent av de mellom 6 og 15 år nå på kultur- og musikkskole. Andelen ble litt lavere det siste året. I kommunene hvor tilbudet er mest populært, er det over sju ganger så mange som går på kulturskolen, som i de kommunene med færrest elever. Ifølge statistikken er det 15,3 prosent av barna i Verdal som går på musikk- og kulturskole. De beste kommunene ligger på 51,3 prosent.

Norsk kulturindeks fra Telemarksforsking viser hvor mange timer hver enkelt elev i kulturskolen får. I Verdal får elevene mange timer undervisning; 285 timer per elev. Det gir en 9. plass på denne tabellen.

Miljø og ressurser

2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
RESSURSER: Energikostnader per kvadratmeter bygg	102	121	129	218	127	0	3,9	3,2	3,4
RESSURSER: Samlet antall kvadratmeter per innbygger (formålsbygg)	0	0	4,9	139	5	0			3,5
RESSURSER: Energibruk per bruker av kommunale bygg	250	269	232	120	300	102	3,5	3,3	4,4
AVFALL: Søppel per innbygger (kilo), korrigert for antall fritidsboliger	0	0	480	197	345	304			1,9
AVFALL: Andel husholdningsavfall levert til gjenvinning og biogassproduksjon	48	51	47	70	42	52	5,5	5,8	4,7
RESSURSER: Vannforbruk per tilknyttet innbygger (m3)	53	0	0	1	66	0	4	6	6
REKREASJON: Netto driftsutgifter til rekreasjon i tettsteder, per innb.	80	97	100	241	247	556	2	2,1	2
LANDBRUK: Jordbruksareal omdisponert siste fire år, per 1.000 dekar	0,4	0,4	0,4	184	1,2	0	5,6	5,3	5,2
KLIMA: Utslipp av klimagasser per innbygger, i CO2-ekvivalenter - alle utslipp	0	0	15550	352	6897	2091			2,9
KLIMA: Utslipp av klimagasser per innbygger, i CO2-ekvivalenter - oppvarming	0	0	82	166	166	48			5,3
KLIMA: Utslipp av klimagasser per innbygger, i CO2-ekvivalenter - avfall	0	0	569	380	224	9,5			2,1

Sektoren er en del endret i årets utgave av Kommunebarometeret. Statistikk om utslipp av klimagasser er hentet inn, og sektoren har nå et mer helhetlig preg av å ha nøkkeltall som retter oppmerksomheten mot bruk av naturressurser og miljø. Korrigert for lønns- og prisvekst gikk energikostnadene klart opp i fjor, ifølge regnskapstallene. Vi må tilbake til 2010 for å finne høyere kostnadsnivå. Snittet er nå på 127 kroner per kvadratmeter. Energikostnadene for bygg i Verdal er på 129 kroner per kvadratmeter, ifølge SSB.

De sentrale byggene (rådhus, skoler, sykehjem osv.) er regnet med. I snitt er arealet nasjonalt på 5 kvadratmeter per innbygger. Arealet er omtrent uendret. Dette er typisk en indikator hvor store kommuner kommer bedre ut enn små. Verdal er midt på treet hva gjelder arealeffektivitet, altså kvadratmeter bygg målt mot innbyggertallet. Legg merke til at gjennomsnittet er betydelig påvirket av de største kommunene.

Energibruk per bruker av kommunale bygg er et nytt nøkkeltall i barometeret. Statistisk sentralbyrå publiserer tallet, basert på et teoretisk antall brukere. Nøkkeltallet bør kunne si noe om energibruken er høy eller lav, men det vil være usikkerhet knyttet til statistikken.

Et viktig ressursspørsmål er hvor mye søppel som produseres. Søppelmengden er korrigert for antallet fritidsboliger som er registrert i kommunen, basert på nasjonale tall for bruk av fritidsbolig og antall personer per husstand. Dermed vil store hyttekommuner komme noe bedre ut i statistikken enn tidligere. Søppel per innbygger gikk ned i fjor, men det mangler en del data fra kommunene. Tallene er derfor ganske usikre.

Nasjonalt leveres 41,5 prosent av husholdningsavfallet til gjenvinning og biologisk behandling. Det er omtrent som før. De beste kommunene her ligger på godt over 50 prosent, de dårligste på ned mot og under 20 prosent. Andelen av avfallet som går til materialgjenvinning og biologisk behandling fra kommunen ligger litt over gjennomsnittet.

Kommunenes utgifter til rekreasjon i tettsted har økt med nesten 15 prosent det siste året, selv etter at vi har justert for lønns- og prisvekst. Det er andre året på rad at utgiftene øker betydelig på dette området.

Andelen av dyrket og dyrkbar jord som er omdisponert de siste årene, kan indikere presset på arealer i kommunen. I Verdal er svært lite jordbruksareal omdisponert de siste årene, ifølge statistikken.

I årets kommunebarometer har vi tre nøkkeltall for utslipp av klimagasser. Tallene viser at utslippene i alle tre kategorier har gått tydelig tilbake de siste årene. Verdal slipper ut 15550 kilo klimagasser per innbygger (målt i CO2-ekvivalenter). Kommunens utslipp er en god del over gjennomsnittet for landet.

Saksbehandling

2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
FRISTBRUDD: Andel byggesaker med overskredet frist	0	0	5,8	191	7,9	0	6	6	4,2
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 3 ukers frist	0	0	0	1	13	0	6		6
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 12 ukers frist	0	0	0	7	7,8	0	6		6
TILSYN: Andel av vedtatte byggesaker med faktisk tilsyn	0	3,5	0	235	9,6	25	1	1,9	1
GEBYR: Saksbehandlingsgebyr for enebolig	11500	11850	12500	243	14285	0	3,7	3,8	3,8
PLAN: Andel av byggesøknader innvilget ved dispensasjon fra plan	16	5	13	114	20	3	4,3	5,7	4,5
PLAN: Andel av byggesøknader i områder med restriksjoner som er innvilget	100	81	100	125	89	42	1	3,5	1
PLAN: Gebyr for privat forslag til reguleringsplan	45500	47000	49500	182	77000	10566	4,3	4,3	4,5

Andel saker med fristbrudd har gått litt ned de siste par årene, og i fjor var andelen på 7,9 for Kommune-Norge. De nyeste dataene som er brukt i Kommunebarometeret viser at kommunen brøt fristene i 5,8 prosent av sakene.

Antall faktiske tilsyn målt mot antall byggesaker viser fortsatt store variasjoner mellom kommunene, og en god del som ikke rapporterer. På grunn av endringer hos SSB er kildegrunnlaget i år nytt, dermed er de tidligere tallene i Kommunebarometeret ikke sammenlignbare. Kommunen har ikke ført tilsyn med byggesakene, ifølge statistikken. Hvorfor ikke?

Nasjonalt varierer gebyret for å saksbehandle en enebolig voldsomt. Noen kommuner oppgir at de ikke krever gebyr i det hele tatt, mens de dyreste kommunene ligger på en kostnad på nesten 30.000 kroner eller mer. Forbrukerrådet har sommeren 2018 advart SSB mot å slutte å samle inn dette nøkkeltallet. «Gjennomgangen Forbrukerrådet fikk gjort i 2017 viser at gebyrforskjellene er enorme og at forskjellene mellom kommunene blir større. I tillegg øker flere av gebyrene radikalt uten åpenbar grunn», påpeker rådet i et brev til byrået. Saksbehandlingsgebyret for enebolig er omtrent middels i Verdal på 12500 kroner, ifølge tallene fra Statistisk sentralbyrå.

Nasjonale tall viser at andelen byggesøknader som blir innvilget ved dispensasjon ligger ganske stabilt rundt 20 prosent. Det er imidlertid en god del kommuner som ikke har rapportert.

Andelen byggesøknader i områder med restriksjoner som har blitt innvilget har vært høy de siste årene. Andelen øker nasjonalt og er nå i gjennomsnitt på 89,4 prosent.

Gebyrene for privat forslag til reguleringsplan har gradvis økt de siste årene, og avstanden mellom de rimeligste og de dyreste kommunene øker. I Verdal må man betale 49500 kroner i gebyr for privat forslag til reguleringsplan. Størrelsen på gebyret er noe lavere enn gjennomsnittet for kommunene i landet.

Vann og avløp

2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
GEBYR: Årsgebyr, vann, avløp, renovasjon og feiing	8761	9166	10261	240	10107	0	4,2	4,1	3,4
VANNKVALITET: Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet E-coli	100	0	0	395	98	100	6	1	1
VANNKVALITET: Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet IE	100	0	0	382	98	100	6	1	1
VANNKVALITET: Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet farge	100	0	0	393	99	100	6	1	1
VANNKVALITET: Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet pH	100	0	0	384	96	100	6	1	1
LEVERANSE: Brudd i vannleveransen, snitt timer per år per innbygger	0	0	0	1	0,8	0	6	6	6
VANNLEKKASJE: Andel av vannet som går tapt på grunn av lekkasjer	20	0	0		30	6,1	4,6		
ALDER: Andel fornyet vannledningsnett siste tre år (%)	1	1,1	0	305	0,6	2,5	4	4,1	1
ALDER: Alder på vannledningsnettet (år)	29	29	29	118	33	18	4,1	4,1	4,2
ALDER: Andel fornyet spillvannsnett siste tre år, avløp (%)	0,3	0,2	1,2	39	0,6	1,4	2,4	2	5,2
ALDER: Alder på spillvannsnettet (år)	24	26	25	108	30	15,2	4,4	4,1	4,3
RENSEKRAV: Andel innbyggere som er tilknyttet anlegg som overholder alle rensekrav	1,6	6,9	6,9	290	58	112	1,1	1,3	1,3
ANLEGG: Antall stopp i kloakken per 100 km spillvannsnett	10,3	12,9	5,3	241	5,2	0	3	2,5	3,5
OVERSVØMMELSER: Antall oversvømte kjellere hvor kommunen har erkjent ansvar, per 10.000 innbyggere	0	0	0,7	336	0,6	0			3,4

Gebyrene skal i utgangspunktet være så lave som praktisk mulig. Samtidig er det viktig å se helheten. Det sentrale er om det er sammenheng mellom gebyrene og den anslåtte kvaliteten. Vann, avløp, renovasjon og feiing er inkludert. Summene er justert for den generelle lønns- og prisveksten i kommunesektoren, og vises dermed i faste 2018-kroner. Gebyrene har sunket det siste året, og er i snitt på 10107 kroner. Gebyrene for vann, avløp, renovasjon og feiing i Verdal er midt på treet. Lave gebyrer er positivt i barometeret. Men det skal helst ikke bety at anleggene er utdaterte og dårlig vedlikeholdt.

Nesten alle innbyggere tilknyttet kommunale vannverk har tilfredsstillende kvalitet på vannet, men de fire nøkkeltallene bidrar særlig til å identifisere kommuner hvor dette ikke er tilfellet. Det er først og fremst pH-verdier som er et problem i en del kommuner.

Lekkasje fra vannledningsnettet er et problem i mange kommuner, hvor en stor del av vannet rett og slett forsvinner. Det er dårlig utnyttelse av ressursene, og her er det ingen bedring å spore over tid. I snitt forsvinner fortsatt 29,9 prosent av vannet på veien. I de dårligste kommunene er lekkasjen på rundt eller over 50 prosent.

Fornyingen av vannledningsnettet har de tre siste årene stått på stedet hvil. Kommunen er blant de i landet med lavest fornyelsestakt akkurat nå.

I tillegg til fornyelsestakten for vann- og avløpsnett, har vi i år også med gjennomsnittlig alder for ledningsnettet. Vannledningsnettet i Kommune-Norge som har en kjent alder, er i snitt 33 år gammelt. I Verdal er snittet 29 år. Det gir kommunen en 118. plass på denne tabellen.

Heller ikke spillvannsnettet skiftes ut raskt nok på nasjonalt nivå. Andelen av spillvannsnettet som er fornyet siste tre år er nå 0,6 prosent. Utskifting av spillvannsnettet i Verdal har vært prioritert en del høyere enn i normalkommunen de tre siste årene, ifølge statistikken.

I snitt er spillvannsnettet i kommunen som har en kjent alder, på 25 år. Snittet for Kommune-Norge er 30 år.

Økonomi

10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
DRIFTSMARGIN: Korrigert netto driftsresultat siste år, i prosent av brutto driftsinntekter	2,6	2,4	-0,5	278	1,6	4,6	2,8	2,9	2,5
DRIFTSMARGIN: Korrigert netto driftsresultat siste fire år, i prosent av brutto driftsinntekter	0,6	1,7	1,6	280	3	5,8	1,9	2,4	2,5
DRIFTSMARGIN: Brutto driftsresultat siste år i prosent av brutto driftsinntekter	3,7	4,3	-0,5	303	2	10	3,6	4,2	2,5
DISPOSISJONSFOND: I prosent av brutto driftsinntekter	5	6,5	4,2	340	10,1	27	2,3	2,3	1,8
DISPOSISJONSFOND: Endring i disposisjonsfond siste år	2,2	1,5	-2,3	334	-1,3	7,9	3,5	3,6	2,8
GJELD: Netto renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	61	62	64	311	34	-14,7	2,3	2,2	2,2
GJELD: Endring i renteeksponert gjeld siste år	16,1	1,3	1,8	212	-2,3	-22	1,9	3,1	3,2
NETTO FINANSUTGIFTER: I prosent av brutto driftsinntekter, eksklusive avdrag	2,2	2,3	2,2	389	0,5	-1,8	1,2	1	1
INVESTERINGER: Snitt siste fire år, som andel av brutto driftsinntekter	9,1	10,5	11,4	164	15	5,5	4,8	4,6	4,4
LÅN: Andel av investeringene som finansieres med lån, siste fire år	85	91	98	387	69	44	1,8	1,5	1,4
PREMIEAVVIK: Oppsamlet beløp i balansen, i prosent av brutto driftsinntekter	4,6	3,5	4,1	140	5,8	0,8	4,1	4,5	4,4

Kommunal Rapport korrigerer netto driftsresultat for å vurdere driftsøkonomien. Nytt av året er at en del kommuner får inntekter fra Havbruksfondet. Denne utbetalingen er trukket fra, for å gi et bedre bilde av den langsiktige, løpende driftssituasjonen. Nasjonalt ble korrigert netto driftsresultat på 1,6 prosent i 2018. For dette nøkkeltallet kan det være viktigere å se på kommunens eget resultat, enn hvordan man klarer seg mot resten av landet. Korrigert netto driftsresultat var -0,5 prosent i fjor. Teknisk beregningsutvalg anbefaler en pluss på 1,75 %. Resultatet var en del dårligere i fjor enn året før. Det kan være et faresignal som politikerne bør ta på alvor.

Målt over de siste fire årene har driften gått i pluss.

Disposisjonsfondet er ikke en fysisk bankkonto, men en størrelse i regnskapet som har stor betydning for handlingsrommet i budsjettet. Tallene viser en liten nedgang nasjonalt det siste året, men nivået ligger fortsatt høyt. Fondene i kommunene samlet er nå på 10,1 prosent av brutto driftsinntekter. Verdal har litt penger på 'bok' i form av disposisjonsfond, men det bør nok bli større for å kunne være en solid buffer i regnskapet. Har kommunestyret vedtatt et mål for hvor stort disposisjonsfondet bør være?

Netto renteeksponert gjeld er en indikator som viser lavere gjeldsgrad enn netto lånegjeld. Her regnes inn penger kommunen selv har utestående hos andre, gjeld som finansieres av selvkostområdene og penger og andre omløpsmidler kommunen selv har plassert. I snitt er renteeksponert gjeld på 33,6 prosent av brutto driftsinntekter, noe lavere enn for ett år siden. Netto renteeksponert gjeld er langt høyere enn landsgjennomsnittet, målt mot brutto driftsinntekter. Verdal ligger på 64 prosent.

Det siste året har gjeldsgraden i Verdal vært omtrent uendret.

Kommune-Norge samlet bruker 0,5 prosent av brutto inntekter på å dekke netto finansutgifter, før vi tar hensyn til avdrag. Verdal bruker hele 2,2 prosent av inntektene på å betjene gjelda, før avdrag.

Investeringsnivået har vært ganske lavt i Verdal de fire siste årene.

GRATULERER
med klimavennlige investeringer i 2018
AGDER RENOVASJON IKS | ALTA KOMMUNE | BÆRUM KOMMUNE | DYRØY ENERGI AS | EID INDUSTRIHUS KF ELVERUM KOMMUNE | ELVERUM TOMTESELSKAP AS ENEBAKK KOMMUNE | FJELL VATN, AVLØP OG RENOVASJON AS | FLATANGER KOMMUNE | FLATÅS IDRETTSLAG | FLESBERG KOMMUNE | GJØVIK RÅDHUS AS | GRANE KOMMUNE HALDEN KOMMUNE | HAUGALAND INTERKOMMUNALE MILJØVERK | HIAS IKS | JEVNAKER KOMMUNE KONGSVINGER KOMMUNE | KRØDSHERAD KOMMUNE KVÆFJORD KOMMUNE | KVÆNANGEN KOMMUNE | LINDÅS KOMMUNE | LYNGEN KOMMUNE | MIRA IKS | MOLDE OG ROMSDAL HAVN IKS | MOSS KOMMUNE | NESODDEN KOMMUNE | NORD-ODAL KOMMUNE | NÆRØY KOMMUNE OPPEGÅRD KOMMUNE | OPPLEVELSESSENTERET ØSTFOLDBADET AS | OSLO KOMMUNE | RENDALEN KOMMUNE | RENOVASJON I GRENLAND IKS RØDVEN VASSVERK SA | RØMSKOG KOMMUNE | SEL KOMMUNE | SKAUN KOMMUNE | SKJERVØY KOMMUNE STAVANGERREGIONEN HAVN IKS | STEINKJERBYGG KF SURNADAL KOMMUNE | SØNDRE LAND KOMMUNE SØR-ODAL KOMMUNE | TIME KOMMUNE TRONDHEIM KOMMUNE | TVEDESTRAND KOMMUNE TØNSBERG KOMMUNE | ULVIK HERAD | VESTFOLD FYLKESKOMMUNE ÅLESUNDREGIONEN INTERKOMMUNALE MILJØSELSKAP IKS
I 2018 finansierte KBN 85 store og små grønne prosjekter i over hele landet. Totalt betalte vi ut 7,3 milliarder kroner i grønne lån til klima- og miljøvennlige investeringer i kommunesektoren i fjor.
Når dere kutter klimagassutslippene, kutter vi renta. Grønne lån får en lavere rente enn ordinære lån.
Ta kontakt med oss for gunstig finansiering av deres grønne investeringer i 2019!
www.kommunalbanken.no/gronn
KBN Kommunalbanken Norge

Hva er korrigert netto driftsresultat?

Netto driftsresultat er det viktigste nøkkeltallet i kommunesektoren. Det er både KS og staten enige om. Netto driftsresultat forteller imidlertid ikke alltid hvordan den reelle, langsiktige driftsmarginen er, fordi det er enkeltinntekter og utgifter som forstyrrer bildet.

Tabellen under viser utviklingen i korrigert netto driftsresultat for kommunen. Anbefalt nivå er Teknisk beregningsutvalgs generelle anbefaling for kommunesektoren (1,75 %).

Nytt i 2019 er at vi korrigerer for utbetalingen fra Havbruksfondet. Dette er reelle inntekter kommunene kan bruke som de ønsker, men inntekten kan i realiteten ikke finansiere løpende drift i særlig grad, med mindre kommunen bruker den over flere år. Inntekten for 2019 blir om lag 1/7 av nivået i 2018, og nivået i 2020 er fullstendig ukjent.

Å se på driftsresultatet inkludert Havbruksfondet betyr at man i mange tilfeller vil få et bedre inntrykk av driftsøkonomien enn det som er realiteten.

Netto driftsresultat har i hovedsak vært bedre enn den reelle driftsmarginen skulle tilsi de siste årene. Kommunal Rapport korrigerer derfor netto driftsresultat for to faktorer: netto premieavvik (funksjon 170/funksjon 171) og netto avsetninger til bundne fond.

I mange kommuner spiller korreksjonen liten rolle, men generelt vil korrigert netto resultat være lavere enn det som er oppgitt som netto driftsresultat.

I enkeltkommuner vil det for enkelte år være betydelig forskjell mellom netto driftsresultat og korrigert resultat.

Til og med barometeret i 2014 justerte vi også for momskompensasjon for investeringer, som tidligere ble ført som en inntekt i driftsregnskapet.

Slik er korreksjonen beregnet for kommunen siste år:

REGNSKAPSÅR	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Brutto driftsinntekter	841	895	903	1008	1010	1053	1085	1145	1186	1229
- utbetaling Havbruksfondet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brutto driftsinntekter korrigert	841	895	903	1008	1010	1053	1085	1145	1186	1229
Netto driftsresultat	-6,4	42,4	23,7	24,9	-11,8	-3,7	17,7	28,8	36,6	-5,2
- utbetaling Havbruksfondet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- mva på investeringer	14,3	32	30	14,4	5,8	7	0	0	0	0
+ bruk av bundne fond	9,2	3,4	6,6	14,2	18,1	9,8	10,3	8,8	13,7	19,9
- avsetning til bundne fond	5,2	9,8	3,6	13,5	11,3	13,1	15,7	8,7	24,4	18,7
+ netto utgifter f 170	-10,5	-4,6	-5,7	0	-17,7	1,8	3,8	-6,4	-5,7	-11
+ netto utgifter f 171	0	0	0	0	0	0	8	7,3	8,2	9,1
Korrigert netto driftsresultat	-27,2	-0,6	-9	11,1	-28,4	-12,2	24,1	29,8	28,4	-5,8

Tabellen viser korreksjonen i kommunen, målt i millioner kroner.

Kostnadsnivå

5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Snitt	Topp	Kommunens karakter		
	KB 2017	KB 2018	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2019	KB 2017	KB 2018	KB 2019
GRUNNSKOLE: Netto utgifter til grunnskole per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	14825	15555	16013	286	14354	12745	3,2	2,6	2,4
PLEIE OG OMSORG: Netto utgifter til pleie og omsorg per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	16120	15184	15688	40	18822	15042	4,8	5,5	5,6
BARNEHAGE: Netto utgifter til barnehage per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	7917	8308	8571	117	8750	7737	5,3	4,4	3,9
BARNEVERN: Netto utgifter til barnevern per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	1725	2182	2256	178	2310	1166	4,4	3,8	3,6
SOSIALTJENESTE: Netto utgifter til sosialtjeneste per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	3976	3104	2680	207	2934	1226	2,6	3,3	3,9
KOMMUNEHELSE: Netto utgifter til kommunehelse per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	2308	2397	2633	138	2864	2088	4,9	4,7	4,2
ADMINISTRASJON: Netto utgifter til administrasjon per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	3744	3677	4379	161	4192	3298	4,2	4	3,3

Kostnaden er beregnet ut fra netto utgifter i tjenesten i fjor, korrigert for utgiftsbehovet slik det framkommer i statsbudsjettet for 2018. Dermed fanger vi opp ulikheter som går på størrelse, sammensetning osv. Den historiske kostnaden er justert for kommunal lønns- og prisvekst, slik at alle tall presenteres i faste 2018-kroner. Dermed er det lett å se om tjenesten blir dyrere eller rimeligere fra år til år. Netto utgifter til grunnskolen (korrigert for utgiftsbehovet) i Verdal ligger litt høyere enn gjennomsnittet. Kostnadene ble litt høyere i kommunen i fjor, justert for lønns- og prisveksten.

Kommunene som drifter pleie og omsorg dyrest, ligger over 50 prosent over de rimeligst drevne kommunene i kostnad - og det er etter at vi har korrigert for ulikt utgiftsbehov. Innen pleie og omsorg ligger kostnadene ganske lavt målt mot resten av landet. Justert for lønns- og prisveksten økte utgiftene i pleie og omsorg med 3,3 prosent i fjor, ifølge statistikkene.

Netto utgifter til barnehage har nasjonalt vært ganske stabile de siste årene, justert for lønns- og prisvekst. Statistikken er bare sammenliknbar tilbake til 2015. Barnehagekostnadene i kommunen ligger midt på treet. Kostnadene i barnehagene økte med 3,2 prosent i fjor, justert for lønns- og prisveksten.

Kostnadene i Barnevern-Norge sto stille i fjor, målt per innbygger, etter at vi altså har korrigert for lønns- og prisvekst. Året før var kostnadsveksten svært høy. Kostnadene i barnevernet i Verdal er midt på treet. Det siste året har utgiftene i barnevernet gått opp med 3,4 prosent, etter at vi har tatt hensyn til prisveksten.

Slik kommer kommunene i fylket ut på totaltabellen

PLASS	KOMMUNE	GRUNN-SKOLE	PLEIE OG OMSORG	BARNE-VERN	BARNE-HAGE	HELSE	SOSIAL	ØKONOMI	KOST-NADER
5	Oppdal	7	313	23	75	19	77	28	123
53	Orkdal	70	275	69	247	81	320	119	33
61	Inderøy	89	322	113	143	175	108	263	11
68	Klæbu	84	411	128	160	38	100	216	1
72	Skaun	132	148	83	125	284	282	244	108
80	Ørland	206	80	259	39	310	89	395	74
95	Hitra	315	21	28	285	200	94	236	95
99	Steinkjer	38	279	337	127	352	215	290	148
104	Verdal	185	330	29	51	309	225	337	102
117	Selbu	223	139	231	189	35	46	268	150
119	Trondheim	119	329	95	240	237	147	217	130
121	Namdalseid	297	90	110	28	343		258	55
126	Malvik	58	276	301	222	261	155	326	42
127	Meråker	55	272	247	236	48	30	124	170
137	Agdenes	130	384	31	276	54	335	63	84
141	Osen	234	142	305	44	267	81	125	36
146	Rennebu	51	383	5	37	75	28	254	272
148	Bjugn	298	268	123	162	373		164	2

Tabellen viser maksimalt 20 kommuner for fylker med mer enn 20 kommuner.

De beste kommunene i kommunegruppa

PLASS	KOMMUNE	GRUNN-SKOLE	PLEIE OG OMSORG	BARNE-VERN	BARNE-HAGE	HELSE	SOSIAL	ØKONOMI	KOST-NADER
4	Mandal	77	33	202	103	321	7	111	66
11	Hole	27	12	141	392	119	243	64	92
35	Sogndal	50	281	65	212	95	266	44	300
48	Os	104	257	74	277	372	262	73	171
52	Vennesla	216	144	130	164	62	35	68	198
57	Førde	34	61	186	142	297	323	260	147
69	Gjesdal	69	51	194	402	389	301	71	60
70	Herøy	199	307	82	112	317	160	309	69
76	Re	152	11	105	159	292	299	295	181
80	Ørland	206	80	259	39	310	89	395	74
87	Bamble	145	56	19	311	231	217	120	312
104	Verdal	185	330	29	51	309	225	337	102
124	Time	219	60	60	373	259	363	239	117
126	Malvik	58	276	301	222	261	155	326	42
132	Meland	157	106	116	274	186	117	364	275
140	Askim	131	163	304	308	398	294	148	26
161	Sund	137	338	212	265	339	264	310	27
163	Kongsvinger	204	374	175	96	411	144	170	31
183	Strand	325	99	45	414	335	222	30	109
200	Stord	179	40	269	294	355	178	372	143

Slik gikk det med de kommunen likner mest på

PLASS	KOMMUNE	GRUNN-SKOLE	PLEIE OG OMSORG	BARNE-VERN	BARNE-HAGE	HELSE	SOSIAL	ØKONOMI	KOST-NADER
4	Mandal	77	33	202	103	321	7	111	66
43	Stange	43	216	41	179	275	338	91	214
51	Løten	146	258	310	128	194	319	10	72
53	Orkdal	70	275	69	247	81	320	119	33
64	Østre Toten	261	3	336	299	226	11	256	203
66	Gran	116	312	62	368	193	112	257	30
86	Sykkylven	211	170	225	194	139	8	283	93
99	Steinkjer	38	279	337	127	352	215	290	148
101	Volda	112	143	321	87	228	229	269	281
104	Verdal	185	330	29	51	309	225	337	102
160	Melhus	180	255	311	367	278	207	188	29
169	Modum	306	30	162	379	366	311	185	160
171	Aurskog-Høland	281	373	53	411	240	261	208	13
185	Lunner	191	247	279	353	182	119	327	114
191	Sortland	311	72	181	211	322	72	169	236
199	Namsos	218	264	274	74	214	277	195	125
202	Eigersund	254	96	283	270	402	308	99	238
207	Levanger	150	336	268	113	55	327	391	157
229	Elverum	78	286	201	261	156	353	379	103
279	Holmestrand	208	418	200	122	137	98	184	

Utvalget er basert på indikatorer innen økonomi, demografi og geografi. Utvalget er gjort av Kommunal Rapport, basert i hovedsak på data fra statsbudsjettet.

Målt mot egne naboer

PLASS	KOMMUNE	GRUNN-SKOLE	PLEIE OG OMSORG	BARNE-VERN	BARNE-HAGE	HELSE	SOSIAL	ØKONOMI	KOST-NADER
61	Inderøy	89	322	113	143	175	108	263	11
61	Inderøy	89	322	113	143	175	108	263	11
99	Steinkjer	38	279	337	127	352	215	290	148
104	Verdal	185	330	29	51	309	225	337	102
104	Verdal	185	330	29	51	309	225	337	102
117	Selbu	223	139	231	189	35	46	268	150
126	Malvik	58	276	301	222	261	155	326	42
127	Meråker	55	272	247	236	48	30	124	170
127	Meråker	55	272	247	236	48	30	124	170
127	Meråker	55	272	247	236	48	30	124	170
152	Stjørdal	201	393	219	193	222	176	293	35
152	Stjørdal	201	393	219	193	222	176	293	35
152	Stjørdal	201	393	219	193	222	176	293	35
207	Levanger	150	336	268	113	55	327	391	157
207	Levanger	150	336	268	113	55	327	391	157
327	Snåsa	108	403	331	111	219	142	344	298
327	Snåsa	108	403	331	111	219	142	344	298
384	Tydal	409	218		181	89		121	370

Endringer i Kommunebarometeret fra tidligere år

Totalt er det ett nøkkeltall mindre i årets barometer, målt mot fjorårets versjon. Det er i år noen ganske få endringer hva gjelder hvilke nøkkeltall som er i bruk.

Den viktigste endringen er hvordan karakterskalaen er satt sammen. Karakteren 3,5 gis nå til kommuner som ligger på landsgjennomsnittet. Tester på tidligere års barometer indkerer at det har liten praktisk betydning for de aller fleste kommunene, men at det kan påvirke enkeltkommuner i betydelig grad.

Særlig for nøkkeltall hvor landsgjennomsnittet ligger nær de beste eller de dårligste kommunene, vil endringen ha stor effekt på karakterene.

Dette er en kort oversikt over de nye nøkkeltallene:

Grunnskole: Fysisk aktivitet, elevtimer på 5.-7. trinn.

Pleie og omsorg: Korttidsplasser, andel av opphold på sykehjem som er korttidsopphold. Demens, Antall vedtak om dagaktivitet til hjemmeboende med demens, målt mot antall hjemmeboende med demens.

Barnehage: Andel kommunale barnehager som oppfyller pedagognormen, uten dispensasjoner. Andel private barnehager som oppfyller pedagognormen, uten dispensasjoner. Et par andre nøkkeltall har fått ny kilde (Utdanningsdirektoratet i stedet for SSB).

Helse: Sykehus, antall opphold på sykehus per 1.000 innbyggere (erstatter antall innleggelser).

Sosialhjelp: Økonomisk rådgivning, årsverk til økonomisk rådgivning per 1.000 langtidsmottakere av stønad.

Miljø og ressurser: Energibruk per bruker av kommunale bygg. Utslipp av klimagasser per innbygger, i CO_2-ekvivalenter - alle utslipp, oppvarming og avfall.

Saksbehandling: Andel av byggesøknader innvilget ved dispensasjon fra plan. Andel av byggesøknader i områder med restriksjoner som er innvilget. Gebyr for privat forslag til reguleringsplan.

Slik blir karakterene fordelt mellom kommunene

De 5 % beste verdiene innen ett nøkkeltall får karakteren 6 - som er toppkarakteren.

Ved å sette grensen på ca den 20. beste kommunen unngår vi problemet ved at det ofte er enkelte kommuner som ligger særlig langt unna «normalen» i Kommune-Norge. Det ville også være urimelig om det bare var én kommune som kunne få toppkarakter.

På samme måte er grensen for bunnkarakteren 1 satt ved de 5 % laveste verdiene for nøkkeltallet.

En kommune som får karakteren 3,5 har et nøkkeltall som er lik landsgjennomsnittet.

Det er disse kommunene vi ofte betegner som «normalkommunen». Hvis en kommune mangler et nøkkeltall, har vi ignorert hele nøkkeltallet og beregnet totalscore ut fra de tallene som faktisk er levert.

Spørsmål om Kommunebarometeret? Send epost til barometer@kommunal-rapport.no.

Verdal

Folkehelseprofilen er et bidrag til kommunens arbeid med å skaffe oversikt over helsetilstanden i befolkningen og faktorer som påvirker denne, jamfør lov om folkehelsearbeid. Også andre informasjonskilder må benyttes i oversiktsarbeidet, se figuren nedenfor.

Statistikken er hentet fra Kommunehelsa statistikkbank per februar 2019 og er basert på kommunegrenser per 1.1.2018.

Utgitt av
Folkehelseinstituttet
Avdeling for helse og ulikhet
Postboks 222 Skøyen
0213 Oslo
E-post: kommunehelsa@fhi.no

Redaksjon:
Camilla Stoltenberg, ansvarlig redaktør
Else Karin Grøholt, fagredaktør
Fagredaksjon for folkehelseprofiler
Idékilde: Public Health England
Illustrasjon: Fete typer

Bokmål

Batch 0502191558.0702191513.0502191558.0702191513.11/02/2019 9:17

Nettside:
www.fhi.no/folkehelseprofiler

Noen trekk ved kommunens folkehelse

Trygghet og trivsel i oppveksten er temaet for folkehelseprofilen 2019, og indikatorer og figurer tar utgangspunkt i dette temaet.

Indikatorene som presenteres er generelt valgt med tanke på helsefremmende og forebyggende arbeid, men er også begrenset av hvilke data som er tilgjengelige på kommunenivå. All statistikk må tolkes i lys av annen kunnskap om lokale forhold.

Befolkning

- Andelen barn (0-17 år) i kommunen er på nivå med landet som helhet.

Oppvekst og levekår

- Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt, er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet. Lav husholdningsinntekt vil si at husholdningen har under 60 prosent av medianinntekten for husholdninger i Norge, og at brutto finanskapital er under 1G.
- Frafallet i videregående skole er ikke signifikant forskjellig fra landsnivået. Frafall er imidlertid en viktig folkehelseutfordring i hele landet. Klikk på indikator nummer 14 i folkehelsebarometeret for å se hvordan frafallet i kommunen varierer med foreldrenes utdanningsnivå.

Miljø, skader og ulykker

- Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de er litt eller svært fornøyd med lokalmiljøet, er ikke signifikant forskjellig fra landsnivået. Tallene er hentet fra Ungdata-undersøkelsen.

Helserelatert atferd

- Andelen gravide som røyker i begynnelsen av svangerskapet, er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet. På kommunenivå er det lite tilgjengelig informasjon om røyking. Gravides røykevaner kan imidlertid gi en pekepinn på hvordan kommunen ligger an når det gjelder røyking i den voksne befolkningen generelt.

Helsetilstand

- Forskjellen i forventet levealder mellom de som har grunnskole som høyeste utdanning og de som har videregående eller høyere utdanning, er ikke signifikant forskjellig fra landsnivået. Forskjellen i forventet levealder er en indikator på sosiale helseforskjeller i kommunen.
- Andelen i aldersgruppen 15-29 år som har psykiske symptomer og lidelser, er høyere enn i landet som helhet, vurdert etter data fra fastlege og legevakt.

Trygt og godt oppvekstmiljø i kommunen

Et godt oppvekstmiljø er viktig for at barn og unge skal kjenne seg trygge og oppleve mestring. Kommunen har virkemidler for å skape gode miljø i barnehagen, skolen og lokalsamfunnet. Kommunale tiltak kan også ha betydning for fritidsaktiviteter og oppvekstforhold i familien.

Barn og unges helse og livskvalitet dannes i samspill med andre barn og voksne. Dette samspillet foregår i de ulike miljøene som barn og unge er en del av, se figur 1. Unge som opplever støtte fra foreldre, lærere og medelever har mindre helseplager og er mer tilfredse med livet.

Familien

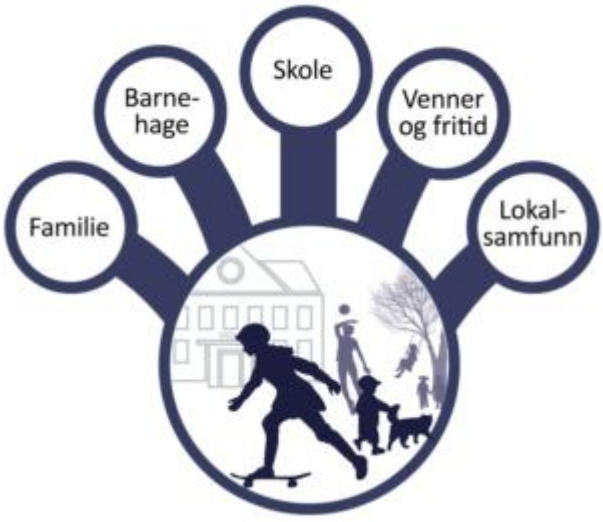
Familien danner grunnlaget for barns livskvalitet og psykiske helse. I en trygg familie får barna omsorg og kjenner tillit, noe som er viktig når de senere i livet skal skape gode relasjoner til andre mennesker.

Familieøkonomien har mye å si for barnas oppvekst. I planarbeidet er det viktig at kommunen er spesielt oppmerksom på lavinntektsfamilier og andre utsatte familier, se figur 2. Økonomiske bekymringer kan begrense tid og energi som foreldrene kan bruke på aktiviteter med barna. Økonomiske problemer kan også føre til stress i hjemmemiljøet og dermed påvirke foreldrenes egen psykiske helse, foreldreferdigheter og oppdragerstil. Sammenliknet med andre barn har barn i familier med lav inntekt oftere psykiske og fysiske helseplager.

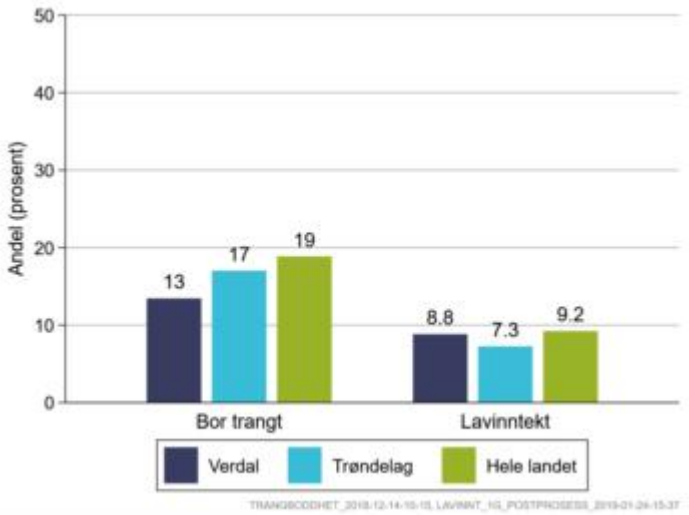
Årlig opplever om lag 20 000 barn og unge at foreldrene deres skilles eller tar ut separasjon. I tillegg er det mange samboende foreldre som går fra hverandre. Skilsmisse og samlivsbrudd er ikke nødvendigvis et problem i seg selv. Konflikter og dårlig samspill i familien kan derimot være skadelig, særlig dersom konfliktene er langvarige og intense, eller at barnet involveres i konflikten.

Forebyggingstiltak som tar sikte på å styrke foreldrerollen kan ha positiv effekt på barnas psykiske helse og livskvalitet. Det finnes en rekke foreldreveiledningsprogrammer. Her kan helsestasjonene ha en viktig rolle.

Figur 1. Oppvekstarenaer.

Figur 2. Andelen barn som bor i trange boliger, og andelen som bor i lavinntektshusholdninger (2017).

Venner og fritid

Med økende alder får venner og skolen stadig større betydning. Vennskap er en kilde til sosial og følelsesmessig støtte. Gode vennskap kan fremme god psykisk helse og livskvalitet og beskytte mot negative virkninger av mobbing og utestenging. Dersom det i lokalsamfunnet er gode og rimelige fritidstilbud og møteplasser for barn og unge, kan dette være med på å fremme gode relasjoner mellom ungdommene og hindre at noen blir stående utenfor.

Sosiale medier er i dag en viktig arena for barn og unge. Sosiale medier kan gjøre det lettere å ha kontakt med venner, finne nye venner og følge med på hva som skjer i lokalmiljøet og ute i verden. Noen bruker imidlertid så mye tid på sosiale medier at det går utover søvn, skole og venner. Figur 3 viser hvor stor andel som bruker mye tid på skjermaktiviteter.

Flere kommuner har gode erfaringer med å opprette egne møteplasser for ungdommer som bruker så mye tid på dataspill at det går utover søvn, skole eller andre fritidsaktiviteter. Slike møteplasser kan hjelpe ungdommer tilbake til skole og jobb.

Skole og barnehage

Skolen er en arena for faglig og sosial utvikling. Barn og unge har rett til et trygt og godt skolemiljø. De aller fleste trives på skolen, men noen mistrives og står i fare for å falle fra. Det å oppleve skolemiljøet som belastende eller stressende kan føre til psykiske plager og dårlige forutsetninger for læring. Å lære elevene strategier for problemløsning, samarbeid og kommunikasjon kan styrke barn og unges selvoppfatning, øke sjansene for at de opplever mestring, og bedre muligheten for læring, i tillegg til å forebygge angst og depresjon.

Gode barnehager kan bidra til at barna mestrer skolen bedre og til utjevning av sosiale forskjeller. Særlig for barn fra familier med lav sosioøkonomisk status, kan barnehagen ha stor betydning for språkutvikling og psykisk helse.

Mobbing

Barn og unge som opplever mobbing har betydelig økt risiko for å få psykiske problemer, søvnvansker og kroppslige plager som hodepine og magesmerter.

Figur 4 viser andelen ungdommer i kommunen som opplever mobbing.

Det finnes en rekke verktøy og programmer som kan forebygge mobbing og fremme god samhandling mellom barn og unge.

Når det gjelder digital mobbing, er det flere grunner til å være bekymret for konsekvensene: Det er vanskeligere å skjerme seg fra digital mobbing enn fra annen mobbing. Anonymiteten gjør at naturlige grenser for hvordan man oppfører seg mot andre, opphører. For den som blir mobbet er det vanskelig å stoppe eller begrense spredningen av digitalt innhold, og dette gjør situasjonen mer uforutsigbar og skremmende. Mobbingen kan nå ut til et stort publikum, noe som gjør at den som blir mobbet kan kjenne seg utrygg i alle sosiale situasjoner.

Lokalsamfunn

Å vokse opp i et nabolag og lokalsamfunn preget av fellesskap, sosial samhandling og varierte fritidsaktiviteter fremmer trivsel og helse blant barn og unge.

I arealplanleggingen kan kommunen legge til rette for trygge og aktivitetsfremmende omgivelser der barn og unge får varierte muligheter for sosialt samvær, og for å leke og utfolde seg sammen med andre.

Figur 5 viser hvordan ungdom i kommunen vurderer lokalmiljøet.

Fritidstilbud som utformes på en slik måte at de er tilgjengelige for alle, kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller. For unge med mindre nettverk og for flyktninger og unge utenfor skole og arbeidsliv, kan slike tiltak bidra til å styrke tilhørigheten til lokalmiljøet.

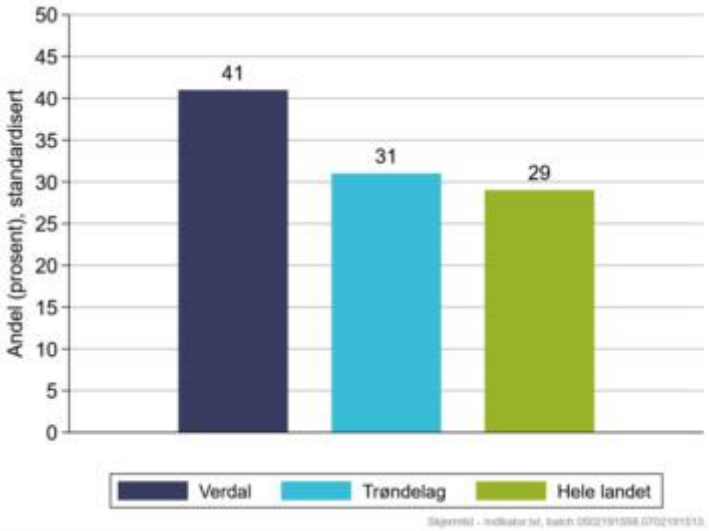
Gang- og sykkelveier og kollektivtransport kan gjøre det lettere og tryggere for barn og unge å treffes på fritiden.

Det at barn og unge deltar aktivt i planleggingen sammen med voksne, for eksempel gjennom ungdomsråd, er viktig for å lykkes med utviklingen av gode lokalsamfunn. Når barn og unge deltar, skaper det engasjement og ansvarsfølelse, og tiltakene treffer ungdommenes behov bedre.

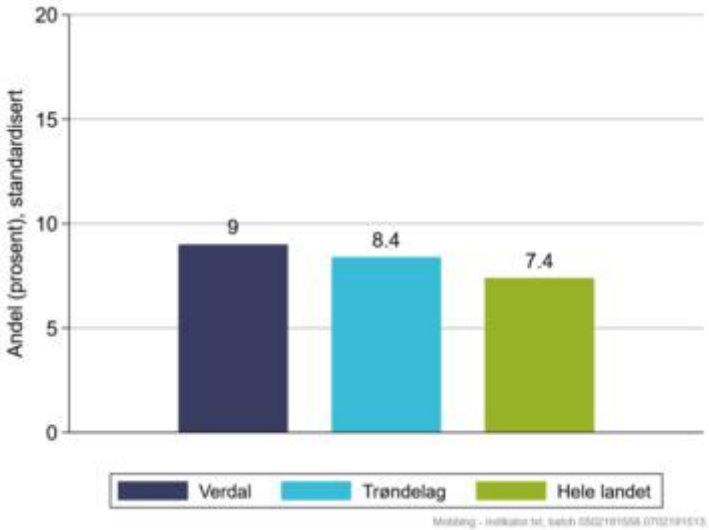
Les mer:

- Utvidet artikkel med referanser på www.fhi.no/folkehelseprofiler
- Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelsetiltak (rapport)
- Kapitler i Folkehelserapporten
- Helsedirektoratet: Program for folkehelsearbeid i kommunene

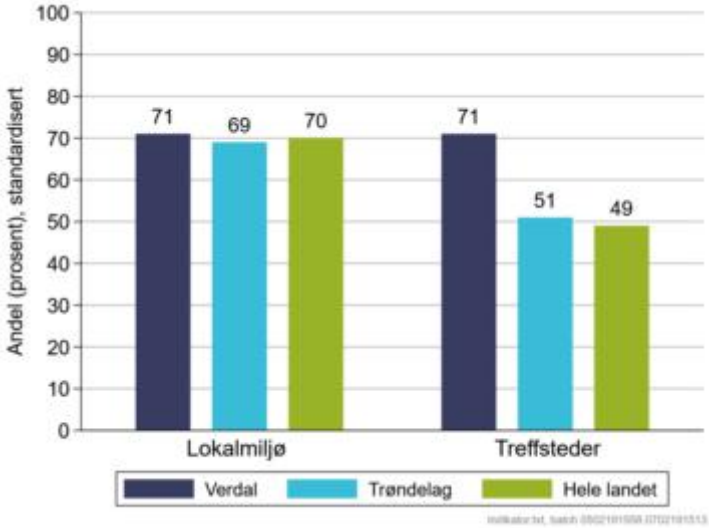
Figur 3. Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de daglig bruker mer enn fire timer på skjermaktiviteter utenom skoletiden (Ungdata 2016-2018).

Figur 4. Andelen ungdomsskoleelever som opplever at de blir mobbet minst hver 14. dag (Ungdata 2016-2018).

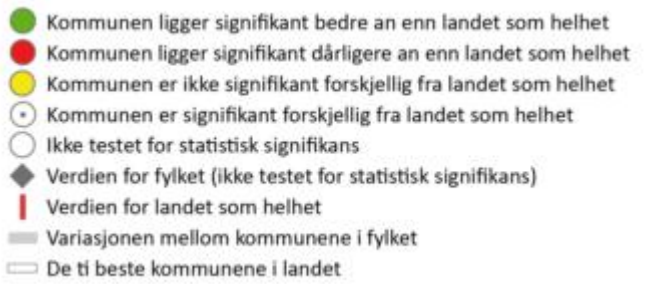
Figur 5. Andelen ungdomsskoleelever som er fornøyd med lokalmiljøet, og andelen som synes det i kommunen er et bra tilbud av lokaler der de kan treffe andre unge på fritida (Ungdata 2016-2018).

Folkehelsebarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenliknes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulik alders- og kjønnssammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikatornavnene for å se utvikling over tid i kommunen. I Kommunehelsa statistikkbank, http://khs.fhi.no finnes flere indikatorer samt utfyllende informasjon om hver enkelt indikator.

Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en folkehelseutfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

Tema		Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Verdal
Befolkning	1	Andel barn, 0-17 år	21	21	21	prosent	
	2	Personer som bor alene, 45 år +	23,8	24,7	25,4	prosent	
	3	Andel over 80 år, framskrevet	5,5	5	4,9	prosent	
Oppvekst og levekår	4	Vgs eller høyere utdanning, 30-39 år	81	84	81	prosent	
	5	Lavinntekt (hushold.), 0-17 år (ny def.)	8,8	7,3	9,2	prosent	
	6	Inntektsulikhet, P90/P10	2,4	-	2,8	-	
	7	Bor trangt, 0-17 år	13	17	19	prosent	
	8	Barn av enslige forsørgere	17	15	15	prosent	
	9	Stønad til livsopphold, 20-29 år	12	8,5	8,5	prosent (a,k)	
	10	Trives på skolen, 10. klasse	86	85	86	prosent (k)	
	11	Blir mobbet, Ungd. 2017	9	8,4	7,4	prosent (a,k)	
	12	Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	30	26	24	prosent (k)	
	13	Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	25	25	23	prosent (k)	
	14	Frafall i videregående skole	22	21	21	prosent (k)	
	15	Tror på et lykkelig liv, Ungd. 2017	73	72	73	prosent (a,k)	
Miljø, skader og ulykker	16	Fornøyd med lokalmiljøet, Ungd. 2017	71	69	70	prosent (a,k)	
	17	Med i fritidsorganisasjon, Ungd. 2017	63	69	66	prosent (a,k)	
	18	Fornøyd med treffsteder, Ungd. 2017	71	51	49	prosent (a,k)	
	19	Ensomhet, Ungd. 2017	19	19	19	prosent (a,k)	
	20	God drikkevannsforsyning (ny def.)	100	90	91	prosent	
	21	Forsyningsgrad, drikkevann	84	86	88	prosent	
	22	Skader, behandlet i sykehus	17,9	13,9	13,7	per 1000 (a,k)	
Helserelatert atferd	23	Lite fysisk aktive, Ungd. 2017	11	12	14	prosent (a,k)	
	24	Skjermtid over 4 timer, Ungd. 2017	41	31	29	prosent (a,k)	
	25	Røyking, kvinner	5,5	4,3	6	prosent (a)	
Helsetilstand	26	Forventet levealder, menn	78,5	79,5	79,1	år	
	27	Forventet levealder, kvinner	83,6	83,4	83,3	år	
	28	Utd.forskjeller i forventet levealder	3,7	4,6	5	år	
	29	Fornøyd med helsa, Ungd. 2017	69	71	71	prosent (a,k)	
	30	Psykiske sympt./lid., 15-29 år	183	165	159	per 1000 (a,k)	
	31	Muskel og skjelett	341	334	319	per 1000 (a,k)	
	32	Overvekt og fedme, 17 år	27	24	23	prosent (k)	
	33	Hjerte- og karsykdom	15,0	17,2	17,7	per 1000 (a,k)	
	34	Antibiotikabruk, resepter	373	335	340	per 1000 (a,k)	

Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor):
* = standardiserte verdier, a = aldersstandardisert og k = kjønnsstandardisert
1. 2018. 2. 2018, i prosent av befolkningen. 3. 2025, beregning basert på middels vekst i fruktbarhet, levealder og netto innflytting. 4. 2017, høyeste fullførte utdanning (av alle med oppgitt utdanning). 5. 2017, barn som bor i husholdninger med inntekt under 60 % av nasjonal median, og brutto finanskapital under 1G. 6. 2017, forholdet mellom inntekten til den personen som befinner seg på 90-prosentilen og den som befinner seg på 10-prosentilen. 7. 2017, trangboddhet defineres ut ifra antall rom og kvadratmeter i boligen. 8. 2015-2017, 0-17 år, av alle barn det betales barnetrygd for. 9. 2017, omfatter mottakere av uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, arbeidsledighetstrygd, overgangsstønad for enslige forsørgere og tiltaksmottakere (individstønad). 10. Skoleåret 2013/14-2017/18. 11. U.skole, opplevd mobbing hver 14. dag eller oftere. 12/13. Skoleåret 2015/16-2017/18. 14. 2015-2017, omfatter elever bosatt i kommunen. 15. U.skole, svarer «ja» på at de tror de kommer til å få et godt og lykkelig liv. 16. U.skole, svært eller litt fornøyd. 17. U.skole, svarer «ja, jeg er med nå». 18. U.skole, svært bra eller nokså bra tilbud. 19. U.skole, ganske mye eller veldig mye plaget. 20. 2017, definert som tilfredsstillende resultater mht. E. coli og stabil drikkevannsleveranse. Omfatter vannverk som forsyner minst 50 personer. 21. 2017, andel av totalbefolkningen som er tilknyttet vannverk som forsyner minst 50 personer. 22. 2015-2017, inkludert forgiftninger. 23. U.skole, fysisk aktiv (svett og andpusten) mindre enn én gang i uken. 24. U.skole, daglig utenom skolen. 25. 2013-2017, fødende som oppga at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i prosent av alle fødende med røykeopplysninger. 26/27. 2003-2017, beregnet basert på aldersspesifikk dødelighet. 28. 2002-2016, vurdert etter forskjellen i forventet levealder, ved 30 år, mellom de med grunnskole som høyeste utdanning og de med videregående eller høyere utdanning. 29. U.skole, svært eller litt fornøyd. 30. 2015-2017, brukere av primærhelsetjenestene fastlege og legevakt. 31. 2015-2017, 0-74 år, muskel- og skjelettplager og -sykdommer (ekskl. brudd og skader), brukere av primærhelsetjenestene fastlege/legevakt/fysioterapeut/kiropraktor. 32. 2014-2017, KMI som tilsvarer over 25 kg/m2, basert på høyde og vekt oppgitt ved nettbasert sesjon 1. 33. 2015-2017, omfatter innlagte på sykehus og/eller døde. 34. 2017, 0-79 år, utleveringer av antibiotika på resept.

Datakilder: Statistisk sentralbyrå, NAV, Norsk pasientregister, Ungdata-undersøkelsen fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet - Storbyuniversitetet, Utdanningsdirektoratet, Vernepliktsverket, Vannverksregisteret, Medisinsk fødselsregister, Hjerte- og karregisteret, Primærhelsetjenestene fastlege/legevakt/fysioterapeut/kiropraktor (KUHR-databasen i Helsedirektoratet) og Reseptregisteret. For mer informasjon, se http://khs.fhi.no.

Utvikling av Moparken del 2 - forurenset grunn

Saksbehandler:	Oddvar Govasmark	**Arkivref:**
E-post:	oddvar.govasmark@verdal.kommune.no	2018/6739 - /
Tlf.:	479 70 128	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	85/19
Kommunestyre	26.08.2019	65/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
SV v/Anne Kolstad fremmet følgende forslag til nytt pkt. 4:
4. Verdal kommune søker om eksterne midler til opprydding av forurensninga i Moparken.

Det ble først votert over rådmannens innstilling som ble enstemmig vedtatt.
Det ble så votert over forslaget fra SV som ble enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
1. Tiltaksplan for utskifting av forurensede masser i Moparken gjennomføres.
2. Moparken opprustes videre etter vedtatte plan.
3. Kostnadene med gjennomføring av tiltaksplanen innarbeides ved neste revidering av økonomiplan/budsjett.
4. Verdal kommune søker om eksterne midler til opprydding av forurensninga i Moparken.

Rådmannens forslag til vedtak:

5. Tiltaksplan for utskifting av forurensede masser i Moparken gjennomføres.
6. Moparken opprustes videre etter vedtatte plan.
7. Kostnadene med gjennomføring av tiltaksplanen innarbeides ved neste revidering av økonomiplan/budsjett.

Vedlegg:

1 Miljøteknisk undersøkelse og tiltaksplan
2 Bilde fra mars 2019
3 Bilde fra april 2019

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Bakgrunn:
Moparken er planlagt ombygd/utbygd i to byggetrinn, byggetrinn 1 ble ferdigstilt sommeren 2018. Byggetrinn 1 utgjør den vestlige delen av tomta, og adskiller dermed også byggetrinn 2 fra elva.

I forbindelse med gravearbeider i byggetrinn 2 ble det avdekt forhold som ga grunn til mistanke om forurenset grunn. I ett gravehull ble det funnet, i tillegg til søppel, oljelignende væske og det luktet olje.

Nærområdet:
Området ble utfylt på 1940 – 1960 tallet og ligger tett på utløpet til Verdalselva, som går ut til Kausmofjæra og til Trondheimsfjorden. Nedstrøms for tiltaksområdet ligger Ørin naturreservat i utløpet av Verdalselva. Naturreservatet ble opprettet i 1993, og er et delområde av Trondheimsfjorden våtmarkssystemer som er definert som et eget Ramsarområde. Området omfatter hele utløpet av Verdalselva.

Regler og myndighetskrav:
I samsvar med krav i forurensingsforskriftens kapittel 2 ble arbeidene stanset på grunn av mistanke om forurenset grunn og det ble bestilt miljøteknisk undersøkelse. Resultatet av undersøkelsen ved planlagt amfi var av en slik karakter at også resten av tiltaksområdet ble undersøkt. Ettersom den miljøtekniske undersøkelsen påviser forurensing, er det krav om utarbeidelse av tiltaksplan for håndtering av massene. Planen skal behandles av kommunen som forurensningsmyndighet etter forskriftens kapittel 2.

Forurensingsforskriftens kapittel 2 knyttes til tiltak som skal utføres. Dersom det ikke skal utføres tiltak kan alikevel plikt til å rydde opp i forurenset grunn inntreffe men da etter forurensingslovens 7. Det vil si at kommunen som grunneier/ansvarlig forurenser har en selvstendig tiltaksplikt dersom forurensingen utgjør en risiko for helse eller miljø.
Det er Fylkesmannen som utøver myndigheten etter forurensingslovens § 7 og som kan vedta pålegg om opprydding uavhengig av om det skal gjennomføres tiltak i det aktuelle området. I dette tilfellet er Fylkesmannen orientert om situasjonen, men har så langt ikke varslet pålegg om opprydding.

Omfang av forurensingen:
Miljøundersøkelsene avdekket forurensing i grunnen med særlig uakseptable verdier for benzen i området ved planlagt amfi. Bentzen kan muligens knyttes til oljeforurensning. I miljørapporten antydes det at bentzen kan stamme fra en punktkilde i området der det er planlagt amfi. Punktkilden kan for eksempel være nedgravde fat med olje og/eller drivstoff. Benzenforurensing ble ikke påvist i lignende grad i øvrige deler av tomta.

Analyseresultatene viser at øvrige deler av tomta er noe lettere forurenset enn det som ble påvist i den innledende undersøkelsen av amfiet. Det er likevel overskridelser i flere prøvepunkt med hensyn på akseptkriteriene for arealbruk park.

Om tiltaksplanen:
I korthet anbefales det i tiltaksplanen å skifte ut massene i sin helhet ned til uberørt grunn der amfiet er planlagt. Dette området er mest forurenset og i tillegg bør ikke amfiet fundamenteres

på grunn med mye søppel med hensyn på setninger. Arealet er ca 1000 m^2. Med anslått gjennomsnittlig dybde på masseutskiftingen til 2,2 meter og egenvekt på 2,0 blir det samlet ca 4400 tonn.

For deler av området anbefales det å la massene som ligger dypere enn 1 meter ligge uberørt. De deler av massene som ligger øverst og som er forurenset skiftes ut. Arealet er ca 3000 m^2. Det aller øverste laget er rene masser og kan beholdes, dette laget vil ha varierende tykkelse fra noen cm til ca 50 cm. Med anslått gjennomsnittlig dybde på masseutskiftingen til 0,6 meter og egenvekt 2,0 blir det til sammen 3600 tonn.

I tillegg er det en sone rundt amfiet som skal vurderes særskilt under gravingen, denne sonen utgjør ca 500 m^2. Uvisst hvor mye som må skiftes ut her, kan variere fra 50 cm dybde til ca 250 cm dybde. Med beregnet dybde på masseutskiftingen til 1 meter og egenvekt 2,0 blir det til sammen ca 1000 tonn.

Området lengst øst i parken er ikke berørt av hverken søppel eller forurensing, det vil si ingen særskilte tiltak. Areal ca 1500 m^2.

Metall bør sorteres ut og leveres til gjenvinning, hvor mye dette dreier seg om er uvisst, men en kan anta 0,5 tonn. Samlet behov for deponi kan, dersom antagelsene over er rett, bli 8500 tonn.

Normalt burde det for mengder og vekt beregnes en faktor fra faste teoretiske masser til løse oppgravde masser, typisk med 1,25 for morene sand og grus. Imidlertid består en stor del av massene i dette tilfellet søppel som neppe er særlig komprimert. Det gjør at det velges å ikke benytte slik omregningsfaktor. Med blandet avfall kan også egenvekt med faktor 2,0 være noe høyt.

Vurdering:

Kartlegging av forurenset grunn.
Moparken bør markeres i kommunens kartverk som «forurenset grunn» slik at en ved senere byggesaker eller reguleringssaker lettere kan ta hensyn til forholdene med miljøundersøkelsene og tiltak som er utført.

Kostnader:
Innherred Renovasjon har varslet at de kan ta imot forurenset masser fra Moparken. Massene kan dermed leveres i Skjørdalen. Pris for deponi er oppgitt av Innherred renovasjon til kr 686,25,- inkl.mva pr tonn. Dersom forutsetningene over stemmer blir samlet kostnad for deponering kr 5.833.125,- inkl.mva.
Kostnader med oppgraving, sortering (rene masser sorteres ut og blir igjen i parken), transport til mottak mm er grovt anslått til kr 975.000,- inkl.mva . Anslagene er usikker særlig med tanke på nødvendig tidsbruk med sortering.

Samlet kostnader for gjennomføring av tiltaksplanen er GROVT anslått til kr 6,81 mill kroner Kostnader er beregnet inkludert mva.

I utgangspunktet er det den ansvarlige forurenser som skal bære kostnadene med opprydding i forurenset grunn.

I henhold til forurensingslovens § 7 er det den «ansvarlige for forurensingen» som skal sørge for tiltak som skal hindre at forurensing oppstår. Dersom forurensingen har inntrådt, skal han sørge for å treffe tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av forurensingen. I korthet betyr

det at forurenser skal betale. Imidlertid har dom i Høyesterett vurdert grunneiers ansvar. Spørsmålet for Høyesterett var om grunneieren kunne sies å ha «noe som kan medføre fare for forurensning», jf. forurensningsloven § 7, når eiendommen allerede var forurenset da han erververt den. Dette besvarte Høyesterett bekreftende. Høyesterett uttalte at grunneieren er ansvarssubjekt, eventuelt ved siden av andre, og at det bare er i «helt spesielle tilfeller» dette kan tenkes ikke å gjelde. Der flere – både forurenser og grunneier – kan holdes ansvarlig, kan forurensningsmyndigheten velge hvem av disse som skal betale for oppryddingen. I følge Høyesterett kan det i tilfeller der en annen enn eier «klart peker seg ut som nærmere til å foreta effektive tiltak» etter omstendighetene være aktuelt å fravike dette utgangspunktet. I slike tilfeller kan det tenkes å innebære myndighetsmisbruk å rette krav mot grunneieren.

I dette tilfellet er det kommunen som er grunneier, noen andre som «klart peker seg ut som nærmere til å foreta effektive tiltak» kan vi ikke se at det er. Å starte en undersøkelse/etterforskning for å finne andre som klart peker seg ut som ansvarlig forurenser anses som lite hensiktsmessig etter så lang tid.

Det er muligheter for å søke miljødirektoratet om tilskudd til gjennomføring av oppryddingstiltak i grunn som er forurenset med helse- og miljøfarlige kjemikalier. Tilskuddsordningen er hjemlet i forskrift som tredde i kraft den 01.07.2015. Hjemmel for forskriften er gitt i stortingets årlige budsjettvedtak. Tildeling av midler for 2019 skal vurderes ut fra *miljøhensyn, områdets prioritering og de kriteriene som er gitt i kapittel 1420 post 39, 69 og 79 i Klima- og miljødepartementets årlige budsjettproposisjon.* Søknadsfristen for 2019 var i oktober 2018. Noen søknadsfrist for 2020 har vi ikke sett ennå.

Det vil bli undersøkt også andre muligheter for støtte til slik opprydding i gamle «miljøsynder».

Alternativ til gjennomføring av tiltaksplanen:
Forutsatt at forurensingen i grunnen ikke utgjør en risiko for helse eller miljø, og forurensningsmyndigheten ikke pålegger kommunen opprydding, kan planlagt tiltak avlyses eller utsettes. Det er imidlertid heller ikke kostnadsfritt. Materialer som stein etc. er innkjøpt og entreprenøren vil ha krav på vederlag for avlysning med tanke på «positiv kontraktsinteresse» (kontraktssummen er ca 8.000.000,- inkl mva). I tillegg bør parken tilsås eller bekles med ny plen. Samlet kan innkjøpte materialer og oppsigelse av kontrakt med entreprenør dreie seg om grovt anslått 3-4 millioner. Da blir kommunen eier av stein etc og kan gjenbruke den senere.

Uten opprydding vil området med forurenset grunn være uavklart og det vil lett bli mistenkt for å være kilde til enhver forurensing i Verdalselvas nedre del. Uten opprydding kan også publikum lett bli usikker på om området er tilstrekkelig trygt til den bruken som er planlagt (park). Det igjen kan medføre behov for framtidige undersøkelser og dokumentasjon med hensyn på miljøgifter i grunnen.

Konklusjon:
Rådmannen anbefaler, etter en helhetsvurdering, at tiltaksplanen for opprydding gjennomføres og at Moparken opprustes etter vedtatte plan.

Kostnadene med gjennomføring av tiltaksplanen innarbeides i økonomiplanen.

Verdal kommune

Miljøtekniske undersøkelser og tiltaksplan for forurenset grunn

Moeparken

Oppdragsnr.: **5152250** Dokumentnr.: **RIM02** Versjon: **E02** Dato: **2019-06-26**

Norconsult

Oppdragsgiver:	Verdal kommune
Oppdragsgivers kontaktperson:	Oddvar Govasmark
Rådgiver:	Norconsult AS, Klæbuveine 127B, NO7031 Trondheim
Oppdragsleder:	Siri Alette Aurstad
Fagansvarlig:	Guro Thue Unsgård (KS)
Andre nøkkelpersoner:	Maiken Reitan

Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent
E02	2019-06-26	For godkjennelse hos myndigheter	Maiken Reitan	Guro Thue Unsgård	Siri Alette Aurstad
D01	2019-06-13	For godkjennelse hos oppdragsgiver	Maiken Reitan	Guro Thue Unsgård	Siri Alette Aurstad

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult AS. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Sammendrag

I forbindelse med etablering av nye Moeparken i Verdal kommune, har Norconsult utført miljøtekniske grunnundersøkelser for å kartlegge forurensningssituasjonen. Den delen av parkområdet der det skal etableres amfi, ble prøvetatt 9.4.2019. Resultatene er gitt i Miljøteknisk grunnundersøkelser for Moeparken (RIM01). Analyseresultatene viste forurensning over akseptkriterier satt for parken. Det ble besluttet å kartlegge forurensningssituasjonen i øvrige deler av området som utgjør byggetrinn 2 av utvikling av parken. Supplerende undersøkelser ble utført 15.5.2019.

Historisk kartlegging, prøvegraving og kjemiske analyser bekrefter at massene består av søppel og forurensing, i deler av tomta. Delen lengst øst på tomta ble antatt å ligge utenfor område utfylt med diverse fyllmasser. Kjemiske analyser bekrefter at østlig del av tomta er ren. Øvrige prøvepunkt fra innledende og supplerende prøvetaking er forurenset over normverdi både i toppmasser (0-1 meter) og i dypereliggende masser (>1 meter).

Det ble påtruffet søppel i fyllmasser i alle prøvepunkt, bortsett fra i prøvepunkt på ren jord. Innslag og mengde søppel varierte veldig fra prøvepunkt til prøvepunkt. Det ble også påvist vann i alle prøvepunkt, med unntak av de to østligste prøvepunktene i ren jord. Deler av søppelmassene ligger under påtruffet vannstand. Det ble også observert oljelukt og lommer med olje i gravemassene.

Analyseresultatene viser at øvrige deler av tomta er noe lettere forurenset enn det som ble påvist i den innledende undersøkelsen av amfiet. Det er likevel overskridelser i flere prøvepunkt med hensyn på akseptkriteriene for arealbruk park.

I amfiet ble det funnet benzen i tilstandsklasse 5. Benzenforurensningen kan muligens knyttes til oljeforurensning, og kasting av tønner med drivstoff fra gammelt av. Tilstandsklasse 5 ble funnet i masser som var våte, eller lå under væske bestående av vann og/eller olje. Det ble også påvist benzen i massene over. Benzenforurensningen ble ikke påvist i lignende grad i øvrige deler av tomta. En helhetsvurdering av områdets forurensningssituasjon tyder på at det er en punktkilde med benzen i dette området.

Ved amfiet må massene utskiftes i sin helhet, da massene ikke er geoteknisk egnet for konstruksjonen som skal etableres. Det er gjort en risikovurdering av massene som ligger i amfiet med hensyn på helse og spredning. Risikovurdering viser uakseptabel risiko for helse mhp krom (VI). Det er usikkerhet knyttet til hvor langt denne forurensningen strekker seg utover amfiet. Det må gjøres supplerende prøvetaking av nærliggende og underliggende masser under utgraving. Gjenliggende masser må tilfredsstille stedsspesifikke akseptkriterier satt for tiltaksområdet som er beregnet i risikovurderingen.

Det er gjort en separat risikovurdering med hensyn på helse og spredning for masser som ligger fra 1 meter og dypere i prøvepunkt NO15, der det er påvist sink i tilstandsklasse 4. Risikovurderingen tilsier at massene i punktet ikke utgjør risiko for helse og spredning, og kan dermed bli liggende.

Tiltaksplanen beskriver hvordan utgravingen skal foregå, og hvordan massene må håndteres. Det må utarbeides en grave- og massehånderingsplan hvor forhold i denne tiltaksplanen, samt miljømyndighetens vilkår ivaretas. Planen må gjennomgås i et oppstartsmøte med entreprenør og miljøgeolog før utgraving. Toppmassene skiftes ut der forurensing overskrider akseptkriterier. Utgravingen bør skje når grunnvannstand og vannstand i elva er lav, og på fjære sjø for å unngå vann i byggegrop. Utgraving må videre skje seksjonsvis for å hindre inntrengning av store mengder vann i åpne byggegroper. Miljøgeolog må være til stede ved utgraving for å vurdere utstrekning av område som må masseutskiftes i tilknytning til utgraving ved amfiet. Gjenliggende masser nær amfiet må prøvetas i anleggsfasen for å avklare om det akseptabel risiko ved at massene blir liggende.

Innhold

1 Innledning 6
1.1 Bakgrunn 6
1.2 Myndighetskrav 6
1.3 Målsetting 7
2 Områdebeskrivelse 8
2.1.1 Tidligere utførte undersøkelser 9
3 Vurderingsgrunnlag 10
4 Miljøteknisk grunnundersøkelse 11
4.1 Prøvetakingsprogram 11
4.2 Observasjoner og faktisk prøvetakingsplan 11
4.3 Kjemiske analyser 13
4.4 Analyseresultat 13
4.5 Tolkning av analyseresultat 18
4.6 Sammenstilling av analyseresultat for hele byggetrinn 2, inkludert resultater fra innledende kartlegging av amfiet 18
4.6.1 Tolkning av analyseresultat for hele byggetrinn 2, inkl. amfi 20
4.6.2 Benzen 20
4.7 Konklusjon 22
5 Stedspesifikk risikovurdering med hensyn på helse og spredning 23
5.1 Hensikt 23
5.2 Helse- og spredningsrisiko 23
5.2.1 Byggetrinn 2, utenfor amfiet 24
5.2.2 Amfi 25
5.3 Stedsspesifikke akseptkriterier for Moeparken 28
6 Tiltaksplan 30
6.1 Bakgrunn 30
6.1.1 Myndighetskontakt 30
6.1.2 Orientering om prosjektet 30
6.1.3 Tidsplan 30
6.1.4 Kontaktopplysninger i prosjektet 30
6.2 Akseptkriterier 31
6.3 Risiko og avbøtende tiltak under anleggsarbeider 31
6.3.1 Risiko for forurensningsspredning 31
6.3.2 Tiltak for å hindre spredning av forurensning 32
6.3.3 Menneskelig eksponering under anleggsarbeidet 33
6.4 Utgraving, håndtering og disponering av forurenset masse 34

6.4.1 Generell håndtering *34*
6.4.2 Utgraving *34*
6.4.3 Massedisponering *34*
6.4.4 Mellomlagring *35*
6.5 Graving i nærhet av trær 35
6.6 Supplerende prøvetaking/Etterkontroll 36
6.7 Risiko etter anleggsperioden, gjenliggende masser 36
6.8 Oppfølging og kontroll 36
6.8.1 Entreprenør – oppfølging og kontroll *36*
6.8.2 Tiltakshaver - oppfølging og kontroll *37*
6.8.3 Sluttrapport *37*
6.8.4 Overvåkning etter anleggsfase *37*
7 Referanser **38**
8 Vedlegg **39**
8.1 Vedlegg 1 - Observasjoner fra feltarbeid 15.05 40
8.2 Vedlegg 2 - Observasjoner i felt sammenstilt med påviste tilstandsklasser 42
8.3 Vedlegg 3 – Stedsspesifikke akseptkriterier 44
8.4 Vedlegg 4 – Graveplan 45
8.4.1 Vedlegg 4.1 Massehåndtering 0-1 meter *45*
8.4.2 Vedlegg 4.2 Toppmasser som kan gjenbrukes *46*
8.4.3 Vedlegg 4.3 Toppmasser som må til godkjent deponi *47*
8.4.4 Vedlegg 4.4 Masseutskifting og buffersone for masser 1 meter og dypere *48*
8.5 Vedlegg 5 - Analyseresultat 49

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Verdal kommune skal etablere ny park i Moeparken. Tiltaksområdet ligger i Verdal på østsiden av Verdalselva. Lokaliseringer er vist i Figur 1 **Error! Reference source not found.**. Gårds og bruksnummer er 21/45. Området er regulert til parkområde.

Figur 1 Lokalisering av tiltaksområdet.

Gravearbeidene ble igangsatt uten at miljøtekniske undersøkelser var utført på forhånd. Under graving ble det avdekt mistanke om forurensning i området hvor det skal anlegges amfi, og arbeidene ble stanset. Norconsult har tidligere på oppdrag fra Verdal kommune gjort en innledende miljøteknisk grunnundersøkelse for det aktuelle området.

Den miljøtekniske grunnundersøkelsen avdekte at det var forurensning i massene, i tillegg til store innslag av søppel. Da det ble påvist forurensning i området, ble det anbefalt å utvide tiltaksområdet til å omfatte hele byggetrinn 2. Basert på funn i undersøkelsen, ble Norconsult på oppdrag fra Verdal kommune hyret inn for å utføre supplerende miljøtekniske undersøkelser for å avgrense forurensningen i horisontal og vertikal retning, samt utarbeide en tiltaksplan for gravearbeidene.

1.2 Myndighetskrav

Forurensningsforskriftens kapittel 2 har som hensikt å sikre at forurenset grunn blir håndtert slik at det ikke medfører uakseptabel helse- og miljørisiko ved terrenginngrep[1]. Tiltakshaver plikter å vurdere om det er mistanke om forurenset grunn i tiltaksområdet. Ved mistanke skal det utføres en miljøteknisk

[1] graving, planering, masseuttak, utfylling og andre inngrep som kan medføre skade eller ulempe ved at eksisterende forurensning spres eller gjøres mindre tilgjengelig for oppryddingstiltak

grunnundersøkelse. Dersom den miljøtekniske grunnundersøkelsen påviser forurensning, settes det krav til utarbeidelse av en tiltaksplan. Planen skal i utgangspunktet behandles av kommunen, som er forurensningsmyndighet i forhold til forurensningsforskriftens kapittel 2.

I forurensningsloven beskrives forbud mot forurensning generelt, også i tilfeller hvor det ikke er planlagt terrenginngrep. I lovens §7 påpekes at «*Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning…».* Videre sier §7 «*Når det er fare for forurensning i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven skal den ansvarlige for forurensning sørge for tiltak for å hindre at den inntrer. Har forurensningen inntrådt skal han sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den. Den ansvarlige plikter også å treffe tiltak for å avbøte skader og ulemper som følge av forurensningen eller av tiltakene for å motvirke den*.»

Fylkesmannen eller Miljødirektoratet er forurensningsmyndighet i henhold til forurensningsloven, og kan gi pålegg om at den ansvarlige for forurensning iverksetter tiltak for å hindre mulig spredning av forurensning fra tomta.

Lokaliteten ved Moeparken ligger med tett nærhet til elv og det foreligger risiko for spredning av forurensning til elv om tiltak ikke utføres. Norconsult anbefaler at kommunen avklarer med Fylkesmannen hvem som vil være riktige myndighet for behandling av denne tiltaksplanen, ettersom tiltaket berøres både av forurensningsforskriftens kapittel 2 og forurensningslovens §7.

1.3 Målsetting

Målsettingen med denne rapporten er tredelt:

- Kartlegge forurensningssituasjonen i Moeparken byggetrinn 2.
- Risikovurdering av masser >1 meter, for å etablere stedsspesifikke akseptkriterier for lokaliteten
- Foreslå tiltak som har som hensikt å sikre at terrenginngrep i Moeparken håndteres i henhold til forurensningsforskriftens kapittel 2, og forurensningslovens §7. Tiltakene er utformet for å tilfredsstille stedsspesifikke akseptkriterier satt ut ifra risikovurderingen

2 Områdebeskrivelse

En detaljert beskrivelse av området er presentert i Miljøteknisk grunnundersøkelser (RIM01, 7.5.2019).

Nye Moeparken er planlagt utbygd i to byggetrinn, hvorav byggetrinn 1 ble ferdigstilt sommeren 2018. Byggetrinn 1 utgjør den vestlige delen av tomta, og adskiller dermed også byggetrinn 2 fra elva.

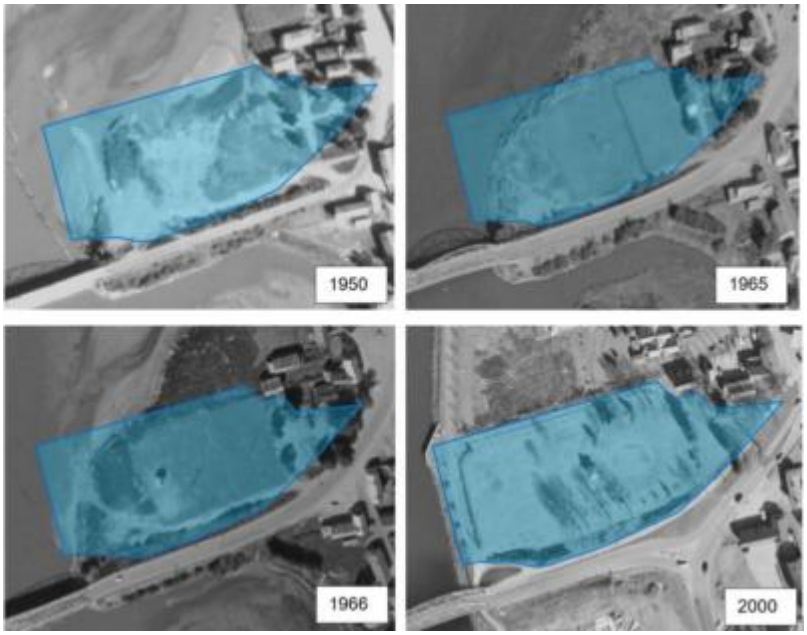
Området ligger på et flatt område omtrent på kote 2,6, som har original grunn av elve-/bekkeavsetninger. Området har tidligere vært en del av strandkant/elvekant til Verdalselva, som ble fylt ut på 1940- og 60-tallet.

Nærmeste resipient er Verdalselva som ligger i umiddelbar nærhet tiltaksområdet. *Verdalselva nedre* er i vann-nett klassifisert med svært dårlig økologisk tilstand, på bakgrunn av høye konsentrasjoner av kobber. Det er vurdert at de høye konsentrasjonene skyldes høye naturlige bakgrunnsverdier Området ligger tett på utløpet til Verdalselva, som går ut til Kausmofjæra og til Trondheimsfjorden i nord. Det er sannsynlig at grunnvannstand i området er sterkt påvirket av både vannstand i elva og av tidevannet fra fjorden.

Nedstrøms for tiltaksområdet ligger Ørin naturreservat i utløpet av Verdalselva. Naturreservatet ble opprettet i 1993, og er et delområde av Trondheimsfjorden våtmarkssystemer som er definert som et eget Ramsarområde. Området omfatter hele utløpet av Verdalselva, og området er på en størrelse som er sjeldent i Norge. Området har stor betydning som rasteplass for trekkfugler, men også som overvintringsplass for en rekke arter.

En gjennomgang av historiske kart viser hvordan området tidligere har vært strand og sjøkant, men er fylt ut, for det meste gjennom 40 og 60-tallet (se Figur 2).

Gamle storgate ligger rett øst for parken. Kjentfolk informerer om at det har vært bilverksted og bensinstasjon hvor Verdal Røde-kors holder til i dag, rett øst for tiltaksområdet. Ifølge historiske kart ser det ut til at bygget slik det framstår i dag er ført opp mellom 1965 og 1966. Videre informerer kjentfolk om at det i tilknytning til bilverkstedet var en søppelfylling. Det er grunn til å tro at søppelfyllingen trolig ikke var reservert bilverksteddriften, men var en lokal søppelfylling som ble benyttet av flere.

Figur 2 Flyfoto fra 1950, 1965, 1966 og 2000. Plassering av Moeparken er vist med blå skravur. Kilde: finn.no.

Deler av byggetrinn 2 ligger i et område som tilsynelatende ikke har vært en del av søppelfyllingen. Dette er et område lengst øst i parken, vist med rød innringning i Figur 3.

Figur 3 Tiltaksområdet. Rød innringing viser området hvor det tilsynelatende ikke er fylt ut søppelmasser

Per i dag framstår parken lik som den var i 2000, bortsett fra etablering av lekeplass på vestsiden av området nærmest elva, som ble etablert i byggetrinn 1 i dette prosjektet. Bygggetrinn 1 ble ferdigstilt sommeren 2018.

2.1 Tidligere utførte undersøkelser

Norconsult utførte 9.4.2019 prøvetaking av området der det skal etableres et amfi. Resultatene fra feltarbeidet er presentert i Miljøtekniske grunnundersøkelser (RIM, 7.5.2019).

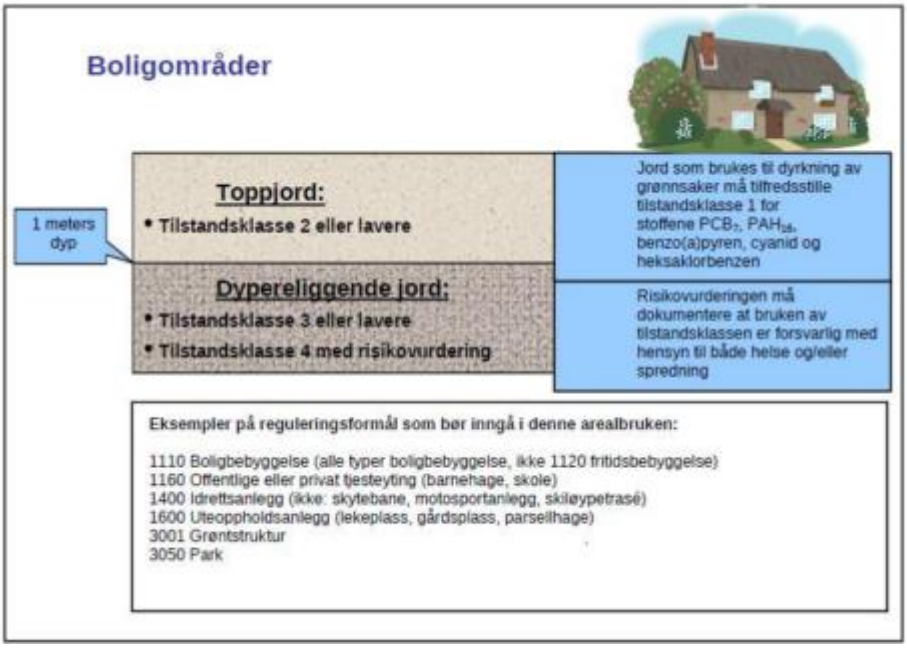
3 Vurderingsgrunnlag

Miljødirektoratet har utarbeidet en klasseinndeling med utgangspunktet i konsentrasjoner av miljøgifter i jord, utgitt i veileder TA2553/2009 [2]. Tilstandsklassene uttrykker helsefaren ved innhold av miljøgifter i jord ved ulike typer arealbruk. Med arealbruk menes arealbruk slik det framgår av kommuneplanen eller slik kommunen planlegger framtidig bruk av området. Beskrivelse av de ulike tilstandsklassene og med fargekoder er gitt i Tabell 1.

Tabell 1 Tilstandsklasser for forurenset grunn og beskrivelse av tilstand.

Tilstandsklasse	1	2	3	4	5
Beskrivelse av tilstand	Bakgrunn	God	Middels	Dårlig	Svært dårlig
Øvre grenseverdi styres av	Normverdi	Helsebasert	Helsebasert	Helsebasert	Farlig avfall

Aktuell arealbruk for Moeparken er park, og går under betegnelse boligområder i TA2553/2009 (se Figur 4).

Figur 4 Tilstandsklasser som er akseptable for toppjord og dypereliggende jord i boligområder, herunder også park. Kilde TA 2553/2009.

For arealbruk park vil forurensning vurderes mot følgende akseptkriterier:

- Toppjord (0-1 meter dyp): Tilstandsklasse 2 eller lavere
- Dypereliggende jord (1> meter under terreng): Tilstandsklasse 3 eller lavere. Tilstandsklasse 4 kan aksepteres hvis risikovurdering dokumenterer akseptabel risiko med hensyn på helse og spredning.

4 Miljøteknisk grunnundersøkelse

4.1 Prøvetakingsprogram

Det ble utarbeidet en prøvetakingsplan for hele byggetrinn 2. Hele området utgjør omtrent 6000 m^2. Ifølge veileder TA2553/2009 skal det på et tiltaksområde denne størrelse og arealbruk *Boligområder*, tas prøver fra minimum 18 prøvepunkt. 8 prøvepunkt var tidligere tatt i forbindelse med gravearbeidene for amfi. Planlagt gravedybde var ned til stedegen sjøbunn, eller kote 0. Prøvepunktene som ble planlagt for øvrig byggetrinn 2 er vist i Figur 5.

Prøvepunktene var satt ut med den hensikt i å avgrense forurensningen. Prøvepunkt NO11 og NO17 ble plasser i antatt rene områder, for å få en avgrensning i nordøstlig retning. Øvrige prøvepunkt er fordelt jevnt ut over området.

Figur 5 Prøvetakingsplan for byggetrinn 2

4.2 Observasjoner og faktisk prøvetakingsplan

En del prøvepunkt ble flyttet i felt grunnet kabelpåvisning, nærhet til store trær, og tilkomst til områder. Faktisk prøvetatte punkter er vist i Figur 6.

Figur 6 Faktisk prøvetatt 15.05.2019. Enkelte prøvepunkt er endret fra den opprinnelige planen.

Opprinnelig plassering av prøvepunkt NO16 viste seg å være på en gangsti som ble benyttet av publikum på tidspunktet for kartleggingen, og var derfor utilgjengelig for prøvetaking.

Massene i NO11 og NO17 var relativt like i beskaffenhet. Disse prøvepunktene som var plassert i antatt rent område, besto av et tynt lag med tilførte masser over tilsynelatende stedegne masser.

Toppmassene besto for det meste av tilført jord, og varierte i mektighet fra ca. 1 cm til ca. 80 cm. I NO12, NO15 og NO18 ble det observert barklag tilsvarende som observert også i den innledende undersøkelsen ved planlagt amfi. I NO16 besto massene av mye byggavfall som tegl og store betongfraksjoner. Det ble også observert en plate som kan inneholde asbest.

I de øvrige prøvepunktene og dybdene var det veldig varierte og lite homogene masser. Innslag av søppel og gravemasser varierte. I flere prøvepunkt var massene sorte, tilsynelatende farget av olje. Av søppel observert i de ulike prøvepunktene var det glass, porselen, lyspærer, flasker, bjelker, betong, fiber, tre, flis, skinn, klær og sko, wire, plast, diverse metallskrap. En detaljert profilbeskrivelse ligger i *Vedlegg 1 - Observasjoner fra feltarbeid 15.05.*

Gravingen ble avsluttet ved påtreffing av grunnvann i alle prøvepunktene, med unntak av NO11 og NO17, hvor det var stedegne sandmasser fra hhv 10 og 80 cm under tilfylte masser. For disse prøvepunktene ble det gravd ned til omtrent 2 meter under terreng.

4.3 Kjemiske analyser

20 prøver ble sendt inn til analyse. Prøvene ble valgt basert på visuell karakter og lagdeling. Prøver fra samme lag eller dybde som hadde samme karakter ble blandet sammen til en blandprøve for analyse.

Prøvenr	Rpresenterer	Blandprøve		
1	Topplag, ikke utfylt område	NO11-1	NO17-1	
2	Underliggende masse, ikke utfylt område	NO11-2		
3	Underliggende masse, ikke utfylt område	NO17-2	NO17-3	
4	Topplag	NO9-1	NO10-1	
5	Topplag, tilkjørt	NO14-1	NO15-1	NO18-1
6	Bark 1	NO12-2		
7	Bark 2	NO15-2		
9	Søppelmasser NO9	NO9-3	NO9-4	
9	Søppelmasser NO10	NO10-3	NO10-4	
10	Søppelmasser NO12	NO12-4		
11	Søppelmasser NO13	NO13-1	NO13-2	NO13-3
12	Søppelmasser NO14	NO14-2	NO14-3	
13	Søppelmasser NO15	NO15-4		
14	Søppelmasser NO16	NO16-2		
15	Søppelmasser NO18	NO18-3		
16	Søppelmasser sort 1	NO18-4		
17	Søppelmasser sort 2	NO10-2		
18	Søppelmasser, bløt	NO16-4		
19	Leire	NO10-6		
20	Leire	NO18-5		

Prøvene ble analysert hos ALS laboratory group for innhold av tungmetaller, PCB_7, PAH_{16}, BTEX og olje (alifater, C_5-C_{35}). Laboratoriet er akkreditert for de aktuelle analysene.

4.4 Analyseresultat

Resultatet fra de kjemiske analysene er vist i Tabell 2, og i kartframstilling i Figur 7 til og med Figur 10. Komplette analyserapporter fra laboratoriet finnes i Vedlegg 5 - Analyseresultat

Tabell 2 Sammenstilling av analyseresultat Tabellen er farget etter fargekoder for tilstandsklasser gitt i TA2553/2009. For parametere som ikke har tilstandsklasser er overskridelse av normverdi oppgitt i grå skravur

Prøvenummer		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ELEMENT	SAMPLE	1-Topplag gammel sone; NO11-1,NO17-1 Jord	2-Underliggende masse gammel sone:NO11-2 Jord	3-Underliggende masse gammel sone;NO17-2,NO17-3 Jord	4-Topplag:NO9-1,NO10-1 Jord	4-Topplag,tilkjørt;NO14-1,NO15-1,NO18-1 Jord	6-Bark 1:NO12-2 Jord	7-Bark 2:NO15-2 Jord	8-Søppelmasser NO9;NO9-3,NO9-4 Jord	9-Søppelmasser NO10;NO10-3,NO10-4 Jord	10-Søpppelmasser NO12;NO12-4 Jord
Tørrstoff (DK)	%	86	85,3	92,1	89,4	88,9	61,2	43,7	75	78,3	81,1
As (Arsen)	mg/kg TS	0,8	1,3	0,6	1,6	1,2	<0,5	<0,5	2,8	1,5	0,7
Cd (Kadmium)	mg/kg TS	0,04	<0,02	<0,02	<0,02	0,06	0,24	0,19	0,81	0,53	1,3
Cr (Krom)	mg/kg TS	17	15	14	20	14	9,1	9,1	20	32	25
Cu (Kopper)	mg/kg TS	37	14	11	20	14	16	17	59	53	200
Hg (Kvikksølv)	mg/kg TS	0,11	<0,01	<0,01	0,02	0,01	0,03	0,04	0,27	0,1	0,03
Ni (Nikkel)	mg/kg TS	14	18	13	17	14	12	9,8	18	16	19
Pb (Bly)	mg/kg TS	25	4	4	17	7	7	4	85	49	42
Zn (Sink)	mg/kg TS	85	37	30	53	36	220	170	710	480	430
PCB 28	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 52	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 101	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 118	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 138	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	0,0048	<0,0010	<0,0010
PCB 153	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	0,0045	<0,0010	<0,0010
PCB 180	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	0,0014	<0,0010	<0,0010
Sum PCB-7	mg/kg TS	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	0,0107	n.d.	n.d.
Naftalen	mg/kg TS	<0,010	<0,010	<0,010	0,013	<0,010	<0,010	<0,010	0,37	0,15	0,12
Acenaftylen	mg/kg TS	0,039	<0,010	<0,010	0,045	<0,010	0,026	<0,010	0,34	0,15	0,048
Acenaften	mg/kg TS	<0,010	<0,010	<0,010	0,012	<0,010	<0,010	<0,010	0,3	0,31	0,11
Fluoren	mg/kg TS	<0,010	<0,010	<0,010	0,023	<0,010	0,013	<0,010	0,36	0,52	0,077
Fenantren	mg/kg TS	0,038	<0,010	<0,010	0,15	<0,010	0,15	<0,010	1,3	2,4	0,51
Antracen	mg/kg TS	0,023	<0,010	<0,010	0,054	<0,010	0,036	<0,010	0,65	0,74	0,12
Fluoranten	mg/kg TS	0,15	<0,010	<0,010	0,33	0,033	0,32	<0,010	3,2	3,2	0,66
Pyren	mg/kg TS	0,13	<0,010	<0,010	0,27	0,028	0,26	<0,010	3,2	2,5	0,57
Benso(a)antracen	mg/kg TS	0,069	<0,010	<0,010	0,14	0,016	0,11	<0,010	1,6	1,4	0,27
Krysen	mg/kg TS	0,092	<0,010	<0,010	0,16	0,02	0,15	<0,010	2	1,5	0,32
Benso(b+j)fluoranten	mg/kg TS	0,11	<0,010	<0,010	0,18	0,026	0,18	<0,010	2,7	1,7	0,37
Benso(k)fluoranten	mg/kg TS	0,093	<0,010	<0,010	0,15	0,018	0,14	<0,010	2,1	1,5	0,28
Benso(a)pyren	mg/kg TS	0,092	<0,010	<0,010	0,19	0,024	0,16	<0,010	2,7	1,8	0,41
Dibenso(ah)antracen	mg/kg TS	0,024	<0,010	<0,010	0,043	<0,010	0,033	<0,010	0,54	0,42	0,096
Benso(ghi)perylen	mg/kg TS	0,095	<0,010	<0,010	0,15	0,018	0,11	<0,010	1,5	1,3	0,34
Indeno(123cd)pyren	mg/kg TS	0,079	<0,010	<0,010	0,12	0,014	0,097	<0,010	1,4	1,1	0,29
Sum PAH-16	mg/kg TS	1,03	n.d.	n.d.	2,03	0,197	1,79	n.d.	24,3	20,7	4,59
Benzen	mg/kg TS	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010
Toluen	mg/kg TS	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040
Etylbensen	mg/kg TS	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040
Xylener	mg/kg TS	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040
Sum BTEX	mg/kg TS	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Alifater >C5-C6	mg/kg TS	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5
Alifater >C6-C8	mg/kg TS	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0
Alifater >C8-C10	mg/kg TS	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0
Alifater >C10-C12	mg/kg TS	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0
Alifater >C12-C16	mg/kg TS	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0
Alifater >C16-C35	mg/kg TS	<10	<10	<10	13	10	20	20	50	27	24
Sum alifater >C12-C35	mg/kg TS	<10	<10	<10	13	10	20	20	50	27	24
Sum alifater >C5-C35	mg/kg TS	<20	<20	<20	13	10	20	20	50	27	24
Prøvepreparering		*******		*******	*******	*******			*******	*******	
TOC	% TS										1,3

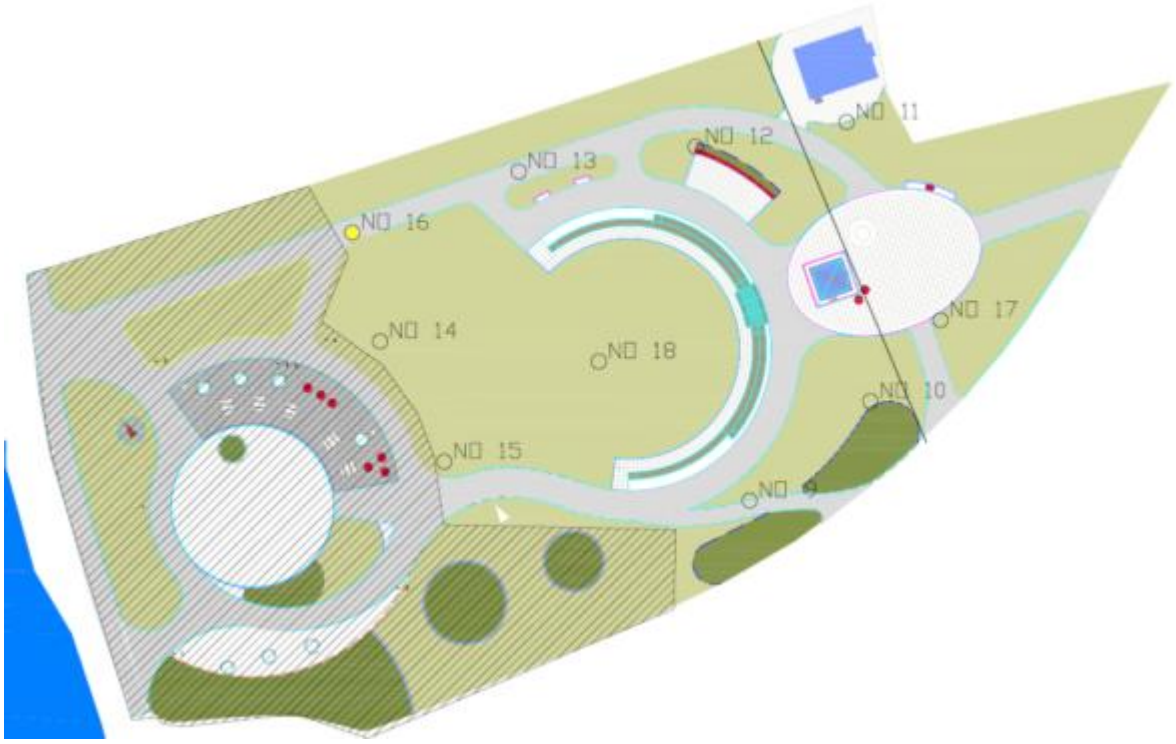
Prøvenummer		11	12	13	14	15	16	7	18	19	20
ELEMENT	SAMPLE	11-Søppelmasser NO13;NO13-1,NO13-2,NO13-3 Jord	12-Søppelmasser NO14;NO14-2,NO14-3 Jord	13-Søppelmasser NO15;NO15-4 Jord	14-Søppelmasser NO16;NO16-2 Jord	15-Søppelmasser NO18:NO18-3 Jord	16-Søppelmasser sort 1;NO18-4 Jord	17-Søppelmasser sort 2:NO10-2 Jord	18-Søppelmasser, bløt:NO16-4 Jord	19-Leire; NO10-6 Jord	20-Leire;NO18-5 Jord
Tørrstoff (DK)	%	80,2	82,4	69,5	86,5	89,3	82,6	83,7	67,4	78,1	79,4
As (Arsen)	mg/kg TS	4,8	9,1	2,9	3,4	0,9	2,3	1,8	10	0,6	1,9
Cd (Kadmium)	mg/kg TS	2,7	0,34	0,91	<0,02	4,4	0,34	0,69	0,3	0,03	<0,02
Cr (Krom)	mg/kg TS	23	27	43	18	18	24	24	58	21	32
Cu (Kopper)	mg/kg TS	65	45	49	18	430	25	27	550	20	38
Hg (Kvikksølv)	mg/kg TS	0,05	0,03	0,08	0,02	0,07	1,5	0,06	0,23	0,02	0,01
Ni (Nikkel)	mg/kg TS	20	29	17	17	14	16	18	51	18	30
Pb (Bly)	mg/kg TS	120	32	79	12	47	15	43	230	12	11
Zn (Sink)	mg/kg TS	330	310	1300	53	390	460	230	890	63	63
PCB 28	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 52	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 101	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 118	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010
PCB 138	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	0,0023	<0,0010	<0,0010
PCB 153	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	0,003	<0,0010	<0,0010
PCB 180	mg/kg TS	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	0,0031	<0,0010	<0,0010
Sum PCB-7	mg/kg TS	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	0,0084	n.d.	n.d.
Naftalen	mg/kg TS	0,033	0,071	0,3	<0,010	0,092	0,15	1,6	0,11	0,069	0,11
Acenaftylen	mg/kg TS	0,12	0,14	0,13	<0,010	0,22	0,4	0,22	0,045	0,024	<0,010
Acenaften	mg/kg TS	<0,010	0,021	0,17	<0,010	0,2	0,18	0,69	<0,010	0,23	<0,010
Fluoren	mg/kg TS	0,027	0,049	0,4	<0,010	0,28	0,33	0,83	0,022	0,13	0,011
Fenantren	mg/kg TS	0,41	0,36	1,6	<0,010	1	2,6	2,2	0,22	0,4	0,039
Antracen	mg/kg TS	0,14	0,14	0,46	<0,010	0,49	0,78	0,64	0,06	0,13	0,012
Fluoranten	mg/kg TS	1	0,74	3	0,02	2,3	4,9	5,3	0,33	0,49	0,088
Pyren	mg/kg TS	1	0,69	2,9	0,016	2,2	4,2	4,5	0,28	0,36	0,073
Benso(a)antracen	mg/kg TS	0,7	0,37	1,2	0,012	1,2	2	3,5	0,12	0,21	0,024
Krysen	mg/kg TS	0,83	0,51	1,4	0,018	1,3	2,1	3,8	0,16	0,21	0,031
Benso(b+j)fluoranten	mg/kg TS	1,2	0,81	1,2	0,024	1,4	2	4,3	0,18	0,19	0,034
Benso(k)fluoranten	mg/kg TS	0,85	0,59	1,2	0,015	1,3	1,8	3,3	0,17	0,15	0,03
Benso(a)pyren	mg/kg TS	1,1	0,69	1,2	0,022	1,7	2	4,1	0,16	0,16	0,03
Dibenso(ah)antracen	mg/kg TS	0,22	0,17	0,22	<0,010	0,33	0,39	0,83	0,034	0,029	<0,010
Benso(ghi)perylen	mg/kg TS	0,69	0,58	0,67	0,017	0,94	1,1	1,8	0,15	0,083	0,022
Indeno(123cd)pyren	mg/kg TS	0,59	0,51	0,62	0,013	0,85	1	1,7	0,11	0,077	0,016
Sum PAH-16	mg/kg TS	8,91	6,44	16,7	0,157	15,8	25,9	39,3	2,15	2,94	0,52
Benzen	mg/kg TS	<0,010	<0,010	0,03	<0,010	0,017	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010	<0,010
Toluen	mg/kg TS	<0,040	<0,040	0,085	<0,040	0,18	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040
Etylbensen	mg/kg TS	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040	<0,040
Xylener	mg/kg TS	<0,040	<0,040	0,064	<0,040	<0,040	0,071	0,15	<0,040	<0,040	0,078
Sum BTEX	mg/kg TS	n.d.	n.d.	0,179	n.d.	0,197	0,071	0,15	n.d.	n.d.	0,078
Alifater >C5-C6	mg/kg TS	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5
Alifater >C6-C8	mg/kg TS	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0
Alifater >C8-C10	mg/kg TS	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0	<2,0
Alifater >C10-C12	mg/kg TS	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0
Alifater >C12-C16	mg/kg TS	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0	<5,0
Alifater >C16-C35	mg/kg TS	51	12	190	26	160	25	42	110	<10	<10
Sum alifater >C12-C35	mg/kg TS	51	12	190	26	160	25	42	110	<10	<10
Sum alifater >C5-C35	mg/kg TS	51	12	190	26	160	25	42	110	<20	<20
Prøvepreparering		*******	*******								
TOC	% TS						1,7				

Figur 7 Prøvepunkt fargekodet i forhold til høyest påtruffede tilstandsklasse (i hht. TA 2553/2009) i topplag (fra 0 til 20-70cm under terreng) av toppmasser i alle prøvepunkt kartlagt 15.05.2019.

Figur 8 Prøvepunkt fargekodet i forhold til høyest påtruffede tilstandsklasse (i hht. TA 2553/2009) i søppelmasser (fra 20-70 til 175-200 cm under terreng) i alle prøvepunkt

Figur 9 Prøvepunkt fargekodet i forhold til høyest påtruffede tilstandsklasse (i hht. TA 2553/2009) i bløte søppelmasser (fra 160-200 cm under terreng)

Figur 10 Prøvepunkt fargekodet i forhold til høyest påtruffede tilstandsklasse (i hht. TA 2553/2009) med tilstandsklasser i leire (fra 175 til 190 cm under terreng).

Prøvepunkt NO11 og NO17 ble plassert i området som tilsynelatende ikke var fylt ut og en del av søppelfyllingen. Analyseresultatene viste at massene var under normverdi (tilstandsklasse 1).

For massene som besto av synlig søppel viste de fleste av prøvene tilstandsklasse 3. Unntaket er NO 16 (NO16-2), som var i tilstandsklasse 1, og NO 15 i tilstandsklasse 4.

NO 16 besto for det meste av sand og bygningsavfall, som tegl og betong. Analyseresultatene viste at også dette prøvepunktet var under normverdi for rene masser for tørre søppelmasser.

Søppelmasser i øvrige prøvepunkt ble påvist i tilstandsklasse 3, grunnet forskjellige parametere. Av organiske parametere ble det påvist PAH og benzen i tilstandsklasse 3 og alifater i tilstandsklasse 2. Av tungmetaller ble det påvist sink i tilstandsklasse 4 i ett prøvepunkt, mens sink, bly og kobber ble påvist i tilstandsklasse 3 i flere prøvepunkt. Arsen, kadmium er påvist i tilstandsklasse 2 i to ulike prøvepunkt (NO13 og NO18), og kvikksølv er påvist i tilstandsklasse 2 i ett prøvepunkt (NO18).

4.5 Tolkning av analyseresultat

En sammenstilling av observasjoner og tilstandsklasser er vist i Vedlegg 2 - Observasjoner i felt sammenstilt med påviste tilstandsklasser.

I prøvepunkt NO11 og NO17 ble det påvist masser i tilstandsklasse 1 (rene masser) både i topplag og i dypereliggende masser. Dette var som forventet ut ifra den historiske kartleggingen.

For massene prøvetatt i antatt søppelfylling varierte forurensningssituasjonen i horisontal og vertikal retning. Massene i toppen varierte i beskaffenhet fra prøvepunkt til prøvepunkt. I prøvepunkt NO9 og NO10 besto toppmassene av tilført sand med sporadisk innslag av søppel. Analyseresultatene viste at massene var i tilstandsklasse 2. For masser i topplaget i NO14, NO15 og NO18 ble det påvist masser i tilstandsklasse 1.

I NO13 og NO15 ble det påtruffet et barklag, som også ble påtruffet i den innledende kartleggingen av amfiet. I NO12 var barklaget forurenset i tilstandsklasse 2, mens i NO15 var barken påvist å være ren.

For massene som besto av søppel i varierende grad var de fleste av prøvene i tilstandsklasse 3, med unntak av NO16 i tilstandsklasse 1 og NO15 i tilstandsklasse 4. i NO16 besto søppelmassene for det meste av mineralske komponenter, som betong, tegl og jern. Overliggende masser ble også påvist som rene. Dypereliggende bløte masser ble imidlertid påvist i tilstandsklasse 3.

4.6 Sammenstilling av analyseresultat for hele byggetrinn 2, inkludert resultater fra innledende kartlegging av amfiet

Figur 11 og Figur 12 viser en sammenstilling av analyseresultatene for byggetrinn 2, inkludert fra den innledende kartleggingen av amfiet som ble utført 09.04.2019.

Figur 11 Prøvepunkt er fargekodet i forhold til høyest påviste tilstandsklasse (i hht. TA 2553/2009) i toppmasser fra 0-1 meter under terrengnivå.

Figur 12 Prøvepunkt er fargekodet i forhold til høyest påviste tilstandsklasse (i hht. TA 2553/2009) i dypereliggende masser (> 1m).

Det er påvist tilstandsklasse 5 i masser som er funnet under væske (olje/vann) ved amfi. Det er ikke funnet tilsvarende resultat i masser som er relativt tørre.

4.6.1 Tolkning av analyseresultat for hele byggetrinn 2, inkl. amfi

I området hvor det er bekreftet søppelfylling er massesammensetningen heterogen. Det er likevel noen trender som kan observeres i massesammensetningen.

I områder, spesielt rundt amfiet, er sammensetningen av masser tilkjørte masser bestående av sand og jord, med varierende innslag av mindre fraksjoner av avfall. I flere av prøvepunktene er det barklag under tilkjørt jord. Barklag er ofte brukt som absorbent på for eksempel oljesøl, det kan antas at den er lagt ut med hensikt å absorbere eventuell forurensning nedover i massene.

Dypereliggende masser består av en sammenblanding av gravemasser (jord, sand, stein), og veldig ulike typer avfall. Blant avfall funnet i massene kan nevnes bildeler, tekstiler, sko, fiber, tre, bjelker, flis, knust glass, flasker, porselen, EE-avfall, betong, tegl, beinrester.

Av søppelmasser som ikke var våte eller lå under vann/olje nivå, ble de fleste prøvepunkt påvist i tilstandsklasse 4 (for det meste i området for amfi, pluss NO15), eller tilstandsklasse 3. Tilstandsklasse 3 er akseptert i dypereliggende masser for arealbruken, mens tilstandsklasse 4 kan være akseptabelt dersom en risikovurdering med hensyn på helse og spredning viser dette.

Av øvrige parametere som ble påvist, ble det funnet PAH til tilstandsklasse 5 i amfiet. Parametere funnet i tilstandsklasse 4 var Zn, Cr, Pb, As og benso(a)pyren og alifater ved amfiet, og Zn i NO 15.

Av prøvepunkt tatt under vann/olje ved amfiet er alle funnet i tilstandsklasse 5 grunnet benzen. Disse prøvene var imidlertid tatt under væske, og kan derfor være kontaminert fra væskefasen. Det at det ikke er funnet masser i tilstandsklasse 5 i øvrige deler av tomta, styrker mistanken om at benzenvivåene kan skyldes en kontaminering fra vannfasen.

Det ble gravd ned til grunnvann eller væske i alle prøvepunkt, bortsett fra for NO11 og NO17 som var plassert utenfor antatt søppeldeponiområde. Det ble også gravd ned til påtruffet leire under vann/væske, som var antatt stedegen sjøbunn. Mye av avfallet ligger under væske, og er derfor bløte gravemaser/søppelmasser.

I området ved amfiet var det sterk oljelukt i flere av prøvepunktene, og tilsynelatende mye olje i prøvegropene. I prøvepunktene tatt utenfor amfiet var det mindre lukt av olje, men oljelukt var til stede også i NO10. Det ble også observert sorte masser, og masser med olje, men tørre masser under. Dette tyder på at det foreligger lommer med olje i deler av tomta.

4.6.2 Benzen

7 av 8 prøvepunkt lokalisert ved amfiet blir påvist i tilstandsklasse 5 på grunn av benzen.

Benzen er et petroleumsprodukt, som er kjent for sine flyktige egenskaper. Tidligere har benzen blitt benyttet i utstrakt grad i kjemi og farmasi-industri som løsemiddel og i produksjon av diverse kjemikalier. Benzen er også naturlig til stede i bensin, da det er til stede i råolje, og derfor er et biprodukt av rafineringsprosessen.

Benzen er en flyktig kjemikalie, noe som er avgjørende for transport og fordeling i jord, vann og luft. Benzen er moderat løselig i vann, og fordamper raskt til luft fra overflatevann. Benzen fordamper også lett fra jord til luft. Beskaffenheten og karakteren i jorden avgjør benzens egenskaper, men generelt er benzen ansett for å være mobil i jord, og kan lett lekke til grunnvann. Egenskaper i jorden som påvirker fordelingen mellom vann og jord er blant annet vanninnhold og innhold av organisk materiale, begge øker absorbsjonen av benzen.

Benzen er lett degradert i vann under areobe forhold, men sjeldent under anarobe fordhold. I jord vil benzen degraderes saktere enn de øvrige BTEX-kjemikaliene.

En kartframstilling over påvist benzenkonsentrasjoner er vist i Figur 13 og Figur 14.

Figur 13 Prøvepunkt er fargekodet i forhold til høyest påviste tilstandsklasse for benzen (i hht. TA 2553/2009) i toppmasser (0-1 meter).

Figur 14 Prøvepunkt er fargekodet i forhold til høyest påviste tilstandsklasse for benzen (i hht. TA 2553/2009) i dypereliggende masser (> 1m).

Benzen påvist i Moeparken er i hovedsak knyttet til prøvepunkt med sterk oljelukt, som i de fleste prøvepunkt ved amfiet og NO15. I toppmasser (0-1 meter) er benzen påvist i tilstandsklasse 3, og kun i området ved amfiet. I dypereliggende masser er benzen påvist i tilstandsklasse 3 i NO15 og NO18 som ligger nedstrøms amfiet og NO5 som ligger i amfi. I øvrige prøvepunkt utenfor amfiområdet er det ikke påvist benzen.

Benzenkonsentrasjonene i tilstandsklasse 5 er i tillegg påvist i masser som er prøvetatt under vann/olje. I øvrige deler av tomta er benzen i tilstandsklasse 3 dersom over normverdi. Benzen har en relativt lav grenseverdi i TA2553/2009, og er betegnet med fotnote i tabell over grenseverdier med informasjon om at stedsspesifikk risikovurdering bør vurderes dersom det ikke skal bygges hus over forurensningen.

4.7 Konklusjon

Forurensningssituasjonen i Moeparken kan oppsummeres som følger:

- Det er påvist masser som overskrider akseptkriterier for arealbruken gitt i TA2553/2009 i flere prøvepunkt. Overskridelsene er funnet både i toppmasser og dypereliggende masser.
- Masser i tilstandsklasse 5 havner i tilstandsklasse 5 grunnet benzen. Av parametere i tilstandsklasse 4 er det funnet PAH, sink, bly, arsen, krom og alifater (sum 12-35).
- Store deler av massene består av ulike fraksjoner søppel. Fordelingen gravemasser/søppel varierer i hvert prøvepunkt.
- Det er observert lommer med olje flere områder i tomta.
- Dypereliggende gravemasser er påvirket av grunnvann, og trolig også vannstand i Verdalselva samt tidevann. Det foreligger risiko for at forurensede masser under grunnvannstand kan medføre spredning av forurensning til resipient.

Det anbefales å gjøre en risikovurdering av dypereliggende masser med hensyn på helse og spredning for å etablere stedsspesifikke akseptkriterier og vurdere hvor mye av massene som må skiftes ut.

5 Stedspesifikk risikovurdering med hensyn på helse og spredning

5.1 Hensikt

Det er funnet forurensning opp til tilstandsklasse 4 fra 0-1 meter, og i tilstandsklasse 5 i dypereliggende masser i Moeparken. I henhold til Miljødirektoratetes veileder TA2553/2009 er følgende føringer gitt for arealbruk *Boligområde* (herunder park).

- **Toppmasser**: (0-1 meter under terreng): tilstandsklasse 2 eller lavere
- **Dypereliggende masser**: (>1 meter under terreng): Tilstandsklasse 3 eller lavere.
  - Tilstandsklasse 4 kan aksepteres hvis risikovurdering av både helse og/eller spredning kan dokumentere at risikoen er akseptabel.

Forurensningsgrad påvist på tomta overskrider akseptkriteriet med arealbruk boligområde/park som gitt i veilederen.

Det er funnet masser opp til tilstandsklasse 3 i toppmassene (0-1 meter). TA2553/2009 åpner ikke opp for stedsspesifikk risikovurdering for disse massene, og dermed foreslås en masseutskifting av masser som overskrider akseptkriteriene. Nærmere beskrivelse av masseutskiftning er beskrevet i kapittel 6 Tiltaksplan.

Det er påtruffet vann i alle prøvepunkt, og avdekt at søppelmasser og forurensede gravemasser ligger delvis under vannstand. En utgraving av massene som ligger i grunnvannssone vil være komplisert og bør holdes til et minimum, blant annet fordi selveste utgravingen kan medføre spredning av forurensning. Hensikten med risikovurderingen er å etablere stedsspesifikke akseptkriterier med hensyn på helse- og spredningsrisiko ved å la forurensede masser i dypereliggende lag (>1 m) bli liggende.

For amfiet må det masseutskiftes ned til stedegen grunn på grunn av geoteknisk stabilitet ved fundamentering av amfiet. Det er i dette området det er funnet høyest forurensningsgrad i massene, med tilstandsklasse 5 grunnet benzen og PAH, og tilstandsklasse 4 grunnet Zn, As, Cr, Pb og benso(a)pyren. Det er usikkerhet knyttet til forurensningsgrad i områdene i umiddelbar nærhet til amfiet, og hvor langt det forurensede området med tilsvarende forurensningsgrad strekker seg. Det er der derfor etablert stedsspesifikke akseptkriterier. Gjenliggende masser i nærheten av amfi må ikke overskride akseptkriteriene.

Hensikten med denne risikovurderingen omfatter dermed:

- Vurdering av helse- og spredningsrisiko for dypereliggendemasser (> 1 m) for byggetrinn 2, uten amfi
- Vurdering av helse- og spredningsrisiko for dypereliggende masser i amfi, dersom de ikke graves vekk
- Etablering av stedsspesifikk akseptkriterier for masser påvist i tilstandsklasse 4 og 5. Prøvetaking i anleggsfasen må dokumentere at gjenværende masser ved amfi tilfredsstiller de stedsspesfikke akseptkriteriene.

5.2 Helse- og spredningsrisiko

Vurdering av helse- og spredningsrisiko fra gjenværende masser gjøres med utgangspunkt i miljømyndighetenes risikoberegningsverktøy 99:01A, justert for lokale forhold [3]. De stedsspesifikke justeringene av verktøyet som er gjort er vist i Vedlegg 3 – Stedsspesifikke akseptkriterier.

Det gjøres kun risikovurdering for dypereliggende masser (> 1 meter og dypere). Området som innehar den høyeste forurensningen (tilstandsklasse 5) skal uansett masseutskiftes grunnet geoteknikk. Gjenstående er prøvepunkt NO15 som er i tilstandsklasse 4 med hensyn på Zn.

Risikovurderingen for spredning fra masser nært amfiet er gjort for utvalgte parametere som er påvist i tilstandsklasse 4 eller høyere. Parametere involvert i risikovurderingen er: Zn, Pb, Cr, As, PAH, benso(a)pyren) og THC (alifater sum C_6-C_{35}).

Massene er heterogene i beskaffenhet, med mye innslag av søppel. Det er derfor vurdert at massene er relativt porøse, men dette er en usikkerhet i beregningen.

For vurdering av helserisiko tas det i beregningsverktøyet som standard utgangspunkt i følgende eksponeringsveier:

- Oralt inntak
- Hudkontakt med jord
- Avgassing (utendørs og innendørs)
- Grunnvann benyttet som drikkevann
- Inntak av grønnsaker fra lokaliteten
- Inntak av fisk fra nærliggende resipient

Lokaliteten er en åpen plass, som skal benyttes til parkareal, innendørs avgassing er ikke aktuelt som eksponeringsvei. Det skal ikke dyrkes grønnsaker på lokaliteten og grunnvann benyttes ikke som drikkevann. Massene som risikovurderes ligger i dypereliggende lag og vil derfor være utilgjengelig for oralt inntak og hudkontakt for barn og voksne.

Lokaliteten ligger i umiddelbar nærhet til Verdalselva som er hovedresipient og ei populær elv for fiske. Grunnvann, vannstand i elva og tidevann vil bidra til å spre forurensning fra tomta ut til Verdalselva.

Aktuell eksponeringsvei som helserisiko må vurderes i forhold reduseres dermed til:

- Avgassing (utendørs)
- Inntak av fisk fra nærliggende resipient.

Resipienten for potensiell spredning er Verdalselva, som ligger fra omtrent 50 til 120 meter nedstrøms fra byggetrinn 2, kun adskilt av byggetrinn 1. Grunnvann på området er derfor følsomt både for påvirkning av vannstand i elva og tidevannspåvirkning fra Trondheimsfjorden som ligger omtrent 1 km fra Moeparken. Verdalselva nedre er klassifisert som svært dårlig økologisk tilstand, på bakgrunn av høye konsentrasjoner av kobber. Det er vurdert at de høye konsentrasjonene skyldes høye og naturlige bakgrunnsverdier [4].

Risiko for spredning vurderes opp mot tilstandsklassene gitt i Veileder 02:2018 – Klassifisering av miljøtilstand i vann [6]. Risikoen vurderes som uakseptabel dersom beregnet spredning overskrider tilstandsklasse 2.

5.2.1 Byggetrinn 2, utenfor amfiet

For prøvepunkt i dypereliggende masser (> 1 meter) i byggetrinn 2 utenom amfiet, ble det påvist tilstandsklasse 4 i ett punkt. Dette var NO15, som var i tilstandsklasse 5 pga. sink.

5.2.1.1 Helserisiko

Tabell 3 viser beregnet akseptert konsentrasjon for helse for sink med aktuell arealbruk.

Tabell 3 Risikovurdering med hensyn på helse for sink i NO15.

	Målt jordkonsentrasjon			Norm-verdi jord (mg/ kg)	$C_{s,\,max}$	Helserisiko	
Stoff	**Antall prøver**	**Max $C_{s,\,max}$ (mg/kg)**	**Middel $C_{s,\,middel}$ (mg/kg)**		**over-skrider norm-verdi**	**C_{he} aktuell arealbruk (mg/kg)**	**$C_{s,\,max}$ over-skrider C_{he}**
Sink	13	1300	439,15	200	550 %	13453427,64	-100 %

Beregningen viser at akseptert konsentrasjon for sink for aktuell arealbruk er 13453428 mg/kg. Ny grenseverdi settes til å være øvre grense for tilstandsklasse 5, som er 25 000mg/kg. Påvist konsentrasjon er derfor akseptabel mhp helserisiko.

5.2.1.2 Spredningsrisiko

Tabell 4 viser beregnet spredning av forurensning av sink til resipient.

Tabell 4 Risikovurdering med hensyn på spredning for sink i prøvepunkt NO15.

Stoff	Målt jordkonsentrasjon			Norm-verdi jord (mg/ kg)	$C_{s,\,max}$	Helserisiko		Spredningsrisiko		Grenseverdi (µg/L) fra veileder 02:2018, tilstandsklasse 2
	Antall prøver	**Max $C_{s,\,max}$ (mg/kg)**	**Middel $C_{s,\,middel}$ (mg/kg)**		**over-skrider norm-verdi**	**C_{he} aktuell arealbruk (mg/kg)**	**$C_{s,\,max}$ over-skrider C_{he}**	**Beregnet konsentrasjon fra maks jordkons i Resipient (µg/L)**	**Beregnet konsentrasjon fra middel jordkons i Resipient (µg/L)**	
Sink	13	1300	439,15	200	550 %	13453427,64	-100 %	0,004403513	0,001487554	11

Risikovurderingen viser at en spredning fra tomta ikke vil overstige akseptable konsentrasjoner i resipient for sink gitt i veileder 02:2018 (tilstandsklasse 2).

5.2.2 Amfi

Det er utført en risikovurdering for massene som ble funnet i amfiet.

5.2.2.1 Helserisiko

Tabell 5 viser risikovurdering med hensyn på helse for parametere påvist i tilstandsklasse 4 og 5 i amfiet,

Tabell 5 Risikovurdering med hensyn på helse for parametere i tilstandsklasse 4 og 5 fra amfiet.

Stoff	Målt jordkonsentrasjon			Norm-verdi jord (mg/kg)	$C_{s,\ max}$	Helserisiko	
	Antall prøver	Max $C_{s,\ max}$ (mg/kg)	Middel $C_{s,\ middel}$ (mg/kg)		over-skrider norm-verdi	C_{he} aktuell arealbruk (mg/kg)	$C_{s,\ max}$ over-skrider C_{he}
Arsen	17	52	10,69	8	550 %	893,43	-94 %
Bly	19	470	89,84	60	683 %	19674,35	-98 %
Sink	19	1800	799,47	200	800 %	16083078,44	-100 %
Krom totalt (III + VI)	19	1100	105,26	50	2100 %	50,00	2100 %
PAH totalt	19	73,4	27,42	2	3570 %	145,50	-50 %
Naftalen	19	4,3	0,96	0,8	438 %	232839,62	-100 %
Acenaftalen	19	3,5	0,76	0,8	338 %	456377,93	-100 %
Acenaften	19	9,9	1,20	0,8	1138 %	521157,85	-100 %
Fenantren	19	48	5,82	0,8	5900 %	1319213,78	-100 %
Antracen	19	13	1,98	0,8	1525 %	1589141,24	-100 %
Fluoren	19	17	1,59	0,8	2025 %	445220,91	-100 %
Fluoranten	19	46	6,44	1	4500 %	1596,39	-97 %
Pyrene	19	36	5,17	1	3500 %	474729,81	-100 %
Benzo(a)antracen	19	14	2,49	0,03	46567 %	1008,86	-99 %
Krysen	19	17	2,86	0,03	56567 %	160,14	-89 %
Benzo(b)fluoranten	19	13	4,28	0,01	129900 %	109,00	-88 %
Benzo(k)fluoranten	19	12	1,98	0,09	13233 %	159,75	-92 %
Benso(a)pyren	19	5	2,28	0,1	4900 %	14,55	-66 %
Indeno(1,2,3-cd)pyren	19	8,2	1,49	0,05	16300 %	66,63	-88 %
Dibenzo(a,h)antracen	19	2,4	0,43	0,05	4700 %	3,07	-22 %
Benzo(g,h,i)perylen	19	9,8	1,81	0,1	9700 %	3439527,75	-100 %
Bensen	17	0,28	0,10	0,01	2700 %	15667,29	-100 %
Alifater >C12-C35	17	910	157,35	100	810 %	25560990,06	-100 %

Risikovurderingen viser at det er en uakseptabel helserisiko knyttet til krom totalt (III + VI) i massene. Krom er et grunnstoff som foreligger både som treverdig og seksverdig krom. Analysene utført i denne undersøkelsen angir krom total og skiller ikke på seksverdig og treverdig krom. Det er imidlertid stor forskjell på farligheten av de to forbindelsene. Treverdig krom er viktig for pattedyr i forbindelse med dannelse av energi, og regulering av insulin og sukkerbalansen. Seksverdig krom er imidlertid både kreftfremkallende og allergifremkallende.

Det er gjort en risikovurdering med hensyn på helse basert på den høyeste verdien for krom for treverdig og seksverdig krom, for å illustrere forskjellen i risiko for helseeffekter.

Tabell 6 Risikovurdering med hensyn på helse for ulike kromforbindelser.

Stoff	Målt jordkonsentrasjon			Norm-verdi jord (mg/kg)	$C_{s,\ max}$	Helserisiko	
	Antall prøver	Max $C_{s,\ max}$ (mg/kg)	Middel $C_{s,\ middel}$ (mg/kg)		over-skrider norm-verdi	C_{he} aktuell arealbruk (mg/kg)	$C_{s,\ max}$ over-skrider C_{he}
Krom (III)	19	1100	105,26	50	2100 %	316257621,9	-100 %
Krom (VI)	19	1100	105,26	2	54900 %	33,37634418	3196 %

Størst kilde til utslipp av krom i Norge er impregnert treverk, også kjent som CCA-impregnert treverk som ble benyttet siden 1950-årene. Denne typen treverk ble forbudt fra 2002. Øvrige kilder i Norge er kommunalt avløp og slam, blåsesand, industri, maling og lakk, olje og gass og utslipp fra deponier og sedimenter.

Det er usikkert hva som er kilden til kromforbindelsene i Moeparken, men mulig kilde kan være CCA-impregnert trevirke da det er funnet mye tre i massene. Høye nivåer av seksverdig krom er sjeldent å finne i forurensede jordmasser. Det forventes derfor ikke at krom ved lokaliteten vil overskride de utarbeidete helsemessige akseptkriteriene, men dette må bekreftes med analyser som kontroll etter utgraving.

5.2.2.2 Spredningsrisiko

Tabell 7 viser beregnet risiko for spredning til resipient for parametere i tilstandsklasse 4 og 5 påvist i amfiet.

Tabell 7 Risikovurdering med hensyn på spredning

Stoff	Målt jordkonsentrasjon			Norm- verdi jord (mg/ kg)	$C_{s,\ max}$	Spredningsrisiko		
	Antall prøver	Max $C_{s,\ max}$ (mg/kg)	Middel $C_{s,\ middel}$ (mg/kg)		over- skrider norm- verdi	Beregnet konsentrasjon fra middel jordkons i Resipient (µg/L)	Beregnet konsentrasjon fra max jordkons i Resipient (µg/L)	Grenseverdi (µg/L) fra veileder 02:2018, tilstandsklasse 2
Arsen	17	52	10,69	8	550 %	0,0000724	0,0003521	0,5
Bly	19	470	89,84	60	683 %	0,0000609	0,0003186	1,2
Sink	19	1800	799,47	200	800 %	0,0027081	0,0060972	11
Krom totalt (III + VI)	19	1100	105,26	50	2100 %	0,0023692	0,0247579	3,4
PAH totalt	19	73,4	27,42	2	3570 %	0,0000028	0,0000075	0
Naftalen	19	4,3	0,96	0,8	438 %	0,0000649	0,0002895	2
Acenaftalen	19	3,5	0,76	0,8	338 %	0,0000173	0,0000801	1,3
Acenaften	19	9,9	1,20	0,8	1138 %	0,0000239	0,0001974	3,8
Fenantren	19	48	5,82	0,8	5900 %	0,0000232	0,0001915	0,51
Antracen	19	13	1,98	0,8	1525 %	0,0000067	0,0000441	0,1
Fluoren	19	17	1,59	0,8	2025 %	0,0000182	0,0001954	1,5
Fluoranten	19	46	6,44	1	4500 %	0,0000031	0,0000221	0,063
Pyrene	19	36	5,17	1	3500 %	0,0000052	0,0000361	0,023
Benzo(a)antracen	19	14	2,49	0,03	46567 %	0,0000003	0,0000015	0,012
Krysen	19	17	2,86	0,03	56567 %	0,0000004	0,0000022	0,07
Benzo(b)fluoranten	19	13	4,28	0,01	129900 %	0,0000013	0,0000040	0,017
Benzo(k)fluoranten	19	12	1,98	0,09	13233 %	0,0000001	0,0000005	0,017
Benso(a)pyren	19	5	2,28	0,1	4900 %	0,0000002	0,0000005	0,00017
Indeno(1,2,3-cd)pyren	19	8,2	1,49	0,05	16300 %	0,0000001	0,0000005	0,027
Dibenzo(a,h)antracen	19	2,4	0,43	0,05	4700 %	0,0000000	0,0000001	0,00061
Benzo(g,h,i)perylen	19	9,8	1,81	0,1	9700 %	0,0000000	0,0000002	0,0082
Bensen	17	0,28	0,10	0,01	2700 %	0,0000748	0,0002166	10
Alifater >C12-C35	17	910	157,35	100	810 %	0,0000000	0,0000001	0

Risikovurderingen viser at en spredning fra tomta ikke vil overstige akseptable konsentrasjoner i resipient for beregnede parametere gitt i veileder 02:2018 (tilstandsklasse 2)[2].

5.3 Stedsspesifikke akseptkriterier for Moeparken

Gjenliggende masser etter utgraving må derfor prøvetas, og parameteren tilfredsstille kravene satt i Tabell 8.

Beregningsverktøyet 99:01A er benyttet for å beregne hvilke akseptkriterier som er akseptert i Moeparken. Metoden som er benyttet har tatt utgangspunkt i øvre grense for tilstandsklasse 4 gitt i TA 2553/2009, med unntak av for benzen, hvor det er tatt utgangspunkt i øvre grense for tilstandsklasse 5, som tilsvarer grense for farlig avfall. Dette ettersom benzen er en svært flyktig parameter som det i TA 2553/2009 er oppfordret om å gjøre en egen stedsspesifikk vurdering for. Det stedsspesifikke beregnede helsebaserte akseptkriteriet for benzen er i Tabell 5 beregnet til over 15 000 mg/kg. Da dette er uforholdsmessig høyt, har beregning for spredning tatt utgangspunkt i øvre grense for tilstandsklasse 5.

For enkelte parametere, krom (VI), PAH total og benso(a)pyren, viste beregningene uakseptabel spredning i forhold til akseptabel tilstand i resipient (tilstandsklasse 2). For disse parameterne er grenseverdiene justert til akseptabelt nivå. Resultatet av beregningen er vist i Tabell 8.

[2] For benzen er grenseverdi hentet fra PNEC-verdi fra European Union Risk Assessment Report [7]

Tabell 8 Stedsspesfikke akseptkriterier. For PAH er det kun grenseverdi for tilstandsklasse 2 i vann for enkeltforbindelser. For benzen er grenseverdi hentet fra European Union Risk Assessment Report – BENZENE [7]

Stoff	Ny stedsspesifikk grenseverdi	Norm-verdi jord (mg/ kg)	$C_{s,max}$	Helserisiko		Spredningsrisiko	
			over-skrider norm-verdi	C_{he} aktuell arealbruk (mg/kg)	$C_{s,max}$ over-skrider C_{he}	Grenseverdi (µg/L) fra veileder 02:2018, tilstandsklasse 2	Beregnet konsentrasjon fra middel jordkons i Resipient (µg/L)
Arsen	600	8	7400 %	893,43	-33 %	0,5	0,00406
Bly	700	60	1067 %	19674,35	-96 %	1,2	0,00047
Sink	5000	200	2400 %	16083078,44	-100 %	11	0,01694
Krom (III)	2800	50	5500 %	316257621,93	-100 %	3,4	0,00095
Krom (VI)	30	2	1400 %	33,38	-10 %	3,4	0,00068
Krom totalt (III + VI)	50	50	0 %	50	0 %	3,4	0,00080
PAH totalt	140	2	6900 %	145,50	-4 %	-	0,00001
Benso(a)pyren	14	0,1	13900 %	14,55	-4 %	0,00017	0,00000
Bensen	1000	0,01	9999900 %	15667,29	-94 %	10	0,77350
Alifater >C12-C35	2000	100	1900 %	25560990,06	-100 %	0	0,00000

Gjenliggende masser ved amfiet må tilfredsstille beregnede stedsspesifikke akseptkriterier gitt i Tabell 8. For parametere der det ikke er utarbeidet egne stedsspesifikke akseptkriterier, gjelder øvre grense for tilstandsklasse 3.

6 Tiltaksplan

6.1 Bakgrunn

Det er påvist forurensning over normverdi i grunnen innenfor tiltaksområdet. Undersøkelsene er presentert i kapittel 4 og i rapport Miljøteknisk grunnundersøkelser for Moeparken (RIM01).

Tiltaksplanen er bygd opp etter krav til tiltaksplan gitt i forurensningsforskriftens § 2-6 om opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider [1].

6.1.1 Myndighetskontakt

Tiltaksplanen skal i utgangspunktet behandles av Vedal kommune som er myndighet etter forurensningsforskriftens kapittel 2. Det anbefales at kommunen avklarer med Fylkesmannen hvem som skal behandle denne spesifikke søknaden, grunnet tiltaksområdets nærhet til resipienten Verdalselva.

6.1.2 Orientering om prosjektet

Moeparken skal oppgraderes. Oppgraderingen involverer både nytt vann og avløp, elektro, etablering av amfi, nye gangveger og andre parkelementer som benker, vegetasjon m.m.

For amfiet skal det graves ned til stabile masser, det vil si stedegne masser. Det skal etableres nytt dekke på hele tomta, og graves for gangveier, VA og elektro. Det er allerede lagt ned en VA-trasé fra senter av planlagt amfi, og sør mot en eksisterende kum. Lengst øst på tomta skal det etableres traséer for elektro.

Området er lokalisert nær Verdalselva, og utløpet til Verdalselva til Trondheimsfjorden. Området er påvirket av grunnvann, samt vannstand i elva og tidevann.

Tiltaksområdet begrenses til området som omfatter byggetrinn 2 i utviklingen av Moeparken.

6.1.3 Tidsplan

Arbeidene er allerede igangsatt, men er satt på vent grunnet påtreff av forurensede masser med manglende geoteknisk stabilitet. Arbeidene skal igangsettes igjen når godkjent tiltaksplan foreligger.

6.1.4 Kontaktopplysninger i prosjektet

Byggherre

Navn:	Verdal kommune
Kontaktperson:	Oddvar Govasmark
Telefon:	47 97 01 28
E-post:	oddvar.govasmark@verdal.kommune.no

Oppdragsgiver:

Firma:	Norconsult AS
Kontaktperson:	Maiken Reitan
Telefon:	988 78 076
E-post:	Maiken.reitan@norconsult.com

6.2 Akseptkriterier

For masser fra 0-1 meter gjelder tilstandsklasse 2 gitt i Miljødirektoratets veileder TA 2553/2009.

For dypereliggende masser gjelder stedsspesifikke akseptkriterier som gitt i Tabell 8. For parametere det ikke er utarbeidet et stedsspesifikt akseptkriterium for, gjelder øvre grense for tilstandsklasse 3.

6.3 Risiko og avbøtende tiltak under anleggsarbeider

6.3.1 Risiko for forurensningsspredning

Aktuelle spredningsveier er vurdert som aktuelle i forbindelse med tiltaket. Spredningsveier som er aktuelle er beskrevet, og tiltak er vurdert under i Tabell 9.

Tabell 9 Risiko for spredning og avbøtende tiltak.

Spredningsvei	Aktuelt	Risiko	Avbøtende tiltak
Transport med grunnvann	Ja	Høy	Seksjonsvis utgraving på lavvann for å unngå mye vann i byggegrop. Graving ved lav vannstand. Oljelenser etableres i Verdalselva før utgraving igangsettes. Det etableres en sump nedstrøms utgravingsområdet, for mulighet å pumpe vann fra utgravingsseksjoner over i denne ved ev. behov. Det etableres oljelenser i sumpen for håndtering av oljeforurenset vann.
Infiltrasjon med nedbør og overflateavrenning	Ja	Middels	Håndtering av ev. vann i grop som beskrevet over.
Avrenning fra våte masser	Ja	Høy	Det søkes gravd ved lavvann for å unngå veldig våte masser. Ev. våte masser med behov for avrenning kan legges på allerede forurensede masser rett ved utgravingsseksjon for lokal reinfiltrering av vann.
Spredning med lensevann	Ja	Høy	Det etableres en sump nedstrøms utgravingsområdet, for mulighet å pumpe vann fra utgravingsseksjoner over i denne ved ev. behov. Det etableres oljelenser i sumpen for håndtering av oljeforurenset vann.
Spredning med støv	Ja	Lav	Ved ev. tørre masser kan disse vannes lett, eller tildekkes med presenning ved transport.
Feildisponering av masser	Ja	Lav	Det utarbeides en grave- og masserhåndteringsplan i etterkant av mottatt godkjenning med vilkår. Planen gjennomgås av miljøgeolog med entreprenør før oppstart av utgravingen.
Spredning ved mellomlagring	Ja	Høy	Det kan være risiko for spredning ved lokal mellomlagring av ev. våte masser med behov for avrenning. Massene vil kun mellomlagres lokalt på masser som skal fraktes ut fra lokaliteten til godkjent mottak. Ev. spredning i forbindelse med arbeidene vil derfor senere bli fjernet fra lokaliteten.

6.3.2 *Tiltak for å hindre spredning av forurensning*

For å forhindre spredning av forurensningene i massene ved utgravingen er det lagt opp til å gjennomføre følgende sikrings- og kontrolltiltak:

- Utgravingen må planlegges i forhold til tidevann for å unngå minimere mengden vann i byggegrop. Ved kraftig nedbør, eller andre forhold som øker vannstanden i byggegrop må arbeidene innstilles i påvente av forhold som gjør at så mye som mulig kan graves ut tørt.
- Ved utgraving av masser skal det tas høyde for at massene kan være fuktige/våte. Det må tas høyde for dette i forbindelse med transport til godkjent mottak. Våte masser med risiko for avrenning ved transport må lastes på væsketette containere.
- Ev. avvanning av våte masser må skje lokalt i områder som også skal graves vekk og leveres til godkjent mottak. Behov for ev. avvanning avgjøres i felt i samråd med miljøgeolog.
- Støving i forbindelse med oppgraving og transport av forurenset masse må unngås gjennom forsiktig vanning ved behov, eller tildekking av masser med presenning ved transport.
  Utgravingen følges av miljøfaglig ansvarlig og det skal tas supplerende prøver i bunn av byggegrop.
- Det er allerede etablert en VA-trasé som går fra senter av amfi og sørover til eksisterende VA-ledning. Det er sannsynlig at eventuell forurensning i vannfasen kan følge denne traséen og ut i elva. Det må dermed etableres en sperre, for eksempel av leire, som forhindrer forurensning å følge traseen.

Figur 15 Arbeidstegning for VA som viser VA-trasse hvor det er mulighet for spredning av forurensning i vannfasen

6.3.3 *Menneskelig eksponering under anleggsarbeidet*

Når det gjelder menneskelig eksponering, er følgende eksponeringsveier aktuelle i anleggsfasen:

- Hudkontakt
- Støveksponering
- Oralt inntak
- Innånding av gass

Det er påvist sterk oljelukt og benzen i tilstandsklasse 5 ved amfiet. Særlig oppmerksomhet skal utøves ved graving i dette området. Benzen er flyktig og vil fordampe fort. Ubehag i form av lukt kan oppleves. Personell som er til stede ved oppgraving skal ha mulighet for avbøtende tiltak mot ubehagelig lukt, for eksempel med friskluftsassistert åndedrettsvern, eller friskluftsmaske.

Personlig hygiene skal utøves. Nødvendig verneutstyr, blant annet hansker, skal benyttes av personell som skal gjennomføre oppgraving/sortering. Nødvendig førstehjelpsutstyr inkl. øyespyleutstyr skal være tilgjengelig.

Uvedkommende skal ikke ha adgang til anleggsområdet. Anleggsområdet skal holdes inngjerdet og sikres utenom arbeidstiden.

6.4 Utgraving, håndtering og disponering av forurenset masse

6.4.1 Generell håndtering

Graving i masser skal foregå i tråd med beskrivelse i denne tiltaksplanen, samt kommunens godkjenning med vilkår.

Når godkjent tiltaksplan med vilkår foreligger, må det utarbeides en grave- og massehåndteringsplan. Denne må gjennomgås i et oppstartsmøte med miljørådgiver og entreprenør før oppstart av gravearbeidene.

6.4.2 Utgraving

Utgravingen gjennomføres når det er lav vannstand i elva, og når grunnvannstanden er lav. I tillegg bør det graves på lavvann for å hindre eventuell inntrenging av vann fra sjø.

Selveste utgravingen skal skje i følgende rekkefølge:

1. Utgraving av toppmasser (0-1 meter), som henvist i Vedlegg 4 – Graveplan.
    - Detaljer om gjenbruk er også oppgitt i Vedlegg 4.2 Toppmasser som kan gjenbrukes og
    - Vedlegg 4.3 Toppmasser som må til godkjent deponi
2. Utgraving av masser for amfi:
    - Seksjonsvis utgraving med løpende tilbakefylling av masser. Utgraving skjer med miljørådgiver til stede for å avgjøre endelig yttergrense for hvilke masser som må masseutskiftes.

Utgravingen for amfi må foregå seksjonsvis, med umiddelbar igjenfylling av rene masser som tilfredsstiller geotekniske krav for amfi. Før i igjenfylling skal det prøvetas langs sidene og i bunnen av byggegropa, for dokumentasjon av at gjenliggende masser tilfredsstiller krav om stedsspesfikke grenseverdier oppgitt i Tabell 8. Et representativt utvalg av disse sluttkontrollprøvene sendes til laboratorium for analyse på aktuelle miljøgifter.

Miljørådgiver bør være til stede under utgravingen for å avgrense området for utgraving, vurdere ev. avvanning av våte masser, samt prøveta gjenliggende masser.

6.4.3 Massedisponering

Hovedprinsippene for massehåndtering er at masser som overskrider akseptkriteriene skal leveres til godkjent mottak, eller de kan gjenbrukes dersom de er lavere enn akseptkriteriene. Masser som skal graes opp, og masser som vil bli liggende igjen i tiltaksområdet er gjengitt i kart i Vedlegg 4 – Graveplan.

Det er omfattende innslag av avfall i massene. Alt av avfall skal sorteres ut der mulig og leveres godkjent mottak. Rester av eventuell asfalt og betong, avfall, bygningsrester, jernskrap etc. sorteres og leveres godkjent mottak. Avfallet fjernes av entreprenøren.

Til tross for lokale variasjoner er trendene i masseinndeling følgende.

- Toppmasser

- Sand/tilkjørte toppmasser med mindre fraksjoner med avfall
- Bark
- Sand/leire

- Tørre søppelmasser
- Bløte søppelmasser/søppelmasser under vann
- Leire

Beskrivelse av håndtering er oppgitt i Tabell 10

Tabell 10 Massehåndtering

Massetype	Håndtering
Toppmasser (0-1 meter)	❖ Områder med avgrensning i rød skravur vedlegg 8.4. må massehåndteres. Håndteringen skal skje etter følgende prinsipp: ❖ Gravemasser ned til barklag i blått skravert område vist i Vedlegg 4.2 Toppmasser som kan gjenbrukes , kan gjenbrukes på tomta. ❖ Bark: Leveres som lett forurenset bark til godkjent mottak ❖ Masser under bark som vist Vedlegg 4.3 Toppmasser som må til godkjent deponi i kjøres til godkjent deponi
Søppelmasser (1 meter og dypere ved amfi)	Utgravingssoner som angitt i vedlegg Vedlegg 4.4 Masseutskifting og buffersone for masser 1 meter og dypere graves ut med miljørådgiver til stede. Gravemasser håndteres for seg. Store fraksjoner avfall sorteres for seg i følgende fraksjoner: ❖ Treavfall: bjelker, flis, plank ❖ Metall ❖ Betong, annet avfall Nærliggende masser skal prøvetas. Gjenliggende masser etter tiltak må tilfredsstille stedsspesifikke akseptkriterier gitt i kapittel 5
Bløte søppelmasser/søppelmasser under vann	Kjøres til godkjent deponi. Må kjøres på væsketette biler for å unngå avrenning. Sortering av massene må foregå på tett dekke, med kontrollert avrenning. Det må på forhånd avklares med mottak som kan motta og håndtere bløte masser.
Leire	Stedegen gammel sjøbunn. Graves ikke opp, men prøvetas. Massene må tilfredsstille stedsspesifikke akseptkriterier gitt i kapittel 5.

6.4.4 Mellomlagring

Mellomlagring av rene masser kan skje fritt på tomta. Det er ikke anledning til mellomlagring av forurensede masser på tomta i mangel av tett dekke.

6.5 Graving i nærhet av trær

Utgraving må hensynta trær som skal bevares i parken. Dette er aktuelt for utgraving i området øst for amfi. Det skal ikke graves slik at utgravingen kommer i umiddelbar nærhet til, eller ødelegger krone og rotsystem. Dersom det påtreffes røtter under gravingen som fører til eksisterende trær, skal gravingen avbrytes, og trekkes ytterligere en meter vekk fra eksisterende trær.

6.6 Supplerende prøvetaking/Etterkontroll

Det må utføres prøvetaking av dypereliggende og nærliggende masser ved amfi. Prøvene analyseres på parametere gitt i veileder TA2553/2009, i tillegg til seksverdig og treverdig krom på et utvalg prøvepunkt.

6.7 Risiko etter anleggsperioden, gjenliggende masser

Gjenliggende masser skal tilfredsstille lokalitetens stedsspesifikke akseptkriterier. Det vil da være akseptabel risiko med hensyn på helse og spredning etter utført tiltak.

6.8 Oppfølging og kontroll

6.8.1 Entreprenør – oppfølging og kontroll

Entreprenøren skal sette seg inn i og følge tiltaksplanen som beskriver aktuelle tiltak og håndtering av massene samt avbøtende tiltak mot spredning av forurensning og menneskelig eksponering.

Entreprenøren plikter å følge tiltaksplanen ved håndtering av forurensede masser. Det skal sikres at entreprenør innarbeider nødvendige rutiner for å sikre at forurensede masser ikke spres og blandes med de rene.

Før gravearbeidene settes i gang, utpekes en faglig kvalifisert person som vil være tilgjengelig under arbeidene for å kunne vurdere eventuelle uforutsette avvik i forhold til den antatte forekomst av forurensninger. Vedkommende skal også påse at arbeidene dokumenteres i tilstrekkelig grad.

Opplysninger om mengde masser som fraktes ut av området, skal loggføres. Det samme gjelder eventuelle analyser av massene, fordeling mellom ulike massetyper og dokumentasjon fra mottaksplass.

Entreprenøren skal utarbeide en beredskapsplan for arbeidene. Beredskapsplanen skal bl.a. omfatte varsling til Miljødirektoratet og brannvesen ved akutt forurensning eller fare for akutt forurensning. Det vises til" Forskrift om varsling av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning" fastsatt av Miljøverndepartementet.

Hvis uforutsette situasjoner skulle oppstå, hvor det oppdages forurensede masser av en type som tidligere ikke er påvist i kartleggingen, eller sterk forurensning i gravemassene, må arbeidet stanses. Miljørådgiver avgjør hvordan arbeidene fortsetter. Dette gjøres i samråd med byggherren.

Entreprenørs kontroll i tilknytning til tiltaksplanen vil bestå i:

- Å sette seg inn i og følge tiltaksplanen
- Utpeke ansvarlig person for oppfølging av tiltaksplan
- Dokumentere håndtering av masser
- Være observant ved graving
- Utarbeide beredskapsplan
- Gjennomføre avbøtende tiltak for å hindre spredning av forurensning
- Gjennomføre tiltak for håndtering av lensevann
- Gjennomføre tiltak for å hindre menneskelig eksponering

6.8.2 *Tiltakshaver - oppfølging og kontroll*

Tiltaksplanen, inkludert dens formål og rammer, skal forelegges entreprenør og de som skal utføre arbeidet. Dette gjøres kjent ved at planen oversendes skriftlig, samt at gjennomføringen gjennomgås. Miljørådgiver må delta på oppstartsmøte hvor tiltaksplanen, godkjenning av denne samt grave- og massehåndteringsplan gjennomgås med graveentreprenør.

Tiltakshaver skal følge opp entreprenøren med hensyn til korrekt håndtering og disponering av masser. Ved behov kontaktes tiltakshavers miljøfaglige ansvarlige.

Tiltakshavers kontroll i tilknytning til gravearbeidene vil bestå i:

- å følge opp entreprenør med hensyn på at tiltaksplanen følges
- å sørge for supplerende prøvetaking på anlegget
- å innhente dokumentasjon på eventuell levering til godkjent mottak (veiesedler)
- å sørge for sluttrapport for arbeidet

6.8.3 *Sluttrapport*

Gjennomførte tiltak skal dokumenteres i en sluttrapport, som blant annet skal inneholde:

- Beskrivelse av tiltak og utført arbeid. Ev. endringer fra tiltaksplanen skal beskrives.
- Beskrivelse av hvordan oppgravde masser er håndtert fram til endelig disponering
- Dokumentasjon på ev. gjenværende masser på stedet etter gjennomført tiltak, med angivelse på kart og med mengder
- Mottakssedler fra godkjent deponi. Mengder, ev. fordelt på ulike massetyper. Navn på endelig mottakssted.
- Analyseresultater fra supplerende prøvetaking.

6.8.4 *Overvåkning etter anleggsfase*

Det anses at det ikke vil være behov for overvåkning etter at tiltakene er gjennomført.

7 Referanser

1. Miljøverndepartementet. (2004). Forskrift om begrensning an forurensning (forurensingsforskriften), Del 1 forurenset grunn og sediment, Kapittel 2, Opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider.
2. Miljødirektoratet (2009): *Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn.* Veileder TA2553/2009.
3. Miljødirektoratet (2009): *Veiledning om risikovurdering av forurenset grunn*. Veileder TA1629/99
4. Vann-nett – Verdalselva nedre: https://vann-nett.no/portal/#/waterbody/127-36-R (avlest 2019-06-10).
5. Miljøstatus.no – Krom (2017): https://www.miljostatus.no/tema/kjemikalier/prioritetslisten/krom/ (avlest 2019-06-13).
6. Vannportalen.no – Veileder 02:2018 Klassifisering av miljøtilstand i vann
7. European Union Risk Assessment Report – BENZENE (2008)

8 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1 - Observasjoner fra feltarbeid 15.05

	NO 17			NO 11			NO 9			NO10			NO 12		
Koordinater	7076178.47 622123.1974			7076208.40 622110.10			7076155.59 622096.59			7076169.45 622113.42			7076204.97 622089.05		
Kotehøyde, prøvepunkt	4			3,4			3,9			3,9			3		
Info / Kotehøyde	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**
4,0 - 3,90	NO17-1	0-80	Fylt sand, tegl, hvit masse												
3,90 - 3,80							NO9-1	0-60	Tilførte masser, sand, sporadisk innslag av søppel	NO10-1	0-20	Tynt lag sand			
3,80 - 3,70															
3,70 - 3,60										NO10-2	20-80	**Sorte masser, tydelig olje/bensinlukt, mye søppel. Betong,gummi, tegl, tre, tekstil, knust glass, blå ubestemmelig masse**			
3,60 - 3,50															
3,50 - 3,40															
3,40 - 3,20				NO11-1	0-10	Tynt lag sand, fyllmasser									
3,20 - 3,10	NO 17-2	80-110	Tilsynelatende stedegne masser				NO9-2	60-105	Mye stein				NO12-1	0-50	Sand, jord, skrot, avfall
3,10 - 3,00															
3,00 - 2,90															
2,90 - 2,80	NO 17-3	110-190	Tilsynelatende stedegne masser										NO12-2	50-70	Bark
2,80 - 2,70															
2,70 - 2,60													NO12-3	70-110	Sand (80-105cm) og silt (105cm-130cm)
2,60 - 2,50										NO10-3	80-180	Skrotmasser, antydning til mindre avfall og mindre lukt (fortsatt til stede). Rør på 80cm påtruffet, prøvepunkt flyttet 1,5 m sør			
2,50 - 2,40				NO11-2	10-190	Stedegen masser	NO9-3	105-175	Søppelmasser						
2,40 - 2,30															
2,30 - 2,20															
2,20 - 2,10															
2,10 - 2,00							NO9-4	175-250	Sorte søppelmasser	NO10-4	180-230	**Skrotmasser, metall, wire, tegl, betongklosser, sort masse.**	NO12-4	110-155	Søppel , tegl, betong, treverk, plast, metal, grå sand, singel i hjørnet, kommer inn vann på ca 155cm
2,00 - 1,90															
1,90 - 1,80															
1,80 - 1,70															
1,70 - 1,60															
1,60 - ,150															
1,50 - 1,40															
1,40 - 1,30															
1,30 - 1,20							NO9-5	250-350	Søppelmasser, vann på ca 290	NO10-5	230-320	Skrotmassser, vann fra under rør pga singel. Søppelmasser, bjelker, jord, wire, betong, metallskrap. Leire i skuffa, ca 30-40 cm, vannspeil 45 cm dyp, 140 fra betongrør og til bunn av grop	NO12-5	155-195	Søppel under vann, sorte oljeforurenset, Ikke mulig å grave dypere pga vann
1,20 - 1,10															
1,10 - 1,00															
1,00 - 0,90															
0,90 - 0,80															
0,80 - 0,70															
0,70 - 0,60															
0,60 - 0,50										NO10-6		Leire			
0,50 - 0,40															
0,40 - 0,30															
0,30 - 0,20															
0,20 - 0,10															
0,10 - 0															

	Sand/grus/jord i topplag
	Antatt stedegne masser
	Underliggende sand/grus/jord
	Søppelmasser
	Søppelmasser, fuktige/våte
	Søppelmasser under vann
	Leire
	Sorte masser

Norconsult

	NO 13			NO 14			NO 15			NO 16			NO 18		
Koordinater	7076201.49 622064.37			7076177.79 622045.03			7076161.01 622053.97			7076185.27 622041.15			7076175.99 622075.53		
Kotehøyde, prøvepunkt	2,6			2,6			2,6			2,6			2,6		
Info / Kotehøyde	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**
2,60 - 2,50	NO13-1	0-100	Skrotmasser, innslag av avfall øker i profilet	NO14-1	0-50	Tilkjørt sand, lite avfall	NO15-1	0-20	Toppfylt sand, grus	NO16-1	0-40	Tillført pukk/singel	NO18-1	0-30	Sand, stein, plast observert
2,50 - 2,40															
2,40 - 2,30							NO15-2	20-35	Bark						
2,30 - 2,20													NO18-2	30-40	Bark, stein, plast
2,20 - 2,10							NO15-3	35-70	Tilsynelatende rene masser, metallisk luk				NO18-3	40-140	Gravemasser/Søppelmasser, veldig varierrt karakter. Mye kvist, tynne planker/plankerester
2,10 - 2,00				NO14-2	50-160	Søppelmasser, tegl, begong, knust glass og porselen, kvist, tre, flis				NO16-2	40-140	Mye betong, duk, stor stein, noe plast, sand, pukk, tegl, avfall (sporadisk). Observert en plate som kan minne om asbest.			
2,00 - 1,90															
1,90 - 1,80															
1,80 - 1,70															
1,70 - 1,60															
1,60 - ,150															
1,50 - 1,40															
1,40 - 1,30	NO13-2	100-140	Mye byggavfall (tegl, betong)				NO15-4	70-170	Søppelmasser						
1,30 - 1,20															
1,20 - 1,10															
1,10 - 1,00										NO16-3	140-180	**Gravbemasser/søppelmasser, sort, kvist, noe bløtt enkelte plasser**	NO18-4	140-175	**Sort oljefarget masse (lite lukt). Mye fiber, plank, glass, porselen. Lag med fri fase olje. Planker og kvist**
1,00 - 0,90															
0,90 - 0,80	NO13-3	140-190	Skrotmasser, påtreff av leire.	NO14-3	160-170	**Sorte oljeforurensede masser, vann på 150, bjelke, fiber. Litt oljelukt**									
0,80 - 0,70							NO15-5	185	Søppelmasser, vann på 185						
0,70 - 0,60										NO16-4	180-200	Bløte søppelmasser, vanninntregning fra pukklag - grunnvann. Mye kvist, planker, flasker. Grunnvann på 200. Stort bildekk	NO18-5	175-190	Leire
0,60 - 0,50															
0,50 - 0,40															
0,40 - 0,30					Sand/grus/jord i topplag				Bark/stein/plast			**Sorte masser**			
0,30 - 0,20					Antatt stedegne masser				Søppelmasser, fuktige/våte						
0,20 - 0,10					Underliggende sand/grus/jord				Søppelmasser under vann						
0,10 - 0					Søppelmasser				Leire						

8.2 Vedlegg 2 - Observasjoner i felt sammenstilt med påviste tilstandsklasser

	NO 17				NO 11				NO 9				NO10				NO 12			
Koordinater	7076178.47 622123.1974				7076208.40 622110.10				7076155.59 622096.59				7076169.45 622113.42				7076204.97 622089.05			
Kotehøyde, prøvepunkt	4				3,4				3,9				3,9				3			
Info / Kotehøyde	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**
4,0 - 3,90																				
3,90 - 3,80													NO10-1	0-20	Tynt lag sand	Tk 2				
3,80 - 3,70																				
3,70 - 3,60	NO17-1	0-80	Fylt sand, tegl, hvit masse	TK1					NO9-1	0-60	Tilførte masser, sand, sporadisk innslag av søppel	TK 2								
3,60 - 3,50																				
3,50 - 3,40																				
3,40 - 3,20					NO11-1	0-10	Tynt lag sand, fyllmasser	TK 1					NO10-2	20-80	**Sorte masser, tydelig olje/bensinlukt, mye søppel. Betong,gummi, tegl, tre, tekstil, knust glass, blå ubestemmelig masse**	Tk 3				
3,20 - 3,10	NO 17-2	80-110	Tilsynelatende stedegne masser	TK1	NO11-2	10-190	Stedegen masser	TK 1	NO9-2	60-105	Mye stein						NO12-1	0-50	Sand, jord, skrot, avfall	
3,10 - 3,00																				
3,00 - 2,90																				
2,90 - 2,80	NO 17-3	110-190	Tilsynelatende stedegne masser	TK1									NO10-3	80-180	Skrotmasser, antydning til mindre avfall og mindre lukt (fortsatt til stede). Rør på 80cm påtruffet, prøvepunkt flyttet 1,5 m sør	TK 3				
2,80 - 2,70																				
2,70 - 2,60									NO9-3	105-175	Søppelmasser	TK 3					NO12-2	50-70	Bark	TK 2
2,60 - 2,50																				
2,50 - 2,40																	NO12-3	70-110	Sand (80-105cm) og silt (105cm-130cm)	
2,40 - 2,30																				
2,30 - 2,20																	NO12-4	110-155	Søppel , tegl, betong, treverk, plast, metal, grå sand, singel i hjørnet, kommer inn vann på ca 155cm	TK 3
2,20 - 2,10									NO9-4	175-250	Sorte søppelmasser	TK 3	NO10-4	180-230	**Skrotmasser, metall, wire, tegl, betongklosser, sort masse.**	TK 3				
2,10 - 2,00																				
2,00 - 1,90																				
1,90 - 1,80																				
1,80 - 1,70																				
1,70 - 1,60																				
1,60 - ,150																				
1,50 - 1,40																				
1,40 - 1,30													NO10-5	230-320	Skrotmassser, vann fra under rør pga singel. Søppelmasser, bjelker, jord, wire, betong, metallskrap. Leire i skuffa, ca 30-40 cm, vannspeil 45 cm dyp, 140 fra betongrør og til bunn av grop		NO12-5	155-195	Søppel under vann, sorte oljeforurenset, Ikke mulig å grave dypere pga vann	
1,30 - 1,20																				
1,20 - 1,10																				
1,10 - 1,00																				
1,00 - 0,90									NO9-5	250-350	Søppelmasser, vann på ca 290									
0,90 - 0,80																				
0,80 - 0,70																				
0,70 - 0,60																				
0,60 - 0,50													NO10-6		Leire	TK 2				
0,50 - 0,40																				
0,40 - 0,30																				
0,30 - 0,20																				
0,20 - 0,10																				
0,10 - 0																				

	Sand/grus/jord i topplag
	Antatt stedegne masser
	Underliggende sand/grus/jord
	Søppelmasser
	Søppelmasser, fuktige/våte
	Søppelmasser under vann
	Leire
	Sorte masser

Norconsult

	NO 13				NO 14				NO 15				NO 16				NO 18			
Koordinater	7076201.49 622064.37				7076177.79 622045.03				7076161.01 622053.97				7076185.27 622041.15				7076175.99 622075.53			
Kotehøyde, prøvepunkt	2,6				2,6				2,6				2,6				2,6			
Info / Kotehøyde	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**	**Prøvenr**	**Cm**	**Beskrivelse**	**TK**
2,60 - 2,50	NO13-1	0-100	Skrotmasser, innslag av avfall øker i profilet	TK 3	NO14-1	0-50	Tilkjørt sand, lite avfall		NO15-1	0-20	Toppfylt sand, grus		NO16-1	0-40	Tillført pukk/singel		NO18-1	0-30	Sand, stein, plast observert	
2,50 - 2,40																				
2,40 - 2,30									NO15-2	20-35	Bark						NO18-2	30-40	Bark, stein, plast	
2,30 - 2,20																				
2,20 - 2,10									NO15-3	35-70	Tilsynelatende rene masser, metallisk luk									
2,10 - 2,00					NO14-2	50-160	Søppelmasser, tegl, begong, knust glass og porselen, kvist, tre, flis						NO16-2	40-140	Mye betong, duk, stor stein, noe plast, sand, pukk, tegl, avfall (sporadisk). Observert en plate som kan minne om asbest.		NO18-3	40-140	Gravemasser/Søppelmasser, veldig varierrt karakter. Mye kvist, tynne planker/plankerester	
2,00 - 1,90																				
1,90 - 1,80																				
1,80 - 1,70																				
1,70 - 1,60																				
1,60 - ,150																				
1,50 - 1,40	NO13-2	100-140	Mye byggavfall (tegl, betong)	TK 3					NO15-4	70-170	Søppelmasser									
1,40 - 1,30																				
1,30 - 1,20																				
1,20 - 1,10																				
1,10 - 1,00													NO16-3	140-180	**Gravbemasser/søppelmasser, sort, kvist, noe bløtt enkelte plasser**		NO18-4	140-175	**Sort oljefarget masse (lite lukt). Mye fiber, plank, glass, porselen. Lag med fri fase olje. Planker og kvist**	
1,00 - 0,90																				
0,90 - 0,80	NO13-3	140-190	Skrotmasser, påtreff av leire.	TK 3	NO14-3	160-170	**Sorte oljeforurensede masser, vann på 150, bjelke, fiber. Litt oljelukt**													
0,80 - 0,70									NO15-5	185	Søppelmasser, vann på 185									
0,70 - 0,60													NO16-4	180-200	Bløte søppelmasser, vanninntregning fra pukklag - grunnvann. Mye kvist, planker, flasker. Grunnvann på 200. Stort bildekk		NO18-5	175-190	Leire	
0,60 - 0,50																				
0,50 - 0,40																				
0,40 - 0,30							Sand/grus/jord i topplag				Bark/stein/plast				**Sorte masser**					
0,30 - 0,20							Antatt stedegne masser				Søppelmasser, fuktige/våte									
0,20 - 0,10							Underliggende sand/grus/jord				Søppelmasser under vann									
0,10 - 0							Søppelmasser				Leire									

8.3 Vedlegg 3 – Stedsspesifikke akseptkriterier

Tabell I. Eksponeringsveier ved aktuell arealbruk. (Kun verdier i gull felt kan endres. Endringer skal begrunnes.)

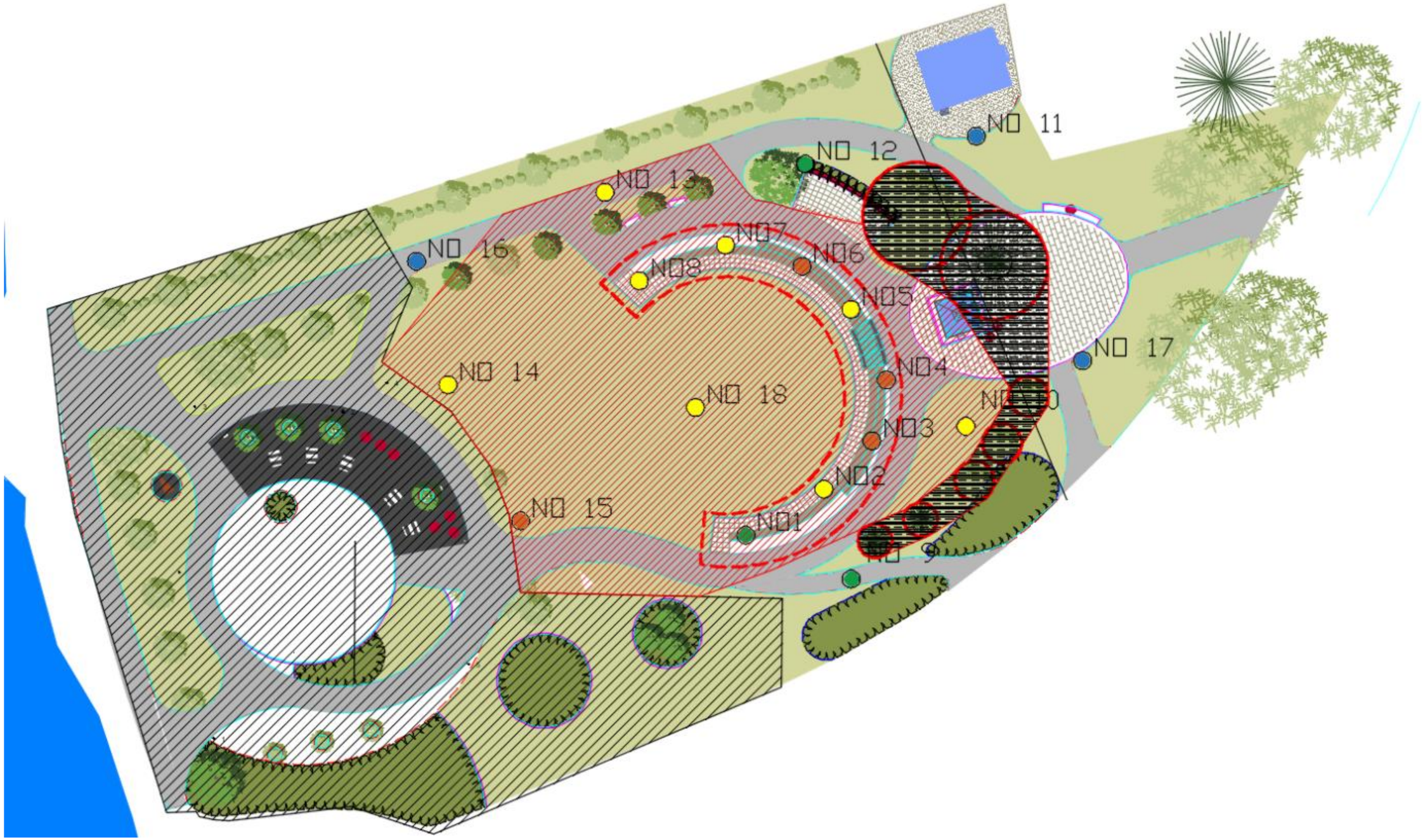
Parametre	Standard verdi	Anvendt verdi	Enhet	Begrunnelse (Gule celler må fylles)
Eksponeringstid for oralt inntak av jord (barn)	365 8	0 0	UAKTUELL	Utilgjengelig jord
Eksponeringstid for oralt inntak av jord (voksne)	365 8	0 0	UAKTUELL	Utilgjengelig jord
Eksponeringstid for hudkontakt med jord (barn)	80 8	0 0	UAKTUELL	Utilgjengelig jord
Eksponeringstid for hudkontakt med jord (voksne)	45 8	0 0	UAKTUELL	Utilgjengelig jord
Oppholdstid utendørs (barn)	365 24	200 dager/år 8 timer/dag		Parkareal, antatt oppholdstid på dagtid
Oppholdstid utendørs (voksne)	365 24	200 dager/år 8 timer/dag		Parkareal, antatt oppholdstid på dagtid
Oppholdstid innendørs (barn)	365 24	0 0	UAKTUELL	Parkeareal - ikke aktuelt med bolig
Oppholdstid innendørs (voksne)	365 24	0 0	UAKTUELL	Parkeareal - ikke aktuelt med bolig
Fraksjon av grunnvann fra lokaliteten brukt som	100 %	0 %	UAKTUELL	Ikke aktuell - grunnvann benyttes ikke som drikkekilde
Fraksjon av inntak av grønnsaker dyrket på lokaliteten	30 %	0 %	UAKTUELL	Ikke aktuell - det skal ikke dyrkes grønnsaker på lokaliteten
Fraksjon av inntak av fisk fra nærliggende resipient	100 %	100 %		

Tabell II. Transport og reaksjonsmekanismer (tabell 21 s.99 i SFT 99:01A; Kun verdier i gule felt kan endres. Endringer skal begrunnes.)

Parametre	Symbol	Standard verdi	Anvendt verdi	Enhet	Begrunnelse (Gule celler må fylles)
Jordspesifikke data					
Vanninnhold i jord	θ_w	0,2	0,2	l vann/l jord	
Luftinnhold i jord	θ_a	0,2	0,2	l luft/l jord	
Jordas tetthet	ρ_s	1,7	1,7	kg/l jord	
Fraksjon organisk karbon i jord	f_{oc}	1 %	1 %		
Jorda porøsitet	ε	40 %	40 %		
Parametre brukt til beregning av konsentrasjon i innedørsluft					
Innvendig volum av huset	V_{hus}	240	0	m^3	Ingen bygninger
Areal under huset	A	100	0	m^2	Ingen bygninger
Utskiftingshastighet for luft i huset	I	12	0	d^{-1}	Ingen bygninger
Innlekkingshastighet av poreluft	L	2,4	0	m^3/d	Ingen bygninger
Dybde fra kjellergulv til forurensning	Z	0,35	0	m	Ingen bygninger
Diffusiviteten i ren luft	D_o	0,7	0	m^2/d	Ingen bygninger
Data brukt til beregning av konsentrasjon i grunnvann					
Jordas hydraulisk konduktivitet	k	0,00001 315,36	0,001 31536	m/s m/år	Mye avfall i massene
Avstand til brønn	X	0	0	m	
Lengden av det forurensende området i gunnvannsstrømmens retning	L_{gw}	50	70	m	Målt i kart
Infiltrasjons faktor	IF	0,141	0,4	år/m	Ingen tette flater, flatt areal
Gjennomsnittlig årlig nedbørmengde	P	730	850	mm/år	Hentet fra Klimaprofil Nord-Trøndelag (verdi for Levanger)
Infiltrasjonshastigheten	I	0,1	0,289	m/år	Beregnet (IF • P^2)
Hydraulisk gradient	i	0,03	0,03	m/m	Tidevannspåvirket
Tykkelsen av akviferen	d_a	5	10	m	Tidevannspåvirket
Tykkelsen av blandingssonen i akviferen	d_{mix}	5	7,429464	m	Beregnet (ligning (10) i SFT 99:01a)
Data brukt til beregning av konsentrasjon i overflatevann					
Vannføring i overflatevann	Q_{sw}	500000	1,79E+09	$m^3/år$	Beregnet fra vannføring
Bredden av det forurensende området vinkel-rett på retningen av grunnvannsstrømmen	L_{SW}	7,34	60	m	Målt i kart
Beregnet hastighet på grunnvannstrøming	Q_{di}	347,21136	421732	$m^3/år$	Beregnet (k • i • d_{mix} • L_{SW})

8.4 Vedlegg 4 – Graveplan

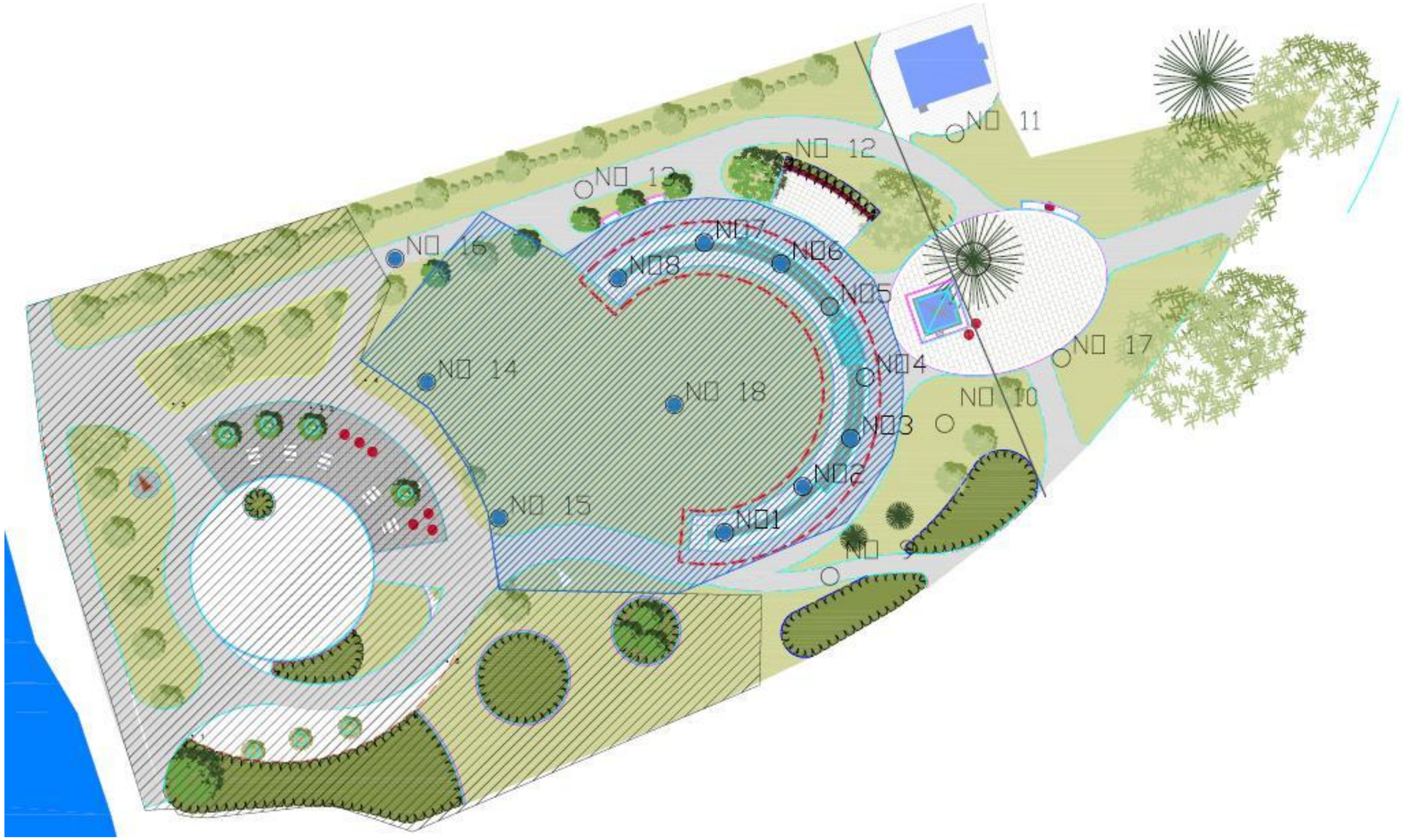
8.4.1 Vedlegg 4.1 Massehåndtering 0-1 meter

Figur 16 Rød skravur viser området hvor det er påivst masser over akseptkriterie i topppmasser, som må massehåndteres

8.4.2 Vedlegg 4.2 Toppmasser som kan gjenbrukes

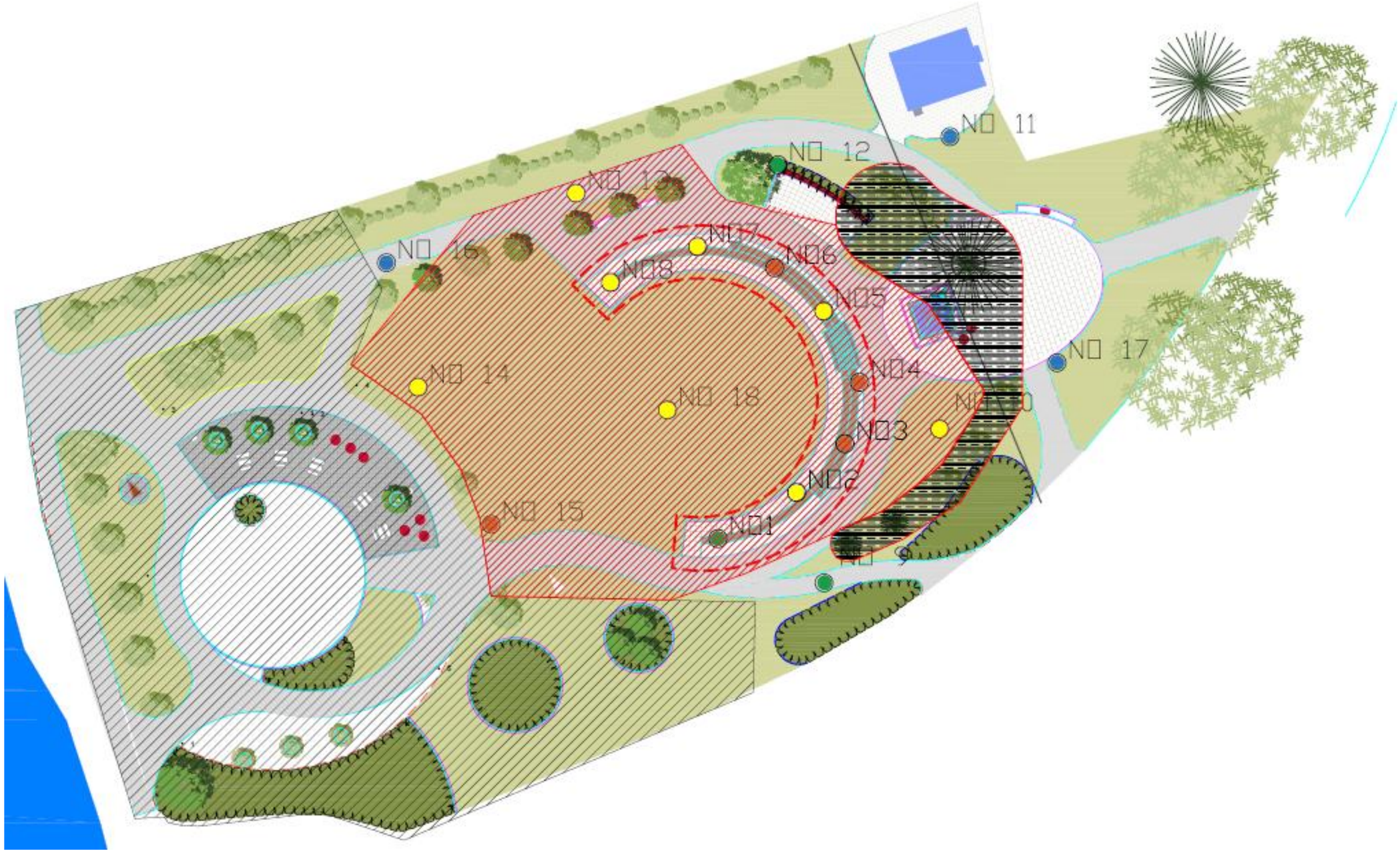
Masser som kan gjenbrukes, ned til barklag, eller 0,5 meter i manglende påtreff av barklag.

Figur 17 Toppmasser som kan gjenbrukes ned til barklag, eller ned til 0,5 meter. For NO4 og NO5 er det ikke lag med jord/gravemasser over barklag.

8.4.3 Vedlegg 4.3 Toppmasser som må til godkjent deponi

Masser under barklag, eller 0,5 meter som må kjøres til godkjent deponi

Figur 18 Masser under barklag, eller 0,5 meter som må kjøres til godkjent deponi

8.4.4 Vedlegg 4.4 Masseutskifting og buffersone for masser 1 meter og dypere

Figur 19 Rød skravur viser området for amfi som skal masseutskiftes grunnet geoteknikk. Oransj skravur representere sone hvor det er usikkerhet om forurensningssituasjon. Avgrensning skjer på bakgrunn av visuell bedømming i felt

8.5 Vedlegg 5 - Analyseresultat

Rapport

N1908784

1M27CDPSJP3

Mottatt dato **2019-05-20**
Utstedt **2019-05-27**

Norconsult AS
Maiken Reitan
Ansattnr: 105427
Pb 8984
7439 Trondheim
Norway

Prosjekt **Moeparken**
Bestnr **5152250**

Analyse av faststoff

Deres prøvenavn **1-Topplag gammel sone; NO11-1,NO17-1**
Jord

Labnummer N00659728

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**86.0**	12.9	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**0.8**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.04**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**17**	3.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**37**	7.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.11**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**14**	2.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**25**	5	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**85**	17	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.039**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.038**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.023**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.13**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.069**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.092**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.11**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.093**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.092**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.024**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.095**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.079**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**1.03**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**1-Topplag gammel sone; NO11-1,NO17-1 Jord**
Labnummer	N00659728

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C12-C16 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 a ulev	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 a ulev	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 a ulev	**<20**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering *	----------			2	1	SAHM

Deres prøvenavn	**2-Underliggende masse gammel sone:NO11-2 Jord**
Labnummer	N00659729

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**85.3**	12.795	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**1.3**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**<0.02**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**15**	3	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**14**	2.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**<0.01**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**18**	3.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**4**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**37**	7.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**2-Underliggende masse gammel sone:NO11-2 Jord**
Labnummer	N00659729

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**<20**		mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**3-Underliggende masse gammel sone;NO17-2,NO17-3 Jord**
Labnummer	N00659730

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**92.1**	13.815	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**0.6**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**<0.02**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**14**	2.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**11**	2.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**<0.01**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**13**	2.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**4**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**30**	6	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

2019.05.27 16:33:20

Deres prøvenavn	**3-Underliggende masse gammel sone;NO17-2,NO17-3 Jord**
Labnummer	N00659730

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**<20**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering [*]	**----------**			2	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**4-Topplag:NO9-1,NO10-1 Jord**
Labnummer	N00659731

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**89.4**	13.41	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**1.6**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**<0.02**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.02**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**17**	3.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**17**	3.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**53**	10.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.013**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.045**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.012**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.023**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.054**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.33**	0.099	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.27**	0.081	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.14**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.16**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.18**	0.054	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.19**	0.057	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.043**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.12**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**2.03**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**4-Topplag:NO9-1,NO10-1 Jord**
Labnummer	N00659731

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**13**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**13**	2.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**13**	2.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering [*]	----------			2	1	SAHM

Deres prøvenavn	**4-Topplag,tilkjørt;NO14-1,NO15-1,NO18-1 Jord**
Labnummer	N00659732

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**88.9**	13.335	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**1.2**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.06**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**14**	2.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**14**	2.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.01**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**14**	2.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**7**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**36**	7.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.033**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.028**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.016**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.020**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.026**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.018**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.024**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.018**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.014**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**0.197**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**4-Topplag,tilkjørt;NO14-1,NO15-1,NO18-1 Jord**
Labnummer	N00659732

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**10**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**10**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**10**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering [*]	----------			2	1	SAHM

Deres prøvenavn	**6-Bark 1:NO12-2 Jord**
Labnummer	N00659733

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**61.2**	9.18	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**<0.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.24**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**9.1**	1.82	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**16**	3.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.03**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**12**	2.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**7**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**220**	44	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.026**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.013**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.036**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.32**	0.096	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.26**	0.078	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.11**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.18**	0.054	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.14**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.16**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.033**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.11**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.097**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**1.79**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**6-Bark 1:NO12-2 Jord**
Labnummer	N00659733

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**20**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**7-Bark 2:NO15-2** **Jord**
Labnummer	N00659734

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**43.7**	6.555	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**<0.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.19**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**9.1**	1.82	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**17**	3.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.04**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**9.8**	1.96	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**4**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**170**	34	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**7-Bark 2:NO15-2** **Jord**
Labnummer	N00659734

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**20**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**8-Søppelmasser NO9;NO9-3,NO9-4 Jord**
Labnummer	N00659735

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**75.0**	11.25	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**2.8**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.81**	0.162	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**59**	11.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.27**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**18**	3.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**85**	17	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**710**	142	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**0.0048**	0.00096	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**0.0045**	0.0009	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**0.0014**	0.00044	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**0.0107**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.37**	0.111	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.34**	0.102	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.30**	0.09	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.36**	0.108	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**1.3**	0.39	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.65**	0.195	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**3.2**	0.96	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**3.2**	0.96	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**1.6**	0.48	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**2.0**	0.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**2.7**	0.81	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**2.1**	0.63	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**2.7**	0.81	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.54**	0.162	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**1.5**	0.45	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**1.4**	0.42	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**24.3**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**8-Søppelmasser NO9;NO9-3,NO9-4 Jord**
Labnummer	N00659735

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**50**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**50**	10	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**50**	10	mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering [*]	----------			2	1	SAHM

Deres prøvenavn	**9-Søppelmasser NO10;NO10-3,NO10-4 Jord**
Labnummer	N00659736

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**78.3**	11.745	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**1.5**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.53**	0.106	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**32**	6.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**53**	10.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.10**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**16**	3.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**49**	9.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**480**	96	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.31**	0.093	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.52**	0.156	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**2.4**	0.72	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.74**	0.222	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**3.2**	0.96	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**2.5**	0.75	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**1.4**	0.42	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**1.5**	0.45	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**1.7**	0.51	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**1.5**	0.45	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**1.8**	0.54	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.42**	0.126	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**1.3**	0.39	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**1.1**	0.33	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**20.7**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**9-Søppelmasser NO10;NO10-3,NO10-4 Jord**
Labnummer	N00659736

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**27**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**27**	5.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**27**	5.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering [*]	**----------**			2	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**10-Søpppelmasser NO12;NO12-4 Jord**
Labnummer	N00659738

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**81.1**	12.165	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**0.7**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**1.3**	0.26	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**25**	5	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**200**	40	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.03**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**19**	3.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**42**	8.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**430**	86	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.12**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.048**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.11**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.077**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.51**	0.153	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.12**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.66**	0.198	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.57**	0.171	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.27**	0.081	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.32**	0.096	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.37**	0.111	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.28**	0.084	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.41**	0.123	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.096**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.34**	0.102	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.29**	0.087	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**4.59**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**10-Søpppelmasser NO12;NO12-4** **Jord**
Labnummer	N00659738

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 a ulev	**24**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 a ulev	**24**	4.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 a ulev	**24**	4.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
TOC a ulev	**1.3**	0.5	% TS	3	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent
og digitalt undertegnet
av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**11-Søppelmasser NO13;NO13-1,NO13-2,NO13-3 Jord**
Labnummer	N00659739

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**80.2**	12.03	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**4.8**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**2.7**	0.54	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**23**	4.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**65**	13	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.05**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**120**	24	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**330**	66	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.033**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.12**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.027**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.41**	0.123	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.14**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**1.0**	0.3	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**1.0**	0.3	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.70**	0.21	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.83**	0.249	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**1.2**	0.36	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.85**	0.255	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**1.1**	0.33	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.22**	0.066	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.69**	0.207	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.59**	0.177	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**8.91**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**11-Søppelmasser NO13;NO13-1,NO13-2,NO13-3 Jord**
Labnummer	N00659739

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**51**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**51**	10.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**51**	10.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering [*]	**----------**			2	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**12-Søppelmasser NO14;NO14-2,NO14-3 Jord**
Labnummer	N00659740

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**82.4**	12.36	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**9.1**	2.73	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.34**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**27**	5.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**45**	9	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.03**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**29**	5.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**32**	6.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**310**	62	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.071**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.14**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.021**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.049**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.36**	0.108	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.14**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.74**	0.222	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.69**	0.207	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.37**	0.111	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.51**	0.153	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.81**	0.243	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.59**	0.177	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.69**	0.207	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.17**	0.051	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.58**	0.174	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.51**	0.153	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**6.44**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**12-Søppelmasser NO14;NO14-2,NO14-3** **Jord**
Labnummer	N00659740

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**12**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**12**	2.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**12**	2.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Prøvepreparering [*]	**----------**			2	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**13-Søppelmasser NO15;NO15-4** **Jord**
Labnummer	N00659741

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**69.5**	10.425	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**2.9**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.91**	0.182	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**43**	8.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**49**	9.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.08**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**17**	3.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**79**	15.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**1300**	260	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.30**	0.09	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.13**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.17**	0.051	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.40**	0.12	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**1.6**	0.48	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.46**	0.138	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**3.0**	0.9	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**2.9**	0.87	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**1.2**	0.36	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**1.4**	0.42	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**1.2**	0.36	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**1.2**	0.36	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**1.2**	0.36	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.22**	0.066	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.67**	0.201	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.62**	0.186	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**16.7**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**0.030**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**0.085**	0.0255	mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**0.064**	0.0192	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**0.179**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**13-Søppelmasser NO15;NO15-4** **Jord**
Labnummer	N00659741

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**190**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**190**	38	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**190**	38	mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**14-Søppelmasser NO16;NO16-2** **Jord**
Labnummer	N00659742

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**86.5**	12.975	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**3.4**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**<0.02**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**18**	3.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**18**	3.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.02**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**17**	3.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**12**	2.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**53**	10.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.020**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.016**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.012**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.018**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.024**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.015**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.022**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.017**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.013**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**0.157**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**14-Søppelmasser NO16;NO16-2** **Jord**
Labnummer	N00659742

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**26**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**26**	5.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**26**	5.2	mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**15-Søppelmasser NO18:NO18-3** **Jord**
Labnummer	N00659743

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**89.3**	13.395	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**0.9**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**4.4**	0.88	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**18**	3.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**430**	86	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.07**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**14**	2.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**47**	9.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**390**	78	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.092**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.22**	0.066	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.20**	0.06	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.28**	0.084	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**1.0**	0.3	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.49**	0.147	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**2.3**	0.69	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**2.2**	0.66	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**1.2**	0.36	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**1.3**	0.39	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**1.4**	0.42	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**1.3**	0.39	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**1.7**	0.51	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.33**	0.099	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.94**	0.282	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.85**	0.255	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**15.8**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**0.017**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**0.18**	0.054	mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**0.197**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**15-Søppelmasser NO18:NO18-3** **Jord**
Labnummer	N00659743

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**160**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**160**	32	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**160**	32	mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**16-Søppelmasser sort 1;NO18-4 Jord**
Labnummer	N00659744

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**82.6**	12.39	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**2.3**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.34**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**24**	4.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**25**	5	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**1.5**	0.45	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**16**	3.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**15**	3	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**460**	92	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.40**	0.12	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.18**	0.054	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.33**	0.099	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**2.6**	0.78	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.78**	0.234	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**4.9**	1.47	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**4.2**	1.26	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**2.0**	0.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**2.1**	0.63	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**2.0**	0.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**1.8**	0.54	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**2.0**	0.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.39**	0.117	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**1.1**	0.33	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**1.0**	0.3	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**25.9**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**0.071**	0.0213	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**0.0710**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**16-Søppelmasser sort 1;NO18-4 Jord**
Labnummer	N00659744

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 a ulev	**25**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 a ulev	**25**	5	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 a ulev	**25**	5	mg/kg TS	1	1	SAHM
TOC a ulev	**1.7**	0.5	% TS	3	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**17-Søppelmasser sort 2:NO10-2 Jord**
Labnummer	N00659745

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**83.7**	12.555	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**1.8**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.69**	0.138	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**24**	4.8	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**27**	5.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.06**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**18**	3.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**43**	8.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**230**	46	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**1.6**	0.48	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.22**	0.066	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.69**	0.207	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.83**	0.249	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**2.2**	0.66	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.64**	0.192	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**5.3**	1.59	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**4.5**	1.35	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**3.5**	1.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**3.8**	1.14	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**4.3**	1.29	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**3.3**	0.99	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**4.1**	1.23	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.83**	0.249	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**1.8**	0.54	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**1.7**	0.51	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**39.3**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**0.15**	0.045	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**0.150**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**17-Søppelmasser sort 2:NO10-2 Jord**
Labnummer	N00659745

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**42**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**42**	8.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**42**	8.4	mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**18-Søppelmasser, bløt:NO16-4** **Jord**
Labnummer	N00659746

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**67.4**	10.11	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**10**	3	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.30**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**58**	11.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**550**	110	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.23**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**51**	10.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**230**	46	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**890**	178	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**0.0023**	0.00046	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**0.0030**	0.0006	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**0.0031**	0.00062	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**0.00840**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.11**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.045**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.022**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.22**	0.066	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.060**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.33**	0.099	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.28**	0.084	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.12**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.16**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.18**	0.054	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.17**	0.051	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.16**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.034**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.11**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**2.15**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**18-Søppelmasser, bløt:NO16-4** **Jord**
Labnummer	N00659746

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**110**	50	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**110**	22	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**110**	22	mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**19-Leire; NO10-6** **Jord**
Labnummer	N00659747

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**78.1**	11.715	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**0.6**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**0.03**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**21**	4.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**20**	4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.02**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**18**	3.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**12**	2.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**63**	12.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.069**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**0.024**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**0.23**	0.069	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.13**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.40**	0.12	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.13**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.49**	0.147	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.36**	0.108	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.21**	0.063	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.21**	0.063	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.19**	0.057	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.15**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.16**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**0.029**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.083**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.077**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**2.94**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**19-Leire; NO10-6** **Jord**
Labnummer	N00659747

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**<20**		mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent
og digitalt undertegnet
av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

Deres prøvenavn	**20-Leire;NO18-5** **Jord**
Labnummer	N00659748

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Tørrstoff (DK) a ulev	**79.4**	11.91	%	1	1	SAHM
As (Arsen) a ulev	**1.9**	2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cd (Kadmium) a ulev	**<0.02**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Cr (Krom) a ulev	**32**	6.4	mg/kg TS	1	1	SAHM
Cu (Kopper) a ulev	**38**	7.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Hg (Kvikksølv) a ulev	**0.01**	0.1	mg/kg TS	1	1	SAHM
Ni (Nikkel) a ulev	**30**	6	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pb (Bly) a ulev	**11**	2.2	mg/kg TS	1	1	SAHM
Zn (Sink) a ulev	**63**	12.6	mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 28 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 52 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 101 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 118 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 138 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 153 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
PCB 180 a ulev	**<0.0010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PCB-7 *	**n.d.**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Naftalen a ulev	**0.11**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaftylen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Acenaften a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoren a ulev	**0.011**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fenantren a ulev	**0.039**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Antracen a ulev	**0.012**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Fluoranten a ulev	**0.088**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Pyren a ulev	**0.073**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)antracen^ a ulev	**0.024**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Krysen^ a ulev	**0.031**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(b+j)fluoranten^ a ulev	**0.034**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(k)fluoranten^ a ulev	**0.030**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(a)pyren^ a ulev	**0.030**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Dibenso(ah)antracen^ a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benso(ghi)perylen a ulev	**0.022**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Indeno(123cd)pyren^ a ulev	**0.016**	0.05	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum PAH-16 *	**0.520**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Benzen a ulev	**<0.010**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Toluen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Etylbensen a ulev	**<0.040**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Xylener a ulev	**0.078**	0.0234	mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum BTEX *	**0.0780**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C5-C6 a ulev	**<2.5**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C6-C8 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C8-C10 a ulev	**<2.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C10-C12 a ulev	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM

Deres prøvenavn	**20-Leire;NO18-5** **Jord**
Labnummer	N00659748

Analyse	Resultater	Usikkerhet (±)	Enhet	Metode	Utført	Sign
Alifater >C12-C16 [a ulev]	**<5.0**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Alifater >C16-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C12-C35 [a ulev]	**<10**		mg/kg TS	1	1	SAHM
Sum alifater >C5-C35 [a ulev]	**<20**		mg/kg TS	1	1	SAHM

ALS Laboratory Group Norway AS
PB 643 Skøyen, N-0214 Oslo

ALS Sarpsborg
Yvenveien 17, N-1715 Yven

E-post: info.on@alsglobal.com
Tel: + 47 22 13 18 00

Web: www.alsglobal.no

Dokumentet er godkjent og digitalt undertegnet av Rapportør

Sabra Hashimi
2019.05.27 16:33:20
Client Service
sabra.hashimi@alsglobal.com

"a" etter parameternavn indikerer at analysen er utført akkreditert ved ALS Laboratory Group Norway AS.
"a ulev" etter parameternavn indikerer at analysen er utført akkreditert av underleverandør.
"*" etter parameternavn indikerer uakkreditert analyse.
Utførende laboratorium er oppgitt i tabell kalt Utf.
n.d. betyr ikke påvist.
n/a betyr ikke analyserbart.
< betyr mindre enn.
> betyr større enn.

	Metodespesifikasjon		
1	**Normpakke (liten) med alifater. Risikovurdering av jordmasser.**		
	Metode:	Metaller:	DS259:2003+DS7EN 16170:2016
		Tørrstoff:	DS 204
		PCB-7:	EN ISO 15308, EPA 3550C
		PAH:	REFLAB 4:2008
		BTEX:	REFLAB 1: 2010
		Alifater:	GCMS
	Måleprinsipp:	Metaller:	ICP
		PCB-7:	GC/MS/SIM
		PAH:	GC/MS/SIM
		BTEX:	GC/MS/pentan
		Alifater:	GC/MS/pentan
	Rapporteringsgrenser:	Metaller:	LOD 0,01-5 mg/kg TS
		Tørrstoff:	LOD 0,1 %
		PCB-7:	LOD 0,001 mg/kg TS
		PAH:	LOD 0,01-0,04 mg/kg TS
		Alifater:	
		>C5-C6:	LOD 2.5 mg/kg TS
		>C6-C8:	LOD 2.0 mg/kg TS
		>C8-C10:	LOD 2.0 mg/kg TS
		>C10-C12:	LOD 5.0 mg/kg TS
		>C12-C16:	LOD 5.0 mg/kg TS
		>C16-C35:	LOD 10 mg/kg TS
		>C12-C35:	LOD 10 mg/kg TS (sum)
		>C5-C35:	LOD 20 mg/kg TS (sum)
	Måleusikkerhet:	Metaller:	Relativ usikkerhet: As: 30 %, Cd: 20 %, Cr: 20 %, Cu: 14 %, Hg: 14 %, Ni: 20 %, Pb: 20 % og Zn: 20 %
		Tørrstoff:	Relativ usikkerhet 10 %
		PCB-7:	Relativ usikkerhet 20 %
		PAH:	Relativ usikkerhet 40 %
		Alifater:	Relativ usikkerhet 20 %
			Ved lave konsentrasjoner kan absolutt måleusikkerhet være høyere enn relativ måleusikkerhet, og en høyere måleusikkerhet vil rapporteres.
2	**Prøvepreparering DK**		
3	**Bestemmelse av TOC i jord**		

	Metodespesifikasjon	
	Metode:	EN 13137:2001
	Måleprinsipp:	IR
	Rapporteringsgrenser:	0,1 % TS
	Måleusikkerhet:	Relativ usikkerhet: 15%

	Godkjenner
SAHM	Sabra Hashimi

	Utf[1]	
1	Ansvarlig laboratorium:	ALS Denmark A/S, Bakkegårdsvej 406A, 3050 Humlebæk, Danmark

Måleusikkerheten angis som en utvidet måleusikkerhet (etter definisjon i "Evaluation of measurement data – Guide to the expression of uncertainty in measurement", JCGM 100:2008 Corrected version 2010) beregnet med en dekningsfaktor på 2 noe som gir et konfidensinterval på om lag 95%.

Måleusikkerhet fra underleverandører angis ofte som en utvidet usikkerhet beregnet med dekningsfaktor 2. For ytterligere informasjon, kontakt laboratoriet.

Måleusikkerhet skal være tilgjengelig for akkrediterte metoder. For visse analyser der dette ikke oppgis i rapporten, vil dette oppgis ved henvendelse til laboratoriet.

Denne rapporten får kun gjengis i sin helhet, om ikke utførende laboratorium på forhånd har skriftlig godkjent annet. Resultatene gjelder bare de analyserte prøvene.
Angående laboratoriets ansvar i forbindelse med oppdrag, se aktuell produktkatalog eller vår webside www.alsglobal.no

Den digitalt signert PDF-fil representerer den opprinnelige rapporten. Eventuelle utskrifter er å anse som kopier.

[1] Utførende teknisk enhet (innen ALS Laboratory Group) eller eksternt laboratorium (underleverandør).

NASTA

Verdal kommune
Sakspapir

Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets

Saksbehandler:	Bjørn Erik Haug	**Arkivref:**
E-post:	bjorn.erik.haug@verdal.kommune.no	2019/3035 - /
Tlf.:	993 54 879	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	86/19
Kommunestyre	26.08.2019	66/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
Det ble votert punktvis over rådmannens innstilling med følgende resultat:
Pkt. 1 – vedtatt med 8 mot 1 stemme.
Pkt. 2 og 3 – enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
1. Tomt B («Planteskoletomta») velges som primær løsning for utbygging av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets.
2. Rådmannen får fullmakt til å forhandle om opsjon/kjøp av areal tomt B som tomt for ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets, med to alternativer.
    a. Arealer for skoleformål
    b. Arealer for skoleformål og idrettsanlegg
3. Det utarbeides forprosjekt som synliggjør begge alternativer.

Rådmannens innstilling:

4. Tomt B («Planteskoletomta») velges som primær løsning for utbygging av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets.
5. Rådmannen får fullmakt til å forhandle om opsjon/kjøp av areal tomt B som tomt for ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets, med to alternativer.
    a. Arealer for skoleformål
    b. Arealer for skoleformål og idrettsanlegg
6. Det utarbeides forprosjekt som synliggjør begge alternativer.

Vedlegg:

1. Utredning - Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets med notater/tillegg.
2. Høringsuttalelser

3. Tilleggsutredning for lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets. Eksisterende skoletomt og Planteskoletomta. 05.08.2019

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Samlet saksframstilling i formannskapet 61/19.

Saksopplysninger:

Status i arbeidet med lokalisering/tomtevalg av ny skole for Stiklestad og Leksdal skole ble lagt fram for formannskapet 6.6.19 – PS 61/19. Saken ble tatt til orientering.

Utredning
Sweco ble i etterkant av vedtak i kommunestyret (PS 28/18) engasjert til å gjennomføre utredning om lokalisering. Utredninga kartla dagens skole- og idrettssituasjon, tomteforslagene, behovsanalyse og konseptuelle vurderinger. Vedlegg til utredninga var nærmere vurdering av infrastruktur, grunnforhold og geoteknisk forhold. For hvert enkelt tomteforslag ble det av Sweco kartlagt en rekke elementer: Planstatus, eierforhold, grunnforhold, terrengforhold, jordbruk, skogbruk, kulturminner, biologisk mangfold, høyspent, nærmiljø, målpunkt, gange og sykkel, kollektivtrafikk, biltrafikk og parkering.

Arealbehovet for skolebygg og idrettsanlegg ble kartlagt som grunnlag for tomteforslagene.
<u>Skole:</u>
Skolebygg 3,6 dekar (daa), uteområde 13,5 daa, parkering inkl. sykkelparkering 1,2 daa.
I tillegg kommer også arealer for infrastruktur, herunder bussløsning og av- og påstigning for foreldrekjøring. Grovt regnet ligger arealbehovet for skole på i overkant av 20 daa.

<u>Skole med idrettsanlegg:</u>
11'er og 7'er fotballbane, klubbhus, friidrettsbane, basishall og klatrehall: 17,6 daa.
I tillegg kommer også arealer for infrastruktur, herunder bussløsning og av- og påstigning for foreldrekjøring. Grovt regnet ligger arealbehovet for skole med idrettsanlegg på rundt 40 daa.

Høringsuttalelser:
Utredning av de fem tomtene ble lagt ut på høring 12.3.19 med frist 1.5.19. Det ble mottatt 17 uttalelser i saken.

Tomt A eksisterende tomt, tomt B planteskoletomta, tomt C ved vannverket, tomt D ved Volhaugvegen.

Oppsummering av uttalelser i saken.
Nedenfor er det gjort en oppsummering av de viktigste innspillene i saken, fra både faginstanser og høringsuttalelser. Rådmannen henviser til vedleggene for nærmere detaljer.

Tomt C og D
Det er sterke faglige innspill, og klare tilbakemeldinger fra brukere av skolene, som tilsier at alternativ C og D utelukkes. Mattilsynet og teknisk drift i kommunen har klare motforestillinger med bakgrunn i drikkevannshensyn – Mattilsynet vil vurdere innsigelser. Fylkesmannen er svært kritisk til en eventuell videreføring av disse to alternativene pga. dyrkajord. Landbruk, miljø og naturforvaltning, Verdal kommune, mener C og D er uegnet til lokalisering pga. dyrka jorda. Verdal Bondelag er skeptisk pga. tap av dyrka mark. Fylkeskommunen fraråder å bruke C pga. nærhet til gravfeltet på Hallem. Brukere av skolen som elevene og FAU ved skolene, og forbundene ved Stiklestad skole, mener at lang avstand til Stiklestad, infrastruktur og trafikkmessige hensyn tilsier at C og D er uaktuelle.

Tomt A og B
Det er faglige innspill, og tilbakemeldinger fra brukere av skolen, som tilsier at tomt A eller B er aktuelle i saken videre. Det trekkes fram nærheten til Stiklestad og sambruk med SNK, museèt og kirka, og god infrastruktur. Størrelsen og terrenget er fordel med planteskoletomta. Idretten har behov for 17,6 daa tomt, sambruk med skolen er en mulighet hvis det velges. Det har kommet uttalelser om skepsis til forurensning på tomt B, og forutsetninger om at tomta ikke blir farlig å bruke. Det er etter miljøtekniske grunnundersøkelser gjort av Sweco funnet utbredt, men lett grunnforurensning, i undersøkelsesområdet. Fylkesmannen har en uttalelse til forurensninga på tomta: «Det må utarbeides en tiltaksplan, og det må da gjøres tilleggsprøvetakning i henhold til veilederen Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn. Fylkesmannen som miljømyndighet ser ingen problem med å legge skolen her dersom massene fjernes i henhold til veilederen ut fra planlagt arealbruk («boligområder, barnehage og skoler»).» Det er gjort et kostnadsoverslag av Sweco, se utredning tomt B planteskole.

Ved formannskapets behandling av saken 6.6.19 ble det gitt tilbakemelding om å gå videre med tomtene A og B, og det ble gjort en ytterligere utredning for de to alternativene.

Tilleggsrapport
Sweco ble engasjert for å følge opp utredningsrapporten med en tilleggsutredning for alternativene A og B. Tilleggsutredning for lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets. Eksisterende skoletomt og Planteskoletomta.

For å kunne gjennomføre videre utredninger uten å gå for detaljert til verks, er det tatt utgangspunkt i utfordringene som knytter seg til hver tomt, som ble definert i hovedrapporten «Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets» (Sweco, 2019). Utfordringene som skiller alternativ A fra alternativ B er fokusområder for tilleggsutredningen. Dette betyr at utfordringer som knytter seg til blant annet trafikksikkerhet og trafikkløsninger ikke blir vurdert her, da disse anses å være noen lunde de samme for begge alternativene.

For tomt A ble fire utfordringer utredet nærmere:
-Tomtas størrelse/jordvern
-Anleggsperiode
-Grunnforhold
-Arkeologiske registreringer

Tabellen viser konsekvensvurdering av aktuelle tema/tiltak i forbindelse med Eksisterende skoletomt.

Tema/tiltak	**Lav**	**Middels**	**Høy**
Størrelsen på Eksisterende skoletomt/jordvern		Fremtidig utvidelse/utvikling blir vanskelig/uaktuelt på grunn av sprengt kapasitet og jordvern	Ikke få dekket alle behov/oppnå optimal løsning på grunn av begrensninger knyttet til tomta (jordvern og størrelse)
Opprettholde skoleundervisningen i en eventuell anleggsperiode på eksisterende skoletomt		Elevene mister hele- eller store deler av tilgjengelig uteareal/lekeareal i anleggsperioden*	
		Krevende skolehverdag for elevene med støv og støy fra anleggsarbeid i anleggsperioden*	
		Forverret trafikksituasjon med anleggstrafikk på tomta i anleggsperioden*	
Det må påregnes en arkeologisk registrering på området som er aktuelt for utvidelse	Ved gjennomføring av en arkeologisk registrering må man beregne en kostnad på 120 000 – 200 000 kr.	Ved funn av nye kulturminner: Dispensasjon for utgraving av kulturminner. Utgravinger kan være tids- og kostnadskrevende	Ved funn av nye kulturminner: Avslag på dispensasjonssøknad, som deretter kan medføre full stans i utbyggingen
Det må gjennomføres grundige grunnundersøkelser i forbindelse med	Kostnad på 300 000 – 500 000 kr. må påberegnes for å gjennomføre	Hvis det skal bygges på- eller i umiddelbar nærhet av SVV kvikkleiresone, MÅ det	Ved kvikkleireskred kan området sør for eksisterende skole bli komplett

utvidelse av Eksisterende skoletomt	grunnundersøkelser, avhengig av utvidelsens størrelse og omfang	gjøres tiltak	skadet. I verste fall kan skadene også trekke seg opp til eksisterende skole, med alvorlige konsekvenser.
	Brokskitbekken må erosjonssikres. Pågående arbeid.	Hvis sikkerhetssone på 1,4 ikke oppnås, må det gjennomføres tiltak for å «vesentlig forbedre» områdestabiliteten.	Evt. tiltak i form av kalkpeling blir kostnadskrevende: Ved valg av korte peler vil prisen variere mellom 5,2 – 8 mill. Ved valg av lengre peler vil prisen variere mellom 7 – 11 mill.
		Ved eventuelle tiltak for å forbedre områdestabiliteten kan man raskt komme i konflikt med registrerte kulturminner. Vanskeliggjør de rimeligste tiltaksmulighetene	

* Da anleggsarbeidet med eventuelt ny skole på Eksisterende skoletomt foregår i en begrenset periode, vurderes konsekvensene knyttet til dette som middels.

Tabellen viser konsekvensvurdering av aktuelle tema/tiltak i forbindelse med Planteskoletomta. For tomt B ble en utfordring utredet nærmere.

Tema/tiltak	**Lav**	**Middels**	**Høy**
Det må gjennomføres supplerende prøvetakinger på Planteskoletomta for å tilfredsstille Miljødirektoratets krav til prøvetetthet	Kostnader som knytter seg til supplerende prøvetaking: minimum 150 000 kr. for område A, og minimum 200 000 kr. for område A, B, C.	I verste fall vil nye prøver på området vise at forurensningen er mer utbredt enn først antatt, og mer masser vil måtte fjernes: For område A: 1900 – 3800 m3 (2-4 mill.). For område B og C: 1300 – 2700 m3 (1,5-3 mill.)	
	Fra resultatene av den første prøvetakinga, er det anslått at rundt 900 m3 masser må fjernes. Med en kostnad på ca. 1 mill. Dette gjelder for område B.		

Faglig anbefaling

På dette tidspunktet i prosessen er det en god del usikkerheter knyttet til hvert tomteforslag. Det må gjennomføres ytterligere undersøkelser for hver tomt, dog av forskjellig karakter; grunnundersøkelser og arkeologisk registrering for Eksisterende skoletomt, og supplerende prøvetaking på Planteskoletomta. I verste fall vil begge tomteforslagene få store kostnadsmessige konsekvenser, avhengig av hvilke funn som blir gjort. Det er imidlertid enighet om at både

kvikkleireproblematikken og forurensningsproblematikken kan løses, og at det er mulig å bygge skole med eller uten idrettsanlegg på begge tomtene uavhengig av hva funnene viser. Sannsynligheten for at kvikkleireproblematikken på Eksisterende skoletomt (vurdert til høy konsekvens) slår til, er imidlertid, slik Sweco vurderer det, dokumentert høyere enn sannsynlighet for at «worst case scenario» for forurensningsproblematikken på Planteskoletomta (vurdert til middels konsekvens) inntreffer.

Videre forskjeller mellom tomteforslagene er at det knytter seg ytterligere utfordringer og usikkerheter til Eksisterende skoletomt. Utfordringer det kan være vanskeligere å gjøre noe med. Til syvende og sist vil man ha flere muligheter, på flere områder, på Planteskoletomta;

- Større muligheter for gode løsninger pga. tomtas plassering og størrelse/form.
- Mindre usikkerheter underveis i prosessen og mindre sjanse for alvorlige konsekvenser underveis. F.eks. stans i utbygging, store kostnader knyttet til kulturminner, områdeskred.
- Ingen jordvernproblematikk
- Ingen kulturminneproblematikk
- Større muligheter for eventuell fremtidig utvikling
- Mer skånsomt for elevene i anleggsperioden

Med bakgrunn i dette og tidligere utredninger som er gjort, er Swecos faglige anbefaling å velge Planteskoletomta for ny skole med eller uten idrettsanlegg. Det er større usikkerhet knyttet til Eksisterende skoletomt, og eventuelle konsekvenser er større.

Tomtepris
Med bakgrunn i de innkomne uttalelser og utredning/anbefaling fra Sweco, vil rådmannen foreslå at tomt B velges som tomt for ny skole. På denne bakgrunn har det vært møte med de to grunneierne av tomt B. Begge har i etterkant gitt tilbakemelding på et prisforlangende med kr. 550 kr/kvm.

Eiendommene er på ca 23 daa og 29 daa. Hvis vi tar dette utgangspunktet blir prisen for eiendommene:
23 000 kvm x 550 kr/kvm = 12 650 000 kr.
29 000 kvm x 550 kr/kvm = 15 950 000 kr.

Grovt regnet ligger arealbehovet for skole på i overkant av 20 daa.
Grovt regnet ligger arealbehovet for skole med idrettsanlegg på rundt 40 daa.

Kart for Planteskoletomta

Vurdering:

Ut fra de faglige anbefalinger i rapport fra Sweco og høringsuttalelser i saken, foreslår rådmannen at tomt B velges som tomt for ny skole.

LOKALISERING AV
NY SKOLE FOR STIKLESTAD OG LEKSDAL
SKOLEKRETS
UTREDNING
Hummelen
SWECO

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.	BAKGRUNN FOR ARBEIDET		S. 4
2.	HENSIKTEN MED ARBEIDET		S. 5
3.	BELIGGENHET OG AVGRENSNING		S. 6
4.	PLANER OG RAMMEBETINGELSER		S. 7
5.	KARTLEGGING AV DAGENS SKOLE- OG IDRETTSSITUASJON		S. 10
	5.1	DAGENS STIKLESTAD SKOLE	
	5.2	DAGENS LEKSDAL SKOLE	
	5.3	DAGENS IDRETTSTILBUD	
6.	KARTLEGGING AV TOMTEFORSLAG		S. 12
	6.1	EKSISTERENDE SKOLETOMT + UTVIDELSE	
	6.2	PLANTESKOLETOMTA + UTVIDELSE	
	6.3	HIMMELEN	
	6.4	VOLHAUGVEGEN-TOMTA	
7.	BEHOVSANALYSE		S. 38
	7.1	SKOLEBYGNING	
	7.2	SKOLENS UTEOMRÅDE	
	7.3	TRAFIKKSIKKERHET	
	7.4	IDRETTSANLEGG	
	7.5	OPPSUMMERING	
8.	KONSEPTUELLE VURDERINGER		S. 46
	8.1	VURDERING AV ALTERNATIV A1	
	8.2	VURDERING AV ALTERNATIV A2	
	8.3	VURDERING AV ALTERNATIV B1	
	8.4	VURDERING AV ALTERNATIV B2	
	8.5	VURDERING AV ALTERNATIV C1	
	8.6	VURDERING AV ALTERNATIV C2	
	8.7	VURDERING AV ALTERNATIV D1	
	8.8	VURDERING AV ALTERNATIV D2	
9.	AVSLUTTENDE OPPSUMMERING		S. 80
10.	REFERANSER		S. 96

VEDLEGG

NOTAT 1

Risikokartlegging av geotekniske forhold

NOTAT 2

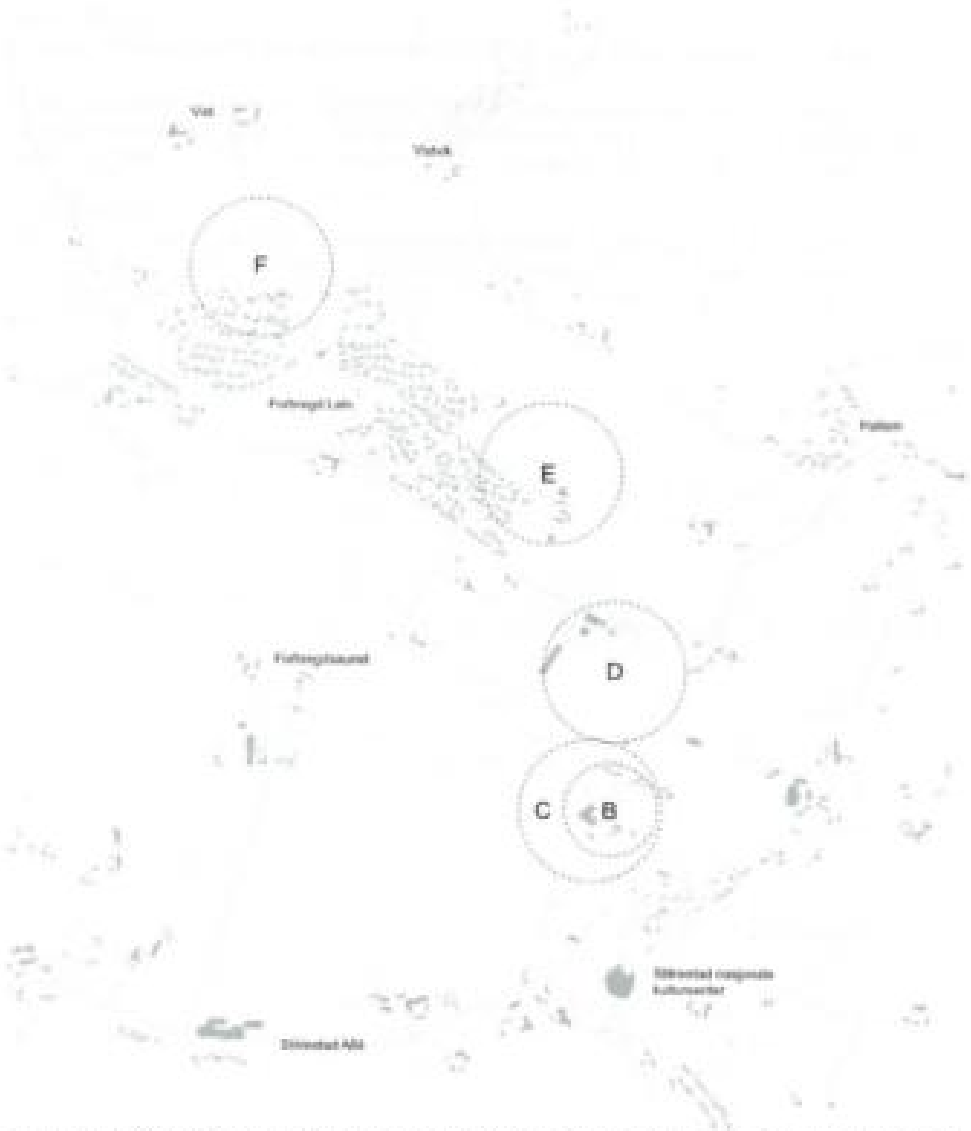
Pesticider og miljørisiko

NOTAT 3

Kostnadsestimat for infrastrukturtiltak

VEDLEGGSRAPPORT

Miljøtekniske grunnundersøkelser

Figur 1. De utvalgte tomteforslagene som er gjenstand for utredningen. Kartet viser omtrentlig beliggenhet, mens en mer nøyaktig avgrensning blir presentert senere i rapporten.

2.
HENSIKTEN MED ARBEIDET

Med en sammenslåing av Stiklestad og Leksdal barneskole, vil den nye barneskolen på Stiklestad raskt bli en nokså stor skole i Verdal kommune. I følge rapport om fremtidig skolestruktur i Verdal kommune (Verdal kommune, 2017b) viser prognosene at en fremtidig ny skole vil måtte romme omtrent 220-250 elever i 2022, i tillegg til ca. 40 ansatte.

Hensikten med utredningene som er gjennomført her er først og fremst å vurdere de foreliggende tomteforslagene, for å se om de kan romme ny skole for nåværende og fremtidige elever og ansatte. Plasseringen av ny barneskole skal ta hensyn til elevers, ansatte og andre brukeres behov og ønsker. Elevene skal få en best mulig start på livet gjennom en trygg skoleplass, aktiv skolegård og ikke minst en trygg skolevei. En ny barneskole skal være et sted der både elevene og de ansatte ønsker å være, og det skal være et sted som har plass til alle, både dagens elever og fremtidige kull.

Utredningene må derfor svare på hva som er viktig ved etablering av ny skole. Selve tomta skal kunne romme det elevene har behov for iløpet av en skoledag, både selve skolebygg og uteområde. I tillegg skal uteområdene også kunne romme aktiviteter etter skoletid, for idrettslag, foreninger og nærmiljø. I tillegg til alt som skal utarbeides innenfor tomteforslagets avgrensning, er det også andre faktorer som er viktig i denne utredningen. Utredningen fokuserer spesielt på infrastruktur; gang- og sykkelveier, bussløsning og foreldre/ansattekjøring, samt kjøring til området utenom skoletid. Det skal være lett og trygt å komme seg til og fra skoleområdet, for alle trafikanter, men spesielt for myke trafikanter. Nærmiljøet er også en faktor som utredes, da det er et viktig aspekt for elevene i skolehverdagen.

I andre rekke skal utredningene også vise om det er mulig å finne en god løsning for sambruk med nytt idrettsanlegg. Et nytt idrettsanlegg skal være med på å skape en bedre hverdag for elevene på skolen og idrettslagene, men også for lokalsamfunnene rundt om i kommunen som ønsker å benytte seg av anlegget. Det skal være tilrettelagt både for uorganisert- og organisert idrett.

4.
PLANER OG RAMMEBETINGELSER

Her vil planer utarbeidet for Verdal kommune presenteres. Planene som presenteres er med på å bygge opp om viktigheten av et nytt og godt skole- og idrettsanlegg på Stiklestad. Her vises det til Verdal kommunes mål og visjoner som også bør videreføres i dette arbeidet.

Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2019, Verdal og Levanger kommune

Visjonen for Verdal kommunes utvikling er *livskvalitet og vekst*. Visjonen legger føringer for hvordan kommunen skal strekke seg mot god livskvalitet og god helse for innbyggerne i Verdal kommune. Dette er samfunnets viktigste ressurs for videre vekst og velstandsutvikling og en grunnleggende investering for et bærekraftig samfunn. Befolkningens helse og livskvalitet utvikles i lokalsamfunnene. Det er her folk leker, lærer, arbeider, pleier fritiden og bor gjennom hele livet. En god steds- og samfunnsutvikling bedrer innbyggernes levekår og gjør det enklere for folk å ta helsefremmende valg. Det styrker også innbyggernes evne og vilje til å bry seg om og ta vare på hverandre og samfunnet de er en del av.

Kommuneplanen har fire samfunnsmål som er ønskelig å oppnå (Verdal kommune, 2014a):

- *Våre kommuner er gode samfunn å leve i hele livet, og alle føler seg som en verdsatt del av fellesskapet.*
- *Alle barn får en best mulig start på livet.*
- *Alle innbyggere opplever trygghet, mestrer hverdagen, og har flere aktive leveår med god helse og trivsel.*
- *Våre kommuner er en utviklingskraft i en bærekraftig og robust del av Midt-Norge.*

I kommuneplanen er det formulert tre strategier for å nå de definerte samfunnsmålene (Verdal kommune, 2014a):

A) Sikre bærekraftig samfunn
B) Prioritere en god start og mestring i livet
C) Skape rause og robuste livsmiljøer

Inn under disse strategiene er det flere punkter som bygger opp om arbeidet med plassering av ny skole på Stiklestad. Her kan nevnes: *Prioritere barns oppvekstvilkår og muligheter for å mestre livet, legge til rette for og stimulere til sunne levevaner, bygge opp under gode nærmiljø, gjøre det enklere og mer attraktivt å gå og sykle, legge til rette for lek, aktivitet, kultur- og naturopplevelser og fritidstilbud for alle uavhengig av alder og funksjonsnivå.*

Kommunedelplan Oppvekst 2015-2022

Verdal kommunes visjon *livskvalitet og vekst* betinger at Verdal skal være et godt sted å vokse opp og bo i for alle kommunens innbyggere, og kommunen skal være attraktiv for tilflytting (Verdal kommune, 2015). Grunnholdningen er at alle mennesker er likeverdige og samhandler i et trygt og godt oppvekstmiljø.

Utviklingen de siste årene viser at det blir færre og større skoler. I følge kommundelplanen (2015) har det vært en betydelig nedgang i antall skoler med færre enn 100 elever de siste 10 årene. På landsbasis går 7 % av elevene på skoler med mindre enn 100 elever. En norsk grunnskole hadde i gjennomsnitt 208 elever i 2012. På landsbasis går 55 % av elevene på skoler med mer enn 300 elever. Det er også denne tendensen vi har sett i Verdal, med en betydelig endring i skolestrukturen.

Kommunedelplanen viser et målbilde for 2030 som sier at barnehage- og skolestrukturen er tilpasset endringer i befolknings- og kommunestrukturen og speiler kommunens mangfold, tydelige verdivalg og hvor det ønskes utvikling og vekst i regionen.

Temaplan anlegg for leik, idrett og aktivitet, Verdal kommune 2015-2018

Temaplan anlegg for leik, idrett og aktivitet ble vedtatt i Verdal kommune 15.12.2014, med et hovedmål at "*alle innbyggere i Verdal er i fysisk aktivitet hver dag!*".

Temaplanen skal bidra til håndtering av kommunale utfordringer som folkehelse, økte sosiale forskjeller, en økonomisk usikker fremtid, helhet og samhandling. Planen har fokus på anlegg for å fremme folkehelse for alle aldersgrupper, og på anlegg som er tilpasset alt fra leik til toppidrett. Det er viktig å utvikle fremtidens anlegg slik at de inviterer til allsidig aktivitet og kan benyttes både til egenorganisert- og organisert aktivitet.

En av strategiene for leik, idrett og aktivitet som blir presentert i temaplanen er å utvikle anlegg på eller ved skolene for både egenorganisert- og organisert aktivitet (Verdal kommune, 2014b). Samtidig presiseres det at prioritering av spillemidler skal gå til anlegg ved blant annet skoler.

Temaplan landbruk 2017-2020

Hver 7. sysselsatte i Levanger og Verdal er direkte eller indirekte tilknyttet landbruket. Som to store landbrukskommuner med kremen av matjord i fylket står Levanger og Verdal for en svært stor del av produksjonen i fylket og for noen produksjoner en vesentlig del av landsproduksjonen (Verdal kommune, 2017c).

En av utfordringene som tydeliggjøres i temaplanen er arealdisponering. I perioden 2009-2015 ble det omdisponert 191 dekar fulldyrket mark i Levanger kommune og 220 dekar fulldyrket mark i Verdal kommune til andre formål enn landbruk. I samme periode ble det godkjent nydyrket 881 dekar fulldyrka i Levanger kommune og 850 dekar i Verdal kommune (Verdal kommune, 2017c). Utfordringen ligger i å bevare den beste dyrkajorda, men samtidig ha arealer gode nok til utbygging av infrastruktur, næringsarealer og boliger. De beste jordbruksarealene ligger der utbyggingspresset er størst, og derfor er det nettopp jorda med best kvalitet som bygges ned.

Klima- og energiplan for Verdal kommune

CICERO anslo i 2005 at rundt 20 % av de nasjonale utslippene av klimagasser er knyttet til kommunale virkemidler og tiltak. Dette omfatter utslipp fra transport, avfall og stasjonær energibruk, samt at det er forutsatt at ca. 25 % av all transport er lokal transport (Verdal kommune, 2009).

Plan- og bygningsloven gir kommunene ansvar for blant annet effektiv arealplanlegging. Effektiv arealplanlegging bidrar til å redusere utslipp fra transport gjennom fornuftig plassering av boliger, arbeidsplasser og ulike tjenester i sammenheng med tilbudet av kollektivtrafikk. I tillegg gir plan- og bygningsloven også kommunen ansvar for tilrettelegging av transportsystemene. Dette gjøres i form av at kommunen har mulighet til å regulere parkering gjennom utbygging og bruksendringer, samt å utvikle gang-, sykkel- og turveisystemer.

Klima- og energiplanen (Verdal kommune, 2009) viser at Verdal kommune ønsker å prioritere tiltak blant annet innen by- og tettstedsutvikling: Fortetting, miljøvennlige transport- og energiløsninger, og innen transportsektoren: Økt mulighet for bruk av kollektive transportløsninger, trygge gang- og sykkelveier (...).

5.3 DAGENS IDRETTSTILBUD

Dagens idrettstilbud på Stiklestad er variert, og spredt rundt over et stort område. Stiklestad IL har fotballanlegget sitt på Lyng stadion i dag. Dette anlegget består av en 11'er gressbane og klubbhus. Stiklestad IL har leieavtale med grunneier frem til 2020, med muligheter for forlengelse. Lyng stadion ligger plassert ved Verdalselva, ca. 3,6 km sørøst for Stiklestad skole, uten gang- og sykkelforbindelse. Anlegget ligger i tilknytning til Stiklestad Camping.

Blommen skisenter rommer den største idretten i Stiklestad IL, ski og skiskyting. Skianlegget i Blommen er blitt oppgradert med nytt løypenett, ny rulleskiløype, ny skiver til skiskyting og diverse andre nye anlegg. Det nye anlegget ble åpnet i august 2018.

Det er også en stor andel som driver med turning i Stiklestad IL. Disse holder til i gymsalen på Stiklestad skole.

Det er også flere andre anlegg som drives utenom Stiklestad IL. Velforeningen i Forbregd Lein, sammen med Innherred isidrettslag, har gått sammen og bygget en egen ishockeybane i Forbregd Lein. I tillegg finnes det en aktivitets-/akebakke i nærheten.

På Stiklestad skole ligger Stiklestads eneste kunstgressbane, og ballbinge. Dette anlegget eies av Verdal kommune, og benyttes flittig på kveldstid og i helger av blant annet Stiklestad IL.

Stiklestad IL medlemstall og aktivitetstall:

Klubb	**Medlemstall**		**Aktivitetstall**	
	2016	2017	2016	2017
Stiklestad IL	715	553		
Stiklestad IL, Fotball			355	259
Stiklestad IL, Gym og turn			177	160
Stiklestad IL, Ski			132	138
Stiklestad IL, Skiskyting			167	110
Stiklestad IL, Sykkel			5	3

Dagens idrettstilbud i Leksdal er også variert, og spredt. Leksdal IL har skianlegg i Marka. Her finnes det løyper som benyttes i forbindelse med konkurranser, blant annet kretsrenn og klubbrenn. Leksdal IL drifter også utfartsløypene fra skianlegget og innover fjellene, og kobler seg sammen med Helgådal IL og Henning IL. Utfartsløypene benyttes flittig av befolkningen i Verdal kommune.

Ved Leksdal barneskole har klubben en 11'er gressbane. Denne banen er under rehabilitering per dags dato, og skal etter planen være ferdig til sommeren 2019. Leksdal IL benytter skolens garderober i forbindelse med blant annet fotballkamper på gressbanen. Klubben benytter videre gymsalen på Leksdal barneskole, samt at det er utarbeidet en sykkeløype på skoleområdet. Denne benyttes i skolens regi, og som nærmiljøanlegg av innbyggerne i Leksdal.

Leksdal IL har per april 2018 347 medlemmer.

Planstatus

I kommuneplanen for Verdal kommune (PlanID: 2008008) er den eksisterende skoletomta regulert til nåværende offentlig eller privat tjenesteyting. Eiendommene som grenser til skoletomta i nord er regulert til nåværende boligbebyggelse. Sør for tomta ligger det en hensynssone for ras- og skredfare på rundt 200 daa. Hensynssonen ligger ca. 70 m fra skoletomta. Resten av områdene rundt skoletomta er avsatt til LNFR, areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag.

Fra krysset Vukuvegen x Stiklestad Allé x Leksdalsvegen, og nordover til innkjørselen til Stiklestad skole foreligger en egen reguleringsplan (PlanID: 2002003). Denne reguleringsplanen omfatter Stiklestad nasjonale kultursenter, med tilhørende museumsområde, hotell og kirke. I tillegg tar den for seg Leksdalsvegen frem til innkjørselen til Stiklestad skole.

Figur 5. Kartet viser gjeldende kommuneplan for eksisterende skoletomt og tilgrensende områder. Hullet i kommuneplanen viser hvor det foreligger egen reguleringsplan. Stiplet rød linje viser tomteforslagets avgrensning.

Eierforhold

Eksisterende skoletomt består av eiendommene gnr/bnr 29/6, 29/24, 29/25 og 29/31. Det er Verdal kommune som er eier av disse, og som drifter Stiklestad skole i dag.

Tilgrensende tomter er gnr/bnr 29/1, 29/19, 29/21, 29/22 og 504/1. Sistnevnte er Fylkesveg 759, som eies av fylkeskommunen. Resten av de tilgrensende eiendommene er privateid.

En utvidelse av eksisterende skoletomt berører gnr/bnr 29/1.

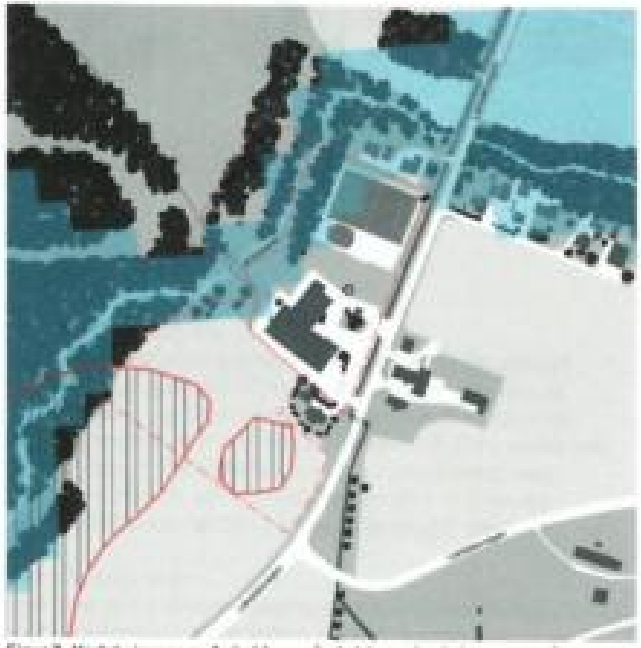
Figur 6. Kartet viser eiendomsgrenser med gårds- og bruksnummer på- og rundt eksisterende skoletomt.

Grunnforhold

Løsmassetypen i området består av finkornede hav- og fjordavsetninger i sammenhengende dekke og forekommer ofte med stor mektighet (0,5 - 10 m). Det er- og skal foretas sikringstiltak ved Brokskitbekken (Verdal kommune, 2018d). Bekken utgjør en fare for flom med maksimal vannstigning på 2-3 meter ved flomtilfelle. Andre former for skred er utelukket.

Sør for tomta er det registrert to kvikkleiresoner. NVE sine observasjoner angående den største kvikkleiresonen tilsier at sonen har en faregrad på middels. Kvikkleiresonene er imidlertid ikke helt nøyaktig avgrenset. Det er derfor knyttet en viss usikkerhet til utstrekning av kvikkleiregrunnen i området.

For mer utdypende informasjon om grunnforhold se vedlagt notat, notat 1.

Figur 7. Kartet viser grunnforholdene på eksisterende skoletomt og på områdene rundt. Informasjon i kartet er hentet fra NVE (2018).

Kulturminner

Det er ingen registrerte kulturminner i umiddelbar nærhet av eksisterende skoletomt. De nærmeste kulturminnene ligger på jordbruksarealet sør for Stiklestad skole, men nærmere Stiklestad Allé, Stiklestad kirke og Stiklestad nasjonale kultursenter. Disse kulturminnene er stort sett bosetningsspor fra jernalder og middelalder, samt gravhauger. Nærmeste registrerte kulturminne ligger ca. 130 m fra tomta.

Figur 11. Kartet viser avstanden fra skoletomta til de nærmest registrerte kulturminnene på Stiklestad.

Biologisk mangfold

I Miljødirektoratets kartdatabase, naturbase, er Brokskitbekken kategorisert som en viktig naturtype. Bekken er 7 km lang og strekker seg gjennom kulturlandskapet på Stiklestad. Bekken en kategorisert som en viktig naturtype på bakgrunn av viktige gyteområder for fisk (Miljødirektoratet, 2018). Bekken er også viktig for nærmiljøet og i skolesammenheng. Elevene ved dagens Stiklestad skole benytter bekken i undervisningssammenheng.

Artsdatabanken viser at det er observert noen arter både på skoleområdet og i skogen vest for skolen. Her har det blitt observert flere fuglearter. Gråtrost, Dvergspett og Løvmeis er blant fugleartene som er livskraftige. Blant fugleartene som er nær truet er Gulspurv og Stær blir observert i området (Artsdatabanken, 2017).

Figur 12. Kartet viser observerte arter. Prikkene markerer hvor observasjonen er gjort, ringen rundt viser utstrekning. Oransje farge er fugleobservasjoner. Informasjon i kartet er hentet fra Artsdatabanken (2017).

Høyspent

Langs vestsiden på tomta går det en høyspentlinje. Denne høyspentlinjen er relativt liten, med en spenning på 22 kV. Med en slik spenning opereres det med en sikringssone på 6 m fra ytterste linje på hver side. Med en mast med tre kabler, utgjør denne sikringssonen ca. 15 m. Innenfor sikringssonen er det ikke tillatt å oppføre bebyggelse.

Figur 13. Kartet viser høyspentlinje med sikringssone som berører tomta.

Kollektivtrafikk

I forbindelse med Stiklestad skole kommer det tre skolebusser med elever, morgen og ettermiddag. Disse bussene kommer fra Raset, Mogrenda, Forbregd Lein og Verdal sentrum. Bussene slipper av skoleelevene i lomma utenfor skoleområdet, og parkerer på rekke etter hverandre. Om morgenen kommer bussene og leverer elevene mellom kl. 07.40 og 07.57. Etter skoletid varierer tidene fra dag til dag, noen dager kl. 12.00 eller kl. 12.30, og andre dager kl. 13.40. Om lag 22 % av dagens elever ved Stiklestad skole tar buss til og fra skolen hver dag (Verdal kommune, 2017b). I tillegg kommer det bassengbuss til og fra skoletomta tre dager i uka.

Bussene står ofte i kø sammen med biltrafikken på området. Foreldrenes kjøring sperrer ofte fremkommeligheten for bussene. Dette er med på å skape trafikkfarlige situasjoner både internt på området og på Leksdalsvegen.

Biltrafikk

Forbi skoletomta går Leksdalsvegen med en fartsgrense på 40 og 60 km/t, og en årsdøgntrafikk på 2250. De aller fleste ansatte ved Stiklestad skole kjører bil til området daglig. Det er biltrafikk på tomta gjennom hele dagen; ved levering på morgenen, ankomst til arbeidsplass på morgenen, henting av barn etter skole og skolefritidsordning, hjemreise fra arbeidsplass, i tillegg til kjøring til og fra området på kveldstid.

Ingen skilting eller veiledning knyttet til kjørearealet for foreldrekjøring medfører ofte en kaotisk trafikksituasjon på skoleområdet i dag.

Leksdalsvegen blir også benyttet av andre bilister som kommer sørfra og skal nordover, og motsatt. Målpunktene Blommen skisenter, Forbregd Lein barnehage og SNK genererer også biltrafikk på strekningen. I tillegg benyttes Leksdalsvegen som omkjøringsvei for E6 når denne er stengt.

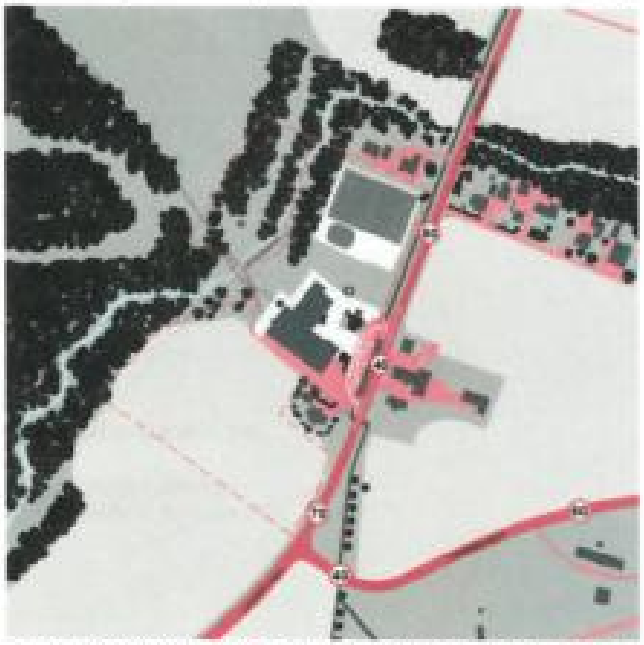
Parkering

På skoleområdet er det tilrettelagt for ansatteparkering på sør- og østsiden av skolebygningen. Her er det plass til ca. 30 biler. Parkeringsplassen er ofte full, da den i utgangspunktet er for liten til å romme alle ansatte samtidig.

I forbindelse med stor aktivitet på kveldstid er det behov for en større andel parkeringsplasser enn det som er tilrettelagt på sør og østsiden av dagens skole. Skolegården og en del av området ved fotballbanen blir derfor benyttet til parkering på kveldstid og i helger. Her er det imidlertid ikke plass for biler i selve skoletiden.

Figur 17. Kartet viser busstrasé og kjøremønster for skolebussene. Lyse blå farge illustrerer bussiomme for skoleelevene.

Figur 18. Kartet viser trasé for biltrafikk. Mørk rød viser hovedferdselsvei forbi tomta, mens lys rød viser adkomstveier og andre arealer hvor bilen ferdes. Kartet viser også mulig kjøremønster til foreldrene som kjører elevene til skolen.

Figur 19. Kartet viser parkering på den eksisterende skoletomta. Her skilles det mellom parkering på dagtid, som er vist med mørk rød farge, og parkering på kveldstid, markert med lys rød farge.

Planstatus

I kommuneplanen for Verdal kommune (PlanID: 2006008) er Planteskoletomta med utvidelse regulert til LNFR, areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag. Det er ingen hensynssoner eller sikringssoner i nærheten av tomta.

Eierforhold

Planteskoletomta består av gnr/bnr 36/59 og deler av 36/80. Tomtene har private eiere i dag.

Tilgrensende eiendommer er gnr/bnr 29/19, 36/75, 36/76, 36/79, 36/82, 504/1 og 527/1. De to sistnevnte er henholdsvis Fv 759 (Leksdalsvegen) og Fv 168 (Forbregdsvegen), og eies av Fylkeskommunen. Resten av eiendommene er privateid.

En utvidelse av Planteskoletomta berører gnr/bnr 36/75, 36/29, 36/80 og 36/82.

Grunnforhold

Den største delen av løsmassetypen i området er finkornede hav- og fjordavsetninger i sammenhengende dekke som ofte forekommer med stor mektighet (0,5-(+)10 m). En stor del av tomta består av torv og myr med mektighet på mer enn 0,5 m. Ingen kvikkleiresoner og alle former for skred er utelukket.

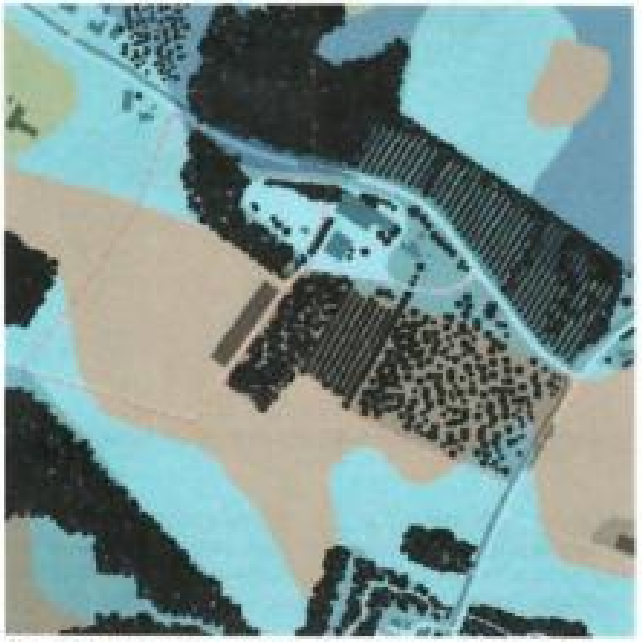
For mer utdypende informasjon om grunnforhold se vedlagt notat, notat 1.

Figur 20. Kartet viser gjeldende kommuneplan for Planteskoletomta og tilgrensende områder. Rød stiplet linje viser tomteforslagets avgrensning.

Figur 21. Kartet viser eiendomsgrenser med gårds-og bruksnummer på- og rundt Planteskoletomta.

Figur 22. Kartet viser grunnforholdene på Planteskoletomta og på områdene rundt. Brun farge er torv og myr, mens lys og mørk blå er følgelig hav- og strandavsetninger. Informasjon i kartet er hentet fra NGU (2018).

Kulturminner

Det er ingen registrerte kulturminner på, eller i umiddelbar nærhet av Planteskoletomta.

Biologisk mangfold

Det er ikke registrert viktige naturtyper på, eller i umiddelbar nærhet av Planteskoletomta.

Det er imidlertid observert en rekke arter i nærheten av tomta, hovedsakelig fuglearter. Artsdatabanken viser at det på planteskolen er observert en rekke fuglearter fra år 2001 til i dag. Blant disse finner vi Åkerrikse, som er en kritisk truet art, Vipe, som er sterkt truet, Sanglerke, som er sårbar og Kjøttmeis, som er livskraftig, i tillegg til mange flere (Artsdatabanken, 2017).

Nordøst for Planteskoletomta er det observert hagestanksopp. Dette er en fremmedart med høy risiko. (Artsdatabanken, 2017).

Høyspent

Sør og vest for Planteskoletomta strekker det seg to høyspentlinjer på utsiden langs tomta. Disse høyspentlinjene er relativt små, med en spenning på 22 kV. Med en slik spenning opereres det med en sikringssone på 6 m fra ytterste linje på hver side. Med en mast med tre kabler, utgjør denne sikringssonen ca. 15 m. Innenfor sikringssonen er det ikke tillatt å oppføre bebyggelse.

I vest går høyspentlinjen i grensen til Planteskoletomta, mens i sør blir tomta berørt på flere områder (se figur 27).

Figur 26. Observerte arter. Prikkene markerer hvor observasjonen er gjort, ringen rundt viser utstrekning. Oransje farge er fugleobservasjoner, og blå farge er andre arter. Informasjon i kartet er hentet fra Artsdatabanken (2017).

Figur 27. Kartet viser høyspentlinje med siktingssone som berører Planteskoletomta.

Kollektivtrafikk

I forbindelse med Stiklestad skole passerer en skolebuss Planteskoletomta i dag, men uten stopp i nærheten. Skolebussen går langs Leksdalsvegen, og svinger inn på Forbregdsvegen og fortsetter videre vestover mot Forbregd Lein.

Biltrafikk

På østsiden av Planteskoletomta går Leksdalsvegen, med en fartsgrense på 70 km/t og årsdøgntrafikk på 2250.

I nordøstlige hjørne av Planteskoletomta kobler Forbregdsvegen seg på Leksdalsvegen. Forebregdsvegen strekker seg langs nordsiden av Planteskoletomta, og har en fartsgrense på 60 km/t. Årsdøgntrafikken ligger på 1410.

Leksdalsvegen og Forbregdsvegen blir benyttet av bilister som kommer sørfra, for eksempel fra Vuku og Inndalen som skal til Forbregd Lein, Leksdal eller Steinkjer, og også motsatt. Målpunktene Stiklestad skole, Blommen skisenter, Forbregd Lein barnehage og Stiklestad nasjonale kultursenter genererer biltrafikk på strekningen. I tillegg benyttes Leksdalsvegen som omkjøringsvei for E6 når denne er stengt.

Parkering

Ingen parkering i tiknytning til Planteskoletomta.

Figur 31. Kartet viser bussrasé forbi Planteskoletomta.

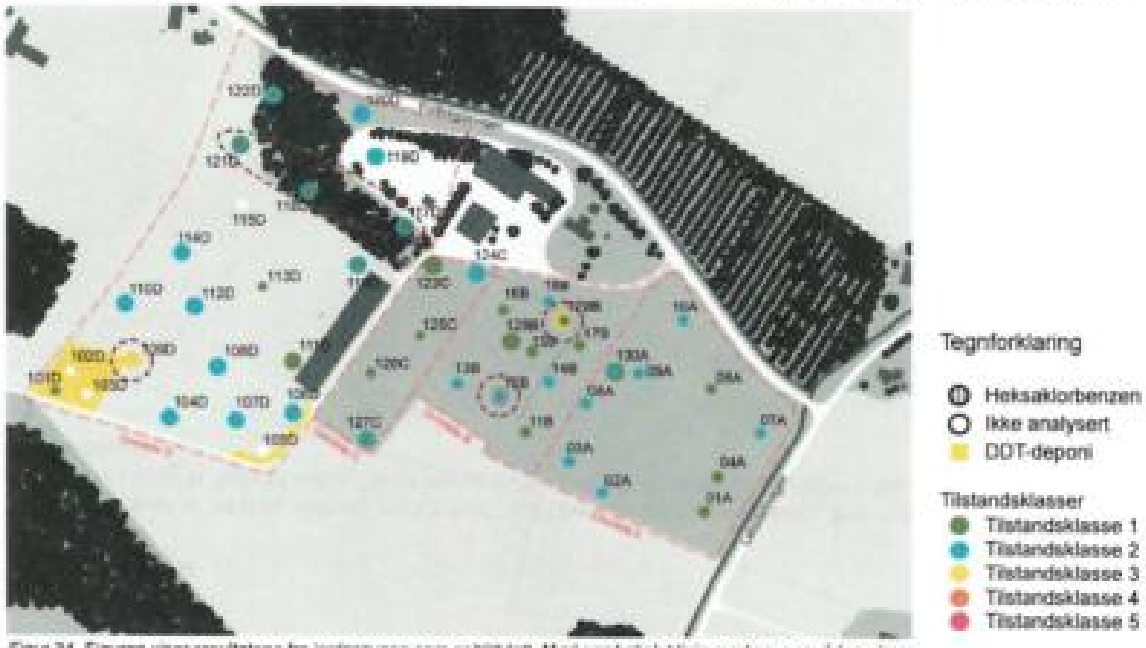
Figur 32. Kartet viser trasé for biltrafikk. Mørk rød viser hovedferdselsvei forbi tomta, mens lys rød viser adkomstveier og andre arealer hvor bilen ferdes.

Prøvetakingen på Planteskoletomta påviser imidlertid funn av andre kjemiske stoffer på området, som kan være helseskadelige ved inntak. Eksponeringsvei for de påviste stoffene er via inntak av jord/støv eller hudkontak. I Norge er det imidlertid ikke utarbeidet tilstandsklasser for alle aktuelle stoffene som er påvist. Her er helsebaserte grenseverdier benyttet, se vedleggsrapport.

Det er blitt påvist konsentrasjoner av pesticider heksaklorbenzen som overskrider grenseverdien i fire av jordprøvene i de øverste 0,5 m av jorda. Det anses at disse massene ikke kan ligge igjen på tomta hvis den skal benyttes til skole. Figur 34 viser at disse funnene er gjort i prøvepunkt 121D, 118D, 117D og 128.

Resultatene fra undersøkelsene viser også at den høyeste tilstandklassen som er påvist er tilstandsklasse 3 (moderat forurensning). Dette er med bakgrunn i forurensning av kobber. Dette resultatet er akseptabelt for dagens bruk av området, som er næingsområde/skog, men masser i denne tilstandsklassen kan ikke ligge igjen dersom området skal benyttes til skole. Dette er påvist på to separate lokaliteter på området. Figur 34 viser at disse funnene er gjort i prøvepunkt 109D og 129B. Det er ikke klart hvor kobberforurensningen kommer fra.

Som en konklusjon kan det sies at analyseresultatene har påvist lett forurensning med rester av plantevernmidler over store deler av Planteskoletomta, samt mer lokalisert moderat forurensning av kobber. Masser i identifiserte

Figur 34. Figuren viser resultatene fra jordprøvene som er blitt tatt. Markered stiplet linje markerer områdene hvor forurensningsnivået ikke er akseptabelt hvis arealet skal benyttes til skole. Store sirkler illustrerer jordprøver tatt på en maksimum dybdre på 1 meter, mens små sirkler er jordprøver tatt i de øverste 0,5 meterne.

områder med moderat forurensning av kobber og forurensning av heksaklorbenzen, kan ikke ligger igjen dersom tomtas bruksområde endres til skole. Dette er med særlig tanke på lekeområder for barn og mulighet for dyrking av grønnsaker, frukt og bær.

Forurensningsnivået av DDT og andre pesticider er påvist å være lav, og anses derfor ikke til å utgjøre vesentlig miljørisiko eller helserisiko.

Dersom Planteskoletomta blir regulert til skole, må en tiltaksplan for forurenset grunn utarbeides før terrenginngrep kan gjennomføres. Tilleggsprøvetaking vil også være nødvendig for å møte Miljødirektoratets krav til prøvetakingstetthet i forurenset grunn. For en tomt på rundt 100 000 m² er dette i utgangspunktet 120 prøvepunkt.

Basert på resultater så langt er det gjort et grovt estimat på hvor mye av massene på tomta som må fjernes. Her er det lagt til grunn at hele Planteskoletomta benyttes til skole og idrettsanlegg i en fremtidgi situasjon (område A, B, C og D).

Estimerte masser som må fjernes fra tomta ved bruksendring:

- Heksaklorbenzen i 0-0,5 m dybde i område D: 1 500 - 3 000 m³
- Kobber i 0-1 m dybde i område D: ca. 2 000 m³
- Heksaklorbenzen i 0-0,5 m dybde i område B: ca. 500 m³
- Kobber i 0-1 m dybde i område B: ca. 400 m³

Det bemerkes videre at hvis lettere forurensede masser innen tilstandsklasse 2 skal transporteres bort fra eiendommen må de leveres til godkjent mottak. Volum av eventuelle overskuddsmasser er på dette tidspunktet ikke kjent.

Se vedleggsrapport for mer detaljert informasjon om prosess og resultater. Notat 2 om pesticider og miljørisiko forklarer hvordan miljø- og helserisiko vurderes, hvilke plantevernmidler som er funnet på Planteskoletomta, samt hvor stor helserisikoen egentlig er.

Planstatus

I kommuneplanen for Verdal kommune (PlanID: 2008008) er Himmelen regulert til LNFR, areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag.

På grunn av nærheten til Leksdalsvannet ligger det inne en hensynssone i kommuneplanen som berører tomta på Himmelen. Hensynssonen ligger på den nordlige delen av tomta og markerer klausuleringssone for nedslagsfelt for drikkevann. Innenfor klausuleringssonen gjelder noen restriksjoner for området. Restriksjonene sier blant annet at det ikke er tillatt å oppføre ny bebeyggelse innenfor klausuleringssonen.

Eierforhold

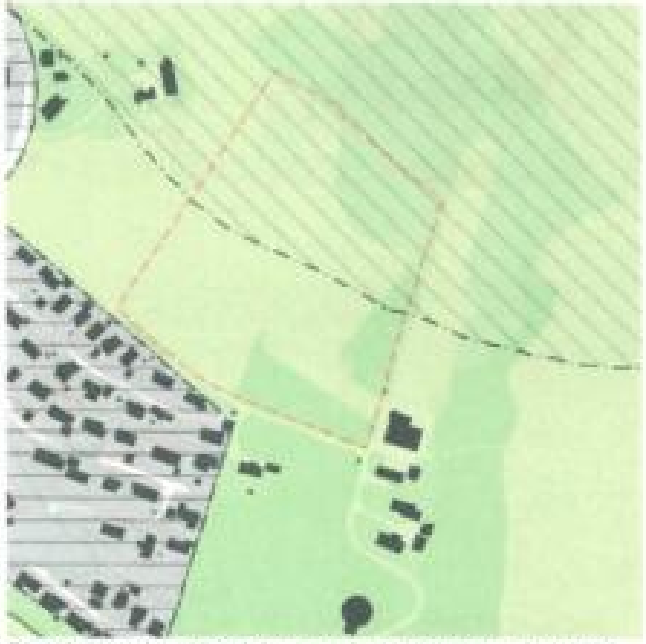
Himmelen består av gnr/bnr 37/2, 37/116 og deler av 37/10. Alle disse er privateide eiendommer.

Tilgrensende eiendommer er gnr/bnr 36/1, 36/58, 37/5, 37/117, 37/118 og 37/119. Eiendom 36/58 er kommunal eiendom, og rommer vannanlegget til Verdal kommune. Eiendom 37/117, 37118 og 37/119 er kommuneale veier, og eies og drifes på like linje med vannverket av Verdal kommune. Resten av eiendommene er private.

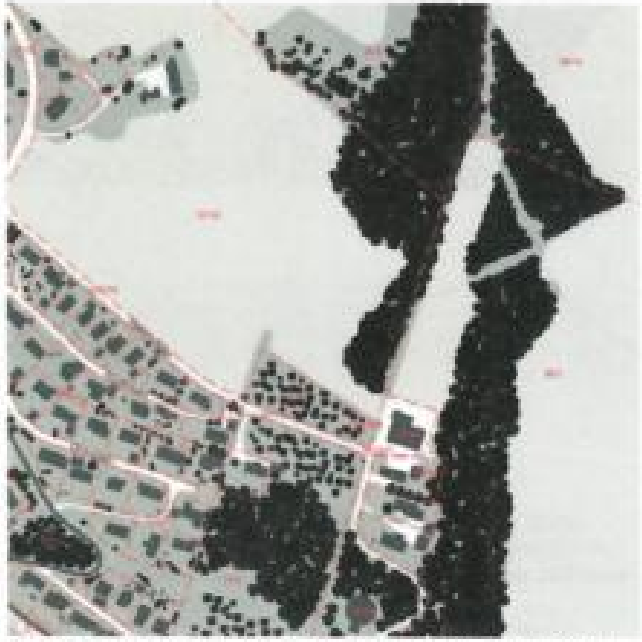
Grunnforhold

Den største løsmassetypen i området er randmorene med usortert materiale med alle kornstørrelser (ler til blokk). Torv/myr tar opp omtrent like stort areal av tomta. Sørvest for tomta er det et lite areal med morenemateriale (tykkelse mindre enn 0,5 m, kan dog være noe mer lokalt). (NGU, 2018). Ingen kvikkleiresoner og alle former for skred er utelukket.

For mer utdypende informasjon om grunnforhold se vedlagt notat, notat 1.

Figur 35. Kartet viser gjeldende kommuneplan for Himmelen og tilgrensende områder.

Figur 36. Kartet viser eiendomsgrenser med gårds- og bruksnummer på- og rundt Himmelen.

Figur 37. Grunnforholdene på Himmelen og på områdene rundt. Grønn farge er randmorene, brun farge er torv og myr, mens lys og mørk blå er følgelig hav- og strandavsetninger. Informasjon i kartet er hentet fra NGU (2018).

Kulturminner

På Himmelen og i områdene rundt finnes flere registrerte kulturminner. På tomta ligger det en gravhaug. Gravhaugen stammer fra jernalderen og ble automatisk fredet i 1970. Dette kulturminnet har en utstrekning på ca. 6 daa.

Øst for Himmelen ligger enda et kulturminne. Kulturminnet består av en rekke gravminner som er automatisk fredet.

Kulturminnene er automatisk fredet etter Kulturminneloven §4. Det at et kulturminne er kategorisert som automatisk fredet innebærer at det er forbudt å sette i gang tiltak som kan være til skade for, ødelegge, grave ut, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte skjemme kulturminnet (Riksantikvaren, 2018).

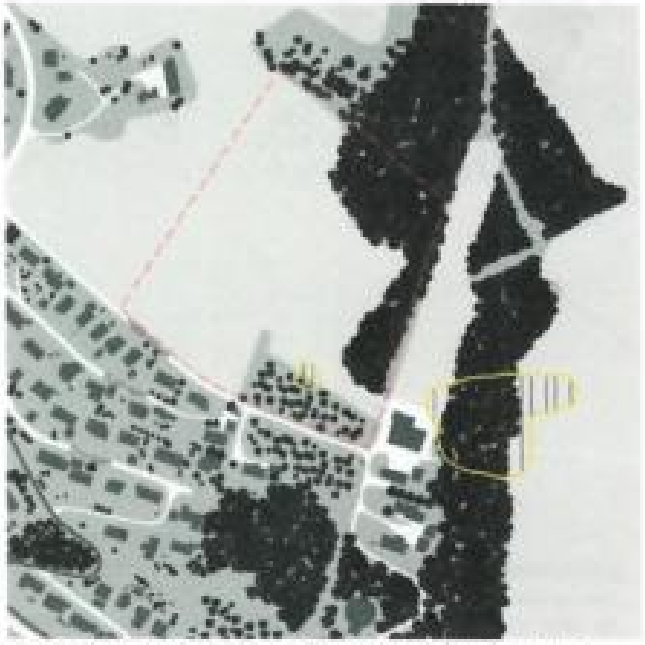
Biologisk mangfold

Det er ikke registrert viktige naturtyper på, eller i umiddelbar nærhet av Himmelen.

Det er imidlertid observert noen arter i nærheten av tomta. Artsdatabanken (2017) viser at det nord, øst og vest for Himmelen er observert flere fuglearter som er livskraftige. Spurvehauk, Granmeis, Blåmeis og Hagesanger er noen av disse. Sør for Himmelen er tyrkerdua observert, som er en nær truet art. Vest for tomta, i boligfeltet i Forbregd Lein, er det også observert Gulspurv flere steder. Gulspurven er en nær truet art. (Artsdatabanken, 2017). Kartet under viser også at observasjonene knyttet til Planteskoletomta, strekker seg opp i til Himmelen.

Høyspent

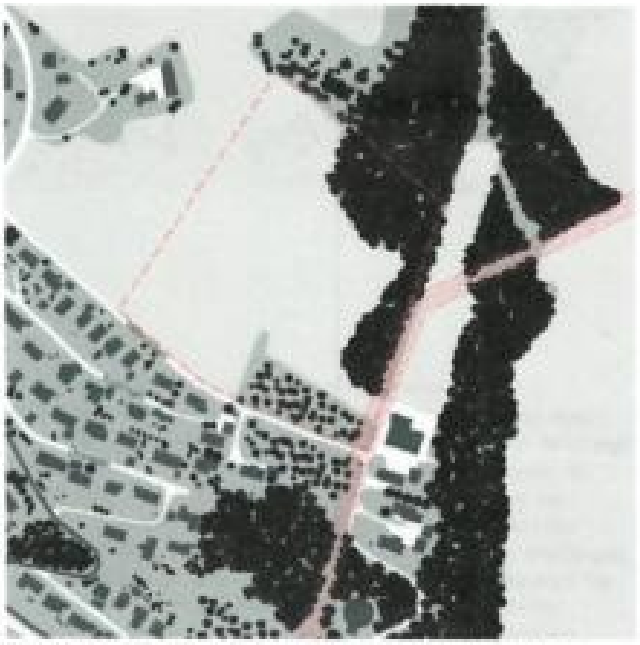
I sørøst strekker det seg en høyspentlinje som berører Himmelen. Denne høyspentlinjen er også relativt liten, med en spenning på 22 kV. Med en slik spenning opereres det med en sikringssone på 6 m fra ytterste linje på hver side. Med en mast med tre kabler, utgjør denne sikringssonen ca. 15 m. Innenfor sikringssonen er det ikke tillatt å oppføre bebyggelse.

Figur 41. Kartet viser kulturminnene på Himmelen og på områdene rundt.

Figur 42. Observerte arter. Prikkene markerer hvor observasjonen er gjort, ringen rundt viser utstrekning. Oransje farge er fugleobservasjoner. Informasjon i kartet er hentet fra Artsdatabanken (2017).

Figur 43. Kartet viser høyspentlinje med sikringssone som berører tomta.

Kollektivtrafikk

Det er ikke kollektivtrafikk i nærheten av Himmelen.

Biltrafikk

Sør for Himmelen går Forbregdsvegen. For å komme til Himmelen må man følge Forbregdsvegen vestover og videre til Moholtvegen gjennom boligfeltet i Forbregd Lein, før man beveger seg østover på Hallemsåsen. Hallemsåsen går frem til Verdal kommunes vannanlegg. Kjøreveiene i Forbregd Lein er kun beregnet for kjøring til og fra eiendommer, ikke for gjennomgangstrafikk, og er derfor ikke dimensjonert for store trafikkmengder.

Øst for Himmelen går Leksdalsvegen. Herfra er eneste mulighet for å komme til Himmelen å koble seg på traktorveien som er etablert her. For å komme til traktorveien må man kjøre gjennom et privat gårdstun.

Figur 47. Kartet viser trasé for biltrafikk. Mørk rød viser hovedferdselsvei forbi tomta, mens lys rød viser adkomstveier og andre arealer hvor bilen ferdes.

Parkering

Ingen parkering i tilknytning til Himmelen.

Planstatus

I kommuneplanen for Verdal kommune (PlanID: 2006008) er tomta regulert til LNFR, areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag.

På grunn av nærheten til Leksdalsvannet ligger det inne en hensynssone i kommuneplanen som berører Volhaugvegen-tomta. Hensynssonen berører den østlige delen av tomta og markerer klausuleringssone for nedslagsfelt for drikkevann. Innenfor klausuleringssonen gjelder noen restriksjoner for området. Restriksjonene sier blant annet at det ikke er tillatt å oppføre ny bebeyggelse innenfor klausuleringssonen.

I sørvest gjelder reguleringsplanen "Forbregd/Lein del 3" (PlanID: 1985003). Mens i sør er det reguleringsplanen med navn "Forbregd/Lein del 3, 2. byggetrinn" (PanID: 1997009) som er gjeldende.

Eierforhold

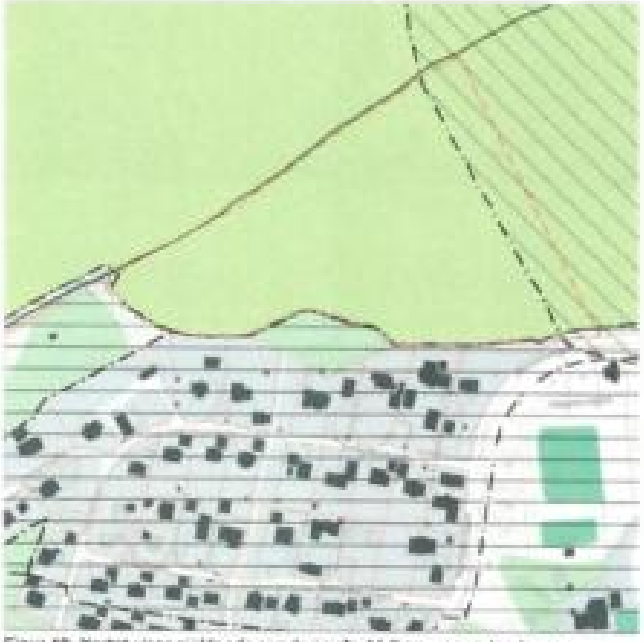
Volhaugvegen-tomta består av deler av gnr/bnr 60/1, 69/2 og 38/13. Eiendommene er privateid.

Tilgrensende eiendommer er gnr/bnr 38/24, 38/90, 38/98, 38/99, 38/113, 38/114, 38/115 og 531/1. Hvorav alle bortsett fra den sistnevnte er privateid. 531/1 er fylkesvei, og eies dermed av fylkeskommunen.

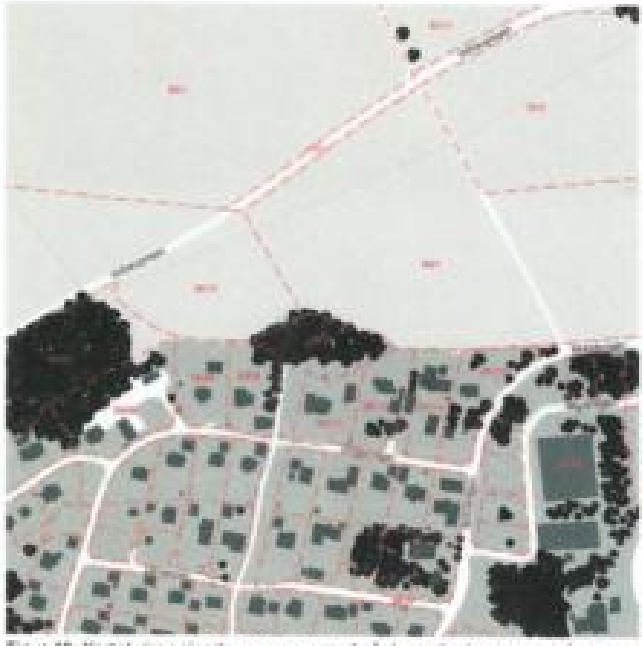
Grunnforhold

Den største løsmassetypen i området er marine strandavsetninger, som vanligvis er et tynt dekke over berggrunnen, hvor rundet og godt sortert sand og grus er det vanligste materialet. Nest største løsmassetype er finkornede hav- og fjordavsetninger i sammenhengende dekke og forekommer ofte med stor mektighet (0,5-10 m). Sør for tomta er det holmer av torv og myr. (NGU, 2018). Ingen kvikkleiresoner og alle former for skred er utelukket.

For mer utdypende informasjon om grunnforhold se vedlagt notat, notat 1.

Figur 48. Kartet viser gjeldende regulering for Volhaugvegen-tomta, og tilgrensende områder. Rød stiplet linje viser tomteforslagets avgrensning.

Figur 49. Kartet viser eiendomsgrenser med gårds- og bruksnummer på- og rundt Volhaugvegen-tomta.

Figur 50. Kartet viser grunnforholdene på tomta og på områdene rundt. Brun farge er torv og myr, mens lys og mørk blå er følgelig hav- og strandavsetninger. Rosa farge er bart fjell. Informasjon i kartet er hentet fra NGU (2018).

Kulturminner

I den lille skogsflekken sør for tomta ligger et registrert kulturminne. Dette er et automatisk fredet arkeologisk minne som stammer fra jernalderen. Dette er en av mange gravhauger som er registrert på Stiklestad.

I skogsområdet sørvest for tomta ligger også et kulturminne, som grenser til Volhaugvegen. Dette er en god del større i utstrekning enn det som ligger sør for tomta, men gjelder også gravhaug fra jernalderen.

Alle kulturminnene i området ligger utenfor tomteforslaget, men kulturminnet som ligger i skogsområdet sørvest for tomta kommer raskt i konflikt med Volhaugvegen.

Biologisk mangfold

Det er ikke registrert viktige naturtyper på, eller i umiddelbar nærhet av Volhaugvegen-tomta.

Artsdatabanken (2017) viser flere observerte arter i skogsområdet sørvest for tomta. Blant artene som er livskraftige er Gråtrost, Ekorn, Åkersvinerot, Kjøttmeis, Polarsisik m. fl. observert. I tillegg er noen arter som er nær truet observert; Fiskemåke, Gulspurv, Stær og Hønsehauk m.fl.

Den kritisk truede fuglearten Åkerrikse og en rekke andre arter er observert i boligfeltet i Forbregd Lein, øst for tomta.

Høyspent

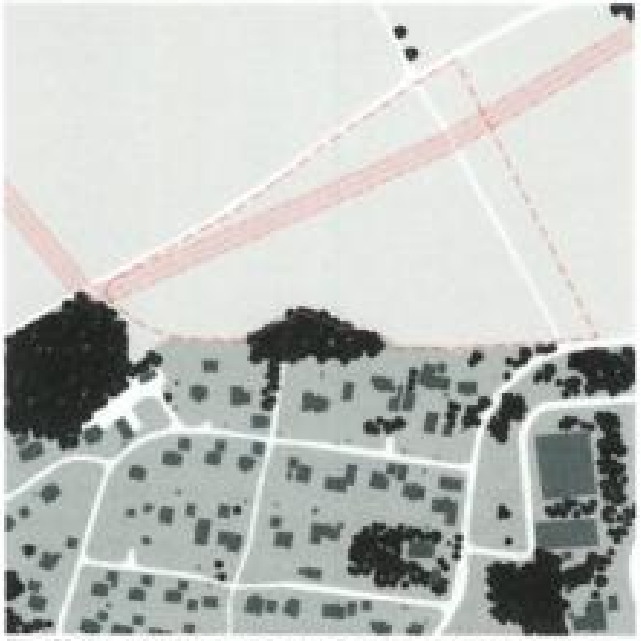
Tvers over Volhaugvegen-tomta, fra vest til øst, går en høyspentlinje. I likhet med andre høyspentlinjer i området, har denne en spenning på 22 kV. Med en slik spenning opereres det med en sikringssone på 6 m fra ytterste linje på hver side. Med en mast med tre kabler, utgjør denne sikringssonen ca. 15 m. Innenfor sikringssonen er det ikke tillatt å oppføre bebyggelse.

Figur 54. Kartet viser kulturminner på Volhaugvegen-tomta.

Figur 55. Observerte arter. Prikkene markerer hvor observasjonen er gjort, ringen rundt viser utstrekning. Oransje farge er fugleobservasjoner. Informasjon i kartet er hentet fra Artsdatabanken (2017).

Figur 56. Kartet viser høyspentlinje med sikringssone som berører tomta.

Kollektivtrafikk

Det er ikke kollektivtrafikk i nærheten av Volhaugvegen-tomta.

Biltrafikk

Volhaugvegen strekker seg vest og nord for tomta. Dette er en opparbeidet grusvei, uten gang- og sykkelvei. Fartsgrense og ÅDT er henholdsvis 80 km/t og 210.

I sør er det mulig å komme til tomta via boligområdet Leinsmoen, via Moholtvegen.

Det er også mulig å komme seg til tomta fra nordøst; Gjennom Hallem, via Vistvikvegen og deretter følge Volhaugvegen vestover. Både Vistvikvegen og Volhaugvegen er grusveier med noe dårlig standard.

Parkering

Ingen parkering i tilknytning til Volhaugvegen-tomta.

Figur 59. Kartet viser trasé for biltrafikk. Mørk rød viser hovedferdselsvei forbi tomta, mens lys rød viser adkomstveier og andre arealer hvor bilen ferdes.

7.2 SKOLENS UTEOMRÅDE

Skolens uteområde blir i denne sammenheng definert som tilgjengelig areal innenfor skolens tomteareal utenom bygninger, parkeringsplasser og annet biltrafikkareal. Det er snakk om bruksarealene elevene har til rådighet.

Det nye skoleanlegget på Stiklestad vil være en arbeidsplass for lærere, elever og andre ansatte ved skolen på dagtid, og et anlegg som lokalbefolkningen, lag og foreninger kan benytte utenom skoletid. Skoleanlegget må derfor legge til rette for en variert bruk, både for organisert læringsarbeid og for egenorganiserte aktiviteter i pauser og fritid for ulike brukere.

Rapporten "Skolens utearealer – om behovet for arealnormer og virkemidler" av sosial- og helsedirektoratet (2003) viser til flere studier om viktigheten av skolens uteområder. En av studiene rapporten refererer til sier at omtrent 2000 timer av elevenes totale oppholdstid i grunnskolen består av egenorganisert tid eller såkalt friminuttstid. Store deler av denne tiden tilbringer elevene i skolegården. I tillegg til dette kommer opphold i skolegården i forbindelse med organisert læringsarbeid, aktiviteter utenom skoletid og aktiviteter i forbindelse med skolefritidsordning (SFO). I og med at elevene bruker såpass mange timer i skolegården, er det bare rett og rimelig å ha et stort fokus på dette. Et godt tilrettelagt og variert uteområde kan ha flere positive effekter for elevene (Sosial- og miljødirektoratet, 2003):

- *Det gir et variert opplæringsmiljø*
- *Det gir muligheter for allsidig bevegelsesaktiviteter*
- *Det gir muligheter for sosial læring gjennom samhandling*
- *Det utgjør et attraktivt møtested for lokalbefolkningen*
- *Det kan bidra til å redusere vold, mobbing og uro blant elevene*
- *Det virker stimulerende på trivsel, motivasjon og læring*

I dag er det imidlertid flere utfordringer som preger uteområdene på skolene rundt om i Norge. Biltrafikken i Norge har økt, og tilgangen på oppholdsarealer utendørs er redusert. Undersøkelser som rapporten fra sosial- og helsedirektoratet (2003) referer til viser at skolegårdene ikke er grønne, men domineres av asfalt- og grusflater, store ballbaner og lekeapparater som sklie, sandkasse og husker. Rapporten påpeker videre at en slik utvikling ikke er gunstig. Varierte uteområder, der særlig naturen inntar en viktig plass, er av stor betydning for elever. Både svenske og norske studier viser at særlig naturområder eller naturnke områder betyr mye for barns lek og utvikling. Et område med mye plass og stor variasjon i terreng og natur- og kulturvegetasjon kan føre til roligere tempo og færre konflikter, samt at barna blir mindre syke, har bedre konsentrasjon, er mer vare for lyder, er mindre rastløse og er bedre motorisk utviklet enn barn med "striglet" uteområde og mindre plass. Et uteområde for elever, ansatte og andre brukere med naturnke områder er derfor et aspekt som må inn når tomteforslagene skal vurderes. For hver tomt må det ses på hvilke muligheter barna har for å utfolde seg i naturnke områder.

Det er ikke bare selve skoleanlegget som har betydning for den fysiske aktiviteten i skolehverdagen. Mange aktiviteter krever andre tilbud enn det er realistisk å få til innenfor skolens egne arealer. Rapporten fra sosial- og miljødirektoratet (2003) viser at over 90 % av barne- og kombinertskolene i landet har områder i nærmiljøet de benytter. Dagens Stiklestad skole benytter i dag SNK, Hallemsmarka, Blommen skisenter osv. aktivt i sin skolehverdag. I et fremtidig perspektiv med ny skole, må også bruken av nærmiljøet vurderes for hver av tomteforslagene.

For å hjelpe oss å dimensjonere området riktig har rapporten fra sosial- og helsedirektoratet (2003) satt noen konkrete krav til dimensjoneringen som vi tar utgangspunkt i for videre vurdering. Det stilles et generelt minimumskrav på 50 m² nettoareal per elev. Minimumstallet knyttes til elev og ikke klasse, fordi klassebegrepet varierer og er noe utvannet slik det er i dag. Ny skole på Stiklestad skal være tilrettelagt for to-paralleller. Statistisk sett vil størrelsen på klassene variere, men det vil alltid være to paralleller. Det vil derfor være mest riktig å ta utgangspunkt i antall elever, og ikke to fulle paralleller, for å skape et uteområde som er best mulig tilpasset elevene.

I tillegg stilles det også krav om minste samlede areal gradert etter skolestørrelse (Sosial- og helsedirektoratet, 2003):

- *Minimumsareal ved små skoler (færre enn 100 elever): ca. 5000 m²*
- *Minimumsareal ved middels store skoler (mellom 100 og 300 elever): ca. 10 000 m²*
- *Minimumsareal ved store skoler (mer enn 300 elever): ca. 15 000 m². For hver elev over 300 kommer et tillegg på 25 m².*

Kravene som er oppgitt skiller også mellom eksisterende og nye skoleanlegg (Sosial- og helsedirektoratet, 2003):

- *For nye skoleanlegg må minstekravene være tilfredsstilt, og arealene skal være samlet innenfor skolens uteareal.*
- *For eksisterende skoler med små arealer må minstekravene tilfredsstilles innenfor 200 m fra skolebygningen (...).*

7.3 TRAFIKKSIKKERHET

I Nasjonal transportplan 2018-2029 er det stort fokus på barn i trafikken, og for første gang er det utarbeidet et eget kapittel med dette fokuset, *transportplan for barn*. Hensynet til barn og unge i trafikken er spesielt viktig fordi dette er trafikanter som skal ferdes i trafikken lenge. Det må legges til rette for at barn skal bli trygge og aktive, og utvikle gode vaner de vil ta med seg videre.

Trafikksikkerheten er spesielt viktig i skolesammenheng. Regjeringen ønsker å legge til rette for at barn i større grad kan gå eller sykle til skolen, og at dette skal skje på trygge og gode skoleveier (Meld. St. 33, 2017). Verdal kommune har også et mål om å få flere hverdagssyklister i kommunen, samt å øke tryggheten for syklister (Verdal kommune, 2016a).

På Stiklestad skole i dag er det en del elever som sykler til skolen, og dette er en trend som er ønskelig å opprettholde og eventuelt øke i en fremtidig situasjon med ny skole. I tillegg er det gjennom store deler av dagen mye trafikk på skolens område, både kjørende, gående og syklende. Med skolefritidsordning (SFO) for en god del av elevene, bruk av skolens nærmiljø som ekstra klasserom, mange fritidstilbud i skolens lokaler på kveldstid og attraktive lekeanlegg på skolens uteområde, er det ofte en god del trafikk til og fra skolen store deler av døgnet, ikke bare i den tradisjonelle skoletida. Det er derfor blitt enda viktigere å skape gode og trygge løsninger for all ferdsel på skolens områder.

"Trafikkløsninger i skolens nærområde" (Statens vegvesen, 2000) har listet opp viktige punkter i forbindelse med elevenes ferdsel til, fra og på skolens område.

- *Gang- og sykkelvei, fortau eller sti til skolegården*
- *Kryssing av bilvei*
- *Av- og påstigningsplass og snuplass for skolebuss*
- *Venteplass i forbindelse med skoleskyssen*
- *Av- og påstigningsplass og snuplass for privat skyss*
- *Korttidsparkering for foreldre som kjører barna sine*
- *Parkeringsplasser for skolens ansatte*
- *Sykkelparkering*

Med utgangspunkt i disse punktene, er kapittelet videre delt opp i tre tema som diskuteres; skolevei, skoleskyss og parkering.

Skolevei

Barn og unge er sårbare i trafikken og har problemer på en rekke områder. Problemene skyldes først og fremst barns manglende evne til å styre og kontrollere oppmerksomheten, samt å bedømme avstander og hastigheter. *Barnas transportplan* (Nasjonal transportplan, 2018) påpeker at planlegging av konkrete tiltak må ivareta de ulike trafikantgruppenes forutsetninger og behov.

I følge "Trafikkløsninger i skolens nærområde" (Statens vegvesen, 2000) inntreffer de aller fleste fotgjengerulykkene ved kryssing av bilvei. De alvorligste skadene inntreffer i forbindelse med kryssing bak stanset buss eller bil. De fleste ulykker på sykkel skjer også i kryssulykker. Trafikksikkerhetsmessig er det derfor spesielt viktig å sikre barna i forbindelse med kryssing av vei.

Videre sier rapporten (Statens vegvesen, 2000) at fartsnivået i området er den viktigste faktoren ved en vurdering av nødvendige tiltak, og bør være utgangspunkt for forbedringsarbeidet. En vurdering av fartsgrensene må til dersom disse er høyere enn 30 km/t. Rapporten påpeker også at det i mange tilfeller er nødvendig med spesielle tiltak for at fartsnivået skal holde seg under fartsgrensen. Lavt fartsnivå i skolens umiddelbare nærhet vil også gi en klar miljøgevinst, særlig med hensyn til støy.

Om ikke fartsgrensen er høyere enn 30 km/t kan barna ferdes rimelig trygt, forutsatt at biltrafikken ikke er svært stor og at sikten er god. Fartsgrense på 40 eller 50 km/t vil også være akseptabelt for barna om det bygges fortau og trygge kryssingssteder i form av opphøyde eller signalregulerte gangfelt. For valg av tiltak er også trafikkmengde og trafikksammensetning relevant å vurdere.

Videre er gang- og sykkelveier langs skoleveien viktig for barnas trafikksikkerhet og kommer også den øvrige befolkningen til gode. Statens vegvesens håndbok N100 "Veg- og gateutforming" (2014) sier at langsgående gang- og sykkelvei bør etableres når ÅDT er 1000 og når potensialet for gående og syklende overstiger 50 i døgnet, eller strekningen er definert som skolevei. Det bør derfor etableres gang- og sykkelveier til ny skoletomt.

Det er også viktig å holde ved like gang- og sykkelveiene. Sprekker, røtter eller hull i asfalten er med på å gjøre skoleveien farlig for de som velger å bruke sykkelen. Vedlikehold er derfor viktig for å opprettholde trygghetsfølelsen til barna.

Skoleskyss

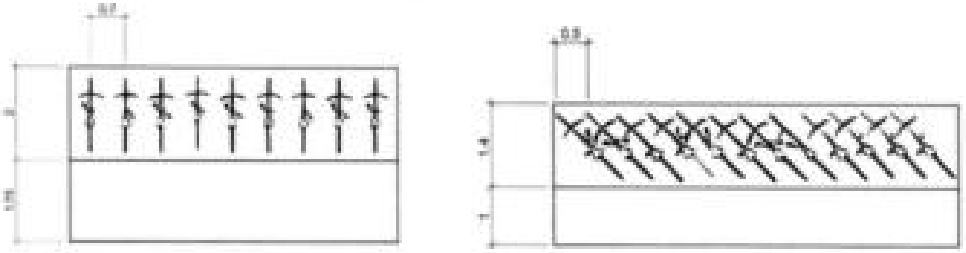
Foreldre kjører barna sine til skolen i stadig større utstrekning. Foreldrene kjører ikke barna til skolen bare på grunn av trafikkforholdene, men mange kjører barna til skolen fordi de likevel

Ikke bare de som kjører til skolen har behov for parkering. For de som sykler til skolen er parkering også viktig og ikke minst nødvendig. Sykkelparkering er et tiltak som ofte glemmes, men for ny skole på Stiklestad må det avsettes plass til dette, da det er en betydelig andel av elevene som forventes å sykle.

Sykkelparkering bør henvises til et bestemt område med klart definert adkomst. Lite systematisk sykkelparkering kan være med på å skape en uryddig trafikksituasjon. Sykkelparkeringen bør videre være et naturlig endepunkt på en gang- og sykkelvei og bør plasseres slik at det er trygg gangadkomst til skolegården.

Kommuneplanen for Verdal kommune har ingen konkrete krav til antall sykkelparkeringer i tilknytning til skoler. Derfor er det, etter en vurdering av dagens situasjon på Stiklestad skole, hvor rundt 80 elever sykler til skolen, samt et ønske om økning i fremtidig situasjon, blitt utarbeidet en norm for sykkelparkering spesielt for ny skole på Stiklestad. Normen benyttet til å beregne sykkelparkering er: 2,5 sykkelparkeringsplasser per årsverk. Ny skole vil ha ca. 40 årsverk, og gir oss et regnestykke på 2,5 x 40 = 100. 100 parkeringsplasser for sykkel bør dermed etableres i forbindelse med ny skole på Stiklestad.

I følge Håndbok N100 (Statens vegvesen, 2014) finnes det flere måter å utforme en sykkelparkering på. Håndboka skiller på vinkelrett parkering og skråparkering (se figur 57), hvor vinkelrett parkering er mest arealkrevende. Utgangspunktet for vår arealberegning er alternativet som er mest arealkrevende, og dermed vinkelrett parkering. Dette gir et samlet arealbehov på ca. 30 m² (70 x 3,75) for sykkelparkering.

Figur 61. Illustrasjonene viser to måter å utforme sykkelparkering på. Vinkelrett parkering er mest arealkrevende (Statens vegvesen, 2014), og er derfor grunnlaget for arealberegning for sykkelparkering. Tallene i figurene er oppgitt i meter.

7.5 OPPSUMMERING

Med dette som utgangspunkt er det definert en rekke behov. Her skilles det mellom behov i tilknytning til ny skole og behov i tilknytning til ny skole med idrettsanlegg. Behovene er listet opp under. Listen vil benyttes i videre vurderinger av tomteforslagene.

Skole:

- Nettoareal for ny skole på 3 608 m². Benyttes som fotavtrykk
- Variert uteområde, der særlig naturen innehar en viktig funksjon
- Minimumskrav på uteområdet på 13 500 m², hvorav følgende er inkludert:
    - o 9'er fotballbane, med fire løpebaner på langside (3,5 daa)
    - o Ballbinge (0,3 daa)
    - o Håndballbane (inkludert to basketballbaner) (1 daa)
- Bruk av nærmiljøet i skolehverdagen
- Gode og trafikksikre kryssinger for elever
- Gode og trafikksikre løsninger for av- og påstigningsplasser for bil og buss
- 60 parkeringsplasser for ansatte (ca. 1 900 m²)
- 100 sykkelparkeringsplasser (ca. 30 m²)

Kriteriene for ny skole utløser dermed et teoretisk arealbehov på ca. 18 daa:

- Skolebygg:	3,6 daa
- Uteområde:	13,5 daa
- Parkering (inkludert sykkelparkering):	1,2 daa

I tillegg til de overnevnte kommer også arealer for infrastruktur, herunder bussløsning og av- og påstigning for foreldrekjøring. Grovt regnet ligger arealbehovet dermed på i overkant av 20 daa.

Skole med idrettsanlegg:

- Nettoareal for ny skole på 3608 m². Benyttes som fotavtrykk
- Variert uteområde, der særlig naturen innehar en viktig funksjon
- Minimumskrav på uteområde på 13 500 m², hvorav følgende er inkludert:
    - o Håndballbane (inkludert to basketballbaner) (1 daa)
- Bruk av nærmiljøet i skolehverdagen
- Gode og trafikksikre kryssinger for elever
- Gode og trafikksikre løsninger for av- og påstigningsplasser for bil og buss
- 100 parkeringsplasser for ansatte og besøkende (ca. 2 500 m²)
- 100 sykkelparkeringsplasser (ca. 30 m²)
- Idrettsanlegg:
    - o 11'er fotballbane med kunstgress (7,1 daa)
    - o 7'er fotballbane med naturgress (2,4 daa)
    - o Klubbhus med garasje for utstyr (0,2 daa)
    - o Friidrettsanlegg med seks løpebaner (8,4 daa)
    - o Basishall 223x44 m (1,1 daa)
    - o Klatrehall 15x25 m med høyde 17 m (0,4 daa)

Kriteriene for sambruk utløser dermed et teoretisk arealbehov på ca. 37 daa:

- Skolebygg:	3,6 daa
- Uteområde:	13,5 daa
- Parkering (inkludert sykkelparkering):	2,5 daa
- Idrettsanlegg:	17,6 daa

I tillegg til de overnevnte kommer også arealer for infrastruktur, herunder bussløsning og av- og påstigning for foreldrekjøring. Grovt regnet ligger arealbehovet dermed på rundt 40 daa.

Noen av vurderingskriteriene er mer konkret og lettere å vurdere enn andre, men sier likevel ingenting om viktigheten av de forskjellige kriteriene. Alle kriteriene er viktige for å kunne skape et godt skoleanlegg og et godt idrettsanlegg, og alle bør ideelt sett være på plass. Når disse vurderingskriteriene skal vurderes opp mot tomteforslagene vil man se om det lar seg gjøre å oppfylle alle disse kriteriene, eller om man underveis blir tvunget til å ta noen valg. Neste kapittel vil synliggjøre dette.

Figur 62 De utvalgte kondisjonene som er gjennomgått i kapittel 4 og som vises i videoene som er tilgjengelige på vår nettside for å kunne sammenlikne med egne opptak.

Størrelse

For å få plass til alt som er definert som vurderingskriterier i forbindelse med ny skole, er det tydelig at det ikke er mulig å benytte dagens tomt slik den foreligger. Den er for liten. Tomta er i dag 16 daa, hvorav noe areal går bort i skråning ned til bekkedalen i vest. Dette gjør at størrelsen på 16 daa er en teoretisk størrelse, og ikke den faktiske bruksstørrelsen av tomta.

Teoretisk sett må tomta utvides med minst 4 daa, da det samlede arealbehovet for ny skole er på ca. 20 daa. Størrelsen på utvidelsen kommer imidlertid an på hvilke løsningen som er best egnet for nytt skoleanlegg. Uten utvidelse er det utearealene til elevene som vil bli rammet hardest, og kravet om minimum 13,5 daa uteområde blir vanskelig å oppfylle.

Utvidelse

I forbindelse med utvidelse, er det i hovedsak sett på utvidelse i sør. Her er terrenget flatt, og man kommer ikke i konflikt med bekkedalen eller Brokskitbekken. En eventuell utvidelse i sør betyr at man må gjøre beslag på noe av jordbruksarealene som grenser til dagens tomt. Avhengig av løsning, kan dette beslaget begrenses. Beslaget av jordbruksareal kan rettferdiggjøres ved å skape en god løsning for ny skole.

Grunnforhold

Lenger sør for eksisterende tomt er det registrert kvikkleiresoner. Videre undersøkelser av grunnforholdene her avhenger av størrelsen på utvidelsen. Kommer man for langt sør blir man etter hvert nødt til å gjennomføre grundige grunnundersøkelser for å kartlegge nøyaktig utstrekning av kvikkleiregrunnen, se notat 1.

Høyspentlinje

I vest langs tomta strekker det seg en høyspentlinje i dag. Innenfor en sikringssone på til sammen ca. 15 m (7,5 m på hver side av senter høyspentlinje), er det ikke tillatt å oppføre bebyggelse.

En eventuell konflikt med sikringssonen kommer imidlertid an på hvordan man løser en eventuell utvidelse i sør-vest. Det skal la seg gjøre å finne en løsning som gjør at en slik konflikt ikke oppstår. Alternativet er å flytte- og/eller grave ned høyspentlinjen. Dette medfører imidlertid noen kostnader.

Et annet punkt som allerede er tilrettelagt for elever ved Stiklestad skole, er gang- og sykkelveier til skoleområdet. Det er i dag opparbeidet gang- og sykkelveier både fra Hallem, Forbregd Lein, Sørenget og Haug helt frem til dagens Stiklestad skole. I dag er det en stor andel av elevene som sykler til skolen daglig. Ved å anlegge ny skole på eksisterende skoletomt, vil man lett kunne beholde denne andelen, og heller fokusere på å forbedre dagens løsninger heller enn å anlegge nye.

Dagens kryssløsning i sør gjør at elevene først må krysse Leksdalsvegen for deretter å må krysse innkjørselen til skoleområdet. Innkjørselen til skolen benyttes av foreldre, ansatte og bussjåfører. Løsningen fungerer greit slik den er i dag, men i en fremtidig situasjon vil all trafikk øke og kryssingene vil potensielt bli mer trafikkfarlig. For å skape en mest mulig trafikksikker hverdag for elevene, bør antall kryssinger reduseres så mye som mulig, samt at nødvendige kryssinger må utformes så godt som mulig. I tillegg er det viktig å huske at gående og syklende ofte benytter den korteste strekningen til destinasjonen, og klarer ofte og finne snarveier. Det er derfor viktig å tilrettelegge forbindelser for gående og syklende som gjør at de slipper å gå eller sykle omveier for å komme frem. Kryssingene bør anlegges hvor det er enklest og mest logisk for de gående og syklende å ferdes, der dette er mulig.

Kostnadsbilde for infrastrukturtiltak tilknyttet eksisterende skoletomt vil være vesentlig lavere sammenlignet med de andre tomteforslagene, da mye av infrastrukturen allerede eksisterer og har gode løsninger.

Løsninger for foreldrekjøring og busskjøring er et viktig aspekt som må fremheves. Dagens løsning byr på store utfordringer, da det ikke gis noen føringer for hvordan man skal forholde seg i trafikkbildet eller til hverandre på området. Her deler bussen areal med foreldrene som kjører barna til skolen. Dagens løsning skaper kaos, spesielt for bussjåførene, og trafikkfarlige situasjoner for elevene og andre trafikanter. En av de viktigste oppgavene i forbindelse med ny skole er å skape en trafikksikker løsning på dette området. Topografien og størrelsen på eksisterende skoletomt er imidlertid faktorer som gjør dette til en utfordring. Leksdalsvegen har en bakketopp rett øst for tomta, som skaper store siktutfordringer. I tillegg har tomta en form som gir få angrepspunkter for eventuelle nye avkjørsler til ny skole. En god løsning for buss og foreldrekjøring må også ses i sammenheng med kryssløsninger for gående og syklende.

Utvidelse

For at sambruk med idrettsanlegg skal være aktuelt på eksisterende skoletomt, må det en vesentlig utvidelse til. Arealbehovet for sambruk, på ca. 40 daa, gjør at en utvidelse teoretisk sett må være på minst 24 daa i forhold til størrelsen på eksisterende tomt (16 daa). Dette er en vesentlig utvidelse, og det er usikkert om dette lar seg gjøre på dette området. Området er presset på areal til nytt anlegg.

Det er tre muligheter for utvidelse; utvidelse i sør, utvidelse i vest eller en kombinasjon av de to. De tre mulighetene har flere utfordringer knyttet til seg, da det er terrengutfordringer og utfordringer med grunnforholdene i begge retninger. Videre er det tatt utgangspunkt i kombinasjonsmuligheten, en utvidelse i både sør og vest.

Hvis man ønsker å få plass til et friidrettsanlegg med seks løpebaner, bør denne plasseres i forbindelse med en utvidelse i sør. Et slikt anlegg er såpass arealkrevende, at det potensielt bare er én mulig plassering på dette tomteforslaget. Det er derfor tatt utgangspunkt i en stor utvidelse i sør.

Terreng

I tillegg til terrengutfordringer i tilknytning til bekkedalen, er det også noen terrengutfordringer knyttet til en utvidelse i sør. Et stort areal av området i sør er flatt, men den sørligste delen, som grenser til Leksdalsvegen, har bratt stigning opp mot eksisterende tomt.

Grunnforhold

En stor utvidelse i sør legger beslag på mye jordbruksareal som grenser til dagens tomt. Og bare ved å plassere en 11'er fotballbane med seks løpebaner rundt, legges det beslag på 13,5 daa av jordbruksarealene. Strekkes anlegget for langt sør vil man i tillegg komme i konflikt med kvikkleiresonene som ligger sør for eksisterende tomt.

For å kunne etablere skole og/eller idrettsanlegg på et markert kvikkleireområdet, må det i første omgang utføres utvidete grunnboringer for å kunne dokumentere områdets stabilitet. En slik grunnundersøkelse med områdestabilitetvurderinger koster i størrelsesorden 300 000 - 500 000 kr. Prosessen etter ytterligere grunnundersøkelser er avhengig av funnene. Hvis resultatene ikke møter kravet om risikofaktor på 1,4 (se notat 1), må det gjennomføres terrengtiltak. Eventuelle terrengtiltak vil skape store inngrep i arealene ned mot blant annet Stiklestad kirke. Kostnadene på eventuelle terrengtiltak er vanskelig å forutsi på nåværende tidspunkt da områdets stabilitet ikke er kjent før grunnundersøkelser eventuelt gjennomføres.

Høyspentlinje

I vest langs tomta strekker det seg en høyspentlinje i dag. Innenfor en sikringssone på til sammen ca. 15 m (7,5 m på hver side av senter høyspentlinje), er det ikke tillatt å oppføre bebyggelse.

En konflikt med sikringssonen for høyspentlinje kommer imidlertid an på hvordan man løser en eventuell utvidelse i sør-vest. Sammenlignet med alternativ A1 er det her vanskeligere å unngå høyspenlinjen, da skole med idrettsanlegg krever større arealer. Alternativet er å flytte- og/eller grave ned høyspentlinjen. Dette medfører imidlertid noen kostnader.

Trafikkløsning

I forbindelse med anleggelse av idrettsanlegg, vil trafikken i en fremtidig situasjon øke betydelig. Og med en stor mengde biltrafikk som skal til og fra tomta i samme tidsrom gjennom hele dagen, gjør det enda viktigere å skape gode og trygge infrastrukturløsninger på området. Med en utvidelse av eksisterende tomt skapes det flere muligheter for gode løsninger. Et alternativ som ble sett på er å samle all trafikk i krysset Leksdalsvegen x Leirådalsvegen. Her foreligger det allerede et kryss, og å anlegge enda en arm i dette krysset til nytt skole- og idrettsområdet vil være med på å konsentrere trafikken til et punkt. Dette vil i større grad enn i dag være med på å skape forutsigbarhet og trygghet i trafikken.

Bussløsning

Samtidig er det ønskelig å skille busstrafikk fra øvrig biltrafikk. Om all trafikk har samme avkjørsel fra Leksdalsvegen, og videre skilles inne på tomta, eller om det anlegges ulike avkjørsler, er løsninger det må ses nærmere på, på et mer detaljert nivå. Det er imidlertid viktig å sette av nok areal til å kunne skape den beste løsningen. Også her er det viktig å skape gode og sikre kryssinger for elever og brukere av idrettsanlegget. Her er det samme problematikk som beskrevet i forbindelse med alternativ A1. Fartsgrenser på Leksdalsvegen er også en viktig faktor for trafikksikkerhet i forbindelse med skole- og idrettsområdet. Fartgrensen på Leksdalsvegen er blant annet med på å sette føringer for hvilke kryssløsninger som er mulig å skape for myke trafikanter (jfr. kap. 7).

Arealbegrensning

Det at dette tomteforslaget er presset på areal i forbindelse med et eventuelt nytt anlegg med både skole og idrettsanlegg, gjør at man kanskje blir nøtt til å presse sambruken litt ekstra sammenlignet med andre forslag. På dette tomteforslaget må man undersøke om det er mulig å for eksempel slå sammen gymsalen i skolebygget med klatrehall og basishall. Både skoleanlegget og idrettsanlegget må utfordres litt på dette området for å kunne skape den beste løsninger på området.

I likhet med alternativ A1 vil kostnadsbilde for infrastrukturtiltak tilknyttet eksisterende skoletomt være vesentlig lavere sammenlignet med de andre tomteforslagene, da mye av infrastrukturen allerede eksisterer og har gode løsninger. Kostnaden her vil være stor i forbindelse med grunnforhold.

Størrelse

Når det er sett på arealer for ny skole på Planteskoletomta, er det sett på den østligste delen ut mot Fobregdsvegen (område A). Denne dele har et areal på 23 daa. Teoretisk sett skal dette arealet være stort nok til å romme ny skole. Hvis det er nødvendig er det mulig å benytte mer areal vestover.

Terrenget på den østligste delen er relativt flatt, og egner seg godt til ny skole. Området skrår noe opp mot nordvest.

Nærmiljø

Ved å anlegge ny skole på den østligste delen av Planteskoletomta, vil et fremtidig anlegg fortsatt ha en sentral beliggenhet på Stiklestad. Det er store muligheter for å videreføre samarbeidet dagens Stiklestad skole har med SNK. Avstanden fra Planteskoletomta til SNK er 200-300 meter lenger sammenlignet med dagens situasjon, men likevel såpass kort at det er lar seg gjøre å fortsette samarbeidet. I tillegg kan alt av nærmiljø som benyttes av Stiklestad skole i dag fortsatt benyttes i samme utstrekning i en fremtidig situasjon.

Naturområde

Å benytte den østligste delen av Planteskoletomta vil ikke legge noe beslag på jordbruksarealer, da området kun består av barskog. For å anlegge ny skole på området, må skogen imidlertid hugges ned.

Området tenkt benyttet til skole grenser til et naturområde i vest (resten av Planteskoletomta). Dette naturområdet kan ha noe verdi for elevene ved ny skole i friminuttene. Her må imidlertid forurensningen som er påvist hensyntas. Naturområdet vil derfor ha noe begrenset bruksverdi, med mindre de mest forurensede massene blir fjernet. Utenom dette vil ikke elevene ha direkte tilgang til natur- eller kulturvegetasjon de kan benytte i friminuttene.

Skogen sør for Planteskoletomta, som elevene ved dagens Stiklestad skole benytter, kan fortsatt benyttes i en fremtidig situasjon. Skogen ligger imidlertid litt for langt unna til å kunne benyttes i friminuttene.

Det er anlagt gang- og sykkelvei langs Leksdalsvegen og Forbregdsvegen. Disse er godt lagt til rette for elever som kommer fra Hallem, Fobregd Lein, Sørenget og Haug. Utfordringen blir her å lede elevene inn på tomta på en trygg måte. I og med at gående og syklende gjerne ønsker å benytte raskeste vei, ser det ut til at det raskt kan bli tre angrepspunkter for gående og syklende i forbindelse med adkomst til Planteskoletomta. Det blir derfor viktig å tilrettelegge disse på en trygg måte for de myke trafikantene.

Elevene som kommer fra sør (Sørenget og Haug) vil entre tomta i det sørligste hjørnet. Dette er det minst problematiske punktet, da gang- og sykkelveien allerede går på vestsiden av Leksdalsveien, og eleven har dermed ikke behov for å krysse kjørevei for å komme til tomta. Elevene som kommer fra nord (Hallem) må imidlertid krysse Forbregdsvegen ved det østligste hjørnet på tomta for å komme seg til tomta. Her blir elevene nøtt til å krysse veien i et nokså trafikkert kryss. Det er lagt opp til kryssing her i dag, men i en fremtidig løsning hvor ny skole plasseres øst på Planteskoletomta må man ta høyde for mer trafikk, både bil og buss. For elevene som kommer fra nordvest (Forbregd Lein) vil det være naturlig å ankomme tomta ved dagens avkjørsel til planteskolen. Her blir det en utfordring å finne en løsning hvor elevene unngår å må krysse to trafikkerte veier, Forbregdsvegen og innkjørsel til tomta.

I likhet med de første tomteforslagene er det gode forbindelser til Planteskoletomta. Både Leksdalsvegen og Forbregdsvegen grenser til tomta, og gjør det lite krevende å koble tomta på disse veiene. I tillegg foreligger det allerede en avkjørsel til Planteskoletomta, og med noen justeringer lar den seg lett benytte i en fremtidig situasjon.

Det er ønskelig å føre trafikken som genereres i forbindelse med et eventuelt nytt anlegg på Planteskoletomta via Forebregdsvegen og ikke Leksdalsvegen. Leksdalsvegen er mer trafikkert enn Forbregdsvegen og det er dermed ønskelig med avkjørsel til tomta fra Forbregdsvegen for å unngå trafikkork og trafikkfarlige situasjoner i tilknytning til Leksdalsvegen.

Det er imidlertid noen utfordringer med Forbregdsvegen og Leksdalsvegen slik de foreligger i dag. Krysset Forbregdsvegen x Leksdalsvegen er for lite for fremtidig bussavvikling. I dag må personbilene vike for at bussene skal klare svingen. Krysset må derfor utvides for at Planteskoletomta skal kunne benyttes til skoletomt. Forbregdsvegen er i tillegg for smal til at to busser kan møtes. Her er det en strekning på ca. 150 meter, fra krysset Leksdalsvegen x Forbregdsvegen til dagens avkjørsel til planteskolen, som må utbedres. Dette vil være en lav kostnad i det store og hele bildet.

Utvidelse av krysset samt en breddeutvidelse av Forbregdsvegen (150 m) vil ha en estimert kostnad på ca. 3 210 000 kr (se notat 3). Infrastrukturløsninger i forbindelse med Planteskoletomta avgjør i midlertid hva kostnadene vil komme på.

Størrelse

Planteskoletomta er den største tomta av tomteforslagene. Arealet på tomta er 47 daa, i tillegg til at det er muligheter for videre utvidelser i vest, hvis dette noen gang blir ønskelig eller nødvendig. Teoretisk sett rommer Planteskoletomta alt hva ny skole i sambruk med idrettsanlegg har behov for og ønsker. Formen og terrenget på tomta gir dette tomteforslaget stort potensial for gode løsninger for et fremtidig anlegg. En eventuell senere utvidelse i vest må imidlertid ta hensyn til DDT-deponier og annen forurensning som er påvist her.

Terrenget på tomta er relativt flatt, med svak stigning nordover.

Nærmiljø

Bruken av nærmiljøet kan videreføres i en fremtidig situasjon også hvis det blir aktuelt å anlegge idrettsanlegg ved skolen. For idrettsanleggets bruk er den sentrale beliggenheten på Stiklestad viktig. Planteskoletomta ligger tett opp til både Forbregdsvegen og Leksdalsvegen, og et anlegg med skole og idrettsanlegg vil være godt synlig fra disse forbindelsene. Dette gjør at et nytt anlegg vil være lett tilgjengelig for de aller fleste på Stiklestad, også for besøkende og forbipasserende.

Beliggenheten er en fordel også for å kunne videreføre samarbeidet med blant annet SNK.

Naturgitt lekeområde

I likhet med alternativ B1 vil ikke dette alternativet legge noe beslag på jordbruksarealer, da området kun består av barskog. For å anlegge ny skole på området, må skogen også her hugges ned.

Videre vestover finnes det muligheter for elevene å komme i kontakt med natur- eller kulturvegetasjon. Dette naturområdet kan ha noe verdi for elevene ved ny skole i friminuttene. Området kan benyttes av elevene til diverse aktiviteter i sommerhalvåret, og til blant annet akebakke på vinteren. Her må imidlertid forurensningen som er påvist hensyntas. Naturområdet vil derfor ha noe begrenset bruksverdi, med mindre de mest forurensede massene blir fjernet. Utenom dette vil ikke elevene ha direkte tilgang til natur- eller kulturvegetasjon de kan benytte i friminuttene.

Skogen sør for Planteskoletomta, som elevene ved dagens Stiklestad skole benytter, kan fortsatt benyttes i en fremtidig situasjon. Skogen ligger imidlertid litt for langt unna til å kunne benyttes i friminuttene.

Gang- og sykkelvei

Gang- og sykkelforbindelsene til tomta er til stede. Som beskrevet i alternativ B1 er det anlagt gang- og sykkelvei både langs Leksdalsvegen og Forbregdsvegen. Utfordringen ligger i å tilrettelegge gode og trygge adkomster inn til tomta.

Det vil være de samme tre angrepspunktene som vil være aktuell for tilrettaleggelse som for alternativ B1, avhengig av hvor elevene kommer fra. Elevene som kommer fra sør (Sørenget og Haug) vil entre tomta i det sørligste hjørnet. Elevene som kommer fra nord (Hallem) vil entre tomta i det nordøstligste hørnet, mens det for elevene som kommer fra nordvest (Forbregd Lein) vil være naturlig å ankomme tomta ved dagens avkjørsel til planteskolen. De to nordligste punktene vil være de det knytter seg størst utfordringer til, da det er flere trafikkerte veier som må krysses.

Trafikk

Ved å anlegge skole med idrettsanlegg, endres ikke de trafikale forholdene som beskrevet i B1. Både Leksdalsvegen og Forbregdsvegen grenser til tomta, og gjør det forholdsvis enkelt å koble tomta på eksisterende infrastruktur. I tillegg kan det la seg gjøre, med noen utbedringer, å benytte foreliggende avkjørsel til Planteskoletomta i en fremtidig situasjon.

Det er ønskelig å føre trafikken som genereres i forbindelse med et eventuelt nytt anlegg på Planteskoletomta via Forebregdsvegen og ikke Leksdalsvegen. Leksdalsvegen er mer trafikkert enn Forbregdsvegen og det er dermed ønskelig med avkjørsel til tomta fra Forbregdsvegen for å unngå trafikkork og trafikkfarlige situasjoner i tilknytning til Leksdalsvegen.

Utfordringene knytter seg i hovedsaklig til at dagens infrastruktur ikke er konstruert for bussavvikling, da Forbregdsvegen er for smal, og at krysset Leksdalsvegen x Forbregdsvegen er for lite. For Forbregdsvegen er det snakk om en strekning på ca. 150 m som må breddeutvides.

Kostnader for utvidelse av krysset samt en breddeutvidelse av Forbregdsvegen (150 m) vil ha samme estimerte kostnad som for alternativ B1; ca. 3 210 000 kr (se notat 3). Infrastrukturløsninger i forbindelse med Planteskoletomta avgjør i midlertid hva de endelige kostnadene vil komme på.

Størrelse

Tomta på Himmelen som er avsatt har en størrelse på ca. 40 daa. 40 daa er dobbelt så mye areal som ny skole har behov for, men arealet skaper på denne måten rom for gode løsninger for skole. Samtidig er det muligheter for å minske tomta, da alt arealet ikke vil bli benyttet til nytt anlegg.

Terrengforhold

Terrenget på tomta er relativt flatt, og skaper på denne måten ingen hindringer for utbygging. Plasseringen på toppen av Forbregd Lein kan derimot medføre noen værutfordringer. Tomta ligger i høyden, på kote 107, samtidig som landskapet rundt er nokså åpent. Høyden og ingen naturlig skjerming gjør at det kan være mye vær og vind på tomta.

Elevene som bor i Forbregd Lein får en kortere skolevei ved at ny skole anlegges på Himmelen. Resten av elevene, som kommer fra Hallem, Raset, Mogrenda, Sørenget og Haug vil i motsetning få betydelig lenger skolevei. Såpass lang at det er en mulighet for at sykling blir utelukket. Elevene fra Leksdal vil ikke nødvendigvis få lenger skolevei i luftlinje, men det vil være en omvei å komme seg til Himmelen sammenlignet med andre tomteforslag.

Kulturminner

En utvikling på Himmelen fører til store beslag av jordbruksarealer. Hele tomta og områdene rundt er kategorisert som dyrka mark. Her er det verdifull jord som går tapt hvis ny skole bygges. Dette kan begrenses noe hvis det bare bygges ny skole uten idrettsanlegg. I tillegg er det registrert et kulturminne på den aktuelle tomta, samt et i nær tilknytning til tomta. Dette er automatisk fredete kulturminner, som innebærer at det er forbudt å gjennomføre tiltak som kan være til skade for, ødelegge eller grave ut kulturminnet. Dette skaper noen restriksjoner i forbindelse med utvikling av Himmelen.

Vannverket som grenser til tomta i det østlige hjørnet, har planlagt å utvide. Dette er også noe som må tas hensyn til ved en eventuell utvikling av området. Dette kan potensielt være noe begrensende for løsninger på tomta.

Høyspentlinje

I det sørøstlige hjørnet av Himmelen-tomta går det en høyspentlinje. Den trekker seg noe nordover langs tomta, før den går videre østover. Høyspentlinjen, med en sikkerhetssone på til sammen 15 m berører tomta noe. Dette har imidlertid ikke stor betydning for området, annet enn at det ikke kan oppføres bygninger innenfor sikringssonen. Alternativet er å flytte og/eller grave ned høyspentlinjen. Dette vil medføre ytterligere kostnader, og trenger ikke å være nødvendig for dette alternativet, da det er såpass lite av tomta som blir berørt.

I forbindelse med å anlegge ny skole er det store infrastrukturtiltak som må gjøres for at dette tomteforslaget skal være aktuelt.

I dagens situasjon føres man gjennom boligfeltet i Forbregd Lein, via Forbregdsvegen, Moholtvegen og Hallemsåsen for å komme til tomteforslaget. Forbregdsvegen er for smal for at to busser skal kunne møtes, og må i likhet med Planteskoletomta utbedres. For tomteforslaget på Himmelen gjelder dette i midlertid for en betydelig lenger strekning (1050 m). Moholtvegen og Hallemsåsen er begge veier som går gjennom boligfeltet i Forbregd Lein, og er derfor ikke dimensjonert for store trafikkmengder, og heller ikke for noen stor grad av busstrafikk. Begge disse må derfor også utbedres for å ta unna trafikken som genereres i forbindelse med eventuell ny skole.

Trafikk alt. 1

For å utvide Hallemsåsen må man ta enda mer beslag av jordbruksarealer på Himmelen, da det er på nordsiden av veien det er mulig å utvide. Her må veien utvides, i tillegg til at det må anlegges gang- og sykkelvei. Utvidelse av Moholtvegen skaper en del utfordringer fordi det ikke er så mye å hente på bredden av veien. Eneboligene i Forbregd Lein ligger tett inntil Moholtvegen, og man må raskt inn å ta av privat grunn for å kunne utvide veien.

Det er etablert gang- og sykkelvei deler av strekningen opp til Himmelen. Gang- og sykkelveien går fra Forbregsvegen og diagonalt gjennom boligfeltet frem til Moholtsvegen. Den siste strekningen frem til tomteforslaget mangler gang- og sykkelforbindelse. Den etablerte gang- og sykkelveien er imildertid bratt og kan være krevende.

Det er ikke bare gunstig å føre all trafikk som genereres i forbindelse med nytt anlegg gjennom et tettbebygd boligfelt. Det er derfor sett på muligheten for å anlegge ny infrastruktur fra Leksdalsvegen i øst og over jordet frem til Himmelen som et alternativ. Her må det da anlegges både kjørevei og gang- og sykkelvei. Dette alternativet vil gjøre skoleveien kortere for elevene fra Leksdal, men vil legge enda mer beslag på jordbruksareal. Det går en traktorvei over jordet fra før, og alternativet tar utgangspunkt i denne. Det er imidlertid flere utfordringer knyttet til denne løsningen. Ny trasé vil komme i konflikt med kulturminnet som ligger øst for tomteforslaget. I tillegg er det nokså trangt mellom Verdal kommunes vannverk og eneboligen som ligger sør for vannverket. Trafikken vil gå tett på ytterveggene til disse bygningene. Det er også for smalt til at to busser kan møtes her. Til sist kan det også tenkes at en ny trasé i øst potensielt kan bli ny hovedadkomst til Forbregd Lein boligfelt for flere.

Trafikk alt. 2

Selv om det opparbeides adkomstvei til tomta fra øst, er det fortsatt en del elever som vil ankomme området fra vest. Hallemsåsen må derfor uansett utbedres noe, samt at det må anlegges gang- og sykkelvei langs Hallemsåsen for å møte behovene for elevene som kommer fra vest.

Det er store infrastrukturkostnader i tilknytning til Himmelen. I alternativ 1, hvor all trafikk føres gjennom boligfeltet, vil det påbelape omtrentlige kostnader på ca. 16 000 000 kr. Alternativ 2, hvor mesteparten av trafikken føres over jordet fra Leksdalsvegen, vil ha en omtrentlig kostnad på ca. 15 000 000. Dette inkluderer opprusting av Hallemsåsen med blant annet gang- og sykkelvei. Kostnadsmessig er det dermed ikke mye som skiller de to alternative løsningene. (Se notat 3, kostnadsestimat for infrastrukturtiltak).

Størrelse

I teorien skal tomta på Himmelen være stor nok til å romme ny skole i sambruk med idrettsanlegg, da den er 40 daa. Likevel har det vist seg at tomtas form er med på å begrense mulighetene på tomta. Det har vist seg å være vanskelig å skape gode løsninger for anleggene, da anleggene er nokså satt i form.

Terrengforhold

Terrenget på tomta er relativt flatt, og skaper på denne måten ingen hindringer for utbygging. Plasseringen på toppen av Forbregd Lein kan derimot medføre noen værutfordringer. Tomta ligger i høyden, på kote 107, samtidig som landskapet rundt er nokså åpent. Høyden og ingen naturlig skjerming gjør at det kan være mye vær og vind på tomta.

Elevene som bor i Forbregd Lein får en kortere skolevei ved at ny skole anlegges på Himmelen. Resten av elevene, som kommer fra Hallem, Raset, Mogrenda, Sørenget og Haug vil i motsetning få betydelig lenger skolevei. Såpass lang at det er en mulighet for at sykling blir utelukket. Elevene fra Lekadal vil ikke nødvendigvis få lenger skolevei i luftlinje, men det vil være en omvei å komme seg til Himmelen sammenlignet med andre tomteforslag.

Kulturminner

Hele arealet på Himmelen, samt mye av områdene rundt, består av verdifull dyrka mark.Anleggelse av ny skole og nytt idrettsanlegg fører derfor til store beslag av jordbruksarealer. Her er det mye verdifull jord som går tapt hvis ny skole og idrettsanlegg bygges. Kulturminnene som er registrert på- og i nærheten av tomta er i tillegg med på å legge restriksjoner på bruken av området. Dette er automatisk fredete kulturminner, som innebærer at det er forbudt å gjennomføre tiltak som kan være til skade for, ødelegge eller grave ut kulturminnet.

Utbygging

Vannverket som grenser til tomta i det østlige hjørnet, har planlagt å utvide. Dette er også noe som må tas hensyn til ved en eventuell utvikling av området. Dette kan potensielt være noe begrensende for løsninger på tomta.

Høyspentlinje

For alternativ C2 med skole og idrettsanlegg, er det samme problemstilling i forhold til høyspentlinjen som går i det sørøstligste hjørnet på Himmelen og strekker seg nordover langs tomta. Høyspentlinjen med sikringssone har ikke stor betydning for bruken av området til ny skole og idrettsanlegg, annet enn at det ikke kan oppføres bygninger innenfor sikringssonen. Høyspentlinjen kan eventuelt flyttes og/eller graves ned.

I forbindelse med å anlegge ny skole med idrettsanlegg er det de samme store infrastrukturtiltak som må gjennomføres som i alternativ C1.

Forbregdsvegen må breddeutvides på en strekning på 1050 m, samt at Moholtvegen og Hallemsåsen i Forbregd Lein boligfelt må utbedres så godt det lar seg gjøre. Alle disse tre veiene må utbedres for å ta unna trafikken som er forventet å genereres i forbindelse med eventuell ny skole med idrettsanlegg.

For å utvide Hallemsåsen må man ta enda mer beslag av jordbruksarealer på Himmelen, da det er på nordsiden av veien det er mulig å utvide. Her må veien utvides, i tillegg til at det må anlegges gang- og sykkelvei. Utvidelse av Moholtvegen skaper en del utfordringer fordi det ikke er så mye å hente på bredden av veien. Eneboligene i Forbregd Lein ligger tett inntil Moholtvegen, og man må raskt inn å ta av privat grunn for å kunne utvide veien.

Det er etablert gang- og sykkelvei deler av strekningen opp til Himmelen. Gang- og sykkelveien går fra Forbregsvegen og diagonalt gjennom boligfeltet frem til Moholtsvegen. Den siste strekningen frem til tomteforslaget mangler gang- og sykkelforbindelse. Den etablerte gang- og sykkelveien er imidlertid bratt og kan være krevende for elevene.

Alternativ 2 - ny infrastruktur fra Leksdalsvegen i øst og over jordet frem til Himmelen, er kanskje mer aktuell hvis det også skal anlegges idrettsanlegg på himmelen. Mer trafikk genereres i forbindelse med idrettsanlegg, gjennom hele dagen, og det er derfor lite gunstig å føre all den trafikken gjennom Forbregd Lein boligfelt hvor det potensielt ikke er fysisk mulig å utebdre veien godt nok til en slik mengde trafikk.

Det er de samme utfordringene som er knyttet til alternativ 2 for infrastrukturtiltak på Himmelen som beskrevet i alternativ C1; legge beslag på jordbruksareal, konflikt med kulturminner, trangt mellom vannverk og enebolig. Til sist kan det også tenkes at en ny trasé i øst potensielt kan bli ny hovedadkomst til Forbregd Lein boligfelt for flere.

Her må det overveies om utfordringene man møter, og kostnadene knyttet til disse er verdt det i forhold til å heller benytte Forbregdsvegen, Moholtvegen og Hallemsåsen som hovedadkomst.

Uavhengig av valg av alternativ, er det fortsatt en del elever og foreldre som vil ankomme området fra vest. Hallemsåsen må derfor uansett utbedres noe, samt at det må anlegges gang- og sykkelvei langs Hallemsåsen for å møte behovene for elevene som kommer fra vest.

Det er store infrastrukturkostnader i tilknytning til Himmelen. I alternativ 1, hvor all trafikk føres gjennom boligfeltet, vil det påbeløpe omtrentlige kostnader på ca. 16 000 000 kr. Alternativ 2, hvor mesteparten av trafikken føres over jordet fra Leksdalsvegen, vil ha en omtrentlig kostnad på 15 000 000 kr. Dette inkluderer opprusting av Hallemsåsen med blant annet gang- og sykkelvei. Kostnadsmessig er det dermed ikke mye som skiller de to alternative løsningene. (Se notat 3, kostnadsestimat for infrastrukturtiltak).

Det er heller ingenting som skiller alternativ C1 og C2 fra hverandre i forbindelse med infrastrukturkostnadene. Infrastrukturtiltakene må gjennomføres uavhengig om det blir skole med- eller uten idrettsanlegg.

Størrelse

Vilhaugvegen-tomta har en samlet størrelse på ca. 43 daa. Som for Himmelen gir dette oss et areal som er dobbelt så stort som man har behov for ved anleggelse av skole. Arealet gir godt spillerom for gode løsninger, samtidig som det er muligheter for å begrense arealbeslaget. Likevel er formen på tomta noe utfordrende, og det kan være vanskelig å begrense arealet så mye som man ønsker.

Høyspentlinje

Tvers over Volhaugvegen-tomta strekker det seg en høyspentlinje med en spenning på 22 kV. Med en sikringssone på 7,5 m på hver side av høyspentlinjen, utgjør dette et belte på 15 m hvor det ikke kan settes opp bebyggelse. I og med at høyspentlinjen går godt inn på tomta utgjør dette betydelig arealbeslag, spesielt når gjenstående arealet mellom Volhaugvegen og høyspentlinjen blir nokså smalt og vanskelig å utnytte maksimalt.

Når det vurderes areal til ny skole uten idrettsanlegg, er mulighetene til stede for å finne gode løsninger hvor man ikke kommer i konflikt med høyspentlinjen. Alternativt kan man flytte og/eller grave ned høyspentlinjen.

Terrengforhold

Volhaugvegen-tomta er nok den fineste tomta av tomteforslagene, i den forstand at den har en beliggenhet i fine og åpne naturomgivelser, samt fin utsikt både i retning Leksdal og Verdal sentrum. Det åpne landskapet gjør imidlertid at tomta, i likhet med Himmelen, er nokså værutsatt. Mye vind spesielt, kan være en utfordring her. I tillegg er Volhaugvegen-tomta det tomteforslaget som har det mest kuperte terrenger. Det er ikke alt for store høydeforskjeller på tomta, men terrenget er nokså ujevnt.

Naboeiendommer

Sør for Volhaugvegen-tomta ligger Forbregd Lein boligfelt. Noen eneboliger her ligger nokså tett opp mot tomta som er aktuell for ny skole. Ny skole vil generere støy i forbindelse med økende trafikk og aktiviteter i området. Støyen vil øke betraktelig sammenlignet med dagens situasjon, og man bør derfor regne med noen reaksjoner fra naboene som er mest utsatt. Det må vurderes om det er nødvendig å gjennomføre støyreduserende tiltak.

I nord grenser tomta til Volhaugvegen. Volhaugvegen er en liten grusvei som kobler seg på Forbregdsvegen i vest og Haukåvegen og Vistvikvegen i øst. For at tomta skal kunne benyttes til ny skole, må denne veien rustes opp. Det er imidlertid ikke ønskelig at Volhaugvegen østover mot Hallem blir trasé for ny trafikk. Det er derfor opprusting av Volhaugvegen fra tomta til Forbregdsvegen som er aktuelt. Det må også anlegges gang- og sykkelvei på strekningen. I likhet med Himmelen må også Forbregdsvegen utbedres i dette tomteforslaget, bare for en noe lengre strekning (1900 m).

En utbedring av Volhaugvegen, samt en breddeutvidelse av Forbregdsvegen (1900 m) vil ha en estimert kostnad på 19 300 000 kr. Denne kostnaden inkluderer også utbedring av kysset Leksdalsvegen x Forbregdsvegen og krysset Forbregdsvegen x Volhaugvegen. (Se notat 3, kostnadsestimat for infrastrukturtiltak).

En utfordring i forhold til utbedring av Volhaugvegen er at arbeid med Volhaugvegen raskt kan komme i konflikt med kulturminnene som er registrert i skogsområdet sørvest for Volhaugvegen-tomta. Kulturminnene grenser til Volhaugvegen.

Korteste kjørevei for elever som kommer fra Hallem og fra Leksdal er gjennom Hallem. Det innebærer generering av trafikk gjennom et tettbygd boligfelt i Hallem, noe som ikke er ønskelig. I tillegg er det ikke realistisk å få til utbedringer på denne veien på grunn av kulturminner. En utfordring blir derfor å håndtere uønsket trafikk på denne strekningen, da man ser at et er vanskelig å unngå at foreldre vil kjøre her til skolen i en fremtidig situasjon.

I forbindelse med nærheten til Forbregd Lein er det også blitt diskutert muligheten for å kjøre til tomta fra boligfeltet. Flere foreldre har kanskje flere barn, hvor noen skal til Forbregd Lein barnehage, mens noen skal på ny skole. Hvis foreldene først kjører første barn til barnehagen, er det veldig lett å slippe av skolebarna på Moholtvegen, med kort vei til Volhaugvegen-tomta. Samme situasjon blir det hvis foreldre likevel kjører Moholtvegen på vei til jobb. Da er det veldig lettvint å slippe av barna på Moholtvegen med det samme. Dette kan være en utfordring i og med at det kan være med på å skape trafikksituasjoner på Moholtvegen som er uoversiktlige og utrygge, både for elever og andre trafikanter. Det kan også være at adkomst til Volhaugvegen-tomta blir kortere for flere ved å kjøre gjennom boligfeltet.

Samlet sett er det da tre mulige adkomstveier til Volhaugvegen-tomta; fra vest via Forbregdsvegen, fra øst via Hallem og fra sør via boligfeltet. I en videre prosess må man diskutere om man skal sette i gang tiltak for å unngå trafikk fra sør og øst helt, eller om man skal sette i gang tiltak som gjør det tryggere for elevene og andre trafikanter i sør og øst. Man vil kanskje ikke legge opp til trafikk fra sør og øst, men om det viser seg at det er vanskelig å unngå denne trafikken, må man gjøre det beste for å løse det på en trygg måte.

Størrelse

Volhaugvegen-tomta har en størelse på ca. 43 daa, og har i teorien plass til å anlegge ny skole i sambruk med idrettsanlegg. Formen på tomta kan være utfordrende, da det er partier som er smale og vanskelig å utnytte fullt ut. Spørsmålet blir dermed om 43 daa er nok.

Høyspentlinje

Tvers over Volhaugvegen-tomta strekker det seg en høyspentlinje med en spenning på 22 kV. I likhet med alternativ D1 utgjør høyspentlinjen en sikringssone på 15 m, hvor det ikke er tilltatt å føre opp bebyggelse. I og med at høyspentlinjen går godt inn på tomta utgjør dette betydelig arealbeslag, spaesielt når gjenstående arealet mellom Volhaugvegen og høyspentlinjen blir nokså smalt og vanskelig å benytte. Arealet innenfor sikringssonen, inkludert gjenstående areal mellom Volhaugvegen og høyspentlinjen utgjør 11 daa. Når det vurderes areal til ny skole med idrettsanlegg, er det dermed vanskelig å få plass til hele anlegget om høyspentlinjen skal bevares. Høyspentlinjen må derfor flyttes og/eller graves ned hvis det skal være aktuelt med skole og idrettsanlegg på Volhaugvegen-tomta.

Terrengforhold

Som sagt er Volhaugvegen-tomta den mest kuperte tomta av alle. Det er ikke store høydeforskjeller på tomta, men terrenget er nokså ujevnt. For å romme skole og idrettsanlegg, må anleggene så godt det lar seg gjøre tilpasses terrenget, samt at terrenget må planeres.

Beliggenheten ellers er veldig fin, da tomta ligger i fine og åpne naturomgivelser, samt at et eventuelt nytt anlegg vil få fin utsikt både i retning Leksdal og Verdal sentrum. Det åpne landskapet gjør imidlertid at tomta, i likhet med Himmelen, er nokså værutsatt.

Naboeiendommer

Problematikken med støy for naboeoendommene vil være den samme her, som for alternativ D1, bare i større utstrekning med idrettsanlegg i tillegg til skole. Ny skole med idrettsanlegg vil generere en god del støy i forbindelse med økende trafikk og aktiviteter i området. Med idrettsanlegg i tillegg til skole øker støyen enda mer, spesielt på ettermiddag/kveld. Man bør derfor regne med noen reaksjoner fra naboene som er mest utsatt. Det må vurderes om det er nødvendig å gjennomføre støyreduserende tiltak.

Volhaugvegen

Volhaugvegen må, i likhet med alternativ D1, utbedres. Volhaugvegen er i dag ikke i en slik stand at den kan ta den forventede trafikken i en fremtidig situasjon med ny skole og idrettsanlegg. Utbedringen gjelder også her for strekningen fra tomta og vestover til Forbregdsvegen. Gang- og sykkelvei må etableres på samme strekning for å skape et tilbud for alle trafikanter. I likhet med flere alternativer må Forbregdsvegen breddeutvides, i dette alternativet gjelder det for en strekning på 1900 m.

En utbedring av Volhaugvegen, samt en breddeutvidelse av Forbregdsvegen (1900 m) vil ha en estimert kostnad på 19 300 000kr. Denne kostnaden inkluderer utbedring av kysset Leksdalsvegen x Forbregdsvegen og krysset Forbregdsvegen x Volhaugvegen. (Se notat 3, kostnadsestimat for infrastrukturtiltak).

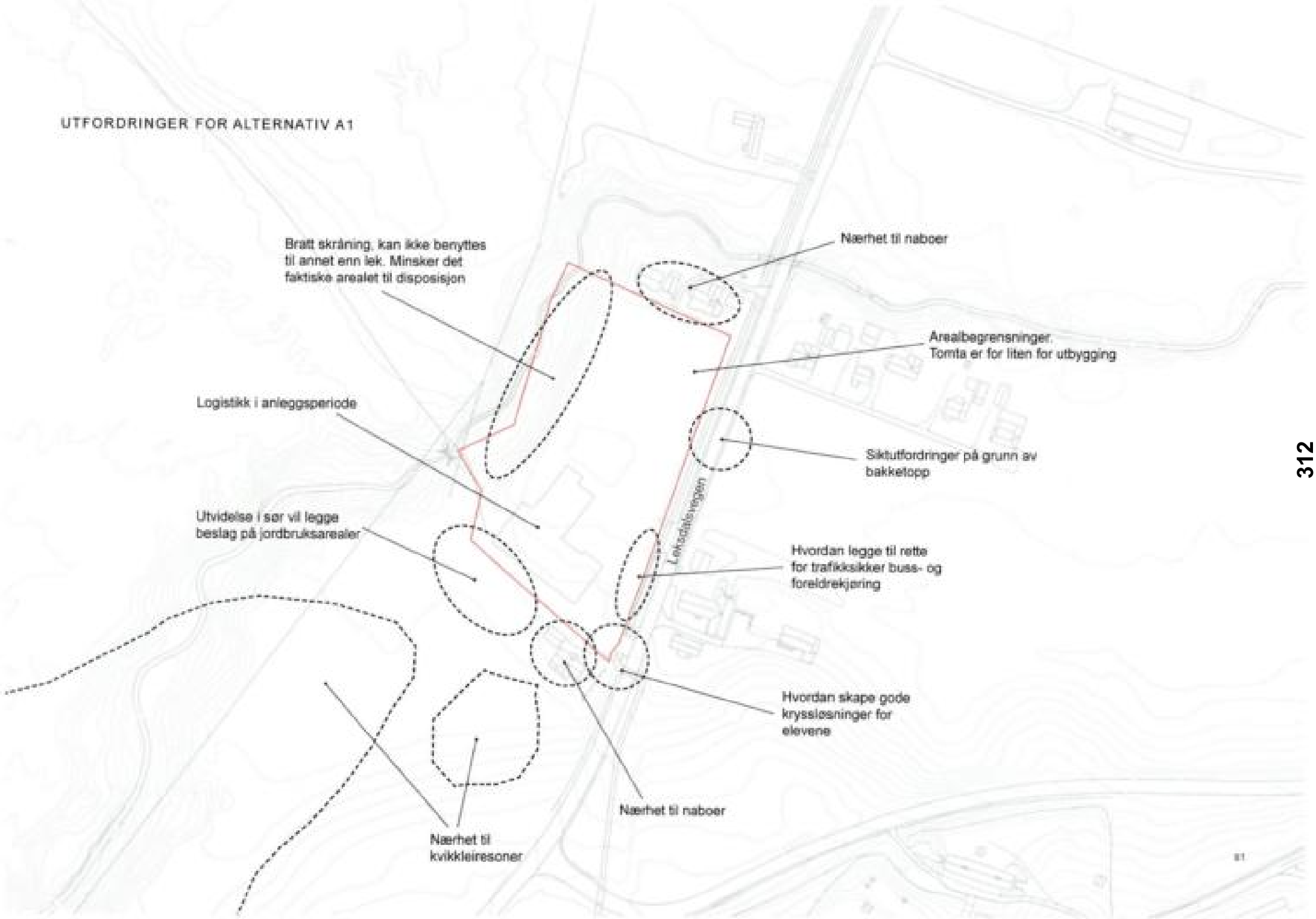
En utfordring i forhold til utbedring av Volhaugvegen er at arbeid med Volhaugvegen raskt kan komme i konflikt med kulturminnene som er registrert i skogsområdet sørvest for Volhaugvegen-tomta. Kulturminnene grenser til Volhaugvegen.

Adkomstveier

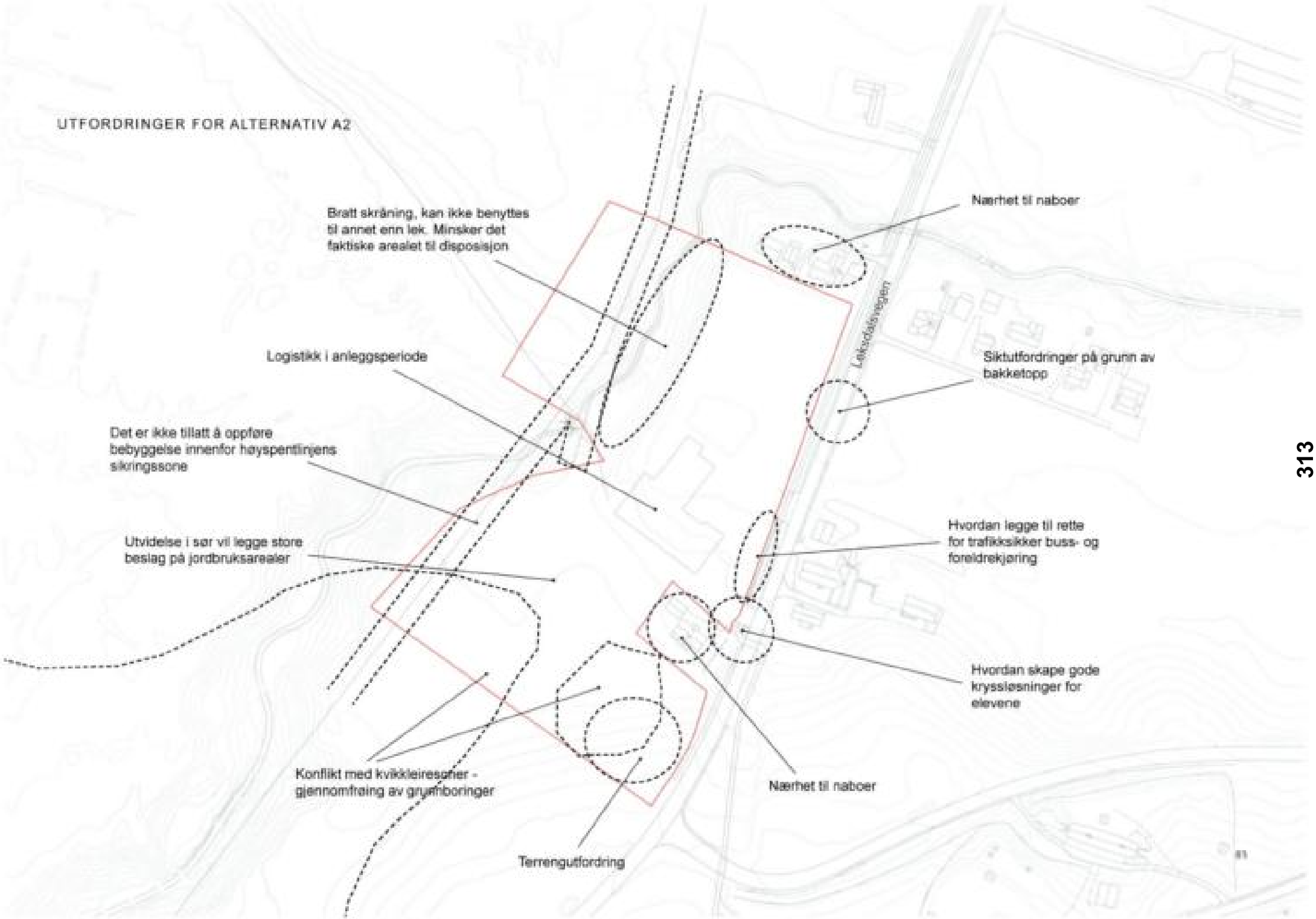
Etablering av idrettsanlegg i tillegg til skole på Volhaugvegen-tomta vil ikke endre utfordringene knyttet til uønsket trafikk fra øst (Hallem) og sør (Forbregd Lein boligfelt). Disse utfordringene er forklart i sin helhet under alternativ D1.

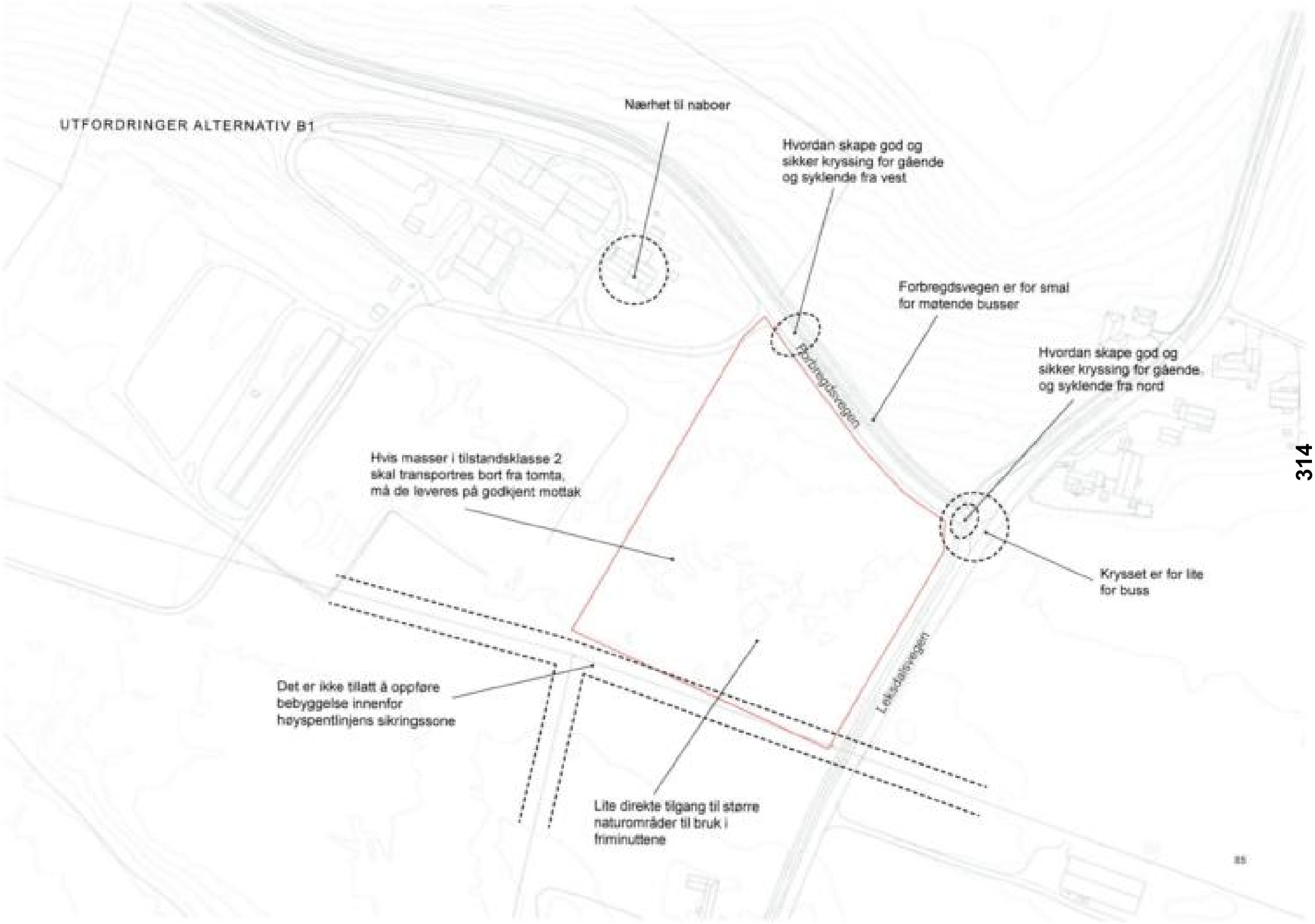
Samlet sett er det tre mulige adkomstveier til Volhaugvegen-tomta; fra vest via Forbregdsvegen, fra øst via Hallem og fra sør via boligfeltet. I en videre prosess må man diskutere om man skal sette i gang tiltak for å unngå trafikk fra sør og øst helt, eller om man skal sette i gang tiltak som gjør det tryggere for elevene og andre trafikanter i sør og øst. Man vil kanskje ikke legge opp til trafikk fra sør og øst, men om det viser seg at det er vanskelig å unngå denne trafikken, må man gjøre det beste for å løse det på en trygg måte.

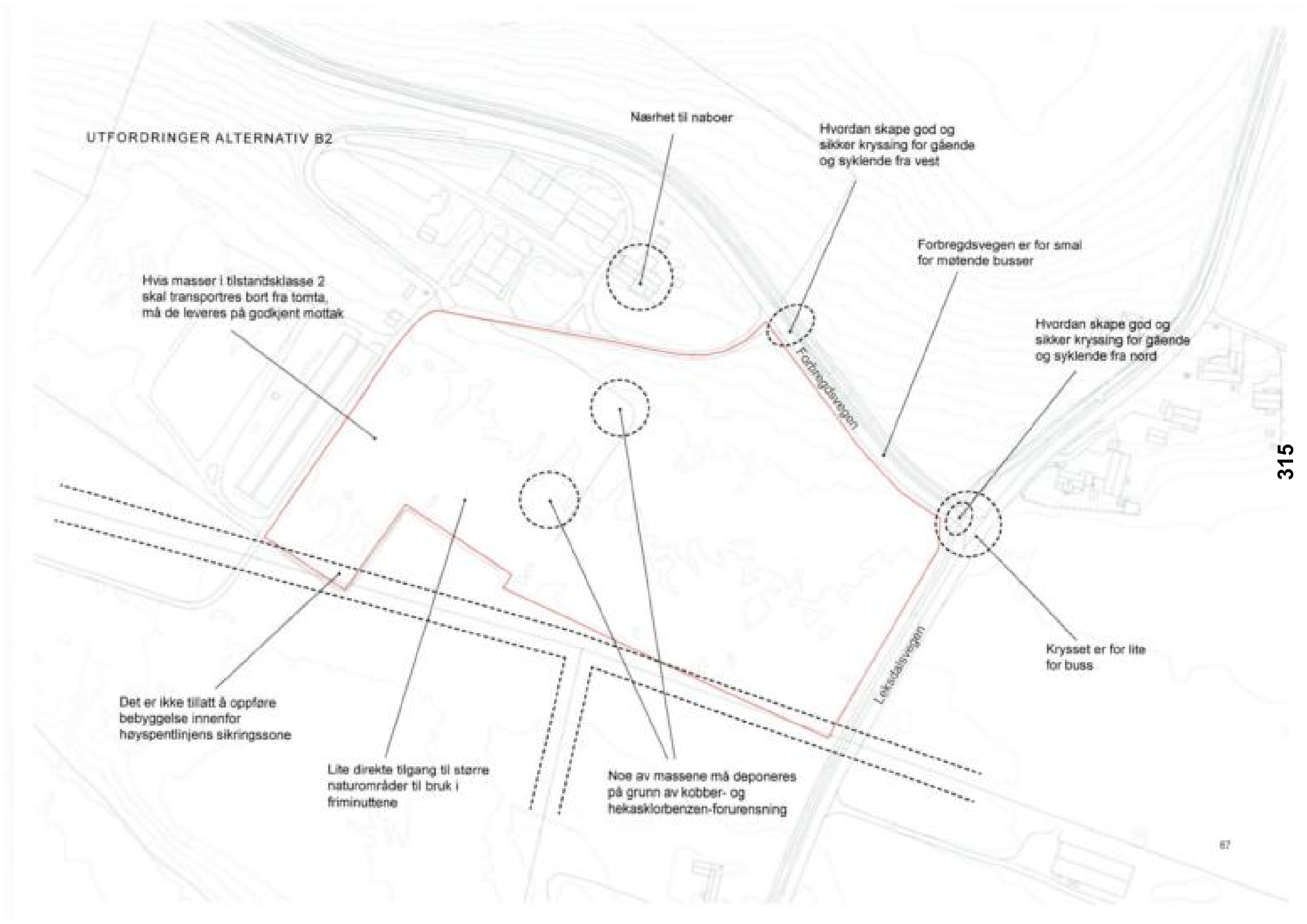
UTFORDRINGER FOR ALTERNATIV A1

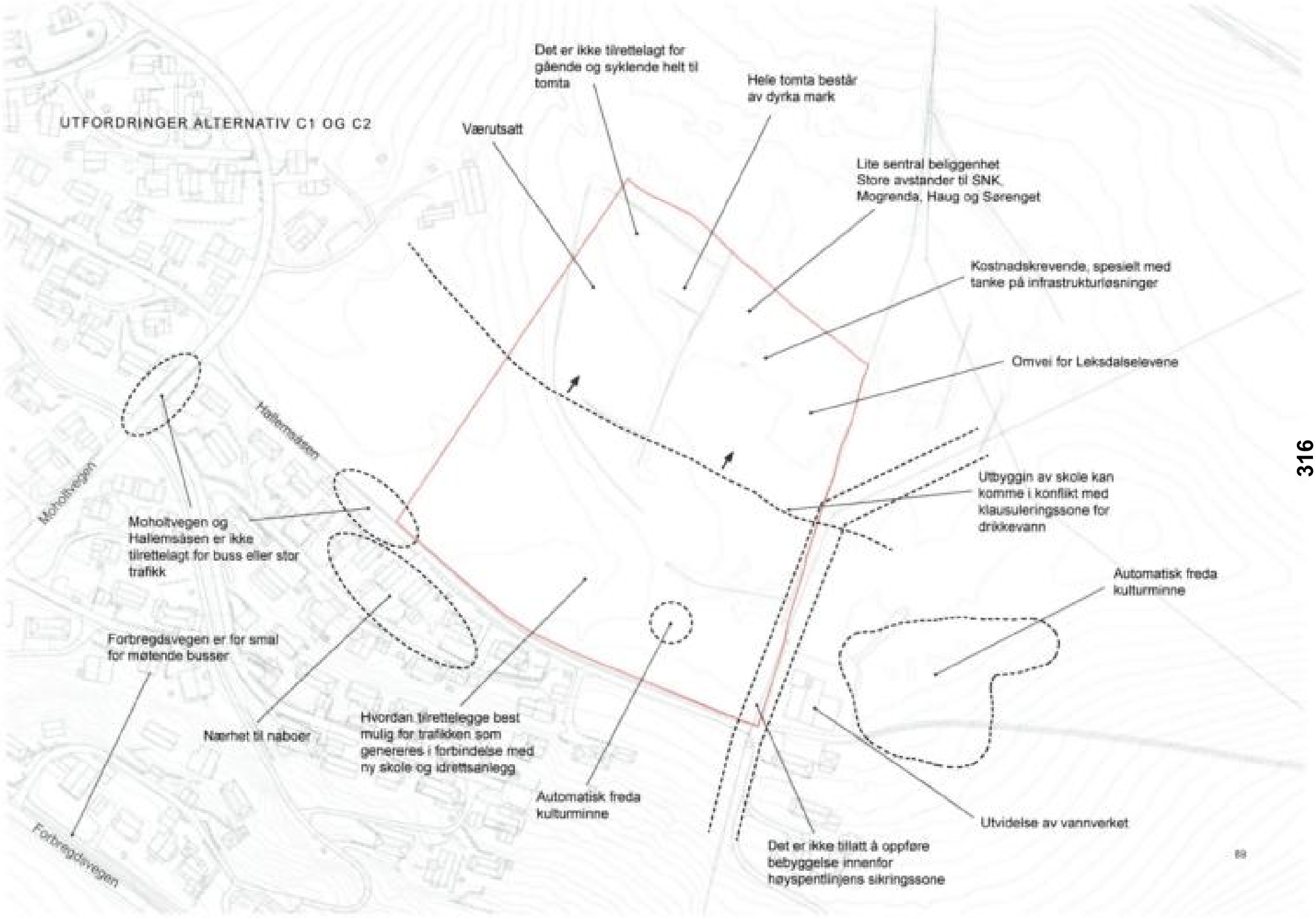

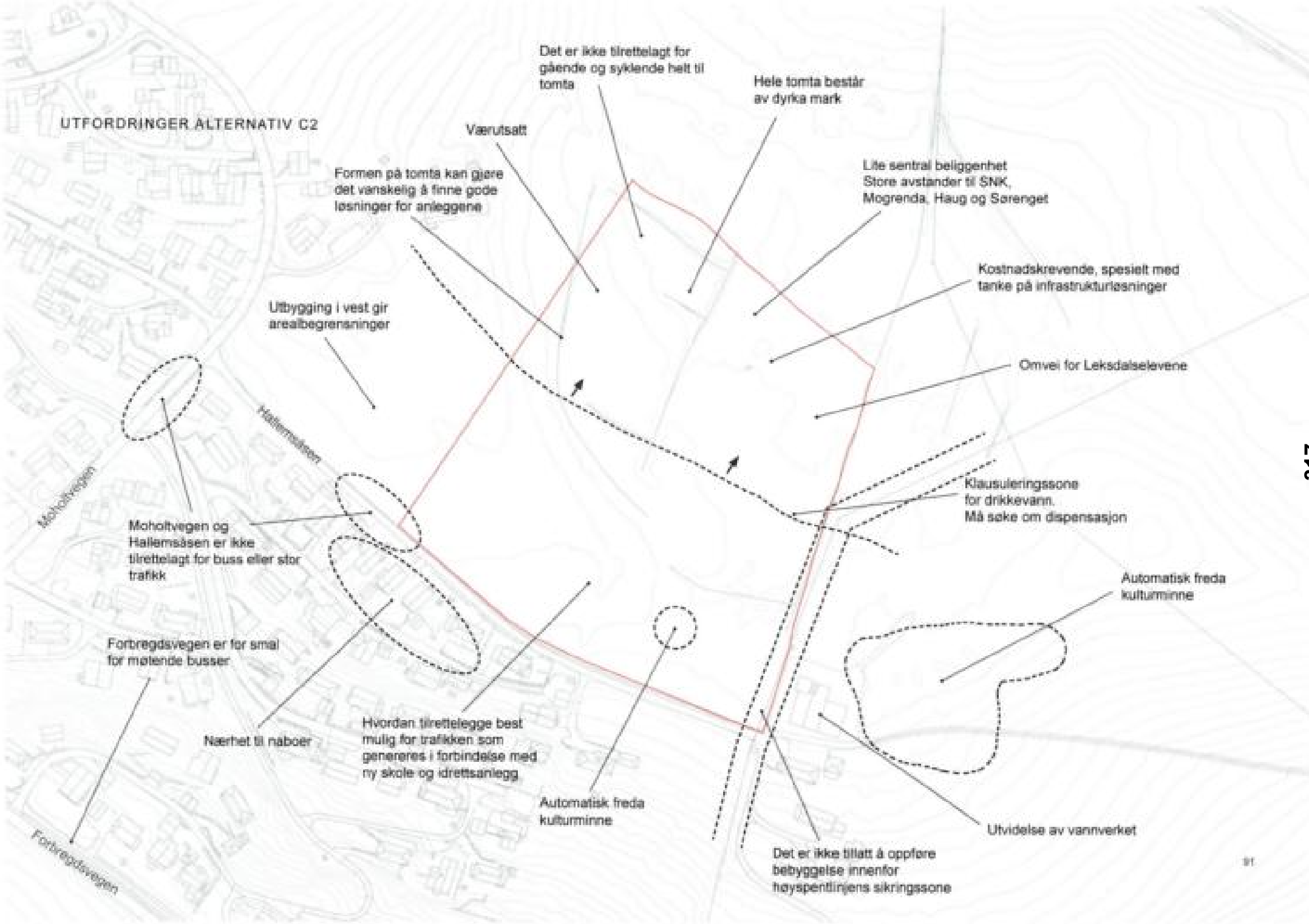
UTFORDRINGER FOR ALTERNATIV A2

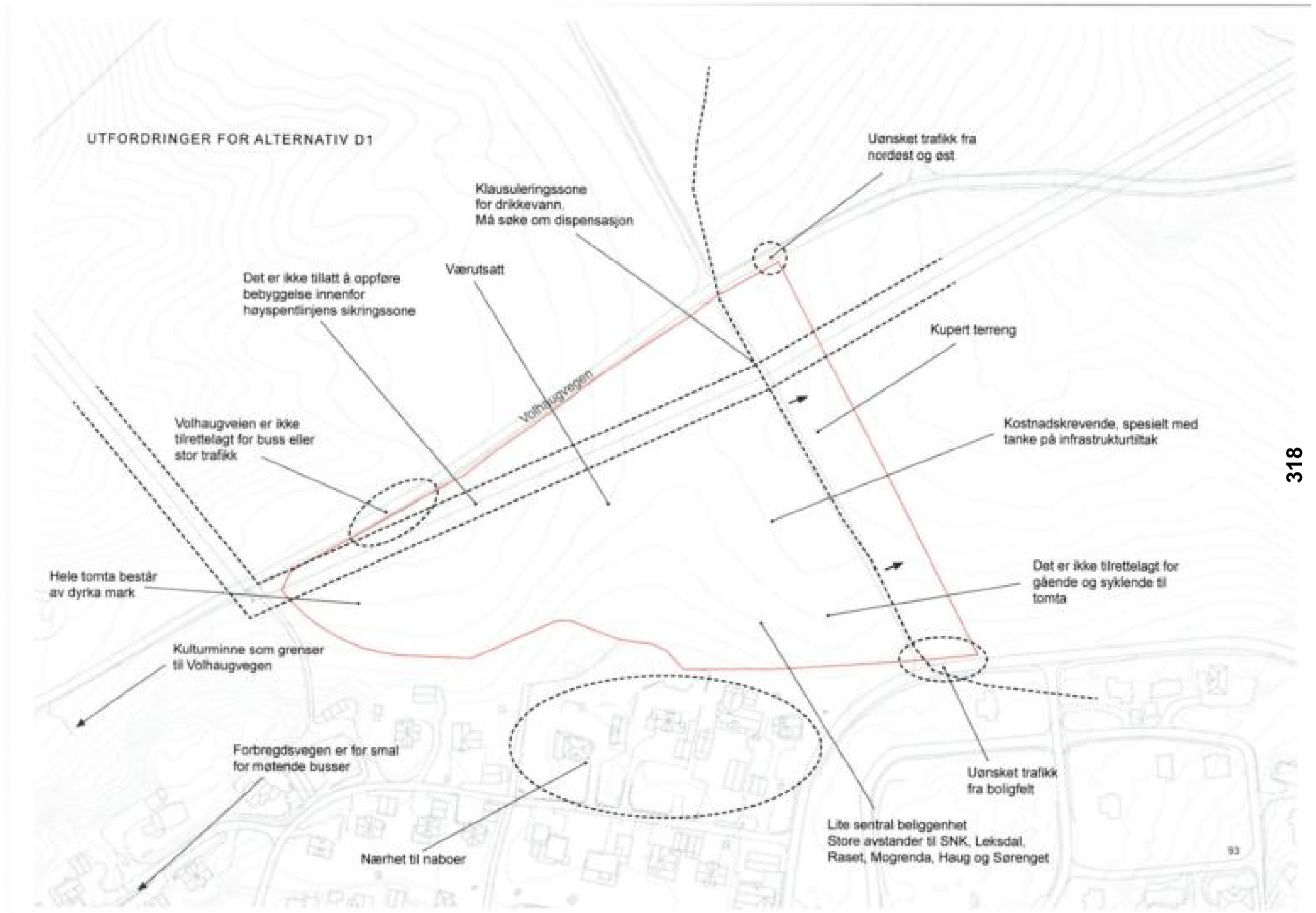

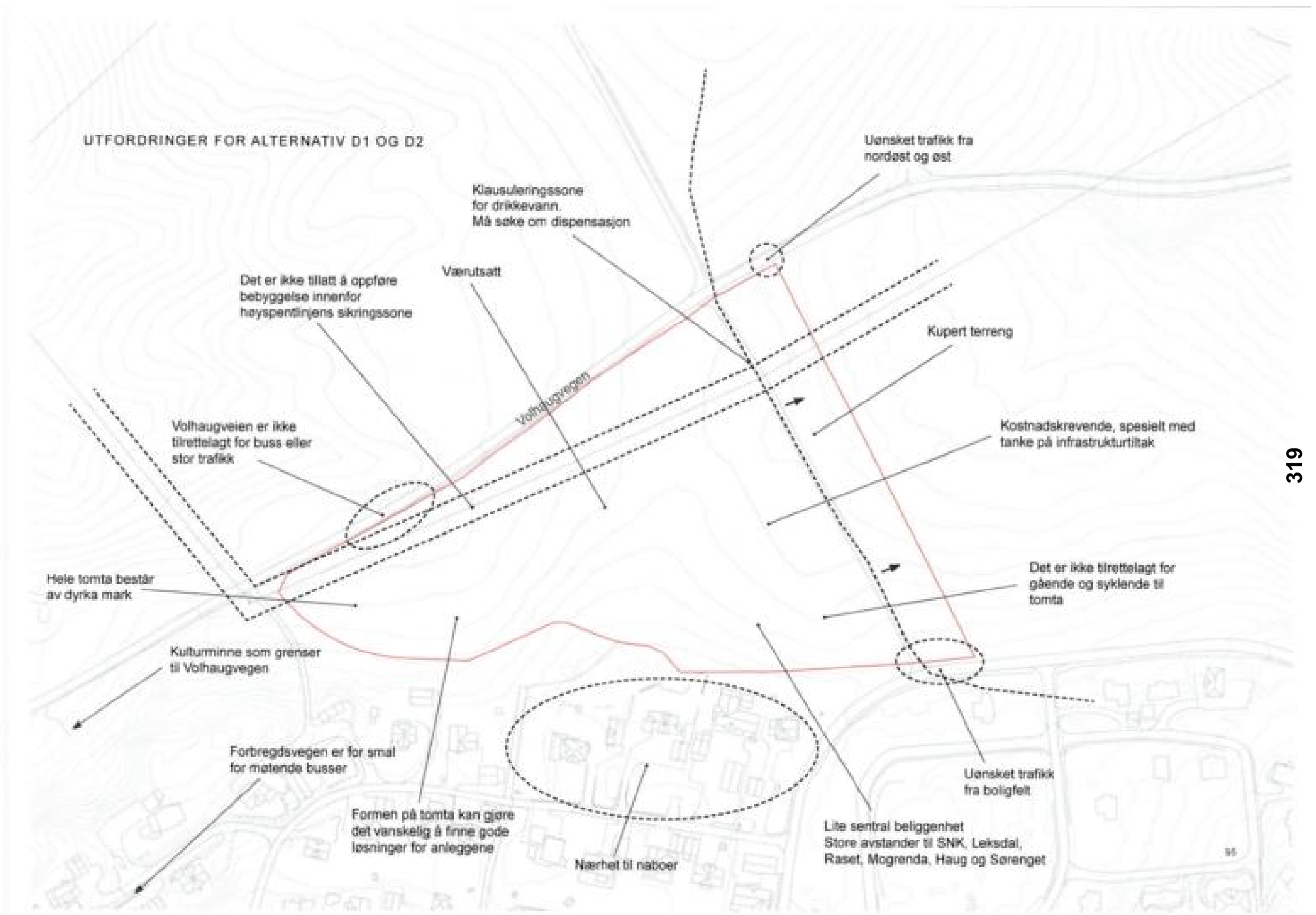

UTFORDRINGER ALTERNATIV B1
Nærhet til naboer
Hvordan skape god og sikker kryssing for gående og syklende fra vest
Forbregdsvegen er for smal for møtende busser
Hvordan skape god og sikker kryssing for gående og syklende fra nord
Forbregdsvegen
Hvis masser i tilstandsklasse 2 skal transportres bort fra tomta, må de leveres på godkjent mottak
Krysset er for lite for buss
Det er ikke tillatt å oppføre bebyggelse innenfor høyspentlinjens sikringssone
Lite direkte tilgang til større naturområder til bruk i friminuttene
Leikardalsvegen

UTFORDRINGER ALTERNATIV B2
Nærhet til naboer
Hvordan skape god og sikker krysning for gående og syklende fra vest
Forbregdsvegen er for smal for møtende busser
Hvis masser i tilstandsklasse 2 skal transportres bort fra tomta, må de leveres på godkjent mottak
Hvordan skape god og sikker krysning for gående og syklende fra nord
Forbregdsvegen
Leksdalsvegen
Krysset er for lite for buss
Det er ikke tillatt å oppføre bebyggelse innenfor høyspentlinjens sikringssone
Lite direkte tilgang til større naturområder til bruk i friminuttene
Noe av massene må deponeres på grunn av kobber- og heksaklorbenzen-forurensning
67

UTFORDRINGER ALTERNATIV C1 OG C2
Det er ikke tilrettelagt for gående og syklende helt til tomta
Hele tomta består av dyrka mark
Værutsatt
Lite sentral beliggenhet
Store avstander til SNK, Mogrenda, Haug og Sørenget
Kostnadskrevende, spesielt med tanke på infrastrukturløsninger
Omvei for Leksdalselevene
Hallemsåsen
Moholtvegen
Moholtvegen og Hallemsåsen er ikke tilrettelagt for buss eller stor trafikk
Utbyggin av skole kan komme i konflikt med klausuleringssone for drikkevann
Automatisk freda kulturminne
Forbregdsvegen er for smal for møtende busser
Nærhet til naboer
Hvordan tilrettelegge best mulig for trafikken som genereres i forbindelse med ny skole og idrettsanlegg
Automatisk freda kulturminne
Utvidelse av vannverket
Det er ikke tillatt å oppføre bebyggelse innenfor høyspentlinjens sikringssone
Forbregdsvegen

UTFORDRINGER ALTERNATIV C2
Det er ikke tilrettelagt for gående og syklende helt til tomta
Hele tomta består av dyrka mark
Værutsatt
Formen på tomta kan gjøre det vanskelig å finne gode løsninger for anleggene
Lite sentral beliggenhet
Store avstander til SNK, Mogrenda, Haug og Sørenget
Kostnadskrevende, spesielt med tanke på infrastrukturløsninger
Utbygging i vest gir arealbegrensninger
Omvei for Leksdalselevene
Hallemsåsen
Moholtvegen
Klausuleringssone for drikkevann. Må søke om dispensasjon
Moholtvegen og Hallemsåsen er ikke tilrettelagt for buss eller stor trafikk
Automatisk freda kulturminne
Forbregdsvegen er for smal for møtende busser
Nærhet til naboer
Hvordan tilrettelegge best mulig for trafikken som genereres i forbindelse med ny skole og idrettsanlegg
Automatisk freda kulturminne
Utvidelse av vannverket
Det er ikke tillatt å oppføre bebyggelse innenfor høyspentlinjens sikringssone
Forbregdsvegen
91

UTFORDRINGER FOR ALTERNATIV D1
Uønsket trafikk fra nordøst og øst
Klausuleringssone for drikkevann. Må søke om dispensasjon
Det er ikke tillatt å oppføre bebyggelse innenfor høyspentlinjens sikringssone
Værutsatt
Volhaugvegen
Kupert terreng
Volhaugveien er ikke tilrettelagt for buss eller stor trafikk
Kostnadskrevende, spesielt med tanke på infrastrukturtiltak
Hele tomta består av dyrka mark
Det er ikke tilrettelagt for gående og syklende til tomta
Kulturminne som grenser til Volhaugvegen
Forbregdsvegen er for smal for møtende busser
Uønsket trafikk fra boligfelt
Lite sentral beliggenhet
Store avstander til SNK, Leksdal, Raset, Mogrenda, Haug og Sørenget
Nærhet til naboer
93

UTFORDRINGER FOR ALTERNATIV D1 OG D2
Uønsket trafikk fra nordøst og øst
Klausuleringssone for drikkevann. Må søke om dispensasjon
Det er ikke tillatt å oppføre bebyggelse innenfor høyspentlinjens sikringssone
Værutsatt
Kupert terreng
Volhaugvegen
Volhaugveien er ikke tilrettelagt for buss eller stor trafikk
Kostnadskrevende, spesielt med tanke på infrastrukturtiltak
Det er ikke tilrettelagt for gående og syklende til tomta
Hele tomta består av dyrka mark
Kulturminne som grenser til Volhaugvegen
Forbregdsvegen er for smal for møtende busser
Formen på tomta kan gjøre det vanskelig å finne gode løsninger for anleggene
Nærhet til naboer
Lite sentral beliggenhet
Store avstander til SNK, Leksdal, Raset, Mogrenda, Haug og Sørenget
Uønsket trafikk fra boligfelt

97

NOTAT 1

KUNDE / PROSJEKT	PROSJEKTLEDER	DATO
Verdal kommune Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets	Stine Bakkan	23.10.2018
PROSJEKTNUMMER	**OPPRETTET AV**	**REV. DATO**
10206885	Ane Eva Lange	

DISTRIBUSJON:	**FIRMA**	**NAVN**
TIL:	Verdal kommune	
KOPI TIL:		

Risikokartlegging av geotekniske forhold

Figur 1. Oversikt over potensielle arealer til ny skole og idrettsanlegg. Sirklene markerer tomteforslagenes beliggenhet, og er ikke en nøyaktig avgrensning.

Innledning

I forbindelse med utredning for plassering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets, er Sweco AS bedt om å gjennomføre risikokartlegging av geotekniske forhold på de potensielle tomtene og tilgrensende områder (figur 1).

Utredningsgrunnlag

Følgende hjemmesider er benyttet i utredningene:

- Norges Geologiske undersøkelse (NGU) [1]
- Norges Vass- og Energi (NVE) [2]

Regelverk

For geoteknisk prosjektering gjelder følgende regelverk:

- Byggeteknisk forskrift 17, kapittel 7, §7-2 og §7-3 [3].

Kapittel 7 inneholder krav og regler om sikkerhet mot naturpåkjenninger som flom, stormflod og skred, og angir hvilke sikkerhetsnivå som skal legges til grunn ved regulering og bygging i fareområder.

§7-2. Sikkerhet mot flom og stormflod

Det er tre sikkerhetsklasser med ulike flomstørrelser som skal legges til grunn for byggverk ved flomutsatte områder [3] (tabell 1).

Tabell 1. Sikkerhetsklasser for flom [3].

Sikkerhetsklasse for flom	Konsekvens	Største nominelle årlige sannsynlighet	Type byggverk
F1	Liten	1/20	Garasje, lagerbygning med lite personopphold
F2	Middels	1/200	Bolig, fritidsbolig, campinghytt, garasjeanlegg, brakkerigg, skole, barnehage, kontorbygning, industribygg og driftsbygning i landbruket.
F3	Stor	1/1000	Sårbare grupper av beflokning som sykehjem og lignende.

I flomutsatte områder kan det være større fare enn ellers, da det kan være stor dybde eller sterk strøm. For områder, hvor dybden er større enn 2 meter og der produktet av dybde og vannhastighet (i m/s) er større enn 2 m^2/s, bør sikkerhetsnivå være det samme som sikkerhetsklasse F3 [3].

Det setter tomt B og C på sikkerhetsnivå F3.

§7-3. Sikkerhet mot skred

Vurdering av skredfare er gjort i henhold til sikkerhetsklasser for byggverk definert i Plan- og bygningslovens tekniske forskrift TEK 17, §7-3 [3] (tabell 2).

Tabell 2. Sikkerhetsklasser for skred [3].

Sikkerhetsklasse for skred	Konsekvens	Største nominelle årlige sannsynlighet	Antall opphold av personer	Type byggverk
S1	Liten	1/100	Normalt 0	Garasje, uthus, båtnaust, mindre brygger, lagerbygninger
S2	Middels	1/1000	Maks 25	Boliger (10 boenheter), arbeids- og publikumsbygg, brakkerigg, overnattingssteder, driftsbygninger, parkeringshus og havneanlegg.
S3	Stor	1/5000	Mange	Skoler, barnehager, sykehjem og lokale beredskapsinstitusjoner.

Sikkerhetsklasse 3 tilsier en stor konsekvens for ras, og en største nominell årlig sannsynlighet for skred på 1/5000 iht. tabell 1 må oppnås. Sikkerhetsklasse for området settes til S3.

Alle tomter vil havne i sikkerhetsklasse S3.

Grunnforhold

Alle tomtene ligger samlet på et relativt lite geografisk område[1]. Det betyr at tomtene vil ha likheter, hva angår terreng, klima og geografi. Det vil derfor være fokus på forskjellene på tomtene i de kommende avsnitt.

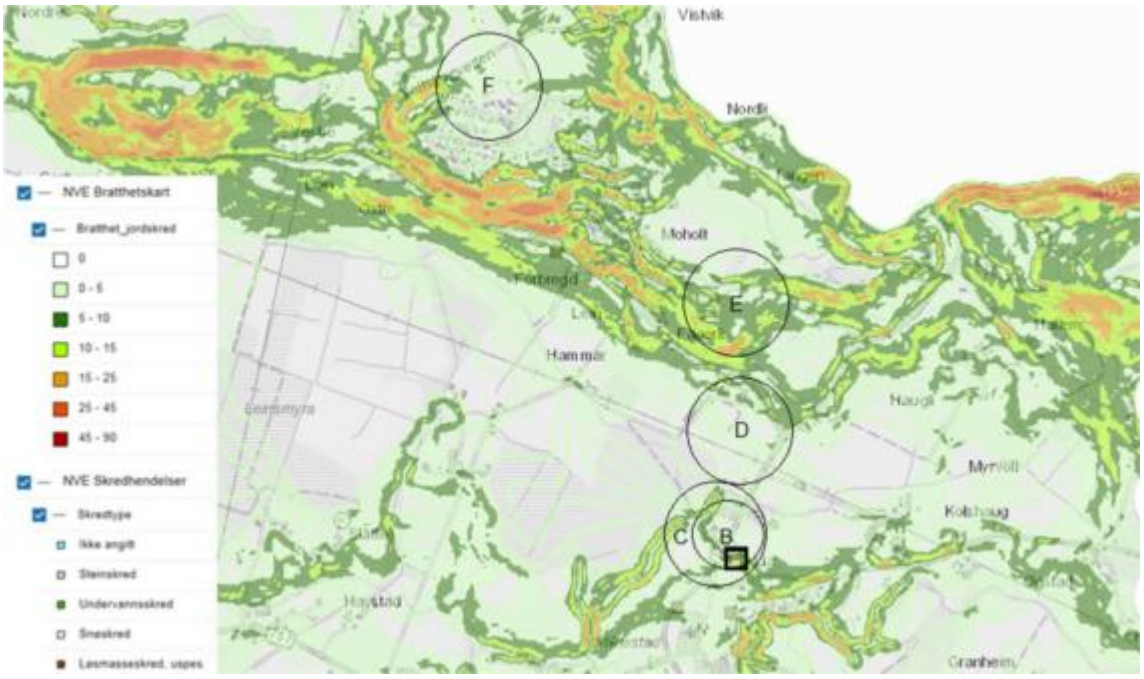
Terreng/topografi

Ca. 70 % av tomtene er relativt flate områder med en gjennomsnittlig helning fra 0-5 ˚(tabell 3). Kotehøyden på tomt B og C, til tomt D er omtrent den samme [1], hvor terrenget begynner å skråne seg opp mot tomt E og F. Tomt E og F ligger på kotehøyde 107- og 117 m.o.h (figur 2).

Tabell 3. Anslått prosentfordeling av helningene på tomtene.

Farge	Helnings-grad [˚]	Tomt B [%]	Tomt C [%]	Tomt D [%]	Tomt E [%]	Tomt F [%]	Total helning [%]	Gjen.snitt helning for tomtene [%]
	0	40	30	30	5	25	130	26
	0-5	40	50	55	15	63	223	44,6
	5-10	15	15	12	50	7	99	19,8
	10-15	5	5	3	25	5	43	8,6
	15-25				5		5	1
						Kontroll	500	100

Helningsgrad 15-25 ˚finnes kun på sørlig del av tomt E.

Figur 2. NVEs bratthetskart for jordskred. Kotehøydene for tomtene kan ses til venstre på bildet. Det eneste skredet som har inntruffet innenfor tomtene er et leirskred som er markert med firkant inne i tomt B [2].

Det eneste skredet som er inntruffet i tilknytning til tomtene, er et leirskred markert innenfor tomt B (figur 2). Dette er datert 7/26/1743 [2]. Andre historiske skred har inntruffet utenfor tomt B og C, samt et lite et i nærheten av E og F. Disse vurderes til å være harmløse for tomtene pga. deres beliggenhet. Det er ikke registrert nyere skred innenfor tomtene. Ingen av tomtene er registrert til å være i faresone for skred i bratt terreng ifølge NVEs hjemmeside. Se vedlegg 1 for å lese om forskjellige skred.

Klima og nedbør

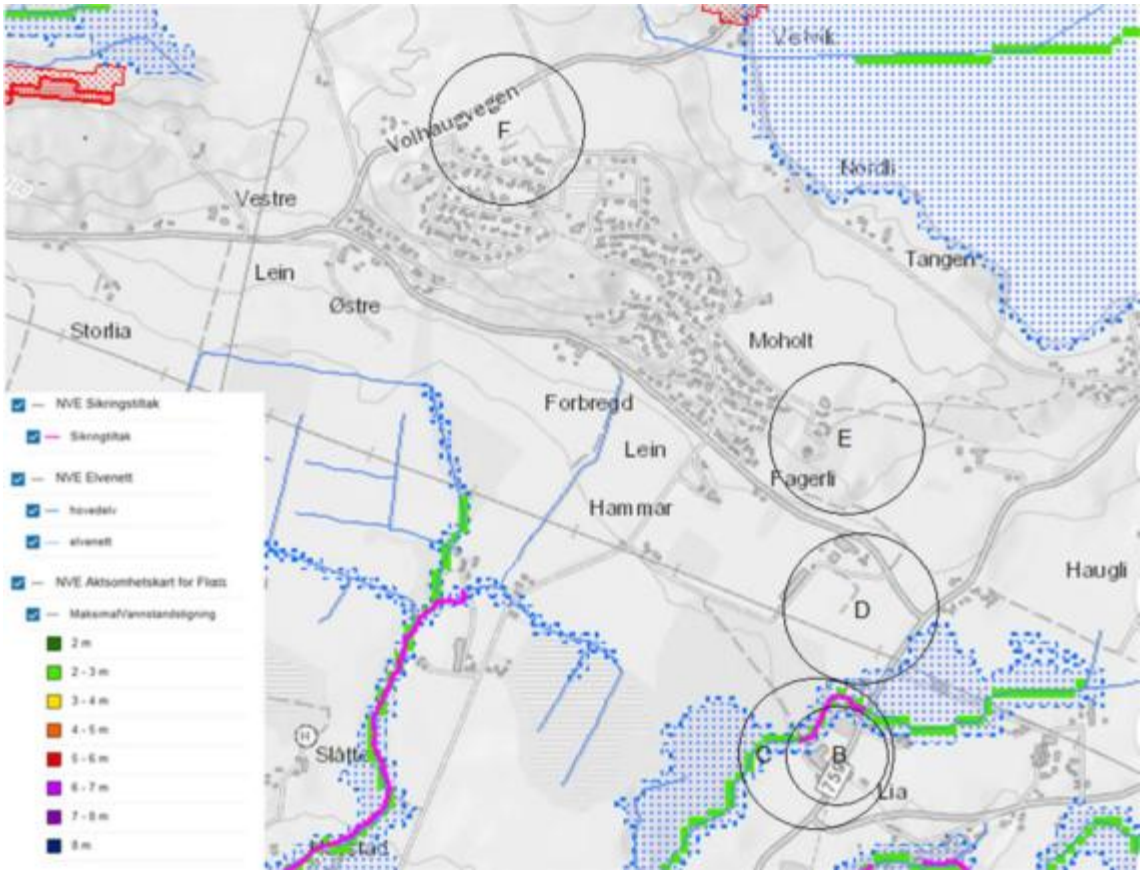
I perioden 1971-2000 har det vært årsnedbør på 1000-1500 mm for tomt F og nordlige deler av E, og 750-1000 mm for B, C, D og sørlige deler av E. Alle tomter har en døgnnedbør i 5 års intervall på under 50 mm. Temperaturnormalen for samme periode (1971-2000) er 4-6 ℃. for alle tomter og likeledes snødybde imellom 25-50 cm også for alle tomter (figur 3).

Figur 3. NVEs nedbørsoversikt for perioden 1971-2000 [2].

Alle tomtene ligger utenfor snøskredfare ifølge NVE. Aktsomhetskartet for snøskred har markert et par områder, men disse ligger langt unna tomt F (figur 4).

Det er registrert flomhendelser i Trøndelag-området (se vedlegg 2) i NVE. Et skred i 2003 inntraff i Verdal, men beliggenheten er usikker. Figur 4 viser at deler av tomt B, C og D kan være utsatt for flom ifølge aktsomhetskartet fra NVE. Dette er i forbindelse med Brokskitbekken som strekker seg forbi disse tomtene.

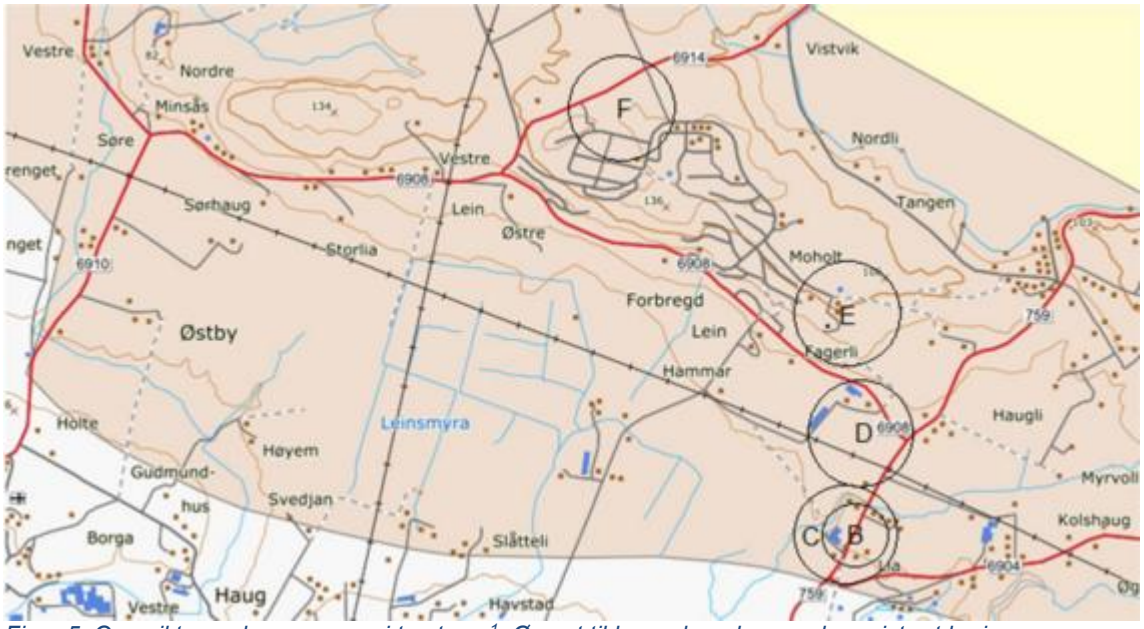

Figur 4. Oversikt over sikringstiltak, mulige arealer for flom, maksimal vannstigning og elvenett over området [2].

Det er foretatt et sikringstiltak innenfor området B og C, hvor bekken går, og hvor det kan forventes maksimal vannstigning på 2-3 meter ved flomstilfelle (figur 4). Det er ingen elvenett, som går igjennom tomtene D, E og F ifølge NVE.

Berggrunn

Alle tomter er angitt til å bestå av amfibolitt i hht. NGUs hjemmeside.

Figur 5. Oversikt over berggrunnen i tomtene [1]. Øverst til høyre kan der ses de registrert boringer.

På tomt F er det foretatt grunnvannsboringer, hvor det i gjennomsnitt er en dybde på 11,4 meter ned til berggrunnen [1] (figur 5). Det er ikke registrert boringer på de andre tomtene.

Løsmasser og kvikkleire

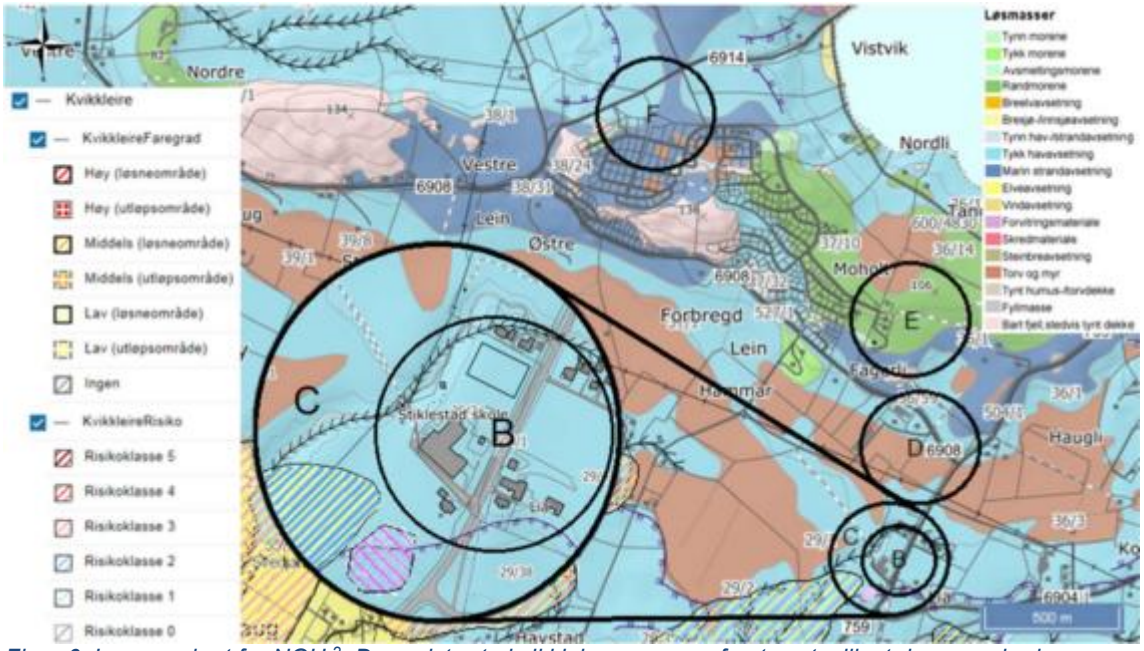
Den største bestanddelen av løsmasse på tomtene er hav- og fjordavsetninger (sammenhengende dekke). Dernest er det nesten en like stor andel av randmorene/randmorenebelte, marine strandavsetninger og torv og myr, som er organisk materialer (tabell 4).

Tabell 4. Anslått prosent fordeling av bestanddelene av løsmassene av tomtene.

Farge	Løsmassetype	Tomt B [%]	Tomt C [%]	Tomt D [%]	Tomt E [%]	Tomt F [%]	Total bestanddel [%]	Gjen.snit Bestanddel i [%]
	Morenemateriale, usammenhengende eller tynt dekke over berggrunnen				4	1	5	1
	Randmorene/rand-morenebelte				60		60	12
	Hav- og fjordavsetning, sammenhengende dekke, ofte med stor mektighet	100	95	55		40	290	58
	Marin strandavsetning, sammenhengende dekke			5	18	49	74	14,8
	Torv og myr (Organisk materiale)		5	40	18	9	72	14,4
	Hav- og fjordavsetning og strandavsetning, usammenhengende eller tynt dekke over berggrunnen					1	1	0,2
	Samlet areal i for hver tomt [%]	100	100	100	100	100	500	100

For definisjonene av løsmassetyper, se vedlegg 3.

Løsmassetypene har en dybde som varierer fra 0,5 meter til flere ti talls meter. Unntatt for hav- og fjordavsetninger og strandavsetninger, som kan ha mindre enn 0,5 meters dybde. Lokalt kan det være noe større.

Figur 6. Løsmasskart fra NGU [2]. De registrerte kvikkleiresonene er forstørret, slik at de synes bedre.

De registrerte kvikkleiresonene fra NGU og NVE, ligger sør-vest for tomtene B og C, og er klassifisert som lav kvikkleirefaregrad og risikoklasse 2. Likevel kommer det frem av et vedtak i Verdal kommune [4] at NVE i nyere observasjoner vurderer denne klassifiseringen som beskjeden. De mener at observasjonene som er gjort tilsier at faregraden er middels. Statens Vegvesen har også registrert en kvikkleiresone sør for tomt B.

Tomt C, en utvidelse av eksisterende tomt sørover, vil komme i konflikt med det markerte kvikkleireområde. For å kunne etablere skole og/eller idrettsanlegg på et markert kvikkleireområdet, må det i første omgang utføres utvidete grunnboringer for å kunne dokumentere områdets stabilitet.

Tiltaket med skole og/eller idrettsanlegg havner begge i tiltaksklasse K4 for områdestabiltetsvurderinger, som er den klassen med høyeste områdestabiltetskrav (se figur)

K4: Tiltak som medfører større tilflytting/personopphold enn tiltak i K3 samt tiltak som gjelder viktige samfunnsfunksjoner. Eksempler er mer enn to eneboliger /fritidsboliger, rekkehus/boligblokk, bolig- og hyttefelt, skole og barnehage, sykehjem, større næringsbygg, kontorbygg, idretts- og industrianlegg, større utendørs publikumsanlegg, lokale beredskapsinstitusjoner.	Stabilitetsanalyse som dokumenterer: a) Sikkerhetsfaktor for områdestabilitet $F \geq 1{,}4$ *eller* b) Forbedring hvis $F < 1{,}4$, se figur 5.1. Kvalitetssikres av uavhengig foretak*	Stabilitetsanalyse som dokumenterer: a) Sikkerhetsfaktor for områdestabilitet $F \geq 1{,}4$ *eller* b) Vesentlig forbedring hvis $F < 1{,}4$, se figur 5.1. Kvalitetssikres av uavhengig foretak*

Figure 7. Områdestabilitetskrav for kvikkleire.

Området skal dermed vurderes for områdestabilitet med dokumenterte geotekniske parametere, og kravet til sikkerhetsfaktoren mot ras må være 1,4 for tiltaksklasse K4. Hvis denne sikkerhetsfaktoren ikke er oppnådd basert på grunnundersøkelser og vurderinger, må det gjennomføres terrengtiltak for å «vesentlig forbedre» områdestabilteten før tiltaket kan gjennomføres. En vesentlig økning i områdestabilteten kan være eksempelvis være erosjonssikring, stabiliserende fyllinger på åkeren mot Stiklestad kirke, heving av elve-/bekkeleie, bakkeplanering, utslaking av bratte partier mot Brokskitbekken og Stiklestad Kirke, drenering i bratte skråninger, grunnforsterkning med f.eks kalksementpeler, bruk av lette masser, beplantning/vegetasjon og lignende.

Det er ikke registret andre kvikkleiresoner i tilknytning til de andre tomtene i henhold til NVE og NGU.

Vurdering

I følge NVE ble det ikke funnet rasfarlige områder på tomtene. Tomt C, en utvidelse av eksisterende tomt sørover, vil komme i konflikt med et markert kvikkleireområde. For å kunne etablere skole og/eller idrettsanlegg på et markert kvikkleireområdet, må det i første omgang utføres utvidete grunnboringer for å kunne dokumentere områdets stabilitet.

Topografiske forhold for alle områdene indikerer at det ikke er fare for andre skred. 90 % av terrenget på tomtene har maksimum helling på 15 grader. Det vurderes derfor at det ikke er noen fare for skred i tilknytning til tomtene.

Store deler av løsmassebestanddelen på tomt D og en liten del av tomt C er torv. Her anbefales det derfor masseutskiftning av torv ved en eventuell utbygging på tomt C eller D. Ut fra kvartærgeologisk undersøkelse vurderes det at sikkerheten mot løsmasseskred på tomtene er tilfredsstillende.

Ved ny utbygging, bør det identifiseres potensielle fareområder for flom som legges til grunn ved fastsetting av flomhensynssoner og planbestemmelser for tomt B og C.

Referanseliste

/1/ Norges Geologiske Undersøkelse (NGU), 2018: www.ngu.no

/2/ Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), 2018: www.nve.no

/3/ Direktoratet for byggkvalitet (diBk), 2018: www.dibk.no Byggeteknisk forskrift 17, §7-2 & 7-3.

/4/ Verdal kommune, 2018: PS/86/18 Sikringstiltak mot erosjon og ras i Brokskitbekken på Stiklestad.

Vedlegg 1

Forklaringer av forskjellige skred.

- Fjellskred

Et fjellskred er utrasing av store fjellvolum, fra 100 000 til flere millioner m^3 (2).

- Steinskred / steinsprang

Steinskred består av volum fra få hundre til hundretusen m^3 og steinsprang består av små enkelte blokker, fra få til hundre m^3. Begge skredtyper løsner i bratt terreng og beveger seg hovedsakelig ved å falle, sprette og rulle. Ved bratt terreng forstås en generell helningsvinkel større enn 40 grader (1).

- Jordskred /flomskred

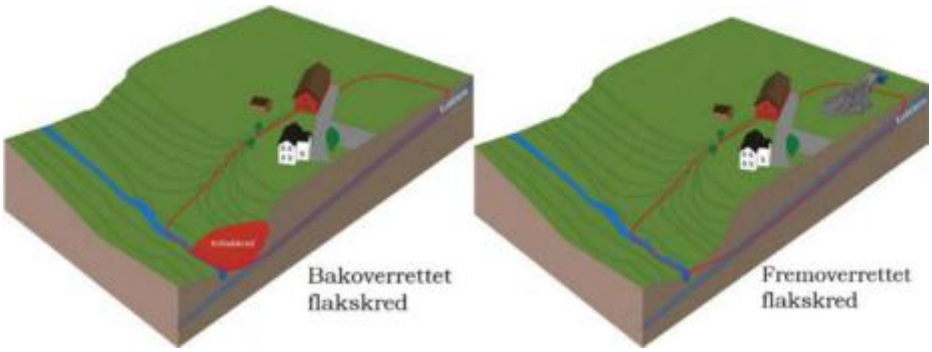
Jordskred er vannmettede løsmasser som utglider raskt og beveger seg ned av bratte skråninger uten definerte vannveier. Jordskred kan utløses i fjellsider med helninger brattere enn 30 grader. Men de kan også utløses i skråninger med helninger ned til 20-25 grader, hvilket avhenger av vegetasjonen, tykkelsen av løsmassedekke og dets ruhet eller som følge av store menneskeskapte inngrep (2).
Flomskred forekommer i bratte bekke- og elveløp med helning på ca. 25-45 grader. De er hurtige og er flomlignende, som kan rive og transportere store mengder løsmasser, større steinblokka, trær og annen vegetasjon i og langs løpet (2).
Vanlig utløsende faktor for begge skred er kraftig eller vedvarende regn og / eller snøsmelting (2).

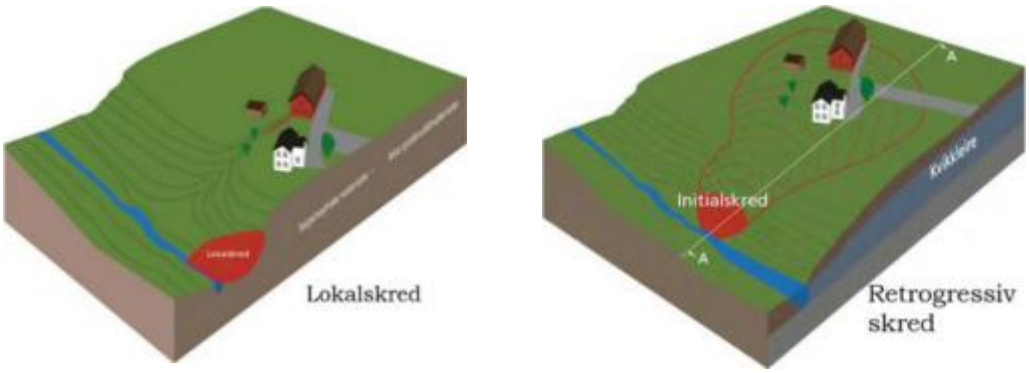
- *Snøskred*

Snøskred er en forflytning av store mengder av snø nedover en fjellside eller en skråning, hvor helling er vanlig mellom 30-50 grader (3).

- Potentiele skredmekanismer:

Potentiele skredmekanismer og forklaring (figur 7):

Figur 7. Oversikt over de forskjellige mulige skredmekanismer [(2)].

- **Bakoverrettet flakskred**: Hvis laget av sprø-bruddmateriale er av liten mektighet og overdekningen av løsmassen er stor, utvikles skredet vanligvis fra skråningsfoten, slik at bruddflaten tvinges bakover og utvikle seg ofte sideveis i sprø-bruddmaterialet fra skredets start område [(2)].
- **Fremoverrettet flakskred**: Utløses ved pålastning i bakkant, slik at bruddet forplanter seg progressivt fra bakkant og fremover i sprø-bruddmaterialet. Tykkelsen av sprømaterialet varierer fra tynt til tykt [(2)].
- **Lokalskred**: Skredet utvikler seg ikke til et områdeskred pga. fravær av sprø-materiale [(2)].
- **Retrogressivt skred**: Skredet etterlater en pæreformet/flaskehalsformet skredgrop, under forutsetning av at skredmassen blir flytende. Initialskredet fra skråningsfoten fjerner støtten, som gjør at den neste skred løsner seg bakover i skalker [(2)]

Vedlegg 2

De berørte områder, deres datoer, varighet og flomstørrelse kan ses i tabell 5.

Tabell 5. Oversikt over registrert flommer i Trøndelag-området [2].

Navn	Berørt område	År/måned/dato	Varighet	Flomstørrelse
Nord-Trøndelag	| Nord-Trøndelag-Helgeland	1930/12/05	1	2
Nord-Trøndelag	| Nord-Trøndelag-Helgeland	1931/10/16	2	2
Nord-Trøndelag	Nordsfjord, Romsdal, Surna, Lenna, Nord-Trøndelag-Helgeland	1932/01/28	2	3
Trøndelag	Glomma-Sørlandet, Indre fjordstrøk Vestlandet, Trøndelag, Nordland	1934/05/06	14	3
Trøndelag	Sunnfjord-Sunnmøre, SørTrøndelag-NordTrøndelag (ytre strøk)	1957/01/08	2	3
Trøndelag	Nordmøre-Trøndelag	1990/07/10		1
Verdal	Steinkjer, Verdal	2003/07/21	1	3
Trøndelag	Trøndelag-Troms	2005/12/11	2	2
Trøndelag	Trønde-lag	2006/01/31	3	3

Vedlegg 3

Tabell 6. Oversikt over løsmassetype- og definisjon [1].

Farge	Løsmassetype	Løsmasse definisjon	Tomt B [%]	Tomt C [%]	Tomt D [%]	Tomt E [%]	Tomt F [%]
	Morenemateriale, usammenhengende eller tynt dekke over berggrunnen	Materiale plukket opp, transportert og avsatt av isbreer. Det er vanligvis hardt sammenpakket, dårlig sortert og kan inneholde alt fra leir til stein og blokk. Områder med grunnlendte moreneavsetninger/hyppige fjellblotninger. Tykkelsen på avsetningene er normalt mindre enn 0,5 m, men den kan helt lokalt være noe mer.				4	1
	Randmorene/rand-morenebelte	Rygger eller belter av morenemateriale som er skjøvet opp foran brefronten. Materialet er usortert og inneholder alle kornstørrelser fra leir til blokk. Noen steder kan morenematerialet finnes i veksling med breelvmateriale.				60	
	Hav- og fjordavsetning, sammenhengende dekke, ofte med stor mektighet	Finkornige, marine avsetninger med mektighet fra 0,5 m til flere ti-tall meter. Avsetningstypen omfatter også skredmasser fra kvikkleireskred, ofte angitt med tilleggssymbol. Det er få eller ingen fjellblotninger i området.	100	95	55		40
	Marin strandavsetning, sammenhengende dekke	Marine strandvaskede sedimenter med mektighet større enn 0,5 m, dannet av bølge- og strømaktivitet i strandsonen, stedvis som strandvoller. Materialet er ofte rundet og godt sortert. Kornstørrelsen varierer fra sand til blokk, men sand og grus er vanligst. Strandavsetninger ligger som et forholdsvis tynt dekke over berggrunn eller andre sedimenter.			5	18	49

	Torv og myr (Organisk materiale)	Organisk jord dannet av døde planterester, med mektigheter større enn 0,5 m. Det skilles ikke mellom ulike torvtyper.		5	40	18	9
	Hav- og fjordavsetning og strandavsetning, usammenhengende eller tynt dekke over berggrunnen	Grunnlendte områder/hyppige fjellblotninger. Tykkelsen på avsetningene er normalt mindre enn 0,5 m, men den kan helt lokalt være noe større. Det er ikke skilt mellom hav-, fjord- og strandavsetning. Kornstørrelser angis normalt ikke, men kan være alt fra leir til blokk.					1
		Samlet areal i for hver tomt [%]	100	100	100	100	100

Tallene antyder løsmassetypene som tomtene består av i ca. tall [%]. Anslått samlet % kan ses i tabell 4.

NOTAT 2

KUNDE / PROSJEKT	PROSJEKTLEDER	DATO
Verdal kommune Utredning plassering Stiklestad skole	Stine Bakkan	25.01.2019
PROSJEKTNUMMER	**OPPRETTET AV**	**REV. DATO**
10206885	Joanne Inchbald	07.01.2019
UTARBEIDET AV	**KONTROLLERT AV**	
Joanne Inchbald SIGNATUR	Jannike Gry B. Jensen SIGNATUR	

Pesticider og miljørisiko

I forbindelse med Swecos miljøtekniske grunnundersøkelse ved tomten til tidligere Stiklestad planteskole, ble det funnet rester av noen plantevernmidler i jordprøvene (Sweco, 2019). Dette notatet har til hensikt å informere om pesticider og eventuelle helse- og miljørisikoer.

Hvordan vurderes helserisiko?

Alle stoffer er giftige i visse mengder. Hvor stor mengde som tolereres av kroppen uten negative helseeffekter, avhenger bl.a. av hvor giftig det aktuelle stoffet er.

Giftighet kan generelt deles inn i to hovedkategorier; akutt og kronisk. Akutt giftighet gjelder enkelthendelser og hurtigvirkende helseeffekter. Akutt giftighet er grunnen til at det står «oppbevares utilgjengelig for barn» på etiketten til mange vanlige rengjøringsprodukter.

Kronisk giftighet beskriver eksponering som skjer over lengre tid, for eksempel flere år, og gjelder ofte relativt lave doser av stoffer. Kronisk giftighet beskriver ofte kreftfremkallende stoffer, og i noen tilfeller stoffer som kan hope seg opp i kroppen (akkumuleres).

Et bestemt stoff kan være akutt giftig ved en relativ høy dose, men kronisk giftig ved en mye lavere dose. De fleste moderne pesticidene har relativt lav akutt giftighet, dvs. man må få en relativt stor mengde inn i seg for å bli syk like etterpå. Med mindre man jobber med produksjon eller bruk av pesticider i seg selv, er det kronisk giftighet som er mer relevant for disse stoffene.

Tabell 1: Giftighet til utvalgte pesticider, sammenlignet med noen andre stoffer. Alle doser er gitt ved oralt inntak (spising/drikking).

Stoff	**Akutt giftighet – dødelig dose (LD_{50} mg/kg kroppsvekt)**	**Kronisk giftighet – maksimalt tolererbart daglig inntak (MDTI mg/kg kroppsvekt)**	**Kreftfremkallende stoffer – toksikologisk referanseverdi (TRV mg/kg kroppsvekt)**
Bordsalt	3000	60	-
Koffein	127	2,5	-
Kobbersulfat	481	0,5	-
Bly	155	0,001	-
DDT	100	0,001	0,000029
Nikotin	10	0,0008	-
Lindan	400	0,00033	0,0000075

Kilder: PubChem hos U.S. National Institutes of Health (NIH), European Chemicals Agency (ECHA), European Food Safety Authority (EFSA), Mattilsynet og Miljødirektoratet.

Sweco
Bomveien 13

NO-7725 Steinkjer, Norge
Telefon +47 74 16 07 50

www.sweco.no

Sweco Norge AS
967032271
Hovedkontor: Oslo

Joanne Inchbald
Miljørådgiver
Steinkjer

Mobil +47 93862392
joanne.inchbald@sweco.no

memo01.docx 2012-03-28

Kronisk giftighet er ofte angitt som maksimalt tolererbart daglig inntak (MTDI). Dette representerer et best mulig anslag på hvor stor mengden av et stoff et menneske kan innta uten negative helseeffekter. Tabellen ovenfor sammenligner giftighet til pesticider og andre stoffer, og er rangert etter kronisk giftighet. Alle doser er gitt i mg stoff per kilo kroppsvekt; en voksen person kan tåle en høyere dose enn et barn. MTDI-verdiene gitt i tabellen er basert på oralt inntak. For de fleste stoffene finnes det tilleggs-MTDI basert på hudkontakt og innånding. Disse legges til grunn i beregning av eksponering som gjelder de aktuelle eksponeringsveiene.

Dersom man får en dose som er større enn maksimalt tolererbart daglig inntak (MTDI) av et stoff, følger det ikke at man snarlig skal bli syk. Allikevel, jo oftere man inntar en sånn dose, jo større er risiko for å senere utvikle en relatert sykdom. Eksempelvis spiser de fleste nordmenn to ganger mer salt enn MTDI for salt. Dette øker risiko for hjerte- og karsykdommer, og er bakgrunnen til at Helsedirektoratet anbefaler reduksjon av saltinntak som et av flere sentrale kostholdsråd.

Når det gjelder kreftfremkallende stoffer, jo lavere dose desto lavere sannsynlighet for at sykdom oppstår, men det er ikke mulig å angi en helsemessig sikker dose. Akseptabel kreftrisiko er definert av helsemyndighetene som 1 krefttilfelle per 1 000 000 over hele livsløpet. Ekstrapoleringsmodeller benyttes til å beregne mengden av et stoff som tilknyttes denne risikoen ved daglig inntak. Dette beskrives som integrert livstidseksponering, og terskeldosen som beregnes kalles oftest toksikologisk referanseverdi (TRV).

For å sette dette i sammenheng; dersom hele Norges befolkning ble utsatt hver eneste dag for en dose av et stoff tilsvarende TRV, ville man forvente 5 ekstra krefttilfeller i landet over en hel livstid. Grunnet at TRV er satt så lavt, er at folk flest vil bli eksponert for mange ulike kreftfremkallende stoffer over vår livstid, og risikoen legges da sammen.

Noen stoffer er både kreftfremkallende og har samtidig andre negative helsepåvirkninger. For slike stoffer finnes både MTDI og TRV. Den som er lavest av disse to terskelverdiene benyttes til videre risikovurdering.

Hvordan vurderes miljørisiko?

Alle plantevernmidler er konstruert for å ta liv (av skadedyr, ugress, sopp eller mikrorgansimer) og er per definisjon miljøskadelig. Imidlertid er noen mer giftige eller persistente i miljøet enn andre. Et stoff kan ha lav giftighet mot mennesker, men være meget giftig mot f.eks. fisk eller bier. Det er på grunn av miljøskade at en rekke plantevernmidler har blitt faset ut i Norge over de siste 40-50 årene har. Noen av disse er tungt nedbrytbare (persistente), og rester kan fortsatt finnes i områder der de tidligere ble brukt.

De fleste pesticider utgjør størst miljørisiko når de havner opp i vann. Stoffer som er sprøytet på bakken kan trenge ned i jorden og spres gjennom grunnvannet til bekker og elver. Det nærmeste vassdraget til Stiklestad planteskole er Brokskitbekken og ligger cirka 200 m mot sør. På denne avstanden anses ikke miljørisikoen til vassdraget å være vesentlig.

Hvilke plantevernmidler er påvist ved tidligere Stiklestad planteskole?

Skogplanteskoler fikk dispensasjon fra forbudet på enkelte plantevernmidler i noen år. Dermed tilknyttes de litt høyere risiko enn andre slags gartnerier for at rester av slike plantevernmidler ligger igjen på tomten.

I forbindelse med Swecos miljøtekniske grunnundersøkelse ved tidligere Stiklestad planteskole, har rester av følgende plantevernmidler blitt identifisert i noen jordprøver:

Tabell 2: Maksimum konsentrasjoner av pesticider funnet i jordprøver fra Stiklestad planteskoletomt

DDT	Lindan	Pentaklorbenzen	Heksaklorbenzen	Kvintozen	Pentakloranilin	Permetrim
mg/kg tørrstoff						
1,8	0,0046	0,02	0,023	0,0047	0,092	1,2

DDT:

DDT (p,p'-DDT, også kjent blant annet som clofenotane) er en av de best kjente pesticidene. Det er meget effektivt mot skadeinsekter og har lav akutt giftighet mot mennesker. DDT ble brukt i store mengder under andre verdenskrig til å fjerne smittebærende mygg fra Sør-Europa og Stillehavsøyene. Det var i tillegg populært blant soldater til avlusing, da DDT-holdig pudder ble brukt direkte på kroppen. Etter krigstid ble det til en mye brukt pesticid i landbruksektoren, og det begynte å bli brukt i Norge mot slutten av 1940-tallet.

På 60-tallet begynte forskere å dokumentere miljøskader tilknyttet DDT. DDT er bestandig og sin insektdrepende virkning er like effektiv mot gunstige insekter (bier og andre pollinatorer) som mot skadeinsekter. I tillegg kan det hope det seg opp gjennom næringskjeden, og selv om det har relativt lav giftighet for pattedyr, er det annerledes for fugler. Høyt DDT-nivå hos fugler kan medføre at eggeskallene blir så tynne at eggene går i stykker.

Sammen med andre land innført Norge forbud mot DDT i 1969. På grunn av manglende erstatningsmiddel for bekjempelse av skadeinsektet gransnutebille, fikk planteskoler dispensasjon fra forbudet frem til 1989.

Lindan:

Lindan (også kjent som γ-heksaklorsykloheksan eller HCH) har lav akutt giftighet mot mennesker, og var et meget anvendt insektmiddel fra 1950-tallet frem til stoffets kroniske giftighet og miljøkonsekvenser ble bedre kjent. Det er også mulig kremfremkallende. Lindan er tungt nedbrytbar og har blitt påvist i langtransporterte avsetninger i Arktis.

Norge innførte forbud mot lindan i 1992.

Pentaklorbenzen:

Sammen med DDT og lindan er pentaklorbenzen en persistent organisk miljøgift eller POP (persistent organic polutant) omfattet av Stockholm konvensjonen, og forbudt i Norge siden 2004. Det er et nedbrytningsprodukt av pesticidene heksaklorbenzen og kvintozen heller enn et anvendt pesticid i seg selv.

Det er meget giftig mot vannlevende organismer og kan hope seg opp i næringskjeden.

Heksaklorbenzen:

Heksaklorbenzen (HCB) er et soppmiddel og POP som omfattes av Stockholmkonvensjon og har vært forbudt i Norge siden 1981. Det er kreftfremkallende, har høy kronisk giftighet og kan hope seg opp i næringskjeden.

HCB vurderes å utgjøre den største potensiell helse- og miljørisiko av de plantevernmidlene som er påviste ved tidligere Stiklestad planteskole.

Kvintozen og pentakloranilin:

Kvintozen (også quintozene og pentaklornitrobenzen) er et soppmiddel. Pentachloroaniline er et nedbrytningsprodukt av kvintozen, slikt at disse to blir ofte vurdert sammen.

Sammenlignet med andre pesticider har de relativt lavt akutt og kroniske giftighet mot mennesker, men kvintozenpreparater kan inneholde heksaklorbenzen og ble forbudt i Norge i 1987.

Permetrin:

Permetrin er det en eneste av de påviste pesticidene ved Stiklestad planteskole som fortsatt er i bruk i Norge. Det har lav giftighet mot mennesker og finnes kommersielt tilgjengelig i insektdrepende spray og hodelusmiddel.

Hvordan beregnes akseptkriterier i jord?

Hvilken dose av et stoff et menneske får fra jord som inneholder dette stoffet avhenger av hvordan mennesket bli eksponert for stoffet. Dette avgjøres bl.a. av aktuell eller planlagt arealbruk.

For de mest vanlige forekommende miljøgiftene i forurenset grunn, inkludert DDT, benyttes helsebaserte tilstandsklasser utarbeidet av Miljødirektorat (Statens forurensningstilsyn, 2009). Disse er basert på akseptkriterier for ulik arealbruk, i tråd med relevante eksponeringsveier.

For andre stoffer benyttes Miljødirektoratets beregningsverktøy for risikovurdering av forurenset grunn (Miljødirektorat, 2013). En stedspesifikk risikovurdering er utarbeidet basert på eksponeringsveier som er aktuelle for bruk av tomta til tidligere Stiklestad planteskole, som skole. Disse eksponeringsveiene er identifisert som:

- Oralt jordinntak (direkte inntak via jord eller støv via fingre og hender som puttes i munnen. Dette inntaket regnes å være størst hos små barn)
- Hudkontakt med jord og støv (forurensninger som fester seg på huden, går gjennom huden og blir tatt opp i blodet)
- Innånding av støv (dette anses å være av liten betydning sammenlignet med oralt inntak av støv)
- Inntak av grønnsaker produsert på stedet (opptak i røttene og oppkonsentrering i planten).

Hvilken konsentrasjon av hvert stoff i jord som tilsvarer MTDI for hver av de valgte eksponeringsveiene er beregnet. Disse kalles referanse-jordkonsentrasjoner. For de pesticidene som omfattes av beregningsverktøyet (lindan, pentaklorbenzen og heksaklorbenzen), er den laveste referanse-jordkonsentrasjonen (det vil si, det strengeste akseptkriteriet) det for inntak av grønnsaker, betegnet C_{ig}. Dermed er C_{ig} benyttet som akseptkriterium for disse stoffene. Verktøyets standardparametere er benyttet til alle beregninger.

Tabell 3: Beregnet referanse-jordkonsentrasjon i Miljødirektorats beregningsverktøy for risikovurdering av forurenset grunn for pesticider som ikke har tilstandsklasse

Stoff	Beregnet Referanse-jordkonsentrasjon (mg/kg)			
	Oralt jordinntak C_{is}	Hudkontakt C_{du}	Inhalering støv C_{id}	Grønnsaker C_{ig}
Lindan	4,7E+00		6,3E+02	1,1E-01
Pentaklorbenzen	8,0E+01	3,8E+02	5,1E+04	1,5E-01
Heksaklorbenzen	2,1E+01	7,5E+01	1,8E+04	1,0E-02

Kvintozen og pentakloranilin er ikke omfattet av Miljødirektorats beregningsverktøy, men det finnes retningsgivende verdier for disse stoffene samlet i en svensk veileder utarbeidet av Institut for Miljömedicin i 2016. «*Känslig markanvändning (KM)*» på 0,12 mg/kg TS og «*Mindre känslig marknanvändning (MKM)*» på 0,4 mg/kg TS. For helserisiko har de svenske retningslinjene en grenseverdi på 6 mg/kg TS (TS – tørrstoff).

For permetrin, som har relativt lavt giftighet for mennesker, er «Regional Screening Levels» utarbeidet av det amerikanske Environmental Protection Agency i november 2018 benyttet. Dette gir et «*Risk-based SSL*» (*SSL – Soil Screening Level*) som gjelder beskyttelse av grunnvann på 24 mg/kg TS, og «*Screening level – resident soil*» på 320 mg/kg TS for permetrin.

Hvor stor er helserisikoen?

Ved tidligere Stiklestad planteskole, er det registrert konsentrasjoner av heksaklorbenzen som overskrider akseptkriterium (0,01 mg/kg TS), i noen jordprøver tatt fra den øverste 0,5 m med jord i skogområder. Dermed frarådes det spising av grønnsaker (inkludert frukt og bær) som har vokst der.

Beregning av risikoen fra spising av grønnsaker legger til grunn at 30% av inntak av grønnsaker er fra grønnsaker dyrket i lokaliteten. Dette anses som meget risikokonservativ.

De målte konsentrasjonene av heksaklorbenzen overskrider ikke referanse-jordkonsentrasjoner for oralt jordinntak, hudkontakt eller inhalering støv. Dermed anses det ikke å være noe vesentlig risiko tilknyttet med å oppholde seg i området, utenom plukking og spising av grønnsaker, frukt og bær.

Konsentrasjoner av alle andre pesticider, inkludert DDT, er under akseptkriterier og anses ikke å utgjør noe vesentlig helse- eller miljørisiko.

Ordliste

Akutt giftig: Med akutt giftvirkninger menes hurtigvirkende og direkte giftvirkninger.

Kronisk giftig: Med kroniske giftvirkninger menes at stoffet har egenskaper som over tid kan medføre helseskadelige effekter.

Tilstandsklasser: Et utrykk for helsefaren ved jordas innhold av miljøgifter. De er basert på helsemessige akseptkriterier beregnet av Statens forurensningstilsyn (SFT) (nå Klima- og forurensningsdirektoratet) og kvalitetssikret av norske helsemyndigheter. De er inndelt i fem tilstandsklasser fra «1 – meget god» til «5 – svært dårlig» og knyttet til forskjellige typer arealbruk. Det gir et enkelt redskap for å kunne vurdere helserisiko knyttet til forurenset grunn.

Eksponeringsveier: Måter mennesket blir eksponert for en eller flere miljøgifter. Vanlige eksponeringsveier for forurenset grunn er oralt inntak av jord eller støv, hudkontakt med jord eller støv, innånding av støv eller gass og inntak av drikkevann, eller mat fra plante- og dyreriket påvirket av en grunnforurensning.

Normverdi: En grenseverdi for et stoff i jord som forteller om grunnen kan ha en forurensningsrisiko eller ikke. En konsentrasjon under normverdien viser at det ikke finnes noen risiko verken for helse eller miljø. Over normverdien kan det finnes en risiko for helse eller miljø.

Akseptkriterier: Kriterier som setter stedsspesifikke grenser for hvilke nivåer som kan aksepteres av miljøgifter i jord til en bestemt arealbruk (f.eks. barnehage eller ny fabrikk). Akseptkriterier beregnes med bakgrunn i hvilke eksponeringer mennesket (eventuelt miljøet) blir utsatt for.

[Kilder: Veileder til forurensningsforskriften TA-2913/2012, og M-820. Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn TA-2553/2009. Veiledning om risikovurdering av forurenset grunn 99:01a]

Referanser

Miljødirektorat (2013) *Beregningsverktøy for risikovurdering av forurenset grunn.* Utgave fra 21.06.2013 http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Beregningsverktoy/Beregningsverktoy-for-risikovurdering-av-forurenset-grunn/

Naturvårdsverket (2016). *Datablad för Kvintozen och pentakloranilin*. Kemakta Konsult AB. Institut för Miljömedicin.

Statens forurensningstilsyn (2009) *Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (Veileder)*. Ref. TA-2553/2009.

Statens forurensningstilsyn (1999) *Veiledning om risikovurdering av forurenset grunn*. Ref. 99:01a.

Sweco (2019) *Stiklestad planteskoletomt – Miljøtekniske grunnundersøkelser Rev1*. Ref. RIM-01. Datert 07.02.2019.

U.S. Environmental Protection Agency (2018) *Regional Screening Levels – Generic Tables.* Utgave fra November 2018. https://www.epa.gov/risk/regional-screening-levels-rsls-generic-tables

SWECO

NOTAT 3

KUNDE / PROSJEKT	PROSJEKTLEDER	DATO
Verdal kommune Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets	Stine Bakkan	23.10.2018
PROSJEKTNUMMER	OPPRETTET AV	REV. DATO
10206885	Stine Bakkan	

DISTRIBUSJON:	FIRMA	NAVN
TIL:	Verdal kommune	
KOPI TIL:		

Kostnadsestimat for infrastrukturtiltak knyttet til lokalisering av ny skole på Stiklestad

Når det er laget kostnadsestimater for infrastrukturtiltakene knyttet til de ulike tomteforslagene er det gjort et forsøk på å beregne anleggskostnader som knytter seg til de forskjellige tiltakene. Her er det blant annet sett på behov for vegetasjonsrydding, avtaking av matjord og sprenging for de ulike alternativene. Det er også sett på drens, sandfang, stikkrenner, rekkverk, gatelys m.m. Til slutt er det beregnet 500 000 kr for rigg, 500 000 kr for byggeledelse og 7% for prosjektering for alle alternativer.

Meterprisen for de forskjellige strekningene vil derfor variere etter hva det er behov for å gjennomføre av anleggsarbeid knyttet til hvert alternativ. Nøyaktig utregning vil ikke bli vist i dette notatet, da det er knyttet usikkerhet til tallene. Det er også knyttet stor usikkerhet til omfanget på selve infrastrukturtiltakene. Kostnadene som oppgis her er derfor estimater, og kan ikke benyttes som fasit.

I tillegg er det vanlig å beregne en usikkerhet på +/- 20 % på infrastrukturkostnader.

Infrastrukturtiltakene som er vurdert, er tiltak på veinettet som ligger utenfor tomteforslagenes avgrensning. Infrastrukturtiltak og kostnadene knyttet til tiltakene utenfor avgrensningene er med på å skille tomteforslagene fra hverandre, da de krever forskjellig omfang av tiltak. Tiltak innenfor avgrensningen vil i all hovedsak være de samme for alle tomteforslagene og vil derfor bære med seg stort sett de samme kostnadene. Kostnadene vil også være avhengig av type løsning som blir valgt på tomtene, og konkrete løsninger er ikke vurdert. På bakgrunn av dette er kostnader tilknyttet infrastrukturløsninger på selve tomteforslagene ikke beregnet.

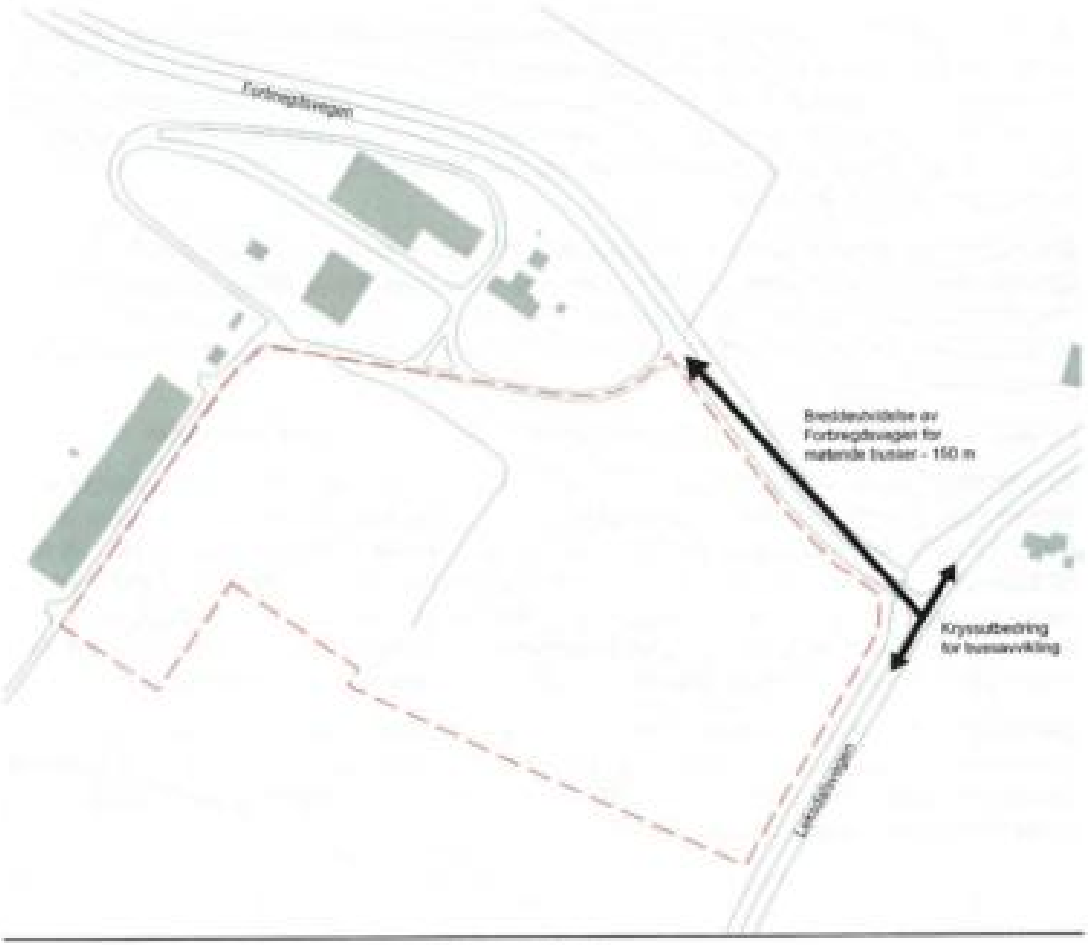
Det er estimert kostnader for tre av fem tomteforslag, da det ikke ses på som nødvendig å gjennomføre større infrastrukturtiltak i forbindelse med eksisterende skoletomt eller i forbindelse med en utvidelse av denne. Dermed er det Planteskoletomta, Himmelen og Volhaugvegen-tomta det knytter seg ekstra kostnader til.

Planteskoletomta

I forbindelse med Planteskoletomta er det gjort følgende kostnadsestimat:

Breddeutvidelse av Forbregdsvegen (5 300 kr x 150 m)	800 000
Utbedring av kryss Forbregdsvegen x Leksdalsvegen	1 200 000
Rigg og byggeledelse	1 000 000
Prosjektering 7 %	210 000
Totalt kostnadsestimat	**3 210 000**

Skissen under illustrerer strekning og kryss hvor infrastrukturtiltak er nødvendig for Planteskoletomta.

Figur 1. Infrastrukturtiltak i forbindelse med Planteskoletomta.

Himmelen

For Himmelen er det skissert to alternative løsninger for infrastruktur; gjennom boligfeltet i vest (alt. 1) og over jordet i øst (alt 2). Uavhengig av hvilken løsning som eventuelt velges, er det likevel noen tiltak som må gjennomføres, som er felles for begge alternativene. Følgende kostnadsestimat er felles for begge alternativene:

Kostnader for både alt. 1 og alt. 2 (Gang- og sykkelvei, utbedring av Hallemsåsen osv.)	1 900 000

Skissen under illustrerer hva og hvor fellestiltakene er.

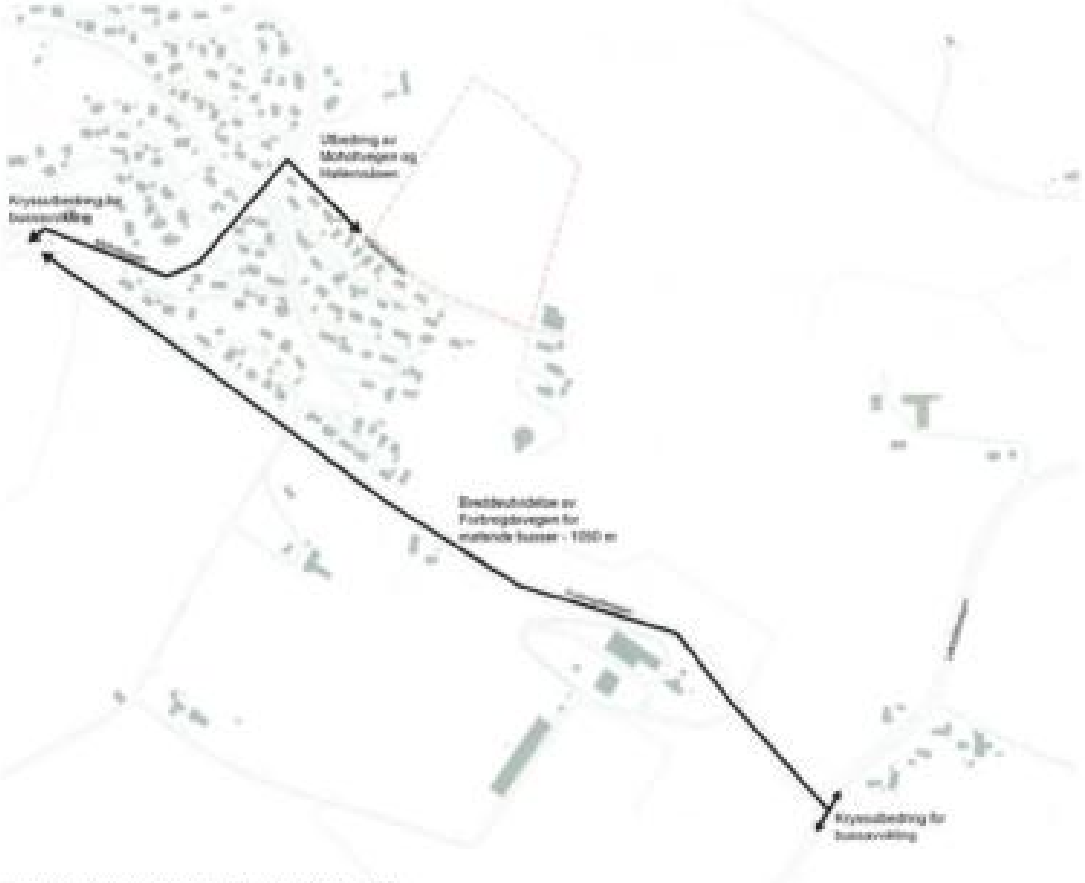

Figur 2. Felles infrastrukturtiltak for Himmelen.

Kostnadsestimat for alternativ 1 – gjennom Forbregd Lein boligfelt:

Breddeutvidelse av Forbregdsvegen (5 300 kr x 1050 m)	5 600 000
Utbedring av kryss Forbregdsvegen x Leksdalsvegen	1 200 000
Utbedring av kryss Forbregdsvegen x Moholtvegen	1 200 000
Utbedring av Moholtvegen og Hallemsåsen (8 000 kr x 500 m)	4 000 000
Kostnader for både alt 1 og alt. 2	1 900 000
Rigg og byggeledelse	1 000 000
Prosjektering 7 %	1 050 000
Totalt kostnadsestimat	**15 950 000**

Skissen under illustrerer utstrekning av infrastrukturtiltak i alternativ 1 på Himmelen.

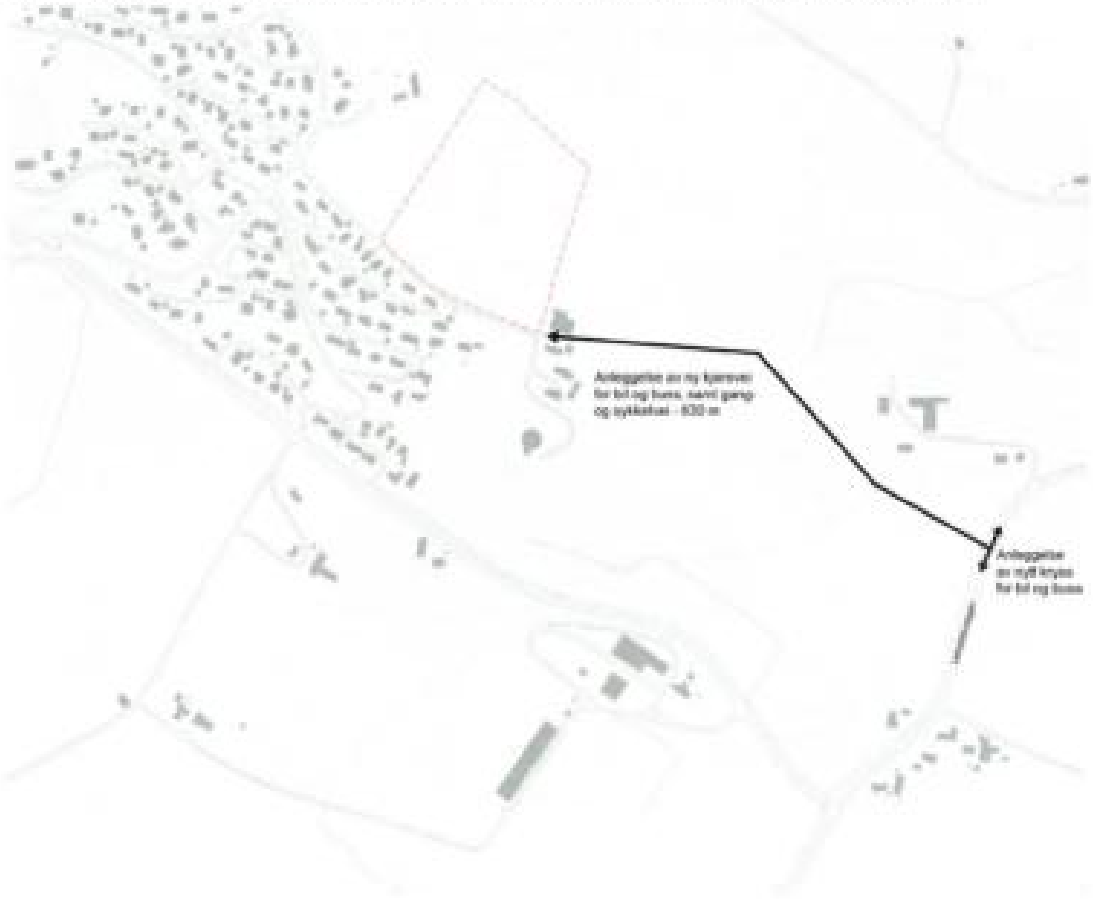

Figur 3. Infrastrukturtiltak for alternativ 1.

Kostnadsestimat for alternativ 2 – ny vei over jordet i øst:

Etablering av ny kjørevei og gang- og sykkelvei (15 000 kr x 630 m)	10 100 000
Etablering av nytt kryss – Leksdalsvegen	1 200 000
Kostnader for både alt. 1 og alt. 2	1 900 000
Rigg og byggeledelse	1 000 000
Prosjektledelse 7 %	995 000
Totalt kostnadsestimat	**15 200 000**

Skissen under illustrerer utstrekning av infrastrukturtiltak for alternativ 2 på Himmelen.

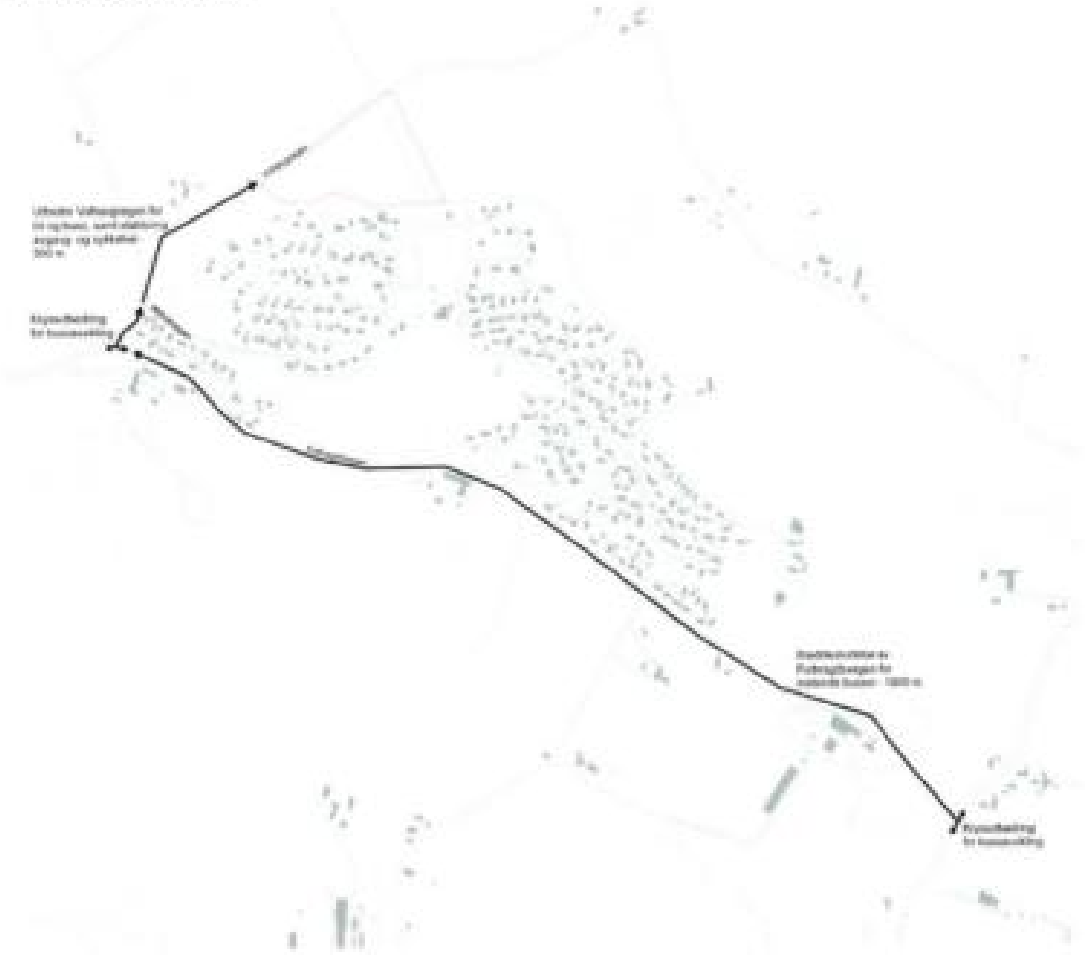
Figur 4. Infrastrukturtiltak for alternativ 2.

Volhaugvegen-tomta

I forbindelse med Volhaugvegen-tomta er det gjort følgende kostnadsestimat:

Breddeutvidelse av Forbregsdvegen (5 300 kr x 1 900)	10 100 000
Utbedring av kryss Forbregdsvegen x Leksdalsvegen	1 200 000
Utbedring av kryss Volhaugvegen x Forbregdsvegen	1 200 000
Utbedring av Volhaugvegen (Fra kryss Moholtvegen) (9 000 kr x 500 m)	4 500 000
Rigg og byggeledelse	1 000 000
Prosjektering 7 %	1 260 000
Totalt kostnadsestimat	**19 260 000**

Skissen under illustrerer strekninger og kryss hvo infrastrukturtiltak er nødvendig for Volhaugvegen-tomta.

RAPPORT

Stiklestad planteskoletomt
Miljøtekniske grunnundersøkelser

Kunde:	Verdal kommune
Prosjekt:	Utredning plassering Stiklestad skole
Prosjektnummer:	10206885
Dokumentnummer:	RIM-01
Rev.:	01

Sammendrag:

Sweco Norge har på oppdrag fra Verdal kommune, gjennomført en orienterende miljøteknisk grunnundersøkelse ved Stiklestad planteskole.

Dette er gjort i forbindelse med utredning av lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets og har til hensikt å avklare forurensningsstatus til tomta.

Analyseresultatene påviste lett forurensning med rester av plantevernmidler over store deler av undersøkelsesområdet, samt mer lokalisert moderat forurensning av kobber. Masser i identifiserte område med moderat kobberforurensning og forurensning av heksaklorbenzen, kan ikke ligge igjen dersom tomtas bruksendring til skole, blir aktuell. Forurensningsnivået av DDT og andre pesticider er påvist å være lavt, og anses ikke å utgjøre noe vesentlig miljørisiko eller helserisiko.

Dersom planteskolen blir regulert til skole, må en tiltaksplan for forurenset grunn utarbeides før terrenginngrep kan gjennomføres. Tilleggsprøvetaking vil også være nødvendig for å oppnå Miljødirektorats krav til prøvetakingstetthet i forurenset grunn.

Rapporteringsstatus:

☒ Endelig
☐ Oversendelse for kommentar
☐ Utkast

Utarbeidet av: Joanne Inchbald	**Sign.:**
Kontrollert av: Gina Mikarlsen	**Sign.:**
Prosjektleder: Stine Bakkan	**Prosjekteier:** Torbjørn Sellæg

Revisjonshistorikk:

1	07.02.19	Anslag på masseutskifting	NOJOAN	NOGINA
0	25.01.19	Oversendelse for kommentar	NOJOAN	NOGINA
Rev.	**Dato**	**Beskrivelse**	**Utarbeidet av**	**Kontrollert av**

Sweco
Bomveien 13

NO-7725 Steinkjer, Norge
Telefon +47 74 16 07 50

www.sweco.no

Sweco Norge AS
967032271
Hovedkontor: Oslo

Joanne Inchbald
Miljørådgiver
Steinkjer

Mobil +47 93862392
joanne.inchbald@sweco.no

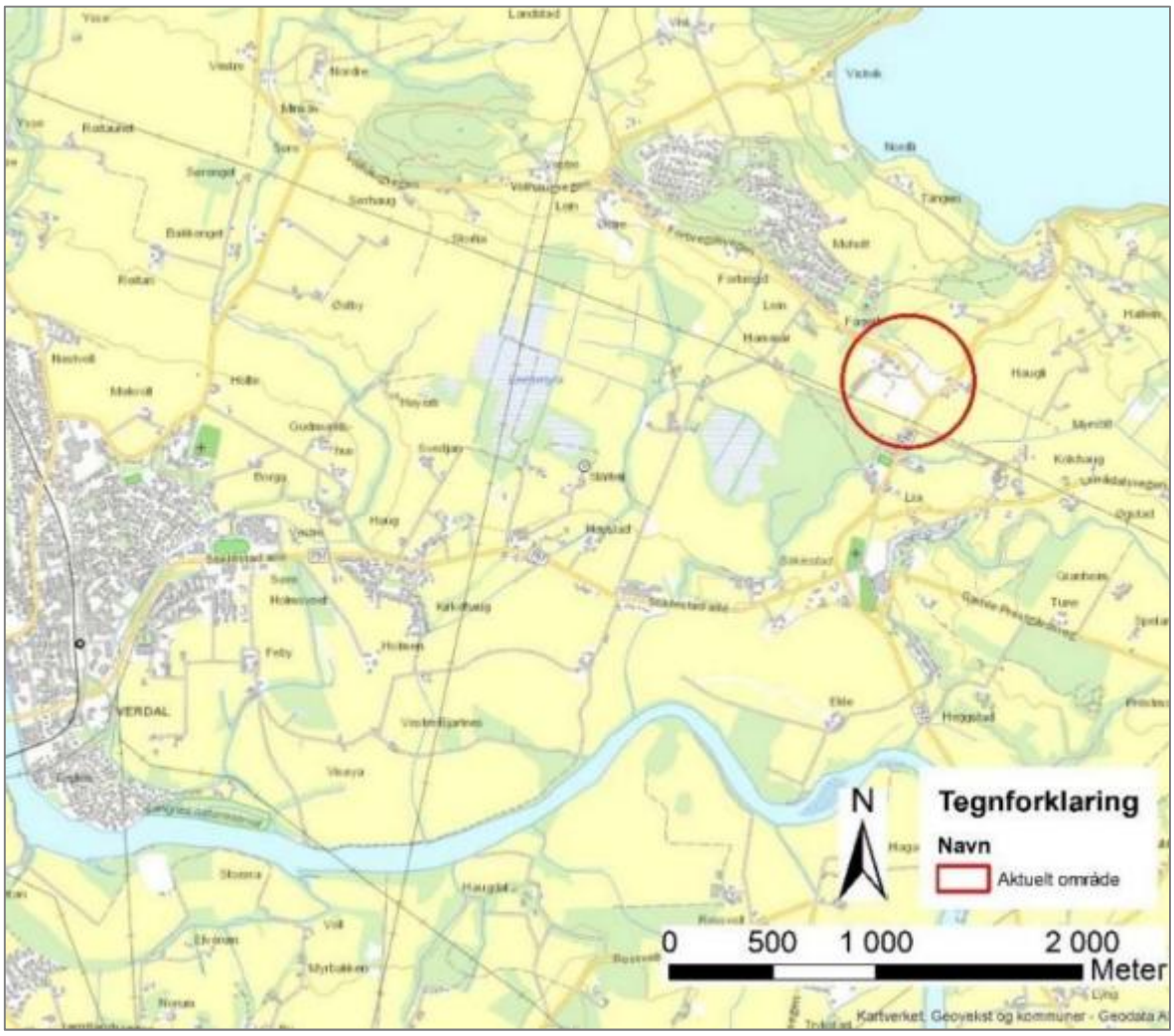
Innholdsfortegnelse

1 Bakgrunn og beliggenhet 4
2 Historisk kartlegging 6
2.1 Historiske bilder 6
2.2 Tidligere undersøkelser 8
3 Utførte arbeider 10
3.1 Feltundersøkelser august 2018 10
3.2 Feltundersøkelser november 2018 10
3.3 Kjemiske analyser 14
4 Vurderingsgrunnlag 15
5 Geologiske og hydrogeologiske forhold 17
5.1 Geologiske forhold 17
5.2 Hydrogeologiske forhold 19
6 Forurensningssituasjonen 20
6.1 Resultater fra de kjemiske analysene 20
6.2 Kartlegging av forurensning 24
6.3 Vurdering av forurensning i forhold til arealbruk 26
7 Konklusjoner 27
8 Referanser 28
9 Vedlegg 28

1 Bakgrunn og beliggenhet

Sweco Norge har på oppdrag fra Verdal kommune, gjennomført en orienterende miljøteknisk grunnundersøkelse ved Stiklestad planteskole.

Undersøkelsesområdets omtrentlige plassering vises i Figur 1-1. Det omfatter gnr. 36, bnr. 29, 59, 75, 80 og deler av 82 i Verdal kommune og er på cirka 104 000 m^2. De miljøtekniske undersøkelsene er gjennomført i forbindelse med utredning av lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets.

Figur 1-1: Omtrentlig plassering til undersøkelsesområdet vises med rød sirkel.

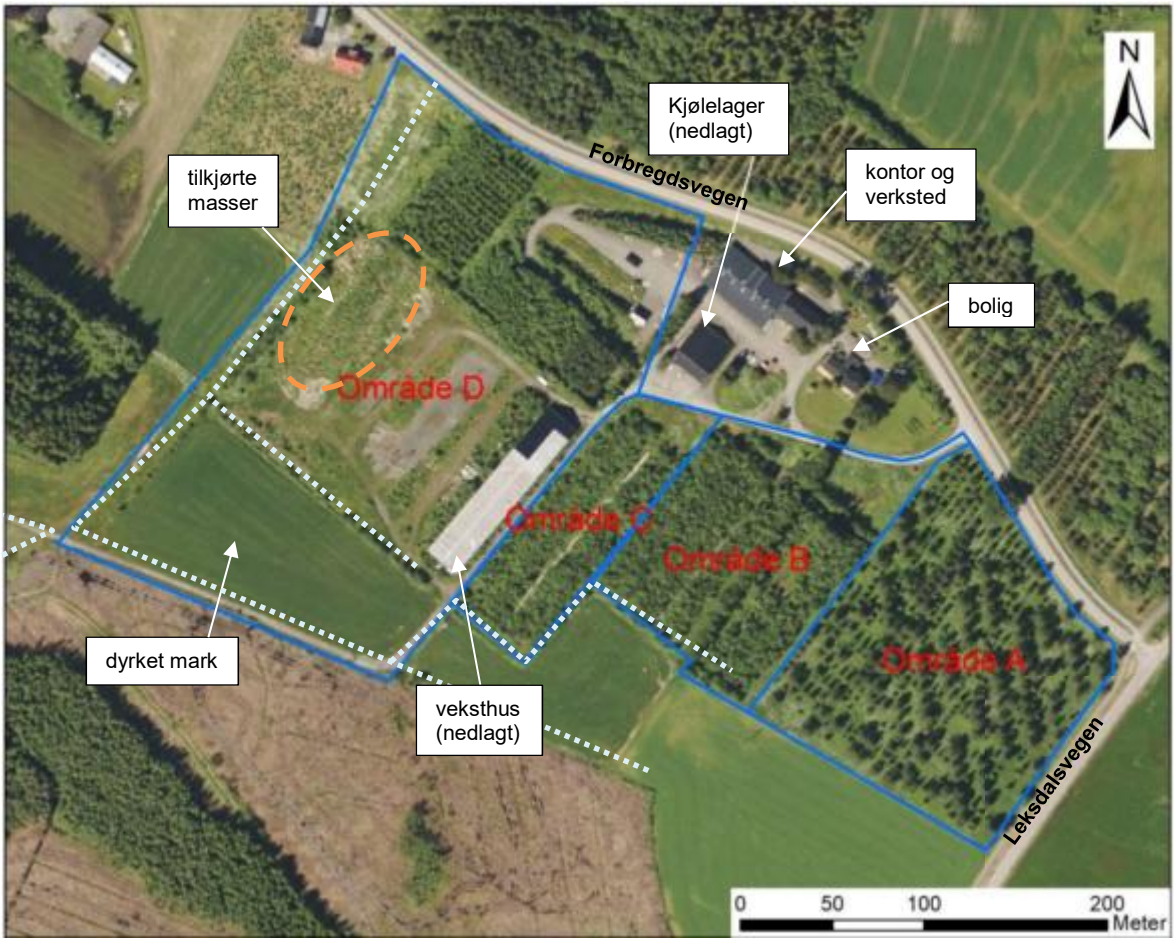
Stiklestad planteskole er en av fire tomteforslag som utredes som mulig plassering av ny skole. På tidspunktet for de miljøtekniske grunnundersøkelsene, er ikke avgjørelsen tatt om hvilket alternativ som blir valgt. Dette arbeidet har til hensikt å bidra til kunnskapsgrunnlaget for utredningen av lokalisering av ny skole.

I en tidligere utredningsfase, ble risiko for forurensning på tomta identifisert på grunn av tidligere bruk som planteskole. Prøvetaking av jord på en mindre del av tomta bekreftet tilstedeværelse av rester av DDT og andre pesticider. Undersøkelsesområdet ble deretter utvidet og prøvetaking gjennomført over et betydelig større område, for å avklare omfanget påvirket av tidligere plantevernmiddelbruk.

Undersøkelsesområdet består av fire delområder som vist i Figur 1-2. A og B består av fullvoksen barskog. Område C har blitt avskoget etter at flybildet ble tatt (2017), og gress og små busker har vokst opp i stedet.

Område D er sammensatt: den sørvestlige delen består av dyrket mark, den sentral-østlige delen har et nedlagt veksthus og bar jord, og tilkjørt masser dekker et område på ca. 3600 m^2 i den sentral-vestlige delen. Den nordlige delen av område D består hovedsakelig av fullvoksen barskog, utenom veg og parkeringsarealer i den nordøstlige delen, og et lite område i den nordøstlige delen som er beplantet med unge grantrær.

Hoveddelen av undersøkelsesområdet er tilnærmet flatt og ligger på kote 42 til 44. I den nordlige delen stiger terrenget mot nord opptil kote 56 på vegkanten til Forbregdsvegen.

Figur 1-2: Oversiktskart. Undersøkelsesområdet deles i fire delområder som vises med blå linje. Grøfter er tegnet med lysblå stiplet linje. Oransje stiplet linje viser område med tilkjørte masser. Kartkilde: Kartverket, Geovekst og kommune – Geodata AS

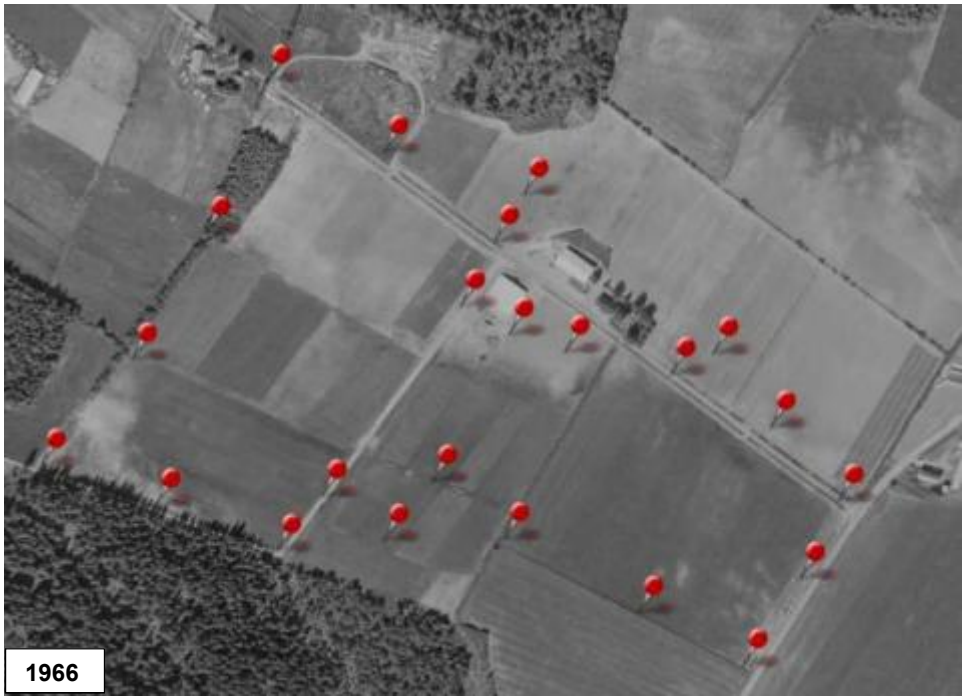
2 Historisk kartlegging

2.1 Historiske bilder

Ifølge Digitalt Museum ble Stiklestad planteskole etablert i 1939 da Inn-Trøndelag skogselskap kjøpe eiendommen Vestre Hallem. I digitalt arkiv finnes flere bilde tatt av Stiklestad planteskole som ligger i samlingen til Norsk skogmuseum. Bildene er under copyright og kan ikke gjengis her, men er offentliggjort på nettet på: https://digitaltmuseum.no.

Det tidligste bildet er tatt i 1942 og viser oppføring av et våningshus i et åkerareal med skog i bakgrunnen. Et annet udatert bilde, antakelig fra samme tidsperioden, viser ugrassluking for hånd.

På 50-tallet utvidet planteskolen produksjon og tok i bruk traktormontert utstyr. I denne perioden begynte trolig også bruk av plantevernmidler. Ny driftsbygninger ble oppført i 1958 og 1962, sammen med vanningsanlegg. Bilder fra 50- og 60-tallet viser radsådde plantesenger, inkludert noen bilder som illustrerer virkning av ugrasmiddel. Flybildet fra 1966 (se Figur 2-1) viser nesten hele undersøkelsesområdet under frilandsdyrking.

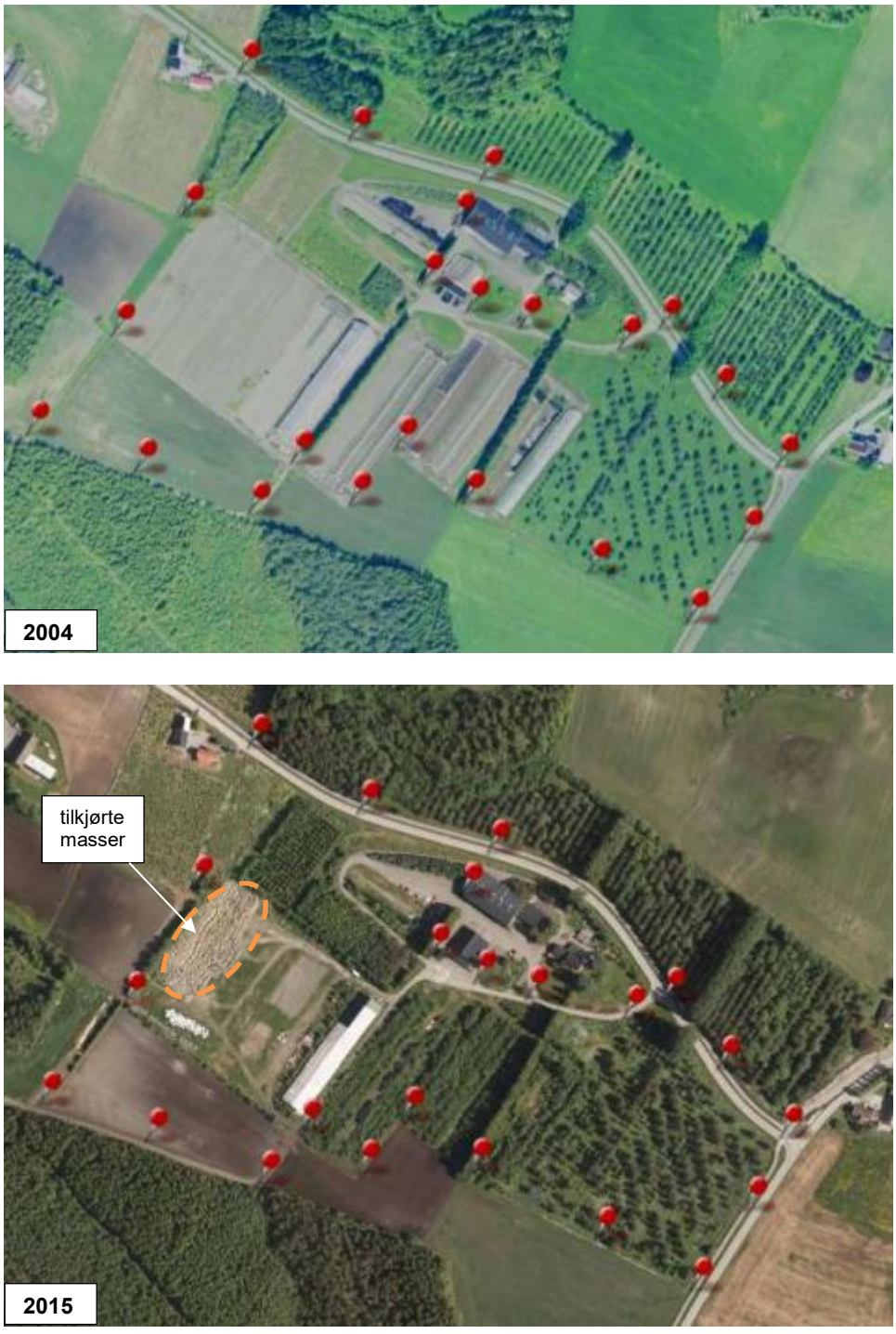
Figur 2-1: Historisk flybilde fra 1966. Røde prikker viser undersøkelsesområdets omtrentlige utstrekning. Kilde: kart.finn.no

I 1973 byttet produksjon om til pluggplante i pottebrett, og veksthus ble tatt i bruk. De fleste veksthusene består bare av bæreelementer av metall som det ble trukket plastduk over i driftssesongen, men et permanent drivhus ble oppført i område D.

I denne perioden hadde miljøkonsekvensene til DDT og andre klorerte pesticider blitt kjent. Imidlertid fikk planteskoler dispensasjon fra forbudet som ellers ble innført i Norge i 1970. Dispensasjonen varte frem til 1989. Dispensasjonen ble gitt på grunn av manglende erstatningsmiddel for bekjempelse av skadeinsektet gransnutebille, og DDT ble trolig brukte som sprøytemiddel i veksthusene.

Planteskolen ble nedlagt i 2003. I flybildet fra 2004 (se Figur 2-2) finnes flere veksthus igjen på områdene B, C og D. Flybildet fra 2015 viser nylige deponert jordmasse på den vestlige delen av

område D. Opprinnelse av jordmassene er ikke kjent for Sweco. Ingen utgraving er synlig på flybildet, og massene er antatt tilkjørt fra et annet sted.

Figur 2-2: Historiske flybilder. Røde prikker viser undersøkelsesområdets omtrentlige utstrekning. Kilde: kart.finn.no

2.2 Tidligere undersøkelser

Eiendommene gnr./bnr 36/29 og 36/82 har registrering i Miljødirektoratets grunnforurensningsdatabase (Figur 2-3). Disse utgjør deler av område D i undersøkelsesområdet. Påvirkningsgrad angis som «2 – akseptabel forurensning med dagens areal- og resipientbruk». Registreringen tilknyttes DDT-deponi.

Deponiet er en av 42 ved ulike skogplanteskoler beskrevet i «Sluttrapport om gjennomføring av tiltak ved DDT-deponi på skogplanteskulane» (Sæland, 2005). Rapporten identifiserte tre typer DDT-forurensning på Stiklestad planteskole:

- Vrakplanter tidligere behandlet med DDT som ble brukte til kompostering;
- Nedgravd DDT-slam fra drift og rengjøring av mobile sprøyteanlegg;
- Diffus forurensning fra «båtsprøyte» av DDT påført granplanter som sto jordfast i plantesenger på friland eller i veksthus.

Vrakplanter ble kastet i et skogsområde utenfor dagens undersøkelsesområde (se Figur 2-4).

DDT-slammet hadde tidligere blitt nedgravd i deponi som ble kartlagt i sluttrapporten og vises i Figur 2-4. Det omfatter to områder som befinner seg i den sørlige delen av undersøkelsesområdets delområde D. Områdene ble tinglyst med heftelse for forurenset grunn, og utgjør antatt grunnlag for registreringen i Miljødirektorats grunnforurensningsdatabase.

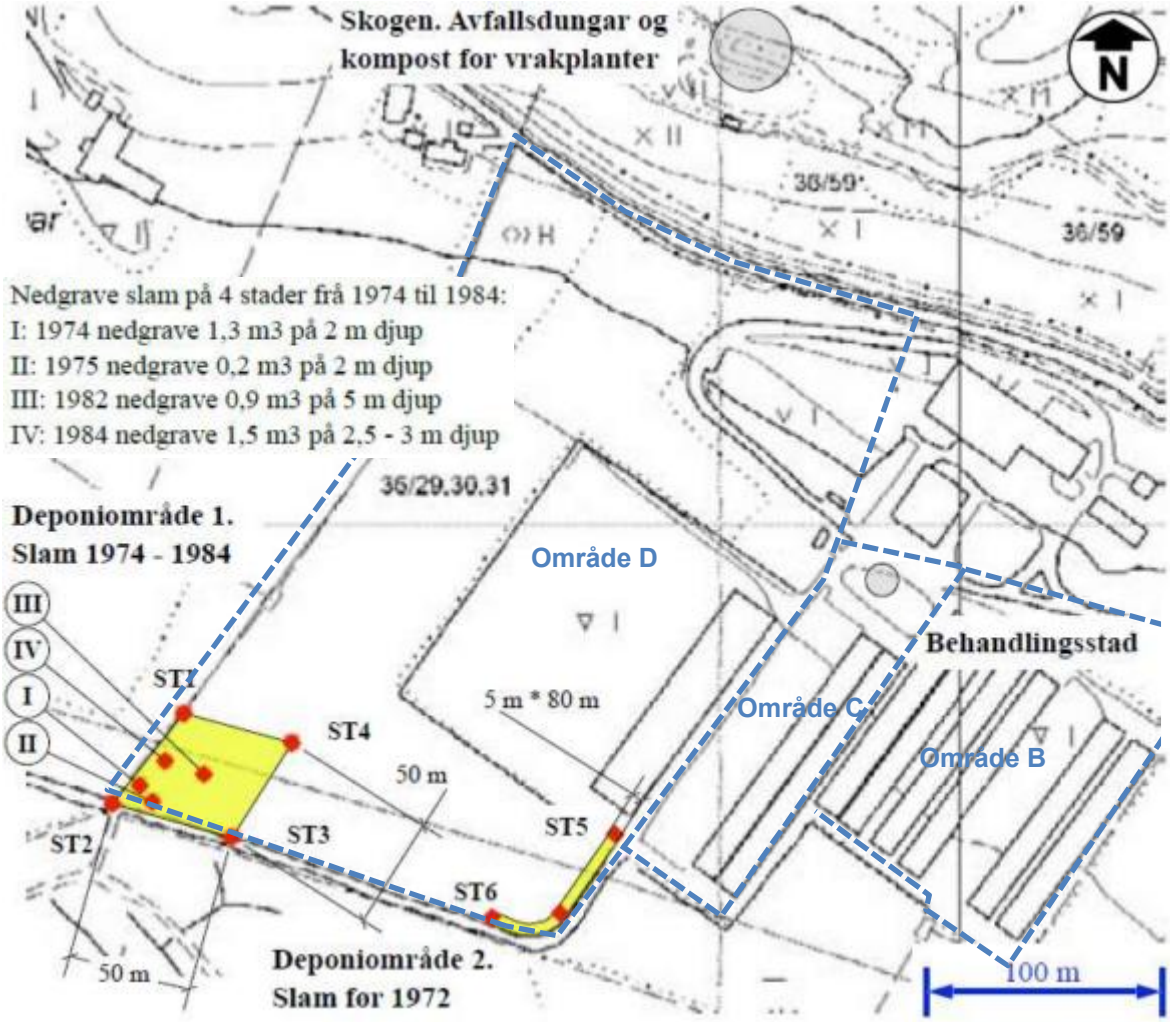

Figur 2-3: Utsnitt fra Miljødirektoratets grunnforurensningsdatabase.

Da det gjald diffus forurensning, baserte sluttrapporten seg i utgangspunktet på at DDT-behandling pågikk på et bestemt sted i den nordlige delen av område C (se Figur 2-4). Den påviste DDT-

konsentrasjonen i jord på dette stedet er beskrevet som «moderat», men det konkrete tallet er ikke gjengitt i sluttrapporten. Imidlertid bemerket sluttrapporten at ny informasjon utpekt av kjentfolk ved planteskolen, tydet på at et større omfang av området var påvirket at DDT-behandling enn først regnet med. Det var anslått at sprøyting av DDT pågikk over et område på ca. 6 daa (6000 m^2).

Sluttrapporten konkluderte med at den antatte og påviste diffuse DDT-forurensningen tilknyttet tidligere båtsprøyting ikke utgjorde en helse- eller miljørisiko. Dette i forhold til daværende regelverk og veileder. Sweco bemerker at sluttrapporten ble skrevet før dagens «helsebaserte tilstandsklasser for forurenset» grunn ble utarbeidet.

Figur 2-4: Figur tilpasset fra sluttrapport til deponi. Gulfarge viser tinglysing og går sirkler andre DDT-påvirket områder vurdert den gangen som uten behøv for tiltak. Punkter I til IV viser plassering til nedgravd DDT-slam. Punkter ST1-6 viser avgrensning til tinglyst område. Delområder til dagens undersøkelsesområde er lagt til med blå. Kilde: Sæland (2005)

3 Utførte arbeider

3.1 Feltundersøkelser august 2018

Sweco utførte den første miljøtekniske undersøkelsen i område A og B den 30.08.2018. Prøvepunktene er vist på kart i Figur 3-1.

Områdene A og B består av fullvoksen barskog og er lite tilgjengelig for gravemaskin. Det ble tatt overflateprøver med spade fra 0-15 cm i 17 prøvepunkter (01A-04A, 06A-10A og 11B-18B). Midten av område A var spesielt ufremkommelig med høye brennesler og tett kratt/høye busker. Derfor ble ikke prøve samlet inn fra planlagt prøvepunkt 05A, og plassering til noen andre prøvepunkter ble flyttet. Ellers var prøvepunkter jevnt fordelt over begge områdene.

Prøvene samlet inn i område A bestod av jord, mens prøvene i område B stort sett også inneholdt en del grus.

3.2 Feltundersøkelser november 2018

Etter at undersøkelsesområdet ble utvidet med områdene C og D, utførte Sweco videre miljøtekniske undersøkelser med gravemaskin den 19., 20. og 21.11.2018. Det ble gravd til sammen 30 prøvesjakter ned til maksimum 3,2 meter under terreng. Totalt ble 69 jordprøve tatt ut og 43 av disse sendt til analyse. Gravingen ble gjennomført av Stein Arild Risan AS.

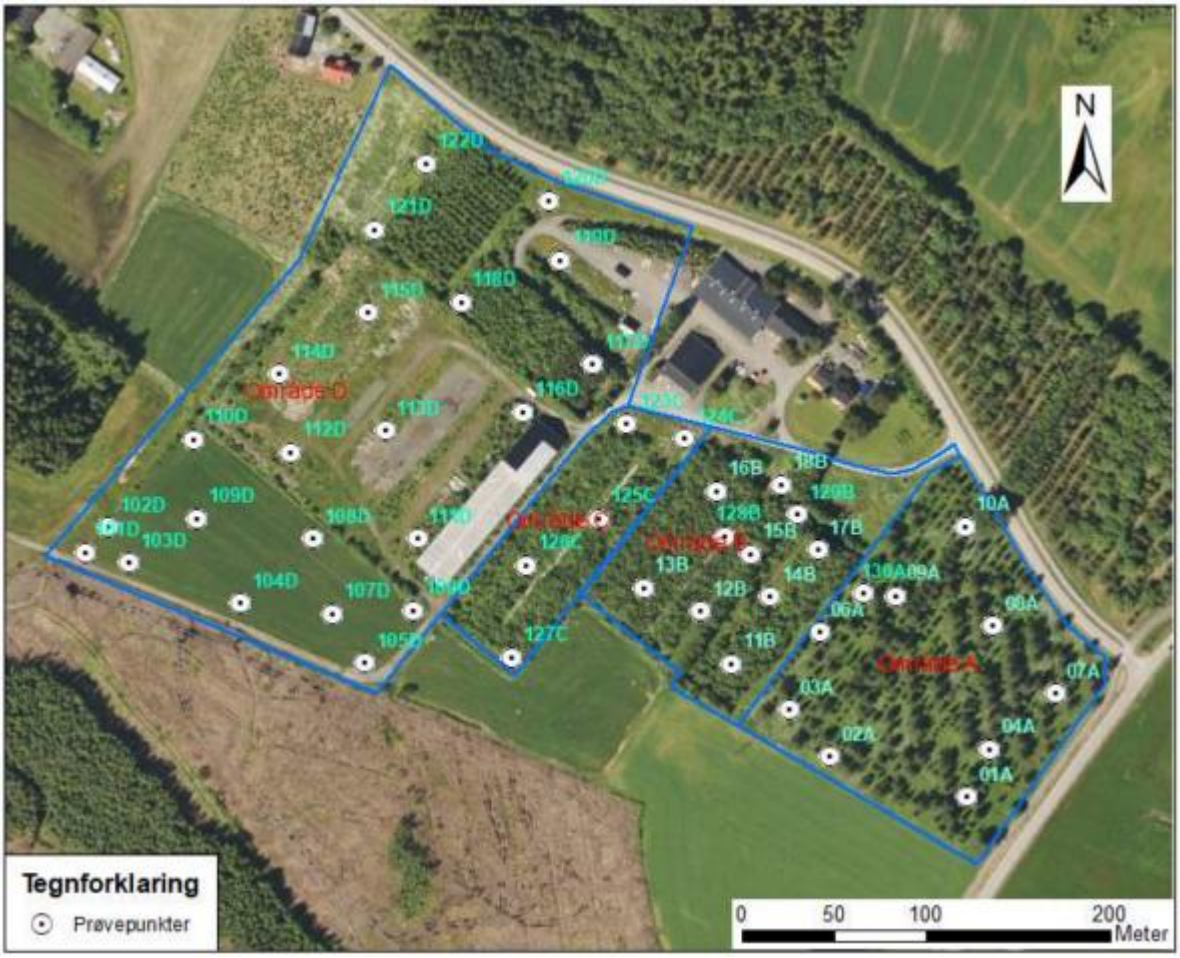
Det tidligere deponerte DDT-slammet er vurdert som mulig punktkilde til forurensning. Ifølge kart over deponiene (se Figur 2-4) og sluttrapporten ble mesteparten av slammet nedgravd ved kanten til driftsvegen. Dessverre går kabeltrasé gjennom samme området slik at det ikke var mulig å grave i hoveddelen av deponiområde. Prøvepunkt 101D-103D og 105D ble gravd så nær som mulig deponiområdet.

En oljetank ble observert i område B og identifisert som mulig punktkilde for oljeforurensning. Prøvepunkt 129B ble gravd ved oljetanken.

På tidspunktet for de videre miljøtekniske undersøkelsene, var resultatene fra de første jordprøvene tatt i august, kjent. Det viste seg at anslaget i sluttrapporten fra 2005 på et 6000 m^2 stort område påvirket av tidligere DDT-sprøyting (se avsnitt 2.2), var for lavt. Det ble også påvist andre klorerte pesticider i tillegg til DDT. Risiko for diffus forurensning av pesticider ble dermed ansett å gjelde for områdene C og D også, som tidligere ble brukt til veksthus og/eller frilandsdyrking av skogplanter. Øvrige prøvepunktene ble dermed valgt ut med tanke på å oppnå en representativ oversikt over det hele undersøkelsesområdet.

Prøvepunktene er vist på kart sammen med prøvepunkter fra tidligere feltundersøkelse i Figur 3-1. Gravedybden ble begrenset på store deler av undersøkelsesområdet på grunn av gammelt landdreneringssystem bestående av keramikkrør som ble påtruffet på cirka 1 m dyp. I tillegg var det plastrørledninger på cirka 0,5 m dyp i den sentrale delen av område D. Dette er antatt å utgjøre det tidligere vanningssystemet til veksthusene. For nærmere detaljer om grunnforhold, se kapittel 5.

Oversikt over sjakter, type masser, prøvedyp og prøvenummerering er gitt i Tabell 3-1.

Figur 3-1: Oversikt prøvepunkter. Kartkilde: Kartverket, Geovekst og kommune – Geodata AS

Tabell 3-1: Oversikt over punker, type masser, prøvedyp og prøvenummerering. Prøver som er sendt til analyse er merket med stjerne.*

Punkt	Total dybde (m)	Type masse	Dybde (m)	Prøvenummer
101D	3,2	Matjord	0,0 - 0,5	101D 0-0,5m*
		Tørrskorpeleire (brun/grå fast leire, som blir gradvis våtere med dybde)	0,5 - 2,0	101D 0,5-1m 101D 1-2m
		Blåleire (våt grå/blå leire)	2,0 - 3,2	101D 3-3,2m*
102D	3,0	Matjord	0,0 - 0,3	102D 0-1m 102D 1-2m
		Tørrskorpeleire med noe små biter keramikk rør	0,3 - 2,0	
		Blåleire	2,0 - 3,0	102D 2-3m*
103D	3,2	Matjord	0,0 - 0,3	103D 0-1m 103D 1-2m
		Tørrskorpeleire	0,3 - 2,0	
		Blåleire	2,0 - 3,2	103D 3-3,2m*

Punkt	Total dybde (m)	Type masse	Dybde (m)	Prøvenummer
104D	2,0	Matjord	0,0 - 0,3	104D 0-1m*
		Tørrskorpeleire med innslag av fin grus med hvite flekker som ligner gammel maling. Dreneringsrør av keramikk påtruffet på 1,2m dyp; sjakt ble utvidet og graving fortsatte ved siden av.	0,3 - 2,0	104D 1-2m
105D	1,7	Leirig, humusholdig fyllmasse med noen store steiner (største ca. 40 x 30 x 30 cm), råtne biter av ved og svovellukt.	0,0 - 1,0	105D 0-1m
		Blåleire med sakte siging av vann på 1,4 m dyp, antatt fra dreneringsrør. Stopp ved 1,7 pga. økt vannsiging.	1,0 - 1,7	105D 1-1,7m*
106D	2,0	Matjord med noe torv, grus og stein	0,0 - 0,9	106D 0-0,9m*
		Blåleire med noen trerøtter. Keramikk rør på 1,0 m dyp, sjakt utvidet/flyttet	0,9 - 2,0	106D 1-2m
107D	2,0	Matjord med noe fibrig torv	0,0 - 0,7	107D 0-0,7m*
		Litt sandig blåleire	1,0 - 1,8	107D 1-2m
108D	2,0	Matjord med noe fibrig torv	0,0 - 0,7	108D 0-0,7m*
		Litt sandig blåleire med keramikkrør	0,7 - 2,0	108D 1-2m
109D	2,0	Matjord med noen plastbiter	0,0 - 0,3	109D 0-1m*
		Tørrskorpeleire	0,3 -1,0	
		Litt sandig blåleire med noe grus	1,0 - 2,0	109D 1-2m
110D	2,0	Matjord	0,0 - 0,3	110D 0-1m*
		Tørrskorpeleire	0,3 -1,0	
		Litt sandig blåleire med noe grus	1,0 - 2,0	110D 1-2m
111D	2,0	Sandig fyllmasse med mye grus og stein og innslag av leire	0,0 - 0,7	111D 0-1m*
		Fibrig torv	0,7 -1,3	111D 0,7-1,3m
		Litt sandig og grusig blåleire	1,3 - 2,0	111D 1,3-2m
112D	2,0	Sandig fyllmasse med mye grus og stein og fiberduk underlag	0,0 - 1,0	112D 0-1m*
		Tynt lag med torv (0-10 cm) over blåleire	1,0 - 2,0	112D 1-2m
113D	0,5	Sandig fyllmasse med mye grus og stein	0,0 - 0,4	113D 0-0,4m*
		Fibrig torv. Stopp ved 0,5 m dyp pga. plastrør	0,4 - 0,5	113D 0,4-0,5m
114D	0,8	Vegetasjon over litt sandig leirig fyllmasse med røtter og litt grus og stein (tilkjørte masser). Stopp ved opprinnelig overflate på 0,8 m dyp	0,0 - 0,8	114D 0-0,8m*

Punkt	Total dybde (m)	Type masse	Dybde (m)	Prøvenummer
115D	1,2	Vegetasjon over litt humusinnholdig, litt sandig leirig fyllmasse med mye grus og stein, noen røtter og betongbiter (tilkjørte masser)	0,0 - 0,8	115D 0-0,8m
		Grusig, sandig fyllmasse (opprinnelig overflate). Stopp ved fiberduk på 1,2 m dyp	0,8 - 1,2	115D 1-1,2m*
116D	2,0	Vegetasjon over sandig, leirig fyllmasse med mye grus	0,0 - 0,4	116D 0-0,4m*
		Fibrig torv	0,4 - 1,8	116D 0,4-1m*
		Blåleire	1,8 - 2,0	116D 1,8-2m
117D	1,5	Mose over humusinnholdig sandig jord med mye grus	0,0 - 0,5	117D 0-0,5m*
		Grå/oransje fast leire med grus og noen steiner	0,5 - 1,0	117D 0,5-1m*
		Tørrskorpeleire	1,0 - 1,5	117D 1-1,5m
118D	1,6	Mose over matjord med noen plastbiter	0,0 - 0,4	118D 0-0,4m*
		Grå/gul leire med noe stein og keramikkbiter	0,4 - 1,0	118D 0,4-1m*
		Blåleire	1,0 - 1,6	118D 1-1,6m*
119D	1,8	Sand og grus fyllmasse med noe stein, og fiberduk underlag på 0,6m dyp	0,0 - 0,6	119D 0-0,6m
		Leire med mye stein og noen biter keramikk rør	0,6 - 1,8	119D 0,6-1m* 119D 1-1,8m
		Blåleire	1,8	
120D	1,5	Gress over humusinnholdig sandig, leirig fyllmasse med grus og stein	0,0 - 0,6	120D 0-0,6m*
		Sandig leire med noe grus og stein	0,6 – 1,5	120D 1-1,5m
121D	1,1	Vegetasjon over matjord	0,0 - 0,4	121D 0-0,4m*
		Litt sandig torrskorpeleire	0,4 - 1,1	121D 0,4-1m*
122D	1,0	Litt grusig matjord	0,0 - 0,3	122D 0-0,3m*
		Litt sandig torrskorpeleire	0,3 - 1,0	122D 0,3-1m*
123C	1,2	Vegetasjon over humusinnholdig sandig jord med noe grus og røtter	0,0 - 0,3	123C 0-0,8m*
		Sandig fyllmasse med mye grus og stein og noen biter tegl og tre	0,3 - 0,8	
		Tørrskorpeleire med noe stein	0,8 - 1,2	123C 1-1,2m
124C	1,8	Vegetasjon over sandig, litt leirig fyllmasser med mye grus og stein, noe biter av plast, tegl, fiberduk og metal, samt mursteiner	0,0 - 1,2	124C 0-1m*
		Grå leire og fin grus med murstein, teglstein og rester av keramikk rør. Sakt vannsiging. Stopp på 1,8 m dyp pga. plastrør	1,2 - 1,8	124C 1,2-1,8m

Punkt	Total dybde (m)	Type masse	Dybde (m)	Prøvenummer
125C	1,7	Lys brun sandig fyllmasse med noe grus og stein	0,0 - 0,5	125C 0-0,5m*
		Fibrig torv. Stopp på 1,7 m dyp pga. plast rør	0,5 - 1,7	125C 0,5-1m
126C	1,4	Vegetasjon over ly brun sandig, litt leirig fyllmasse med mye grus og røtter og noe stein	0,0 - 0,5	126C 0-0,5m*
		Fibrig torv. Sjakt utvidet/flyttet pga. mulig ledningsgrøft (kanal med fin grus)	0,5 - 1,4	126C 1-1,4m
		Grå grus/leire. Stopp pga. keramikk rør	1,4	
127C	1,3	Vegetasjon over sandig, grusig fyllmasse med mye stein og fiberduk underlag	0,0 - 0,5	127C 0-0,5m*
		Fibrig torv	0,5 - 1,1	127C 0,5-1m*
		Grå, svært sandig leire	1,1 - 1,3	127C 1-1,3m
128B	2,0	Grus over fiberduk	0,0 - 0,2	
		Fibrig torv med svovellukt	0,2 - 2,0	128B 0,2-1m* 128B 1-2m*
129B	1,0	Lysbrun sandig, grusig fyllmasse med fiberduk underlag	0,0 - 0,3	129B 0-0,3m*
		Fibrig torv. Stopp på 1 m dyp pga. keramikk rør	0,3 - 1,0	129 0,3-1m*
130A	1,7	Vegetasjon over fibrig torv med svovellukt	0,0 - 1,4	130A 0-0,5m* 130A 0,5-1m*
		Blåleire	0,4 - 1,7	130A 1,4-1,7m*

3.3 Kjemiske analyser

Alle 17 prøvene fra feltarbeidet i august 2018 samt 34 av prøvene fra feltarbeidet i november 2018 (til sammen 51 prøver), ble analysert for klorerte pesticider. Et utvalg av 10 prøver fra feltarbeidet i november 2018 ble analysert for en utvidet liste over plantvernmidler, inkludert organiske fosforpesticider, karbamater, pyretroider, triaziner, konazoler og anilider.

40 prøver ble analysert for åtte metaller (arsen, bly, kadmium, kobber, krom, kvikksølv, nikkel og sink), samt de organiske parameterne olje (alifater), monosykliske aromatiske hydrokarboner (BTEX), 16 polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) og syv polyklorerte bifenyler (PCB). Dette er de vanligste forekommende miljøgiftene i forurenset grunn.

Prøvene ble analysert av Eurofins Environment Testing Norway AS og ALS Laboratory Group Norge AS, som er akkrediterte for disse analysene.

4 Vurderingsgrunnlag

Analyseresultatene av jordprøvene er vurdert i henhold til Miljødirektoratets veileder for helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (TA 2553/2009). Tilstandsklassene er gjengitt i Tabell 4-1.

Masser hvor det påvises konsentrasjoner innenfor tilstandsklasse 1 anses som rene. Forurensningsforskriften legger ingen begrensninger på disponering av rene masser. Masser med konsentrasjoner av ulike forbindelser over tilstandsklasse 1 anses som forurenset, og ved transport ut av eiendommen må slike masser leveres godkjent deponi. Hvis konsentrasjonene skyldes naturlige, geologiske forhold, med mindre de danner syre i kontakt med vann og luft regnes massene likevel som rene, og kan i prinsippet disponeres fritt.

Tabell 4-1 Miljødirektoratets tilstandsklasser for forurenset grunn, med vurderingsgrad oppgitt i mg/kg TS

Tilstandsklasse	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Beskrivelse av tilstand	Meget god	God	Moderat	Dårlig	Svært dårlig
Øvre grense styres av	Normverdi	Helsebaserte akseptkriterier	Helsebaserte akseptkriterier	Helsebaserte akseptkriterier	Nivå som anses å være farlig avfall
Arsen (As)	< 8	8 – 20	20 – 50	50 – 600	600 – 1000
Bly (Pb)	< 60	60 – 100	100 - 300	300 - 700	700 – 2500
Kadmium (Cd)	< 1,5	1,5 - 10	10 - 15	15 - 30	30 – 1000
Krom, total (Cr)	< 50	50 - 200	200 - 500	500 - 2800	2800 - 25000
Krom, (Cr^{6+})	< 2	2 - 5	5 – 20	20 - 80	80 – 1000
Kobber (Cu)	< 100	100 - 200	200 - 1000	1000 - 8500	8500 – 25000
Kvikksølv (Hg)	< 1	1 - 2	2 - 4	4 - 10	10 – 1000
Nikkel (Ni)	< 60	60 - 135	135 - 200	200 - 1200	1200 – 2500
Sink (Zn)	< 200	200 - 500	500 - 1000	1000 - 5000	5000 – 25000
DDT*	< 0,04	0,04 - 4	4 - 12	12 - 30	30 - 50
Alifater C8-C10	< 10	≤ 10	10 - 40	40 - 50	50 – 20000
Alifater C10-C12	< 50	50 - 60	60 - 130	130 - 300	300 – 20000
Alifater C12-C35	< 100	100 - 300	300 - 600	600 - 2000	2000 – 20000
Benso(a)pyren	< 0,1	0,1 – 0,5	0,5 - 5	5 - 15	15 – 100
Sum 16 PAH	< 2	2 - 8	8 - 50	50 - 150	150 – 2500
Benzen	<0,01	0,01 – 0,015	0,015 – 0,04	0,04 – 0,05	0,05 - 1000
Sum 7 PCB	< 0,01	0,01 – 0,5	0,5 - 1	1 - 5	5 – 50

**p,p*'-DDT (CAS-nummer 50-29-3)

Ved gjenbruk av forurensede masser på egen eiendom må konsentrasjonene vurderes i henhold til arealbruk, se Tabell 4-2. Dersom det bli valgt til ny skoletomt vil undersøkelsesområdet ha en arealbruk tilsvarende «boligområder, barnehage og skoler».

Det vil si at alle masser med konsentrasjoner innenfor tilstandsklasse 2 er akseptert til gjenbruk på eiendommen i sjiktet 0 – 1 m samt dypere jord. Masser innen tilstandsklasse 3 kan ligge igjen/omdisponeres kun i dypere jord. Masser innen tilstandsklasse 4 kan ligge igjen/omdisponeres i dypere jord dersom en risikovurdering med tanke på spredning av forurensning til nærliggende resipienter viser at det er akseptabelt.

Tabell 4-2: Aksepterte tilstandsklasser iht. arealbruk (s = spredning, h= helse). Aktuell arealbruk markert med oransje.

Arealbruk	Toppjord (< 1 m)	Dypere jord (> 1 m)
Boligområder, barnehager og skoler	2 eller lavere	3 eller lavere 4 etter risikovurdering (s)
Sentrumsområder, kontorer og parkeringsarealer	3 eller lavere	3 eller lavere 4 etter risikovurdering (s) 5 etter risikovurdering (h og s)
Industri og trafikk	3 eller lavere 4 etter risikovurdering (s)	3 eller lavere 4 etter risikovurdering (s) 5 etter risikovurdering (h og s)

Det stilles tilleggskrav til jord som skal brukes til dyrking ved boliger og grønne barnehage: Her må jord som brukes til dyrking av grønnsaker tilfredsstille tilstandsklasse 1 for stoffene PCB_{sum7}, PAH_{sum16}, benzo[a]pyrene, cyanid og heksaklorbenzen.

Foruten DDT, er det ikke utarbeidet tilstandsklasser for plantevernmidler. Det finnes likevel normverdi for flere pesticidforbindelser. Når konsentrasjonen i jord overskrider normverdi er det ønskelig med nærmere vurdering med tanke på forurensningsstatus og eventuell helse- og miljørisiko.

Helsebaserte akseptkriterier er vist i Tabell 4-3 for pesticider påvist i jordprøvene fra undersøkelsesområdet. Der det er mulig er disse hentet fra Miljødirektorats beregningsverktøy for miljørisikovurdering av forurenset grunn. For stoffer som ikke er omfattet av verktøyet, er svenske grenseverdier benyttet. Der disse ikke finnes, er grenseverdier utarbeidet av den amerikanske Environmental Protection Agency benyttet.

For en nærmere beskrivelse av grenseverdier benyttet i denne vurderingen for stoffer som ikke har tilstandsklasser, samt miljørisikoer tilknyttet pesticider, henvises til eget notat (Vedlegg 1).

Tabell 4-3: Normverdi/miljøgrense, helsebasert akseptkriterium og grenseverdi for farlig avfall for ytterlige pesticider påviste ved Stiklestad planteskoletomt.

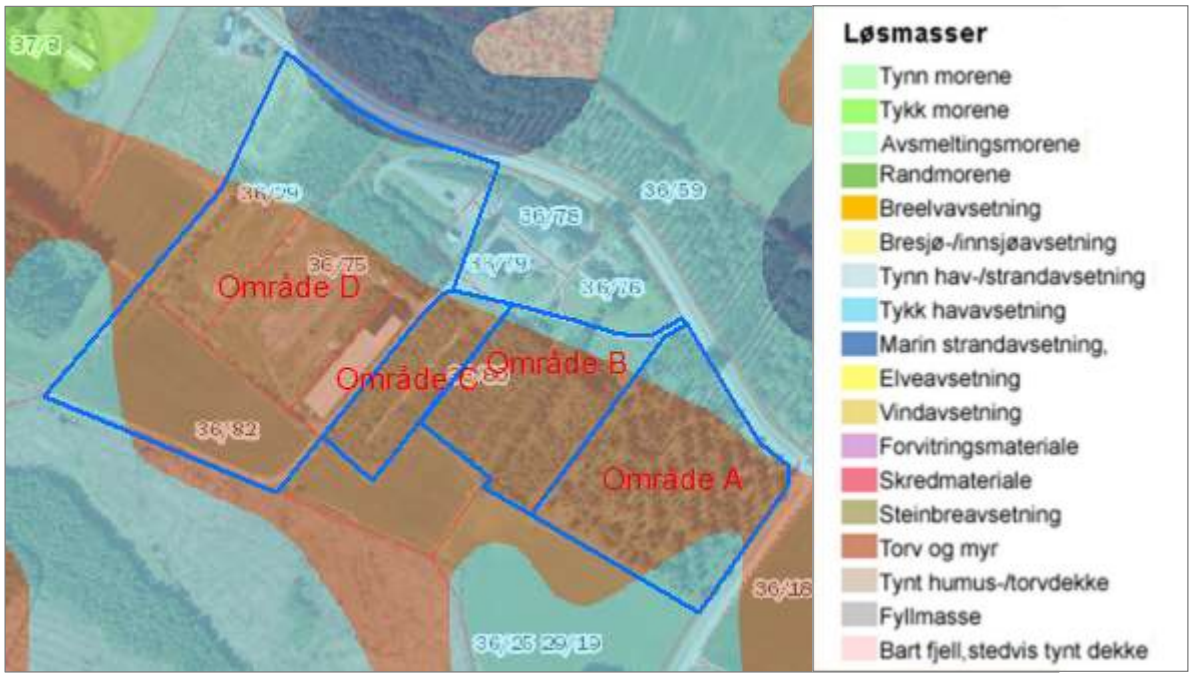
Stoff	Normverdi (mg/kg)	Helsebasert akseptkriterium (mg/kg)	Grenseverdi for farlig avfall (mg/kg)	Referansekilde for helsebasert akseptkriterier
Lindan	0,001	0,11	50	C_{ig}, Miljødirektorats beregningsverktøy
Pentaklorbenzen	0,1	0,15	50	C_{ig}, Miljødirektorats beregningsverktøy
Heksaklorbenzen	0,01	0,01	50	C_{ig}, Miljødirektorats beregningsverktøy
Kvintozen og Pentakloranilin (samlet)	0,12*	6	-	Grenseverdi for helserisiko, Naturvårdsverket
Permetrin	24**	320	-	Grenseverdi for jord i boligområder, US EPA (*Regional screening level, Hazard Quotient Level 0,1)*

* "*Känslig markanvändning (KM)*" som gjelder beskyttelser av grunnvann er gitt ved mangel av normverdi

** "*Risk-based SSL*" som gjelder beskyttelser av grunnvann er gitt ved mangel av normverdi

5 Geologiske og hydrogeologiske forhold

5.1 Geologiske forhold

Figur 5-1: Utsnitt fra NGUs løsmassekart. Undersøkelsesområdet er vist med blå linje.

Ifølge kart fra Norges geologiske undersøkelse (NGU) består løsmassene på hoveddelen av undersøkelsesområdet av torv og myr. I et lite område i den nordlige delen av undersøkelsesområdet er marin strandavsetning angitt på kart. Ellers består løsmassene av tykk havavsetning.

Torv er bekreftet av de miljøtekniske undersøkelsene, men har mindre utstrekning enn angitt på NGU-kartet. Torv med vesentlig mektighet ble påtruffet i områder A, B og C og i den østlige delen av område D (se Figur 5-2). I noen området hadde torven trolig blitt erstattet med fyllmasse (se Figur 5-3). Ellers ble leirig havavsetning påtruffet rett under topplaget med matjord eller fyllmasse.

Dybden til berg i dette området er ikke bekreftet, men tykke havavsetninger kan ha mektighet fra 0,5 meter opptil flere titalls meter. Ifølge nasjonal berggrunnsdatabase består berggrunn i området av amfibolitt, granatførende, granat-glimmerskifer og hornblendeskifer i veksling, stedvis med lag av sandstein og noen steder også felsitt/kvartskeratofyr; variende mengde amfibolitt og skifer.

Med hensyn til aktsomhetskartet utarbeidet av NGU og Statens strålevern, er aktsomhetsgraden for radonfare på lokaliteten angitt som usikker.

Figur 5-2: a) Torv til 2,0 m dyp i 128B under 0,2 m tykt lag med grus og fiberduk; b) Grå, sandig leire truffet på 1,1 m under torvlaget i 127C

Figur 5-3: a) Fyllmasser med fiberduk på 1,2 m i 124C; b) fyllmasser over tørrskorpeleire påtruffet på 0,8 m dyp i 123C

Figur 5-4: a) Matjord (0-0,4 m dyp) over tørrskorpeleire i 121D; matjord (0-0,5 m dyp) over tørrskorpeleire (0,5-2 m dyp) over blåleire (2-3,2 m dyp) i 101D.

5.2 Hydrogeologiske forhold

Nasjonal grunnvannsdatabasen (GRANADA) angir at løsmassene i området ikke har grunnvannspotensial. Leire kan forventes å ha dårlig infiltrasjonsevne, og et omfattende landdreneringssystem av keramikkrør ble truffet på cirka 1 m dyp over store deler av undersøkelsesområdet.

Åpne grøfter ble også observert og er markert omtrentlig på Figur 1-2. Grøfter innenfor selve undersøkelsesområdet var tørre. Ut fra topografien er antatt bevegelse av grunnvann mot sørvest.

Det nærmeste vassdraget til Stiklestad planteskole er Brokskitbekken og ligger cirka 200 m mot sør. På denne avstanden anses ikke risiko for spredning av forurensning fra grunnvannet til vassdraget å være vesentlig.

6 Forurensningssituasjonen

6.1 Resultater fra de kjemiske analysene

Resultatene fra de kjemiske analysene er gitt i Tabell 6-1, Tabell 6-2 og Tabell 6-3. Resultatene er vurdert med farge i henhold til Miljødirektorats tilstandsklasser (Tabell 4-1) eller normverdier og helsebaserte akseptkriterier gitt i Tabell 4-3.

Analyserapporter er gitt i Vedlegg 2.

Av metaller er det påviste moderat forurensning av kobber innen tilstandsklasse 3 i to jordprøver fra den øverste meter med jord. En av disse prøvene (109D 0-1m) var tatt ut av matjord og tørrskorpeleire i dyrket mark i den sørlige delen av område D. Lett sink-forurensning innen tilstandsklasse 2 er også påvist i denne prøven. Den andre prøven (129B 0,3-1m) var tatt ut av torv ved en gammel oljetank i den nordlige delen av område B. Lettere kobberforurensning innen tilstandsklasse 2 er påvist i en prøve tatt ut fra torv fra 1-2 m dyp i prøvepunkt 128B i den sentrale delen av område B.

Lettere oljeforurensning innen tilstandsklasse 2 er påvist i to prøver fra den øverste meter med jord. Disse omfatter sandig, grusig fyllmasse fra 0-0,3 m dyp i prøvepunkt 129B ved siden av den gamle oljetanken i område B, samt torv tatt ut fra 0,5-1 m dyp i 130A i den vestlige delen av område A. I tillegg er konsentrasjon av xylener (6,1 mg/kg) som overskrider normverdien (0,2 mg/kg) påviste i en jordprøve fra 0-0,8m 123C (xylener har ikke tilstandsklasser).

Av pesticider er det påvist lettere DDT-forurensning innen tilstandsklasse 2 i 19 ut av 51 jordprøver analysert for klorerte pesticider. Alle 19 jordprøve er tatt ut av den øverste meter med jord i områder A, B, C eller D. I to av disse jordprøvene (01A 0-0,15m og 123C 0-0,8m) er det også påviste konsentrasjon av lindan som er høyere enn normverdien. Lindankonsentrasjonen overskrider ikke det helsebaserte akseptkriteriet.

Konsentrasjonen av heksaklorbenzen (som har ikke tilstandsklasser) overskrider det helsebaserte akseptkriteriet i fire prøver fra den øverste 0,5 m med jord område B og D.

Disse pesticidene er også påvist i flere jordprøver i lavere konsentrasjoner enn normverdiene. I tillegg er pentaklorbenzen, kvintozen, pentakloranilin og permetrin påviste i konsentrasjoner under normverdien/laveste utgitt miljøgrense. Disse lave konsentrasjoner anses ikke å utgjør noe helse- eller miljørisiko.

Tabell 6-1: Analyseresultater, uorganiske forbindelser. Tabellen er markert med farge i henhold til Tabell 4-1.

Prøve	Arsen	Bly	Kadmium	Krom	Kobber	Kvikksølv	Nikkel	Sink
	mg/kg Tørrstoff							
101D 0-0,5m	<0,5	7	<0,02	27	13	0,02	17	38
102D 2-3m	5,4	11	<0,02	28	29	0,01	30	55
104D 0-1m	0,8	7	<0,02	24	18	0,03	17	34
105D 1-1,7m	5,9	6	0,04	31	33	0,03	32	59
106D 0-0,9m	5,5	6	0,05	21	41	0,01	25	37
107D 0-0,7m	2	4	0,12	9	48	0,06	13	25
108D 0-0,7m	3,4	4	0,1	15	53	0,04	18	31
109D 0-1m	4,1	18	<0,02	42	480	0,01	37	280
110D 0-1m	6,1	8	<0,02	44	39	<0,01	43	74
111D 0-0,7m	<0,5	4	<0,02	24	33	<0,01	20	37
112D 0-1m	4,6	5	<0,02	19	27	<0,01	18	37
113D 0-0,4m	1,4	2	<0,02	14	13	<0,01	13	21
114D 0-0,8m	4,2	9	<0,02	48	42	0,01	36	66
115D 1-1,2m	1,3	4	0,07	15	21	0,01	13	45
116D 0-0,4m	2,7	2	<0,02	15	14	<0,01	14	27
116D 0,4-1m	<0,5	<1	0,22	8,1	34	0,05	15	4,8
117D 0-0,5m	1,3	11	0,03	30	17	0,05	22	50
117D 0,5-1m	<0,50	9,5	<0,10	35,7	28,7	<0,20	23,9	44,6
118D 0-0,4m	1,5	12	0,04	33	19	0,03	25	50
118D 1-1,6m	3,91	8,9	<0,10	38,7	32,8	<0,20	32,5	50,5
119D 0-0,6m	1	5	0,02	18	17	<0,01	15	31
120D 0-0,6m	1,2	8	<0,02	17	7,4	<0,01	11	29
121D 0-0,4m	2,2	14	<0,02	22	10	<0,01	15	35
121D 0,4-1m	2,7	17	0,08	39	44	0,01	43	74
122D 0,4-1m	2,7	18	<0,02	29	19	0,01	22	44
122D 0,3-1m	2,93	10,7	<0,10	41	37,2	<0,20	36,6	54,2
123C 0-0,8m	3,5	7	<0,02	18	52	<0,01	13	34
124C 0-1m	2,3	5	0,02	22	19	<0,01	17	36
125C 0-0,5m	0,6	3	0,06	14	13	<0,01	13	25
126C 0-0,5m	2,6	3	<0,02	18	19	<0,01	17	30
127C 0-0,5m	2,2	2	<0,02	14	49	<0,01	16	33
127C 0,5-1m	1	2	0,09	11	33	<0,01	20	21
127C 1,1-1,3m	3,8	8	<0,02	32	40	0,02	29	49
128B 0,2-1m	<0,5	1	0,26	22	58	0,05	27	40
128B 1-2m	3,2	5	0,18	35	120	0,04	52	90
129B 0-0,3m	1,2	4	<0,02	16	16	<0,01	14	39
129B 0,3-1,0m	3,4	8	0,07	22	310	0,03	51	180
130A 0-0,5m	2,6	2	0,06	11	32	0,03	28	29
130A 0,5-1m	4,5	4	0,13	12	32	<0,01	22	17
130A 1,4-1,7m	2,5	11	<0,02	43	38	0,02	42	72

Tabell 6-2: Analyseresultater, hydrokarboner. Tabellen er markert med farge i henhold til Tabell 4-1. nd: «not detected» (ikke påvist).

Prøve	Alifater C8-C10	Alifater C10-C12	Alifater C12-C35	Benso[a] pyren	Sum PAH (16)	PCB (7)	Benzen
	mg/kg tørrstoff						
101D 0-0,5m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
102D 2-3m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	0,019	n.d.	<0,010
104D 0-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
105D 1-1,7m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	0,013	n.d.	<0,010
106D 0-0,9m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
107D 0-0,7m	<2,0	<5,0	30	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
108D 0-0,7m	<2,0	<5,0	43	<0,010	0,097	n.d.	<0,010
109D 0-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
110D 0-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
111D 0-0,7m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
112D 0-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
113D 0-0,4m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
114D 0-0,8m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
115D 1-1,2m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
116D 0-0,4m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
116D 0,4-1m	<2,0	<5,0	12	<0,010	0,023	n.d.	<0,010
117D 0-0,5m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
117D 0,5-1m	<2,0	<5,0	n.d.	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
118D 0-0,4m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
118D 1-1,6m	<2,0	<5,0	n.d.	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
119D 0-0,6m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
120D 0-0,6m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
121D 0-0,4m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
121D 0,4-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
122D 0,4-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
122D 0,3-1m	<2,0	<5,0	n.d.	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
123C 0-0,8m	<2,0	<5,0	30	<0,010	0,17	n.d.	<0,010
124C 0-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
125C 0-0,5m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
126C 0-0,5m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
127C 0-0,5m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
127C 0,5-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
127C 1,1-1,3m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
128B 0,2-1m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
128B 1-2m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
129B 0-0,3m	<2,0	<5,0	200	<0,010	0,591	n.d.	<0,010
129B 0,3-1,0m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010
130A 0-0,5m	<2,0	<5,0	13	<0,010	0,163	n.d.	<0,010
130A 0,5-1m	<2,0	<5,0	120	<0,010	0,038	n.d.	<0,010
130A 1,4-1,7m	<2,0	<5,0	<10	<0,010	n.d.	n.d.	<0,010

*Tabell 6-3: Analyseresultater, pesticider. Forbindelser som har tilstandsklasse er markert med farge i henhold til Tabell 4-1. For forbindelser som ikke har tilstandsklasse er overskridelse av normverdi betegnet med **Fet tekst med grå farge**. **Rød tekst** betegner overskridelse av helsebasert akseptkriterium gitt i Tabell 4-3.*

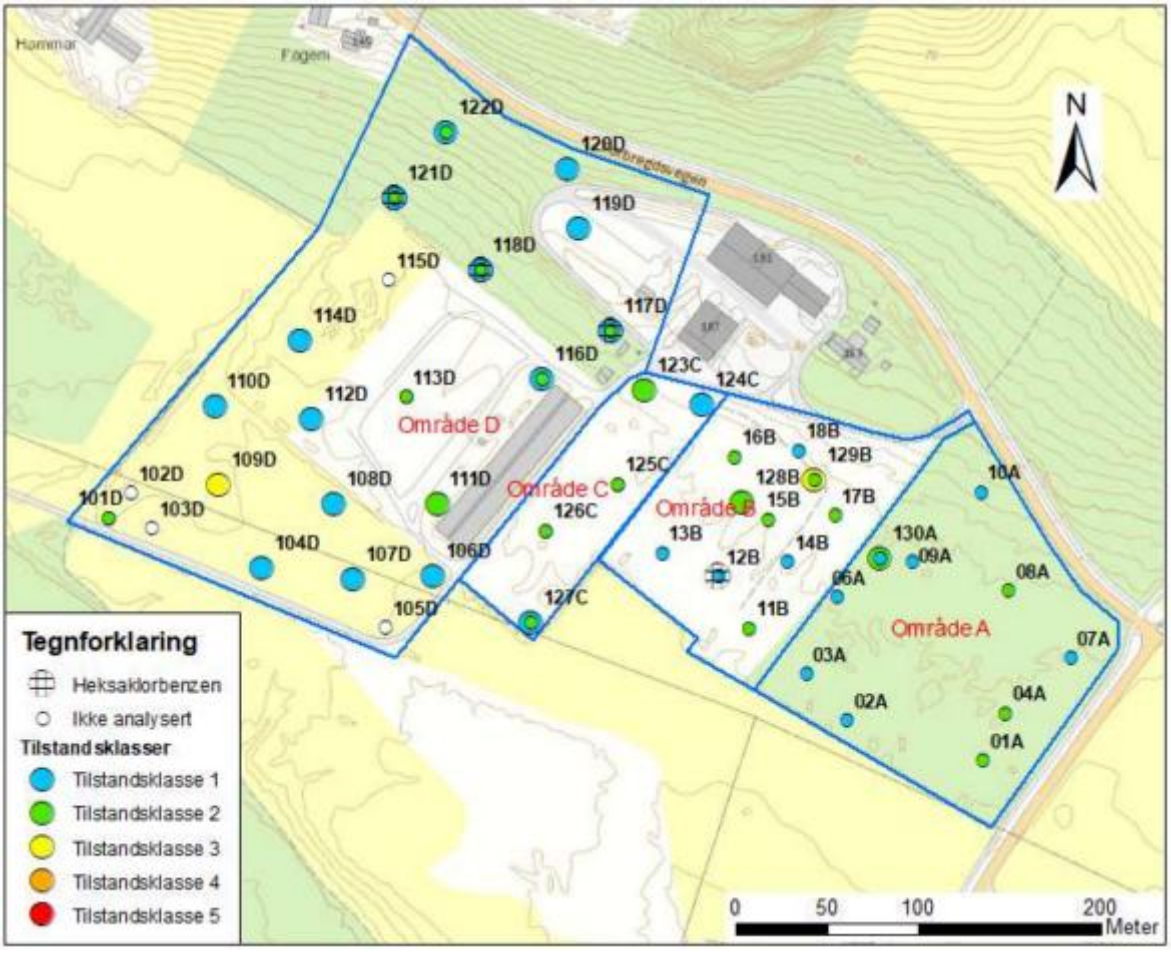
Prøve	DDT	Lindan*	Pentaklor-benzen	Heksaklor -benzen	Kvintozen + pentakloranilin	Permetrim
	mg/kg tørrstoff					
01A 0-0,15m	1,3	**0,0046**	-	0,006	0,0193	-
02A 0-0,15m	0,032	<0,00099	-	0,0095	0,0672	-
03A 0-0,15m	0,0029	<0,001	-	<0,001	0,0035	-
04A 0-0,15m	0,13	<0,00098	-	0,0039	0,01198	-
06A 0-0,15m	0,0034	<0,00099	-	0,0019	0,00559	-
07A 0-0,15m	0,026	*<0,0011*	-	0,0037	0,0141	-
08A 0-0,15m	0,47	<0,001	-	0,0021	0,0057	-
09A 0-0,15m	0,0018	<0,00094	-	0,0014	0,00784	-
10A 0-0,15m	<0,00092	<0,00092	-	<0,00092	0,00192	-
11B 0-0,15m	0,066	<0,00093	-	<0,00093	0,00186	-
12B 0-0,15m	0,03	<0,00095	-	**0,017**	0,0933	-
13B 0-0,15m	0,0026	<0,00091	-	<0,00091	0,00182	-
14B 0-0,15m	0,016	<0,00093	-	<0,00093	0,00283	-
15B 0-0,15m	0,1	<0,00093	-	0,0035	0,01043	-
16B 0-0,15m	0,0049	<0,00091	-	<0,00091	0,00182	-
17B 0-0,15m	0,069	<0,00091	-	<0,00091	0,0062	-
18B 0-0,15m	0,0035	<0,00092	-	<0,00092	0,00184	-
101D 0-0,5m	0,585	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
101D 2-3m	<0,01	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	<0,010
102D 2-3m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
103D 3-3,2m	<0,01	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	<0,010
105D 1-1,7m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
108D 0-0,7m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
109D 0-1m	0,0147	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
110D 0-1m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
111D 0-0,7m	1,11	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
112D 0-1m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
113D 0-0,4m	0,382	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
114D 0-0,8m	<0,01	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	<0,010
115D 1-1,2m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
116D 0-0,4m	0,160	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	<0,010
116D 0,4-1m	0,0367	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
117D 0-0,5m	1,4	<0,0010	0,014	**0,018**	-	-
117D 0,5-1m	0,0158	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
118D 0-0,4m	3,700	*<0,01*	0,020	**0,023**	0,041	<0,010
118D 0,4-1m	<0,00150	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
119D 0-0,6m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
121D 0-0,4m	0,170	*<0,01*	0,014	**0,013**	0,025	<0,010
121D 0,4-1m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
122D 0-0,3m	0,982	<0,0010	<0,010	0,009	-	-
123C 0-0,8m	1,04	**0,003**	<0,010	<0,0050	-	-
125C 0-0,5m	1,800	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	<0,010
126C 0-0,5m	0,698	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
127C 0-0,5m	0,33	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-

Prøve	DDT	Lindan*	Pentaklor-benzen	Heksaklor -benzen	Kvintozen + pentakloranilin	Permetrim
	mg/kg tørrstoff					
127C 1,1-1,3m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
128B 0,2-1m	0,068	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	<0,010
128B 1-2m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
129B 0,3-1,0	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
130A 0-0,5m	<0,01	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	1,200
130A 0,5-1m	<0,010	<0,0010	<0,010	<0,0050	-	-
130A 1,4-1,7m	<0,01	*<0,01*	<0,01	<0,01	<0,02	<0,010

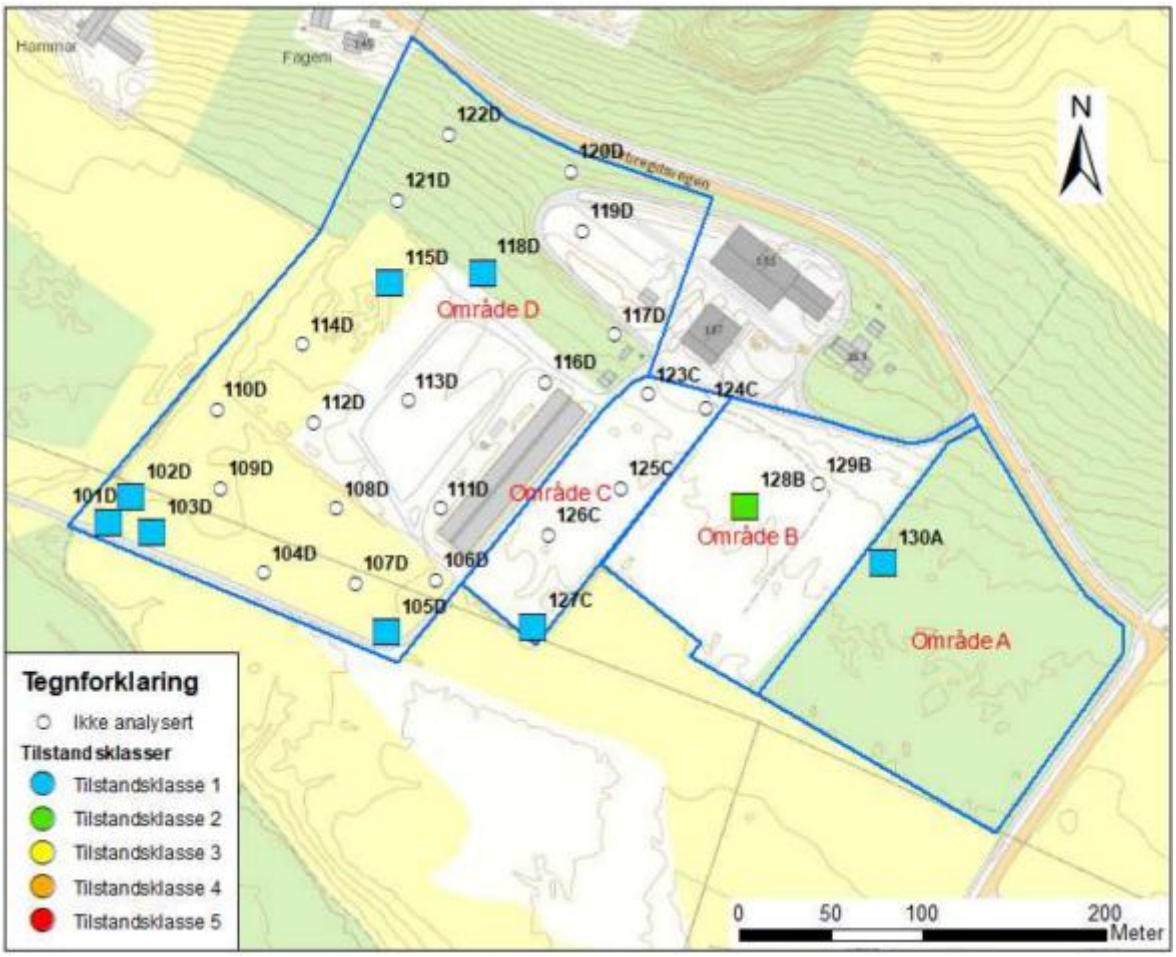
*Der laboratoriets deteksjonsgrense er høyere enn normverdien er ikke tilstandsklasse bestemt

6.2 Kartlegging av forurensning

Påviste forurensning i den øverste meter med jord er vist på kart i Figur 6-1. Påviste forurensning i dypere jord (mer enn 1 m dyp) er vist på kart i Figur 6-2.

Figur 6-1: Påvist forurensning i den øverste meter ved Stiklestad planteskole. Store sirkler betegner jordprøve tatt ut fra en maksimum dybde på 1 m. Små sirkler betegner prøver tatt ut fra den øverste 0,5 m med jord. Heksaklorbenzen er markert der analyseresultene viste overskridelse av det helsebaserte akseptkriteriet gitt i Tabell 4-3. Kartkilde: Kartverket, Geovekst og kommune – Geodata AS

Figur 6-2: Påvist forurensning i dypere jord (>1 m dyp) ved Stiklestad planteskole. Kartkilde: Kartverket, Geovekst og kommune – Geodata AS

Kabelpåvisning utelukket graving i områder der nedgravde DDT-slam er angitt på historisk kart på en dybde av 2-3 m (se Figur 2-4). 3 jordprøve fra tilsvarende dybde i prøvesjakter gravde så nær som mulig ble påviste ren. 102D ble gravd der DDT-slam er registrert ned gravde på 5 m dyp, men graving måtte avsluttes på 3 m grunnet ustabil sjakt.

Det er mulig at slammet ble deponert i beholdere som begrenser lekkasje. I tillegg er antatt retning for eventuell spredning i grunn van mot sørvest, dette med bakgrunn i topografien.

Pesticidrester ble ikke påvist i de tilkjørte massene i den vestlige delen av område D, heller ikke andre miljøgifter i konsentrasjoner over normverdi.

Pesticidrester i konsentrasjoner høyere enn normverdiene ble ellers påviste i den øverste meter med jord i 23 av 47 prøvepunkter, spredt over hele undersøkelsesområdet. Ingen pesticidrester er påviste i dypere jord.

Kobberforurensningen innen tilstandsklasse 3 er påvist to separate steder. Opprinnelsen til kobberforurensningen er ikke kjent, men kan muligens tilknyttes bruk av tidligere kobberbaserte plantevernmidler.

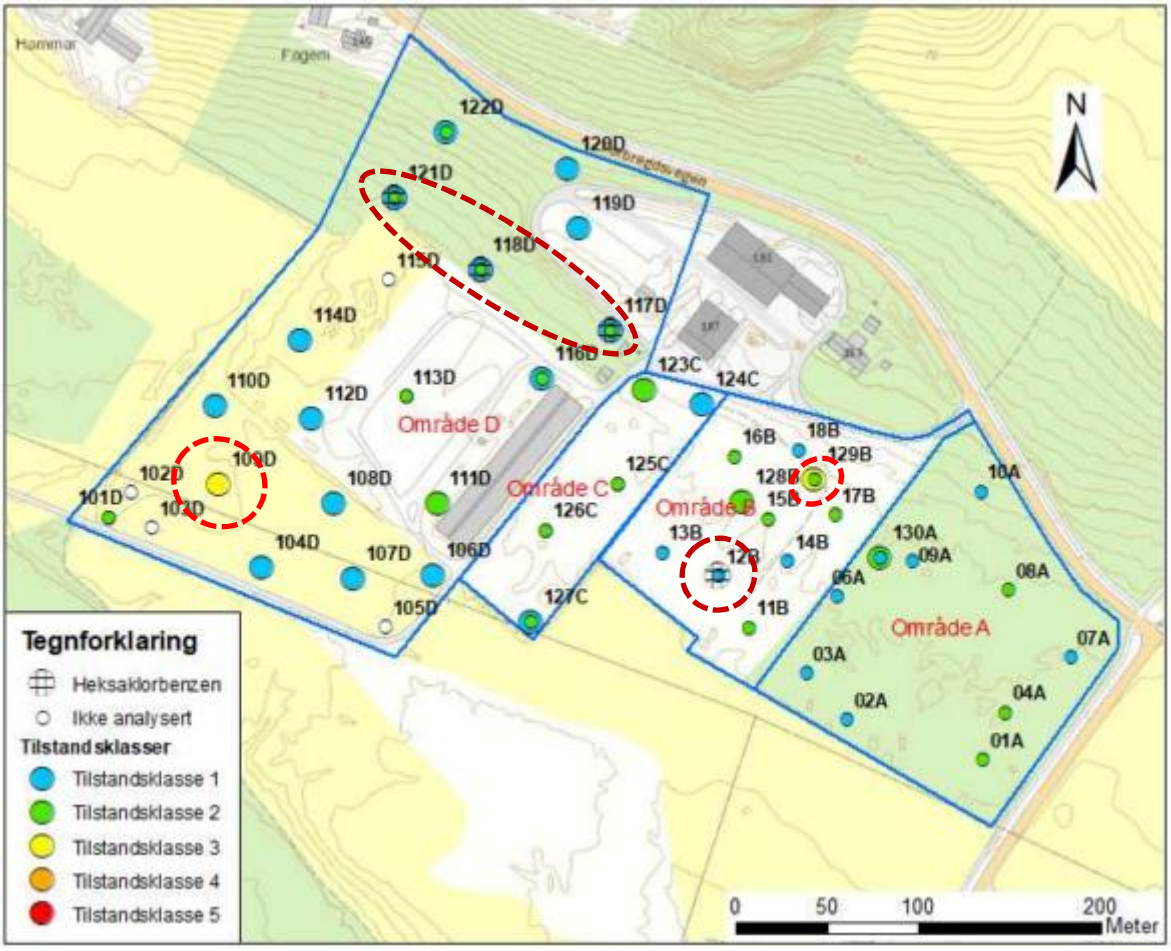
6.3 Vurdering av forurensning i forhold til arealbruk

Den høyeste tilstandsklasse påvist i undersøkelsesområdet er tilstandsklasse 3 (moderat forurensning), dette med bakgrunn i forurensning av kobber. Dette er akseptabelt for dagens bruk som næringsområde/skog, men masser i denne tilstandsklassen kan ikke ligge igjen i den øverste meter med jord dersom bruksendring til skole blir aktuell (se Tabell 4-2). Det finnes på to separate lokaliteter som er vist i Figur 6-3.

Når det gjelder pesticidrester, for stoff som har tilstandsklasser (DDT), er den påviste forurensningen innen tilstandsklasse 2. Masser i denne tilstandsklassen kan ligge igjen både i toppsjikt og dypere jord ved bruk som skole, og anses ikke å utgjør noe vesentlig helse- eller miljørisiko.

For stoffer som ikke har tilstandsklasser, er helsebaserte akseptkriterier benyttet (se Tabell 4-3). Konsentrasjoner av pesticidet heksaklorbenzen overskrider akseptkriterium i prøver tatt fra den øverste 0,5 m med jord i fire prøvepunkter (se Figur 6-3). Det anses at disse massene ikke kan ligge igjen på tomten dersom bruksendring til skole blir aktuell.

Der jord fra 0,5 til 1,0 m dyp også er prøvetatt i samme stedet er dette påviste ren. Dermed anses forurensning med heksaklorbenzen å gjelde bare den øverste 0,5 m med jord.

Figur 6-3: Områder med forurensning vurdert som ikke akseptabel for skoleområde, er vist med lyserøde sirkler (kobber i 0-1 m sjikt) og mørkerød sirkler (heksaklorbenzen i 0-0,5 m sjikt).

7 Konklusjoner

Resultatene viser utbredt, men lett grunnforurensning, i undersøkelsesområdet. Forurensningen utgjør hovedsakelig pesticidrester tilknyttet tidligere dyrking av skogplanter på tomta.

Forurensningsnivået er akseptabel for dagens bruk, men på deler av undersøkelsesområdet er det vurdert som ikke akseptabelt for bruk til skoleområde. Dette er med særlig tanke på lekeområder og mulighet for dyrking av grønnsaker, frukt og bær. Dette gjelder:

- Tungmetallforurensning (kobber) i tilstandsklasse 3 på deler av områdene B og D
- Heksaklorbenzen i områder B og D

På resten av undersøkelsesområdet er forurensningsnivået lavt og vurderes å ikke utgjøre vesentlig helse- eller miljørisiko.

Dette arbeidet tilsvarer en orienterende miljøtekniskgrunnundersøkelse, og oppfyller ikke Miljødirektoratets krav til antall jordprøver per m^2 for utarbeiding av tiltaksplan. For en tomt på 104 000 m^2 er dette i utgangspunktet 120 prøvepunkter. Det betyr at det må tas ca. 70 supplerende prøver hvis arealet ikke endres.

Dersom planteskole blir valgt til videre regulering til skole, må det gjøres supplerende prøver og utarbeides en tiltaksplan for forurenset grunn, før terrenginngrep gjennomføres. Dersom deler av tomta (for eksempel deponiområdet) kan utelukkes fra videre vurdering som mulig skoletomt, blir omfanget til tilleggsprøvetaking og eventuelt tiltaksplan mindre. Videre prøvetaking vil medføre en mer detaljert avgrensning av masser som ikke kan ligge igjen på tomta, og vil også ha til hensikt å minimalisere volumet på masser som må fjernes.

Basert på resultater så langt gis et grovt anslag på massene som må fjernes fra tomten her. Det legges til grunn at hele tomten kan ha bruksendring til skoleområde.

- Heksaklorbenzenforurenset jord i 0-0,5 m dybde i område D: **1 500 - 3 000 m^3**.
- Kobberforurenset jord i 0-1 m dybde i område D: **ca. 2 000 m^3**.
- Heksaklorbenzenforurenset jord i 0-0,5 m dybde i område B: **ca. 500 m^3**.
- Kobberforurenset jord i 0-1 m dybde i område B: **ca.** 4**00 m^3**.

Vi presiserer at dette utgjør et grovt anslag, og supplerende prøvetaking kan påvise både høyere og lavere forurensningsgrad enn det som er funnet så langt. Det endelige volumet av massene som må fjernes og som skal beskrives i en eventuell tiltaksplan, kan dermed være forskjellig fra anslaget gitt ovenfor.

Det bemerkes videre at lettere forurensning innen tilstandsklasse 2 er påviste i den øverste meter med jord i ca. 50% av undersøkelsesområdet. Disse massene kan ligge igjen på tomta ved bruksendring til skole, men hvis de skal transporteres bort fra eiendommen må de leveres til godkjent mottak. Volum av eventuell overskuddsmasse bestemmes i løpet av byggprosjektering og er ikke kjent i en så tidlig fase.

8 Referanser

Miljødirektoratets grunnforurensningsdatabase https://grunnforurensning.miljodirektoratet.no/ (hentedato: 05.11.2018).

Norsk skogsmuseum digitalt arkiv https://digitaltmuseum.no/ (hentodato 14.01.19)

Naturvårdsverket (2016). *Datablad för Kvintozen och pentakloranilin*. Kemakta Konsult AB. Institut för Miljömedicin.

Sæland, S. (2005) *Sluttrapport om gjennomføring av tiltak ved DDT-deponi på skogplanteskulane. Handlingsplan 2002-2003 for Statens forureiningstilsyn og Landbruks- og matdepartementet.* Ref. 24.03015. Datert 10. juni 2005.

Statens forurensningstilsyn (2009) *Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (Veileder)*. Ref. TA-2553/2009.

Statens forurensningstilsyn (2009) *Kartlegging av plantevernmiddelbruk i veksthus som han har forårsaket grunnforurensning.* Ref. TA-2551/2009.

Statens forurensningstilsyn (1999) *Veiledning om risikovurdering av forurenset grunn*. Ref. 99:01a.

U.S. Environmental Protection Agency (2018) *Regional Screening Levels – Generic Tables.* Utgave fra November 2018. https://www.epa.gov/risk/regional-screening-levels-rsls-generic-tables

9 Vedlegg

Vedlegg 1 – notat om miljørisikovurdering av pesticider

Vedlegg 2 – Kjemiske analyseresultater

Vedlegg 1 – notat om miljørisikovurdering av pesticider

Vedlegg 2 – Kjemiske analyseresultater

Eurofins rapport EUNOMO-00205182

ALS rapport N1821346

ALS rapport N1823444

Fra: horingsuttalelse@fra-nettsiden.no
Sendt: 25.03.2019 22:25:47
Til: Postmottak Verdal
Kopi:

Emne: Horingsuttalelse
Vedlegg:

avsendernavn: Jan-Olav Hegge
epostadresse: johegge@live.no
tittel: Lokalisering ny Stiklestad og Leksdal skole
uttalelse: Ny lokasjon bør bli på planteskolen. Da dette blir sentralt for alle som bruker skolen. Valg av eksisterende skoletomt, vil skape dårlige forhold for dagens elever under ombygging. Samtidig blir det muligheter for utbygging av idrettsformål på planteskolen. Tomt ved Vannverket vil skape mye trafikk via boligfeltet. Tomt ved Volhaugvegen mellom Lein og Vistvik, blir for liten med tanke på idrettsformål. Samtidig blir det kostbart veimessig. Værforholdene er også best ved planteskolen. Så for våre barn som skal gå på både eksisterende og ny skole, så håper vi at valget blir planteskolen. Det er det mest praktiske, for de fleste som skal bruke skolen.

Statens vegvesen

Verdal kommune
Postboks 24
7651 VERDAL

Behandlende enhet:	Saksbehandler/telefon:	Vår referanse:	Deres referanse:	Vår dato:
Region midt	Jan-Kristian Janson / 90412554	17/192653-3		02.04.2019

Tilbakemelding på varsel om høring av utredning lokalisering for ny Stiklestad og Leksdal skole – Verdal kommune

Viser til deres epost av 13.03.2019.

Statens vegvesen er naturlig nok mest opptatt av trafikksikkerhet og framkommelighet når skoleveg er et aktuelt tema. Ser man dette i lys av 'Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging' har man muligheter for å oppnå en optimal løsning. Disse retningslinjene sier bl.a. at planlegging av utbyggingsmønsteret og transportsystemet må samordnes for å oppnå effektive løsninger slik at transportbehovet kan reduseres, og at det legges til rette for klima- og miljøvennlige transportformer. I den sammenheng nevner vi 'Nasjonal sykkelstrategi' og 'Nasjonal gåstrategi' som et grunnlag for planarbeidet.

Statens vegvesen ser fram til en reguleringsplan som ivaretar hensynene nevnt over.

Planforvaltningsseksjonen
Med hilsen

Tor-Erik Jule Lian
seksjonsleder

Jan-Kristian Janson

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Postadresse
Statens vegvesen
Region midt
Postboks 2525
6404 MOLDE

Telefon: 22 07 30 00

firmapost-midt@vegvesen.no

Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Prinsensgate 1
7013 TRONDHEIM

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Regnskap
Postboks 702
0815 Vadsø

Kopi
Fylkesmannen i Trøndelag, Postboks 2600, 7734 STEINKJER
Trøndelag fylkeskommune, Fylkets hus, Postboks 2560, 7735 STEINKJER

Norges vassdrags- og energidirektorat

NVE

Verdal kommune

7650 VERDAL

Vår dato: 05.04.2019
Vår ref.: 201708331-5
Arkiv: 323
Deres dato: 13.03.2019
Deres ref.:

Saksbehandler:
Finn Herje

NVEs uttalelse til offentlig ettersyn - Utredning av lokalisering for ny Stiklestad skole - Verdal kommune

Vi viser til ovennevnte utredning, møte ang. saken den 13.11.2017 på rådhuset på Verdal samt vår foreløpige uttalelse vedr. grunnforhold den 12.12.s.å.

NVE har følgende kommentarer til utredningen:

Vi anser at kommunen her har gjort en svært grundig jobb i forhold til å lokalisere ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekretser.

Hva angår skredfare ligger alle utredningsalternativene under marin grense og det er derfor potensiale for funn av skredfarlige løsmasser som kvikkleire og/eller sprøbruddmateriale innenfor området. Det er derfor positivt at en tar forholdet til skredfare på alvor ved at en har fått utarbeidet et notat av Sweco som vurderer grunnforholdene i området: («Risikokartlegging av geotekniske forhold» av 23.10.2018). Vi har gjennomgått rapporten og vårt inntrykk er at denne utviser i overkant høy tiltro til at løsmassekartene og kvikkleiresonene som er lokalisert gjennom den nasjonale kartleggingen og som er registrert i «NVE Atlas», avklarer skredfaren i området. Notatet bidrar etter vårt syn derfor i beskjeden grad til denne avklaringen.

Vi er usikre på hvorvidt Sweco har hatt tilgang til vår uttalelse av 12.12.2017 der vi foretok en grov, overordnet vurdering av skredfaren i de aktuelle områdene. Vi anbefalte i vår uttalelse kommunen om å rette en forespørsel til de største konsulentselskapene innen geoteknikk i regionen om hvorvidt disse har gjennomført grunnundersøkelser i området. Det er uklart for oss om dette faktisk er gjort.

Sannsynligheten for funn av skredfarlige løsmasser er varierende for de ulike alternativene men kan ikke helt utelukkes for noen områder. Vi anbefaler derfor en før en avklarer endelig lokalisering, stiller krav om- og gjennomfører geotekniske vurderinger/grunnundersøkelser for de gjenværende alternativene. Evt. funn av skredfarlige løsmasser vil kunne ha stor betydning mht. kostnader og framdrift i prosjektet.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 09971

Hovedkontor	Region Midt-Norge	Region Nord	Region Sør	Region Vest	Region Øst
Middelthuns gate 29	Abels gate 9	Kongens gate 14-16	Anton Jenssens gate 7	Naustdalsvegen 18	Vangsveien 73
Postboks 5091, Majorstuen			Postboks 2124		Postboks 4223
0301 OSLO	7030 TRONDHEIM	8514 NARVIK	3103 TØNSBERG	6800 FØRDE	2307 HAMAR

Med hilsen

Karl Øvrelid
Regionsjef

Finn Herje
Senioringeniør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Verdal 10.4.2019

Høring ny skole Stiklestad/idrettsformål.

Idrettsrådet viser til mottatt varsel 13.3.19 om høring av utredning av lokalisering for ny Stiklestad og Leksdal skole med og uten sambruk mellom tomte- og idrettsformål, med høringsfrist 1.5.2019.

Idrettsrådet avviklet møte med berørte klubber, Stiklestad IL, Verdal Turnforening/turn i Verdal, Verdal Klatreklubb, Verdal Friidrettsklubb og Leksdal IL den 2.4.19 der vi gjennomgikk høringsdokumentet og vurderte de fem tomteforslagene som legges fram for høring: Eksisterende skoletomt, utvidelse av eksisterende skoletomt, den gamle planteskoletomta ved Forbregdsvegen, Himmelen ved vannverket på Hallemsåsen, og Volhaugvegen mellom Lein og Vistvik.

Idretten konkluderte med at planteskoletomta ved Forbregdsvegen er best egnet for sambruk mellom skole og idretten.
Tomta ligger fint til ved veien til Leksdal/Forbregd og det er opparbeidet gangstier og god plassering og tilgjengelighet for idretten fra Leksdal, Stiklestad og Verdal sentrum.

Idrettsrådet viser til tidligere innsendte arealbehov ved ny Stiklestad skole og innmelder følgende justeringer:

- Basishall som tidligere innmeldt – bygges av Verdal kommune
- Klatrehall som tidligere innmeldt – bygges av Verdal Klatreklubb
- 11 er fotballbane med kunstgress – bygges av Verdal kommune/Stiklestad IL
- Klubbhus med garasje – bygges av Stiklestad IL

Arealbehov som utgår ved ny Stiklestad skole

- 400m friidrettsanlegg med 6 løpebaner, gitt at det blir bygget et rekruteringsanlegg for friidrett ved Ørmelen skole.
- 7 er forballbane med naturgress, Stiklestad IL – utgår.

Kommentarer:
For å spare areal og kostnader ønsker Idrettsrådet at basishall og klatrehallen bygges sammen med skolen. Dette muliggjør sambruk med skolens garderober/dusjer, noe som vil redusere kostnaden på basishallen og klatrehall.

Idrettsrådet registrerer skolens behov for 9er fotballbane med fire løpebaner på langside. Idrettsrådet foreslår at 9er fotballbane utgår og at det bygges en 11er fotballbane som vil dekke både skolens og Stiklestad IL sitt behov.

Foreslåtte ballbinge og håndballbane inkludert to basketballbaner blir viktig for uteaktiviteten på skolen, og vil bli brukt på kveldstid av barn og unge. Dette støtter idrettsrådet fullt ut.

Idrettsrådet og berørte klubber ser fram til et godt politisk vedtak om ny Stiklestad skole med idrettsanlegg.

Vedlegg: Deltakerliste fra møte 2.4.19

Med hilsen
Verdal Idrettsråd
Paul Elvebø
Leder
E-post: p.elvebo@vktv.no
Mob:95 29 51 01

DELTAKERLISTE

Møte om tomtevalg - ny Stiklestad skole

Teknisk arrangør: VERDAL IDRETTSRÅD

02.04.2019

Nr.	Fornavn	Etternavn	Telefon	E-postadresse	Idrettslag
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					

17 APR 2019

VERDAL KOMMUNE
VERDAL KOMMUNE LANDBRUK, MILJØ OG AREALFORVALTNING
Postboks 24
7651 VERDAL

Deres ref:
Vår ref: 2019/065401
Dato: 11.04.2019
Org.nr: 985399077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Uttalelse - høring av utredning lokalisering for ny Stiklestad og Leksdal skole

Mattilsynet har mottatt varsel om utredning av lokalisering for ny Stiklestad og Leksdal skole til høring. Det er fem tomtealternativer som utredes.

Vår uttalelse gis med bakgrunn i at vi som sektormyndighet skal uttale oss om saker som angår bl.a. drikkevannshensyn.

Vurdering
To av alternativene («Himmelen» og «Volhaugveien») er begge innenfor hensynssone og klausulert område nært Leksdalsvatnet. Hensikten med å gi begrensinger i dette området er å sikre at drikkevannskilden for en stor del av Verdal kommunes befolkning gis nødvendig beskyttelse mot mulig forurensing etter et føre-var-prinsipp.

Drikkevannsforskriftens § 26 gir kommunen plikter om blant annet å ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdel av kommuneplan og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk.

En overordnet føring, blant annet i «nasjonale mål for vann og helse» som er vedtatt i regjeringen, er å beskytte vannkildene etter føre-var-prinsipp.

Vi mener at å dersom skole lokaliseres på en av disse to tomtene, vil det medføre risiko for forurensing til drikkevannskilden på kort og lang sikt (byggeaktivitet og bruk samt økt ferdsel og bruk av arealene innenfor klausulert område generelt). Dette er i strid med deres egne vurderinger om hvilken beskyttelse kilden må ha (Kommuneplanens arealdel og klausuleringer).

Vår konklusjon
Vi mener tomtealternativ Himmelen ved vannverket på Hallemsåsen og Volhaugvegen mellom Lein og Vistvik ikke kan benyttes. Dette med bakgrunn i drikkevannshensyn. Mattilsynet varsler om at vi vil vurdere innsigelse dersom noen disse alternativene blir vedtatt som lokalisering.

Med hilsen

Ingebjørg Grunnan Fostad
avdelingssjef

www.mattilsynet.no

Mattilsynet
Region Midt

Saksbehandler: Gunnhild Mareta Okkenhaug
Tlf: 22 40 00 00 / 22776196
E-post: postmottak@mattilsynet.no
(Husk mottakers navn)

Postadresse:
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
Telefaks: 23 21 68 01

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.

NORGES IDRETTSFORBUND
Trøndelag idrettskrets

Til
- Verdal kommune
  Pb.24, 7651 Verdal

Kopi:
- Verdal Idrettsråd

Dato
26.04.19

HØRINGSSVAR - LOKALISERING AV NY STIKLESTAD OG LEKSDAL SKOLE

Viser til utsendte høringsdokumenter vedrørende utredning av lokalisering for ny Stiklestad og Leksdal skole datert 13.03.19.

Trøndelag Idrettskrets har følgende synspunkter i saken:

1. Trøndelag Idrettskrets viser til det innsendte høringssvaret fra Verdal Idrettsråd datert 10.04.19, og gir sin tilslutning til innholdet i idrettsrådets synspunkter.
2. Idrettsrådet har avholdt møte med de berørte lokale idrettslagene for å drøfte de foreslåtte alternativene i denne saken. Konklusjonene fra dette møtet er deretter fremsendt som idrettsrådets høringssvar. Den lokale idrettens synspunkter i denne saken må dermed anses som godt forankret. Vi vil minne om følgende sentrale elementer i idrettsrådets tilbakemelding:
   - Alternativet «Planteskoletomta ved Forbregdsvegen» er best egnet for sambruk mellom skole og idrett.
   - Idretten ønsker at basishall og klatrehall bygges i tilknytning til skolen.
   - Idretten foreslår at 9er fotballbane utgår og at det i stedet bygges en 11er fotballbane som vil dekke både skolens og idrettens behov.
   - Idretten støtter fullt ut forslaget om å bygge ballbinge og utendørs håndballbane inkludert to basketballbaner.

Med hilsen
Trøndelag Idrettskrets
Tore Rømo
Styreleder

Bjørn Høgsnes
Spesialrådgiver

Postadresse: Elvenget 20, 7716 Steinkjer - Telefon: + 47 90 23 50 00 - E-post: trondelag@idrettsforbundet.no

Høringsuttalelse på lokalisering av nye Stiklestad/Leksdal skole

Vi ønsker først og fremst nærhet til SNK, både på grunn av det samarbeidet vi har gjennom Ungt Entreprenørskap og bruk av området for øvrig. Museumsområdet brukes både til læring og leik. Stiklestad skoles lokale læreplan er nært knyttet til museet, hotellet og kirka. Alle trinn ved skolen vår har faste opplegg som brukes hvert år, dette er en god og praktisk læringsarena, som både barn og voksne setter stor pris på. Ved dager med uteskole på museumsområdet er det lett å bytte personell fordi det er så nært.

Dette er hovedgrunnen til at vi mener at de to tomtene som er lengst unna dagens plassering blir uaktuelle å vurdere (dvs. Himmelen og Leinsmoen). Hvis skolen legges her, vil ikke SNK-samarbeidet bli videreført, særlig ikke for de minste elevene.

Infrastruktur og trafikkforhold taler også mot disse alternativene.

Vurdering av eksisterende tomt/utvidelse av denne:

Fordeler:

-Solforhold og beliggenhet: Skolen vår ligger veldig fint til. Den vises godt fra veiene rundt og ligger høyt og oversiktlig til. Dette gjør at vi har gode lys- og solforhold hele dagen. Skolen blir en synlig aktør i nærmiljøet, en naturlig plass å samles.

-Kulturarv og tradisjoner: Nærheten til Stiklestad kirke er viktig for oss. Vi har godt samarbeid med kirka på merkedager, blant annet 17.mai. Som nevnt tidligere er vår lokale læreplan nært knyttet til vår beliggenhet. Museumsområdet med Middelalder-tunet og Leikefjøset er mye brukt til leik og læring, særlig for de yngste elevene.

-Ungt entreprenørskap: Vi har et veldig godt samarbeid med SNK/Hotellet når det gjelder Ungt Entreprenørskap. Dette gjelder særlig for elevene fra 5.-7.trinn. Nærheten gjør at dette opplegget blir lett å videreføre og videreutvikle.

-Den naturlige skolesekken: Mellomtrinnet har et pågående samarbeid med Verdal Jeger og fisk og Universitetet i Ås om opprusting av bekkene i området. Dette er noe elever og lærere synes er viktig, og har et eieforhold til.

Ulemper:

-Hvis eksisterende tomt skal brukes, MÅ den utvides. Tomta er for lita, og det er mindre aktuelt å få til et godt sambruk med idrettslag og lignende.

-Dagens situasjon angående trafikksikkerhet er uholdbar, det er alt for liten plass til busser og biler og dårlig parkeringsforhold til ansatte. Ved skolen start og slutt er det farlige situasjoner hver eneste dag. Vi er litt usikre om det kan bli så mye bedre med de tankene som er skissert på tegningene. Vi synes det ser ut som om plassen fremdeles er noe begrenset for å løse dette optimalt.

-Kanskje vil det være en ulempe å bygge på eksisterende tomt samtidig som vi skal drive skole her? Vi er usikre på hvilke planer man har for byggeperioden. Hva skjer med arealet der elevene har friminutt? Kan det føles kaotisk og uoversiktlig å drive skole på en byggeplass?

Vurdering av planteskole-tomta:

Fordeler:

-Nærheten til SNK er positivt, og dermed gjelder egentlig de samme fordelene som listet opp ovenfor med tanke på lokal læreplan med Ungt Entreprenørskap og bruk av kirka og museumsområdet. Det vil bli noe lengre for de aller yngste elevene å gå, noe som kan medføre at de bruker området mindre.

-Her er det store muligheter for å få et samarbeid og sambruk med Stiklestad idrettslag og andre aktører, tomta er stor og relativt flat, som gjør den egnet for det meste. Fotballbaner, turnhall, klatrehall eller lignende vil komme til stor nytte for alle som går på skolen, og vil kanskje medføre gevinst for elevene i et folkehelseperspektiv.

- Her er det skissert positive planer angående trafikksikkerhet, både når det gjelder gående/syklende og de som kjøres i bil eller buss.

-Nærhet til flotte naturområder og fremdeles nærhet til bekken

-Fine solforhold

-Nærere boligfeltet (der de fleste bor)

Ulemper:

-Mye usikkerhet angående grunnen. Prøveresultatene er ikke så klare at det medfører sikkert at tungmetall og andre stoffer ikke kan påvirke organismen. Dette er veldig farlige stoffer som ved eksponering over lengre tid i verste fall kan gjøre ubotelig skade fordi det akkumuleres i organismen og påvirker arvestoffet. Vi trenger en forsikring om at det vil være helt ufarlig å drive skole på helt normale premisser (uten å måtte ta hensyn til at det er noe farlig i bakken).

-Skolen blir mer bortgjemt, ikke synlig fra selve kultursenteret.

Oppsummert ønsker vi å fremheve at vi ikke ønsker å flyttes for langt, og at eksisterende tomt og Planteskole-tomta derfor er de to aktuelle alternativene for oss. Hvis vi skulle ha prioritert de to alternativene, er eksisterende tomt med utvidelse den sterkeste prioriteringen. Det er grunnforholdene på Planteskole-tomta som gjør oss usikre.

Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Skolelederforbundet ved Stiklestad skole

Dato: 23/04/2019

FAU Stiklestad skole uttalelse til høring om 'Utredning lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets – Verdal kommune

Viser til dokumentene lagt ut på webside til Verdal kommune: Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets.

Vi foreldrene ved Stiklestad skole har lest og satt oss inn i rapporten angående tomtevalg for ny skole i Stiklestad og Leksdal skolekrets. Vi vil her komme med våre innspill basert på de utfordringene vi ser med nåværende skoleområde, og med tanke på de mulighetene vi ønsker for barna våre.

For oss vil det veie svært tungt at barna våre får en trafikksikker skoleplass med tilrettelagt gang- og sykkelveger. De aller fleste ved Stiklestad skole kan i dag gå eller sykle til skolen, da det er godt tilrettelagt for dette. Dette ønsker vi å videreføre, med tanke på hvor viktig dette er både for barnas fysiske helse og for miljøet vårt. Elevene som vil komme fra Leksdal må uansett fraktes til og fra skolen med buss.

Stiklestad skole har per i dag et godt samarbeid med Stiklestad nasjonal kultursenter, noe som kommer elevene til gode flere ganger i året. Vi kan bl.a nevne Mini-olsok, ulike teater, ungt entreprenørskap, lekeområde osv.

Vi ser det også som en stor fordel å kombinere idrettsområde sammen med skoleområdet. Et slikt aktivitetstilbud i nærområdet skaper muligheter for barna og for videre samfunn. Det er per i dag blant annet brukt fotballbaner i Lyng som er uheldig mtp adkomst. Har vi tilbudet på skolearealet kan ungene og familiene sykle eller gå.

Alternativ A Nåværende skoletomt

Utfordringer vi ser her er størrelsen på tomten og selve byggeprosessen.

Tomtestørrelsen kan begrense muligheter for idrettsanlegg i sammenheng med skolen, som vi legger stor vekt på. Vi føler at der er en fordel å planlegge med 11'er fotballbane med løpebane samt andre tilbud i forbindelse med idrettsanlegg som blir veldig plasskrevende.

Anleggsperioden ser vi kan være forstyrrende mtp støy og aktivitet som blir en distraksjon for barna. Utbygging vil også medføre fare i form av anleggstrafikk til og fra byggeplassen under skoletiden. Her kan det være store trafikkmengder i form av gående og syklende, samt biler og busser på visse tidspunkter på dagen. Nåværende trafikkbilde på Stiklestad skole oppleves som uryddig og farlig for barna, og ekstra belastning med anleggstrafikk vill være uforsvarlig.

Vi ser vanskeligheter med tilrettelegging av tilstrekkelig uteområde for barn under bygging, samt ulemper med brakkeskole hvis barna må flyttes under bygging.

Fordeler her er nærområdet. Nærhet til Stiklestad kultursenter som knutepunkt for nærsamfunn, samt overnevnte samarbeidsmuligheter. Naturlig lekeområde like over bekken, samt bekken selv som et læremiddel er en annen fordel. Her er det også bra solforhold året rundt, samt utsikt.

Her var det også diskutert at det bør vurderes en mulighet med utvidelse av skoletomten til vest. Å bygge skolebygning på vestsiden av bekken med anleggsvei på nordsiden av naboeiendommene til nord løser problemer under anleggsperioden mtp trafikk og utfordringer med tilstrekkelig uteareal. Nåværende skoletomt kan da bli areal for idrettsanlegg, parkering og bussholdeplass. Anleggsveien beholdes som adkomst for leveranser. Trafikk blir med dette helt adskilt fra skoleområdet og sikkerhet blir vesentlig bedre. Berørte naboer til nord beholder også utsikt og solforhold.

Alternativ B den gamle planteskoletomta

Utfordringer vi ser her blir vegkryss, gang og sykkelveg som ligger på nordsiden av Forbregdsvegen, forurenset grunn og mangel på naturlig lekeområde.

Her blir det viktig med overgang eller undergang som en sikker veikryssing for barna. Det er også foreslått å beholde en del trær nærmest leksdalvegen som lekeareal, samt skjerming mot trafikk. Forurensing i området ser vi kan løses. Det kan bygges kunstgressbane eller asfalteres akkurat i det området det er funnet heksaklorbenzen.

Fordeler her blir størrelse på arealet, som fører til mange muligheter for plassering av bygningsmassen, idrettsanlegg, parkering og trafikkløsninger. Sammenkobling av skole og idrettsanlegg med bl.a kombinert bygg blir til stor fordel for barna og videre samfunn. Bygningsmassen og området rundt blir til nytte for andre aktiviteter utenom skoletid.

Området har også kort avstand til Stiklestad kultursenter., og det er allerede opprettet gang- og sykkelveger både til Forbregd, Stiklestad, Verdalsøra og Hallem.

Grunnet avstand fra nåværende skole blir det ingen forstyrrelser under anleggsperioden. Det er også mindre berørt naboer samt ingen bruk av dyrket mark.

Alternativ C Himmelen

Her ser vi en stor ulempe i forhold til økt trafikk og myke trafikanter gjennom boligområdet, selv om det blir etablert alternativ adkomst. Det er også et mer værutsatt område. Hele

området er per i dag dyrket mark med kulturminner. Her ser vi at det kan risikeres lange forsinkelser ifb. utredninger.

Vi vurderer området som uaktuelt.

Alternativ D Volhaugvegen mellom Lein og Vistvik

Her ser vi en stor ulempe i forhold til økt trafikk og myke trafikanter gjennom boligområdet, selv om det blir etablert alternativ adkomst. Det er også et værutsatt område med nordvendt helning som fører til dårlig solforhold. Hele området er per i dag dyrket mark.

Vi vurderer området som uaktuelt.

Ekstra forslag

Det fremmes forslag om å flytte gang og sykkelveg til vestsiden av Leksdalvegen fra rundkjøring ved Stiklestad kirke frem til nåværende skole. Dette for å sikre skolevegen fra sør med å unngå opp til 3 vegkryssinger.

Det fremmes også forslag om å kombinere kunstbudsjett og lekeplass. Dette for å skape et kunstnerisk uteareal, samt mer og bedre lekemuligheter.

Konklusjon

Vi vurderer alternativ B, planteskoletomten, som mest ønskelig med forbehold om at det er trygt med tanke på forurensning. Alternativ A, skoletomta blir vårt andrevalg, så lenge det blir en trygg anleggsperiode og en kombinering med idrettsanlegg.

Mvh FAU Stiklestad skole

Fylkesmannen i Trøndelag
Tröndelagen fylkenålmo

Vår dato: 29.04.2019
Vår ref: 2019/4104
Deres dato: 13.03.2019
Deres ref:

Verdal kommune
Postboks 24
7651 VERDAL

Saksbehandler, innvalgstelefon
Tor Sæther, 73 19 92 82

Uttalelse til varsel om høring av utredning - lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets - Verdal kommune

Fylkesmannen har som sektormyndighet mottatt til høring utredning av lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal krets, og har følgende foreløpige vurdering av planen:

Landbruk
Stiklestad og Leksdal skole skal slås sammen. I tillegg har Verdal idrettsråd fremmet behov for idrettsanlegg i tilknytning til ny skole. I utredningsrapporten er det fremmet fire alternative plasseringer av ny skole, med og uten sambruk med idrettsanlegg. Det legges til grunn at ny skole skal kunne ta imot 392 elever, samt om lag 40 ansatte. Kriteriene for plassering av ny skole er en tomtestørrelse på 20 dekar. Dette skal gi plass for både skolebygg og uteområde. Ved etablering av ny skole og areal med idrettsformål og sambruk kreves et areal på 40 dekar. Alle de fem tomteforslagene er avsatt til LNFR-formål i kommuneplanens arealdel for Verdal. Fire av fem alternativer berører fulldyrka mark av svært god og god jordkvalitet. Femte alternativ, Planteskoletomta, består av skog av høy bonitet og dyrkbar mark.

Jordvernet er innskjerpet gjennom Nasjonal jordvernstrategi som ble vedtatt av et enstemmig Storting 08.12.15 med et mål om maksimum årlig omdisponering av dyrka jord på 4000 daa. Målet skal gradvis nås innen 2020. Strategien ble ytterligere innstrammet gjennom budsjettforhandlingene høsten 2018. På bakgrunn av dette, og at det er så store arealer som søkes omdisponert, er det positivt at det er vurdert alternativer for plassering av ny skole. I et område som er preget av store sammenhengende jordbruksarealer, mener Fylkesmannen som landbruksmyndighet at det er veldig positivt at det er fremmet et alternativ som ikke berører fulldyrka mark.

Ut fra regionale og nasjonale jordvernhensyn vil de mest krevende alternativene være de som i sin helhet bebygger dyrka mark, som bryter med hovedgrepene lagt i kommuneplanens arealdel for området, og som i tillegg også vil kunne innebære behov for ny infrastruktur i området. Dette gjelder særlig tomteforslagene C Himmelen og D Volhaugvegen. Disse tomteforslagene vil hver enkelt føre til en omdisponering av minimum 40 dekar fulldyrka mark ved etablering av skole og idrettsanlegg. Fylkesmannen som landbruksmyndighet stiller oss svært kritiske til en eventuell videreføring av disse to alternativene, og mener de ikke bør tas med i det videre planarbeidet.

E-postadresse: fmtpost@fylkesmannen.no
Sikker melding: www.fylkesmannen.no/melding
Postadresse: Postboks 2600, 7734 Steinkjer
Besøksadresse: Strandveien 38, Steinkjer; Prinsens gt. 1, Trondheim
Telefon: 74 16 80 00
www.fylkesmannen.no/tl
Org.nr: 974 764 350

Ved videreføring av alternativ A, utvidelse av eksisterende skoletomt, er det viktig at det søkes løsninger som beslaglegger så lite dyrka mark som mulig. Alle de tre konseptuelle løsningene for A1 strekker seg ut over den markerte tomtegrensen. Dermed ser det ut til å være behov for en utvidelse på mer enn 4 dekar, som er beskrevet i utredningsrapporten. Det er også flere av de konseptuelle løsningene for A2 som strekker seg ut over tomtegrensen. Etablering av ny skole kan anses som en samfunnsinteresse av stor vekt dersom behovet for ny skole er sterkt til stede. Dette kan være med på å veie opp mht. at det kan være riktig å akseptere at jordvernet til en viss grad må vike. Etablering av idrettsanlegg er derimot ikke av samme samfunnsinteresse, og Fylkesmannen som landbruksmyndighet stiller oss mer skeptiske til omdisponering av dyrka mark til dette formålet. Det må i så fall undersøkes om gymsal, klatrehall og basishall kan slås sammen for å få en så effektiv arealutnyttelse som mulig. Dette må vurderes uavhengig av hvilket alternativ som blir regulert til skole- og idrettsformål. Det er positivt at tomta ikke medfører behov for utbedring av infrastruktur/veg, noe som kan føre til ytterligere beslag på dyrka mark. Ved videreføring av alternativ A, særlig A2, bør man se på løsningene for parkering i sammenheng med parkeringsanlegget på Stiklestad nasjonale kultursenter. I følge utredningsrapporten er dette parkeringsanlegget også stilt til disposisjon for foreldre som har barn på Stiklestad skole i dag. Det er viktig å unngå å omdisponere dyrka mark til parkeringsformål når det finnes alternative løsninger i nærområdet. Eventuelt omdisponert matjord skal fjernes og primært brukes til jordbruksformål i nærområdet. Dette må sikres i reguleringsbestemmelsene.

Alternativ B, planteskoletomta, omfatter skogsområder med frøplantasje for furu samt klonearkiv. Dette er aktiviteter som er viktige for skogbrukets frø og planteforsyning. Arealet består også av dyrkbar jord. Det er positivt at tomta ikke berører dyrka mark. Videre er det positivt at tomta ikke medfører store behov for utbedring av infrastruktur/veg, noe som kan føre til beslag på dyrka og dyrkbar jord. I brev datert 15.12.2017 uttalte vi at konsekvensene for landbruket, herunder for skogbruket, jf. de forsøkene og verdiene som fortsatt er knyttet til planteskoleområdet, skulle bli en del av en konsekvensutredning for ny skoletomt. Ved videreføring av tomteforslaget må derfor konsekvensene for frøplantasje og klonarkiv, knyttet til planteskoleområdet, komme tydeligere frem av planarbeidet. Konsekvenser av eventuelle utbedringer av veier i området må også synliggjøres bl.a. i forhold til arealet på nordsida av planteskolen. Slik Fylkesmannen som landbruksmyndighet ser det, peker alternativet seg ut som det beste alternativet. Både for etablering av ny skole, samt ny skole med sambruk med idrettsanlegg. Det er viktig at interessene rundt aktivitetene på området blir hensyntatt, og at avviklingen av frøplantasje og klonarkiv blir gjennomført som planlagt. Vi ber om at det redegjøres for hva som var planen for arealet etter gjennomført avvikling, herunder om arealet tidligere har vært dyrka mark og er planlagt tilbakeført til det.

Klima og miljø
Vi viser til vår uttalelse i brev av 15.12.2017, der vi har noen generelle merknader med hensyn til Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (SPR-BATP 2014), samt støy, og noen mer konkrete merknader til tre av alternativene, bl.a. en lokalisering ved Leksdalsvatnet.

Det er gjort et grundig arbeid videre, med vurdering av høringsinnspillene og flere utredninger av ulike forhold. Kommunen har med det som grunnlag foretatt en ytterligere siling, og står igjen med alternativer som er beskrevet over Av disse kan det se ut til at eksisterende skoletomt og planteskoletomta har best gang- og sykkelforbindelse til de fleste målpunktene, og slik sett vil ivareta målsettingene i SPR-BATP på en best måte. Disse tomtene berøres begge av gul støysone, noe som må hensyntas i evt. videre planlegging. Om eksisterende skoletomt velges, forutsetter vi at Brokskitbekken med tilhørende kantsoner vil bli ivaretatt. Ut over dette har vi ingen merknader til de ulike alternativene med hensyn til naturmangfold.

Stiklestad planteskole
Vi påpekte i vår uttalelse i brev av 15.12.2017 at det er registrert forurenset grunn; DDT-deponi på dette området, og dette kan medføre behov for tiltak. Lokaliteten ligger inne i Miljødirektoratets database, men med gamle rapporter (fra 90-tallet og 2005). Vi viser til rapport utarbeidet av SWECO, og forutsetter at denne legges til grunn for videre arbeid med dette alternativet. Det må utarbeides en tiltaksplan, og det må da gjøres tilleggsprøvetakning i henhold til veilederen *Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn*. Fylkesmannen som miljømyndighet ser ingen problem med å legge skolen her dersom massene fjernes i henhold til veilederen ut fra planlagt arealbruk *(«boligområder, barnehage og skoler»)*.

Vi minner om at grunnforurensningen skal registreres i Miljødirektoratets grunnforurensningsdatabase. Databasen er endret i april 2017 og er nå bygget opp slik at tiltakshaver/tiltakshavers konsulent selv oppretter egne lokaliteter og legger inn data. Fylkesmannen får melding om dette, og godkjenner innleggingen før denne blir synlig i databasen. Data leveres på importformat, som finnes på http://grunnforurensning.miljodirektoratet.no. Her finnes også oversikt over hvilken informasjon som skal registreres i henhold til grunnforurensningsdatabasens retningslinjer og nødvendig veiledningsmateriale.

Barn og unge
Ingen merknad.

Helse og omsorg
I vurdering av tomt for ny skole er det viktig at det legges til grunn at fremtidige elever og ansatte sikres helsefremmende forhold. For de alternative skoletomter som ligger i gul støysone må støy tas hensyn til i videre planlegging. Retningslinjen for behandlingen av støy i arealplanlegging T-1442/2016 må legges til grunn og det er spesielt grunn til å løfte frem at arealene som tilrettelegges for lek og uteopphold ikke skal være støyutsatte.

Trafikkavvikling og trafikksikkerhet for myke trafikanter er gitt oppmerksomhet i utredningen. Temaet må belyses godt når endelig plan kommer til høring. Videre må det sikres i plankartet og i bestemmelsene inkludert rekkefølgebestemmelser for etablering av gang-sykkelveier dersom det planlegges tomt uten eksisterende gang- og sykkelvei.

Det er positivt med samling av skoleanlegg og idrettsanlegg. For de minste barna er det allikevel viktig med et uteområde ved selve skolen som inviterer til allsidig lek og fysisk aktivitet i det daglige. Ved alternativ tomt, planteskoletomta må også vurderes om grunnforurensing gir grunn til bekymring for fremtidige skoleelever, jmf. avsnitt fra klima og miljø.

Samfunnssikkerhet
Vi forutsetter at det foretas en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) som spesifiserer nærmere risiko og sårbarheter med eventuelle tiltak for det konseptet som velges, som er i tråd med plan- og bygningsloven § 4-3. Vi viser til og anbefaler DSB sin veileder fra 2017(oppdatert 2018) Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging (2017). Se også sjekkliste i vedlegg 5 for eksempler på uønskede hendelser og lenker til nyttige regelverk. Fylkesmannen vil påpeke at en ren sjekkliste uten videre beskrivelser og analyse ikke er å anse som en ROS-analyse.

I konseptanalysen er det redegjort for flere aktuelle forhold som vil være naturlige i en ROS-analyse. Fylkesmannen savner en ROS-analyse eller risiko og sårbarhetstilnærming i vurderingen av de ulike tomtene. Det er likevel gjort i noen grad og det ligger ved en egen rapport for grunnforhold.

Det savnes likevel vurderinger rundt hvordan et endret klima med klimapåslag vil kunne påvirke tiltaket eller tilstøtende områder. En ROS-analyse skal vurdere risiko og sårbarhet som kan oppstå ved endret arealbruk med dagens forutsetninger, samt vurdere hvordan fremtidige klimaendringer kan påvirke tiltaket. Analysen skal se på det spesifikke området og hvordan en endret arealbruk kan påvirke også omgivelsene i tilknytning til planområdet. Det nevnes flere steder i utredningen at det forholdes til kartlagte kvikkleire og skredsoner i kartgrunnlag fra blant annet NVE. Fylkesmannen vil påpeke at det også er viktig å ta hensyn til lokal kunnskap om områdene samt at beregninger og hensynsoner i kart fra blant annet NVE kan være unøyaktige og at kvikkleiere og andre faremomenter kan forekomme også utenfor kartlagte områder og aktsomhetssoner markert i offentlige kart.

For hvordan vurdere klimaendringer og analysearbeid med et endret klima, viser vi til informasjon på klimatilpasning.no og i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sine veiledere. Vi viser samtidig til utarbeidede klimaprofiler for alle fylker som kan benyttes i arbeidet med ROS-analysen. Som klimaprofilene for Trøndelag viser, er det naturlig å ta utgangspunkt i mer vind og styrtregn i tillegg til andre naturlige gitte forutsetninger med lokal kunnskap for de aktuelle planområdene.

ROS-analysen skal legges ved i saken og synliggjøres i forslaget til reguleringsplan. Avdekket risiko skal møtes med tiltak som hjemles i planbestemmelsene eller gjøres juridisk gjeldende på andre måter.

Fylkesmannen som beredskapsmyndighet savner i konseptutvelgelsen og i grunnforholdanalysene kildegrunnlag som kommunens overordnede ROS-analyse, vet ROS-analyser i tilstøtende områder, kommuneplanens arealdel sin ROS-analyse og kommunens beredskapsplanverk. Fylkesmannen kan ikke se at de aktuelle kildene nevnt ovenfor heller er nevnt eller vurdert i konseptutvelgelsen for lokalisering, og vil anbefale at dette vurderes.

For ROS-analyse til det valgte konseptet og for videre regulering, oppfordrer Fylkesmannen som beredskapsmyndighet om at kommunen er tydelig på hvilke forventinger til utbygger som skal tilligge ROS-analysen og hvilke krav og innhold, samt kilder som er viktig for analysen. Det vil være naturlig at i kildegrunnlaget inngår kommunens overordnede og helhetlige ROS, FylkesROS, ROS fra andre nærliggende planer og områder samt arealdelen i kommuneplanens ROS og beredskapsplanverk for kommunen, samt vurdering av hvordan et endret klima med klimapåslag vil kunne påvirke tiltaket.

Fylkesmannen påpeker at det er kommunen som planmyndighet som har ansvar for å godkjenne ROS-analysen i henhold til plan- og bygningsloven § 4-3.

Med hilsen

Alf Petter Tenfjord (e.f.)
seksjonsleder
Kommunal- og justisavdelingen

Tor Sæther
seniorrådgiver
Kommunal- og justisavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Saksbehandlere:
Klima og miljø: Maia Vardenær – 74 16 81 86
Landbruk: Johanna Marie Lien – 73 19 92 70
Samfunnssikkerhet: Jan Åge Sneve Gundersen – 73 19 92 41
Helse og omsorg: Ann Marit Kristiansen – 74 16 82 14

Kopi til:
Trøndelag fylkeskommune Fylkets hus, Postboks 2560 7735 STEINKJER

Høringsuttalelse til lokalisering ny Stiklestad og Leksdal skole.

Utredningen for valg av tomt for nye Stiklestad/Leksdal skole ble diskutert i møte i FAU 26.03.2019 og ved møte i SU/SMU 02.04.2019, og vi har følgende kommentarer til utredningen for valg av tomt for ny skole på Stiklestad:

Kostnadsaspektet er overhodet ikke vurdert i utredningen fra SWEKO. Slik vi forstår det, har budsjettet som ligger til grunn for skolestrukturendringen allerede sprukket med store beløp. Selv før prosjektet er i gang, ser det ut til at prosjektering, planlegging og bygging av ny skole på Stiklestad blir atskillig dyrere enn antatt, og det oppleves som vanskelig å ta stilling til valg av tomt med det kunnskapsgrunnlaget vi har i dag. At økonomi ikke er vurdert fremstår som merkelig for oss, ettersom kommunen i dag har en svært presset økonomi, og investeringsbehovet er stort i flere sektorer. Flere av tomtene krever at det blir gjort store investeringer enten i forhold til infrastruktur, masseforflytting og -deponering og sikringstiltak mot kvikkleireskred, og dette burde vært utredet på en skikkelig måte før valg av skoletomt ble sendt på høring.

FAU og SU/SMU ved Leksdal skole ønsker at den nye skolen bygges på ei tomt som i størst mulig grad har nærhet til Leksdal. Vi kan ikke se at alternativene C1, C2 og D1, D2 tilfredsstiller dette på en god måte, og ønsker ikke at noen av disse velges som tomt for ny skole. En skole på en av disse tomtene vil for de fleste foreldre i Leksdal føre til lengre veg i forhold til bringing og henting på SFO. Ved bygging av skole på Stiklestad bør det også være et poeng at skolen faktisk ligger på Stiklestad, med nærhet til Stiklestad Nasjonale Kultursenter og det som følger med av identitetsbygging, tilhørighet, og muligheter for samarbeid og læring. SU/SMU framhever dessuten at det allerede er anlagt gang- og sykkelsti fra Stiklestad skole til Hallem. Dette gir gode muligheter til å benytte Leksdalsvannet og områdene rundt Blommen til ulike læringsaktiviteter i forbindelse med den nye skolen.

I forhold til valg av planteskoletomta mener FAU og SU/SMU ved Leksdal skole at det er mangler ved utredningene som er gjort. Dersom tomta som Stiklestad Planteskole lå på tidligere skal brukes, må det tas ytterligere et betydelig antall prøver, og det er vanskelig å ta stilling til tomta når vi ikke vet hva disse prøvene vil vise. Effekt ved eksponering for de giftige stoffene som er funnet på tomta er også dårlig belyst. Vi føler oss ikke sikre på hva som ligger i begrepet «ikke vesentlig risiko» for skade. Elevene, som er de mest sårbare ved eksponering av giftige stoffer, vil være eksponert i 7 år. Ansatte ved skolen vil kunne være tilknyttet skolen i et atskillig lengre tidsrom. Velger man i tillegg å bygge et større idrettsanlegg i tilknytning til skolen, vil mange barn bli ytterligere eksponert.

Tomta til tidligere Stiklestad Planteskole er antagelig blant de mest forurensede områdene vi har i kommunen i dag, og det oppleves som uetisk å velge å bygge en barneskole akkurat her. Usikkerhet omkring eventuell risiko for påvirkning av gift i grunnen vil trolig henge ved skolen dersom den blir bygget her.

Selv om vi forstår ønsket om å bygge friidrettsanlegg i tilknytning til ny Stiklestad/Leksdal skole, så mener vi at vi med dagens økonomiske rammebetingelser ikke kan ta oss råd til dette. Dette bør være underordnet ved valg av skoletomt, gitt dagens økonomiske rammer.

Av de tomtene som er utredet mener FAU og SU/SMU ved Leksdal skole at det vil være mest hensiktsmessig å bygge en ny skole på eksisterende skoletomt, såfremt sikkerheten i forhold til kvikkleire ivaretas.

FAU og SU/SMU ved Leksdal skole.

Verdal kommune
Teknisk drift

Verdal kommune
Postmottak, Postboks 24
7651 VERDAL

Deres ref: *Vår ref: BAKO 2018/5227* *Dato: 29.04.2019*

Høring av utredning lokalisering for ny Stiklestad og Leksdal skole - Uttalelse

Teknisk drift har ansvaret for Verdal kommunale Vannverk. Vår uttalelse gis med bakgrunn i at Teknisk drift har ansvaret for sikring av drikkevannskilden.

To av alternativene (Himmelen og Volhaugvegen) er begge innenfor henssynssone og klausulert sone nært Leksdalsvatnet. Det er viktig å ikke øke aktiviteten i dette området for å gi nødvendig beskyttelse mot mulig forurensing etter ett føre-var prinsipp. En utbygging på disse to tomtene vil også gi en betydelig overvannsavrenning fra tette asfaltflater og eventuelle ballflater som ikke er ønskelig i dette området. Inntaket for vannverket ligger like utenfor Hallemstøa.

Drikkevannsforskriften §26 gir kommunen plikter om blant annet å ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdel av kommuneplan og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk. En overordnet føring, blant annet i nasjonale mål for vann og helse som er vedtatt av regjeringen, er å beskytte vannkildene etter føre-var-prinsippet.

Fra ett vannverkssynspunkt vil en etablering av en skole på en av de ovennevnte tomtene medføre en betydelig risiko for forurensing til drikkevannskilden både på kort og lang sikt. Både betydelig økt aktivitet i nærområdet til inntaket for Verdal kommunale vannverk samt økt fare for forurensing spesielt fra overvann fra asfaltflater og andre tette flater er svært lite ønskelig.

I tillegg må kloakken fra disse tomtealternativene pumpes. Dette vil også medføre en betydelig økt risiko for kloakkutslipp nær inntaket for Verdal kommunale vannverk noe som er kritisk rent forurensingsmessig.

Konklusjon:
Tomtealternativene Himmelen ved vannverket på Hallemsåsen og Volhaugvegen mellom Lein og Vistvik må fra ett Vannverkssynspunkt ikke benyttes. Dette med bakgrunn i drikkevannssikkerheten for Verdal kommunale Vannverk.

Postadresse:
Postboks 24
7651 VERDAL
Tlf. 74 04 82 00

Saksbehandler:
Bård Kotheim
baard.kotheim@verdal.kommune.no
Tlf. 918 93 781

Organisasjon:
Organisasjonsnr. 938587418
E-post: postmottak@verdal.kommune.no
Web: https://www.verdal.kommune.no

Med hilsen

Bård Kotheim
Virksomhetsleder
Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Postadresse:
Postboks 24
7651 VERDAL
Tlf. 74 04 82 00

Saksbehandler:
Bård Kotheim
baard.kotheim@verdal.kommune.no
Tlf. 918 93 781

Organisasjon:
Organisasjonsnr. 938587418
E-post: postmottak@verdal.kommune.no
Web: http://www.verdal.kommune.no

Trøndelag fylkeskommune
Seksjon Plan

VERDAL KOMMUNE
Johannes Bruns gate 2
7650 VERDAL

Vår dato:	30.04.2019	**Vår referanse:**	201911804-2	**Vår saksbehandler:**
Deres dato:		**Deres referanse:**		Anne Caroline Haugan

Fylkeskommunens uttalelse - Høring til lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets - Verdal kommune

Vi viser til forsendelse datert 13. mars 2019 vedrørende utredning av lokalisering for ny Stiklestad og Leksdal skole. Utredninga legger fram fem tomteforslag:

- Eksisterende skoletomt på Stiklestad
- Utvidelse av eksisterende skoletomt på Stiklestad
- Den gamle planteskoletomta ved Forbregdsvegen
- Himmelen ved vannverket på Hallemsåsen
- Volhaugvegen mellom Lein og Vistvik

Ny skole skal romme 220-250 elever og cirka 40 ansatte i 2022. Tomta for ny skole må være stor nok til både skolebygg og et uteområde som skal kunne romme aktiviteter etter skoletid for idrettslag, foreninger og nærmiljø.

Det er utredet forslag både med og uten sambruk mellom skole- og idrettsformål.

Godt grep å vurdere ulike tomtealternativ
Når Verdal kommune skal investere i ny skole er det fornuftig å vurdere ulike tomtealternativ, og å vurdere muligheten for samlokalisering av skole og idrettsanlegg. Etter vår vurdering er det gjort en grundig jobb i utredninga, og relevante tema er vektlagt. Oversendelsen konkluderer ikke med valg av tomt.

Sambruk gir folkehelsegevinst
Hva er viktig ved etablering av ny skole fra et folkehelseperspektiv?
En skole er i dag mer enn en skole. En samordning av behov for - og sambruk av barnehagens, skolens, idrettens, friluftslivets og frivillighetens arealer og anlegg gir en stor folkehelsegevinst. Skoler hvor barn, ungdom og voksne aktivt kan bruke både lokaler og uteområde i form av nærmiljøanlegg, idrett og nærfriluftsliv på både dagtid og kveldstid samt helg gir viktige sosiale møteplasser for alle. En god «læringsarena» som legger til rette for fysisk aktivitet, inkludering og sosial interaksjon samt skapende aktiviteter for hele befolkningen er helsefremmende. I tillegg vil en slik organisering kunne være

Postadresse: Fylkets hus
Postboks 2560
7735 Steinkjer

Bankkonto: 86017685300
IBAN: NO8486017685300
BIC/SWIFT: DABANO22

Telefon: 74 17 40 00
Epost: postmottak@trondelagfylke.no
Org.nr: 817 920 632

sosialt utjevnende ved at det er «gratis» å delta her på både organiserte og uorganiserte aktiviteter.

Trafikksikkerhet har en tosidig målsetting. Det ene er at det selvsagt må være sikkert å ta seg fram til området med hensyn til ulykker. Det andre er at trafikksikker atkomst gir stor effekt på muligheter for «aktiv transport» og bedre helse. Samtidighet i planleggingen her er svært viktig, da en ofte ser fra andre prosjekter at skolen kommer først og så kommer atkomstplanleggingen.

Det er en selvfølge at den nye skolens bygninger og område må tilfredsstille miljøkrav i helselovgivningen. I dag er det dessverre mange skoler som ikke tilfredsstiller miljøkrav i helselovgivningen (jf. forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler). De største utfordringene er knyttet til fysiske forhold, for eksempel vedlikehold, inneklima og sanitære forhold.

Det meste av dette ser ut til å være ivaretatt på en bra måte i utredningen om lokalisering. I den videre prosessen vil det kanskje være hensiktsmessig med nye og andre medvirkningsprosesser fra befolkningen, ikke minst barn og unge. Det vil også være helsefremmende for å smelte sammen to gamle skolekretser.

Kulturlandskapet rundt Stiklestad har en rekke kulturminner
Området Stiklestad-Hallemsmarka-Forbregd/Lein er et område med mange automatisk freda kulturminner, bl.a. flere gravfelt med både store og mange gravhauger. Kulturlandskapet er også godt bevart og har god lesbarhet. Dette er et viktig aspekt ved opplevelsesverdien av kulturminnene.

Nettopp denne lesbarheten og siktlinjer mellom de ulike kulturminnene, inkludert middelalderkirkestedet Stiklestad, er et særdeles viktig aspekt ved dette området.

Den store tettheten av kjente automatisk freda kulturminner bidrar også til at potensialet for nye, hittil ukjente kulturminner under overflaten er høyt, f.eks. i form av ulike bosetningsspor eller overpløyde gravhauger. Dette medfører at det må påregnes arkeologiske registreringer i flere av alternativene, som igjen kan utløse behov for ytterligere dispensasjonsbehandling og utgravninger.

Beslutning om lokalisering bør avklares i dialog med idretten
Fylkeskommunen understreker betydningen av å etablere gode og godt tilgjengelige arenaer for fysisk aktivitet for alle ved etablering av nye skoler. Vi har flere ordninger og kompetanse på hvordan dette kan ivaretas i den videre prosessen.

De ulike alternativene for plassering/lokalisering av ny skole som drøftes i utredningen bør avklares og forankres med Verdal idrettsråd, som skal samordne og ivareta idrettens ønsker og behov i Verdal. Endelig lokaliseringsbeslutning bør også avklares i dialog med idretten.

Merknader til tomtealternativene:

Eksisterende skoletomt på Stiklestad
Dagens skoletomt har gode gang- og sykkelforbindelser, men det er behov for en opprydding i trafikkavviklinga internt på området om ny skole blir lokalisert her.

Dette tomteforslaget er det som ligger nærmest Stiklestad nasjonale kultursenter (SNK). SNK er en viktig ressurs for dagens skole. For at det potensialet som ligger i samarbeid og sambruk med SNK kan utvikles videre også ved ny skole er det en fordel at avstanden til SNK ikke øker vesentlig.

Kulturminner:
Ingen særskilte merknader til dagens skoletomt. For utvidelse av skoletomta har vi følgende merknader:
Det er ikke registrert automatisk freda kulturminner i umiddelbar nærhet til nåværende skole. Imidlertid ligger det flere kulturminner noe sør og sørvest for skoleområdet; dette er ulike bosetningsspor og overpløyde gravminner. Det må derfor påregnes en arkeologisk registrering av området sør for skolen dersom man velger å utvide skoleområdet.

Ved en utvidelse av skoleområdet vil vi også tilrå at skolebygningene holdes i norddelen av planområdet (der skolen ligger nå), og at lekearealer/ev. utomhusanlegg legges til sørdelen. Vår begrunnelse for dette er å unngå å bryte siktlinja fra Stiklestad kirke til den naturlige ryggen som omkranser Stiklestad, og å unngå at ev. bygninger skaper en unaturlig silhuett på toppen av denne ryggen.

Ved en ev. plansak vil vi oppfordre at det utarbeides en visualisering sett fra Stiklestad kirke/SNK.

Vannforvaltning:
Stiklestad skole ligger like ved Brokskitbekken, registrert med vannforekomstnr. 127-63-R i Vann-Nett. Broksiktbekken er viktig, både som gyteområde for fisk og som pedagogisk ressurs. Dette er godt beskrevet i utredningen, og det er tydelig lagt til grunn at bekken og bekkedalen skal bevares og utgjøre et positivt element i omgivelsene og som pedagogisk ressurs.

Brokskitbekken er i dag registrert med dårlig økologisk tilstand, men har mål om å nå god økologisk tilstand, jfr. regional vannforvaltningsplan og vannforskriften. Det er viktig at utbygging av ny skole ikke medfører forringelse av miljøtilstanden, eller til at miljømålet ikke kan nås. Dersom det er fare for forringelse må tiltaket vurderes i henhold til vannforskriftens § 12.

Den gamle planteskoletomta ved Forbregdsvegen
Tomta har gode gang- og sykkelforbindelser, men krysset Forbregdvegen/Leksdalsvegen må utvides med tanke på framtidig bussavvikling om dette tomtealternativet blir valgt.

Kulturminner:
Ingen særskilte merknader.

Himmelen ved vannverket på Hallemsåsen
Tomtealternativet er en del av et større sammenhengende jordbruksområde, og det er ikke opparbeidet gang- og sykkelveg fram til tomta i dag. Utredningen påpeker at nærmiljøet blir noe begrenset i forhold til å legge nye skole og idrettsanlegg hit, og avstanden til SNK vil bli lang til at det er realistisk å opprettholde dagens samarbeid. Dette er sentrale punkter som ikke tilsier at Himmelen er det beste alternativet som skoletomt.

Kulturminner:
Vi viser til vårt innspill i et orienteringsmøte om ny Stiklestad skole 13.11.2017, der vi fraråder å bruke Himmelen, pga. nærhet til gravfeltet på Hallem.

Vi opprettholder denne frarådningen. Dersom kommunen opprettholder Himmelen som alternativ, må vi vurdere å gå til innsigelse. Vi frykter at en skole med alt det innebærer av bygningsmasse, infrastruktur, og økt ferdsel og aktivitet kan virke utilbørlig skjemmende på de mange kulturminnene i nærområdet, og det vil også øke faren for (utilsiktet) skadeverk på kulturminnene.

Det må også påregnes arkeologiske registreringer av dette planområdet. Basert på de allerede kjente kulturminnene i og ved området, er potensialet for nye funn svært høyt, som igjen vil utløse behov for dispensasjonsbehandling. Dette vil trolig medføre utgravninger med betydelige kostnader.

Vannforvaltning:
Deler av området ligger innenfor nedslagsfeltet til Lekdalsvatnet, som er klausulert. Så vidt vi forstår utredningen er det lite aktuelt å sette opp nye byggverk i klausulert område. Det er viktig å unngå økt forurensning (f.eks. av gummigranulat fra idrettsanlegg o.l.) til Lekdalsvatnet.

Volhaugvegen mellom Lein og Vistvik.
Tomtealternativet er en del av et større sammenhengende jordbruksområde, og det er ikke opparbeidet gang- og sykkelveg fram til tomta i dag. Avstanden til SNK vil bli for lang til at det er realistisk å opprettholde dagens samarbeid. Tomtealternativet ligger i nærheten av Forbregd Lein barnehage.

Kulturminner:
I dette området må det påregnes arkeologiske registreringer. Basert på landskapsanalyse og kjente kulturminner rett utenfor planområdet og i nærområdet, er potensialet for nye funn høyt. I likhet med alternativ C Himmelen, kan dette utløse behov for dispensasjonsbehandling og utgravninger.

Vannforvaltning:
Deler av området ligger innenfor nedslagsfeltet til Lekdalsvatnet, som er klausulert. Så vidt vi forstår utredningen er det lite aktuelt å sette opp nye byggverk i klausulert område. Det er viktig å unngå økt forurensning (f.eks. av gummigranulat fra idrettsanlegg o.l.) til Lekdalsvatnet.

Vi ønsker Verdal kommune lykke til med videre arbeidet. Ta gjerne kontakt om dere har behov for nærmere opplysninger eller avklaringer.

Med vennlig hilsen

Vigdis Espnes Landheim
Seksjonsleder

Anne Caroline Haugan
Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Saksbehandlere:
Areal- og samfunnsplanlegging: Anne Caroline Haugan
Folkehelse: Guri Wist
Nyere tids kulturminnevern: Gunn-Hege Lande
Eldre tids kulturminnevern: Inger Marie Kimo
Vannforvaltning: Ingrid Hjorth
Idrett: Gisle Løseth

Kopimottakere:
FYLKESMANNEN I TRØNDELAG
NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
SAMEDIGGI / SAMETINGET
STATENS VEGVESEN REGION MIDT STEINKJER KONTORSTED

Verdal kommune

Kommentarer/tilleggsopplysninger til Miljøteknisk grunnundersøkelse ved tidligere Stiklestad planteskole. Høringsfrist 1.mai 2019

Grunnen til at jeg kommer med noen kommentarer/tilleggsopplysninger til denne grunnundersøklsen, er at undertegnede var bestyrer for Stiklestad planteskole i perioden 1965-1999, og var ansvarlig for plantevernbruken i denne perioden. Jeg har med interesse lest rapporten og tviler ikke på de resultatene som kommer fram der. Jeg kjenner igjen navnene på de fleste perticidene som er nevnt. Plantevernmidlene dvs ugras-sopp-og insektmidler, var nødvendig for å skaffe skogbruket sykdomsfrie og vitale skogplanter. Det ble heile tida brukt offentlig godkjente plantevernmidler, som også var vanlig å bruke i resten av landbruket. I 35-årsperioden opplevde jeg at noen plantevernmidler ble inndradt, mens det også kom nye midler. På alle plantevernmidlene vi brukte, var det alltid en trykt etikett som anviste hvordan midlene skulle brukes og hvordan tommemballsjen m.m. skulle håndteres. Jeg mener at disse anvisningene ble fulgt opp til enhver tid. Plantevernbruken på Stiklestad planteskole og alle andre skogplanteskoler, var som i resten av landbruket underlagt offentlig tilsyn.

Når det gjelder DDT så var dette et insektmiddel som **IKKE** ble brukt i planteskolen for å produsere ferdige skogplanter. Midlet ble **BARE** brukt til å beskytte de ferdigproduserte skogplantene mot gransnutebilleangrep på ferske hogstflater/planteplasser i skogen. Det var på slike plasser gransnutebillene gjorde skader på skogplantene. Det var skogbruket som ønsket plantene DDT-behandlet.Skogplanteskolene var pålagt å foreta denne behandlingen. Det var heile tida et alternativ med ubehandla planter for de skogeierne som ønsket det. Denne behandlinga var ingen ønskeoppgave for oss som måtte utføre dette arbeidet i planteskolen.

I rapporten under punkt 2.2 side 8 står det «nedgravde DDT-slam fra drift og rengjøring av mobile sprøyteanlegg». Det burde ha stått «både mobile og stasjonære anlegg, eller allerhelst etter ALL behandling med DDT.
Den omtalte «båtsprøyte» var en spesialsprøyte konstruert og utprøvd av Lanbruksteknisk institutt på Ås ca 1968. Hensikten var å få til en mer rasjonell og bedre behandling av plantene i stedet for «dyppemetoden» som var enerådende til da. I forhold til de vanlige åkersprøytene, så var denne konstruert til å sprøyte direkte på nederste stammedel der gransnutebillene angrep plantene i skogen. Allerede i 1968 var en skeptisk til at det ble sølt en del DDT på jorda under sprøytearbeidet, men Landbruksdepartemetets giftnemnd mente at sprøyta var så skånsom mot jorda, at den ble godkjent som behandlingsmetode ca 1970.

Det omtalte DDT-slammet som ble nedgravd i sør-vestre delen av planteskolearealet, ble gjort etter anbefaling av landbruksdepartementets giftnemnd i ca 1970. På denne tida var det ikke noe mottak for slikt avfall. Landbruksdepartemetets giftnemnd anbefalte oss å søke de stedegne helserådne om å godkjenne nedgravingsplass. Dette ble gjort, og ble godkjent i Verdal helseråd ca 1974. Nedgravingsområdet ble valgt fordi det var leirjord i området og at DDT binder seg svært godt til denne jordtypen. Dessuten ble området vurdert til at det var lite sansynlig at det ble bebyggelse der. Dybda på nedgravinga er mer enn 2 meter, og ble gjort for å unngå kollisjon med eventuell framtidig dreneringsgrøfting.

På side 9 i rapporten står det:» Det var anslått at sprøyta areal med DDT pågikk over et område på 6 dekar». Dette er feil og undertegnede vet ikke hvorfor dette tallet har kommet inn. Det var større arealer den såkalte «båtsprøyta» ble brukt på på 1970-tallet. Sprøytearealet per år var ikke så stort, og det forflyttet seg alt etter på hvilke jordstykker salgsplantene sto på. Fra ca 1975 begynte Stiklestad planteskole å produsere og levere pluggplanter. Det medførte at det ble mindre og mindre arealer som den såkalte «båtsprøyta» ble brukt på. Siste gang den ble brukt, mener jeg var ca 1980. Etter ca 1980 er det ikke sprøytet med DDT på jordene ved Stiklestad planteskole, og det er nå snart 40 år siden. Tidligere ble det sagt at nedbrytingstida på DDT kunne ta opptil 40 år, så etter dette skulle en tru at den difuse DDT-innholdet i planteskolejorda snart er borte.

På side 6 i rapporten står det:»DDT ble trolig brukt i veksthusene». Dette stemmer ikke. DDT ble aldri sprøytet på veksthusarealene. Dersom det er diffuse DDT-forurensninger der, må det ha skjedd før husene ble satt opp. Det var også svært lite sprøyting med andre planteværnmidler i veksthusene. På frilandsbedene som stort sett lå vest for det permanente veksthuset – område D – var det mere bruk for plantevernmidler. Men heller ikke der ble det sprøytet med DDT.Felles for all sprøyting på pluggplantene både inne i veksthusene og ute på frilandsbeddene var at en svært liten del av sprøyteveska kom ned på jorda. Skogplantene sto i pottebrett som var plassert tett i tett opp på sandbedene.

Når det gjelder analyseresultatene i tabell 6-1, så tviler jeg på om det høye kobbernivået på de 3 plassene har med planteskoledrifta å gjøre. I tabell 6-3, er det fire plasser det er høge verdier på Heksaklor-benzen. Tre av disse prøvene (117D – 118D -121D), ligger i følge kartet utenfor det mest intensive dyrkingsarealet for skogplanter. Prøve 12B ligger innenfor området der plasthusene sto. Det kan være naturlig forklaring på hvorfor Heksaklor-benzen-nivået er høgt på prøve 12B, men det må i så fall nærmere undersøkelser til.

Kommentarene/tilleggsopplysningene til miljøteknisk undersøkelser har jeg gjort for å klargjøre tidligere Stiklestad planteskole sin rolle i forhold til de difuse perticidrestene som De har funnet i den gamle planteskolejorda.Måten DDT-behandlingen ble gjort på, ble lagt med grunnlag i skriv fra Landbruksdepartementet giftnemd ca 1970.Sluttrapporten som Sæland Prosjekt har utarbeidet på vegne av

Statens forurensingstilsyn og Landbruks og matdepartementet, konkluderer med at DDT-behandlingen ved Stiklestad planteskole har vært tilfredsstillende.

Håper opplysningene ovenfor er til litt nytte når framtidige planer for deler av arealene ved tidligere Stiklestad planteskole eventuelt skal omdisponeres. Undertegnede ønsker ikke å delta i noen offentlig diskusjon om arealbruken o.l. ved den tidligere planteskolen.Jeg var i tvil om jeg skulle sende inn disse opplysningene til denne høringen. Har gjort det på privat initiativ.Håper å ha fått fram litt om den faktiske bruken av plantevernmidlene ved Stiklestad planteskole før 2003.

Volhaugen 29.april 2019
Georg Kjeldset

Fra: horingsuttalelse@fra-nettsiden.no
Sendt: 30.04.2019 21:43:45
Til: Postmottak Verdal
Kopi:

Emne: Horingsuttalelse
Vedlegg:

avsendernavn: Leif Johan Berg
epostadresse: ljober@online.no
tittel: Utredning lokalisering ny Stiklestad skole og Leksdal skole
uttalelse: Vi viser til horingsrunden på valg av ny skoletomt for nye Stiklestad skole i Verdal kommune. Verdal bondelag ønsker å benytte seg av horingsrunden med følgende innspill.
Vi registrer at det er fire hovedalternativer som er grunnlaget for horingen. Utvidelse av eksisterende skoletomt, som innebærer omdisponering av dyrkamark, den gamle planteskoletomta, som i dag ikke består av dyrka areal, men er dyrkbar, og to områder i underkant av 100 mål hver, som utelukkende er på fylldyrka arealer.
Verdal Bondelag mener at planteskoletomta skiller seg helt klart ut som det eneste farbare alternativet, selv om det er påvist forurenset grunn på deler av området- Ved å fjerne forurenset masse, og tilføre ny masse vil problemet kunne løses.
Verdal kommune har de siste årene omdisponert mye dyrka mark i forbindelse med sentrumsplanen, og det veldig mye dyrka mark tapt i forbindelse med E6-saken. Verdal kommune bør nå være restriktive i videre omdisponering av dyrka mark i årene framover. Der det finnes alternative tomtevalg, bør disse veie tyngst i valget.
Omdisponeringen av dyrka mark i så stor grad som Verdal kommune har gjort de siste årene, sender negative signaler til næringa. Landbruket er en viktig og sentral næring for Verdal kommune, og vi trenger de bøndene vi har igjen for å ha et livskraftig landbruk i bygda. Det er nå på tide at Verdal kommune viser moderasjon i omdisponeringen, og viser at vi nå skal ta vare på den dyrka marka vi har i kommunen.

Med hilsen
Verdal Bondelag
På vegne av styret
Leif Johan Berg

Fra: horingsuttalelse@fra-nettsiden.no
Sendt: 02.05.2019 00:39:55
Til: Postmottak Verdal
Kopi:

Emne: Høringsuttalelse
Vedlegg:

avsendernavn: Solena K. Myhre
epostadresse: semy@verdal.kommune.no
tittel: Tomtevalg til den nye Stiklestad og Leksdal skole
uttalelse: Elevene ved Leksdal skole likte best forslaget om eksisterende tomt på grunn av plassering, samarbeid med idretten og fordi den virker som den rimeligste tomta, der en får mest for pengene.
De likte også tanken på Himmelen og Planteskoletomta.

Høringsuttalelse – Utredning lokalisering ny Stiklestad og Leksdal skole, landbruk, naturforvaltning og miljø i Verdal kommune

Miljø:

Det er funn av plantevernstoffer i jorda på planteskoletomten. Dette er et forhold som kan rettes på jamfør rapport vedlagt høringen.

Skog:

Ingen av de fire tomtene berører skog i særskilt grad.

Dyrka jord:

Det er i hovedsak eksisterende tomt og deretter planteskoletomten som berører minst dyrka jord, slik at disse er å foretrekke. De to øvrige tomtene berører begge dyrka og dyrkbar jord i sin helhet og vurdere og ikke være særlig egnet mtp å bevare en ikke fornybar ressurs.

Konklusjon:

- Planteskoletomten er den som er mest egnet til skoleutbygging.
- Deretter vurderes eksisterende skoletomt som egnet.
- De to øvrige tomtene er etter en landbruks, naturfaglig og miljøvurdering uegnet til lokalisering av ny skole på grunn av at de berører dyrka og dyrkbar jord i sin helhet.

Landbruk, miljø og naturforvaltning Verdal kommune

Elevrådet ved Stiklestad Skole har tatt opp dette i sine klasser , og har etter dette kommet med følgende uttalelser om skoleutbyggingen.

Det er to alternativer som er aktuelle mener de.

Først og fremst ser de fordelene med plantskoletomta. Det er fordi det er god plass. Det ble også nevnt plass til stor fotballbane. Elevene blir ikke forstyrret når det forgår bygging sier de.

Ellers nevner noen stoffene i jorda som en ulempe. Dette må ordnes !

Noen snakket også om utbygging på nåværende tomt. Noen mener den er bedre fordi det er mer utsikt. Det er nærmere kulturhuset og bekken sier de !

Noen sier dette alternativet kan forstyrre elevene på skolen når det bygges !

Når det blir snakk om det beste forslaget så er ikke alle enige , noen synes det er vanskelig å finne ut hvilken tomt som er best. Noen mener det er vanskelig å gå for en tomt.

Men konklusjonen er allikevel at de aller fleste i elevrådet går for planteskoletomta. Plass til fotballbane er viktig sier de. Elevene blir ikke forstyrret når det jobbes der!

Noen snakker også om en lekeplass der mange kan møtes. De ønsker seg et stort lekeområde!

De vil sparke fotball på en stor bane !

Det kan derfor konkluderes med at planteskoletomta er er best pga plassen.

Det er uansett viktig at de får bort stoffene i jorda.

Erlend Norum

SWECO

TILLEGGSRAPPORT

Tilleggsutredning for lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets

Eksisterende skoletomt (A1-2) og Planteskoletomta (B1-2)

Kunde:	Verdal kommune
Prosjekt:	Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets
Prosjektnummer:	10206885
Dato:	05.08.2019

Rapporteringsstatus:

☐ Endelig

☒ Oversendelse for kommentar

☐ Utkast

Utarbeidet av: Stine Liaklev Bakkan Elisabeth Musum Mathisen Joanne Inchbald Ane Eva Lange	**Sign.:**
Kontrollert av: Torbjørn Sellæg	**Sign.:**
Prosjektleder: Stine Liaklev Bakkan	**Prosjekteier:** Geir Morten Hjelde

Revisjonshistorikk:

Rev.	**Dato**	**Beskrivelse**	**Utarbeidet av**	**Kontrollert av**

Sweco
Bomveien 13

NO-7725 Steinkjer, Norge
Telefon +47 74 16 07 50

www.sweco.no

Sweco Norge AS
967032271
Hovedkontor: Oslo

Stine Bakkan

Mobil +47 959 18 501
stine.bakkan@sweco.no

Innholdsfortegnelse

1 Bakgrunn 4
2 Eksisterende skoletomt (A1-2) 4
2.1 Tomtas størrelse/jordvern 6
2.2 Anleggsperiode 7
2.3 Arkeologiske registreringer 7
2.4 Grunnforhold 8
2.4.1 Bakgrunn 8
2.4.2 Tidligere undersøkelser 9
2.4.3 Vurdering av sikkerhet mot naturpåkjenninger 10
2.4.4 Tiltak for å redusere risiko og sårbarhet 12
3 Planteskoletomta (B1-2) 15
3.1 Forurensning 16
3.1.1 Begrensninger i bruk som følge av forurensning 16
3.1.2 Supplerende jordprøvetaking 17
3.1.3 Beregning av volum av masse som må fjernes 19
3.1.4 Tiltaksplan 20
4 Oppsummering – konsekvensvurdering 21
5 Faglig anbefaling 24
6 Referanser 25

1 Bakgrunn

Etter at utredningen for lokalisering av ny skole på Stiklestad har vært på høring, og kommunen og politikerne har hatt en gjennomgang, er det klart at Himmelen (C1-2) og Volhaugvegen-tomta (D1-2) ikke lenger er aktuelle alternativer for ny skole, med eller uten idrettsanlegg. Eksisterende skoletomt (A1-2) og Planteskoletomta (B1-2) er derfor alternativene som gjenstår. For å kunne fatte endelig beslutning ønsker Verdal kommune ytterligere undersøkelser av de gjenstående tomteforslagene for å belyse hva et endelig valg av tomt innebærer. Denne tilleggsrapporten blir derfor utarbeidet for å synliggjøre mulige konsekvenser som knytter seg til valg av tomt.

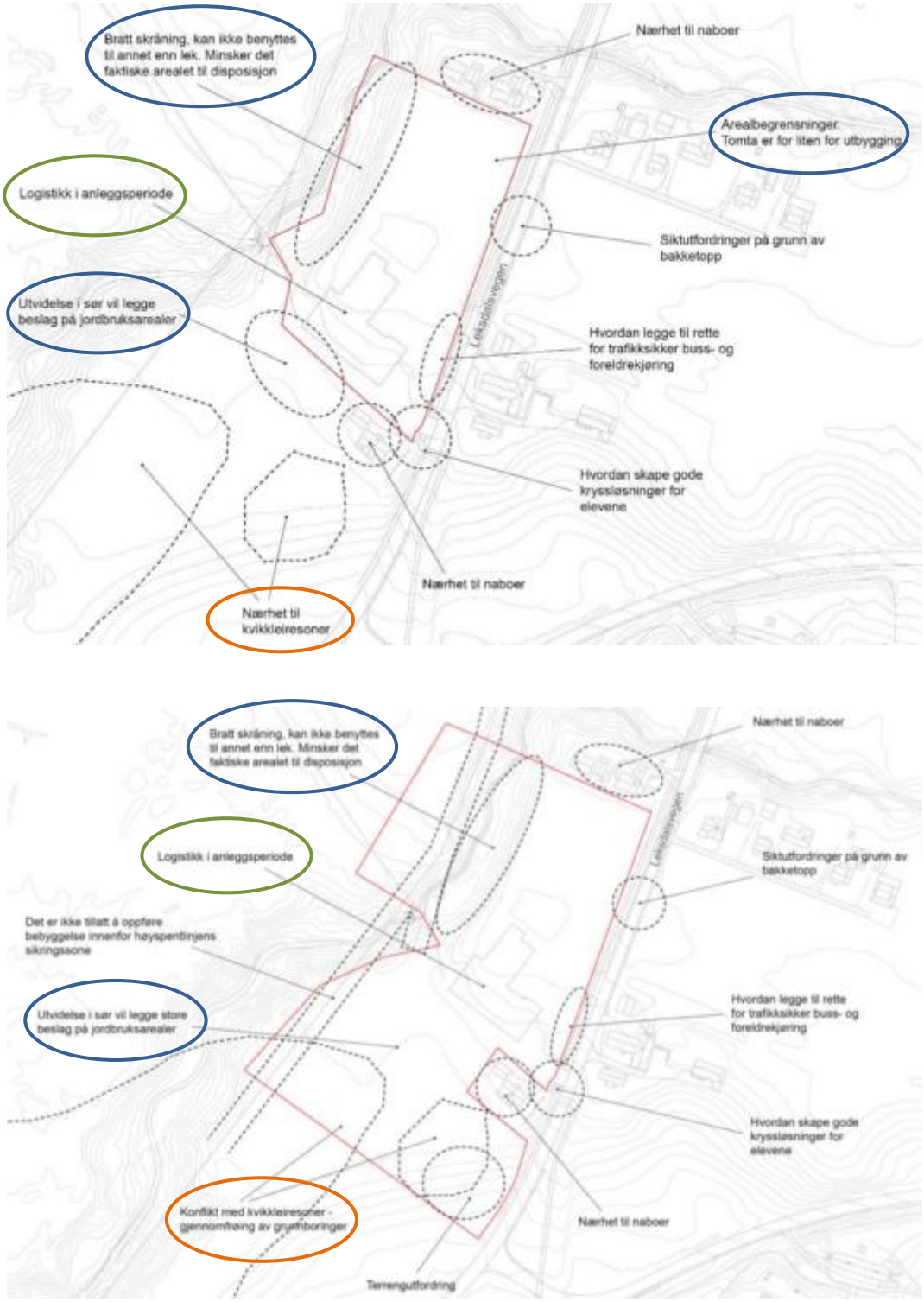
For å kunne gjennomføre videre utredninger uten å gå for detaljert til verks, er det tatt utgangspunkt i utfordringene som knytter seg til hver tomt, som ble definert i hovedrapporten «*Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets*» (Sweco, 2019). Utfordringene som skiller alternativ A fra alternativ B er fokusområder for tilleggsutredningen. Dette betyr at utfordringer som knytter seg til blant annet trafikksikkerhet og trafikkløsninger ikke blir vurdert her, da disse anses å være noen lunde de samme for begge alternativene.

2 Eksisterende skoletomt (A1-2)

Under er kartene fra avsluttende oppsummering i hovedrapporten (Sweco, 2019) hentet inn, og de viser utfordringene som ble definert for Eksisterende skoletomt. I større eller mindre grad gjelder de samme utfordringene for både alternativ A1 og A2 (med og uten idrettsanlegg). De fargede sirklene illustrerer hvilke utfordringer som utredes ytterligere i denne tilleggsrapporten:

- **Tomtas størrelse/jordvern**
- **Anleggsperiode**
- **Grunnforhold**

I tillegg til de definerte utfordringene, er det kommet inn en høringsuttalelse fra Trøndelag Fylkeskommune. Her uttaler Fylkeskommunen at det må påregnes arkeologiske registreringer i flere av alternativene, blant annet Eksisterende skoletomt. **Arkeologiske registeringer** vil derfor også være et tema som utredes.

Figur 1. Utfordringer som knytter seg til Eksisterende skoletomt. Øverste bilde viser alternativ A1, Eksisterende skoletomt med skole. Nederste bilde viser alternativ A2, Eksisterende skoletomt med skole og idrettsanlegg.

2.1 Tomtas størrelse/jordvern

I utredningsrapporten (Sweco, 2019) ble det konkludert med at Eksisterende skoletomt, slik den er i dag, er for liten til skole med og uten idrettsanlegg. Tomta er begrenset i alle retninger; Leksdalsvegen i øst, Brokskitbekken i vest, boliger i nord og dyrka mark i sør. Her må det en utvidelse til for å kunne realisere bygging av ny skole på tomta, enten det er med eller uten idrettsanlegg. Eneste mulige utvidelse er i sør ved å beslaglegge dyrka mark.

I høringsuttalelsene til utredningsrapporten uttaler Fylkesmannen i Trøndelag at etablering av ny skole kan anses som en samfunnsinteresse av stor vekt dersom behovet for ny skole er sterkt til stedet, og at dette kan være med på å veie opp mht. at det kan være riktig å akseptere at jordvernet til en viss grad må vike. Fylkesmannen påpeker likevel at det må søkes løsninger som beslaglegger så lite dyrka mark som mulig.

Fylkesmannen stiller seg noe annerledes til spørsmålet om å etablere idrettsanlegg i tilknytning til eventuell ny skole på Eksisterende skoletomt. Her påpekes det at idrettsanlegg ikke er av samme samfunnsinteresse som skole, og at Fylkesmannen stiller seg mer skeptisk til omdisponering av dyrka mark til dette formålet. I så fall må det undersøkes om gymsal, klatrehall og basishall kan slås sammen for å få en så effektiv arealutnyttelse som mulig. Fylkesmannen ønsker heller ikke å omdisponere dyrka mark til parkeringsformål når det finnes alternative løsninger i nærområdet (tilgjengelig parkeringsareal ved SNK).

Trøndelag fylkeskommune har også kommet med høringsuttalelser til utredningsrapporten. Ved eventuell etablering av ny skole på Eksisterende skoletomt tilrår Fylkeskommunen at ny skolebygning holdes i norddelen av tomta (der skolen ligger nå), og at lekearealer/ev. utomhusanlegg legges til sørdelen. Begrunnelser for dette er for å unngå å bryte siktlinja fra Stiklestad kirke til den naturlige ryggen som omkranser Stiklestad, og for å unngå at eventuelle bygninger skaper en unaturlig silhuett på toppen av denne ryggen.

Samtidig som Fylkesmannen og Fylkeskommunen har kommet med innspill som er noe motstridende i forhold til hverandre, er det i tillegg konkludert i utredningsrapporten at hvis det er ønskelig å få etablert en eventuell 11'er fotballbane med seks løpebaner (friidrettsanlegg) som en del av idrettsanlegget, må denne plasseres i forbindelse med utvidelsen i sør. Et slikt anlegg er såpass arealkrevende at det potensielt bare er én mulig plassering – i sør.

Med dette som utgangspunkt så er det tre innfallsvinkler som ligger til grunn:

- Fylkesmannen – Begrens omdisponeringen av dyrka mark så mye som mulig. Mer skeptisk til å omdisponere dyrka mark til idrettsformål og/eller parkering.
- Fylkeskommunen – Eventuell ny skolebygning bør holdes i nordenden av tomta. Dette betyr at noe av idrettsanlegget må bygges i sør.
- Utredningsrapport – 11'er fotballbane med seks løpebaner må anlegges i sør, på grunn av arealkrevende anlegg.

For å kunne benytte Eksisterende skoletomt til ny skole og idrettsanlegg, må det en utvidelse til. Det er tydelig at denne utvidelsen ikke kan være uendelig stor, og muligheten for et eventuelt nytt anlegg vil være begrenset av størrelsen på tomta og begrensningene som hører med omdisponering av dyrka mark. For å ta minst mulig av dyrka marka må det kompromisser til (hvis det er mulig mht. friidrettsanlegget). Tomta vil sette begrensninger på valg av løsning for skole og idrettsanlegg. Dette betyr at det vil bli utfordrende å få til den optimale løsningen for et eventuelt nytt anlegg på Eksisterende skoletomt, på grunn av tomtas størrelse og omkringliggende områder.

I et enda lenger fremtidig perspektiv, hvis det noen gang blir aktuelt med utvidelser eller behov for andre aktiviteter/bygninger på området, vil også mulighetene her bli begrenset. Hvis det bygges

skole (med eller uten idrettsanlegg), vil utnyttelsen av tomta nå sitt maksimale potensiale ganske raskt. Det vil ikke blir noe lettere å omdisponere mer av dyrka marka på et senere tidspunkt.

2.2 Anleggsperiode

Hvis ny skole, med eller uten idrettsanlegg, skal anlegges på Eksisterende skoletomt må undervisning opprettholdes underveis i anleggsperioden. Dette kan by på flere utfordringer.

Første utfordring er i hovedsak avhengig av valg av løsning for anlegget, spesifikt hvor det er ønskelig å bygge nytt skolebygg. Alternativene her er å enten bevare eksisterende skole, og opprettholde undervisning her, mens ny skole bygges. Dette forutsetter at det er ønskelig å etablere ny skole på et annet sted på tomta. Hvis det derimot er ønskelig å bygge ny skole på samme sted som den står i dag, er alternativet å sette opp en brakkerigg hvor undervisningen opprettholdes i anleggsperioden. Da kan det også tenkes at denne kanskje burde plasseres på en annen tomt, slik at elevene får bedre miljø rundt seg i skolehverdagen. En brakkerigg innebærer imidlertid mer flytting for elever og ansatte, samt at det kan bli en utfordring å finne en alternativ plassering.

I tilknytning til anleggsperioden vil det også oppstå en del støy og støv fra arbeidet som gjennomføres. Dette kan ha innvirkning på elevene og deres skolehverdag. Støy fra anleggsarbeidet er umulig å unngå, men det bør arbeides med å begrense det så mye som mulig.

Videre utfordringer i en eventuell anleggsperiode på Eksisterende skoletomt er at elevene vil miste mye av uteområdene sine når ny skole bygges, da mye av arealet vil disponeres til anlegg- og riggområde. Anleggsområdet må gjerdes inn, og det vil være opp til anleggsarbeiderne å avgjøre hvor stort anleggsområdet må være. For elevene sin del bør anleggsområdet begrenses og tilpasses så mye som mulig, slik at de får beholde noe av uteområdene. I denne sammenheng bør det undersøkes om det er alternative uteområder som kan benyttes midlertidig under anleggsperioden, evt. området rundt SNK.

En siste utfordring er elevenes sikkerhet i anleggsperioden. Bygging av ny skole og idrettsanlegg innebærer en del anleggstrafikk til og fra området. Trafikksikkerheten på området er allerede dårlig i forbindelse med dagens trafikkavvikling. Når bil, buss, gående og syklende ferdes på samme areal kan det lett oppstå farlige situasjoner. Hvis anleggstrafikken i tillegg skal benytte samme trafikkareal, vil trafikkavviklingen bli en enda større utfordring. Hvis det etableres idrettsanlegg, og tomta blir vesentlig utvidet i sør, kan det være en mulighet å anlegge separat trasé for anleggstrafikken. Dette vil da mest sannsynlig kreve omdisponering av mer dyrka mark. Dette er imidlertid noe som må vurderes nærmere om det skulle bli aktuelt.

2.3 Arkeologiske registreringer

I dag er det ikke registrert automatisk freda kulturminner i umiddelbar nærhet til Eksisterende skoletomt. Det ligger imidlertid flere kulturminner lenger sør for dagens Stiklestad skole. Nærmeste ligger omtrent 130 meter i luftlinje sør for Eksisterende skoletomt, mot Stiklestad kirke.

Dersom det skal bygges nytt anlegg på Eksisterende skoletomt, og området blir utvidet sørover, sier Trøndelag fylkeskommune i sin høringsuttalelse at det må påregnes en arkeologisk registrering av området. Den allerede store tettheten av kjente automatisk freda kulturminner på Stiklestad, bidrar til at potensialet for nye, hittil ukjente kulturminner under overflaten er stor. Fylkeskommunen mener at dette medfører at det må påregnes nye registreringer.

En arkeologisk registrering vil innebære en maskinell søkesjakting av dyrkamarka sør for eksisterende skole, der man åpner sjakter (2-3 m bredde, varierende lengde etter løpende vurdering) med gravemaskin, og med arkeologer til stede. Tidligere tiders inngrep og strukturer vil da vise seg som ulike flekker i undergrunnen, som arkeologene vil påvise og dokumentere. På bakgrunn av eventuell mengde og type funn må det vurderes om kulturminnene kan frigis gjennom dispensasjon, og om disse skal graves ut av Vitenskapsmuseet.

Et grovt anslag på tidsbruk på den arkeologiske registreringen vil være to arkeologer (feltleder + assistent) i 1 uke, dvs. 75 timer. I tillegg kommer tidsbruk for forarbeid, rapportutarbeidelse og kostnader til kost, leiebil, funnhåndtering og C14-prøver. Her bør det beregnes kostnader for 120 000 – 200 000,-. Ytterligere kostnader tilkommer ved funn av kulturminner og evt. dispensasjon og utgraving blir aktuelt.

2.4 Grunnforhold

En utvidelse av Eksisterende skoletomt i sør vil komme i konflikt med registrerte kvikkleiresoner (SVV kvikkleiresone og kvikkleiresone 559). For å kunne etabler skole med eller uten idrettsanlegg må det i første omgang utføres grunnundersøkelser på området. Hvis skolen og/eller idrettsanlegget etableres på et registrert kvikkleireområde må det utføres utvidede grunnboringer for å kunne dokumentere områdets stabilitet.

Ifølge NGU er det også svært stor mulighet for å finne marin leire, herunder kvikkleire på området. Marin leire er områder med hav- og fjordavsetninger, ofte med svært finkornet marineavsetninger, herunder leire og kvikkleire (NGU, 2019). For å sikre at eventuell fremtidig bebyggelse ikke blir ødelagt av blant annet setninger, anbefales det også å foreta grunnundersøkelser. Dette er for å sikre at løsmassene under terrengoverflaten ikke er sprøbruddmaterialer. Grunnundersøkelsene må også inkludere skråningene, som grenser opp mot området. På denne måten dannes en oversikt over om det er behov for tiltak og tiltakenes omfang.

2.4.1 Bakgrunn

Med utgangspunkt i de skisserte konseptuelle løsningene i hovedrapporten (Sweco, 2019) ser vi at det er behov for en nokså stor utvidelse i sør hvis det skal etableres skole med idrettsanlegg på området. Størrelsen på utvidelsen er i første omgang estimert til ca. 15 000 m^2. Dette vil selvfølgelig avhenge av valgt løsning.

Stiklestad ligger 40 moh. Og den største delen av området er relativt flatt på ca. 37-38 moh. Helningen øker til 1:9 fra kote +37 mot sør. Terrenget flater ut til 1:25 fra kote +31 til +27 mot Stiklestad kirke i sør.

Brokskitbekken ligger ca. 45 m vest for Eksisterende skoletomt. Brokskitbekken ligger i en ravine med skråningshøyder på begge sider på ca. 5 m. Maksimum vannstand er vurdert til 2-3 m i henhold til NVEs hjemmeside. Området rundt bekken er ikke markert som aktsomhetsområde for flom.

Den mest sårbare bebyggelsen ligger ca. 20 m sør for eksisterende skole. Andre bygninger på motsatt side av Leksdalsvegen, ligger utenfor kvikkleiresoner.

Sør for eksisterende skole, ligger flere registrerte kulturminner, som også må hensyntas.

Figur 2. Kartet viser avgrensning for mulig utvidelse i forbindelse med Eksisterende skoletomt. Kartet viser også høydekurvene i området.

2.4.2 Tidligere undersøkelser

Det er registrert to kvikkleiresoner som en eventuell utvidelse av Eksisterende skoletomt kan komme i konflikt med; kvikkleiresone 559 og SVV kvikkleiresone.

Grunnundersøkelser i forbindelse med ny Rv. 759 (SVV kvikkleiresone)

Det ble foretatt grunnundersøkelser langs Brokskitbekken i 1997 (Se vedlegg 2). I området innenfor skråningstoppen, profil 100-500, viste undersøkelsene bløt og middelsfast kvikkleire (Su=20-25 kPa) fra 6-7 meters dybde. Siltig leire med noe høyere fasthet under et tørrskorpelag på 1-2 m er registrert over dette nivået. Boringene utført i bunnen av bekkedalen viste leire med noe høyere fasthet (Su= 30-40 kPa). Leire ble beskrevet som lite sensitiv, men ikke som kvikkleire, selv om det ikke kan utelukkes at det er kvikkleire i deler av bekkeleiet (Statens vegvesen, 2006).

Det ble vurdert at bekkens erosjon hadde ført til lokale utglidninger og overflateglidninger ned mot bekken, og at dette vil fortsette så lenge Brokskitbekken ikke er erosjonssikret.

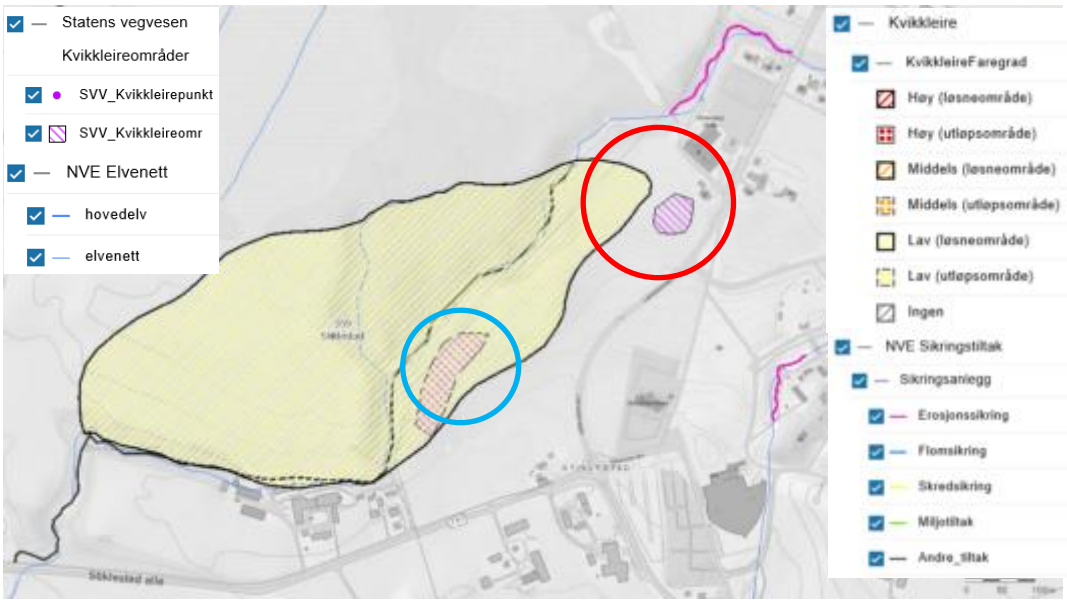
Videre ble det registrert en kvikkleirlomme sør for eksisterende skole (se figur 3). Boringer sør for eksisterende skole (profil 650-700) viste bløt- og kvikkleire fra 3 meters dybde. For å ikke forstyrre områdestabiliteten på daværende tidspunkt, ble veien løftet 1-1,5 m, da skjæring ikke ble tillatt i forbindelse med fremføring av ny vei (Statens vegvesen, 2006). Det presiseres i gjennomført grunnundersøkelsen at kvikkleirelommen sør for eksisterende skole ikke bør berøres, med fare for å forstyrre områdestabiliteten, som igjen kan føre til utglidninger og skred. Denne kvikkleirelommen må hensyntas i arbeidet med ny skole.

Kartlegging av områder med potensiell fare for kvikkleirekred (Kvikkleiresone 559)

Kartlegging av områder med fare for kvikkleirekred ble foretatt i 1994 av NGI (NGI, 1994). Stiklestad var blant områdene som ble kartlagt. Det er noe usikkert om avgrensningen av kvikkleiresone 559 er en avgrensning som henger igjen fra tidligere, det finnes ingen dokumentasjon og begrunnelse for avgrensningen. Dette er en stor kvikkleiresone (se figur 3), men avgrensningen er meget usikker.

Kvikkleire per definisjon er en leire som i omrørt tilstand har omrørt skjærfasthet $c_{u,r} \leq 0{,}5$ kPa (NVE, 2014). Boring nr. 59 datert 19.06.1980 på Stiklestad, som NGI viser til i sin rapport, viste skjæringsfasthet på nesten 0 kPa fra 2-3 meters dybde til 12-13 meters dybde (se vedlegg 3). Dette antas dermed å være kvikkleire.

En kvikkleiresone kan i teorien utvaskes/utdreneres sakte over tid. NGIs rapport med utarbeidet i 1994, med utgangspunkt i en boring som ble gjennomført 19.06.80. Dette betyr at det er usikkerhet knyttet til denne kvikkleiresonen, både med tanke på sensitivitet og utstrekning, og det vil være behov for nye og oppdaterte undersøkelser.

Figur 3. Rød sirkel markerer kvikkleiresonene en eventuell utvidelse av Eksisterende skoletomt vil berøre. Gul skravur viser «kvikkleiresone 559» og lilla skravur viser SVV kvikkleiresone. Blå sirkel markerer registrerte kulturminner innenfor kvikkleiresonen. Kartkilde: NVE.

2.4.3 Vurdering av sikkerhet mot naturpåkjenninger

Identifikasjon av uønskede hendelser

Det har vært observasjoner av erosjon langs Brokskitbekken (Statens vegvesen, 2006), og flere observasjoner av erosjon fra Brokskitbekken gjør at sannsynligheten for at det kan skje områdeskred er stor. Kvikkleireskred kan utløses av lokale utglidninger fra en elv, især i et område med jordarter med sprøbruddsegenskaper. Lokale utglidninger kan forekomme som følge av svekket skråningsstabilitet på grunn av erosjon og utstrekning av slike lokale utglidninger begrenser seg normalt til skråninger, men kan utarte seg til områdeskred. Områdeskred kan strekke seg lenger enn kvikkleiresonen (NVE, 2014).

I tilfeller av kvikkleireskred kan utvidelsen av Eksisterende skoletomt i sør bli komplett skadet av hendelsen. I verste fall kan skredet strekke seg opp til eksisterende skole og forårsake alvorlige konsekvenser. Sikringssonene som ligger innenfor kvikkleiresonen vil bli dratt med i skredet.

Kvikkleirekred kan utløses av forstyrring i terreng. Menneskelige inngrep kan medføre skred utenfor området for selve inngrepet, eksempelvis som følge av skjæringer, fyllinger, grøfter og lignende (Statens vegvesen, 2006).

Regler og klassifiseringer

Tiltaket som er vurdert i utvidelsen sør for Eksisterende skoletomt, er skole med idrettsanlegg. En skole med idrettsanlegg innebærer store ansamlinger av mennesker på et og samme sted, og setter dermed tiltaket i konsekvensklasse CC3 (se tabell 1):

Tabell 1. Definisjoner av konsekvensklasser i henhold til Eurokode 8 (Norsk standard, 2014).

Konsekvens-klasse	Beskrivelse	Eksempler på bygg og anlegg
CC3	**Stor** konsekvens i form av tap av menneskeliv, *eller* **svært store** økonomiske, sosiale eller miljømessige konsekvenser	Tribuner, offentlige bygninger der konsekvensene av brudd er store (f. eks. en konserthall)
CC2	**Middels** stor konsekvens i form av tap av menneskeliv, **betydelige** økonomiske, sosiale eller miljømessige konsekvenser	Boliger og kontorbygg, offentlige bygninger der konsekvensene av brudd er betydelige (f. eks. et kontorbygg)
CC1	**Liten** konsekvens i form av tap av menneskeliv *og* **små eller uvesentlige** økonomiske, sosiale eller miljømessige konsekvenser	Landbruksbygninger der mennesker vanligvis ikke oppholder seg (f. eks. lagerbygninger, drivhus)

Skole med eller uten idrettsanlegg havner begge i tiltaksklasse K4 for områdestabilitetsvurderinger, som er den klassen med høyeste områdestabilitetskrav (se tabell 2).

Tabell 2. Tiltakskategorier der det er nødvendig å identifisere, avgrense og evaluere hele faresonen (NVE, 2014).

Tiltakskategori	Faregrad før utbygging		
K4: Tiltak som medfører større tilflytting/personopphold enn tiltak i K3 samt tiltak som gjelder viktige samfunnsfunksjoner. Eksempler er mer enn to eneboliger/fritidsboliger, rekkehus/boligblokk, bolig- og hyttefelt, skole og barnehage, sykehjem, større næringsbygg, kontorbygg, idretts- og industrianlegg, større utendørs publikumsanlegg, lokale beredskapsinstitusjoner	Lav	Høy	Høy
	Stabilitetsanalyses som dokumenterer: a) Sikkerhetsfaktor for områdestabilitet F ≥ 1,4 *eller* b) Forbedring hvis F < 1,4		Stabilitetsanalyses som dokumenterer: a) Sikkerhetsfaktor for områdestabilitet F ≥ 1,4 *eller* b) Vesentlig forbedring hvis F < 1,4

Gjeldende området skal dermed vurderes for områdestabilitet med dokumenterte geotekniske parametere, og kravet til sikkerhetsfaktoren mot ras må være 1,4 for tiltaksklasse K4. Hvis denne sikkerhetsfaktoren ikke er oppnådd basert på grunnundersøkelser og vurderinger, må det gjennomføres tiltak for å «vesentlig forbedre» områdestabiliteten før tiltaket kan gjennomføres.

Sikkerhetsfaktoren angir en beregnet verdi for forholdet mellom stabiliserende krefter og drivende krefter langs en potensiell glideflate. Beregnet sikkerhetsfaktor påvises av usikkerhet i verdier for jordas mekaniske egenskaper, romvekt og poretrykksforhold, samt usikkerhet i selve terrengmodellen og beregningsmodellen.

På nåværende tidspunkt vil det imidlertid ikke være hensiktsmessig å beregne sikkerhetsfaktoren, da Sweco vurderer eksisterende boreprofiler fra NGI til å være mangelfull. Det må gjennomføres nye boringer før sikkerhetsfaktoren kan beregnes.

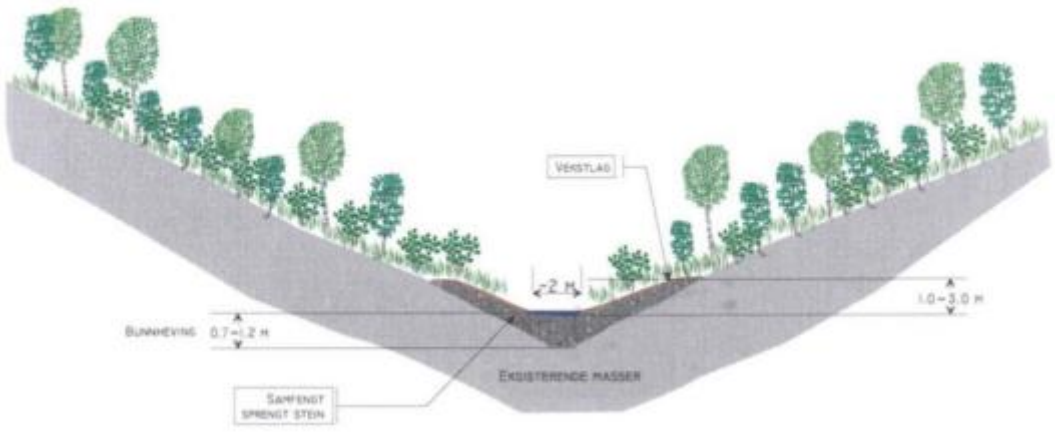
2.4.4 Tiltak for å redusere risiko og sårbarhet

Hvis sikkerhetsfaktoren på 1,4 ikke oppnås, og det blir bestemt av skole med idrettsanlegg skal bygges på området hvor SVV har registrert kvikkleiresone, må det iverksettes tiltak for å bedre områdestabiliteten, og dermed minske faren for skred. Det finnes imidlertid flere mulige tiltak som kan gjennomføres for å redusere risiko og sårbarhet i forbindelse med kvikkleiresoner.

Erosjonssikring

Lokale overflateutglidninger kan skje i alle materialtyper, og ikke alle lokale skred kan utvikle seg til områdeskred. Ved å erosjonssikre Brokskitbekken forhindres ytterligere utglidninger, som hver gang svekker nåværende skråningsstabilitet. Deler av området som er aktuelt for utvidelse av Eksisterende skoletomt er registrert som et kvikkleireområde. Hvis lokale utglidninger kommer i kontakt med sprøbruddmaterialer er muligheten stor for at det utvikler seg til områdeskred.

Erosjon blir forårsaket av overvann eller vassdrag. NVE har vurdert maksimum vannheving for Brokskitbekken til 2-3 m. Brokskitbekken kan erosjonssikres ved bunnheving og med maksimum vannheving i betraktning for å forhindre ytterligere lokale utglidninger. For å utelukke kvikkleirelommer langs Brokskitbekken anbefales det å gjennomføre grunnundersøkelser også langs bekken, da etablering av skole med idrettsanlegg kan komme i nærheten av bekken.

Figur 4. Prinsippskisse for erosjonssikring av Brokskitbekken. URL: https://www.verdal.kommune.no/Global/Politikk/2018/vedlegg/ps18_sak086_vedl3.pdf

Topografisk endring

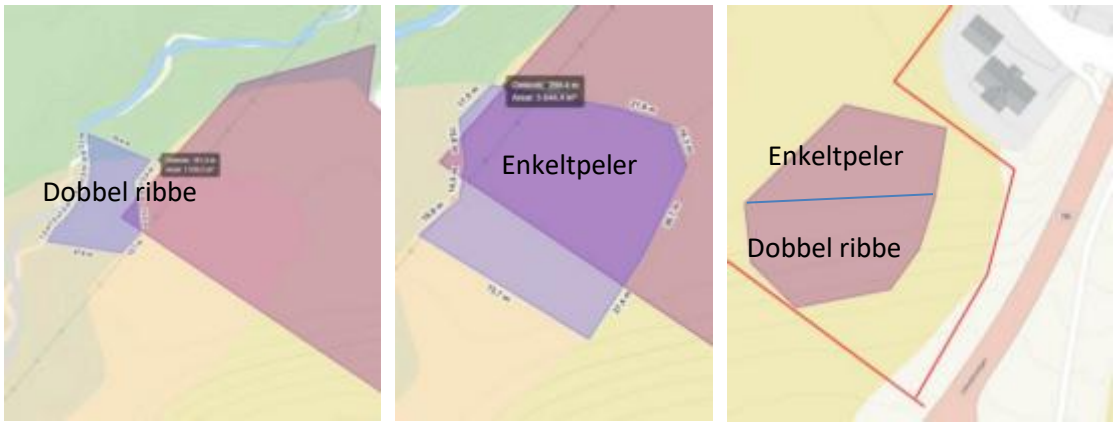
Områdestabiliteten kan også forbedres ved å endre topografien i området, som å senke helninger og høydedrag. Dette er midlertid vanskelig å få gjennomført på grunn av kulturminnene i området. Kulturminnene kan ikke berøres, med mindre kommunen har dispensasjon og får gravd ut kulturminnene. Kulturminnene ligger i en potensiell utløpssone for kvikkleiren, og for å endre topografien blir kulturminnene berørt. Topografiske endringer vurderes derfor som uaktuelle i denne omgang.

Kalkpeler

Et alternativ for å forbedre områdestabiliteten er grunnforsterkning. Grunnforsterkning kan gjøres ved etablering av kalksement-peler. Blanding av kalk og sement blandes inn i grunnen ved hjelp av visp. Dette gir grunnen en fasthetsøkning som bedrer egenskapene med hensyn til setninger, stabilitet og vibrasjoner. Kalkpeler anvendes mest for å øke jordens bæreevne og til å bedre stabiliteten i naturlige skråninger. Kalkpeler kan også installeres som forsterkning av fundamenter.

Da kalkpeling kan være et realistisk alternativ hvis det viser seg at sikkerhetsfaktoren ikke er god nok og at topografisk endring er uaktuelt, er det satt opp et kostnadsestimat for denne typen tiltak (se tabell 3 og 4). På nåværende tidspunkt er det valgt å ta utgangspunkt i å bruke enkeltpeler for de delene av området som er flate og dobbel ribbe for skråninger.

Det gjøres oppmerksom på at kostnadsestimatet er kun basert på tall hentet fra artikkelen «Grunnforsterkning med kalksement». Ved bruk av andre firmaer er det sannsynlig at man kan innhente andre priser for installering av kalkpeler. Kostnadsberegningene er grove, da det er flere andre faktorer som også spiller inn på total kostnad; blandingsforhold, senteravstand mellom peler, lengde på peler, løsmassetype, vanninnhold i løsmassene, pelingsmetode (enkeltpel, enkel ribbe, dobbel ribbe, gitter, blokk). I og med at det ikke er gjennomført grunnundersøkelser på området på dette tidspunktet, er det også stor usikkerhet knyttet til tallene som er benyttet i kostnadsberegningen. Kostnadsestimatet er kun veiledende. Så fort grunnundersøkelsene er gjennomført har man mer nøyaktige tall å ta utgangspunkt i.

Figur 5. Installering av enkeltpeler og dobbel ribbe. Arealmarkeringene er ikke presise og er kun tegnet inn som hjelpemiddel for beregning av kostnader ved installering av kalkpeler. Mer nøyaktig avgrensning må vurderes på en senere tidspunkt i prosessen.

Tabell 3. Kostnadsberegninger med forskjellige pelelengder og pelemetoder.

	Areal (m^2)	**Lengde (m)**	**Diameter (m)**	**Peling**	**Pel (kr/m)**	**Massestabilisering (kr/m^3)**	**Estimert kostnad for peling (kr)**
Kvikkleiresone SVV	1200	4	0,6	Dobbel ribbe	75	150	450 000
					100	300	900 000
		5			75	150	562 500
					100	300	1 250 000
	1020	4		Enkeltpel	75	150	306 000
					100	300	408 000
		5			75	150	382 500
					100	300	510 000
«559 Stiklestad»	5500	8	0,6	Dobbel ribbe	75	150	3 300 000
					100	300	4 400 000
		11			75	150	4 537 500
					100	300	6 050 000
	1575	8		Enkeltpel	75	150	1 181 250
					100	300	2 362 500
		11			75	150	1 624 200
					100	300	3 248 450

Tabell 4. Kostnader for installering av peler mellom:

SVV sone	Billigst	Dyrest	«559»	Billigst	Dyrest
4 m	756 000 kr	1 3008 000 kr	8 m	4 481 250 kr	6 762 500 kr
5 m	945 000 kr	1 635 000 kr	11 m	6 161 719 kr	9 298 438 kr

Ved valg av korte peler (4 m og 8 m) vil prisen variere mellom 5,2 – 8 mill. Ved valg av lengre peler (5 m og 11 m) vil prisen variere mellom 7 – 11 mill. Grunnundersøkelser, som må gjennomføres i forkant av dette, vil koste mellom 300 000 – 500 000 kr avhengig av hvor stor utvidelsen av Eksisterende skoletomt blir.

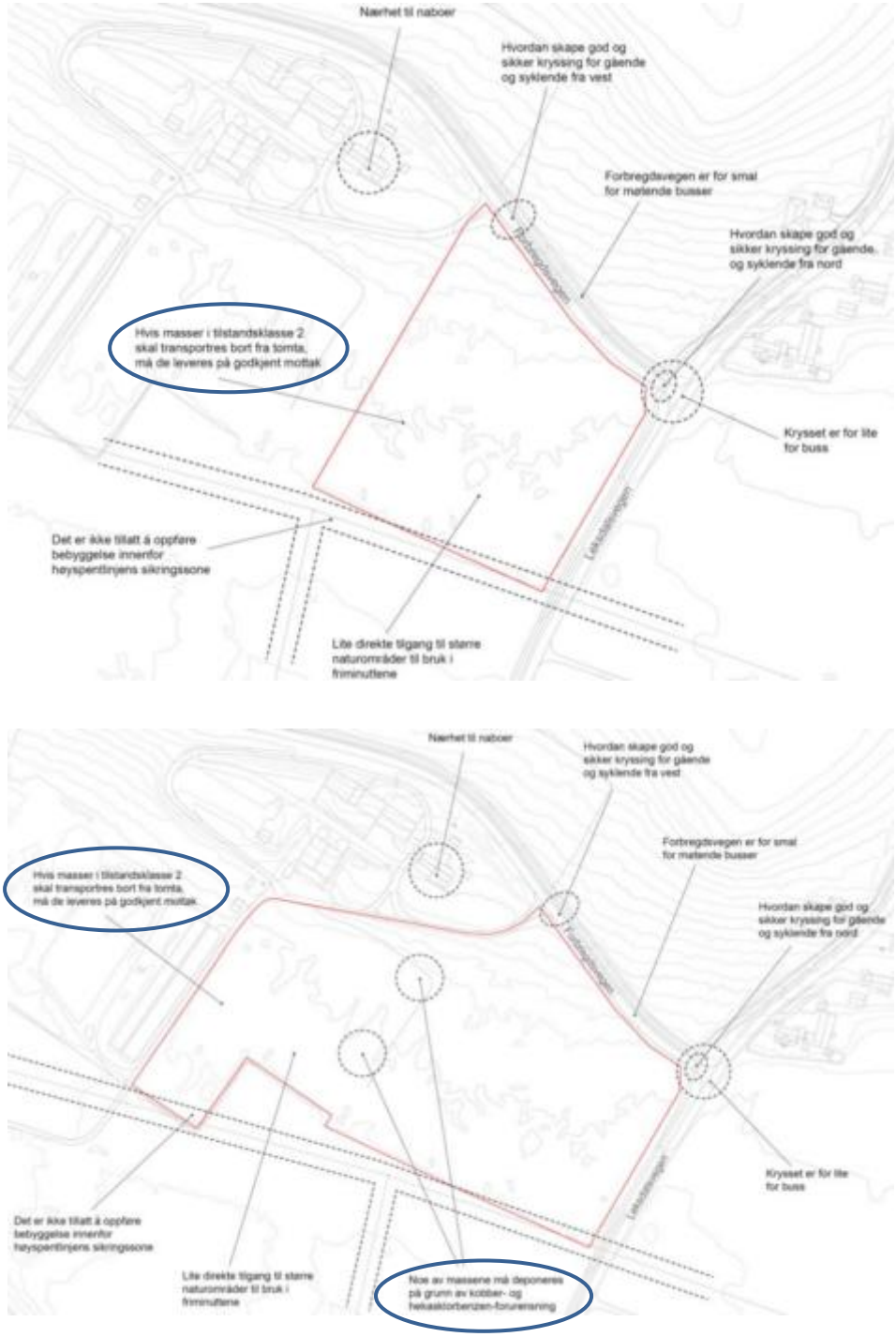
Kostnadene dekker kun de kjente registrerte kvikkleiresonene. Ved funn av eventuelle andre kvikkleireområder, må det foretas nye beregninger.

Den foreløpige konklusjonen i forbindelse med grunnforholdene er at hvis det gjennomføres en grundig grunnundersøkelse av området tilknyttet Eksisterende skoletomt, og at Brokskitbekken erosjonssikres *kan* området bli egnet til å etablere ny skole, med eller uten idrettsanlegg.

3 Planteskoletomta (B1-2)

Kartene under viser utfordringene som ble definert for Planteskoletomta. I større eller mindre grad gjelder de samme utfordringene for både alternativ B1 og B2 (med og uten idrettsanlegg). De fargede sirklene illustrerer hvilke utfordringer som utredes ytterligere i denne tilleggsrapporten:

- **Forurensning**

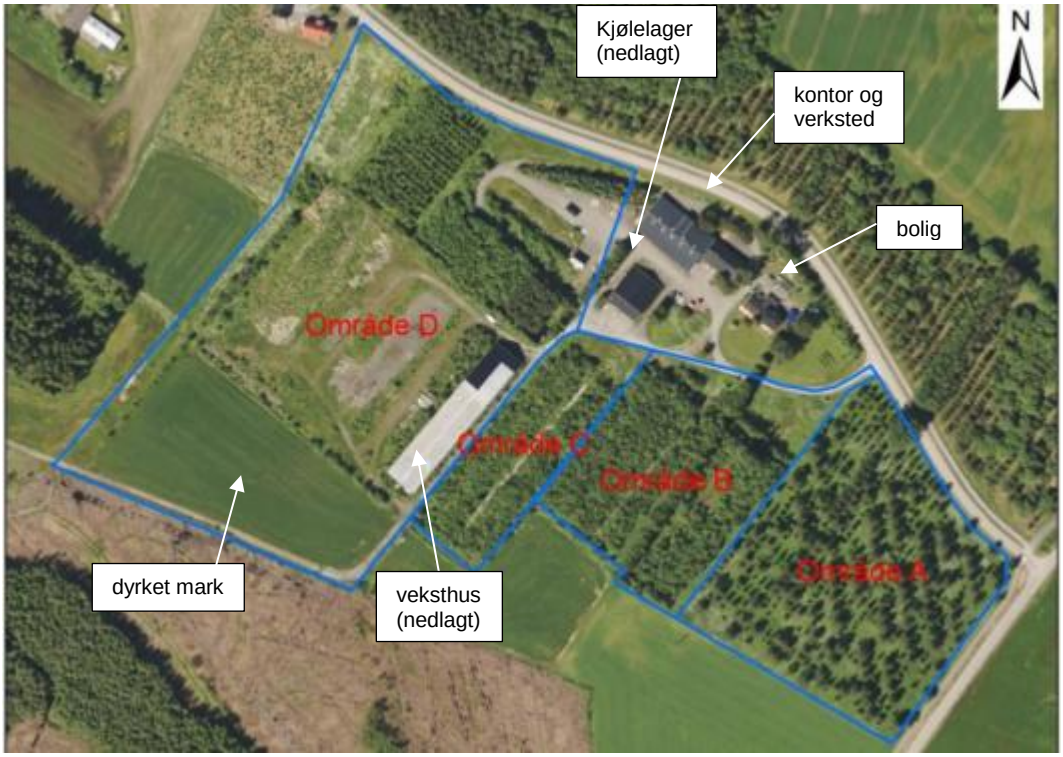

Figur 6. Utfordringer som knitter seg til planteskoletomta. Øverste bilde viser alternativ B1, Planteskoletomta med skole. Nederste bilde viser alternativ B2, Planteskoletomta med skole og idrettsanlegg.

3.1 Forurensning

Det henvises til tidligere rapport om miljøtekniske grunnundersøkelser ved Planteskoletomta, utarbeidet i forbindelse med hovedrapporten (Sweco, 2019). Rapporten inkluderer utførte feltundersøkelser i august og november 2018, hvor jordprøvetaking ble gjennomført i totalt 47 ulike prøvepunkter. I rapporten gjennomgås tomtas bakgrunn, beliggenhet, geologiske- og hydrogeologiske forhold, samt vurderingsgrunnlaget, analyseresultatet av prøver og nåværende forurensningssituasjon. Undersøkelsene påviste lett forurensning med rester av plantevernmidler over store deler av undersøkelsesområdet, samt mer lokalisert moderat forurensing av kobber.

Det tidligere undersøkelsesområde består av fire delområder som vist i figuren under. I videre undersøkelser er område A vurdert benyttet til skole, mens område B og C vurderes til idrettsanlegg. Område D utelukkes i denne omgang.

Figur 7. Oversiktskart. Undersøkelsesområdet deles i fire delområder som vises med blå linje. Kartkilde: Kartverket, Geovekst og kommune – Geodata AS.

3.1.1 Begrensninger i bruk som følge av forurensning

Av påviste forurensninger er det heksaklorbenzen og kobber som er funnet i område B i konsentrasjoner som overskrider helsebasert akseptkriterium (Sweco, 2019). Alle andre pesticider og forurensninger som er funnet er under helsebaserte akseptkriterier og utgjør dermed ingen vesentlig helserisiko. Dersom området skal benyttes til skole og idrettsanlegg, må masser forurenset med heksaklorbenzen og kobber fjernes.

Foreløpig prøvetaking gir ikke godt nok grunnlag til kartlegging av hvilke områder som er «rene» og «urene» med tanke på forurensning. Dette vil bli tydeligere etter at supplerende jordprøver for område A, B og C er tatt og analysert. Deretter får vi avgrenset forurensningsområdene mer nøyaktig.

Når det gjelder område D, frarådes spising av grønnsaker, frukt og bær som har vokst på området, på grunn av heksaklorbenzen-forurensningen. Uten tiltak bør område D brukes kun til aktiviteter der plukking og spising av bær kan utelukkes. Annen bruk av- eller opphold i området anses derimot å ikke utgjøre vesentlig helserisiko.

3.1.2 Supplerende jordprøvetaking

Dersom område D utelukkes fra videre vurdering som mulig skoletomt, reduseres aktuelt tomteareal fra 105 000 m^2 til 47 000 m^2. Fordelene med dette er et betydelig mindre volum med forurensende masser som eventuelt må fjernes, samt at færre supplerende overflateprøver må tas.

Før endelig utarbeiding og gjennomføring av tiltaksplan kreves et totalt antall av 63 overflateprøver for et samlet tomteareal på 47 000 m^2, hvilket tilsvarer arealet på område A, B og C. Foreløpig er 25 overflateprøver gjennomført innenfor disse områdene. Dette betyr at et omtrentlig antall av 38 supplerende overflateprøver av jorda må tas for å nå Miljødirektoratets krav om prøvetetthet, sammenlignet med ca. 70 tilleggsprøver dersom område D inkluderes. Supplerende overflateprøver i henhold til Miljødirektoratets krav må gjennomføres før tiltak kan settes i gang på områdene.

De resterende prøvene er et verktøy for å kunne avgrense allerede påvist forurensning som må fjernes. I figur 8 er det vist et forslag til nye prøvepunkter, hvorav disse er fordelt slik:

- Område A: 16 Prøver
- Område B: 16 prøver
- Område C: 6 prøver

Dersom man velger å gå for skole uten idrettsanlegg på område A, blir gjeldende areal 23 000 m^2. For dette arealet blir kravet om prøvetetthet endret til totalt 39 prøvepunkter, hvorav 29 supplerende overflateprøver gjenstår.

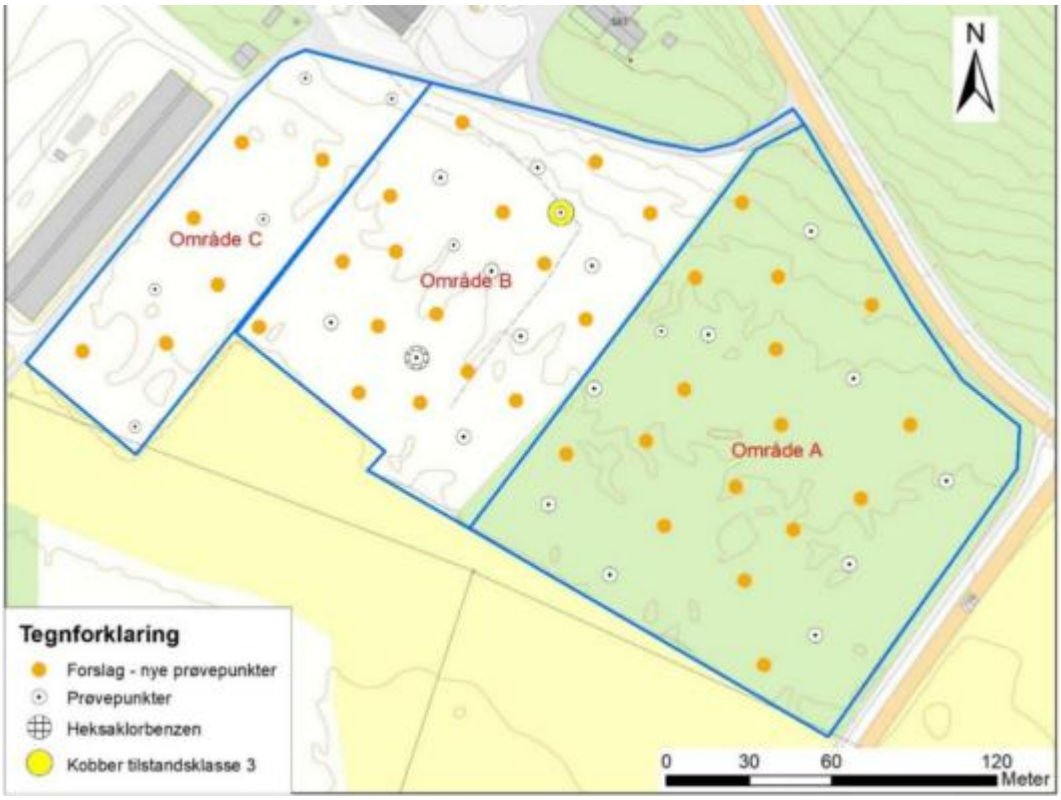
Vi påpeker at kravet om prøvetetthet endres etter hvilke areal som vurderes sammen som et område, jfr. veileder for «Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn». Mindre arealer vil dermed ha krav om høyere prøvetetthet for å sikre at man treffer på eventuelle forurensningspunkter. Dersom område B og C utelukkes eller inkluderes på et senere tidspunkt, endres altså antall prøvepunkt for område A, samt fordelingen av prøvepunkt slik det er illustrert i figur 8.

Supplerende jordprøvetaking oppsummeres i Tabell 5. Etter vår vurdering ser vi at et antall av 38 supplerende overflateprøver samlet for område A, B og C er tilstrekkelig selv om det i første omgang velges å gå videre bare med område A, skole uten idrettsanlegg. Det vil si at hvis det gjennomføres 39 overflateprøver totalt på område A, hvorav 29 er gjenstående overflateprøver (prøvetetthet for område A), kan det fortsatt være tilstrekkelig å gjennomføre 63 overflateprøver totalt for område A, B og C. Her vil da et antall av 9 prøver være gjenstående overflateprøver som gjennomføres på område B og C, hvis det blir aktuelt med et eventuelt idrettsanlegg på et senere tidspunkt. Om dette er tilstrekkelig avgjøres likevel til syvende og sist av forurensningsmyndighet.

Antall overflateprøver er også et foreløpig anslag, og det påpekes at antallet kan endres etter hvilke funn som blir gjort på området. For overflateprøver på området A fordrer at den tetteste beplantningen på området fjernes. Per i dag er det ikke mulig å komme til med graveutstyr for å ta de nødvendige prøvene.

Tabell 5. Areal, totalt antall overflateprøver, foreløpig antall overflateprøver og gjenstående antall overflateprøver for område A, og område A, B, C. Krav til overflateprøver i henhold til veileder for «Helsebaserte tilstandsklasse for forurenset grunn»

	Areal (m^2)	Totalt antall overflateprøver	Foreløpig antall overflateprøver	Gjenstående antall overflateprøver
Område A	23 000	39	10	29
Område A, B, C	47 000	63	25	38

Figur 8. Område A, B og C med påvist forurensning, tidligere benyttede prøvepunkter, samt forslag til nye prøvepunkter. Kartkilde: Kartverket, Geovekst og kommune – Geodata AS.

Kostnadene som knytter seg til supplerende prøvetaking, varierer noe avhengig av hvilken løsning man velger å gå for. Er det ønskelig å kun gå videre med område A, med utgangspunkt i et antall av 29 gjenstående overflateprøver, vil kostnadene ligge på ca. 150 000,- eks. mva. Hvis det er ønskelig å gå videre med hele området (A, B og C), med utgangspunkt i et antall av 38 gjenstående overflateprøver, vil kostnadene ligge på ca. 200 000,- eks. mva. Disse kostnadene inkluderer feltarbeid (prøvetaking i 3 dager), kjemiske analyser på jordprøvene, miljørisikovurdering, samt rapportering. Dette baseres på kjemiske analyser av overflateprøver (0-0,5 m) fra alle prøvepunkt, samt dypere prøver av litt under halvparten)

Det som ikke er inkludert i disse kostnadene er kabelpåvisning, leie av gravemaskin og maskinfører, samt fjerning av beplantning på område A.

3.1.3 Beregning av volum av masse som må fjernes

De resterende jordprøvene vil gi en mer nøyaktig kartlegging av de forurensede massene på område, og et mer presist volum av masser som må fjernes i forbindelse med bygging av ny skole. Hvis område D utelukkes, gjenstår to tilfeller av forurensning på område B ut fra foreløpige prøver. Fra resultatene av den første prøvetakinga, gis et grovt anslag over masser som må fjernes fra område B:

- Heksaklorbenzenforurenset jord i 0-0,5 m dybde: ca. 500 m^3.
- Kobberforurenset jord i 0-1 m dybde: ca. 400 m^3.

I hovedrapporten (Sweco, 2019) ble det beregnet en kostnad på ca. 1 mill. for å få fjernet disse massene, hvorav fraktkostnader ikke er inkludert. Det er beregnet 1,8 tonn per fast m^3.

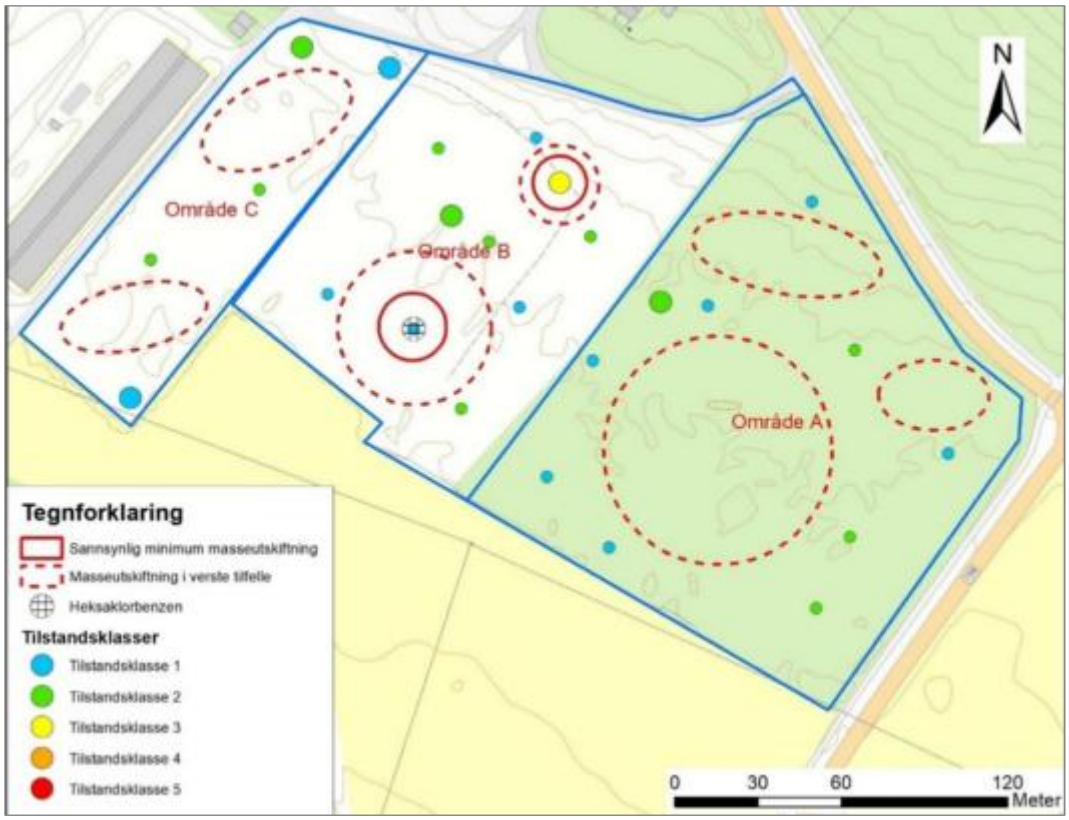
I verste fall må ytterligere masser fjernes, om supplerende overflateprøver viser at forurensningene er mer utbredt enn først antatt, eller viser nye funn av forurensning. For eksempel gjelder dette i midten av område A, som ikke ble dekket av første runde med jordprøvetaking pga. beplantningen. Her har vi foreløpig et hull i kartleggingen som gir stor usikkerhet med hensyn til totalt volum av forurensede masser.

Dersom det skulle påvises langt mer utbredt forurensning på flere områder som ikke foreløpig har blitt dekket av prøvetaking, kan vi anslå et «worst case scenario» hvor følgende volum av masser muligens må fjernes (se figur 9) med estimerte kostnader:

- Forurenset jord på område A: ca. 1900 m^3 – 3800 m^3 (2 – 4 mill.).
- Forurenset jord på område B og C: ca. 1300 m^3 – 2700 m^3 (1,5 – 3 mill.).

Volumet vil avhenge av hvilken dybde i jorda forurensningen eventuelt blir funnet i, og tykkelsen på jordlagene som inneholder forurensning. Tidligere undersøkelser viste at heksaklorbenzen ble funnet i 0-0,5 meters dybde, mens kobberforurensningen lå på 0-1 meters dybde. Volumberegningene for «worst case scenario» er basert på forurensninger funnet ned til 0,5-1 meters dybde. Videre er det lagt til grunn at minst 50% av arealet på Planteskoletomta skal bebygges og mye av området blir bestående av dekkende masser (f.eks. parkering, kunstgressbane, bygninger). Dette er masser og bygninger som kan plasseres over den eventuelle forurensede massen, og massen trenger dermed ikke fjernes fra området.

Det fremheves at disse estimatene tilknyttes stor usikkerhet, og at ytterligere prøvetaking i henhold til Miljødirektoratets krav har til hensikt å redusere denne usikkerheten.

Figur 9. Allerede påvist forurensning, sannsynlig minimum av masser som må fjernes og et «worst case scenario» for masseutskiftning. Kartkilde: Kartverket, Geovekst og kommune – Geodata AS.

3.1.4 Tiltaksplan

Dersom Verdal kommune velger å gå videre med Planteskoletomta som aktuell tomt for ny skole med eller uten idrettsanlegg, må det utarbeides en tiltaksplan for forurensede masser. Tiltaksplan skal sikre ønsket miljøkvalitet, og beskrive hvordan forurensede masser vil bli håndtert på en miljømessig forsvarlig måte (Miljødirektoratet, 2017). Mål for tiltakene er å hindre unødvendig spredning av forurensning, samt å unngå helserisiko for brukere av området underveis i arbeidet og i ettertid.

I «Veileder for forurensningsforskriften kapittel 2» beskrives krav til tiltaksplan og hva den som minimum skal inneholde, se «7. § 2-6 Krav til tiltaksplan». Dette inkluderer blant annet tydelig avgrensning av tiltaksområdet, formål for tiltak, tidsplan for gjennomføringen, egnede akseptkriterier for eiendommen, dokumentasjon og faglige begrunnelser.

Tiltaksplanen skal ta for seg følgende:

- Formål og miljømål for tiltakene
- Håndtering av rene masser
- Håndtering av forurensede masser
- Risiko for spredning av forurensede masser under gravearbeid
- Helse, miljø og sikkerhet under graving i forurensede masser
- Håndtering av anleggsvann ved gjennomføring av tiltak

- Tilførsel av rene masser
- Kontroll og overvåking av tiltak
- Sluttrapportering

For områder som skal benyttes til lekeplass og/eller dyrking av grønnsaker, gjelder tilleggskriterier for jordmassene. Her vises til veileder for jordforurensning i barnehager og lekeplasser (Statens forurensningstilsyn, 2007).

4 Oppsummering – konsekvensvurdering

Som en oppsummering av tilleggsutredningene er det valgt å gjennomføre en konsekvensvurdering. Her vil konsekvensene knyttet til temaene for tomteforslagene synliggjøres og vurderes på en skala; lav – middels – høy. Om konsekvensene er lav, middels eller høy avhenger av omfang/kostnad, og hvilke direkte konsekvenser det har for barna og selve prosessen.

På de neste sidene oppsummeres konsekvensene i tabeller for hvert tomteforslag.

Tabell 6. Tabellen viser konsekvensvurdering av aktuelle tema/tiltak i forbindelse med Eksisterende skoletomt.

Konsekvensvurdering - Eksisterende skoletomt			
Tema/tiltak	**Lav**	**Middels**	**Høy**
Størrelsen på Eksisterende skoletomt/jordvern		Fremtidig utvidelse/utvikling blir vanskelig/uaktuelt på grunn av sprengt kapasitet og jordvern	Ikke få dekket alle behov/oppnå optimal løsning på grunn av begrensninger knyttet til tomta (jordvern og størrelse)
Opprettholde skoleundervisningen i en eventuell anleggsperiode på Eksisterende skoletomt		Elevene mister hele- eller store deler av tilgjengelig uteareal/lekeareal i anleggsperioden*	
		Krevende skolehverdag for elevene med støv og støy fra anleggsarbeid i anleggsperioden*	
		Forverret trafikksituasjon med anleggstrafikk på tomta i anleggsperioden*	
Det må påregnes en arkeologisk registrering på området som er aktuelt for utvidelse	Ved gjennomføring av en arkeologisk registrering må man beregne en kostnad på 120 000 – 200 000 kr.	Ved funn av nye kulturminner: Dispensasjon for utgraving av kulturminner. Utgravinger kan være tids- og kostnadskrevende	Ved funn av nye kulturminner: Avslag på dispensasjonssøknad, som deretter kan medføre full stans i utbyggingen
Det må gjennomføres grundige grunnundersøkelser i forbindelse med utvidelse av Eksisterende skoletomt	Kostnad på 300 000 – 500 000 kr. må påberegnes for å gjennomføre grunnundersøkelser, avhengig av utvidelsens størrelse og omfang	Hvis det skal bygges på- eller i umiddelbar nærhet av SVV kvikkleiresone, MÅ det gjøres tiltak	Ved kvikkleireskred kan området sør for eksisterende skole bli komplett skadet. I verste fall kan skadene også trekke seg opp til eksisterende skole, med alvorlige konsekvenser.
	Brokskitbekken må erosjonssikres. Pågående arbeid.	Hvis sikkerhetssone på 1,4 ikke oppnås, må det gjennomføres tiltak for å «vesentlig forbedre» områdestabiliteten.	Evt. tiltak i form av kalkpeling blir kostnadskrevende: Ved valg av korte peler vil prisen variere mellom 5,2 – 8 mill. Ved valg av lengre peler vil prisen variere mellom 7 – 11 mill.
		Ved eventuelle tiltak for å forbedre områdestabiliteten kan man raskt komme i konflikt med registrerte kulturminner. Vanskeliggjør de rimeligste tiltaksmulighetene	

* Da anleggsarbeidet med eventuelt ny skole på Eksisterende skoletomt foregår i en begrenset periode, vurderes konsekvensene knyttet til dette som middels.

Tabell 7. Tabellen viser konsekvensvurdering av aktuelle tema/tiltak i forbindelse med Planteskoletomta.

Konsekvensvurdering - Planteskoletomta			
Tema/tiltak	**Lav**	**Middels**	**Høy**
Det må gjennomføres supplerende prøvetakinger på Planteskoletomta for å tilfredsstille Miljødirektoratets krav til prøvetetthet	Kostnader som knytter seg til supplerende prøvetaking: minimum 150 000 kr. for område A, og minimum 200 000 kr. for område A, B, C.	I verste fall vil nye prøver på området vise at forurensningen er mer utbredt enn først antatt, og mer masser vil måtte fjernes: For område A: 1900 – 3800 m^3 (2-4 mill.). For område B og C: 1300 – 2700 m^3 (1,5-3 mill.)	
	Fra resultatene av den første prøvetakinga, er det anslått at rundt 900 m^3 masser må fjernes. Med en kostnad på ca. 1 mill. Dette gjelder for område B.		

5 Faglig anbefaling

På dette tidspunktet i prosessen er det en god del usikkerheter knyttet til hvert tomteforslag. Det må gjennomføres ytterligere undersøkelser for hver tomt, dog av forskjellig karakter; grunnundersøkelser og arkeologisk registrering for Eksisterende skoletomt, og supplerende prøvetaking på Planteskoletomta. I verste fall vil begge tomteforslagene få store kostnadsmessige konsekvenser, avhengig av hvilke funn som blir gjort. Det er imidlertid enighet om at både kvikkleireproblematikken og forurensningsproblematikken kan løses, og at det er mulig å bygge skole med eller uten idrettsanlegg på begge tomtene uavhengig av hva funnene viser. Sannsynligheten for at kvikkleireproblematikken på Eksisterende skoletomt (vurdert til høy konsekvens) slår til, er imidlertid, slik Sweco vurderer det, dokumentert høyere enn sannsynlighet for at «worst case scenario» for forurensningsproblematikken på Planteskoletomta (vurdert til middels konsekvens) inntreffer.

Videre forskjeller mellom tomteforslagene er at det knytter seg ytterligere utfordringer og usikkerheter til Eksisterende skoletomt. Utfordringer det kan være vanskeligere å gjøre noe med. Til syvende og sist vil man ha flere muligheter, på flere områder, på Planteskoletomta;

- Større muligheter for gode løsninger pga. tomtas plassering og størrelse/form.
- Mindre usikkerheter underveis i prosessen og mindre sjanse for alvorlige konsekvenser underveis. F.eks. stans i utbygging, store kostnader knyttet til kulturminner, områdeskred.
- Ingen jordvernproblematikk
- Ingen kulturminneproblematikk
- Større muligheter for eventuell fremtidig utvikling
- Mer skånsomt for elevene i anleggsperioden

Med bakgrunn i dette og tidligere utredninger som er gjort, er Swecos faglige anbefaling å velge Planteskoletomta for ny skole med eller uten idrettsanlegg. Det er for stor usikkerhet knyttet til Eksisterende skoletomt, og eventuelle konsekvenser er for store.

6 Referanser

Håndbok V221, *Grunnforsterkning, fyllinger og skråninger*

Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50

Miljødirektoratet (2017). *Veileder til forurensningsforskriften kapittel 2 – Opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider.* Ref. M-820 | 2017

Miljødirektoratets grunnforurensningsdatabase. https://grunnforurensning.miljodirektoratet.no/

NORCEM, HEIDLEBERG CEMENT Group: www.norcem.no *Grunnforsterkning med kalksement* https://docplayer.me/8110193-Grunnforsterkning-med-kalksement.html

Norges Geotekniske Institutt (1994). *Kartlegging av områder med potensiell fare for kvikkleireskred. Rapporten Stiklestad, M = 1:50 000 – Boreresultater*. 860024-3, Dato;12 april 1994. Oppdragsgiver; Statens naturskadefond.

Norges Geologiske Undersøkelser (2019). www.ngu.no

Norges Vassdrags- og Energi direktorat (NVE) (2014). *Veileder nr. 7 – 2014. Sikkerhet mot kvikkleireskred; Vurdering av områdestabilitet ved arealplanlegging og utbygging i områder med kvikkleire og andre jordarter med sprøbruddsegenskaper.*

Norsk Standard (2019). www.standard.no NS-EN 1990-1:2002+A1:2005+NA:2016 (Eurokode 0); Grunnlag for prosjektering av konstruksjoner.

NVE

Statens forurensningstilsyn (2009). *Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (veileder).* Ref. TA-2553/2009

Statens forurensningstilsyn (2007). *Jordforurensning i barnehager og lekeplasser (veileder).* Ref. TA-2261/2007

Statens Vegvesen (2006). *RV.757/759 Stiklestad, Grunnundersøkelser for ny RV. 759 langs Brokskitbekken*. Rapport 1, Oppdrag VD-1082 A, 1997-04-17

Sweco (2019). *Lokalisering av ny skole for Stiklestad og Leksdal skolekrets.*

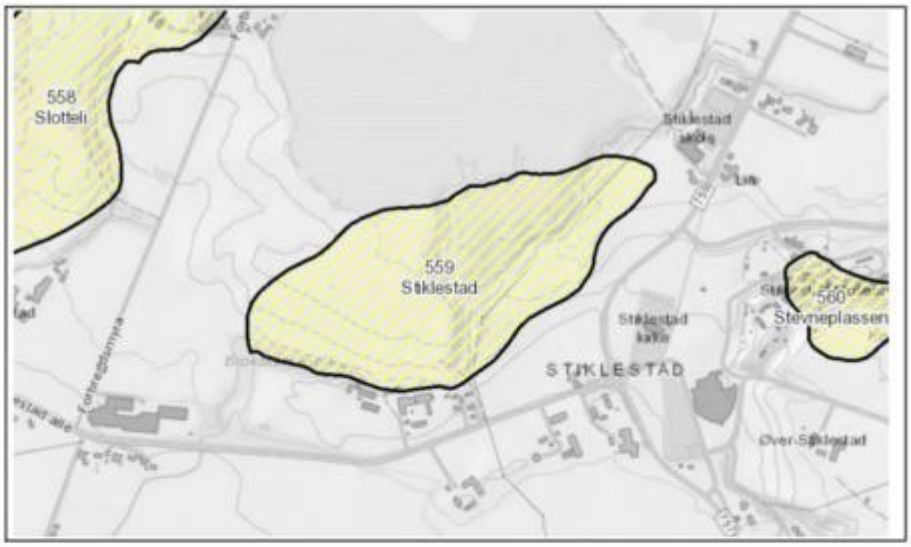
Verdal kommune kart (2019). https://kommunekart.com/klient/innherred/publikum?funksjon=VisKommune&kommunenummer=5038

Vedlegg 1 Faktaark for kvikkleiresone «559 Stiklestad»

Faktaark for kvikkleiresonen «559 Stiklestad», sist oppdatert 23.10.2015. Faregraden er satt til lav, men med alvorlig konsekvenser ved tilfelle av skred.

Kvikkleiresone 559: Stiklestad - Kommune: Verdal

Faregradklasse	Lav
Konsekvensklasse	Alvorlig
Risikoklasse	2
Grunnforhold	Mulig kvikkleire
Sonestatus	Enkel undersøkelse
Opprettet	12.01.2004
Sist oppdatert	23.10.2015
Sist oppdatert av	NGI

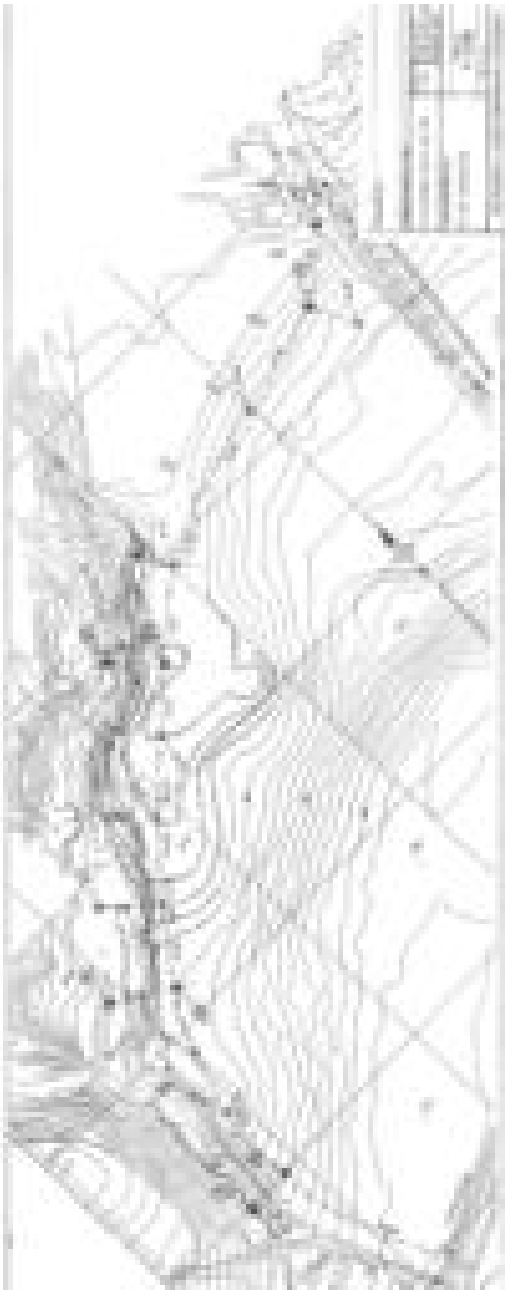
Bemerkninger
Det er laget et sikringsplan for bekken Brokskitbekken

Referanser
86041-1 og 2, NVE Klassifisering av kvikkeleireskr

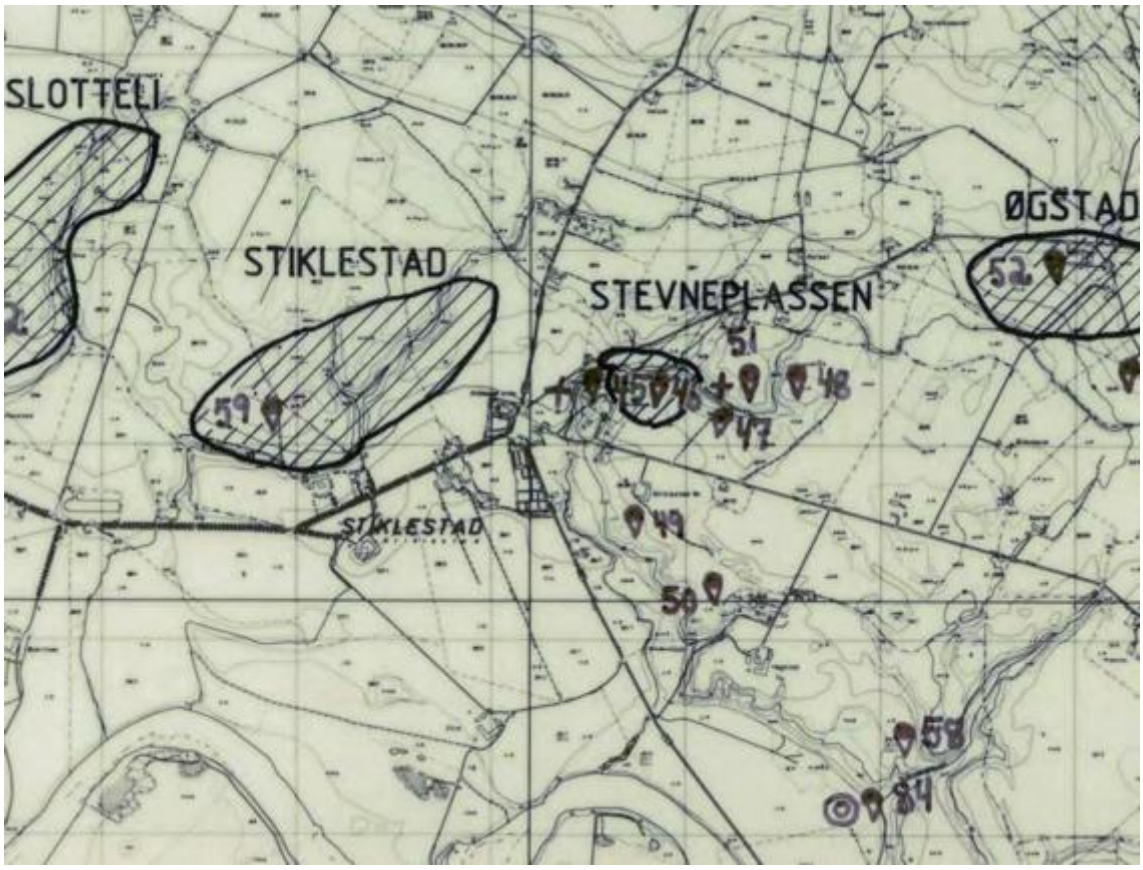
Fareberegning					
Faktor	Beskrivelse	Faregrad	Score	Vekt	Poeng
Skredaktivitet	Området har historiske mange skred	Høy	3	1	3
Skråningshøyde i meter	10- 15 m	<15	0	2	0
Forkonsolidering pga terrengsenkning	gml nivå ~40, aktuelt flate ~30, kritisk nivå kt 25	>2,0	0	2	0
Poretrykk	Antatt	Hydrostatisk	0	3	0
Kvikkleiremektighet	Boring nr 59, Stikklestad , bløte masser fra 1,5 til 10-12 m,	>H/2	3	2	6
Sensitivitet	Svært bløte masser	30-100	2	1	2
Erosjon	aktiv erosjon, men ikke glidninger	Noe	2	3	6
Inngrep	Bekken er lukket i 50 m lang strekning	Liten forbedring	-1	3	-3
Total poengsum					14
Prosent av maks					27.45
Sist oppdatert	16.08.2004				

Konsekvensberegning					
Faktor	Beskrivelse	Konsekvens	Score	Vekt	Poeng
Boligenheter	Ingen.	Ingen	0	4	0
Næringsbygg	Ingen.	Ingen	0	3	0
Annen bebyggelse	3 fornminnesteder.	Betydelig	2	1	2
Veier	Ingen.	<100	0	2	0
Toglinje	Ingen.	Ingen	0	2	0
Kraftnett	Antatt distribusjonsnett.	Distribusjon	1	1	1
Oppdemning	Skredmassene kan føre til skade på gårder ..	Middels	2	2	4
Total poengsum					7
Prosent av maks					15.56
Sist oppdatert	31.03.2004				

Vedlegg 2 Grunnundersøkelser langs Brokskitbekken

Vedlegg 3 Borehull nr. 59 på Stiklestad

Verdal kommune
Sakspapir

Sluttbehandling Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

Saksbehandler:	Marthe Leistad Bakken	**Arkivref:**
E-post:	marthe.bakken@verdal.kommune.no	2019/673 - /141
Tlf.:		

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	87/19
Kommunestyre	26.08.2019	67/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
Ved votering ble rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
Som følge av høringsuttalelser vedtas forslag til «Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner» med følgende endringer:

Tillegg til kap. 4 Planprosess og opplegg for medvirkning:

Eksterne myndigheter som Fylkesmannen i Trøndelag, Trøndelag fylkeskommune, Statens vegvesen, NVE, Bane NOR o.l. vil bli kontaktet direkte for deltakelse, orienteringer og avklaringer underveis i planprosessene. Kommunen vil bruke Regionalt planforum aktivt i planprosessene.

Rådmannens innstilling:

Som følge av høringsuttalelser vedtas forslag til «Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner» med følgende endringer:

Tillegg til kap. 4 Planprosess og opplegg for medvirkning:

Eksterne myndigheter som Fylkesmannen i Trøndelag, Trøndelag fylkeskommune, Statens vegvesen, NVE, Bane NOR o.l. vil bli kontaktet direkte for deltakelse, orienteringer og avklaringer underveis i planprosessene. Kommunen vil bruke Regionalt planforum aktivt i planprosessene.

Vedlegg:

1 Høringsforslag til Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner
2 Hovedpunkter høringsinnspill og tidligere innspill til endret arealbruk
3 Kart innspill til endret arealbruk
4 Høringsinnspill

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) av 27.06.2008
- Plan- og styringssystemet

Saksopplysninger:

Formannskapet behandlet i sak 055/19 i møte 16.05.2019 forslag til felles planprogram for følgende planer som skal revideres eller utarbeides:

Kommuneplanens samfunnsdel, revidering
Kommuneplanens arealdel, revidering
Kommunedelplan helse, omsorg og velferd, revidering
Kommunedelplan oppvekst, revidering
Kommunedelplan kultur, revidering
Kommunedelplan næring, revidering
Kommunedelplan anlegg og infrastruktur, ny

Formannskapet gjorde følgende vedtak:

«Med hjemmel i plan- og bygningsloven vedtar formannskapet å varsle om planoppstart samtidig med at «Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner i Verdal, datert 4. mai 2019», sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn i 6 uker.»

Arbeid med ny kommunal planstrategi vil samordnes med øvrige planprosesser og vedtas i forkant av ny kommuneplan. Nytt kommunestyre skal ha en tydelig rolle i utarbeidelsen av planstrategien.

Planprogrammet er en plan for planprosessen. Det skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, frister og deltakere, opplegg for medvirkning, alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Planprogrammet skal sikre offentligheten mulighet til å påvirke innholdet i det videre planarbeidet.

Fristen for høringsuttalelser var satt til 6. juli 2019. Ved fristens utløp er det mottatt 19 uttalelser. Det er tidligere mottatt 7 innspill til endringer av arealbruk. Alle innspillene er gjennomgått og vurdert i forhold til endringsbehovet i planprogrammet. Vurderingene fremgår av vedlegg nr. 3. Innspill til endret arealbruk er samlet i kart i vedlegg 4.

Vurdering:

I vedlegg nr. 3 er det vurdert endringsbehov i Planprogrammet som må innarbeides. Høringsinnspill som ikke er vurdert å gi endringsbehov i planprogrammet, anses å være viktig kunnskapsgrunnlag for de ulike planprosessene.

Både Fylkesmannen i Trøndelag og Trøndelag fylkeskommune anbefaler i sine høringsuttalelser at Verdal kommune bruker Regionalt planforum aktivt i planprosessene. Regionalt planforum er en møteplass mellom kommunene og det regionale nivået for diskusjon, samhandling og avklaring rundt større plansaker. Planforum er forankret i Plan- og bygningslovens § 5-3.

Bane NOR anses for å være en viktig aktør i planprosessene og bør kontaktes direkte for deltakelse, orienteringer og avklaringer i planprosessen.

Det foreslås derfor følgende endringer og tillegg:

Tillegg til kap. 4 Planprosess og opplegg for medvirkning:

Eksterne myndigheter som Fylkesmannen i Trøndelag, Trøndelag fylkeskommune, Statens vegvesen, NVE, Bane NOR o.l. vil bli kontaktet direkte for deltakelse, orienteringer og avklaringer underveis i planprosessene. Kommunen vil bruke Regionalt planforum aktivt i planprosessene.

Verdal kommune

HØRINGSFORSLAG TIL PLANPROGRAM

Revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel

og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

HØRINGSUTKAST 4.MAI 2019

Elvepromenaden langs Verdalselva, med E6-brua i bakgrunnen (Verdal kommune).

[Skriv her]

Planprogrammet gjelder revidering og utarbeidelse av følgende kommunale planer:

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Kommuneplanens arealdel
- Kommunedelplan helse, omsorg og velferd
- Kommunedelplan oppvekst
- Kommunedelplan kultur
- Kommunedelplan næring
- Kommunedelplan anlegg- og infrastruktur (ny)

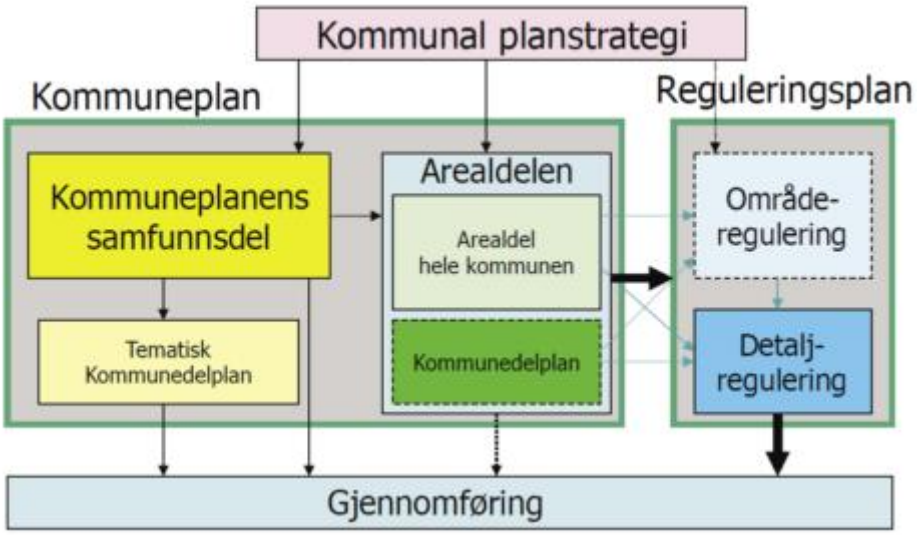
Innhold

1 Innledning 4
1.1 Formålet med planarbeidet 4
2 Forutsetninger for planarbeidet 5
2.1 Nasjonale forventninger og føringer 5
2.2 Regionale planer og forventninger 6
2.3 Kommunale planer og føringer 6
2.3.1 Planstrategi 2017-2020 6
2.3.2 Gjeldende kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030 7
2.3.3 Gjeldende kommuneplanens arealdel 7
2.3.4 Gjeldende tematiske kommunedelplaner 8
3 Sentrale tema og utredningsbehov i planprosessen 8
3.1 Kommuneplanens samfunnsdel 8
3.2 Kommuneplanens handlingsdel 8
3.3 Kommuneplanens arealdel 8
3.4 Utrednings- og analysebehov 9
3.4.1 Utrednings- og analysebehov kommune(del)plan 9
3.4.2 Konsekvensutredning ved endret arealbruk 9
4 Planprosess og opplegg for medvirkning 10
5 Framdriftsplan 11

1 Innledning

Kommuneplanen er Verdal kommune sitt overordnede styringsdokument og består av en samfunnsdel og en arealdel. Planen skal legge føringer for videre utvikling av kommunen. Kommunens planarbeid gis føringer fra flere hold. Lovverk, stortingsmeldinger, regionalt og kommunalt planverk gir rammer for arbeidet. Plan- og bygningsloven pålegger kommunen å ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel (jf. pbl. §11-1). Økonomiplanen kan være hele eller deler av handlingsdelen til kommuneplanens samfunnsdel.

Det kommunale plansystemet framgår av illustrasjonen under:

Figur 1 Det kommunale plansystemet (Kilde: MDs veileder T-1491 "Kommuneplanens arealdel - Utarbeiding og innhold").

Kommuneplanen skal ta utgangspunkt i kommunal planstrategi og videre ivareta både kommunale, regionale og nasjonale interesser og oppgaver, samt omfatte alle viktige mål og oppgaver for kommunen.

Kommunestyret vedtok i Planstrategi 2017-2020 sak 32/17 at både samfunns- og arealdel av kommuneplanen skal revideres. I henhold til planstrategien skal også flere av kommunedelplanene revideres og det skal utarbeides nye. Det er hensiktsmessig å samordne disse prosessene. Arbeidet med ny planstrategi vil også samordnes med øvrige planprosesser og vedtas i forkant av kommuneplanen.

I henhold til plan- og bygningsloven skal det for alle kommuneplaner og kommunedelplaner utarbeides et planprogram. Planprogrammet skal beskrive formålet med planarbeidet, viktige problemstillinger, samt planprosessen med frister og opplegg for medvirkning. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn i minimum 6 uker. Planprogrammet fastsettes av kommunestyret og være førende for planprosessen.

1.1 Formålet med planarbeidet

En bærekraftig utvikling av samfunnet krever at kommunene planlegger for både økonomisk, sosial og klima/miljømessig bærekraft. Målet for planarbeidet er at planene skal gi tydelige føringer for den videre utviklingen av Verdal kommune – både som samfunn og organisasjon.

Følgende planer skal revideres eller utarbeides:

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Kommuneplanens arealdel
- Kommunedelplan helse, omsorg og velferd
- Kommunedelplan oppvekst
- Kommunedelplan kultur
- Kommunedelplan næring
- Kommunedelplan anlegg- og infrastruktur (ny)

Kommunedelplan Verdal by og kommunedelplan Tromsdalen skal ikke revideres i disse planprosessene. Arbeid med ny planstrategi vil samordnes med øvrige planprosesser.

Ved å samordne planprosessene har kommunen som mål å gjøre det kommunale planarbeidet mer effektivt, samordnet og helhetlig. Planprosessene vil også vise hvorvidt kommunen fortsatt har behov for tematiske kommunedelplaner eller om disse ivaretas godt nok gjennom kommuneplanens samfunnsdel. Planbehovet vil framkomme i ny planstrategi.

Gjennom fokus på medvirkning i planprosessene er målet at planarbeidet skal være godt forankret både politisk og administrativt i kommunen, samt at innbyggere, næringsliv, FOU-miljø, frivillighet og andre offentlige aktører skal involveres aktivt i arbeidet.

2 Forutsetninger for planarbeidet

2.1 Nasjonale forventninger og føringer

Plan- og bygningsloven og kommuneloven krever at kommunene skal bidra til bærekraftig utvikling, gjennom samordna og helhetlig planlegging. FN's menneskerettigheter og bærekraftsmål skal ligge til grunn i planarbeidet.

En bærekraftig samfunnsutvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov. For å ivareta en bærekraftig utvikling må det i planarbeidet tas hensyn til alle tre bærekraftsområdene; klima og miljø, økonomi og sosiale forhold.

Figur 2 FN´s bærekraftsmål, www.fn.no

I tråd med plan- og bygningsloven skal det utarbeides et dokument med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging hvert fjerde år. Det er forventet at et nytt dokument skal foreligge

våren 2019. De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging fokuserer blant annet på;

- Gode og effektive planprosesser
- Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling
- Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder

2.2 Regionale planer og forventninger

Fylkesplan for Trøndelag: «Trøndelagsplanen 2018-2030» ble vedtatt i fylkestinget i desember 2018. Planen omhandler flere tema som er relevante å se i sammenheng med kommunens planlegging. Verdal kommune har behandlet innspill til planen i kommunestyrets sak 64/18.

Det finnes flere regionale planer innenfor tema som er førende for planleggingsarbeidet Verdal kommune skal i gang med, blant dem:

- Regional plan for arealbruk Nord-Trøndelag
- Trøndelagsplanen 2019-30
- Regional plan for folkehelse i Nord-Trøndelag 2015-2020
- Regional plan for vannforvaltning 2016-2021
- Klima- og energistrategi for Nord-Trøndelag fylkeskommune 2015-2019
- Landbruksmelding for Trøndelag

Det er satt i gang arbeid med ny Regional plan for arealbruk Trøndelag etter sammenslåingen av fylkeskommunene.

2.3 Kommunale planer og føringer

2.3.1 Planstrategi 2017-2020

Under kommunesamarbeidet Innherred samkommune ble det vedtatt en felles planstrategi for Levanger kommune og Verdal kommune. Planstrategi 2017-2020 ble vedtatt av Verdal kommunestyre i sak 32/17. I planstrategien går det fram at både samfunnsdel og arealdel skal revideres i 2017-2020.

Verdal kommunes målbilde 2030

Verdal kommunes målbilde 2030 er beskrevet i kommunenes planstrategi. Målbildet er utgangspunkt for å avklare kommunenes viktigste utfordringer og muligheter i årene framover. Både målbildet, utfordringene og mulighetene som bygger på kommunens samfunnsanalyse, legges til grunn for revidering av kommunens samfunnsdel.

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Ny planstrategi skal dermed utarbeides i løpet av våren 2020 og dette arbeidet vil samordnes med de øvrige planprosessene. Nytt kommunestyre skal ha en tydelig rolle i utarbeidelsen av planstrategien.

Planstrategien avklarer hvilke planoppgaver kommunen skal prioritere i valgperioden for å møte kommunens behov. Det vil derfor være naturlig å revidere kommunens plan- og styringssystem som del av denne prosessen, for å avklare både planbehov og struktur på plan- og styringssystemet.

Nye strategier

I henhold til planstrategien skal det ved revidering av kommuneplanen innarbeides eller tydeliggjøres strategier for klima og energi, frivillighet, integrering, forskning, utvikling, innovasjon og kompetanse.

Ny *klima- og miljøstrategi*, ble behandlet i Innherred samkommunestyre 06.10.2017, sak 37/17: Samkommunestyret forventer at strategien med følgende strategier innarbeides i kommuneplanen:

- Minske transportbehovet i og rundt våre tettsteder
- Overgang til klimanøytrale transportmidler
- Minske energibehovet i bygningsmassen og bruke fornybar energi til oppvarming

Ny strategi for *forskning, utvikling og innovasjon (FOUI-strategi)* ble vedtatt i Verdal kommunestyre 29.01.2018, sak 6/18:

Tentative mål:

- Verdal kommune skal sammen med innbyggere, næringsliv og FOU-institusjoner bidra til samskaping av nye og effektfulle ideer, løsninger og tjenester.
- Verdal kommune skal fornye og forberede kommuneorganisasjonen, slik at utfordringer og potensialer i de kommunale tjenestene blir løst og forløst.
- Verdal kommune skal være førstevalget for næringsliv, ledere og arbeidstakere som vil bidra og utvikle samfunn og organisasjon gjennom forskning og innovasjon.

Strategier for å nå målene:

- Styrke kommunens vilje, evne og kultur for å jobbe med FOUI i alle ledd av organisasjonen, og kvalifisere ledere og ansatte for FOUI-aktivitet i egen virksomhet.
- Målrette, systematisere og evaluere FOUI-innsatsen i egen virksomhet.
- Utvikle lokaldemokratiet til å bli enda mer involverende og samskapende, for å utvikle nye løsninger i samarbeid med innbyggere.
- Samarbeide målrettet og systematisk med universiteter og andre FOU-institusjoner om praksisutvikling, utdanning og studenter og FOU-aktiviteter.
- Utvikle nye samarbeidsformer og samspill med næringsliv, frivillighet og innbyggere.
- Videreutvikle og styrke partnerskap og nettverkssamarbeid om innovasjon og FOU regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Strategier for *frivillighet og integrering* er så langt ikke utarbeidet, men vil innarbeides gjennom planprosessene.

2.3.2 Gjeldende kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030

Gjeldende samfunnsdel, som er felles for Verdal kommune og Levanger kommune, ble vedtatt av Verdal kommunestyre 15.12.2014, sak 107/14, og av Levanger kommunestyre i sak 94/14. Ved at planen legges til grunn for all kommunal planlegging, utvikling og oppgaveløsning og for statens og regionale myndigheters virksomhet i kommunen, bidrar den til samordnet utvikling.

2.3.3 Gjeldende kommuneplanens arealdel

Gjeldende kommuneplanens arealdel som både omhandler Verdal kommune og Levanger kommune ble vedtatt av Verdal kommunestyre 26.04.2011, sak 34/11, og av Levanger kommunestyre 13.04.2011, sak 18/11. Planen regulerer nåværende og fremtidig arealbruk og hensynssoner i Verdal kommune. Verdal sentrum/byområde og Tromsdalen dekkes av egne kommunedelplaner; Kommunedelplan Verdal by 2017-2030 vedtatt 29.05.2017 og Kommunedelplan Tromsdalen, vedtatt 17.06.2013.

Gjeldende arealdel i kommunen er utarbeidet etter ny plan- og bygningslov (PBL2008), og er forholdsvis oppdatert og aktuell på de fleste områder. Samtidig ser kommunen behov for å avklare mer langsiktig arealbruk og oppdatere planbestemmelsene med mer tidsriktig innhold.

2.3.4 Gjeldende tematiske kommunedelplaner

Verdal kommune har valgt å ha tematiske kommunedelplaner. Dette er for å sikre at strategiene i kommuneplanens samfunnsdel følges opp i sektorenes drift, at kunnskap om sektorene legges til grunn ved revidering og utarbeidelse av planer og for å sikre helhetlig prioritering av ressursene. Det vil gjennom planprosessene avklares hvorvidt kommunen fortsetter med tematiske kommunedelplaner eller om disse integreres i kommuneplanens samfunnsdel.

3 Sentrale tema og utredningsbehov i planprosessen

3.1 Kommuneplanens samfunnsdel

Som tidligere beskrevet skal kommunene bidra til bærekraftig utvikling og ivaretakelse av menneskerettigheter. I planprosessen må det derfor avklares hvordan vi samtidig kan ta hensyn til miljø-/klimaforhold, sosiale forhold og økonomiske forhold. Avklaringene vil påvirke valg av kommunale mål og strategier for hva vi skal gjøre framover.

Kommuneplanens samfunnsdel skal behandle langsiktige utfordringer som vil påvirke kommunen som organisasjon. Det er derfor nødvendig å løfte fram denne dimensjonen tydeligere gjennom revideringsprosessen.

3.2 Kommuneplanens handlingsdel

Handlingsdelen og økonomiplanen er kommunens viktigste verktøy for å sikre god økonomisk planlegging og styring. Handlingsdelen skal vise kommunens prioriteringer og hva kommunen skal arbeide med i løpet av de neste fire budsjettår eller mer. Økonomiplanen kan, etter kommuneloven § 44, være hele eller deler av handlingsdelen.

3.3 Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel skal dekke Verdal kommune, med unntak av Tromsdalen og Verdal byområde, som dekkes av egne kommunedelplaner. Hele kommuneplanens arealdel med plankart, planbestemmelser og planbeskrivelse skal revideres.

Arealdelen skal i nødvendig utstrekning angi følgende hovedformål for arealbruk:

1. Bebyggelse og anlegg
2. Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur
3. Grønnstruktur
4. Forsvaret
5. Landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift
6. Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone

Planen vil også omfatte underformål og hensynssoner.

Det arbeides med en boligplan for Verdal kommune. Per 1.1.2019 var innbyggertallet i Verdal kommune forventet å vokse til 16 100 i 2040 (SSB befolknings-framskriving).

Forventet befolkningsvekst i kommunen vil medføre behov for utvikling av nye områder til blant annet boligformål, fritidseiendommer og næringsareal. Samferdselsanlegg og infrastruktur må

tilpasses dette. Det skal gjøres vurderinger av nye utbyggingsområder, samt av avsatte utbyggingsområder som ikke har blitt utbygd siden sist planen/planene ble vedtatt.

Den største konsentrasjonen av nye boliger kommer i og nært Verdalsøra sentrum, innenfor byområdet (kommunedelplan Verdal by). Revisjon av arealdelen vil imidlertid omfatte arealene utenfor byområdet. Kommunen har flere tettsteder der en bør vurdere behovet for å legge til rette for mer utbygging. Nødvendige utredninger skal i størst mulig grad bygge videre på eksisterende utredningsarbeid som har ligget til grunn for tidligere revisjoner av kommuneplanen.

3.4 Utrednings- og analysebehov

3.4.1 Utrednings- og analysebehov kommune(del)plan

Verdal kommune har pr. i dag en samfunnsanalyse som legges til grunn for alle nye planprosesser. Det er behov for oppgradering av samfunnsanalysen for å ta inn nye samfunnstrender og ny kunnskap. Samtidig krever plan- og bygningsloven at spesielle forhold skal utredes som en del av arealprosessen.

Det legges opp til at følgende tema kan drøftes i planprosessene:

- **Visjon for Verdal**
- **Befolkningsutvikling**
- **Oppvekst og levekår**
- **Attraktivitet og bolyst**
- **Frivillighet**
- **Kompetansemiljøer:**
- **Det grønne skiftet**
  Eksempelvis klimaendringer og klimatilpasninger, miljø, fornybar energi, biologisk mangfold og naturverdier.
- **Samfunnssikkerhet og beredskap**
- **Utbyggingsmønster og strukturer – endringer og nye behov**
  Eksempelvis boligbygging, fritidsbebyggelse, industri og næring, kulturminner og kulturmiljø, samferdsel, transport, trafikk og gatebruk, teknisk infrastruktur, grønnstruktur og friområde, landbruk, jordbruk skogbruk og reindrift, offentlige arealer – skoler, barnehager, helse- og omsorgsbygg.
- **Organisasjonsutvikling og omstilling**
  Eksempelvis velferdskommunens utfordringer, tjenestekvalitet og tjenesteutvikling, ledelse, kompetanse og innovasjon
- **Digitalisering**
- **Demokratiutvikling og samskaping**
  Eksempelvis ledelse av lokalsamfunnet, møteplasser, dialog og involvering
- **Utfasing av gamle planer**

3.4.2 Konsekvensutredning ved endret arealbruk

Etter forskrift om konsekvensutredninger § 6 a) omfattes kommuneplanens arealdel alltid av kravet til konsekvensutredning. Virkninger for miljø og samfunn skal vurderes for alle nye områder for utbygging og ved vesentlig endret arealbruk i eksisterende byggeområder.

Følgende tema er aktuelle for konsekvensutredning av nye områder foreslått til utbygging eller endret arealbruk i kommuneplanens arealdel:

Miljø: Klima, energi, forurensning, støy, jordvern, naturmangfold og landskap, kulturminner og kulturmiljø.

Samfunn: Utbyggingsmønster og transportbehov, teknisk infrastruktur, befolkningsutvikling og tjenestebehov, folkehelse, barn og unge, friluftsliv og rekreasjon, næring, samfunnssikkerhet og ROS (risiko- og sårbarhetsvurdering).

Krav til dokumentasjon fra forslagstillere:
For at vi skal kunne gi en god nok vurdering av forslaget, ønsker vi informasjon om følgende fra forslagstiller: Kart med avgrensning av området og gårds- og bruksnummer, størrelse på areal, hva som ønskes bygd og størrelse på utbygging, hva brukes arealet til i dag og potensielle konflikter i området. I tillegg ønsker vi at forslagstillere begrunner hvorfor de mener at området er egnet for utbygging.

4 Planprosess og opplegg for medvirkning

Det legges opp til sluttbehandling av kommuneplanens samfunnsdel, arealdel og eventuelle tematiske kommunedelplaner i kommunestyret høsten 2020. Samfunnsdelen bør vedtas før arealdelen.

Kommunale planer berører ikke bare kommuneorganisasjonen, men samfunnet som helhet. Det er derfor viktig å sikre åpne planprosesser der kommunen kan innhente kunnskap og samkjøre sin innsats med ressurser, planer og behov hos øvrige aktører – både innbyggere, næringsliv, FOU-miljø, frivillighet og andre offentlige aktører. På denne måten får kommunen best mulige planer for utviklingen av Verdal. Samtidig er det viktig å dra nytte av kunnskapen og erfaringen fra de ansatte i kommuneorganisasjonen.

I planprosessene ønsker Verdal kommune å prøve ut ulike former for medvirkning. Dette for å sikre en bred og aktiv involvering i prosessene og for å styrke arbeidet med innbyggermedvirkning og samskaping i kommunen. I tråd med plan- og bygningsloven §§ 11-13 og 11-14 legges planforslaget ut på høring med en høringsfrist på minimum seks uker.

For at kommuneplanen og kommunedelplaner skal være gode styringsverktøy er det viktig med en god politisk og administrativ forankring. Det legges opp til at fagmiljø og tillitsvalgte i kommuneorganisasjonen involveres i prosessene og at arbeidet i størst mulig grad har en tverrfaglig tilnærming. Planarbeidet skal være tema i kommunens ledermøter.

Valg av nytt kommunestyre skjer høsten 2019 og involvering av kommunestyre, formannskap og komiteer skal skje på flere stadier i planprosessene. Også for den politiske involveringen ønsker kommunen å prøve ut ulike metoder for involvering og medvirkning.

Eksterne myndigheter som Fylkesmannen i Trøndelag, Trøndelag fylkeskommune, Statens vegvesen, NVE o.l. vil bli kontaktet direkte for deltakelse, orienteringer og avklaringer underveis i planprosessene.

Kommunens hjemmeside og lokale aviser vil være hovedinformasjonskildene for kunngjøring av muligheter for medvirkning og informasjon om viktige tema i planarbeidet. Sentrale plandokumenter vil bli lagt ut digitalt på kommunens hjemmeside, herunder innspill, analyser, utredninger og høringsdokumenter.

5 Framdriftsplan

Planprosessen forventes å være ferdig høsten 2020 og følge denne framdriften:

År	**2019**											**2020**									
Måned	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**
Utarbeide planprogram																					
Kunngjøring av planoppstart og høring av planprogram																					
Fastsetting av planprogram																					
Utarbeiding av planforslag med konsekvensutredning																					
Offentlig ettersyn og høring av planforslag																					
Bearbeiding av planforslag																					
Vedtak av plan																					
Beslutningstidspunkt																					

HOVEDPUNKTER I HØRINGSINNSPILL TIL PLANPROGRAM 06.06.2019				
Høringspart	**Høringsinnspill**	**Vurderinger**		
		Justere planprogrammet	**Kunnskapskilder**	**Relevant kunnskapsgrunnlag for planprosesser**
Fylkesmannen i Trøndelag 01.07.2019	• Legge gode og langsiktige strategier for videre utvikling av landbruket i overordnet planverk • Jordvernet må bli en sentral premiss for planprosessen • Samisk reindrift skal være utredningstema og reinbeitedistriktene forventes involvert tidlig i prosessene • Viktig at det legges til grunn mål om høy arealutnytting ved vurdering av nye utbyggingsområder • Tilrår at kommunen har fokus på utvikling av de etablerte tettstedene i det videre planarbeidet for effektiv og bærekraftig areal- og transportplanlegging • Kommunen bør avgrense områdene hvor det åpnes for spredt boligutbygging • Sentralt at nye utbyggingsområder utredes med tanke på: Forurensning i form av støy, støv, grunn- og vannforurensning, tiltak som berører strandsonen, utbygging eller forurensning som har betydning for vann og vassdrag, massehåndtering, deponier og mineralvirksomhet, konsekvenser for landskap, friluftsinteresser og biologisk mangfold, eventuelle avbøtende tiltak og alternative løsninger • Anbefaler at ny hyttebygging skjer ved fortetting/utvidelse av eksisterende hyttefelt og i hovedsak planlegges med full infrastruktur • Tilrår implementering av kommunens sykkelstrategi • Det må utarbeides støysonekart • Vurdere behov for supplerende naturmangfoldkartlegging • Det må avsettes belte på min. 50 m ned mot bekker og vassdrag for bevaring av naturmangfold, landskaps- og miljøtyper, vern mot flom og tilgjengelighet for allmennheten • Langs Verdalselva bør det vurderes behov for en byggeforbudssone på 100 meter • Vurdere hvordan endringer i klima kan påvirke samfunnssikkerhet og kritisk infrastruktur og hvordan det skal følges opp • ROS-analyse skal gjennomføres i kommuneplanens arealdel • Kjente faresoner bør markeres som hensynssoner i plankartet med særlige bestemmelser til tiltak • Det må i planarbeid gjøres vurdering om kommunens helse- og omsorgstjenester vil kunne ivareta et eventuelt økende behov for tjenester også til fritidsbebyggelse • Viktig at det tas høyde for å utvikle aldersvennlige samfunn i arealplanleggingen • Kommunen oppfordres til bruk av Regionalt planforum	Kommunen oppfordres til bruk av Regionalt planforum	• Regional plan for arealbruk i Nord-Trøndelag (evt. ny regional plan for arealbruk i Trøndelag når den er vedtatt) • www.gint.no/rein • Statlige planretningslinjer for bolig-, areal- og transportplanlegging (SPR-BATP) • Folkehelsemeldinga (2018-2019) • Meld. St. 15 (2017-2018) «Leve hele livet» • Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning	Samfunnsdel Arealdel Næring Oppvekst Helse, omsorg og velferd Kultur Anlegg og infrastruktur
Trøndelag fylkeskommune 05.07.2019	• Bør vurdere en overordnet arealstrategi i samfunnsdelen for å tydeliggjøre hvordan samfunnsdelen gir overordnede føringer for arealbruken i kommunen • Kommunen oppfordres til å samarbeide med FoU-aktør for evaluering av planprosessene • Oppfordrer til bruk at Regionalt planforum, både for samfunnsdelen og arealdelen • Kommunen oppfordres til å tenke «utenfor boksen» når det gjelder medvirkningsmetoder • Viktig å få med barn og unge i medvirkningsprosesser • Positivt at den største konsentrasjon av nye boliger skal komme i og nært Verdalsøra sentrum • Viktig at Verdal også har en klar arealpolitikk for sine bygdesenter og tettsteder • Arealplanleggingen må skje etter nasjonale føringer for vannforvaltninga • Kommunen må legge til rette for akvakultur og planarbeidet bør ta hensyn til bestandene av innlandsfisk	Kommunen oppfordres til bruk av Regionalt planforum	• Kompetansestrategi for Trøndelag • Strategi for innovasjon og verdiskaping i Trøndelag • Kulturstrategi for Trøndelag • Webinar om bærekraftsmålene 7.juni 2019 • Regional vannforvaltningsplan	Samfunnsdel Arealdel Næring Oppvekst Helse, omsorg og velferd Kultur Anlegg og infrastruktur

HOVEDPUNKTER I HØRINGSINNSPILL TIL PLANPROGRAM 06.06.2019				
		Vurderinger		
Trøndelag fylkeskommune forts.	• Arbeidet med koblingen næringsliv og FoU, samt koblingen utdanning/kompetanse og næringsliv bør synliggjøres og videreføres i planene • Ved lokalisering av næringsareal er det fordelaktig å tenke sirkulærøkonomi og bærekraft • Kommuneplaner bør være et godt og viktig verktøy for forvaltning kulturminner • Kulturminnene bør være integrert i kommunens mål og strategier for samfunnssikkerhet og klimatiltak		• Nasjonale føringer for vannforvaltninga • Kulturminnedatabasen Askeladden • Riksantikvarens KU-veileder for kulturminner og kulturmiljø	

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) 29.05.2019, 06.06.2019	• DSB viser til at fylkesmannen har overordnet ansvar for å følge opp samfunnssikkerhet i plansaker.
	• DSB kan uttale seg til nærmere angitte forhold om ønskelig.
	• DSB har innsigelseskompetanse i plansaker som berører:
	  ○ Virksomheter som håndterer farlige stoffer herunder storulykkevirksomheter
	  ○ Transport av farlig gods
	  ○ Brannsikkerhet herunder tuneller og underjordiske anlegg
	  ○ Tilfluktsrom (sivilforsvarsdistriktene)
		Nei	• Veileder om samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging.
			• Veileder om sikkerheten rundt storulykke-virksomheter.
				Samfunnsdelen
				Arealdelen
				Anlegg og infrastruktur

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) 13.06.2019 **NVE forts.**	• Forventer at kommunene inntar en føre var- holdning og legger de høye utslippsalternativene fra nasjonale klimautredninger til grunn for sin arealplanlegging. • Forventer at kommunen tar klimaendringene på alvor og benytter kommuneplanen til å videreutvikle Verdal til en klimarobust kommune og bruker den som et viktig redskap for å unngå og bygge seg inn i klima- og naturfareproblemer. • Forholdet til naturfare avklares så tidlig som mulig og senest på siste plannivå før tiltaksrealisering. • Forholdet til samfunnssikkerhet bør avklares i arealplanarbeidet og ikke utsettes til byggesak. • Energianlegg: Viktig at det i arealplanleggingen tas tilstrekkelig hensyn til planlagte og eksisterende anlegg for overføring og produksjon av elektrisk energi. • Skredfare - Kvikkleire: Viktig at forholdet til skredfare avklares tidlig i planprosessene og at det tas inn gode bestemmelser som ivaretar skredfare ved planlegging og utbygging allerede i kommuneplanens arealdel. • Skredfare – Utfylling i sjø: Ved utfyllingstiltak som for eksempel utfylling og mudring til havneformål (som var årsaken til skredet i Verdal), etablering av småbåtanlegg, utfylling til vegformål, kaier, fritidsboliger etc., må det ifb. planarbeidet gjennomføres geotekniske vurderinger for å godtgjøre sikkerheten. • Flomfare: Pga. økende- og mer intensiv nedbør i framtida er det viktig med tilstrekkelig byggegrense mot både små og store vassdrag for å unngå skadeflom. • Overvannshåndtering: Forventer at kommunen har et spesielt fokus på denne problematikken når det fremmes arealplaner som innebærer ny utbygging og fortetting med mange harde flater. • Kommunen må fastsette en byggegrense mot vassdrag på inntil 100 meter for områder langs vassdrag som har betydning for natur-, kulturmiljø- og friluftsinteresser og vassdragets flomkapasitet (jfr. PBL). • Viktig å ivareta vassdragene med tilhørende kantsoner både mht. flomfare og ivaretakelse av allmenne interesser. • Forventer at Verdal kommune har et spesielt fokus på ivaretakelse og forvaltning av vassdragene og at en i størst mulig grad søker å ivareta og unngå nedbygging av sentrumsnære grøntområder i tilknytning til disse. • Havnivåstigning og stormflo: Det vises til DSB-rapport om havnivåstigning fra 2016 og Kartverkets innsynsløsning "se havnivå". For bølgehøyder må det benyttes lokalkunnskap eller utarbeides rapporter/notater av fagkyndige for å vurdere reell sikkerhet. Bølgeberegninger kan være nødvendig ifb. større utbygginger i særlig antatt utsatte områder.	Nei	• Klimaservicesenterets (KSS) rapport «Klima 2100». • «Statlige planretningslinjene for klima og energiplanlegging og klimatilpasning» av 28.09.2018. • Nasjonale forventningene til kommunene og fylkeskommunene av 14. mai 2019 • «Havnivåstigning og stormflo-samfunnssikkerhet i kommunal planlegging (DSB, 09.2016). • Kartinnsyn: https://www.kartverket.no/sehavniva/ • Risiko- og sårbarhetsanalysen for kommunedelplan for Stavanger sentrum av januar 2019.	Samfunnsdelen Arealdelen Næring Anlegg og infrastruktur

HOVEDPUNKTER I HØRINGSINNSPILL TIL PLANPROGRAM 06.06.2019				
		Vurderinger		
Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) 28.06.2019	• DMF forventer at forekomsten og nødvendige tiltak som legger til rette for utnyttelsen av forekomsten, også ivaretas i kommuneplanarbeidet i tråd med arbeidet som er gjort på de øvrige plannivåene. • For byggeråstoffene bør kommunen utarbeide et kunnskapsgrunnlag som sier noe om hvor det ønskes uttak av byggeråstoffer nå og i framtida. • For byggeråstoffene ligger det også en forventing til regional og lokal planlegging om at tilgangen for ressurser blir sett i en regional sammenheng. • Anbefaler at det legges overordnede føringer i samfunnsdelen som sier noe om hvordan kommunen ønsker å legge til rette for god ressurstilgang, eksempelvis for bygge- og anleggsvirksomhet. • Anbefaler på generelt grunnlag at alle eksisterende uttak, områder det planlegges utvidelser av uttak og områder der det planlegges for uttak i framtida blir avsatt til områder for råstoffutvinning i kommuneplanen. Vurder bruk av hensynssoner. • DMF anbefaler at kommunen stiller krav om reguleringsplan for uttak av masser. • DMF forventer at mineralressurser blir vurdert som eget tema i konsekvensutredningen i arbeidet med planen. • Vurder deponeringsområder for overskuddsmasser og mulig bruk av massene fremfor permanent deponering. Planlegging for å minimere transportbelastning – betydning for miljø, utbyggingskostnad og slitasje på veg/infrastruktur. • I Verdal er det flere registrerte forekomster i NGUs malm-, industrimineral- og natursteindatabase, og NGUs ressursdatabaser har informasjon som kan være relevant med tanke på å sikre tilgangen på forekomster kommunen bør forvalte for et lokalt behov og mulig framtidig utnyttelse.	Nei	• Kartinnsyn: https://minit.dirmin.no/kart/ • NGUs malm-, industrimineral- og natursteindatabase	Samfunnsdelen Arealdelen Næring Anlegg og infrastruktur
Fiskeridirektoratet 25.06.2019 **Fiskeridirektoratet forts.**	• Samfunnsdelen bør være så konkret som mulig når det gjelder de næringene kommunen ønsker å satse på og tilrettelegge for. • Ønsker at fiskeri- og havbruksnæringen får egen omtale i samfunnsdelen i kommuneplanen til kommuner som allerede har en viss aktivitet innenfor området. • I lys av nasjonale forventninger til «Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling», bør det legges til rette for utvikling av ny og eksisterende næringsvirksomhet både på land og sjø, inkludert akvakultur og landbruk. • Det er også viktig at kommunene sikrer god medvirkning i planarbeidet fra lokalt næringsliv, ved at man blant annet aktivt tar kontakt med representanter fra for eksempel fiskeri- og havbruksnæringen, ulike produksjonsbedrifter og utstyrsleverandører. • Anbefaler som et minimum at eventuelle målsettinger knyttet til havbruksnæringen, samt strategier og tiltak rettet mot næringen nedfelles i samfunnsdelen i kommuneplanen. • Viktige naturtyper bør beskyttes mot inngrep. • Samfunnsdelen bør være så konkret som mulig når det gjelder hvordan og hvilke kulturmiljø, landskap, kulturminner, naturområder og naturmangfold kommunen ønsker å ivareta spesielt. • Det må gjøres konkrete vurderinger av sjøarealene. • På generelt grunnlag ber Fiskeridirektoratet om at det legges til rette for at fiske kan utføres uten at annen arealbruk kommer til hinder for dette • Tilrår generelt at viktige gyte- og oppvekstområder, kaste- og låssettingsområder og områder for aktive- og passive redskap tas inn i plankartet, og inngår i NFFF-område eller i særlige tilfeller avsettes spesielt med arealformål Fiske (F). • Generelt oppfordres kommunene til å bidra til å ivareta viktige områder for marint biologisk mangfold i all plansammenheng, og at arealbruken innenfor områder hvor det er registrert marine naturtyper blir vurdert.	Nei	• St.meld. nr. 48 (1994–1995), "Havbruk – en drivkraft i norsk kystnæring • Strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring (2007) • Lov om akvakultur (akvakulturloven) • http://kart.fiskeridir.no	Samfunnsdelen Arealdelen Næring Anlegg og infrastruktur

HOVEDPUNKTER I HØRINGSINNSPILL TIL PLANPROGRAM 06.06.2019				
		Vurderinger		
	• Fiskeridirektoratet anbefaler at alle planlagte inngrep eller aktiviteter som kan påvirke livet i sjøen, søkes lokalisert der hvor de gjør minst skade på miljøet. • Alle kystkommuner bør ha en strategi for lokalisering og utbygging av småbåthavner. Fiskeridirektoratet ønsker at småbåthavner plasseres der de forårsaker minst negativ påvirkning på miljøet, og at plassene søkes samlet på færre, større anlegg fremfor å belaste mange områder. • Kommunene bør stille klare og strenge krav til tiltak for å redusere den negative miljømessige påvirkningen fra båthavner.			
Statens vegvesen Region midt 18.07.2019	• Ingen merknader.	Nei		
Bane NOR 24.06.2019	• Planprogrammet med utredningsprogram og fremdriftsplan synes å ivareta jernbanens behov for tematiske utredninger og samråd. • Det forutsettes at veileder for nasjonale jernbaneinteresser i arealplanlegging legges til grunn for kommunens arealplanlegging for tiltak som berør jernbanen og veger som krysser jernbanen. • Sikre tilstrekkelig areal for videre utvikling av jernbanen, jf. konsept 1 Moderniseringskonseptet i Konseptvalgutredning (KVU) for transportløsning veg/bane Trondheim – Steinkjer. • Jernbanens fremtidige arealbehov bes tatt hensyn til. • Jernbanelovens § 10 setter en generell byggegrense mot jernbane på 30 meter fra midten av nærmeste spor. Det kan ikke settes en annen byggegrense i kommuneplan. • Eiendom tilhørende Bane NOR vises som jernbaneformål i plankartet. • Utbyggingsmønster og transportsystem bør fremme utvikling av kompakte byer og tettsteder, redusere transportbehovet og legge til rette for klima- og miljøvennlige transportformer. • Bane NOR er positive til planprogrammets satsning på sentrumsutvikling ved Verdal stasjon. Vi ønsker at det stilles krav om utredninger som viser hvordan ny bebyggelse i sentrum bidrar til å styrke kollektivknutepunktet ved stasjonen og å oppnå målsettingene om redusert transportbehov og økning i miljøvennlige transportformer, jamfør statlige planretningslinjer. Tilrettelegging for økende sykkelparkering ved stasjonen vil kunne bidra til å styrke kollektivtrafikkens tilbud, øke funksjonaliteten til stasjonsparken samtidig som attraktiviteten til jernbanen som et miljøvennlig transportalternativ økes. Vi forventer derfor at det for kommende plan- og byggeprosjekter i Verdal sentrum stilles krav om gode gang- og sykkelforbindelser til knutepunktet og at knutepunktsutvikling tydeliggjøres i planprogrammets utredningsplan. • Gang- og kryssinger av jernbanen i Verdal sentrum må gjennomføres på en trafikksikker måte. Det vises til Kommunal- og moderniseringsdepartementet vedtak 23.05.2019 angående stenging av planovergangen i Nordgata for trafikk og kommunen bes stille vilkår om ikke å tillate ny bebyggelse i Nordgata før planovergangen er stengt for trafikk. • Jernbanesikkerheten må omtales i ROS-analysen for arealdelen. De viktigste sikkerhetsaspektene knyttet til jernbanen som må vurderes er trafikk over planoverganger, sikkerhet langs jernbaneanlegg med tilhørende gjerder, beitedyr og jernbanestøy. Videre er naturfarer et viktig tema. • Det må belyses om arealplanen vil legge til rette for arealbruk/tiltak som kan medføre økt fare for naturskader på og ved jernbanen eller økt sårbarhet ved jernbanesporet. Dersom det legges til rette for nye utbyggingsarealer som øker sannsynligheten for uhell på og ved jernbanesporet, må det gå fram av planens dokumenter hvordan jernbanens sikkerhet skal ivaretas. Dette gjelder både for anleggsfasen og permanent situasjon for nye byggeområder.	Legg til Bane NOR som eksempel på høringspart i pkt. 5	• Veileder for nasjonale jernbaneinteresser i arealplanlegging. • Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.	Samfunnsdelen Arealdelen Næring Anlegg og infrastruktur
Bane NOR forts.				

HOVEDPUNKTER I HØRINGSINNSPILL TIL PLANPROGRAM 06.06.2019				
		Vurderinger		
	• Jernbaneforskriften har forbud mot etablering av nye planoverganger. I arealdelen forventes dokumentasjon som beskriver nye utbyggingsområder med adkomst over jernbanen og økt trafikk over planovergangene. Sanering av planoverganger må forventes dersom det legges til rette for tiltak som øker ferdselen over planoverganger med tilhørende økt trafikkfare. • Ved Kjærhaugen vil Bane NOR ikke tillate nye boliger med dagens kryssing av jernbanen. • Det må utredes muligheter for å etablere en gang- og sykkelkulvert under jernbanen i Tindvegen. • Arealdelen må vise hensynssone over jernbanetunneler og kulverter inkl. areal 30 meter ut fra begge sider av tunnelen. • Arealdelen må ha bestemmelser som angir forbud mot tiltak som medfører sprenging, spunting, boring i grunnen, fundamentering eller andre tiltak som kan skade tunnelanlegget. Plandokumenter bør henvise til jernbanelovens § 10. • Langsiktig arealdisponering bør ikke legge opp til økt konflikt med støy fra jernbanen. Dersom det planlegges bebyggelse med støyfølsomt bruksformål nær jernbanen bør det gjennomføres støyfaglig utredning som synliggjør ulike støynivåer. Avbøtende tiltak mht. støy bør tas inn i bestemmelsene til planen.			
Samediggi/Sametinget 07.06.2019 **Samediggi/Sametinget forts.**	• Viktig å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutvikling og samfunnsliv. • Anbefaler bruk av Sametingets planveileder, og det vises særlig til kapitlene: – 4 Prinsipper i planleggingen – 5 Hensyn å ta i forhold til samisk kultur – 6 Hensyn å ta i forhold til samisk næringsutøvelse og ressursbruk • Store deler av det som i dag oppfattes som tilnærmet uberørt natur og villmarkspregede områder, er og har vært samiske kulturlandskap. Den tradisjonelle samiske bruken av et område kan være vanskelig å spore ute i naturen, da man ofte har vært svært forsiktig i sin utnyttelse av naturressursene og landskapet. Mye har grodd til og forsvunnet allerede. Dette gjør at samiske kulturminner er særlig utsatt for ødeleggelse. • Vi anser at det er potensiale for funn av hittil ukjente automatisk fredete samiske kulturminner i kommunen. • Vi minner om at alle samiske kulturminner fra 1917 eller eldre er automatisk freda ifølge Lov av 9. juni 1978 nr 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 4 annet ledd. • Godkjenning av tiltak med hensyn til samiske kulturminner kan gjøres fra sak til sak, gjennom godkjent reguleringsplan, eller i kommuneplanens arealdel, jf. Kulturminneloven §§ 3, 8 og 9. • Vi ber om at kommunen tidlig oppretter kontakt med reindriften om arealdisponeringer som kan påvirke reindriftens arealbruk. Dette er særdeles viktig for å få en kjennskap og forståelsen for reindriftens bruk av områdene, slik at man kan ta hensyn til det i kommuneplanarbeidet. • Vi ber om at dere tar i bruk tradisjonell kunnskap, lokal kunnskap og forståelse og kunnskap om tradisjonell bruk av områder på lik linje med forskningsbasert kunnskap. • Reindrifta i de sørsamiske områdene er helt sentral for opprettholdelsen av den sørsamiske kulturen. Kommuneplanens arealdel og kommunens planlegging må derfor sikre reindrifta det nødvendige arealvernet for å kunne drive.	Nei	• Sametingets planveileder: https://sametinget.no/Tjenester/Miljoe-areal-og-kulturvern#section-Areal • Kulturminneloven.	Samfunnsdel Arealdel Næring Kultur
Kystverket Midt-Norge 04.06.2019	• Aktuelle forhold som overordnet planverk til Verdal kommune bør inneholde en samfunnsrettet tilretteleggelse av sjøaktiviteter, der sikring av ferdselsårene og fremkommelighet i farvannet, viktige element for både den marine og maritime næringsutviklingen. Det kan også være nødvendig for kommunen å utforme en langsiktig utvikling i et marint perspektiv, der ulike moment blir trukket inn som verdiskapende element i arbeidet med kommuneplanen, herunder også samfunnsdelen og arealdelen.	Nei	• Nasjonal havnestrategi – Regjeringens strategi for effektive havner for å få mer gods på sjø.	Samfunnsplan Arealdel Næring

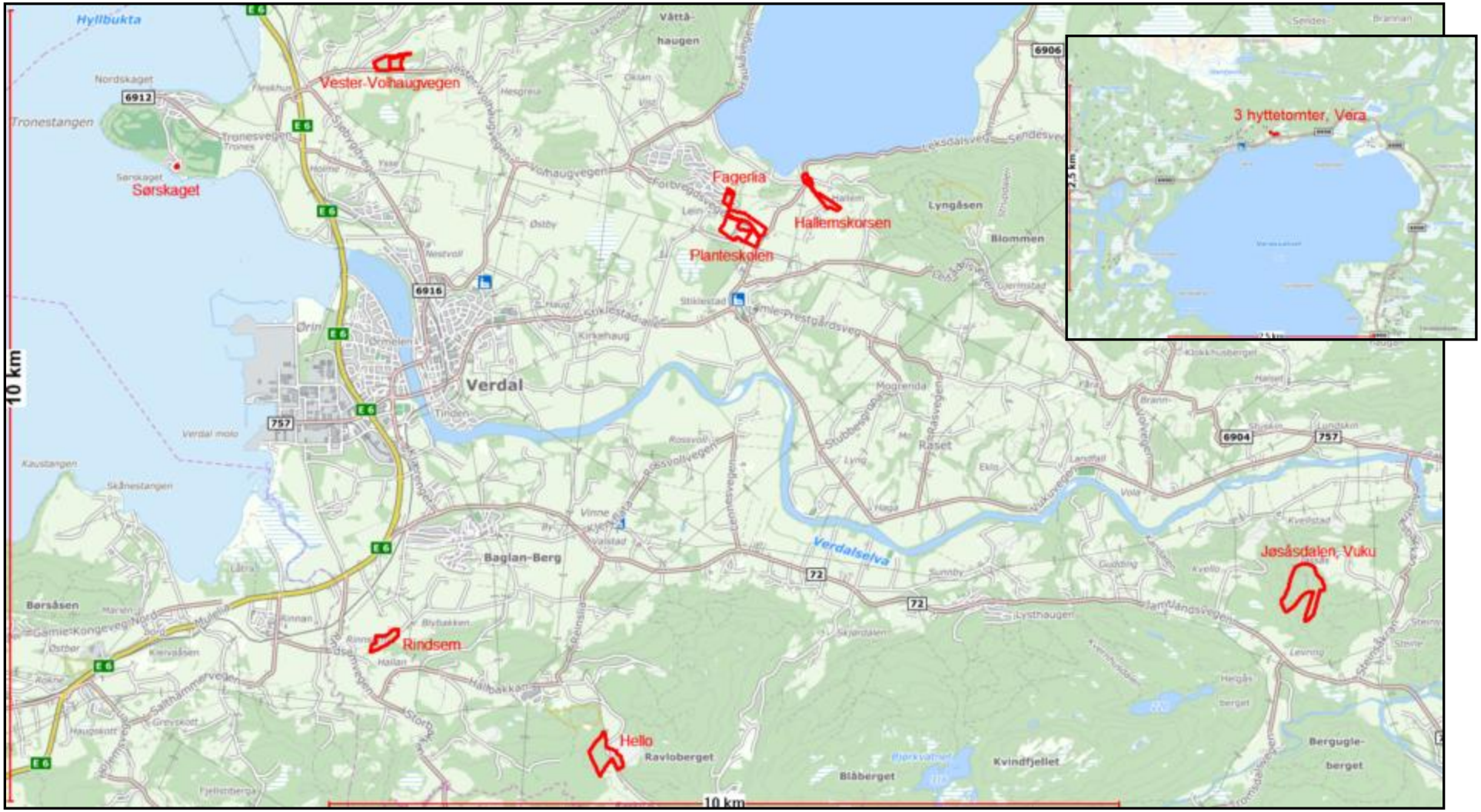
HOVEDPUNKTER I HØRINGSINNSPILL TIL PLANPROGRAM 06.06.2019				
		Vurderinger		
	• Det formålstjenlig å vurdere sjøveien som en naturlig og reell tilkomstvei og et beredskapstilpasset alternativ i krisesituasjoner. Man ber kommunen ta høyde for dette i sin strategiske planlegging og de føringene som blir formulert i samfunnsplanen, mellom annet som resultat av arealbruk og vern i sjø.		• Stortingsmelding 35 – På rett kurs– Forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning. • Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning, vedtatt 28.09.2018. • Kommende statlige planretningslinjer for planlegging i sjøområdene. • Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen.	
Statnett SF 28.05.2019	• Ber om at Statnetts transmisjonsnettledninger legges inn i plankartet med hensynssone/byggeforbudsbelte med tilhørende bestemmelse.	Nei	• www.Geonorge.no	Arealdel
Mattilsynet Region Midt 28.06.2019 **Mattilsynet Region Midt forts.**	• I henhold til § 26 skal kommunen på bakgrunn av data fra Mattilsynet ha oversikt over samtlige vannforsyningssystemer i kommunen • Grunnvannskilder bør innlemmes i planene da det er flere hyttevannverk som har grunnvannsanlegg. • Mattilsynet råder Verdal kommune til å få bedre beskrivelse av hensynene som må tas og hva som kan tillates i hvilke soner (beite, friluftsliv, camping, bading, jordbruk, spredning av naturgjødsel, hyttefelt mv) for å sikre at tilstrekkelig drikkevannshensyn blir tatt. • Drikkevannskilden er også i Steinkjer kommune. Mattilsynet ønsker at Verdal kommune sjekker ut om Steinkjer kommune har satt inn nødvendige beskyttelsestiltak i sine planer. • Det er viktig å etablere hensynssoner drikkevann i plankart, med bestemmelser som forbyr forurensende aktivitet, for alle aktuelle drikkevannskilder (også grunnvannskilder). • Mattilsynet mener Vedal kommune bør ta inn henvisninger til følgende regelverkskrav og nasjonale føringer i kommuneplanen: - drikkevannsforskriftens § 26 – krav til at kommunen skal ta drikkevannshensyn i planarbeidet – nasjonale mål for vann og helse: generelt krav til beskyttelse av vannkilder • Mattilsynet anbefaler at Verdal kommune tar inn følgende i arealdelen, og gir en nærmere omtale: – Hensynssoner drikkevann for aktuelle drikkevannskilder i kommunene – også for de privateide vannverkene og eventuelle reservevannkilder. – Skriftlig punkt om at drikkevannsinteresse skal være overordnet alle andre interesser innenfor hensynssonen. – Utvikling av befolkningsmengde og bosetningsmønster og konsekvenser dette vil ha for drikkevannsforsyning (herunder leveringssikkerhet) – Ved regulering av nye bo- og hytteområder vurdere en strategi for krav om felles vannforsyning – Næringsutvikling, herunder eventuelle behov for tilbakeslagssikring – Ta hensyn til nødvendig forsyning av nok og trygt drikkevann.	Nei	• Nasjonale mål for vann og helse i Norge.	Arealdel Anlegg og infrastruktur
Gaasken Lante sijte og Skækhere sijte ved	• For Gaasken Lante sijte og Skækhere sijte vil nye områder for fritidsbebyggelse sannsynligvis blir den største utfordringen i arbeidet med kommuneplanens arealdel.	Nei	• Helhetlig konsekvensutredning for Feren. Gaasken Lante. Bioforsk 2014.	Samfunnsdel Arealdel

HOVEDPUNKTER I HØRINGSINNSPILL TIL PLANPROGRAM 06.06.2019				
		Vurderinger		
Plankonsulent i Nord-Trøndelag 04.07.2019	• Dersom reindrift blir berørt i arealdelen forventes det at hvert enkelt innspill utredes, men også at det foretas en helhetlig vurdering av planens betydning for det enkelt distrikt. • Det er en stor fordel dersom kommunen diskuterer innspill til arealdelen med reinbeitedistriktene forut for offentlig ettersyn.		• KU ifm mulig etablering av rekreasjonsløype for snøskuter i Verdal. Gaasken Lante. Multiconsult mai 2017. • KUer ifm konsesjons-søknaden for Hyllfjellet, Sognavola og Markavola vindkraftverk	Næring Kultur
Forsvarsbygg 03.07.2019	• Forsvarets arealinteresser er knyttet til fremskutt lager (forhåndslager) i Tromsdalen, Verdal havn og de militærhistoriske kulturminnene i Inndalen.	Nei	• Veileder om Forsvarets arealbruksinteresser i arealplanlegging.	Arealdel
Avinor AS 26.06.2019	Ingen merknader.	Nei		
Skogselskapet i Trøndelag 02.07.2019	• Deler av eiendommen 36/59 er aktuell for ny Stiklestad skole (del A i kart). Ønsker å lansere deler av eiendommen (del B i kart) til boligformål. Arealene er i dag LNF sone 2, der spredt boligbygging og ervervsbebyggelse kan tillates.	Nei		Arealdel
Verdal Idrettsråd 05.07.2019	• Idrettsrådet melder om følgende areal og anleggsbehov til nye idrettsanlegg: - Basishall ca 1.1 mål ved ny Stiklestad skole. - Klatrehall ca 0.5 mål ved ny Stiklestad skole. - 11er fotballbane med kunstgress ca 11 mål ved ny Stiklestad skole. - Klubbhus med garasje ca 0.2 mål ved ny Stiklestad skole. - Rekruteringsanlegg for friidrett ved Ørmelen skole. • Skulle det ikke bli bygd ny Stiklestad skole eller avsatt areal der til idrettsanlegg oppfordrer Idrettsrådet kommunen til å regulere inn areal andre plasser i den nye arealplanen.	Nei	• Samarbeidsavtale mellom Verdal idrettsråd og Verdal kommune	Samfunnsdel Arealdel Oppvekst
Norgeshus AS 04.07.2019	• Ca. 15,3 daa av eiendommene 35/1-2 og del av 34/3-4 og 36/2 Hallemskorsen ønskes til boligformål. Mulighetsstudie/forslag om boligformål på 5-6 områder med til sammen ca. 21-24 enheter. Områdene har status som LNFR-areal i gjeldende kommuneplan.	Nei		Arealdel
Frode Moe og Sigmund Hestegrei 05.07.2019	• Ca. 30,3+23,9 daa av eiendommene 46/3 og 46/1 ønskes til boligformål. Områdene ligger inntil Vester-Volhaugvegen. Områdene har status som LNFR-areal i gjeldende kommuneplan.	Nei		Arealdel

TIDLIGERE INNSPILL TIL ENDRET AREALBRUK				
Innspillspart	**Innspill**	**Vurderinger**		
		Justere planprogrammet	**Kunnskapskilder**	**Relevant kunnskapsgrunnlag for planprosesser**
Brit Steinsmo 28.02.2019	• 6/82 Regulert lekeplass Sørskaget, på ca. 370 m2. Forslag om fritidsbebyggelse.	Nei		Arealdel
Jan Inge Thome 06.02.2019	• Eiendommen 252/1 Jøsås Vestre: Forslag om sand/grusuttak på ca. 150-180 daa.	Nei		Arealdel
Frøseth AS Oppstartsmøte juni 2019	• Del av 268/1, Hello. Ønsker ca. 60 daa til industriområde sørvest for Hello steinbrudd.	Nei		Arealdel
Brit Eldbjørg Wæren	• 196/1 i Vera. Forslag om tre hyttetomter nord for Veresvatnet.	Nei		Arealdel

13.11.2017 og 06.06.2018				
Jann Olav Kvistad **05.06.2017**	• 37/2 Fagerlia. Forslag om boligformål på ca. 3+12 daa nord og sør for vegen Hallemsåsen.	Nei		Arealdel
Nordbohus AS pva. Nordbohus Byggservice AS og grunneierne **07.09.2016**	• Eiendommene 36/29, 75 og 80 Stiklestad planteskole: Forslag om boligformål på ca. 65 daa.	Nei		Arealdel
Jon Atle Vikan **27.02.2013**	• 275/1 Rindsem. Ca. 40 daa ønskes til boligformål. Innspill til Kommunedelplan Verdal by, men var utenfor planområdet til kommunedelplanen.	Nei		Arealdel

Innspill til endret arealbruk per august 2019 – Revidering av kommuneplanens arealdel Verdal kommune

Foreslått/ønsket arealbruk: Sørskaget og Vera: Hyttetomter Jøsåsdalen: Masseuttak Hello: Industri Øvrige: Bolig + ev. skoletomt

Fylkesmannen i Trøndelag
Tröndelagen fylhkenålma

Vår dato: 01.07.2019
Vår ref: 2019/7065
Deres dato: 27.05.2019
Deres ref: MABAKK 2019/673

Verdal kommune
Postboks 24
7651 VERDAL

Saksbehandler, innvalgstelefon
Tor Sæther, 73 19 92 82

Uttalelse til planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner - Verdal kommune

Fylkesmannen har mottatt ovennevnte planprogram til uttalelse. Under følger innspill til dette på Fylkesmannens ulike fagområder:

Overordnet tilbakemelding
Det er positivt at Verdal kommune går i gang med revisjon av kommuneplanverket. Det er utarbeidet ett planprogram for alle de aktuelle prosessene. Planene forventes å bli vedtatt av nytt kommunestyre i 2020.

Det er et omfattende planarbeid som nå igangsettes, og Fylkesmannen er opptatt av at prosessene kjøres med god involvering og medvirkning for å sikre forankring og eierskap. Kommuneplanverket er grunnlaget for styring av samfunnsutviklingen i kommunen, og kommuneplanens arealdel er det aller viktigste styringsdokumentet for framtidig arealbruk. Det er mange overordnede planer som nå settes i prosess i forkant av og parallelt med ny planstrategi. Vi vil gi råd om at ny kommunal planstrategi for neste periode vedtas før disse kommuneplanene sluttbehandles.

Det at det er utarbeidet ett planprogram for alle disse planene vurderer Fylkesmannen som en effektivisering og forenkling. Dette er et interessant grep i lys av det fokus som er på forenkling og effektivisering av planer, prosesser og saker etter plan- og bygningsloven. Et slikt planprogram må imidlertid bli overordnet, og høringsuttalelsene vil også måtte bli det. Planprogrammet løfter særlig fram bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål som fundament for planarbeidet, og Fylkesmannen vurderer naturlig nok dette som et godt grunnlag for de forestående prosessene.

Kommuneplanens samfunnsdel skal behandle langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon, for sektorene og for utvalgte målgrupper. Den bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for samfunnsutvikling, sektorenes virksomhet og langsiktige arealbehov, og ta stilling til hvilken strategi kommunen vil legge til grunn.

E-postadresse: fmtlpost@fylkesmannen.no
Sikker melding: www.fylkesmannen.no/melding
Postadresse: Postboks 2600, 7734 Steinkjer
Besøksadresse: Strandveien 38, Steinkjer; Prinsens gt. 1, Trondheim
Telefon: 74 16 80 00
www.fylkesmannen.no/tl
Org.nr. 974 764 350

All kommunal sektorplanlegging bør være forankret i kommuneplanens samfunnsdel, evt. som kommunedelplanlegging på grunnlag av samfunnsdelen. Kommuneplanens samfunnsdel vil være en viktig arena for samordning mellom den enkelte sektors utfordringer og prioriteringer og kommunens samlede utvikling.

Skal samfunnsdelen i kommuneplanen ha noen funksjon, må den gi grunnlag for konkrete prioriteringer, og bidra til bedre helhetsløsninger og mer forutsigbare rammevilkår både for sektorenes virksomhet og for befolkningen. Samfunnsdelen skal også gi grunnlaget for prioriteringer i arealdelen, f.eks. knyttet til arealbehov for ulike funksjoner, valg av infrastruktur, boligpolitikk og næringspolitikk, kommunal service mv.

Fylkesmannen vil understreke viktigheten av at ambisjonene i kommuneplanens samfunnsdel konkretiseres gjennom tiltak i kommuneplanens handlingsdel og i økonomiplanen. De fremtidige driftsbudsjett/økonomiplaner må være i samsvar med politiske prioriteringer og innenfor det handlingsrommet som kommunen vil ha fremover. Kommunen investeringsplaner i de kommende år må nøye sees i samsvar med de fremtidige behov for å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi. Dette vil være en viktig forutsetning for å nå de langsiktig og overordnede perspektivene fram mot 2030. Det bes spesielt om at kommunen ser på forventede demografiendringer og hva dette vil kunne innebære av behov for kommunale tjenester i tiden fremover.

Landbruk
Verdal kommune er en stor og svært viktig landbrukskommune i Trøndelag. Kommunen er Trøndelags nest største kommune målt i slakteleveranse av gris i 2018, Trøndelags fjerde største kommune målt i slakteleveranser av sau, samt sjuende største kommunen målt i antall kg storfeslakt. Kommunen har et betydelig areal dyrka jord av høy kvalitet, som nyttes til korn, poteter og grønnsaker. Verdal kommune har i 2019 57 melkebesetninger, hvorav 63 prosent befinner seg i gruppen små og mellomstore bruk med 1-30 årskyr. Dette er en størrelsesgruppe med høy andel båsfjøs, som vil kreve betydelige investeringer for å tilfredsstille framtidige myndighetskrav allerede i 2024. I 2018 ble det gitt investeringsstøtte til 4 bruk i Verdal, hvorav to saker gjelder bygderelaterte næringer og to tradisjonelt jordbruk. Sammenlignet med andre kommuner har gårdbrukere i Verdal i begrenset grad utnyttet potensialt for utvikling av nye bygderelaterte næringer. Kommunen har store produktive skogarealer.

Landbruksavdelingen er opptatt av at kommunen i sitt kommuneplanverk legger gode og langsiktige strategier for videre utvikling av landbruket i kommunen. Dette vil være viktig både i samfunnsdelen og i arealdelen. Det vil i tillegg være naturlig at landbruket blir en sentral del av kommunedelplan for næring, alternativt at det utarbeides en egen landbruksplan.

Det framgår at tema som skal utredes/analyseres er landbruk, jordbruk og skogbruk, og jordvern er trukket fram som sentralt tema for konsekvensutredningen til arealdelen.
Vi vil gi råd om at også samfunnsdelen trekker opp overordnede strategier og føringer for arealdelen, - basert på bærekraftige prinsipper.

Jordvernet er vesentlig innskjerpet, jf. Stortingets behandling av Nasjonal jordvernstrategi i 2015. Jordvernet er under kraftig press også i Verdal, særlig gjennom E6-planene.
Landbruksavdelingen legger til grunn at jordvernet må bli en sentral premiss for kommuneplanprosessen, og at det innskjerpede jordvernet, samt retningslinjene nedfelt i SPR-BATP

og Regional plan for arealbruk i Nord-Trøndelag legges til grunn for planarbeidet. Som en del av revisjonen av arealdelen bør områder som er avsatt til utbyggingsformål i gjeldende arealdel, men som fortsatt er dyrka jord, vurderes tilbakeført til landbruksformål.

Landbruksavdelingen vurderer det som positivt og godt i tråd med nasjonale forventninger at bærekraft løftes sentralt i planarbeidet, og mener det ligger mye spennende planarbeid i skjæringspunktet mellom «Det grønne skiftet» og «Utbyggingsmønster og strukturer», jf. planprogrammet.

Landbruksavdelingen vil prioritere høyt å kunne delta i det forestående planarbeidet, og ber kommunen bruke Regionalt planforum aktivt i de forestående planprosessene.

Reindrift

For reindrifta er kommuneplanens samfunnsdel, arealdel som er særskilt viktige. To reinbeitedistrikter har beitearealer i Verdal; Gasken Laanten sijte (Feren reinbeitedistrikt) sør for Verdalselva/Helgåa og Skæhkere sijte (Skjækerfjell reinbeitedistrikt) nord for elva.
Gasken-Laante sijte er et helårsdistrikt og har viktige vinterbeiter innenfor kommunen.
Skæhkere sijte er et helårsdistrikt, der sesongbeitene i stor grad kan overlappe hverandre. Det store bildet er vinter- og vårbeiter ned mot Verdalselva/Leksdalsvatnet og sommerbeiter inn mot Skjækra.
Fullstendig oversikt over reindriftas bruk av området er tilgjengelige på www.gint.no/rein.

Reindrifta i både Skæhkere og Gaske Laanten sijte er under stadig press i form av arealutbygginger som for eksempel hyttefelt, vei- og kraftutbygginger. Aktiviteten som medfører av tilgjengeliggjøring av reindriftas beiteområde er en utfordring, da spesielt i vårbeiteområde når simlene kalver og er spesielt var for menneskelig aktivitet er viktig å informere om, og skal tas hensyn til.

Vi vil også gjøre oppmerksom på at berørte reinbeitedistrikt er å anse som en part i saker som berører deres bruksrettigheter. Vi forventer at kommunen har møte med/ involverer distriktene tidlig i prosessen, for å sikre at deres interesser blir hørt. Kontaktinformasjon ligger på Fylkesmannens hjemmeside.

Nasjonale myndigheter har gjennom lovgivning og retningslinjer for arealplanleggingen pekt på kommunene som den sentrale aktør for å sikre at reindriftsnæringen har tilstrekkelige og egnede arealer for sin næringsutøvelse. Reindriftsutøvere en gruppe som det skal tas særlig hensyn til i planprosessen, jfr. plan- og bygningslovens § 5-1 *Medvirkning*. I revidert planprogram vises det til de nasjonale forventningene og føringene som sier at FNs menneskerettigheter og bærekraftsmål skal ligge til grunn for planarbeidet. Reindriftsavdelingen vil også vise til konvensjon om biologisk mangfold (CBD) om at urfolks tradisjonelle kunnskaper og naturbruk inngår i arbeidet med å sikre naturmangfoldet, samt ivareta de tradisjonelle kunnskaper, innovasjoner og praksis.

Kommuneplanens arealdel

Arealdelen skal gjør gjøre de prioriteringene som er nødvendige for å sikre arealgrunnlaget for reindriften i et langsiktig perspektiv. Vi forventer at kommunen foretar en grundig vurdering av tiltak/ arealdisponeringer i forhold til reindriftsinteressene, spesielt i forhold til andre arealinngrep i reinbeitedistriktet. Dette gjelder spesielt Skæhkere og Gaske Laante som er sterkt berørt av flere arealinngrep, blant annet hyttefelt. Ved større inngrep som er så omfattende at reindrifta fratas retten til å utøve kulturen etablerer FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 rettslig vern. Denne stiller krav til kommunene om at det er de samlede virkningene av alle gjennomførte og vedtatte inngrepene som skal ses i sammenheng. Konvensjonen omfatter det

materielle grunnlaget og ses i sammenheng med naturinngrep eller planer som kan påvirke grunnlaget for å drive med reindrift i nåtid og fremtid.

For en bærekraftig reindrift er man avhengige av gode og sammenhengende beitearealer. For at reindrifta og andre næringer skal være bærekraftige vil det være viktig at man finner løsninger som medfører at de enkelte næringene ikke legger begrensninger på andre næringer, noe som også gjelder spredt fritidsbebyggelse. I forslag til planprogram fremgår det hvilke utredningstemaer som vil være aktuelle. Her vil reindriftsavdelingen fremheve fritidsbebyggelse som er en stor utfordring for reindrifta.

For å finne løsninger kan det blant annet gjøres gjennom bruk av hensynssoner, LNFR-områder og krav til innhold i konsekvensutredninger jfr. forskrift om konsekvensutredning § 21, tredje ledd for temaer hvor reindrifta blir berørt.

Gjennom gode planprosesser hvor reindrifta er involvert og hvor reindriftas bruk er utredet vil kommunen ha et godt grunnlag for arealforvaltning og en forutsigbar arealbrukspolitikk hvor man ivaretar reindriftas interesser, med lavest mulig konfliktnivå i framtiden.

Kommuneplanens samfunnsdel
Reindrift utgjør et viktig grunnlag for bevaring av samisk kultur og samfunnsliv. Kommuner innenfor det samiske reinbeiteområdet skal behandle reindriften i kommuneplanens samfunnsdel. Dette for å sikre, utvikle og styrke reindriftsnæringen og derigjennom følge opp nasjonale føringer og målsetninger. Hvor omfattende behandlingen skal være, vil variere. Et minimum vil være å foreta de prioriteringer og legge de strategier som er nødvendige for å sikre arealgrunnlaget for reindriften i et langsiktig perspektiv.

Reindrifta bør synliggjøres i kommuneplanens samfunnsdel siden kommunen ligger innenfor beiteområder for sijten/ reinbeitedistriktet. I kommuner med reindrift burde for eksempel reindriftsnæringas innvirkning på kommunens samfunnsutvikling belyses. Ved denne behandlingen er det viktig å være bevisst at utover, bidrar reindriften til et næringsmessig mangfold ved at en rekke aktiviteter knyttes opp mot reindrifta. Dette kan bl.a. være aktiviteter knyttet til slakte- og videreforedling av reinkjøtt, husflidproduksjon basert på produkter fra rein og turistvirksomhet.

I tillegg er det viktig å påpeke at den største utfordringa reindrifta har på lang sikt, sikring av reindriftens arealer, som utgjør det viktigste ressursgrunnlaget for næringa (Klima- og miljødepartementets temaveileder (2009): reindrift og planlegging etter PBL punkt 1.2).
Ved å ta inn analyser og lage strategier vil kommunene ha et godt grunnlag for å ivareta behovene til reindrifta i kommuneplanens samfunnsdel.

Klima og miljø
Som klima- og miljømyndighet vil vi i planprosessen vektlegge ivaretakelsen av en samordnet areal- og transportplanlegging, klima og energi, naturmangfold, landskap og friluftsinteresser, samt problematikk knyttet til forurensning i form av støv, støy og grunnforurensning i arealforvaltningen. Vi finner det på nåværende stadium i planprosessen vanskelig å vurdere hvorvidt planen vil kunne komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn.

Behovsanalyse, konsekvensutredning

Som del av det videre planarbeidet bør behov, utviklingsretninger og strategier belyses. Vi vil anbefale kommunen å lage en status over dagens tilgang på areal, hvor mye er ledig og hva er behovet framover. Dette bør også inkludere en oversikt over hva et område tåler av fortetting. Det vil gi et godt grunnlag for å drøfte strategier for videre utvikling; fortetting, nye områder, transformasjon osv. Konsekvensene av hvert enkelt nytt utbyggingsområde samt en samlet vurdering av planen som helhet bør gå frem av utredningen.

I forslag til planprogram fremgår det hvilke utredningstema som vil være aktuelle. For Fylkesmannen som klima- og miljømyndighet er det sentralt at nye utbyggingsområder utredes med tanke på følgende:

- Behovsvurdering for nye bolig-, nærings- og industriarealer i forhold til forutsett befolknings- og næringsutvikling, inkl. alternativsvurdering
- Forurensning i form av støy, støv, grunn- og vannforurensning
- Utbygging eller forurensning som har betydning for vann og vassdrag
- Tiltak som berører strandsonen
- Massehåndtering, deponier og mineralvirksomhet
- Konsekvenser for landskap
- Konsekvenser for friluftsinteresser
- Konsekvenser for biologisk mangfold
- Eventuelle avbøtende tiltak og alternative løsninger

De enkelte temaene må utredes på et slikt nivå at man har nok kunnskap om konsekvensene til å fatte vedtak i saken, jfr. kravene i forskrift om konsekvensutredninger med tilhørende veileder. Manglende dokumentasjon eller utredninger vil kunne bli utfordrende senere i prosessen. Fylkesmannen bidrar gjerne med opplysninger i det videre planarbeidet.

Statlige planretningslinjer for bolig-, areal- og transportplanlegging (SPR-BATP)

Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (SPR-BATP) skal legges til grunn for kommunens arealplanlegging, og vil vektlegges i vår vurdering av planen når den kommer på høring. Det er et sterkt press på arealene i Verdal kommune, og det er viktig at det legges til grunn mål om en høy arealutnytting ved vurdering av behov for nye utbyggingsområder.

I utkast til planprogram er det pekt på behov for boligareal i grendene. Vi vil tilrå kommunen å ha fokus på utvikling av de etablerte tettstedene i det videre planarbeidet. Dette for å mest mulig effektivt kunne ivareta og videreutvikle tjenestetilbudet i kommunen, sikre en arealplanlegging som bidrar til å redusere transportbehovet og redusere utbyggingspresset på mer urørte områder. Det bør legges opp til fortetting og evt. utvidelse av eksisterende byggeområder, både med hensyn til boligområder og områder for fritidsbebyggelse. Videre bør det tas et bevisst grep for å få mer styring på utbyggingen ved å avgrense områdene hvor det åpnes for spredt boligutbygging. Av erfaring ser vi at planer med store areal til spredt boligbygging er lite arealeffektive, gir dårlige helhetsløsninger og kan være kostnadskrevende å drifte. Dette er også viktig for å nå det nasjonale målet om at veksten i persontrafikken skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange. Kommunens sykkelstrategi bør implementeres i planene.

Fritidsboliger

Verdal kommune har et betydelig antall fritidsboliger, i hovedsak knyttet til Trones og fjellområdene i øst. I planprogrammet pekes det på behov for nye områder til fritidsboliger. Av hensyn til naturmangfold og friluftsliv, men også SPR BATP, vil vi allerede på nåværende stadium i prosessen anbefale at ny hyttebygging fortrinnsvis bør utvikles som fortetting eller som utvidelse av eksisterende hyttefelt. Samtidig må dette vurderes opp mot maksimal tåleevne for et område. Det bør i minst mulig grad tas i bruk nye områder til hyttebygging. Ny hyttebygging bør foregå med nærhet til veg, og i hovedsak planlegges med utgangspunkt i at det skal bygges ut med full infrastruktur (vei, vann, kloakk osv.). Mange av dagens fritidsboliger benyttes i større grad på helårsbasis og som 'bolig nr. to'. Vi vil av den grunn tilrå kommunen å vurdere om en kan styrke noen av kommunens grender ved å legge til rette for høgstandard fritidsboliger.

Støy og støv

Det er et nasjonalt mål å redusere antallet mennesker som blir plaget av høye støynivåer. Klima- og miljødepartementets retningslinje for behandling av støy i arealplanleggingen (T-1442/2016) skal benyttes ved utarbeiding av arealplaner. Formålet med retningslinjen er å legge til rette for en langsiktig arealdisponering som forebygger støyproblemer. Forebygging gjennom riktig arealbruk er sannsynligvis det mest kostnadseffektive tiltaket i forhold til støy.

Støy er et alvorlig folkehelseproblem som bidrar til redusert velvære og mistrivsel og påvirker folks atferd og helsetilstand. I overordnet plan er det derfor viktig å vurdere om det legges til rette for ny støyende virksomhet som kan få betydning for eksisterende situasjon, samt å vurdere om ny planlagt utbygging av boligområder er i tråd med støygrensene og anbefalingene i denne retningslinjen.

Gjennom arbeidet med planprogrammet skal det vurderes om støy skal utredes, hvorfor det eventuelt er et viktig tema, og omfang og innhold i utredningen. De fire viktigste kildene til støy er vegtrafikk, fly, jernbane og industri. Av disse er vegtrafikk den klart største. Andre betydelige støykilder er industri og næring, inkludert pukkverk, skytebaner og skytefelt, bygg og anlegg, men også mindre anlegg som motorcrossanlegg, mikroflyplasser, ballbinger, skatebaner osv. kan gi støy som oppleves som plagsomt og er i konflikt med omgivelsene.

Fylkesmannen som støymyndighet vil sterkt anbefale kommunen å synliggjøre områder som er utsatt for støy gjennom utarbeidelse av støysonekart. Kommunen har ifølge retningslinjene ansvaret for å inkludere støysonekart i kommuneplanen på en egnet måte, for eksempel i kommuneplanens arealdel, som eget temakart i kommuneplanen eller som tematisk kommunedelplan.

Fylkesmannen vil videre oppfordre kommunene til aktiv bruk av bestemmelser og retningslinjer til kommuneplan. Spesielt viktig er det at kommunen etablerer regler for støyfaglig dokumentasjon i arealplaner i rød og gul sone og i ikke kartlagte områder hvor det kan være støyproblemer.

Naturmangfold – status og kartlegging

Etter vår vurdering er kunnskapsgrunnlaget med hensyn til naturmangfold i kommunen relativt godt, og vi forutsetter at det som fins av kartlegginger gjennom naturtypekartleggingene i 1998-200, MIS-kartleggingen i 2016 samt registreringen av grotter, dammer og bekkekløfter mv. brukes aktivt i det videre planarbeidet. Det bør likevel vurderes behov for supplerende naturmangfoldkartlegging for å få et best mulig beslutningsgrunnlag for framtidig arealbruk. Kommunen har store områder med kalkholdig eller kalkrik grunn. Dette gir potensiale for områder med høgt naturmangfold i form av arter og naturtyper, bl.a. knyttet til myr og skog. Særlig i fjellområdene er det en del områder som er dårlig kartlagt, og dette bør legges til grunn når kunnskapsbehovet vurderes.

Videre har kommunen en del områder med leirholdig grunn, som tilsier sannsynlighet for forekomster av ravinedaler. Ved inngrep i slike områder bør det stilles krav om kartlegging. Fylkesmannen kan om ønskelig bidra i en dialog om innholdet i et slikt arbeid.

Vann- og vassdrag

Utbyggingspresset langs enkelte vann og vassdrag kan være like stort som i strandsonen langs sjøen, samtidig som det ofte er store friluft-, natur- og kulturlandskapsinteresser knyttet til disse områdene. Innsjøer, tjern, elver og bekker er viktige landskapselement. De gir grunnlag for et rikt plante- og dyreliv og en viktig ressurs for naturopplevelse og friluftsliv. Elveos og randsoner langs vassdrag er blant de mest artsrike og bevaringsverdige landskapstypene vi har med tanke på landskapsøkologi og biologisk mangfold, men er i stor grad utsatt for nedbygging. For å ivareta disse verdiene er det viktig at det settes av et belte ned mot vannet/vassdraget hvor det ikke tillates bebyggelse. Et slikt belte bør være på minimum 50 meter, og vil bidra til å ivareta landskapstyper og miljøtyper, bevare det vassdragsnære biologiske mangfoldet, verne bebyggelse mot flom og sikre tilgjengelighet for allmennheten. Langs Verdalsvassdraget, som er et varig vernet vassdrag, bør det vurderes behov for en byggeforbudssone på 100 meter, jfr. RPR for vernede vassdrag som skal legges til grunn ved planlegging etter PBL.

Naturmangfoldloven §§ 8-12

Fylkesmannen påpeker avslutningsvis at alle saker som berører natur- og miljø skal vurderes etter prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 (jf. nml § 7). Dette gjelder både det enkelte tiltak og planen som helhet.

Barn og unge

Barn har rett til å bli hørt og til å si sin mening i alt som vedrører det, og barnets meninger skal tillegges vekt. Fylkesmannen minner om Barnekonvensjonen artikkel 12, og oppfordrer til å involvere barn og unge i å bli hørt og å kunne medvirke i det videre arbeidet og i tiltak og mål som det vises til i planen. Likeså at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger som berører barn

For at alle barn og unge skal kunne komme i utdanning og arbeidsliv, som er et mål for regjeringen, er det viktig at de mestrer de grunnleggende ferdighetene. Kommunen må vise til sammenhengen mellom mål og handling og videre vise til hvilke prioriteringer som gjøres for å nå kommunens mål for barn og unge som det vises til i samfunnsplanen. Spesielt er det viktig å prioritere tiltak som sikrer at alle elver skal inkluderes og at de skal kunne oppleve mestring.

Tema og strategier omkring overganger i opplæringsløpet har betydning for å nå målsetting om at barn og unge skal oppleve mestring og tilhørighet i hverdagen. Spesielt i samarbeid med den videregående skolen. Tiltak som er med på å forebygge frafall i den videregående skole og sikre ungdom tilbud som er i en sårbar fase, må sees i sammenheng med de tiltakene som prioriteres kommunen.

Det er behov for å sette klare mål for kvaliteten i opplæringen. Faktagrunnlag når det gjelder resultater fra nasjonale prøver og elevundersøkelsen er nyttige å ta med i denne vurderingen. Videre også strategier for læringsmål og trivsel i skolen.

Helse og omsorg
Kommunen oppgir bærekraftig utvikling og ivaretakelse av menneskerettigheter som sentralt tema i videre planarbeid, både for samfunnsdel, arealdel og delplaner som skal revidere. Det er positivt at samfunnsplanen skal tydeliggjøres gjennom revideringsprosessen og at medvirkning ivaretas i videre planprosess.

Kommunen skal gjennomføre en oppgradering av samfunnsanalysen. Det forventes at oversikten over samfunnstrender herunder også helsetilstanden i kommunen og faktorer som påvirker helse og trivsel, inngår som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi, kommuneplaner for således ha grunnlag for ivaretakelse av helsehensyn i planlegging, tiltak mm.

Hvordan den kommunale planleggingen skal ivareta innbyggernes helse i fremtiden med tanke på folkehelserelaterte tema og hvilke vurderinger som ligger til grunn for aktuelle tiltak må vurderes og tydeliggjøres i videre planarbeidet. Gjennom planarbeidet forventes at kommunen benytter planlegging etter plan og bygningsloven til å utvikle strategiske prioriteringer og virkemidler som bidrar til å bedre og utjevne betingelsene i oppvekst- og nærmiljøet, samt gir alle lik mulighet til blant annet utdanning, arbeid, inntekt og bolig – en langsiktig strategi for helseutjevning.

Folkehelse
Folkehelsemeldinga (2018-2019) – Gode liv i et trygt samfunn viser til innsatsområder som er viktige med tanke på å fremme helse. Både nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 og folkehelsemeldinga har fokus på at nærmiljøet er viktig for helse, trivsel og oppvekst. Kommunen må tilstrebe at nærmiljø må oppleves som trygt, ha gode og inkluderende møteplasser, ha universell utforming, lett tilgjengelige naturområder, kultur- og fritidstilbud med rom for samvær, utfoldelse og vennskap.

I videre planarbeid må det fremkomme tydelige satsningsområder for folkehelse. Det er viktig å fremme folkehelse i kommunens samfunnsdel og arealdel, ikke bare som et overordnet begrep, men faktisk vise og forklare hvordan folkehelsa skal ivaretas. Eventuelle folkehelseutfordringer må vurderes og det må fremgå av handlingsdel og økonomiplan hvilke tiltak som skal iverksettes for å styrke innbyggernes folkehelse.

For Verdal er 13,6 % av befolkningen (18-67) uføre pr 18.06-18. Inkludering og deltakelse på alle arenaer fra tidlig alder er viktig. Fra fødsel- barnehage- grunnskole- videregående og arbeidsliv er det viktig med helsefremmende tiltak og tidlig innsats og samhandling på tvers av sektorer er et viktig forebyggende tiltak. God helse er nært knyttet til det å fullføre skolegang, lykkes med overgangen til voksenlivet og etablere seg i arbeidslivet. Frafall i videregående skole kan medføre at unge faller utenfor arbeidsliv med de helsemessige konsekvenser det kan gi. Psykiske lidelser er dominerende årsak til ung ufør nasjonalt. Det er således viktig at kommunen i sitt videre planarbeid

viser hvordan kommunen gjennom tverrsektorielt arbeid kan forebygge uføre og redusere antall unge utenfor arbeidslivet.

Fysisk inaktivitet er en av de største folkehelseutfordringene og det er viktig å ha fokus på aktivitetsvennlige bo- og nærmiljø. Nærhet til attraktive grøntområder, også i byene, fremmer fysisk aktivitet både i hverdag og fritid. Nær tilgang til grøntområder er særlig viktig for barn, gravide, eldre og mennesker i utsatte områder med avgrensede økonomiske ressurser.

Helsepotensialet av aktivitet for de inaktive er større enn for de som selv oppsøker de tradisjonelle tilbudene. For en del ungdom vil andre typer aktiviteter og annen organisering enn det som tilbys via idrettslagene, være det som skaper aktivitet. Gjennom å etablere tiltak som aktiviserer ungdom som faller utenfor organisert idrett, kan også utenforskap og ensomhet som folkehelseutfordring reduseres. Gode ferdselsårer for myke trafikanter og tilgjengelighet for alle uavhengig av alder og funksjon er et viktig tiltak for å tilrettelegge for fysisk aktivitet.

Tjenesteyting:
Meld. St. 15 (2017-2018) «Leve hele livet» er en kvalitetsreform for eldre, som legger opp til at eldre skal få brukt ressursene sine og dekket behovene sine i de ulike fasene av alderdommen. Det handler gjennom fem innsatsområder å skape et mer aldersvennlig samfunn der eldre kan leve gode liv og delta i fellesskapet.

Tjenesteutvikling og demografi er viktig å tematisere i videre planprosess og utfordringene som følger med en økende eldrebefolkning og endringer i helsetilstanden må løses, slik at det også i fremtiden kan gis forsvarlige tjenester innenfor bærekraftige økonomiske og personellmessige rammer. Det må i videre planprosess redegjøres for strategier knyttet til lokalisering av tjenester, velferdsteknologi, rekrutering, kompetansehevende tiltak og hvordan kommunen skal imøtekomme innbyggernes behov for helse og omsorgstjenester.

Hvordan strukturen i omsorgstjenestene skal utvikles og hvordan kommunen ved styring og ledelse skal sikre tjenestekvalitet, må følges opp gjennom sektorplanlegging av omsorgstjenestene. Fremtidens helse- og omsorgstjenester vil utfordres like mye på kvalitet og kompetanse som av utfordringer med kapasiteten. Tilgang på høyskoleutdannet helsepersonell blir avgjørende viktig for å lykkes. Å skape godt engasjement fra frivillige og samspill med lag og organisasjoner kan gi viktige bidrag som utfyller det kommunale tjenestetilbudet.

Når strukturen for fremtiden skal utvikles blir det nødvendig å se tilbud om boliger og tjenester i sammenheng. Da også for grupper som psykisk utviklingshemmede og personer med utfordringer knyttet til rusavhengighet og psykisk helse. Kommunen må være forberedt på at det kan bli flere og mer utfordrende oppgaver med å gi tjenester til brukere med komplekse tjenestebehov og også utfordrende adferd. For sektorplanleggingen blir dette viktige tema. Kommunen ta hensyn til at brukere med behov for vedtak om bruk av tvang etter kapittel 4A i helse- og omsorgstjenesteloven ikke kan ha annen bolig enn institusjon. Dette må balanseres mot utviklingen av hjemmetjenestebasert omsorg.

Forebygging gjennom tidlig innsats og tverrfaglig samordning innen helse, oppvekst og familietjenestene er viktig for folkehelsa. Grunnlaget for helsen gjennom livet legges i barne- og ungdomsårene. Barn og unges skal ha trygge og gode oppvekstsvilkår. Ved siden av familiene er lokalmiljø med gode nabolag, barnehager og skoler de viktigste arenaene. Der er det også mulig å fange opp sårbare barn og gi både dem og deres familier bistand. For disse er tversektoriell innsats inkludert de forebyggende helsetjenestene på helsestasjon og i skolehelsetjenesten viktige. Sårbare

familier vil ofte ha kontakt med NAV og det er en klar forventning at også NAV-kontoret inngår i det tverrsektorielle arbeidet, ikke minst er potensialet NAV har for å fange opp også barn med tjenestebehov viktig.

Arealplan

For folkehelsa er arealplan et viktig virkemiddel for å legge til rette for gode bomiljø også i områder med fortetning. Med bakgrunn i en stadig økning av eldre i samfunnet er det viktig at det tas høyde for å utvikle aldersvennlige samfunn også i arealplanleggingen. Plan- og bygningsmessige virkemidler for lokalsamfunnsutvikling som kan forebygge ensomhet gjennom gode tilretteleggingner og universelle løsninger som gir som for økt aktivitet og tilgjengelighet.

Arealdelen setter en standard og er førende for underliggende område- og detaljreguleringsplaner. Å legge til rette for helsefremmende bomiljø er sentralt i arealplanleggingen. Det er således viktig at også folkehelse utredes når nye utbyggingsområder utredes. Innbyggerne i Verdal må sikres helsefremmende boforhold og at de ikke utsettes for helseskadelige miljøfaktorer som støy og dårlig luftkvalitet samt påvirkning fra forurenset grunn. Andre aktuell temaer som er viktig for folkehelsa i arealplanlegging er infrastruktur og trafikksikkerhet, til rette legge for gode boområder med tilgjengelige uteområder, hvor tilgang til sol skal prioriteres samt legge til rette for varierte boligsammensetninger. Videre er bevissthet rundt kriminalitetsforebyggende tiltak et virkemiddel som kan bidra til trygge boligområder som fremmer sosialt fellesskap.

Utfordringene som følger med en økende eldrebefolkning og endringer i helsetilstanden må også vurderes i arealplan, slik at det også i fremtiden kan gis forsvarlige tjenester innenfor bærekraftige økonomiske og personellmessige rammer. Verdal har fra før et stort antall fritidsboliger. Flere fritidsboliger bygges med høy standard som også gjør at flere kan benytte fritidsboligen lengre også ved funksjonsnedsettelse. Det må i videre planarbeid gjøres vurdering om kommunens helse- og omsorgstjenester vil kunne ivareta et eventuelt økende behov for tjenester også til fritidsbebyggelse.

Samfunnssikkerhet

Helhetlig og systematisk arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap

Nye nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 påpeker at trygg samfunnsutvikling skal gjøres både gjennom beredskapsplanlegging etter sivilbeskyttelsesloven og i samfunns- og arealplanleggingen. Sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplikt sier at kommunen er forpliktet til å utarbeide en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse som skal gi en oversikt over kommunen sine utfordringer knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap, nå og i framtiden. Iht sivilbeskyttelsesloven § 14 skal kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse legges til grunn for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, herunder ved utarbeiding av planer etter plan- og bygningsloven.

Kommunen skal videre jobbe helhetlig og systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap, og på bakgrunn av helhetlig ROS-analyse utarbeide langsiktige mål, strategier, prioriteringer og plan for oppfølging av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, jfr krav i forskrift om kommunal beredskapsplikt § 3. Kommuneplanens overordnede planer er derfor en viktig arena for å løfte opp både utfordringer innenfor samfunnssikkerhet og beredskap, samt peke på hvordan kommunen

skal håndtere disse. Ettersom en rekke overordna planer og kommunedelplaner skal revideres parallelt, har Verdal kommune nå en god mulighet til å sikre system og helhet i sin planlegging.

Klimatilpasning

Iht nye nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging er klimatilpasning en stor utfordring for samfunnsplanleggingen framover og regjeringen forventer at kommunene legger vekt på klimatilpasning og samfunnssikkerhet i sin planlegging, og legger de høye alternativene fra nasjonale klimaframskrivinger til grunn for arbeidet. Se mer informasjon om temaet på klimatilpasning.no og i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sine veiledere. Vi viser samtidig til utarbeidede klimaprofiler for alle fylker. De nasjonale forventningene sier videre at det er viktig at kommuner bruker oppdatert kunnskap om forventede klimaendringer og konsekvenser av disse i sin planlegging. Lokal kunnskap vil utfylle nasjonale og regionale data. Fylkesmannen viser videre til statlige planretningslinjer (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning fra september 2018 som vektlegger at klimatilpasning og utslippsreduksjoner må sees i sammenheng der det er relevant, og videre at det er viktig å planlegge for løsninger som både reduserer utslippene og reduserer risiko og sårbarhet som følge av klimaendringer.

Planstrategi

Som nevnt plikter kommunen å kartlegge uønskede hendelser i en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse. Videre plikter kommunen å ha en oppdatert beredskapsplan, jfr. § 15 i sivilbeskyttelsesloven. Denne skal være en operativ plan for kommunens håndtering av kriser, og skal bygge på erfaringer fra ROS-analysen.

Etter Fylkesmannen sin vurdering er det naturlig å bruke planstrategien til å fastsette føringer for:

- hvordan kommunen skal arbeide med ROS-analyser og lovpålagte beredskapsplaner
- hvilke ROS-analyser og lovpålagte beredskapsplaner kommunen skal ha
- hvordan ROS-analysene, beredskapsplanene og andre planer skal henge sammen

SPR for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning sier videre at kommunal planstrategi skal omtale behovet for oppdatering av eksisterende eller utarbeiding av nye planer, i lys av forventede klimaendringer og tidligere uønskede naturhendelser. I planstrategien skal det gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende planer.

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel bør si noe om kommunens utfordringer innen samfunnssikkerhet og beredskap. Dette bør omtales i planen med en kort beskrivelse av utfordringene og hvordan de eventuelt vil påvirke kommunens satsingsområder og prioriteringer.

Iht SPR for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning skal kommuneplanens samfunnsdel inkludere en overordnet vurdering av om klimaendringer vil påvirke langsiktige utfordringer, mål og strategier. I kommuneplanens samfunns- og handlingsdel, samt andre relevante planer, bør kommunen basert på lokale forhold, videre vurdere hvordan endringer i klima kan påvirke blant annet samfunnssikkerhet og kritisk infrastruktur og hvordan dette skal følges opp.

Kommuneplanens arealdel

På overordnet plannivå har planmyndigheten god mulighet til å se farer og behov for sikringstiltak i et helhetlig perspektiv. Kommunen skal i kommuneplanens arealdel gi et godt oversiktsbilde over hva som er de samfunnssikkerhetsmessige utfordringene knyttet til arealene i kommunen. Videre er det viktig å avklare hensynet til samfunnssikkerhet tidlig i planprosessen for å hindre videre ressurskrevende planlegging som likevel ikke lar seg realisere. Kommuneplanen skal gi rammer og retningslinjer for nye utbyggingsformål og fremtidig arealbruk. Disse bør være forutsigbare når det foreslås områder for fremtidig utbygging, slik at risiko- og sårbarhetsforhold kan vurderes.

Krav om ROS-analyse gjelder alle planer for utbygning iht. plan- og bygningsloven § 4-3. I kommuneplanens arealdel skal derfor ROS-analyse gjennomføres. Forskrift om konsekvensutredning stiller videre krav til bruk av ROS-analyse som metode når samfunnssikkerhet skal vurderes. Analysen skal danne grunnlag for videre arealplanprosesser på alle nivå, og inngå som en av forutsetningene for arbeidet med kommuneplanen.

I ROS-analysen skal risiko og sårbarhet vurderes med sannsynlighet og konsekvens. Det skal videre gjøres en vurdering av både eksisterende risiko knyttet til arealene i seg selv, og hvordan en utbygging kan påvirke risikobildet. ROS-analysen benyttes til å vurdere om aktuelle områder er egnet til utbygging, eller om andre områder må vurderes. Dersom det ikke er krav om reguleringsplan må ROS-analysen vise alle risiko- og sårbarhetsforhold som er av betydning for om arealet er egnet til utbyggingsformål, samt om utbyggingen kan medføre endringer i risiko- og sårbarhetsforhold.

Det er viktig å bruke kommunenes helhetlige ROS-analyse som del av grunnlagsmaterialet i arbeidet med samfunnssikkerhet i kommuneplanens arealdel. Videre er det viktig å benytte de verktøy som er relevante i plan- og bygningsloven for å sikre at hensyn til samfunnssikkerhet blir ivaretatt. Eksempler på dette er hensynssoner, planbestemmelser og arealformål. Kjente faresoner bør markeres som hensynssoner i plankart, med særlige bestemmelser knyttet til tiltak i slike områder.

Naturfarer som flom og skred kan være sentralt i kommunens risikobilde knyttet til arealdisponering. I tillegg er det relevant å vurdere virksomhetsbasert risiko som kan påvirke arealbruk, som f.eks. ulykker/utslipp knyttet til industri og brann. Videre er det viktig at kommunen vurderer hvordan endringer i klimaet vil påvirke sårbarheten i kommunen. Eksempler på dette kan være intense nedbørsperioder, havnivåstigning mm., med vurderinger av konsekvenser og aktuelle tiltak. Iht SPR for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning må kommuneplanens arealdel brukes aktivt for å oppnå en samlet arealdisponering som ivaretar hensynet til et klima i endring. Videre sier SPR at det i planprogrammet skal gjøres en vurdering av om hensynet til et endret klima innebærer behov for oppheving eller revisjon av gjeldende reguleringsplaner.

Hvordan hensyn til samfunnssikkerhet skal ivaretas i arealplanlegging er beskrevet i DSB sin veileder Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging (2017). Se også sjekkliste i vedlegg 5 for eksempler på uønskede hendelser og lenker til nyttig regelverk. Videre påpeker KMDs «Rundskriv H-

5/18, Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling» at hensynet til samfunnssikkerhet skal være førende for arbeidet med kommuneplanens arealdel og viser hvordan hensynet til samfunnssikkerhet kan ivaretas i slike planer.

Med hilsen

Mari Mogstad (e.f.)
direktør
Kommunal- og justisavdelingen

Tor Sæther
seniorrådgiver
Kommunal- og justisavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Saksbehandlere:
Klima og miljø: Maia Vardenær – 74 16 81 86
Landbruk: Anne Berit Lein – 74 16 82 09
Samfunnssikkerhet: Ingrid Margrethe Wedø – 74 16 81 76
Oppvekst og velferd: Margareth Halle – 74 16 83 79
Helse og omsorg: Ann Marit Kristiansen – 74 16 82 14
Reindrift: Risten-Marja Inga – 74 13 80 53

Kopi til:
Trøndelag fylkeskommune Fylkets hus, Postboks 2560 7735 STEINKJER

Trøndelag fylkeskommune
Seksjon Plan

VERDAL KOMMUNE
Johannes Bruns gate 2
7650 VERDAL

Vår dato:	05.07.2019	**Vår referanse:**	201939032-3	**Vår saksbehandler:**
Deres dato:		**Deres referanse:**	MABAKK 2019/673	Anne Caroline Haugan

Fylkeskommunens uttalelse - Varsel om oppstart av revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner, med planprogram - Verdal kommune

Vi viser til forsendelse datert 27. mai 2019 med varsel om oppstart av revideringsarbeid for kommuneplanens samfunnsdel, arealdel og en rekke kommunedelplaner. Planprogrammet ble ettersendt 29. mai 2019.

Med utgangspunkt i planstrategi 2017-2020, som var felles for Verdal og Levanger, skal Verdal kommune nå revidere og utarbeide følgende planer:

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Kommuneplanens arealdel
- Kommunedelplan oppvekst
- Kommunedelplan helse, omsorg og velferd
- Kommunedelplan kultur
- Kommunedelplan næring
- Kommunedelplan anlegg og infrastruktur (ny)

Målet for planarbeidet er at planene skal gi tydelige føringer for den videre utviklingen av Verdal kommune – både som samfunn og organisasjon.

Kommunen ser det som hensiktsmessig å samordne planprosessene. Også arbeidet med ny planstrategi skal samordnes med øvrige planprosesser, og vedtas i forkant av kommuneplanen.

Samordning av parallelle planprosesser, antall planer ikke avgjort
Det er en krevende oppgave å revidere alle planer mer eller mindre parallelt. slik Verdal legger opp til, men det gir også muligheter til å forenkle plansystemet og ikke minst til å se de ulike områdene bedre i sammenheng.

I sine planfaglige råd om samfunnsdelen som politisk styringsverktøy beskriver KS det kommunale plansystemet som en hierarkisk struktur på tre nivå. 1) Strategisk nivå med vurdering av behov for planrevisjon (planstrategien) og

Postadresse: Fylkets hus
Postboks 2560
7735 Steinkjer

Bankkonto: 86017685300
IBAN: NO8486017685300
BIC/SWIFT: DABANO22

Telefon: 74 17 40 00
Epost: postmottak@trondelagfylke.no
Org.nr: 817 920 632

kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. 2) Strategisk utdyping (ved behov) med kommunedelplaner, temaplaner og strategier, samt område- og detaljregulering. 3) Prioritering av tiltak gjennom kommuneplanens handlingsdel, handlingsprogram og økonomiplan. En del kommuner velger å la økonomiplanen utgjøre kommuneplanenes handlingsdel, for at plansystemet ikke blir unødvendig komplisert.

Oppstartsbrevet og planprogrammet redegjør for de to øverste nivåene, og sier mindre om handlingsdelen. Dette har kanskje sammenheng med at kommunen skal bruke planprosessen til å vurdere om det fortsatt et behov for tematiske kommunedelplaner, eller om disse vil bli ivaretatt godt nok gjennom kommuneplanens samfunnsdel. Det endelige planbehovet skal framkomme i ny planstrategi.

Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp
KS ser behov for økt oppmerksomhet om samfunnsdelen som politisk styringsverktøy og dertil raskere planprosesser, slik at samfunnsdelen får virkninger for økonomiplanen gjennom valgperioden.
Den nye kommuneloven har også en bestemmelse om at økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.

Verdal kommunes målbilde mot 2030
Verdal og Levanger har et felles målbilde beskrevet i gjeldende planstrategi, som en kortversjon av det samfunnet som kommunene ønsker å være i år 2030. Alle planprosesser skal beskrive hvordan planområdet vil bidra til å nå dette målbildet. Verdal ønsker å videreføre denne typen målbilde, og å legge det til grunn for ny samfunnsdel. Da er det naturlig at kommunen vurderer om målbildet behøver revidering, både fordi samkommunen er oppløst og fordi samfunnet endrer seg.

Kommuneplanens samfunnsdel
Kommuneplanens samfunnsdel skal behandle langsiktige utfordringer som vil påvirke kommunen som organisasjon. Gjeldende samfunnsdel, som er felles for Verdal kommune og Levanger kommune, ble vedtatt av Verdal kommunestyre 15.12.2014, med horisonten 2015-2030.

Samfunnsdelen skal bygge på en samfunnsanalyse. Kommunen opplyser at samfunnsanalysen vil bli utarbeidet med utgangspunkt i den eksisterende, som skal oppgraderes med ny kunnskap og en tilpasning til nye samfunnstrender.

Gjeldende planstrategi slår fast at strategier for klima og energi, frivillighet, integrering, forskning, utvikling, innovasjon og kompetanse skal innarbeides eller tydeliggjøres ved revidering av kommuneplanen. Planprogrammet gjør rede for ny klima- og miljøstrategi og ny FOU-strategi, og hvilke områder herfra som skal innarbeides i samfunnsdelen. Strategier for frivillighet og integrering skal innarbeides gjennom planprosessene.

Gjennomgående tema og sentrale regionale føringer
Fylkeskommunen mener det er positivt at slike gjennomgående tema blir tatt inn i samfunnsdelen, og at dette kan sikre gjennomføringskraft. Også her blir

det viktig å følge opp med handlingsprogram. Med tanke på klima og miljø er Verdal kommune kjent med at vi arbeider parallelt med en Regional strategi for klimaomstilling, med planlagt vedtak i fylkestinget tidlig i 2020. Målet er at den regionale strategien kan være nyttig for både samfunnsdelen og handlingsprogrammene. Vi vil også trekke fram nylig vedtatt Kompetansestrategi for Trøndelag, med tilhørende kunnskapsgrunnlag, og Strategi for innovasjon og verdiskaping i Trøndelag, med handlingsprogram, som sentrale regionale føringer for videre arbeid. Også nylig vedtatte Kulturstrategi for Trøndelag – *Balansekunst* - gir viktige føringer for både samfunnsdel og flere del- og temaplaner.

Folkehelse som gjennomgående tema
Kommunen ønsker innspill på valg av tema og gjennomføring av planprosessen. Flere av temaene som det legges opp til skal drøftes i planprosessene har sterk forankring i det systematiske folkehelsearbeidet. Nesten alle temaene er identiske med indikatorer som skal svares ut i «oversiktsarbeidet» over folkehelsa som kommunen er satt til å utføre gjennom folkehelseloven. Det vil si en oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer som grunnlag for kommunens ivaretakelse av helsehensyn i planlegging, tiltak, aktiviteter m.m. Det vil være naturlig å se disse i sammenheng med en oppgradering av samfunnsanalysen som kommunen skal i gang med.

Alle temaene er også nødvendige å drøfte for å ivareta sosial bærekraft, en nødvendig forutsetning for gode og helsefremmende lokalsamfunn.
Å skulle revidere, lage nye og eventuelt kvitte seg med noen planer samtidig, er sannsynligvis en stor utfordring, men samtidig en god plan. For folkehelse og folkehelsearbeidet som er såkalt «gjennomgående tema» i alle planer er det kun fordeler med en slik prosess.

Arealstrategier som en del av samfunnsdelen
De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging 2019–2023 ble lansert i det Verdal sendte planprogrammet på høring. Her legger regjeringen vekt på at en overordnet arealstrategi i kommuneplanens samfunnsdel kan gjøre arealplanene bedre tilpasset samfunnets behov og utfordringer. At arealstrategier blir en tydelig del av samfunnsdelen er et godt grep for å synliggjøre sammenhengen mellom de langsiktige utfordringene og mulighetene kommunen har, og hvilke følger det gir for arealpolitikken. Dette er kanskje ikke like aktuelt for Verdal som nå skal revidere sin arealdel parallelt, og hvor nettopp sammenheng mellom planene er et argument for denne samtidigheten. Vi anbefaler likevel at kommunen vurderer om det kan være en styrke for plansystemet og gjennomføringskraften at det tydeliggjøres hvordan samfunnsdelen gir overordnede føringer for arealbruken i kommunen.

Samfunnsdelen bør vedtas før arealdelen
Kommunen legger opp til sluttbehandling av kommuneplanens samfunnsdel, arealdel og eventuelle tematiske kommunedelplaner i kommunestyret høsten 2020.
Vi støtter at samfunnsdelen bør vedtas før arealdelen. Ikke bare fordi den skal være overordnet all annen kommunal planlegging, men også fordi den i større grad enn arealdelen skal være dynamisk og et uttrykk for det representative demokratiets prioriteringer. Arealdelen må være langsiktig og forutsigbar, og er

et juridisk dokument som i større grad krever offentlighet og medvirkning enn samfunnsdelen. En slik prosess tar gjerne noe lengre tid.

FNs 17 bærekraftmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer
De nye nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging er tydelig på at bærekraftmålene må være en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen. Det er positivt at Verdal kommune legger FNs bærekraftmål til grunn i planarbeidet, og vier det plass i planprogrammet. En god implementering av bærekraftmålene bygger opp under samfunnsdelen som politisk styringsverktøy. Som kjent ligger gjerne utfordringen i å omsette bærekraftmålene til handling i en organisasjon. Dette kan være utfordrende å få til i praksis. Fylkeskommunen arbeider også med bærekraftmålene, og arrangerte som dere kanskje er kjent med et webinar om temaet 7. juni i år.

Brede medvirkningsprosesser
Planprogrammet er tydelig på at Verdal kommune vil ha fokus på medvirkning og samskaping i planprosessene, og at kommunen skal prøve ut ulike former for medvirkning. Både innbyggere, næringsliv, frivillighet, kompetansemiljøer, nabokommuner og offentlige myndigheter skal være med på laget når mål og strategier for framtidens Verdal skal stakes ut.
Planprogrammet trekker også fram viktigheten av politisk og administrativ forankring for å sikre at planene skal være gode styringsverktøy. Det er positivt, og sikkert helt nødvendig med tanke på kapasitet og gjennomførings-evne når alle planer revideres parallelt, at fagmiljøene blir involvert i prosessene. Det er også bra at det blir lagt på en tverrfaglig tilnærming og at planarbeidet skal være tema i kommunens ledermøter.

Kommunen har fokus på involvering av kommunestyre, formannskap og komiteer etter valget i 2019, et godt grep for å sikre eierskap til de endelige planene som skal vedtas høsten 2020.

Medvirkning er viktig, men kan også være krevende, og må tilpasses behovet for og mulighetene til å påvirke. Når mer konkrete strategier og tiltak skal utvikles vil medvirkning kunne gi økt kunnskap og idetilfang. Enkelt sagt øker behovet for medvirkning i takt med konkretiseringsnivå.

Kommunen vil prøve ut ulike medvirkningsmetoder. Vi håper det her tenkes «litt utenfor boksen» og prøver ut nye metoder. Vi understreker viktigheten av å få med barn og unge i medvirkningsprosessene.

I sin nye FoU-strategi ønsker Verdal kommune å samarbeide målrettet med FoU-aktører. Det hadde vært interessant om kommunen kunne koblet på FoU-aktører til å evaluere prosessen fra start til mål. Mer kunnskap om samtidighet i planlegging – suksesser og fallgruver – vil kunne komme andre kommuner til nytte.

Kommuneplanens arealdel
Medvirkning vil stå sentralt i alle planprosesser, men det er særlig viktig for arealplanlegging, hvor reglene om offentlighet og medvirkningsreglene også er viktige som rettsvern for berørte og utbyggere.

Gjeldende arealdel blir vurdert som forholdsvis oppdatert og aktuell på de fleste områder, men det er likevel hensiktsmessig å foreta en revisjon. En oppdatert arealdel i kommuneplanen gir raskere behandling av reguleringsplaner og økt forutsigbarhet for innbyggere og næringsliv. Planprogrammet opplyser at kommuneplanens arealdel skal dekke Verdal kommune, med unntak av Tromsdalen og Verdal byområde, som dekkes av egne kommunedelplaner. Hele kommuneplanens arealdel med plankart, planbestemmelser og planbeskrivelse skal revideres.

Det blir redegjort for hovedformålene for arealbruk, og at arealdelen også skal omfatte underformål og hensynssoner. Det blir oppgitt at forventet befolkningsvekst i kommunen vil medføre behov for utvikling av nye områder til blant annet boligformål, fritidseiendommer og næringsareal. Samferdsels-anlegg og infrastruktur må tilpasses dette. Kommunen skal gjøre vurderinger av nye utbyggingsområder, men også av avsatte utbyggingsområder som ikke har blitt utbygd siden sist planen/planene ble vedtatt. Dette er et viktig grep for å få en relevant og oppdatert plan. Trolig er det områder som i dag er regulert til eksempelvis bolig som kan tilbakeføres til LNF-R.

Det er et godt grep at den største konsentrasjonen av nye boliger skal komme i og nært Verdalsøra sentrum, innenfor byområdet (kommunedelplan Verdal by). Samtidig er det viktig at Verdal har en klar arealpolitikk for sine bygdesenter og tettsteder, med en vurdering av behovet for utbygging. Dette kan være særlig sentralt nå som kommunen har gjort grep i skolestrukturen.

Verdal kommune har nylig tilsluttet seg felles areal- og transportstrategi for Innherredsbyen. Prosjektets målsetting er å bidra til å utvikle Innherredsbyen til en konkurransedyktig, attraktiv og bærekraftig bo- og arbeidsmarkeds-region. Dette vil få praktiske konsekvenser for arealbruken, for eksempel ved lokalisering av boliger, arbeidsplasser og viktige fellesfunksjoner, og tilrettelegging for økt brukt av sykkel. En slik satsing vil ikke bare gjelde arealene som omfattes av kommunedelplan sentrum, men er også relevant for tettstedene og grendesentrene.

Konkrete innspill fra noen av fylkeskommunens ansvarsområder knyttet til arealplanlegging:
<u>Vannforvaltning</u>
Regional vannforvaltningsplan setter konkrete miljømål for alt vann i Verdal kommune, i henhold til vannforskriften. Planen er under rullering, og vi ønsker innspill fra kommunen om hvilke miljøtiltak som bør gjennomføres og hvilke miljømål som bør settes. Det er gode krefter i sving for sjøørretbekkene i Verdal – et arbeide som bør sees i sammenheng med vannforvaltning etter vannforskriften og kommunens planlegging.
Klima- og miljødepartementet sendte den 19.03.2019 ut brev med nasjonale føringer for vannforvaltninga. I brevet kan vi bl.a. lese: «*Gjennom arealplanleggingen kan kommunen sette restriksjoner på arealbruken for å*

ivareta naturmiljøet i og langs vassdrag, innsjøer, fjorder og sjøområder, herunder naturmiljø. Det er svært viktig at disse virkemidlene tas aktivt i bruk i kommunens arealplanlegging for å nå målet om god tilstand i norsk vann». De nasjonale føringene setter også ambisiøse målsettinger for kommunenes arbeid med avløps- og landbrukstiltak. Kommunen bør bruke tilgjengelige virkemidler, både for å hindre forringelse av vannmiljø, men også for å forbedre miljøtilstanden. Potensielle påvirkninger på vannmiljø og oppnåelse av vedtatte miljømål bør belyses i konsekvensutredningen.

Akvakultur
Fylkeskommunen har ansvar for å bidra til at akvakulturinteressene blir ivaretatt ved revisjon av kommunale arealplaner. Fylkeskommunen har også innsigelsesmyndighet på vegne av akvakulturinteressene. Vi anmoder derfor rent generelt om at kommunene legger til rette for at det kan etableres ulike former for akvakultur i de kommunene det ligger til rette for det. Trondheimsfjorden er en nasjonal laksefjord der det ikke tillatelse etablering av sjøbaserte anlegg for laks, ørret og regnbueørret. Det er allikevel andre former for akvakultur som kan være aktuelt i deler av Trondheimsfjorden. Det kan også bli en større satsing på landbasert akvakultur i tiden fremover. Vi er ikke kjent med at det foreligger planer for akvakultur i Verdal kommune.

Innlandsfisk
Fylkeskommunen har forvaltningsansvaret for høstbare arter av innlandsfisk. Dette innebærer bl.a. å ivareta leveområdene til de aktuelle artene i planarbeid. Vi ber om at planarbeidet tar hensyn til bestandene av innlandsfisk og at det ikke settes i verk tiltak som kan medføre forringelse av produksjonsmulighetene for innlandsfisk uten at det foreligger nødvendige avklaringer eller tillatelser. Vi minner om at fysiske tiltak som kan medføre forringelse av produksjonsmulighetene for innlandsfisk må avklares med fylkeskommunen.

Kommunedelplan næring
I Verdal kommune har det over tid blitt jobbet med omstilling og koblingen næringsliv og FoU. Erfaringene fra Verdal industripark viser at dette fungerer i praksis og har gitt resultater. Dette arbeidet bør synliggjøres og videreføres i kommunaldelplan næring.

Kompetanse og utdanning koblet opp mot næringslivets behov har også hatt stort fokus i Verdal. Det er viktig at det fortsatt er fokus på dette ved revidering av kommunaldelplan næring.

Vi vil også trekke fram at det ved lokalisering av nytt eller utvidelse av eksisterende næringsareal vil være fordelaktig å tenke sirkulærøkonomi og bærekraft. Det finnes gode eksempler på at felles utnyttelse av ressursstrømmer og infrastruktur gir økt verdiskaping. Dette perspektivet har en klar arealdimensjon, og bør også trekkes inn i arealdelen. Det samme gjelder landbruket. Verdal kommune er en stor landbrukskommune og utviklingen av landbruket er en naturlig del av kommunaldelplan næring, samtidig som arealene må sikres i arealdelen.

Kalkforekomsten i Tromsdalen utgjør en av Norges viktigste mineralske ressurser og har stor regional verdi. Kommunedelplanen for Tromsdalen skal fortsatt gjelde, men temaet vil være sentralt for en kommunedelplan for næring.

Konkrete innspill fra noen av fylkeskommunens ansvarsområder knyttet til de ulike plantypene:

Idrett og frivillighet

Det er krav om kommuneplan for anlegg til fysisk aktivitet og idrett for å kunne søke om spillemidler. Det er ulike måter å organisere et slikt planarbeid på. For å få en sunn og aktiv befolkning er det mange ulike virkemidler å gjøre bruk av. Planlegging og utbygging av anlegg er kun én metode. Sikring av areal, og stimulering av aktivitet er også viktige innsatsområder. Vi anbefaler at kommunen omtaler hele tiltakskjeden i sitt planarbeid, slik at prioritering av anlegg og infrastruktur blir behovsprøvd og satt i sammenheng med kommunens overordnede mål om et godt liv for alle.

Verdal kommune har vært positiv til å delta i det nye ferdselsåreprosjektet, et flerårig nasjonalt prosjekt med formål å fremme planlegging, opparbeiding, skilting og merking av sammenhengende nettverk av turstier i kommunene. Det blir viktig at en plan for stier og løyper (ferdselsårer) blir integrert med plan for anlegg til fysisk aktivitet og idrett.

Kulturminner eldre og nyere tid:

Kulturminner er en viktig ressurs for identitet og næringsutvikling som må bevares og aktiviseres som et bidrag til en bærekraftig utvikling.

Kommunen har gjennom bevisst bruk av plan- og bygningsloven en god mulighet til å forvalte ressursene i kommunen til beste for alle. Derfor er det også fra et kulturminneperspektiv positivt at Verdal kommune ser kommuneplanens samfunnsdel, arealdel og tematiske kommunedelplaner samtidig og koordinerer planprosessene.

Verdal er en kommune som er rik på kulturminner, og disse er en viktig ressurs for identitet og næringsutvikling. Kommuneplaner (både arealdel, samfunnsdel og kommunedelplaner) bør være et godt og viktig verktøy for forvaltning av kulturminner. Gjennom gode planverktøy kan man vurdere ulike samfunnshensyn, samtidig som det gis anledning til et helhetlig bilde av kulturminner, landskap og foreslått arealbruk. I en tid der detaljprosjekteringen i økende grad er styrt av utbyggingsinteresser knyttet til enkeltprosjekter, vil overordnet planlegging få en stadig mer avgjørende rolle.

Kulturminnene bør også være integrert i kommunens mål og strategier for samfunnssikkerhet og klimatiltak. All planlegging i kommunen, også kommuneplanens samfunnsdel, skal fremme samfunnssikkerhet ved å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier mv.

I følge retningslinjer fra Miljøverndepartementet bør kulturminner og kulturmiljøer brukes og forvaltes slik at verdiene i dem bevares og aktiviseres

som et bidrag til en bærekraftig utvikling. Dette innebærer at kulturminnene og -miljøene skal gi premissene for bruk av arealer og ulike utbyggingstiltak. For at dette skal kunne skje må det finnes lett tilgjengelige registre og opplysninger om de av kulturminnene som hittil er registrert. Vi henviser til kulturminnedatabasen Askeladden for mer informasjon om de enkelte kulturminner som er registrert i kommunen.

Fylkestinget i Nord-Trøndelag vedtok i 2009 et Handlingsprogram for kulturminnepolitikk. I 1995 kom Verneplan for kulturmiljø i Nord-Trøndelag. I begge disse dokumentene nevnes lokaliteter/områder i Verdal som er særskilt viktig å ta vare på for framtida. En ny regional plan for kulturminner for et samlet Trøndelag er også i prosess.

Kulturminner kan gi grunnlag for opplevelse, kunnskap og verdiskaping, og være et middel for økt attraktivitet, tilhørighet og folkehelse. Gjennom å utarbeide en kommunedelplan for kulturminner, kan Verdal kommune ta et bevisst planmessig grep om forvaltningen av sine kulturminner og kulturmiljøer. En kommunedelplan for kulturminner vil sette temaet på den politiske dagsordenen og innarbeide det i store deler av kommunens virksomhet. Vi gjør oppmerksom på at det kan søkes støtte fra Riksantikvaren for å utarbeide en slik plan, gjennom prosjektet Kulturminner i kommunene. Mer informasjon om dette prosjektet finnes på https://www.riksantikvaren.no/Prosjekter/Kulturminne-i-kommunen-KIK

Vi viser også til Riksantikvarens KU-veileder for kulturminner og kulturmiljøer i kommuneplanens arealdel:
http://www.miljokommune.no/Documents/Kulturminne%20og%20kulturmilj%C3%B8/Konsekvensutredning_kommuneplanens_arealdel_veileder.pdf

Avslutningsvis ønsker vi Verdal kommune lykke til med det videre planarbeidet. Ta gjerne kontakt om dere har behov for nærmere opplysninger eller avklaringer.

Vi oppfordrer også til bruk av Regionalt planforum, særlig for samfunnsdelen og arealdelen. Erfaringsmessig ser vi at det kan være en fordel å møte i planforum tidlig i prosessen, og før planforslaget er lagt ut på høring. På dette stadiet vil planforum best fungere som en arena for tidlig dialog og samordning.

Med vennlig hilsen

Vigdis Espnes Landheim
Seksjonsleder

Anne Caroline Haugan
Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Saksbehandlere:
Areal- og samfunnsplanlegging: Anne Caroline Haugan
Nyere tids kulturminnevern: Gunn-Hege Lande
Eldre tids kulturminnevern: Inger Marie Kimo
Samferdsel: Egil Utseth
Vannforvaltning: Ingrid Hjørth
Akvakultur og innlandsfisk: Bjørn Grenne
Folkehelse: Guri Wist
Idrett og friluftsliv: Oddveig Bredesen
Næring: Ola Kolseth Dahlen og Gleny Foslie
Klima og miljø: Rune Hedegart

Kopimottakere:
FYLKESMANNEN I TRØNDELAG
SAMEDIGGI / SAMETINGET
STATENS VEGVESEN REGION MIDT STEINKJER KONTORSTED

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Dokumentdato	Vår referanse
29.05.2019	2019/3305 NIHE
Vår saksbehandler	**Deres dato**	**Deres referanse**
Helle G Nielsen, tlf.		

VERDAL KOMMUNE

Johannes Bruns gate 2
7650 VERDAL

Høringsbrev Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) viser til plansaken som dere har sendt på høring. DSB har dessverre ikke kapasitet til å gå inn i alle mottatte plansaker og sender derfor dette generelle svaret.

Det er Fylkesmannen som skal følge opp at hensynet til samfunnssikkerhet er ivaretatt i plansaker. Fylkesmannen har også et ansvar for samordning av statlige innsigelser til kommunale planer.

DSB har innsigelseskompetanse etter plan- og bygningsloven i plansaker som berører følgende områder:

- Virksomheter som håndterer farlige stoffer herunder storulykkevirksomheter
- Transport av farlig gods
- Brannsikkerhet herunder tuneller og underjordiske anlegg
- Tilfluktsrom (sivilforsvarsdistriktene)

Siden Fylkesmannen har et overordnet ansvar for å følge opp samfunnssikkerhet i planer, vil også disse områdene kunne inngå som en del av Fylkesmannens oppfølging. DSB samarbeider med Fylkesmannen og vil gi faglig innspill til Fylkesmannen dersom det er nødvendig. Hvis det likevel er behov for direkte involvering av DSB i plansaken, bes det om at høringen sendes inn til DSB på nytt med tydelig angivelse av hvilket forhold det bes om DSBs uttalelse til.

Vi viser for øvrig til www.dsb.no for DSBs veileder om samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging og veileder om sikkerheten rundt storulykkevirksomheter.

Med hilsen
for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Administrasjon

Elisabeth Askim
Avdelingsdirektør

Helle G Nielsen
Seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift.

Postadresse
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Postboks 2014
3103 Tønsberg

Kontoradresse
Rambergveien 9
3115 Tønsberg

E-post
postmottak@dsb.no

Telefon
33 41 25 00

Telefaks
33 31 06 60

Internett
www.dsb.no

Organisasjonsnummer
974 760 983

Norges vassdrags- og energidirektorat

NVE

Verdal kommune

7650 VERDAL

Vår dato: 13.06.2019
Vår ref.: 201905960-2
Arkiv: 323
Deres dato: 27.05.2019
Deres ref.: MABAKK 2019/673

Saksbehandler:
Finn Herje

NVEs uttalelse til offentlig ettersyn - Planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner - Verdal kommune

NVE viser til ovennevnte forslag til planprogram.

Vi synes kommunen her har lagt fram et relevant planprogram med aktuelle utredningstema.

NVE har følgende kommentarer til planprogrammet:

Klimaendringer

Det har de siste årene vært stort fokus på behovet for- og nødvendigheten av klimatilpasning. Klima-servicesenterets (KSS) rapport «Klima 2100» påpeker at vi må forvente økende- og endret flommønster med flere regnflommer sent på høsten og vinteren samt økende skredfare. Indirekte angår dette også i noen grad kvikkleireskred som følge av mer erosjon i vassdragene grunnet økende- og mer intens nedbør.

Regjeringen forutsetter i de «Statlige planretningslinjene for klima og energiplanlegging og klima-tilpasning» av 28.09.2018 samt i de Nasjonale forventningene til kommunene og fylkeskommunene av 14. mai 2019 at kommunene inntar en føre var- holdning og legger de høye utslippsalternativene fra nasjonale klimautredninger til grunn for sin arealplanlegging. Hovedformålet med planretningslinjene er at klimatilpasning skal være en viktig premiss for kommunenes planlegging etter Plan- og bygnings-loven. Vi forventer derfor at kommunen tar klimaendringene på alvor og benytter kommuneplanen til å videreutvikle Verdal til en klimarobust kommune og bruker den som et viktig redskap for å unngå og bygge seg inn i klima- og naturfareproblemer.

E-post: nve@nve.no Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor	Region Midt-Norge	Region Nord	Region Sør	Region Vest	Region Øst
Middelthunsgate 29	Abels gate 9	Kongens gate 14-16	Anton Jenssensgate 7	Naustdalsvegen. 18	Vangsveien 73
Postboks 5091, Majorstuen			Postboks 2124		Postboks 4223
0301 OSLO	7030 TRONDHEIM	8514 NARVIK	3103 TØNSBERG	6800 FØRDE	2307 HAMAR

Tidlig avklaring av naturfare

NVE er opptatt av at forholdet til naturfare avklares så tidlig som mulig og senest på siste plannivå før tiltaksrealisering. Avklaring av naturfare som del av arealplanarbeidet er i tråd med kravene i Plan- og bygningslovens §§ 4-3 og 5-1 og bidrar til å sikre medvirkning og innsyn fra høringsparter og publikum.

I Kommunal- og moderniseringsdepartementets rundskriv H-5/2018 «Planlegging og samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling» av oktober 2018 https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/samfunnssikkerhet-i-planlegging-og-byggesaksbehandling/id2616041/ presiserer departementet (jfr. s. 18) at forholdet til sikkerhet bør avklares gjennom arealplanarbeidet og ikke utsettes til byggesak.

Energianlegg

Et velfungerende system for produksjon og overføring av energi er avgjørende for nesten alle viktige samfunnsoppgaver og funksjoner. Overføringsnettet ivaretar en av de grunnleggende funksjonene i kraftforsyningen, og er å anse som sentral infrastruktur. Det er derfor viktig at det i arealplanleggingen tas tilstrekkelig hensyn til planlagte og eksisterende anlegg for overføring og produksjon av elektrisk energi.

Skredfare

Kvikkleire

Som kommunen er godt kjent med ble det etter "Rissaraset" i 1978 startet opp en nasjonal kvikkleire-kartlegging for de mest kvikkleireutsatte kommunene i landet. Store deler av befolkningen i kommunen bor nedenfor marin grense hvor det er potensiale for funn av skredfarlige løsmasser som kvikkleire. Det er derfor viktig at forholdet til skredfare avklares tidlig i planprosessene og at det tas inn gode bestemmelser som ivaretar skredfare ved planlegging og utbygging allerede i kommuneplanens arealdel. Dette skaper forutsigbarhet både utbyggere, tiltakshavere og grunneiere.

Utfylling i sjø

Som nevnt ovenfor har det de senere årene skjedd en rekke større skredhendelser som følge av utfylling i sjø også i Verdal (jfr. det undersjøisk skredet ved Verdal havn i januar i år). Dette innebærer at en ikke uten videre kan gjennomføre utfyllingstiltak som for eksempel utfylling og mudring til havneformål (som var årsaken til skredet i Verdal), etablering av småbåtanlegg, utfylling til vegformål, kaier, fritidsboliger etc. uten at det i forbindelse med planarbeidet er gjennomført geotekniske vurderinger for å godtgjøre sikkerheten også for slike tiltak.

Flomfare

Økende- og mer intensiv nedbør i framtida vil, særlig for de små, bratte vassdragene, innebære potensiale for skadeflom. Disse vassdragene er i liten grad vurdert med tanke på flomfare og en liten sildre-bekk kan ved store nedbørsmengder i løpet av kort tid kunne bli forvandlet til en stor flomelv med betydelig skadepotensiale. Det er derfor viktig med tilstrekkelig byggegrense mot vassdrag. Dette vil oftest bidra til å unngå skadeflom. Vi har de senere årene sett en stadig sterkere tendens til at mange utbyggere ønsker å bygge i kort avstand til sjø og vassdrag, noe som øker potensialet for skader på eiendom og bygningsmasse. Bygging nært opp til vassdrag har jo også vært en problemstilling i Verdal by i den

senere tid. NVE er i sluttfasen med å revidere flomsonekartet for nedre del av Verdalselva og har som ambisjon å sluttføre dette arbeidet i løpet av sommeren. Vi minner for øvrig om vår tilskuddsordning til økonomisk støtte til å kartlegge kritiske punkt i bekker og bratte vassdrag (5 mill.kr./2019). https://www.nve.no/flaum-og-skred/kartlegging/flaum/tilskudd-til-kartlegging-av-kritiske-punkt-i-bekker-og-bratte-vassdrag/

Overvannshåndtering:

Klimaet er som nevnt i endring og det må forventes økende og mer intensiv nedbør i form av regn over større deler av året (20% økning i denne delen av Trondelag fram mot år 2100 ifølge klimaprofilen). Som følge av økende andeler med tette flater pga. fortetting, mer kostbare løsninger og materialer kombinert med mer nedbør og høyere temperaturer, vil mange tettsteder oppleve økte utfordringer med tanke på overvannshåndteringen med potensiale for store materielle skader. Vi forventer derfor at kommunen har et spesielt fokus på denne problematikken når det fremmes arealplaner som innebærer ny utbygging og fortetting med mange harde flater. En vurdering av hvordan overvannet skal håndteres for å unngå skader, herunder areal for flomveger må derfor være en naturlig del av reguleringsplanforslaget og ikke utsettes til byggesak. Det er viktig å se håndteringen av overvannet i sammenheng med nedbørsfeltet som helhet og ikke minst arealbruken *utenfor* selve planområdet som vil kunne påvirke arealbruken *innenfor* planområdet.

Allmenne interesser i vassdrag

Norge har en unik vassdragsnatur og vassdragene våre er svært viktige både med hensyn til landskap, naturopplevelse, friluftsliv og biologisk mangfold. Ivaretakelse av kantsoner og grøntareal i tilknytning til vassdragene er avgjørende for å ivareta disse hensynene og det er som kjent et krav i Plan- og bygningsloven at kommunen fastsetter en byggegrense mot vassdrag på inntil 100 meter for områder langs vassdrag som har betydning for natur-, kulturmiljø- og friluftsinteresser og vassdragets flomkapasitet (jfr. PBLs § 1-8 5.ledd). De nasjonale forventningene til kommunene og fylkes-kommunene av 14. mai d.å. vektlegger også viktigheten av å ivareta vassdragene med tilhørende kantsoner både mht. flomfare og ivaretakelse av allmenne interesser. Vi forventer derfor at Verdal kommune har et spesielt fokus på ivaretakelse og forvaltning av vassdragene og at en i størst mulig grad søker å ivareta og unngå nedbygging av sentrumsnære grøntområder i tilknytning til disse.

Havnivåstigning og stormflo

Som kjent har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap- DSB, utarbeidet rapporten «Havnivåstigning og stormflo- samfunnssikkerhet i kommunal planlegging (09.2016). Her har en beregnet nivåer for alle kystkommuner i Norge (kommunesenteret). Kartverket har også som kjent nylig (30.11.2018) utarbeidet en ny innsynsløsning som viser framtidig havnivåstigning med stormflo for de fleste tettsteder langs hele kysten basert på kravene i TEK17. (https://www.kartverket.no/sehavniva/). Vi minner om at bølgehøyder naturlig nok ikke er tatt inn i tabellene. Her må det benyttes lokalkunnskap eller utarbeides rapporter/ notater av fagkyndige for å vurdere reell sikkerhet. Bølgeberegninger er kompliserte beregninger som krever spesialkompetanse men kan være nødvendig i forbindelse med større utbygginger i særlig antatt utsatte områder. Stavanger kommune har jobbet mye med denne problematikken og vi vil anbefale å ta en kikk på Risiko- og sårbarhetsanalysen for kommunedelplan for Stavanger sentrum av januar 2019.

Vi ønsker lykke til med det videre planarbeidet.

Med hilsen

Kari Øvrelid
Regionsjef

Finn Herje
Senioringenior

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Verdal kommune
Postboks 24
7651 VERDAL

Dato: 28.06.2019
Vår ref: 19/02568-2
Deres ref: MABAKK 2019/673

Uttalelse til høring av planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner i Verdal kommune

Leiv Eirikssons vei 39
Postboks 3021 Lade
N-7441 Trondheim

TELEFON +47 73 90 46 00
E-POST post@dirmin.no
WEB www.dirmin.no

KONTO 7694.05.05883
BANK DNBANOKK
IBAN NO5376940505883
ORG.NR. NO 974 760 282

SVALBARDKONTOR
TELEFON +47 79 02 12 92

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) viser til ovennevnte sak, datert 27. mai 2019.

Viktige føringer for mineralressurser i planarbeidet
I Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging vedtatt ved kongelig resolusjon 12. juni 2019, heter det at Norge har viktige mineralressurser som kan gi grunnlag for verdiskaping og arbeidsplasser. Regional og kommunal planlegging er et viktig verktøy for å sikre tilgjengelighet til mineralforekomster som kan være aktuelle framtidige uttak, samtidig som miljø- og samfunnshensyn ivaretas.

Regjeringens forventninger til regional og kommunal planlegging:

- Fylkeskommunene og kommunene sikrer viktige mineralforekomster i sine planer og avveier utvinning mot miljøhensyn og andre samfunnsinteresser. Tilgangen til, og lagring av, byggeråstoffer ses i et regionalt perspektiv.

Om planen
Verdal kommune skal revidere kommuneplanens samfunnsdel, arealdel og kommunens tematiske kommunedelplaner. Det skal også utarbeides én nye tematiske kommunedelplaner.

Uttalelse til planprogrammet

Mineralressurser i Verdal
I Verdal har Norges geologiske undersøkelse (NGU) klassifisert kalkforekomsten i Tromsdalen til å ha internasjonal betydning som ressurs. Det har vært utarbeidet en egen kommunedelplan, som ikke blir revidert i denne kommuneplan rulleringen, og detaljregulering for tilrettelegging av utnyttelse av forekomsten. DMF forventer at forekomsten og nødvendige tiltak som legger til rette for utnyttelsen av forekomsten, også ivaretas i kommuneplanarbeidet i tråd med arbeidet som er gjort på de øvrige plannivåene. Det er vesentlig at forekomsten sikres med tanke på arealbruk og båndlegging som kan være til hinder for utnyttelse av ressursene nå og i framtida.

I tillegg er det i Verdal flere registrerte forekomster i NGUs malm-, industrimineral- og natursteindatabase. I alle databasene ligger det forekomster som NGU har vurdert at «kan være viktig». I tillegg er det et flere registrerte forekomster som er vurdert av NGU til å være lite viktig eller som ikke har noen viktighetsvurdering. DMF anbefaler kommunen å konsultere NGUs ressursdatabaser for eventuelt mer informasjon som kan være relevant med tanke på å sikre tilgangen på forekomster kommunen bør forvalte for et lokalt behov og mulig framtidig utnyttelse.

Verdal har flere forekomster av byggeråstoff som NGU har vurdert til å ha lokal betydning som mineralske ressurser. For byggeråstoffene bør kommunen utarbeide et kunnskapsgrunnlag som sier noe om hvor det ønskes uttak av byggeråstoffer nå og i framtida. For byggeråstoffene ligger det også en forventing til regional og lokal planlegging om at tilgangen for ressurser blir sett i en regional sammenheng. Det kan blant annet bety at forekomster og uttak som har betydning lokalt innad i kommunen, også må sees på som viktige for andre kommuner innenfor sannsynlig transportavstand for produktene. Videre bør kommunen ha kunnskap om hvor ressurser kommunen selv ikke har tilgang til lokalt skal komme fra.

Samfunnsdelen

I samfunnsdelen kan kommunen gjøre overordnete vurderinger av hvordan kommunen skal arbeide med mineralressurser og ta inn informasjon om tilgangen og behovet for ressurser i kommunen. Det er også mulig å legge føringer for eventuelle sammenhenger mellom tilgang til byggeråstoffer og utvikling av mineralnæringen og kommunens egne mål i kommuneplanen eller de ulike kommunedelplanene. DMF anbefaler at det legges overordnede føringer i samfunnsdelen som sier noe om hvordan kommunen ønsker å legge til rette for god ressurstilgang, eksempelvis for bygge- og anleggsvirksomhet. Dette kan også være gunstig med tanke på den ny kommunedelplan for anlegg- og infrastruktur som skal følge kommuneplanrevisjonen.

Arealdelen

I arealdelen bør prioriteringene fra samfunnsdelen utøves i arealprioriteringer. DMF anbefaler på generelt grunnlag at alle eksisterende uttak, områder det planlegges utvidelser av uttak og områder der det planlegges for uttak i framtida blir avsatt til områder for råstoffutvinning i kommuneplanen.

Dersom kommunen ønsker å ivareta forekomster med viktige mineralske ressurser der det foreløpig ikke foreligger planer for uttak, anbefaler vi at kommunen vurderer å bruke hensynssone for viktige mineralressurser.

Vi anbefaler også at kommunen stiller krav om reguleringsplan for uttak av masser.

For en oversikt over kjente uttak med driftsstatus i kommunen se vårt kartinnsyn: https://minit.dirmin.no/kart/

Konsekvensutredning for arealdelen

For å forhindre at viktige forekomster blir bygget ned og gjort utilgjengelige for framtida, forventer DMF at mineralressurser blir vurdert som eget tema i konsekvensutredningen i arbeidet med planen. DMF minner om at mineralressurser er et eget utredningstema jf. Forskrift om konsekvensutredninger (2017), § 21. Nye områder som avsettes i planen vil dermed kunne sjekkes ut og eventuelt prioriteres med tanke på å sikre tilgang til ressurser i forekomster som ikke

er utnyttet i dag, og identifisere arealbruk som kan komme i konflikt med kjente forekomster og eksisterende uttak av mineralske ressurser.

Ny kommunedelplan for anlegg og infrastruktur
I følge planprogrammet skal det utarbeides en ny plan med tema anlegg og infrastruktur. Planprogrammet utdyper ikke mer konkret hva denne planen skal svare på. De nye nasjonale forventningene har tatt inn formuleringer som blant annet omtaler lagring av ressurser. Den nye planen kan i den sammenheng være relevant sett i sammenheng med hva som skjer med masser som genereres ved ulike byggeprosjekter.

Store infrastrukturprosjekter kan også ha behov for store mengder byggeråstoffer med forskjellige kvaliteter. Å ha kunnskap om hvilke kvaliteter som eksisterer lokalt og hva som må skaffes utenfor kommunen, er relevant å sette i sammenheng med kommunens planer innen anlegg og infrastruktur.

Dersom det også er ansett som et behov å finne områder for deponering av overskuddsmasser, anbefaler DMF at det i den sammenhengen også vurderes mulig bruk av masser framfor permanent deponering. Dette vil redusere forbruket av primære masser fra uttak, og kan være en fordel for de logistikkmessige utfordringene som kan følge av et stort masseoverskudd ved utbygging, i tråd med de nye nasjonale forventningene

Transport av masser i forbindelse med utbyggingsprosjekter kan medføre betydelige miljømessige belastninger og kostnader for utbyggingen. Transport av masser medfører også en stor slitasje på veger og øvrig infrastruktur. Derfor bør det også være en del av planen å minimere transportbelastningen. DMF vil oppfordre kommunen til å finne logistikkløsninger der kombinasjonen av tilgang til ulike typer masser blir sett i sammenheng med, lagring, deponering og transporten av de samme massene.

Vennlig hilsen

Dragana Beric Skjøstad
seksjonsleder

Lars Libach
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.
Saksbehandler: Lars Libach

Mottakere:

Verdal kommune	Postboks 24	7651 VERDAL

Kopi til:

Fylkesmannen i Trøndelag	Postboks 2600	7734 STEINKJER

FISKERIDIREKTORATET

Adm.enhet: **Forvaltningsseksjonen i region Midt**
Saksbehandler: **Astri Kristin Strøm**
Telefon: **99481003**
Vår referanse: **19/7938**
Deres referanse: **2019/673**
Dato: **25.06.2019**

Verdal kommune
Att: Marthe Leistad Bakken
Johannes Bruns gate 2
7650 VERDAL

Verdal kommune Trøndelag - Høring av planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

Vi viser til oversendelse datert 27.05.2019 fra Verdal kommune med høring av planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner for oppvekst, helse, omsorg og velferd, kultur, næring og anlegg og infrastruktur.

Statlig sektormyndighet

Fiskeridirektoratet region Midt er statlig sektormyndighet for forvaltningen av akvakultur i medhold av lov av 17. juni 2005 nr. 79: Lov om akvakultur, og den marine ressursforvaltningen hjemlet i lov av 6. juni 2008 nr. 37: Lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova).

Vår oppgave er å ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planprosesser, herunder ivaretakelse av marint biologisk mangfold, ved å tilstrebe en balansert og bærekraftig utnyttelse av kystsonen. Fiskeridirektoratets samfunnsoppdrag sier at vi skal fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø.

Fiskeridirektoratet skal ivareta nasjonale interesser og føringer med bakgrunn i bl.a.:
- St. meld. Nr. 48 (1994–1995), Havbruk - en drivkraft i norsk kystnæring.
- St. meld. Nr. 43 (1998–1999), Vern og bruk av kystsona.

- St. meld. Nr. 12 (2001–2002), Rent og rikt hav.
- St. meld. Nr. 42 (2000–2001), Biologisk mangfold, Sektoransvar og samordning.
- St. meld. Nr. 19 (2004–2005), Marin næringsutvikling, Den blå åker.
- St. meld. Nr. 26 (2006–2007), Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand.
- Meld. St. 22 (2012–2013), Verdens fremste sjømatnasjon (Sjømatmeldingen).
- Meld. St. 16 (2014–2015), Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett.
- Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet (Norsk handlingsplan for naturmangfold).

I tillegg kommer føringer gitt hvert år i statsbudsjettet og i tildelingsbrevet til Fiskeridirektoratet. I Prop. 1 S (2018–2019) forslag til stortingsvedtak for Nærings- og Fiskeridepartementet er følgende innenfor marin arealforvaltning sagt:

"Fiskeridirektoratet er en viktig aktør i marin arealforvaltning ...".

"En viktig del av arbeidet med marin arealforvaltning er å ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planprosesser i kystsonen og i arbeidet med forvaltningsplaner for havområdene".

Regjeringens målsetting er en betydelig vekst og videreutvikling av fiskeri- og havbruksnæringen. Norge skal være en ledende havnasjon, og havbasert verdiskaping er viktig for sysselsettingen langs hele kysten. Potensialet for ytterligere vekst er stort, og regjeringen ønsker å bidra til å realisere dette. Fiskeridirektoratet er derfor opptatt av å opprettholde og legge til rette for en god utnyttelse av de marine ressursene langs kysten innenfor bærekraftige rammer. Sjømatnæringen med både fiskeri, havbruk, bearbeiding og eksport av sjømat, samt leverandører av utstyr og tjenester er svært viktig for Trøndelag fylke, både lokalt og regionalt.

Planer og planstatus

Planprogrammet gjelder revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, samt kommunedelplan oppvekst, helse, omsorg og velferd, kultur, næring og anlegg og infrastruktur.

I Verdal kommunes Planstrategi 2017-2020 er det vedtatt at både samfunns- og arealdelen av kommuneplanen skal revideres. I henhold til planstrategien skal også flere av kommunedelplanene revideres, og det skal utarbeides nye. Det er hensiktsmessig å samordne disse prosessene. Arbeidet med en ny planstrategi vil også samordnes med øvrige planprosesser og vedtas i forkant av kommuneplanen.

Gjeldende samfunnsdel, som er felles for Levanger og Verdal kommuner, ble vedtatt i 2014 for perioden 2015-2030. Revideringen av samfunnsdelen skal kun dekke Verdal kommune. Gjeldende arealdel er også felles for Levanger og Verdal kommuner, og ble vedtatt i 2011 for perioden 2010-2020. Revideringen av arealdelen skal kun dekke Verdal kommune, med unntak av Tromsdalen og Verdal byområde som dekkes av egne kommunedelplaner.

Gjeldende kommunedelplan for næring ble vedtatt i 2017, og skal revideres i denne omgang.

Generelt om planprogrammet

Planprogrammet er svært kortfattet og greit disponert. Det beskriver formålet og bakgrunnen for planarbeidet, sentrale nasjonale føringer og forventninger, regionale planer og forventninger og kommunale planer og føringer. Det gir også en oversikt over sentrale tema og utredningsbehov i planprosessen, og opplegg for medvirkning og fremdrift.

Kapitellet "Nasjonale forventninger og føringer" omtaler forventningsdokumentet, de tre hovedtemaene i nasjonale føringer for kommuneplanarbeidet, og FNs bærekraftsmål. I lys av nasjonale forventninger til «Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling», bør det legges til rette for utvikling av ny og eksisterende næringsvirksomhet både på land og sjø, inkludert akvakultur og landbruk. En mer samordnet arealplanlegging vil kunne medvirke til å sikre natur-, kultur-, landskaps- og landbruksverdier, samt areal til rekreasjon og friluftsliv.

Utredningsbehovet er omtalt i kapittel 3.4, og viser kompleksiteten i arbeidet. Måten de ulike arealformålene planlegges vurdert og dokumentert er sentralt for grunnlaget for fastsettelse av grenser for fremtidig arealbruk. Det vil medvirke til å gjøre en konkret og kunnskapsbasert avveining og vurdering av ulike arealinteresser, og samtidig sikre at dette blir dokumentert.

Innspill til det planlagte arbeidet med:

Samfunnsdelen

Det fremgår av formålet med planarbeidet at kommunen skal planlegge for både økonomisk, sosial og klima/miljømessig bærekraft. Målet er at planene skal gi tydelige føringer for den videre utviklingen av Verdal kommune. Planarbeidet skal bidra til å sikre god folkehelse og god livskvalitet for innbyggerne, og til at Verdal kommune også i årene fremover blir en attraktiv kommune å bo i og besøke.

Planen skal fungere som styringsverktøy for kommunens helhetlige planlegging, og vil være grunnlaget for sektorenes planer og virksomhet i kommunen.

Det er viktig at kommuneplanens samfunnsdel og arealdel henger sammen. En overordnet arealstrategi i kommuneplanens samfunnsdel kan gjøre arealplanene bedre tilpasset samfunnets behov og utfordringer. Samfunnsdelen av kommuneplanen skal legge grunnlag for videre arealplanlegging, og vise bruk og vern av arealene i kommunen. Det er derfor naturlig at det tilstrebes at samfunnsdelen kommer først, for å gi grunnlag for videre arbeid med arealdelen.

Etter vårt syn bør samfunnsdelen være så konkret som mulig når det gjelder de næringene kommunen ønsker å satse på og tilrettelegge for. Det bør sies noe om hvilke mål eller visjoner man ønsker å sette for næringsutvikling og verdiskaping, eller hvilke strategier kommunen vil følge for å ha et grunnlag til konkrete tiltak som kan føre til en reell økning i aktiviteten innenfor de ulike næringene.

Generelt ønsker vi at fiskeri- og havbruksnæringen får egen omtale i samfunnsdelen i kommuneplanen til kommuner som allerede har en viss aktivitet innenfor området, eller som ønsker å opprettholde, videreutvikle, satse på og tilrettelegge for fiskeri- og havbruk. Ut fra vårt synspunkt bør fiskeri- og havbruksnæringen i slike kommuner derfor ikke bare omtales generelt. Strategier/planer, mål, muligheter, konkrete tiltak og/eller utfordringer for næringene bør også beskrives, eventuelt at deler av dette kommer i handlingsprogrammet. Det er også viktig at kommunene sikrer god medvirkning i planarbeidet fra lokalt næringsliv, ved at man blant annet aktivt tar kontakt med representanter fra for eksempel fiskeri- og havbruksnæringen, ulike produksjonsbedrifter og utstyrsleverandører.

Akvakulturnæringen er spesielt avhengig av at egnede arealer er tilrettelagt i plansammenheng for akvakulturvirksomhet, og at kommunene har klare og forutsigbare strategier og mål for næringen. Når det gjelder kommunenes mål og strategier, anbefaler vi derfor som et minimum at eventuelle målsettinger knyttet til havbruksnæringen, samt strategier og tiltak rettet mot næringen nedfelles i samfunnsdelen i kommuneplanen.

Viktige naturtyper bør beskyttes mot inngrep. For eksempel bør lokalisering og utvikling av offentlig infrastruktur (vann og avløp), industri, næring og småbåthavner være en sentral del av en strategi for beskyttelse og bruk av slike.

Sikring og tilrettelegging er vesentlig for at natur- og friluftsområdene ikke skal komme under press til utbyggingsformål. Vi mener samfunnsdelen også her bør

være så konkret som mulig når det gjelder hvordan og hvilke kulturmiljø, landskap, kulturminner, naturområder og naturmangfold kommunen ønsker å ivareta spesielt. Det bør også for dette sies noe om hvilke mål eller visjoner man ønsker å sette, eller hvilke strategier kommunen vil følge for å ha et grunnlag til konkrete tiltak som kan føre til en reell ivaretakelse av kulturmiljø, naturmangfold og naturområder.

Når sjøarealet tas med i planarbeidet, bør det være et mål om at de marine arealene skal ivaretas på samme måte som landarealene når det gjelder naturmangfold. Det vil være i tråd med FNs bærekraftmål, og da spesielt nummer 14. Livet under vann.

Etter vår vurdering vil det være positivt om det sies klart i samfunnsdelen at det kan være aktuelt å sikre naturmangfoldet gjennom arealdelen med for eksempel hensynssoner med egne bestemmelser og retningslinjer. Det er viktig å vise at kommunen både har land- og sjøarealer, og er forpliktet til å ivareta naturmangfoldet i hele kommunens areal.

Arealdelen

All ny arealbruk i sjøområdene må vurderes ut fra virkningene på de marine ressursene og fiskeri- og havbruksnæringens behov i kommunen. Med bakgrunn i tidligere nevnte føringer skal Fiskeridirektoratet region Midt ivareta de marine ressursene i regionen, samt bidra til at fiskeri- og akvakulturnæringen i regionen får gode rammevilkår.

Vi er opptatt av at kommunene ser sammenhengen mellom bruk av land og sjø i alt kommuneplanarbeid. Dette mener vi vil være med på å redusere konflikter i sjø og sjønære områder, og gi en mer forutsigbar utvikling. Fiskeri- og havbruksnæringen har behov for landområder til for eksempel landing av fisk, oppbevaring av redskap og utstyr, og for landbaser. En vurdering av områder med landbasert akvakultur, og eventuelt nye områder for landbasert akvakultur, bør også ses i sammenheng med aktivitet i sjøområdene. Ofte vil planlegging av bo- og hytteområder nær sjøen generere behov for å benytte sjøareal til blant annet avløp, vannforsyning, småbåthavn, utfylling/molo og marinaanlegg. Der slike tiltak kommer i eller i nærheten av viktige områder for fiskeri, havbruk eller marint biologisk mangfold, kan dette medføre økt konfliktpotensial.

Fiskeri- og havbruksnæringen representerer store brukere av sjøareal. Planlegging av sjøarealene legger premisser for denne bruken. Å sikre næringen gode betingelser og tilstrekkelig areal for utvikling gjennom aktiv og tidlig medvirkning i planleggingsprosesser, er derfor et prioritert område for fiskerimyndighetene. Dette gjøres i første rekke ved at havbruksaktører og

fiskarlag lokalt deltar i planleggingsprosessen, inngår i referansegrupper/ressursgrupper, og gis anledning til å definere og dokumentere sine behov.

Det må gjøres konkrete vurderinger av sjøarealene. Avsatte områder bør i hovedsak fremkomme som rene områder for akvakultur (A), flerbruksområder som inkluderer akvakultur (NFFFA), eller flerbruksområder uten akvakultur (NFFF). En reell interesseavveining og god avklaring av konflikter i forhold til fremtidig arealbruk i sjøområdene vil gjøre arealplanen bedre egnet til styring av arealbruken i sjø.

Fiskerinæringen
De aller fleste av våre fiske- og skalldyrarter har gyte- og oppvekstplasser i de nære kystområdene. Slike plasser kan ha stor betydning for rekrutteringen til de lokale bestandene. Havforskningsinstituttet kan bl.a. dokumentere at kysttorsk kan være genetisk forskjellig fra en fjord til en annen, og spesielt tilpasset den fjorden de lever i. Dette betyr at dersom gyte- og eller oppvekstområdene til kysttorsken i en fjord blir skadet eller ødelagt, kan dette få alvorlige følger for fjordens torskebestand. Fiskerimyndighetenes målsetning er å sikre at fiske- og skalldyrbestandene blir forvaltet på en bærekraftig måte, og på en måte som tar hele det marine økosystemet i betraktning.

I dokumentet "Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging" fastsatt ved kgl. res. av 14. mai 2019, forventer Regjeringen blant annet at samfunns- og arealplanleggingen baseres på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag, og at kommunene har tilgang til nødvendig plankompetanse. Nødvendig kartlegging og vurdering av disse verdiene inngår i planleggingen, og er sentrale momenter i forhold til forventningsdokumentets spesifiserte oppgaver og interesser, og opplistede tema.

Med bakgrunn i dette mener Fiskeridirektoratet at de data og den kunnskap som er fremskaffet under prosjektet med kartlegging av kystnære fiskeridata, er viktige elementer i arealplanleggingen av sjøområdene. De viktigste dataene ut fra en verdivurdering må derfor vurderes og tas inn i arbeidet med kommuneplanens arealdel (sjøområdene).

Ved rullering av eksisterende planer eller utarbeidelse av nye planer for sjøområdene forutsetter vi generelt at kommunene vurderer og benytter kjente data og opplysninger når det gjelder fiskeriinteressene (for eksempel viktige gyte- og oppvekstområder, kaste- og låssettingsplasser, fiskefelt og viktige områder for biologisk mangfold i sjø m.v.). Dette for at man i fremtiden i størst mulig grad skal kunne unngå interessekonflikter mellom fiskeriinteresser og for

eksempel turisme, fritidsbebyggelse, kommunale avløp, utslipp, akvakultur, eller andre nærings- og utbyggingsformål i strand- og kystsonen.

På generelt grunnlag ber vi om at det legges til rette for at fiske kan utføres uten at annen arealbruk kommer til hinder for dette. Fiske kan i mange tilfeller kombineres med annen type arealbruk, men i enkelte sjøområder kan faste installasjoner som f.eks. flytebrygger, akvakulturanlegg og fortøyningssystem være til hinder for utøvelse av fiske. Konfliktpotensialet med annen arealbruk må derfor vurderes på bakgrunn av hvilken type fiskeri som foregår i området.

Vi tilrår generelt at viktige gyte- og oppvekstområder, kaste- og låssettingsområder og områder for aktive- og passive redskap tas inn i plankartet, og inngår i NFFF-område eller i særlige tilfeller avsettes spesielt med arealformål Fiske (F). Dette blant annet fordi vi i viktige gyteområder, som også ofte er viktige fiskeområder, i flere tilfeller har tilrådd avslag på enkelte typer akvakultursøknader. Den samme begrunnelsen gjelder delvis for avsetting av viktige områder for aktive og passive redskap, og kaste- og låssettingsområder. Viktige nasjonale og/eller regionale områder for marint biologisk mangfold må også ivaretas.

Det kan være et alternativ å utarbeide temakart for å sikre både denne type aktivitet og andre sentrale plantema, noe som i enkelte tilfeller kan være en tilfredsstillende løsning. Utarbeidelse av temakart kan løse mange konflikter, likeså være en viktig del av planprosessen. Men dersom temakart velges, må kommunene ta høyde for at disse ikke er juridisk bindende på samme måte som plankartet vil være. Dersom temakart benyttes kan det være viktig at det er knyttet retningslinjer til disse i planbestemmelsene.

Det kan nevnes at på bakgrunn av kystnære fiskeridata har flere kommuner formulert bestemmelser til arealformål i § 11-7 nr. 6. Det er for eksempel sagt at *"i fiskeområdene skal fiskeriinteressene veie tyngst og være avgjørende for tillatelser og tiltak"*. Dette er en totalvurdering som må gjøres i den enkelte kommune.

Fiskeridirektoratet jobber kontinuerlig med kartlegging og oppdatering av kystnære fiskeridata. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med lokale fiskarlag. Det er beklageligvis ikke gjennomført oppdatert fiskerikartlegging etter ny veileder i Verdal kommune. Dataene er fra 2004 og 2011 og mangler delvis blant annet beskrivelse av omfang og verdifastsetting.

Per i dag er det registrert ett område for passive redskap i Verdal kommune. Deler av to aktive områder, som er registrert i Levanger kommune, kommer også innenfor sjøområdene i Verdal kommune, samt at det er registrert en låssettingplass (Tronestangen) i kommunen.

Viktige gyteområder, kaste- og låssettingsplasser, og områder for aktive og passive redskap må ivaretas på en god måte.

Marine ressurser, natur og miljø
Kystsonen er svært verdifull og attraktiv for rekreasjon og næringsvirksomhet, men er samtidig veldig sårbar. En forutsetning for kystsonens verdi, er at den er ren, levende og mangfoldig. Grundig planlegging er en forutsetning for at menneskelig aktivitet i så liten grad som mulig skal påvirke kystsonen og livet i havet negativt. Dette er spesielt viktig ved blant annet planlegging av hytte- og boligtomter på land i tilknytning til sjø, småbåthavner, havneanlegg, industriområder og avløpsnett.

Generelt oppfordrer vi kommunene til å bidra til å ivareta viktige områder for marint biologisk mangfold i all plansammenheng, og at arealbruken innenfor områder hvor det er registrert marine naturtyper blir vurdert. Fortrinnsvis bør gyteområder, ålegressenger og områder hvor det er registrert levende marine ressurser som er klassifisert som nasjonalt eller regionalt viktige (A- og B-områder), sikres mot tiltak som vil medføre høy grad av risiko for skade/ødeleggelse. Til hovedformålet *Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone* kan *«fiske»* eller *«naturområde»* benyttes som underkategori.

Et virkemiddel for å ivareta de levende marine ressursene er å benytte hensynssoner som viser hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av et område. Et eksempel på slik bestemmelse er vern av naturmiljø (biologisk mangfold) jf. Pbl. § 11-8 bokstav c. Svært viktige naturtyper fra kartlegging og verdifastsetting av naturtyper i kommunene kan vises på plankartet med hensynssone. Innenfor disse sonene kan det ikke settes i verk tiltak som kan skade de aktuelle naturtypene.

Marine naturtyper inkluderer blant annet korallforekomster, ålegressenger, større tareskogforekomster, sterke tidevannsstrømmer, poller, skjellsand, israndavsetninger, bløtbunnsområder i strandsonen, spesielt dype fjorder, fjorder med naturlig lavt oksygeninnhold i bunnvannet, større kamskjellforekomster og littoralbasseng. I tillegg er det tre nøkkelområder for spesielle arter som er viktige. Dette er gyteområder for fisk, østersforekomster og løstliggende kalkalger.

I Naturbase er det registrert flere bløtbunnsområder i strandsonen i Verdal kommune. Bløtbunnsområdene er vurdert som svært viktige. Dette gjelder Hyllbukta, Bjørga, Verdalsøra og nordlig område av Rinnleiret.

Hele Trondheimsfjorden er for øvrig registrert som en Nasjonal laksefjord.

Som kjent har kommunene ansvar for å ta vare på viktige naturressurser, naturtyper og arter. I dokumentet «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023» legger Regjeringen stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Kommunene har et særlig stort ansvar for å bidra til dette i sin planlegging, blant annet ved å sikre utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Kartlegging av biologisk mangfold i kommunene, kartlegging av inngrepsfrie naturområder i Norge (INON), registreringer i Naturbase (DN), Fiskeridirektoratets kartlegging, og andre relevante kartlegginger, for eksempel gjennom Mareano, er etter vår vurdering gode kilder som kan legges til grunn for vurderingene.

Bestandene av kysttorsk, hummer, ål og uer er for tiden svake. Årsakene er sammensatte, men et for omfattende fiske, endringer i levevilkårene (lokal forurensing, langtransportert forurensing, klimaendringer etc.), økt predasjon fra bl.a. sjøpattedyr og fugl, og ikke minst menneskenes inngrep i kystsonen er deler av forklaringen. Det er derfor viktig å benytte den kunnskapen som finnes om sammenhengene i det vi mennesker foretar oss og konsekvensene for det marine miljøet.

Vi anbefaler derfor at alle planlagte inngrep eller aktiviteter som kan påvirke livet i sjøen, søkes lokalisert der hvor de gjør minst skade på miljøet. Dette innebærer for eksempel å forhindre skader på naturtyper og biologisk mangfold som er sjeldne eller særlig verdifulle. Vi minner derfor om betydningen av å vurdere å avsette viktige områder for marint biologisk mangfold i sjøområdene.

Småbåthavner

Etter vår vurdering bør alle kystkommuner ha en strategi for lokalisering og utbygging av småbåthavner. Fiskeridirektoratet ønsker at småbåthavner plasseres der de forårsaker minst negativ påvirkning på miljøet, og at plassene søkes samlet på færre, større anlegg fremfor å belaste mange områder. I tillegg til de fysiske inngrepene i naturen (mudring, anlegging av bølgedempere, bygging av moloer m.m.), medfører småbåthavner økt belastning på miljøet som følge av utslipp av drivstoff, olje og miljøgifter fra båtene både mens de ligger på sjøen, og i forbindelse med vedlikehold ved utsetting og opptak. Vi ser det som positivt at det etableres felles småbåthavner for å begrense inngrepene i strandsonen, og at det fastlegges en klar strategi for lokalisering av småbåthavner.

Kommunene bør stille klare og strenge krav til tiltak for å redusere den negative miljømessige påvirkningen fra båthavner. Vi ser det som naturlig at følgende

innføres som vilkår for nyetablering og utvidelse av havner, samt vurderes for alle større eksisterende anlegg:

- *Båthavner med servicebrygge/slipp og sjønære opplagsområder skal være utstyrt med oljeskiller. Dette vil redusere forurensingen fra land til sjø vesentlig.*
- *Det tilrettelegges for kildesortering av avfall i småbåthavnene, og miljøfarlig avfall (batterier, olje, lakk, maling og andre kjemiske produkter) skal tas hånd om på en forsvarlig måte.*
- *Bryggeanlegg og bølgebrytere bør utformes og plasseres med tanke på å opprettholde tilstrekkelig vanngjennomstrømning for å opprettholde god vannkvalitet.*

Akvakulturnæringen
Akvakulturvirksomhet blir regulert gjennom akvakulturloven. Et av vilkårene som må være oppfylt ved tildeling av akvakulturtillatelse, er at tiltaket ikke er i strid med vedtatte arealplaner eller vernetiltak. I plan- og bygningsloven er akvakultur definert blant formålene under §11-7 nr. 6, og kan enten benyttes som formål alene, eller i kombinasjon med en eller flere av de andre arealbruksformålene som er definert her. §11-11 nr. 3 gir hjemmel til å lage bestemmelser til hvordan akvakultur kan etableres på overflaten, i vannsøylen og på bunnen. Det er videre anledning til å ha bestemmelser om hvilken artsgruppe eller arter av akvakultur som enkeltvis eller i kombinasjon kan etableres jf. §11-11 nr. 7.

Akvakultur er en svært dynamisk næring. Teknologi, driftskonsepter, offentlige reguleringer og type akvakulturvirksomhet påvirker hvilke sjøarealer som vurderes som egnet. Mattilsynets krav til avstand mellom ulike lokaliteter varierer etter type virksomhet, størrelse på lokaliteten m.m. Rammebetingelsene er i endring, og dette kompliserer vurderingen av hva som anses som tilstrekkelig, egnede og tilgjengelige sjøarealer for akvakulturvirksomhet.

Akvakulturnæringen er derfor avhengig av en annen arealfleksibilitet sammenlignet med aktiviteter på land, avhengig av at egnede arealer er tilrettelagt i plansammenheng for akvakulturvirksomhet, og at disse arealene er tilstrekkelig store til den ønskede virksomhet. En sentral målsetting ved planlegging av sjøarealet bør ta sikte på at potensialet for akvakultur skal kunne utnyttes optimalt, samtidig som andre samfunnshensyn ivaretas. Muligheten for etablering av akvakulturvirksomhet må derfor ikke ekskluderes fra store sjøområder uten at det foreligger andre mulige berørte og mer tungtveiende arealinteresser.

I St.meld. nr. 48 (1994–1995), "Havbruk - en drivkraft i norsk kystnæring" heter det: *"Arealbrukskategorier som utestenger oppdrett bør brukes med forsiktighet og etter at konfliktpotensialet er vurdert konkret".*

Tilgang til tilstrekkelige og egnede arealer har vært løftet fram som et viktig mål i arbeidet med å sikre en bærekraftig vekst og utvikling av havbruksnæringen, jf. St.mld. nr. 48 (1994–1995), St.mld. nr. 19 (2004–2005) og «Strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring» (2007). I sistnevnte sies det at Regjeringen vil *"bidra til at havbruksnæringen får god tilgang på areal i kystsonen og at deres arealutnyttelse blir best mulig"*. Gode og oppdaterte kommunale planer for sjøområdene vil være et viktig verktøy for å nå dette målet. Kommunale planer har også vært pekt på som et sentralt virkemiddel for å sikre en miljøvennlig arealdisponering, og for å bidra til å avklare kryssende interesser i kystsonen.

I Ot.prp. nr. 61 (2004–2005) om Lov om akvakultur (akvakulturloven) går det også frem at *"Tilgang på areal er ett viktig element for videre vekst i akvakulturnæringen. Tilgangen kan økes ved å få nye arealer avsatt til akvakultur og ved å effektivisere bruken av eksisterende areal. Loven skal fremme dette hensynet gjennom en bred interesseavveining i forhold til andre brukerinteresser i kystsonen der det legges vekt på god sameksistens".*

I nasjonale forventninger vedtatt 14. mai 2019 fremgår blant annet:
"Regjeringens forventninger:
Fylkeskommunene og kommunene avsetter tilstrekkelig areal til ønsket vekst i oppdretts- og havbruksnæringen gjennom oppdaterte planer, som også ivaretar miljøhensyn og andre samfunnsinteresser. Strategier for utvikling av havbruk utenfor kysten inngår i planene".

Potensialet for framtidig akvakulturvirksomhet er i mange områder ikke optimalt utnyttet. Selv om akvakultur ikke er representert eller representerer en liten næring i kommunen, påligger det kommunen et ansvar til å forvalte det sjøarealet som finnes på en måte som er i tråd med overordnede føringer. I prinsippet bør akvakultur inngå som arealbrukskategori i områder der akvakultur ikke medfører reell konflikt med ett eller flere av de andre formålene.

Det kan i fremtiden bli aktuelt med andre typer akvakultur enn det vi kjenner til i dag. Vi minner derfor om at det i lov om akvakultur § 2 *Saklig virkeområde*, er beskrevet at loven gjelder produksjon av akvatiske organismer (akvakultur). Med akvatiske organismer forstås vannlevende dyr og planter, og omfatter dyrking av både planter, alger, skalldyr og oppdrett av fisk. Det innebærer at kommunen bør vurdere mulighetene for akvakulturvirksomhet også for andre alternativer enn laks, for eksempel andre arter av fisk, alger, planter og skalldyr. Blant annet er taredyrking en relativt ny type akvakultur som det er økende interesse for.

Sjøarealet i Verdal kommune er som helhet en del av den nasjonale laksefjorden «Trondheimsfjorden». Formålet med nasjonale laksefjorder er å gi et utvalg av de viktigste villaksbestandene i Norge en særlig beskyttelse mot inngrep og aktiviteter. Det skal blant annet ikke etableres nye matfiskanlegg for oppdrett av laksefisk i disse fjordene. I følge forskrift om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i eller ved nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder § 6 skal akvakulturanlegg med produksjon av anadrom og marin fisk i sjø, samt nye slakterier og tilvirkningsanlegg for marin fisk lokaliseres minst 5 km fra nasjonalt laksvassdrag. Tilsvarende gjelder anlegg med settefisk av marine arter i sjø og landbaserte akvakulturanlegg for ål. Av dette følger at det i utgangspunktet er tillatt med etablering av anlegg for marin fisk, dersom lokaliseringen er over 5 km fra nasjonalt laksevassdrag. Det kan også søkes til Fylkeskommunen i hele området (også nærmere enn 5 km fra nasjonalt laksevassdrag) om tillatelse for etablering av anlegg for vannlevende dyr og planter, samt anlegg for produksjon av settefisk og matfisk på land (unntak for ål).

Vi ser det derfor generelt som nødvendig at det blir satt av tilstrekkelige sjøareal som sikrer etablering, drift og utvikling for akvakulturvirksomhet, og for eventuelt allerede godkjente lokaliteter. Områder for akvakultur må avsettes som akvakulturområder alene, eller som kombinerte formål i sjø (SOSI-kode 6800), der akvakultur inngår. Områdene må være så store at tillatelsene blir sikret tilstrekkelig areal. Det bør være anledning til mindre utvidelse og justering av anlegget uten at det er nødvendig med dispensasjon fra plan.

Områder som avmerkes i arealplanen til akvakultur (A) må strekkes ut i sjøen. Vi anbefaler normalt minimum 700–900 meter i utstrekning fra land, dersom dette ikke kommer i konflikt med skipsleder for båter. Akvakulturanlegg for fisk i sjø vil ha fortøyninger som strekker seg langt ut over det synlige anlegget. Lengde på fortøyninger vil være avhengig av dybde og strøm på lokaliteten, samt krav til et rømningssikkert anlegg. Kommunene må derfor ta høyde for dette ved at en enten setter av tilstrekkelig store areal til at fortøyningssystemet kan inkluderes i området, eller ved at en i retningslinjene til arealdelen presiserer bruken av vannsøyle og bunn ved at fortøyningene kan ha en utstrekning ut over akvakulturområdet på vannflaten.

Det er per i dag ingen klarerte akvakulturlokaliteter i Verdal kommune, eller avsatt areal for akvakultur i sjøområdet.

Vi gjør oppmerksom på at Fiskeridirektoratets elektroniske kartverktøy med geografisk informasjon om blant annet kystnære fiskeridata, akvakulturlokaliteter, marint biologisk mangfold og marine naturtyper finnes på

vår nettside. Kartløsningen legger også til rette for nedlasting av temadata innen fiskeri og akvakultur (sosi- eller shapeformat), http://kart.fiskeridir.no.

Fiskeridirektoratet kan også være behjelpelig med ytterligere data og informasjon dersom det er ønskelig.

Kommunedelplan næring

Kommunedelplanen for næring 2017-2020 vedtatt i kommunestyret i 2017 skal revideres. I et slikt planarbeid vil gode prosjekt- og effektmål være en styrke for å synliggjøre måloppnåelsen på sikt.

Planforutsetningene bør beskrives godt og oversiktlig. Det samme gjelder for satsingsområder og organisering og opplegg for medvirkning. Et godt opplegg for medvirkning bidrar til å legge til rette for reell og bred medvirkning.

Å sikre næringene gode betingelser og tilstrekkelig areal for utvikling gjennom aktiv og tidlig medvirkning i planleggingsprosesser, er et prioritert område for fiskerimyndighetene. Dette gjøres i første rekke ved at fiskeri- og havbruksaktører, fiskeri- og havbruksorganisasjoner og fiskarlag lokalt deltar i planleggings-prosessene, inngår i referansegrupper/ressursgrupper, og gis anledning til å definere og dokumentere sine behov.

Generelt ser vi svært positivt på at kommuner har fiskeri- og/eller havbruk som næringsrettede satsingsområder, og at marine næringer er blant hovedtema som utredes i planprosessen. Det er viktig at det arbeides for å gi rom for langsiktig og miljømessig forsvarlig verdiskaping for disse næringene. Viktige utfordringer og muligheter for sjømatnæringen, spesielt lokalt og regionalt, er i den forbindelse sentralt å få belyst.

I den forbindelse vil vi påpeke viktigheten av at de deler av en strategisk næringsplan som eventuelt omhandler fiskeri- og/eller havbruksnæringen kan være arealkrevende, og dermed er avhengig av at intensjonene i strategisk næringsplan følges opp med nødvendige avklaringer og arealdisposisjoner i for eksempel kommuneplanens arealdel/interkommunal plan for sjøområdene.

Betydningen av tilgangen på egnede arealer for sjøbasert næringsliv i vid forstand er vesentlig, spesielt i kommuner som har naturgitte fortrinn i form av godt egnede havne- og sjørelaterte arealer. Vi vil understreke betydningen av at disse arealene i størst mulig grad forbeholdes sjørelatert virksomhet. Det er en sentral forutsetning for en videre utvikling av marin sektor og annet sjøbasert næringsliv.

Havbruksnæringen er svært variert. Akvakultur er kultivering av organismer i vann, og omfatter dyrking av både planter, alger, skjell, oppdrett av fisk og fangstbasert akvakultur (villfanget fisk som skal holdes levende i sjø i mer enn 12 uker og fôres før den slaktes). Det innebærer at kommunen bør vurdere mulighetene for akvakulturvirksomhet også for andre alternativer enn tradisjonell oppdrett av fisk. For eksempel også mulighetene for tang og tare, skjell, havbeite og fangstbasert akvakultur.

Vi vil også påpeke viktigheten av at alle aktuelle parter involveres i planarbeidet. En næringsplan bør etter vår oppfatning være poengtert og grundig, og bygge på innspill fra næringsaktørene. Og eventuelt med bakgrunn i våre ansvarsområder ta opp de viktigste problemstillinger/utfordringer, muligheter og mål for fiskeri- og havbruksnæringen i kommunen. Næringsplanen vil således utgjøre et godt grunnlag for senere oppfølging i form av handlingsplaner og arealplaner.

Oppsummering
Samfunnsdelen er det overordna plandokumentet som skal ligge til grunn for arealdelen, og skal være førende for arbeidet med denne. Den skal også legges til grunn ved senere arbeid med handlingsprogram, kommunedelplaner og sektorplaner.

Når sjøområdene planlegges bør en sentral målsetting være å ta sikte på at potensialet for fiskeri- og havbruksnæringen skal kunne utnyttes optimalt, at næringene eventuelt skal kunne opprettholdes og videreutvikles, samtidig som andre viktige hensyn og interesser ivaretas på en god måte. Det vil være en felles hovedutfordring fremover å videreutvikle, styrke og beholde Trøndelag som et viktig sjømatfylke. I de kommuner der det er aktuelt, er det derfor viktig at kommuneplanens samfunnsdel inneholder føringer, strategier og tiltak på området, og at arealdelen inneholder areal for marin verdiskaping.

Fiskeridirektoratet region Midt forutsetter at kommunen i planarbeidet gjør en vurdering og kartfesting av de mest verdifulle fiskeri- og havbruksområdene, og slik arbeider for å legge forholdene til rette for at fiskeri- og havbruksnæringen har en eventuell fremtid i kommunen. Videre at det tas hensyn til fiskeri- og havbruksnæringens ulike interesser og behov i sjø- og strandsonen. Det må avsettes og ivaretas områder som er i samsvar med dagens bruk, behov og kunnskap, samt tas høyde for fremtidige arealmessige behov. Sammenhengen mellom bruk av land og sjø i planarbeidet må også vurderes.

Vi har ingen ytterligere innspill til forslag til planprogram for revidering og utarbeidelse av kommunale planer i Verdal kommune.

Med hilsen

Kristin Skarbøvik
seksjonssjef

Astri Kristin Strøm
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskreven underskrift.

Mottakerliste:

Verdal kommune	Johannes Bruns gate 2	7650	VERDAL

Kopi til:

Pylkesmannen i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Kystverket Midt-Norge	Postboks 1502	6025	ÅLESUND
Trøndelag fylkeskommune	Fylkets hus Postboks 2560	7735	STEINKJER

Statens vegvesen

Verdal kommune
Postboks 24
7651 VERDAL

Behandlende enhet:	Saksbehandler/telefon:	Vår referanse:	Deres referanse:	Vår dato:
Region midt	Ola Belsaas / 74122693	19/126676-5	MABAKK 2019/673	18.07.2019

Statens vegvesens uttalelse til planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel med flere – Verdal kommune

Vi viser til deres oversendelse datert 27. mai i år, og beklager at vår tilbakemelding kommer sent.

På grunn av redusert bemanning og tilhørende kapasitetsproblemer, ser vi oss for tiden dessverre nødt til å prioritere høringsuttalelser til areal- og reguleringsplaner. Vi er klar over at mange premisser for slike planer blir lagt i nettopp overordnet planverk, og skulle gjerne gjort mer for å bidra i også denne prosessen.

Samtidig oppfatter vi dialogen med Verdal kommunes areal- og planmiljø som tett og god, og føler oss trygg på at samarbeidet sikrer gode vilkår for best mulig resultat i arealplan-prosessene.

Planforvaltningsseksjonen Trøndelag
Med hilsen

Ola Belsaas
fung. seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Postadresse
Statens vegvesen
Region midt
Postboks 2525
6404 MOLDE

Telefon: 22 07 30 00

firmapost-midt@vegvesen.no

Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Bjørvegen 48
7715 STEINKJER

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Regnskap
Postboks 702
9815 Vadsø

BANE NOR

Verdal kommune

Dato: 24.06.2019
Saksref: 201908759-3
Deres ref.: MABAKK 2019/673
Side: 1 / 3

Vår saksbehandler: Hilde Marie Prestvik
Telefon:
Mobil: 94808036
E-post: hilde.marie.prestvik@banenor.no

Verdal kommune - Høringsbrev Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

Vi viser til kommunens brev av 13. mai i år og gir her uttalelse til Verdal kommunes forelagte forslag til planprogram for kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.

Nordlandsbanen og Trønderbanen går gjennom Verdal kommune, og er av nasjonal og regional betydning for gods- og persontransport.

Bane NOR som forvaltningsmyndighet har følgende kommentar
Planprogrammet med utredningsprogram og fremdriftsplan synes å ivareta jernbanens behov for tematiske utredninger og samråd.

Bane NOR har en rekke krav til planlegging i nærheten av jernbanen. Dette gjør at vi ønsker presisert hvordan jernbanehensyn skal ivaretas for utredningsteamene utbyggingsmønster - teknisk infrastruktur og samfunnssikkerhet. Vi forutsetter at vår veileder for nasjonale jernbaneinteresser i arealplanlegging legges til grunn for kommunens arealplanlegging for tiltak som berør jernbanen og veger som krysser jernbanen. Nedenfor kommenterer vi noen av kravene nærmere. Vi gjør oppmerksom på at vi kan komme inn på flere forhold når vi mottar planen til offentlig ettersyn.

Jernbanens arealbehov og byggegrenser mot jernbanen
Bane NOR er opptatt av å sikre tilstrekkelig areal for videre utvikling av jernbanen. Vi viser til konsept 1 Moderniseringskonseptet i Konseptvalgutredning (KVU) for transportløsning veg/bane Trondheim – Steinkjer, vedrørende fremtidig utvikling av jernbanen på strekningen. Vi ber om at jernbanens fremtidige arealbehov tas hensyn til ved utarbeidelse av kommuneplanens arealdel.

Vi minner om at Jernbanelovens § 10 setter en generell byggegrense mot jernbane på 30 meter fra midten av nærmeste spor. Det kan ikke settes en annen byggegrense i kommuneplan. Vi ønsker videre at all eiendom tilhørende Bane NOR i kommuneplanens arealdel vises som jernbaneformål i plankartet.

Bolig-, areal- og transportplanlegging
Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (punkt 3. Mål) sier: «*Utbyggingsmønster og transportsystem bør fremme utvikling av kompakte byer og tettsteder, redusere transportbehovet og legge til rette for klima- og miljøvennlige transportformer.*»

Bane NOR er positive til planprogrammets satsning på sentrumsutvikling ved Verdal stasjon. Vi ønsker at det stilles krav om utredninger som viser hvordan ny bebyggelse i sentrum bidrar til å styrke kollektivknutepunktet ved stasjonen og å oppnå målsettingene om redusert transportbehov og økning i miljøvennlige transportformer, jamfør statlige planretningslinjer. Tilrettelegging for økende sykkelparkering ved stasjonen vil kunne bidra til å styrke kollektivtrafikkens tilbud, øke funksjonaliteten til stasjonsparken samtidig som attraktiviteten til jernbanen som et miljøvennlig transportalternativ økes. Vi forventer derfor at det for kommende plan- og byggeprosjekter i Verdal sentrum stilles krav om gode gang- og sykkelforbindelser til knutepunktet og at knutepunktsutvikling tydeliggjøres i planprogrammets utredningsplan.

Gang- og kryssinger av jernbanen i Verdal sentrum må gjennomføres på en trafikksikker måte. Vi viser til vedtak fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet vedtak 23.05.2019 angående stenging av planovergangen i Nordgata for trafikk og ber kommunen stille vilkår om ikke å tillate ny bebyggelse i Nordgata før planovergangen er stengt for trafikk.

Risiko- og sårbarhetsanalyse

Jernbanesikkerheten må omtales i ROS-analysen for kommuneplanens arealdel. De viktigste sikkerhetsaspektene knyttet til jernbanen som må vurderes er trafikk over planoverganger, sikkerhet langs jernbaneanlegg med tilhørende gjerder, beitedyr og jernbanestøy. Videre er naturfarer et viktig tema.

Naturfare

Kommuneplanen må i tilstrekkelig grad belyse om arealplanen vil legge til rette for arealbruk/tiltak som kan medføre økt fare for naturskader på og ved jernbanen eller økt sårbarhet ved jernbanesporet. Dersom det legges til rette for nye utbyggingsarealer som øker sannsynligheten for uhell på og ved jernbanesporet, må det gå fram av planens dokumenter hvordan jernbanens sikkerhet skal ivaretas. Dette gjelder både for anleggsfasen og permanent situasjon for nye byggeområder.

Planoverganger

Jernbaneforskriften har et forbud mot etablering av nye planoverganger. I arbeidet med ny arealdel forventer vi at det utarbeides dokumentasjon som beskriver nye utbyggingsområder med adkomst over jernbanen og økt trafikk over planovergangene. Sanering av planoverganger må forventes dersom ny kommuneplan legger til rette for tiltak som øker ferdselen over planoverganger med tilhørende økt trafikkfare. Vi vil spesielt påpeke at vi ved Kjærhaugen ikke vil tillate nye boliger med dagens kryssing av jernbanen og at det ved må utredes muligheter for å etablere en gang- og sykkelkulvert under jernbanen i Tindvegen.

Sikringssone – Jernbanetunneler og kulverter

Det må i kommuneplanens arealdel vises hensynssone over jernbanetunneler og kulverter. Sikringssonen må omfatte areal 30 meter ut fra begge sider av tunnelen. Til kommuneplanens arealdel må det fastsettes bestemmelser, som angir forbud mot tiltak som medfører sprenging, spunting, boring i grunnen, fundamentering eller andre tiltak som kan skade tunnelanlegget. Vi ber om at det i plandokumenter henvises til jernbanelovens § 10.

Støy

Langsiktig arealdisponering bør ikke legge opp til økt konflikt med støy fra jernbanen. Dette gjelder særlig bebyggelse med støyfølsomt bruksformål som boliger, fritidsboliger, sykehus, skoler og barnehager etc. Dersom det planlegges for slike formål nær jernbanen bør det gjennomføres støyfaglig utredning som synliggjør ulike støynivåer. Avbøtende tiltak med hensyn til støy bør tas inn i bestemmelsene til planen.

Øvrig kommentarer

Samferdsel er et tverrfaglig og tverretatlig tema og vi er positive til samråd og samhandling for å finne gode og trafikksikre løsninger der ny arealbruk kommer i berøring med jernbanen. Dersom det er behov for avklaringer eller drøftinger vedrørende jernbanerelaterte forhold, vennligst ta kontakt med arealplanlegger.

Med vennlig hilsen

Ragnhild Lien
seksjonssjef
Planavdelingen, Forvaltning og samfunnskontakt

Hilde Marie Prestvik
arealplanlegger

Dokumentet er godkjent elektronisk og sendes uten signatur

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Påsteinsgeiadresse
Áspvárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka/Karasjok
Saksbehandler
Tel

Tel: 78 47 40 00
Org.nr: 974 760 347
Pål Nilsen
+47 78 47 40 21

Verdal kommune
Postboks 24
7651 VERDAL

AARHTESE/SAK	MU VUESUOHT./VÅR REF.	DU VUESIEHT./DERES REF.	BIEJJEDATO
19/2717 - 3	19/16422		07.06.2019

Uttalelse til høring av planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

Vi viser til Deres brev av 27.5.2019.

Vi har noen innspill til planprogrammet og det fremtidige planarbeidet.

Sametingets planveileder

Et viktig hensyn som skal ivaretas i planlegging etter den nye plan- og bygningslovens plandel er:

"å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutvikling og samfunnsliv"

jf. Lov av 27. juni 2008 nr.71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 3-1. Denne bestemmelsen utfyller lovens formålsparagraf, og er derfor også av betydning ved tolkning av lovens øvrige bestemmelser.

Sametinget har ansvar for å påse at samiske interesser blir vurdert ut ifra et helhetlig perspektiv ved planlegging etter plan- og bygningsloven. Sametinget har også ansvar for å veilede kommuner, fylkeskommuner og andre som utarbeider planer etter plan- og bygningslovens plandel når planleggingen berører saker av betydning for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Sametinget har derfor laget en planveileder, jf. plan- og bygningslovens § 3-2.

I Sametingets planveileder framgår viktige hensyn som må ivaretas for å sikre samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Vi vil vi særlig vise til kapitlene:

4 Prinsipper i planleggingen
5 Hensyn å ta i forhold til samisk kultur
6 Hensyn å ta i forhold til samisk næringsutøvelse og ressursbruk

Sametingets planveileder kan lastes ned fra denne internettadressen:
https://sametinget.no/Tjenester/Miljoe-areal-og-kulturvern#section-Areal

Planveilederen vil være førende for Sametingets deltakelse i planarbeid etter plan- og bygningsloven § 3-2 tredje ledd, jf. plan- og bygningslovens § 5-4 tredje ledd.
Planveilederen er imidlertid ikke juridisk bindende, som statlige planretningslinjer jf. plan- og bygningslovens § 6-2, og regionale planbestemmelser med retningslinjer for arealbruk er, jf. plan- og bygningslovens § 8-5.

Vi anmoder kommunen om å ta hjelp i Sametingets planveileder i det påbegynte planarbeidet.

Samiske kulturminner

Store deler av det som i dag oppfattes som tilnærmet uberørt natur og villmarkspregede områder, er og har vært samiske kulturlandskap. Den tradisjonelle samiske bruken av et område kan være vanskelig å spore ute i naturen, da man ofte har vært svært forsiktig i sin utnyttelse av naturressursene og landskapet. Mye har grodd til og forsvunnet allerede. Dette gjør at samiske kulturminner er særlig utsatt for ødeleggelse.

Vi minner om at det er registrert automatisk fredede samiske kulturminner i kommunen. Registreringene er fortsatt mangelfulle, noe som gjør at det i store områder ikke er gjort noen dokumentasjon av samiske kulturminner. Derfor utgjør de kjente kulturminnene sannsynligvis kun en liten brøkdel av den totale kulturminnebestanden. Vi anser at det er potensiale for funn av hittil ukjente automatisk fredete samiske kulturminner i kommunen.

Vi minner om at alle samiske kulturminner fra 1917 eller eldre er automatisk freda ifølge Lov av 9. juni 1978 nr 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 4 annet ledd. Samiske kulturminner kan for eksempel være bygninger, hustufter, gammetufter, teltboplasser (synlig som et steinsatt ildsted), ulike typer anlegg brukt ved jakt, fangst, fiske, reindrift eller husdyrhold, graver og gravplasser, hellige fjell og offerplasser eller steder det knytter seg sagn eller tradisjoner til. Mange av disse er fortsatt ikke funnet og registrert av kulturminnevernet. Det må understrekes at dette ikke er en uttømmende oversikt, da den samiske kulturen er meget variert og mangfoldig. Det er ikke tillatt å skade eller skjemme fredet kulturminne, eller sikringssonen på 5 meter rundt kulturminnet, jf. kulturminneloven §§ 3 og 6.

Ingen må sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje uten at dette er godkjent av rette myndighet, jf. kulturminneloven §§ 3, 8 og 9.

Godkjenning av tiltak med hensyn til samiske kulturminner kan gjøres fra sak til sak, gjennom godkjent reguleringsplan, eller i kommuneplanens arealdel, jf. kulturminneloven §§ 3, 8 og 9.

I forbindelse med utarbeidelse av planer i henhold til plan- og bygningsloven, vil vi presisere at forholdet til kulturminner ikke blir endelig avklart ved en oppfyllelse av utredningsplikten i henhold til FOR 2009-06-26 NR 855: Forskrift om konsekvensutredninger, jf. plan- og bygningsloven § 4-2 andre ledd.

Inkludering av hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv

Samisk reindrift er tilstede i kommunen. Vi ber om at kommunen tidlig oppretter kontakt med reindriften om arealdisponeringer som kan påvirke reindriftens arealbruk. Dette er særdeles viktig for å få en kjennskap og forståelsen for reindriftens bruk av områdene, slik at man kan ta hensyn til det i kommuneplanarbeidet.

Vi ber om at dere tar i bruk tradisjonell kunnskap, lokal kunnskap og forståelse og kunnskap om tradisjonell bruk av områder på lik linje med forskningsbasert kunnskap.

Reindrifta i de sørsamiske områdene er helt sentral for opprettholdelsen av den sørsamiske kulturen. Kommuneplanens arealdel og kommunens planlegging må derfor sikre reindrifta det nødvendige arealvernet for å kunne drive.

Heelsegh/Med hilsen

Sten Olav Heahttá
fágajođiheaddji/fagleder

Pål Nilsen
seniorráđđeaddi/seniorrådgiver

Tjaatsege lea elektrovneles jåhkesjamme jih seedtesåvva vuelieljaalegaphth/
Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Åejviedåastoje / Hovedmottaker:
Verdal kommune Postboks 24 7651 VERDAL

KYSTVERKET
Midt-Norge

Verdal kommune
Johannes Bruns gate 2
7650 VERDAL

Deres ref.:	Vår ref.:	Arkiv nr.:	Saksbehandler:	Dato:
	2019/2285-3		Børre Tennfjord	04.06.2019

Høringsuttalelse til Planprogram for revisjon av kommuneplanens samfunns- og arealdel, samt revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner - Verdal kommune - Trøndelag fylke.

Kystverket har mottatt planprogram for Verdal kommunes kommuneplanens samfunns- og arealdel til uttalelse. Forslaget er datert 4.mai 2019 og utarbeidet i henhold til PBL's §4-1.

Frist for innspill er satt til 25.april 2019.

Kystverket sine kommentarer

Kystverket har nå vurdert det fremlagte planprogrammet i lys av de rammevilkårene og retningslinjene direktoratet er satt til å forvalte. Våre primære interesser er først og fremst koplet til sjøarealene i planer og de sjønære arealene som kan sies å ha en virkning på ferdselsforholdene. Våre kommentarer til planarbeid er generelt knyttet til slike forhold.

Kystverket er en nasjonal etat for kystforvaltning og sjøverts samferdsel. Kystverket skal gjennom sitt arbeide ivareta nasjonale interesser og føringer og arbeider for å sikre god fremkommelighet, trygg ferdsel og forsvarlig bruk og forvaltning av farvannet, herunder effektiv og sikker sjøtransport og havnevirksomhet.

Kystverket har ansvaret for staten sin beredskap mot akutt forurensning og havnesikring i norske havner med internasjonal trafikk (ISPS).

Det tilrettelagte planprogrammet er kompakt og konkret utformet, med et systematisk og velordnet oppsett. Programmet gir en god omtale av formålet med planen og de overordnede rammevilkårene om bærekraftig samfunnsutvikling som det kommende arbeidet skal ta hensyn til. Særlig de tre nevnte områdene klima og miljø, økonomi og sosiale forhold.

Vi får et godt innsyn i hvilke utfordringer, satsningsområder og prioriteringer den nye kommunen vil stå overfor i tiden etter 2020. Evnen man har til å identifisere både aktuelle, men også nødvendige planleggingsområder og tematiserte utredninger, har en direkte sammenheng med kommunen sin evne til å være en god samfunnsutvikler. Vi meiner kommunen sitt forslag til planprogram virker både fornuftig og tydelig og gir arbeidet med samfunns- og arealdelen gode vilkår i fortsettelsen.

Regionkontor Midt-Norge
Sentral postadresse: Kystverket, Postboks 1502, 6025 ÅLESUND
Telefon: +47 07847
Internett: www.kystverket.no
E-post: post@kystverket.no
For besøksadresse se www.kystverket.no
Bankgiro: 7694 05 06766
Org.nr.: NO 874 783 242
Brev, sakskorrespondanse og e-post bes adressert til Kystverket, ikke til avdeling eller enkeltperson

Kommunen må i sitt arbeide med samfunnsdelen ta en rekke hensyn, m.a. statlige og regionale planer og retningslinjer, som f. eks. rikspolitiske retningslinjer, som vil være bidrag til godt utvikling av et godt fundament. I tilknytning til det videre arbeidet med samfunns- og arealdelen for Verdal kommune, ønsker vi å peke på denne type føringer og lokale virkninger. Som f.eks.
Nasjonal havnestrategi - *Regjeringens strategi for effektive havner for å få mer gods på sjø*
Stortingsmelding 35 - *På rett kurs–Forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning*, er begge dokument og nasjonale føringer som vil prege samfunnsutviklingen fremover. *Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning*, vedtatt 28.09.2018, er også planvilkår som vil påvirke en lokal samfunnsutvikling og må tas hensyn til i utviklingen av en god samfunnsdel for kommunen.
Statlige planretningslinjer for planlegging i sjøområdene er nye kommende retningslinjer som vil bli avklart i den nærmeste tiden. Sammen med reviderte *statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen*, vil dette være rammevilkår og premisser som påvirker på den kommende samfunns- og arealutviklingen i kommunen.

Kystverket ønsker å vektlegge et framtidsrettet og godt samarbeid med kommunen for å bidra til at samfunnet sine felles mål blir nådd på en best mulig måte. Vi ønsker allerede nå å peke på aktuelle forhold som overordnet planverk til Verdal kommune bør inneholde. Mellom annet er en samfunnsrettet tilretteleggelse av sjøaktiviteter, der sikring av ferdselsårene og fremkommelighet i farvannet, viktige element for både den marine og maritime næringsutviklingen. Det kan også være nødvendig for kommunen å utforme en langsiktig utvikling i et marint perspektiv, der ulike moment blir trukket inn som verdiskapende element i arbeidet med kommuneplanen, herunder også samfunnsdelen og arealdelen.

I tillegg er det formålstjenlig å vurdere sjøveien som en naturlig og reell tilkomstvei og et beredskapstilpasset alternativ i krisesituasjoner. Man ber kommunen ta høyde for dette i sin strategiske planlegging og de føringene som blir formulert i samfunnsplanen, mellom annet som resultat av arealbruk og vern i sjø.

Vi vurderer ikke planprogrammet å være i konflikt med nasjonale eller regionale hensyn og har derfor ingen ytterligere kommentarer.

Med hilsen

Harald Tronstad
regiondirektør

Børre Tennfjord
sjefingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Eksterne kopimottakere:

Fylkesmannen i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Trøndelag fylkeskommune	Fylkets hus, Postboks 2560	7735	STEINKJER
Norges vassdrags- og energidirektorat	Postboks 5091, Majorstuen	0301	OSLO
Region Midt-Norge			
Fiskeridirektoratet Region Midt	Postboks 185 Sentrum	5804	BERGEN
Statens vegvesen Region midt	Fylkeshuset	6404	MOLDE

Fra: Rune Garberg (rune.garberg@statnett.no)
Sendt: 28.05.2019 13:45:05
Til: Postmottak Verdal
Kopi: NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIR NVE

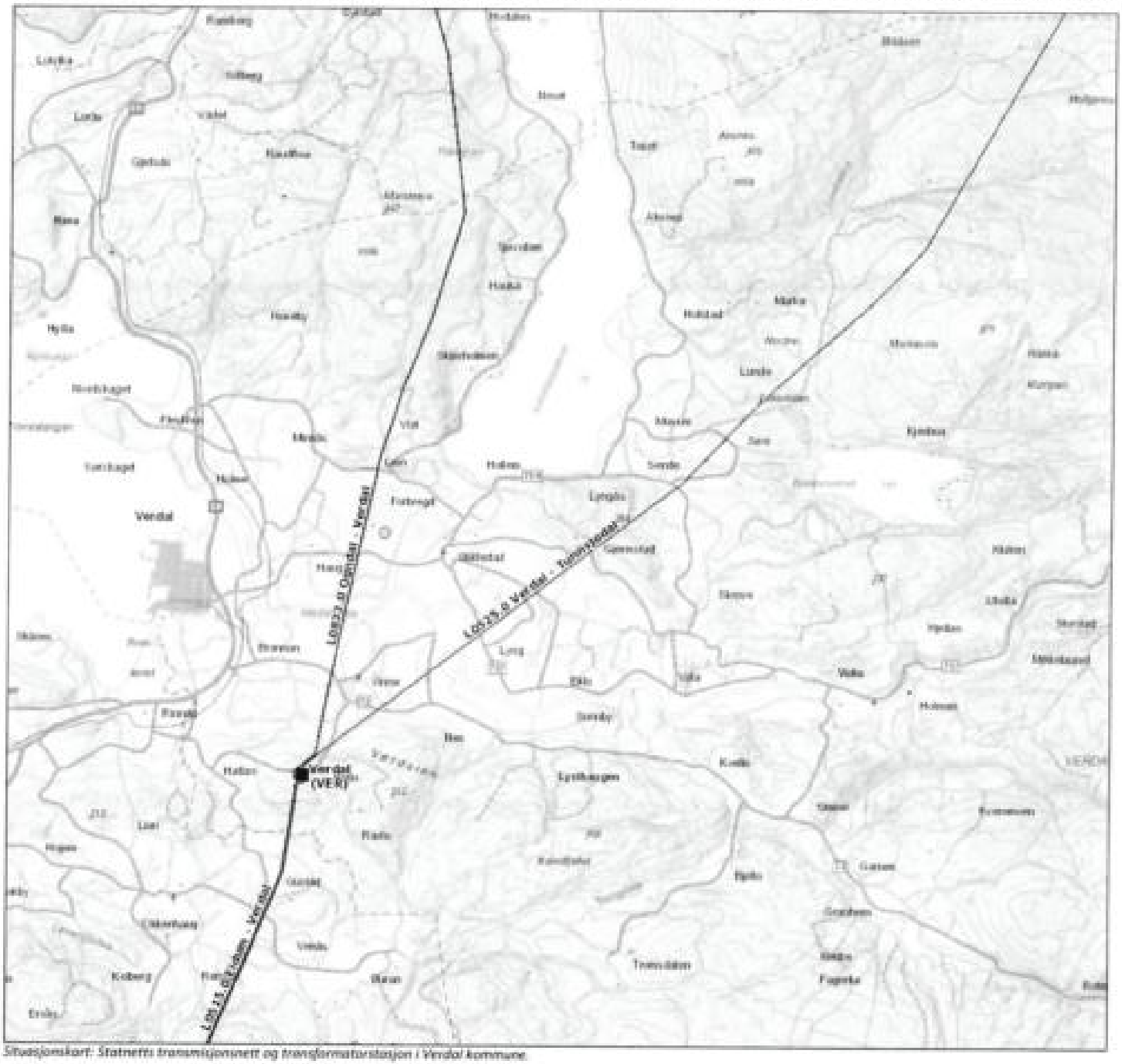
Emne: Høringsuttalelse - Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner - Verdal kommune
Vedlegg: image003.jpg;image004.jpg
Åpen informasjon / Public information

Statnett viser til høring av planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner.
Når plankart for kommuneplanens arealdel skal utarbeides, ber Statnett om at Verdal kommune legger inn Statnetts transmisjonsnettledninger i plankartet med hensynssone/byggeforbudsbelte. Byggeforbudssonen følger av konsesjon, ekspropriasjonsskjønn og minnelige avtaler knyttet til ledningene. Ledningsdata og tilhørende datasett kan lastes ned fra www.Geonorge.no .
(https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/statnett/byggeforbudssoner-kraftledninger/7993680e-183b-4f22-9d43-876d5170467f)

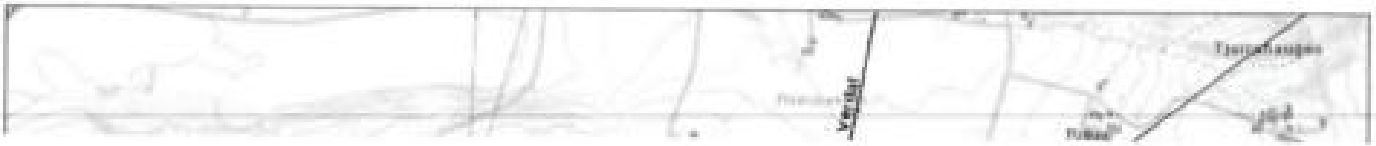
Ved inntegning av hensynssone for Statnetts transmisjonsnett skal kode for båndlegging etter andre lover benyttes (SOSI – kode H740). Restriksjonen gis i bestemmelse til sonen. Bestemmelsen til hensynssonen skal være:

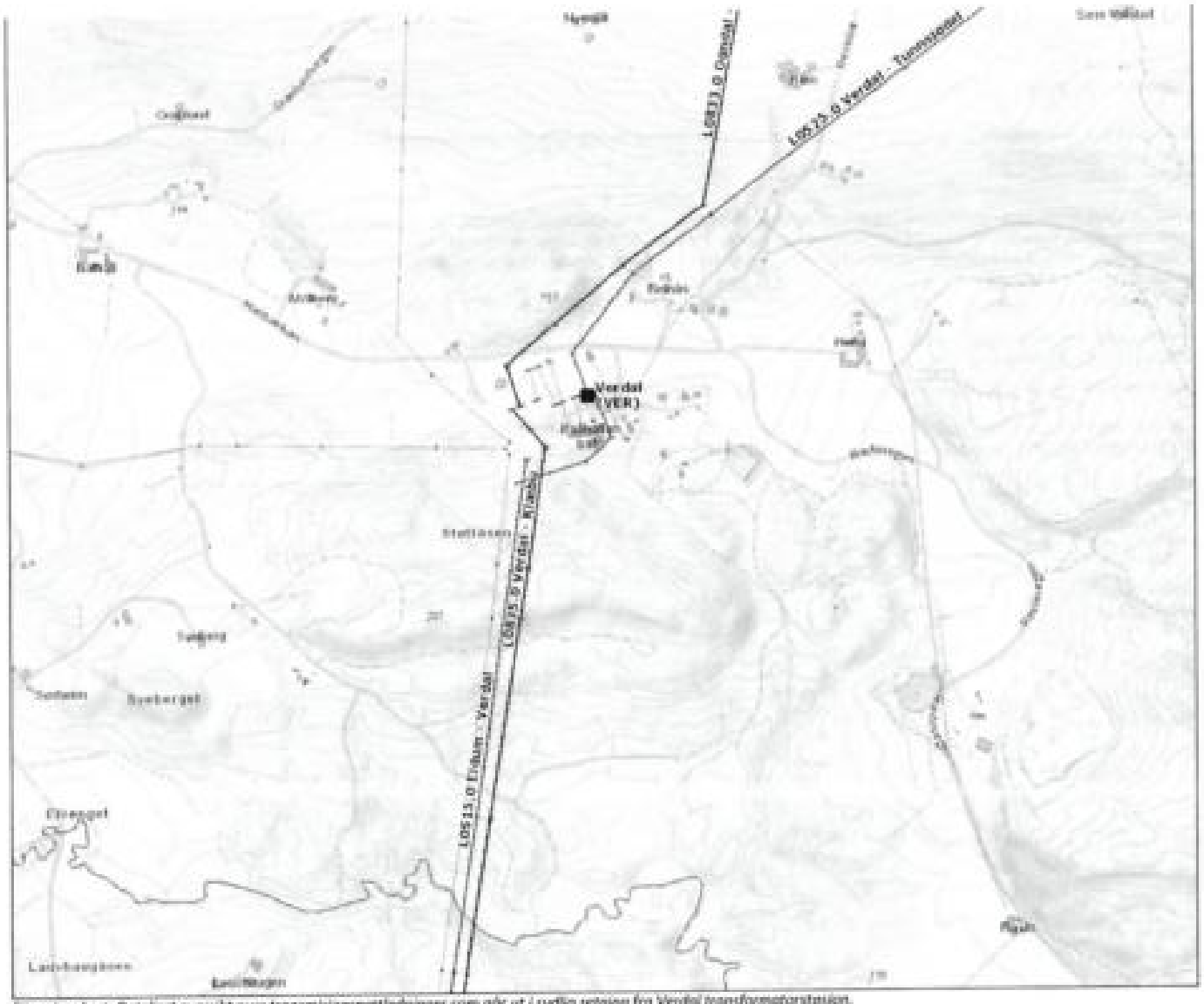
Det er byggeforbud i hensynssonen. Alle tiltak og alt anleggsarbeid innenfor hensynssonen skal på forhånd avklares med ledningseier.

Byggeforbudssonen på 420 kV transmisjonsnettledningene Verdal-Klæbu og Ogndal-Verdal (markert med rødt) strekker seg 20 meter ut fra senter av ledning, totalt 40 meter.
Byggeforbudssonen på 300 kV transmisjonsnettledningene Verdal-Tunnsjødal og Eidum-Verdal (markert med blå) er 19 meter til hver side for senter av ledningen, totalt 38 meter.

Situasjonskart: Statnetts transmisjonsnett og transformatorstasjon i Verdal kommune

Situasjonskart: Detaljert oversikt over transmisjonsnettledninger som går ut i sydlig retning fra Verdal transformatorstasjon.
300 kV transmisjonsnettledning Eidum-Verdal (blå) og 420 kV transmisjonsnettledning Verdal-Klæbu (rød)

Med vennlig hilsen

Rune Garberg
Rådgiver eiendomsforvaltning
EPE - Eiendom og rettigheter
M +47 900 80 953
D +47 71 65 92 13
T +47 23 90 30 00

Statnett
Nydalen Allé 33, 0484 Oslo
PB 4904 Nydalen, 0423 Oslo

Statnett.no

"This email with attachments is solely for the use of the individual or entity to which it is addressed. It may contain confidential or privileged information. If you are not the addressee, please notify the sender and delete this message and all attachments from your files."

0 4 JULI 2019

VERDAL KOMMUNE
VERDAL KOMMUNE STAD, UTVIKLING OG VIRKSOMHETSSTØTTE
Postboks 24
7651 VERDAL

Deres ref:
Vår ref: 2019/129001
Dato: 28.06.2019
Org.nr: 985399077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Uttalelse - Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

Mattilsynet mottok høringbrev datert 27.05.19 fra Verdal kommune. Saken gjelder planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner.

Vi har fokusert på planprogram og kommuneplanens arealdel (kpa) i vår uttalelse.
Det er positivt at dere nå har en revisjon av planene. Vi ser at dere har mange gode tanker for drikkevannshensynet, men vi mener det bør gjøres mer for å beskytte vannforsyningene til beste for Verdal kommunes befolkning på kort og lang sikt.

Som sektormyndighet har Mattilsynet uttalelses- og eventuelt innsigelsesrett etter Plan- og bygningsloven (pbl) i plansaker som berører drikkevann. Dette vil i praksis omfatte alle plansaker hvor drikkevann kan bli berørt, enten nedbørsfelt, vannkilde, vannverk eller ledningsnett. Dette vil gjelde for både kommunale og private vannforsyningssystemer.

Vi vil fremheve viktige føringer for drikkevannsbeskyttelse

- Nasjonale mål for vann og helse i Norge:
  Vedtatt av Regjeringen 22.mai 2018, og har som mål å beskytte menneskers helse og velvære ved bedre drikkevannsforvaltning. Informasjon om dette og målene som er satt finner dere her: https://www.mattilsynet.no/mat_og_vann/vann/Protokoll_om_vann_og_helse/
- Drikkevannsforskriften § 26:
  Bestemmelsen krever at kommunen skal ta drikkevannshensyn i planarbeid. Dette gjelder for utarbeidelse av KPA samt for reguleringsplaner og tillatelser som berører drikkevann. Kommunen skal i samarbeid med vannverkseieren vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder og vanntilsigsområder. *Det vil ikke være godt nok å vise til egne bestemmelser i drikkevannsforskriften.*
- I henhold til § 26 skal kommunen på bakgrunn av data fra Mattilsynet ha oversikt over samtlige vannforsyningssystemer i kommunen for å ivareta sine forpliktelser etter folkehelseloven kapittel 2. Oversikt er dessverre ikke tilgjengelig for oversendelse fra Mattilsynet på en teknisk enkel måte pr nå (gjelder de små vannforsyningssystemene som ikke hadde registreringsplikt før 2017), men dere bør få inn denne plikten til å ha en slik oversikt i et plandokument som skal gjelde fram i tid.

www.mattilsynet.no

Mattilsynet
Region Midt

Saksbehandler: Gunnhild Mareta Okkenhaug
Tlf: 22 40 00 00 / 22778196
E-post: postmottak@mattilsynet.no
(Husk mottakers navn)

Postadresse:
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
Telefaks: 23 21 68 01

Vurdering av de eksisterende planene
Slik vi leser eksisterende planbeskrivelse og bestemmelser i deres kpa, så består beskyttelse av vannkilder på:
- punkt 6.1 der navngitte overflatekilder er gitt formålet «drikkevannskilde», «*der tiltak og bruk styres av egne bestemmelser etter drikkevannforskriften*»
- den generelle bestemmelsen om forbud om tiltak innenfor 100-meters grensen til vassdrag/kilder (6.2) med de unntak som er nevnt i samme punkt.
- Bestemmelse i 6 b om at kildene og nedbørsfelt skal ivaretas som kilde og rekreasjonsområder. Nedbørsfelt skal holdes fri for tiltak som kan skade vannkvaliteten. *Vi greier ikke se at nedbørsfelt er avmerket i plankart.*
- I planbeskrivelse står det opplistet kilder som gis formålet drikkevannskilder, der tiltak og bruk styres av egne bestemmelser etter drikkevannsforskriften. *Ingen grunnvannskilder er listet opp.* Det er flere hyttevannverk som har grunnvannsanlegg, og som bør innlemmes i planene. Det angis at klausuleringsområder for drikkevannskilder markeres som hensynssoner i planen. Videre står det at «innenfor sikringssoner for drikkevannskilder gjelder egne klausuleringsbestemmelser for tiltak». *Det er ikke angitt hva som er sikringssoner*, men det kan være at det siktes til nedbørsfeltet, jamfør pkt 6.b i kpa.

Vi ser at det gjennom årene har kommet en rekke saker på høring som går på blant annet dispensasjon fra 100-meterregelen, tiltak i klausulert sone med mer. I tillegg har vi hatt meldinger om blant annet dyr som slippes på beite langs vannkanten, friluftsaktiviteter i og nært vannkilde. Det kan synes som det ikke er klare bestemmelser om hva som er akseptabelt og hva som ikke tillates. Dette medfører at det kan være vanskelige å sikre at tilstrekkelig drikkevannshensyn blir tatt. Vårt råd vil være å få bedre beskrivelse av hensynene som må tas og hva som kan tillates i hvilke soner (beite, friluftsliv, camping, bading, jordbruk, spredning av naturgjødsel, hyttefelt mv). Det finnes trolig mange gode eksempler å se på hos andre kommuner som har gjort slike vurderinger.

Drikkevannskilden er også i Steinkjer kommune. Vi er ikke kjent med hvilke beskyttelsestiltak som er beskrevet i deres arealplan. Vi ønsker at dere sjekker ut om Steinkjer kommune har satt inn nødvendige beskyttelsestiltak i sine planer.

Er forbud mot forurensing gitt i drikkevannsforskriften § 4 tilstrekkelig?
Så lenge bestemmelsene i en plan tillater forurensende aktivitet, vil disse kunne gå foran drikkevannsforskriften § 4 (forbud mot forurensing). Det er derfor viktig at dere etablerer hensynssoner drikkevann i plankart, med bestemmelser som forbyr forurensende aktivitet, for alle aktuelle drikkevannskilder (også grunnvannskilder). Dette bør helst hjemles og plan- og bygningsloven for at det skal være juridisk greit å håndtere.

Vurderinger
Drikkevannsforskriften gir kommunen en plikt til å sikre at det tas drikkevannshensyn når arealdelen utarbeides og revideres. Det å vise til bestemmelser etter drikkevannsforskriften vil ikke være dekkende. Det må konkretiseres hva slags tiltak som kan tillates og ikke, og i hvilke områder det gjelder.
Mattilsynet anbefaler Verdal kommune å implementere «Nasjonale mål – vann og helse» i planarbeidet for å sikre at kommunen i størst mulig grad ivaretar de målsettinger som er beskrevet i protokollen. Protokollen er et nyttig verktøy på mange områder, blant annet i saker som saneringsplaner vann og avløp, arealplaner, reguleringsplaner, kartlegging av behov, prioritering av tiltak og strategiarbeid. Drikkevannsforskriften (særlig §§ 4, 9 og 26) samt Vanndirektivet gir føringer for planarbeidet.

<u>Fastsetting av hensynssone/sikringssone drikkevann</u>
Mattilsynet ser det som viktig at dere beskytter eksisterende kilder for drikkevann, og mulige reservekilder. Plan –og bygningsloven § 11-8 angir at «kommuneplanens arealdel skal i nødvendig utstrekning vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal». Ett slikt aktuelt formål er hensynssone drikkevann. Nasjonale mål for vann og helse anbefaler at dette virkemiddelet benyttes.

For alle hensynssonene er det ønskelig at dere fastslår at drikkevannsinteresse skal være overordnet alle andre interesser innenfor hensynssonen. (Vi kjenner til at denne formuleringen benyttes av mange andre kommuner, og er vurdert som hensiktsmessig). For de private vannverkene har ikke Mattilsynet helhetlig oversikt over i hvilken grad det finnes beskyttelsesplaner, og i hvilken grad disse er nedfelt i reguleringsplaner og eventuelle klausuleringer. Også disse vannverkene har behov for beskyttelse, og kravet til at kommunen skal ta drikkevannshensyn gjelder også for private vannverk.

Innspill til planprogram og kommuneplaner
Mattilsynet mener at dere bør ta inn henvisninger til følgende regelverkskrav og nasjonale føringer i kommuneplanen:

- drikkevannsforskriftens § 26: krav til at kommunen skal ta drikkevannshensyn i planarbeidet
- nasjonale mål for vann og helse: generelt krav til beskyttelse av vannkilder

Mattilsynet anbefaler videre at dere tar inn følgende i kpa, og gir en nærmere omtale. I tillegg til at dere omtaler dette på en hensiktsmessig måte i planprogrammet

- Hensynssoner drikkevann for aktuelle drikkevannskilder i kommunene – også for de privateide vannverkene og eventuelle reservevannkilder. Skriftlig punkt om at drikkevannsinteresse skal være overordnet alle andre interesser innenfor hensynssonen.
- Utvikling av befolkningsmengde og bosetningsmønster og konsekvenser dette vil ha for drikkevannsforsyning (herunder leveringssikkerhet)
- Ved regulering av nye bo- og hytteområder vurdere en strategi for krav om felles vannforsyning
- Næringsutvikling, herunder eventuelle behov for tilbakeslagssikring
- Ta hensyn til nødvendig forsyning av nok og trygt drikkevann.

Med hilsen

Ingebjørg Grunnan Fostad
avdelingssjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.

Svein Bjørk
Plankonsulent | Nord-Trøndelag reinbeitemråde
Sørsivegen 6. 7760 Snåsa
E-post: svein.bjork@snasa.kommune
Mobil: 416 08 487

4.juli 2019

Verdal kommune

Planprogram for samfunnsdel og arealdel - Høringsuttalelse fra Gaasken Lante sijte og Skækhere sijte

Viser til e-post av 29.5.19.

Kommunen har lagt opp til et felles planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, samt flere kommunedelplaner.

For reinbeitedistriktene er det først og fremst arealdelen som har betydning for reindriftas virksomhet, og denne uttalelsen er derfor i det aller vesentligste myntet på kommunens arbeid med arealdelen.

Reindrift og arealbruk

Tekniske inngrep er den største trusselen mot reindrifta i Trøndelag pr. i dag. Spesielt tekniske inngrep kombinert med menneskelig aktivitet bidrar til stor unnvikelse hos reinen. Unnvikelse innebærer at reinen unngår å bruke nærområdene til inngrep. Unnvikelsen varierer med flere forhold; tiltakets omfang, topografi, årstid, kjønn og alder på dyret mv. Forskningen viser at redusert beitebruk kan sees på alt i fra noen få kilometer til 12-15 kilometer fra inngrep.

Med bakgrunn i forskninga og reindriftas egne erfaringer er det derfor nye områder for fritidsbebyggelse som sannsynligvis blir den største utfordringen i arbeidet med kommuneplanens arealdel.

Informasjon/Bakgrunnsmateriale

Det er to reinbeitedistrikt som bruker beiteområder innenfor Verdal kommune: Gaasken Lante (Feren) og Skækhere (Skjækerfjell). Det eksisterer allerede en del tilgjengelig informasjon som kommunen kan bruke som bakgrunnsmateriell i utredningsarbeidet. Overordnet informasjon om distriktene finnes i distriktsplaner og reindriftskart. Distriksplanene er tilgjengelig på fylkesmannens hjemmeside, og reindriftskartene finnes på NIBIOs nettsider (Kilden). Som kommunen sikkert er kjent med, finnes det ytterligere informasjon i disse dokumentene:

- Helhetlig konsekvensutredning for Feren. Gaasken Lante Bioforsk 2014.
- Konsekvensutredning i forbindelse med mulig etablering av rekreasjonsløype for snøskuter i Verdal. Gaasken Lante. Multiconsult mai 2017.
- Konsekvensutredningene for reindrift laget i forbindelse med konsesjonssoknaden for Hyllfjellet, Sognavola og Markavola vindkraftverk, samt Protect Sapmis rapport Skækhere i samme sak. Disse ligger på NVEs nettsider.

Konsekvensutredning

Dersom reindrift blir berørt i arealdelen forventes det at hvert enkelt innspill utredes, men også at det foretas en helhetlig vurdering av planens betydning for det enkelt distrikt. Viser i den forbindelse til forskrift om konsekvensutredning § 21, tredje ledd.

Medvirkning

Det er en stor fordel dersom kommunen diskuterer innspill til arealdelen med reinbeitedistriktene forut for offentlig ettersyn. Tidlig dialog kan bidra til å redusere saksbehandlingstiden for kommunen. Undertegnede kan kontaktes dersom det ønskes arbeidsmøter, vurdering av innspill mv.

Ta kontakt om det er spørsmål til uttalelsen.

Med vennlig hilsen

For distriktene

Svein Bjørk
Plankonsulent
Nord-Trøndelag reinbeiteområde

Kopi:

Gaasken Lante sijte v/leder Nils S Danielsen

Skækhere sijte sijte v/leder Hans Erik Sandvik

FORSVARSBYGG

U.off., jf. offl. § 21

Til	Vår saksbehandler	Vår dato	Vår referanse
Verdal kommune	Steinar Nilsen	03.07.2019	2012/5509-15/314
Postboks 24		Tidligere dato	Tidligere referanse
7650 VERDAL		27.05.2019	2019/673

Høringsuttalelse til planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner

Det vises til høringsforslag til planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner.

Forsvarsbygg ivaretar Forsvarets arealbruksinteresser i saker som behandles etter Plan- og bygningsloven. Vi har utarbeidet en veileder 'Forsvarets arealbruksinteresser i arealplanlegging'. Veilederen kan lastes ned fra Forsvarsbyggs nettsider:
https://www.forsvarsbygg.no/no/publikasjoner/arealplanlegging/

Forsvarets arealinteresser er knyttet til fremskutt lager (forhåndslager) i Tromsdalen, Verdal havn og de militærhistoriske kulturminnene i Inndalen.

Tromsdalen

Forsvarets fremskutte lager Tromsdalen består av fjellhaller og bygninger og opparbeidede plasser utenfor. Forsvarets område (gnr/bnr 122/2 og 124/9) har planformål 'Forsvaret' etter Pbl §11-7 pkt 4 i gjeldende arealdel til kommuneplanen.

Forsvarsbygg har planer om videreutvikling av utomhusarealene med oppgradering av adkomstveger og utvidelse av Forsvarets arealer med opparbeiding av plasser. Utvidelsen er planlagt vest for eksisterende forsvarsområde inn på naboeiendom 122/1 med gjeldende planformål LNFR. Vi ønsker pga. sikkerhetshensyn å gi mer detaljert informasjon om den planlagte utvidelsen i et eget møte med Verdal kommune.

Verdal havn

Forsvaret har avtale med Levanger og Verdal interkommunale havnevesen om bruksrett til RO-RO rampen.

Militærhistoriske kulturminner

De militærhistoriske kulturminnene «De Verdalske befestninger» er beskrevet her:.
https://www.forsvarsbygg.no/no/verneplaner/landsverneplan-for-forsvaret/trondelag/vaterholmende-verdalske-befestninger/

Postadresse	Fakturaadresse	Telefon	E-postadresse	Org. nr
Postboks 405	Fakturasenteret	468 70 400	post@forsvarsbygg.no	975 950 662
Sentrum	Postboks 4394	Telefon	Internett	Bankkonto
0103 Oslo	2308 Hamar	23 09 78 03	www.forsvarsbygg.no	4714 10 00280

Bjørn Bergesen
Leder arealplan
Eiendomsforvaltning

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og derfor ikke signert.

Fra: Merli, Einar (Einar.Merli@avinor.no)
Sendt: 26.06.2019 14:57:51
Til: Postmottak Verdal
Kopi:

Emne: Verdal kommune - Høring - Planprogram for revidering av Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner - Uttalelse fra Avinor
Vedlegg: image001.png
Verdal kommune

Vi viser til kommunens brev av 27.05.2019 (ref. MABAKK 2019/673) vedrørende høring av planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommunedelplaner.

Avinor har ingen merknader til planprogrammet.

Med vennlig hilsen
Einar K. Merli
Arealplanlegger, seksjon Masterplaner og arealdisponering

DRIFT OG INFRASTRUKTUR

einar.merli@avinor.no
Mob: +47 976 51 687
Tlf: +47 67 03 00 00
Dronning Eufemias gate 6
Postboks 150, 2061 Gardermoen

www.avinor.no
AVINOR

Skogselskapet i Trøndelag
Stiftet 2006
Tilsluttet
Det norske Skogselskap

Til
Verdal Kommune

Steinkjer, 02.07.2019

Innspill til kommuneplan

Vi registrerer at Verdal kommune har igangsatt revisjon av kommuneplanens arealdel. Vi ønsker allerede nå å gi innspill til arealdelen. Deler av vår eiendom har blitt aktuell til ny skole, og er i posisjon til å omreguleres til offentlige formål.

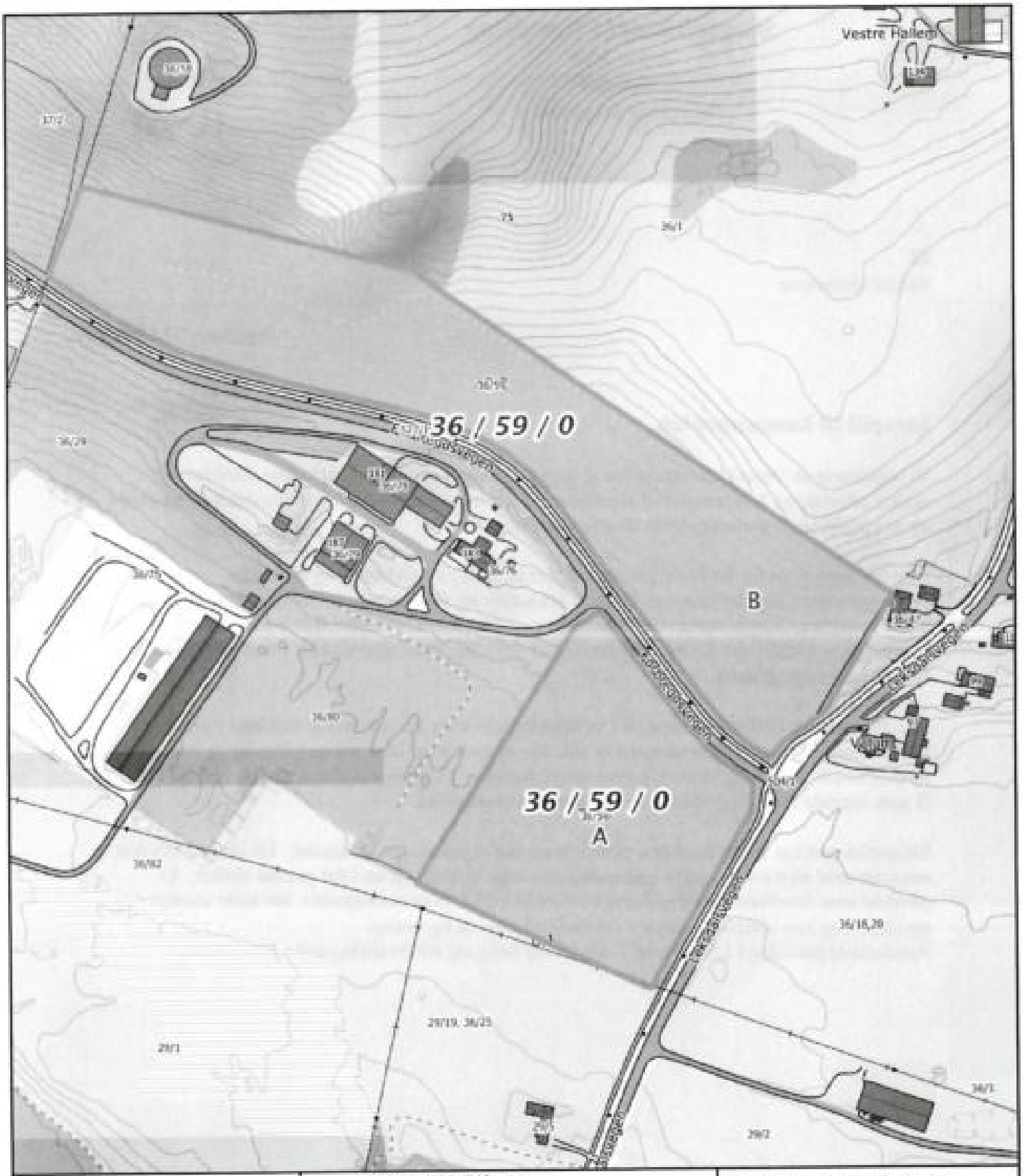
Eiendommen er gr.nr. 36 br.nr. 59, som ligger sentralt på Stiklestad, og er delt av Forbregdsveien. Arealet benyttes i dag til klonarkiv og frøplantasje for skogbruket. Dette er under avvikling, og genmaterialet som til nå er ivaretatt her, er under flytting til andre lokaliteter i Trøndelag. Arealet sør for Forbregdsveien er per i dag i posisjon til å bli utnyttet til offentlige formål (A i vedlagt kart).

Arealet nord for Forbregdsveien (B i vedlagt kart) er etter vår vurdering særdeles godt egnet til boligformål. Mye av infrastrukturen er allerede tilstede med bl.a. vei og gang- og sykkelvei. Og nærhet til evt. framtidig skole vil være svært gunstig. Vi ønsker derfor å lansere området merket B som område for boligformål i kommuneplanens arealdel.

Skogselskapet har ingen konkrete planer om selve reguleringen av arealet. En ide er å utvikle området med en trebebyggelse som samsvarer med utfordringene i det grønne skiftet. Et prosjekt som involverer næringsklyngen ARENA SKOG er nærliggende, der både skognæringa og forskning kan utvikle konsepter i forhold til trebruk og energi.
Arealene er per i dag i LNF - sone 2 der spredt bolig og ervervsbebyggelse kan tillates.

Med hilsen

Rannveig Jørstad Kristiansen
Daglig leder
Skogselskapet i Trøndelag

0 20 40 60m
Målestokk 1: 3000 ved A4 utskrift
Utskriftsdato: 01.07.2019 14:37
Eiendomsdata verifisert: 01.07.2019 13:33

GÅRDSKART 5038-36/59/0
Tilknyttede grunneiendommer:
36/59/0

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR BIOØKONOMI

	Markslag (AR5) 7 klasser TEGNFORKLARING	AREALTALL (DEKAR)	
=	Fulldyrka jord	0.2	
≡	Overflatedyrka jord	0.0	
≡	Innmarksbeite	0.0	0.2
▲	Produktiv skog	65.3	65.3
	Annet markslag	0.0	
	Bebygd, samf., vann, bre	0.0	0.0
	Ikke klassifisert	0.0	0.0
	Sum	65.5	65.5

Kartet viser valgt type gårdskart for eiendommen man har søkt på. I tillegg vises bakgrunnskart for gjenkjennelse.
Arealstatistikken viser arealer i dekar for alle teiger på eiendommen. Det kan forekomme avrundingsforskjeller i arealtallene.

Ajourføringsbehov meldes til kommunen.

— Arealressursgrenser
□ Eiendomsgrenser
● Driftssenterpunkt

50 AR
I IDRETTENS TJENESTE

Verdal 5.7.2019

Til: Verdal kommune

Høringssvar – Planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel og arealdel og revidering og utarbeidelse av kommuneplaner med svarfrist 6. juli 2019.

Viser til tilsendt høringsbrev av 27.5.2019 med høringsfrist 6.7.2019

Verdal Idrettsråd har følgende høringsinnspill:

1. Verdal Idrettsråd ser med tilfredshet at kommunen vil ha frivilligheten med på laget under revideringa av kommunedelplanene
   Idrettsrådet viser til sammarbeidsavtalen mellom kommunen og Idrettsrådet som beskriver Idrettsrådets involvering og høringspart.
   Idrettsrådet ser fram til et godt sammarbeid og gir sin tilslutning til planprosessen.

2. Verdal Idrettsråd forstår det slik i høringsbrevet at det skal meldes inn arealbehov.
   Å sikre areal til idrettsanlegg er en av di viktigste oppgavene Idrettsrådet har på vegne av idretten.
   Idrettsrådet har tidligere spilt inn til kommunen areal og anleggsbehov til nye idrettsanlegg og vil oppsummere disse her:

- Basishall	ca 1.1 mål	ved ny Stiklestad skole
- Klatrehall	ca 0.5 mål	ved ny Stiklestad skole
- 11er fotballbane med kunstgress	ca 11 mål	ved ny Stiklestad skole
- Klubbhus med garasje	ca 0.2 mål	ved ny Stiklestad skole
- Rekruteringsanlegg for friidrett	ukjent	Ved Ørmelen skole

Skulle det ikke bli bygd ny Stiklestad skole eller avsatt areal der til idrettsanlegg oppfordres kommunen til og regulere inn areal andre plasser i den nye arealplanen.

Behovet for ishall er tilstede i famtiden så Idrettsrådet ønsker at kommunen avsetter areal til en framtidig ishall (ishockey) i arealplanen

Idrettsrådet har nå foretatt en høringsrunde hos sine medlemsklubber om framtidige anleggsbehov/areal. Vedlegger oppdatert oversikt så kommunen kan justere inn i sin arealplan

Vedlegg:
- Sammarbeidsavtalen
- Idrettslagenes areal/anleggsbehov

Med hilsen
Verdal Idrettsråd
Paul Elvebø
Leder
E-post: p.elvebo@vktv.no
Mob:95 29 51 01

Norgeshus AS v/Plangruppa
Postboks 161
7223 Melhus

NORGESHUS
Ingeniør- og Arkitektkontor

Verdal kommune
Postboks 24
7651 Verdal

Melhus, 03.07.2019

INNSPILL TIL RULLERING AV KOMMUNEPLAN

Prosjektnr: 16-0230

Kommune:	**GNR/BNR:**	**BNR:**
Verdal	35/1-2 og 34/3-4,36/2	
Kunde/tiltakshaver:	**Telefon:**	**E-post:**
Mikael Wik AS	74 07 65 01	mikael.wik@norgeshus.no
Mikael Wik	909 49 666	
Konsulent:	**Telefon:**	E-post:
Norgeshus AS	815 73 500	resepsjon@norgeshus.no
Dato: 03.07.2019	Saksbehandler: ERK	

På vegne av Norgeshus Mikael Wik AS og grunneierne Helene Wekre Høyem, Jens Høyem og Tor Ove Hallem fremmes det innspill til arbeidet med rullering av kommuneplan i Verdal kommune. Omsøkte eiendommer med gnr./bnr. 35/1-2 og 34/3-4,36/2 ligger på Hallemskorsen langs Leksdalsvegen og Øster-Hallem, ca. 5 km nordøst for Verdal sentrum.

FIGUR 1: OVERSIKTSKART HALLEMSKORSEN MED OMSØKT OMRÅDE

Norgeshus AS v/Plangruppa
Postboks 161
7223 Melhus

FIGUR 2: PLANOMRÅDE I KOMMUNEPLAN

Området har status som LNFR-areal (med spredt bebyggelse) i gjeldende kommuneplan. Området inngår i SB05 Leirådal. Fra planområdet følger det gang- og sykkelveg langs Leksdalsvegen til Stiklestad skole og videre langs Stiklestad alle inn til Verdal sentrum. Arealet på parsellen som ønskes omdisponert/utbygd til boligformål er ca. 15,3 daa.

Det omsøkte areal vil bli tilkoblet infrastruktur som befinner seg i området i dag. Hallemskorsen fremstår som et attraktivt område for boligbygging med sin nærhet til Verdal sentrum og landlige omgivelser, samt skole og barnehage i nærområdet.

Det omsøkte areal ligger i et landbruksområde med noe eksisterende eneboligbebyggelse og grenser til utbygde boligområder i nord. Den sørlige delen av planområdet er allerede delvis utbygd med eneboliger, og eksisterende jordbruksareal ligger innimellom disse. Dagens grunneiere av jordbruksarealene oppgir at de ønsker å selge og få omdisponert arealene til boligformål pga. dårlige vekstforhold. Område benevnt A og B oppgis som vanskelig å drifte, både pga. vekstforhold og areal avsatt til bussomme. Arealene ligger også nært eksisterende boligområder. Grunneier ønsker å disponere midlene av salg over i nydyrking av mer egnet areal på eiendommen 35/1. Grunneier av områdene D, E og F oppgir arealene som vanskelig å drifte da de delvis ligger inneklemt mellom eksisterende boligbebyggelse, samt at områdene består av mye stein, berg i dagen og tynt jordsmonn som gjør det vanskelig å pløye. Arealene ble brukt til beite så lenge det var kjøttfeproduksjon på gården, men har siden ligget brakk, mens resten av jorda leies ut til kornproduksjon.

Vi håper Verdal kommune ser nytten av å legge til rette for boligformål på gjeldende eiendommer.

For å lettere se potensialet i mulig utbygging vil vi her vise perspektiver som viser et forslag til hvordan tomtene kan bebygges. Dette innspillet skisserer *én* mulig utbygging av området.

Norgeshus AS v/Plangruppa
Postboks 161
7223 Melhus

FIGUR 3: OVERSIKTSKART PLANOMRÅDE

FIGUR 4: UTSIKT MOT SØRØST (HELE OMRÅDET)

Norgeshus AS v/Plangruppa
Postboks 161
7223 Melhus

FIGUR 5: UTSIKT MOT NORDVEST (HELE OMRÅDET)

FIGUR 6: UTSIKT MOT SØR (HELE OMRÅDET)

Norgeshus AS v/Plangruppa
Postboks 161
7223 Melhus

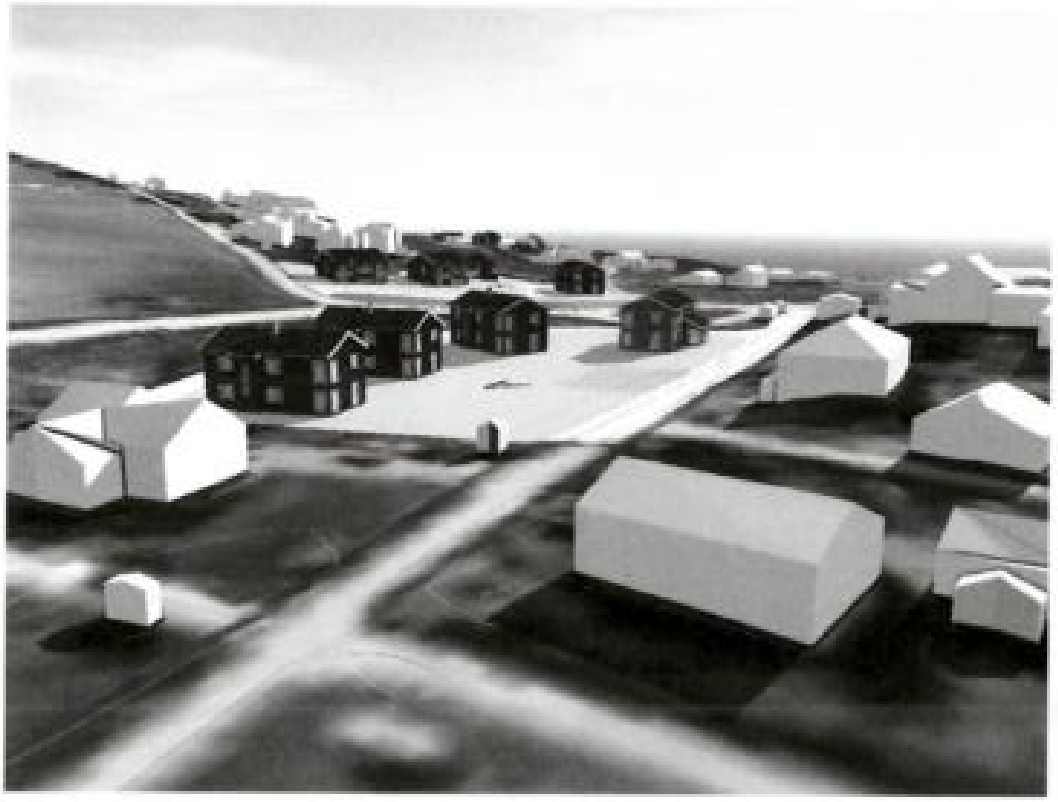

FIGUR 7: UTSIKT MOT NORDØST (OMRÅDE A, B OG C)

FIGUR 8: UTSIKT MOT NORDØST (OMRÅDE D, E OG F)

Norgeshus AS v/Plangruppa
Postboks 161
7223 Melhus

FIGUR 9: UTSIKT MOT SØRØST, OMRÅDE A (ALTERNATIV 1: ENEBOLIGER)

FIGUR 10: UTSIKT MOT SØRØST, OMRÅDE A (ALTERNATIV 2: KONSENTRERT BEBYGGELSE)

Norgeshus AS v/Plangruppa
Postboks 161
7223 Melhus

FIGUR 11: UTSIKT MOT ØST (OMRÅDE D, E OG F)

FIGUR 12: UTSIKT MOT SØRVEST (OMRÅDE E OG F)

FIGUR 13: UTSIKT MOT VEST (OMRÅDE F)

Med vennlig hilsen for
NORGESHUS AS
Ellen Reitan Krogstad

Ellen Reitan Krogstad
Arealplanlegger

NORGESHUS
ingeniør- og
arkitektkontor

Adresse	Per Bortens vei 3, 7223 Melhus
Mobil	971 91 736
Sentralbord	815 73 500
E-post	ellen@norgeshus.no
Internett	www.norgeshus.no

Fra: Frode Moe (frode.moe@akershustraktor.no)
Sendt: 05.07.2019 15:58:20
Til: Postmottak Verdal
Kopi:

Emne: Forslag Tomteareal
Vedlegg: skann (011) .pdf
Hei!

FORSLAG TOMTEAREAL TIL BOLIGFORMÅL.

Sigmund Hestegrei g.nr 46/3 og Frode Moe g.nr 46/1.

Vi ønsker å legge inn våre områder (merket på vedlegg). Om til boligtomter.
Området er i dag ikke brukervennlig til jordbruksformål, da det i dag er vokst igjen av løvskog. Evt. Annen skog er delvis fjernet, men har/hatt dårlige vekstforhold.
Grunnen er av berg og stein og ikke brukervennlig til landbruksformål.
Området har heller ingen påviste kulturminner.
Vi har pr i dag fått spørsmål av private om å få kjøpe tomter til boligformål i dette området.
Området er sørvendt med gode solforhold, under 5 km til sentrum og har delvis og god sikt til nedre del av Verdal Sentrum.
Etter disse forespørslene mener vi dette er et interessant område og ønsker å få regulert dette til boligformål.
Vann, Kloakk, Strømnett etc. ligger like ved og er lagt til rette for et boligområde i dette området.

Håper dette kan være et fint innspill for utvikling av nytt bolig- felt i utkant av Sentrum.

Vi berører 0% dyrka mark for utvikling av dette området! Det er vi spesielt opptatte av!!!

For ytterligere sp.mål og info, ta kontakt med undertegnede!

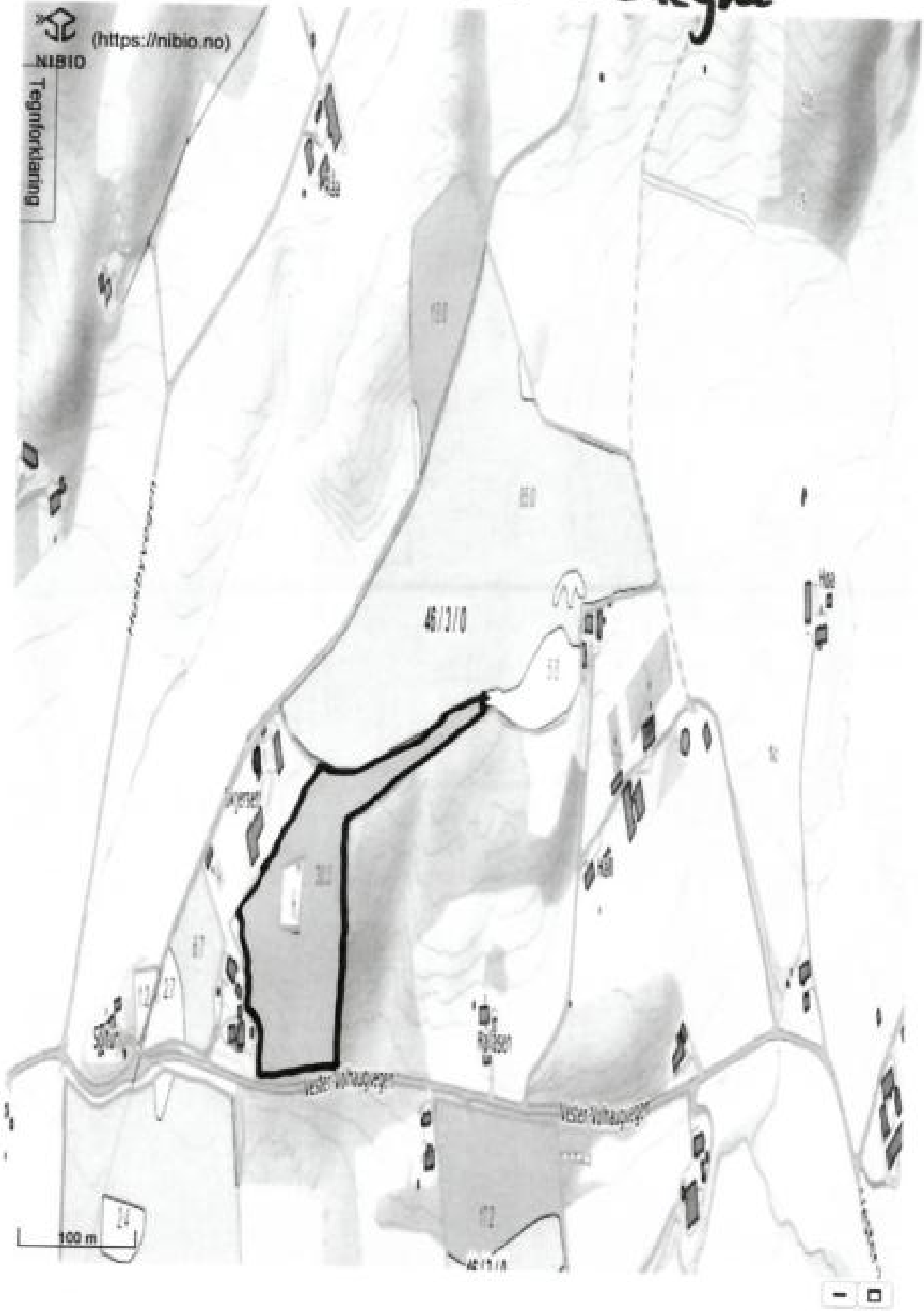
2.Vedlegg vedlagt.

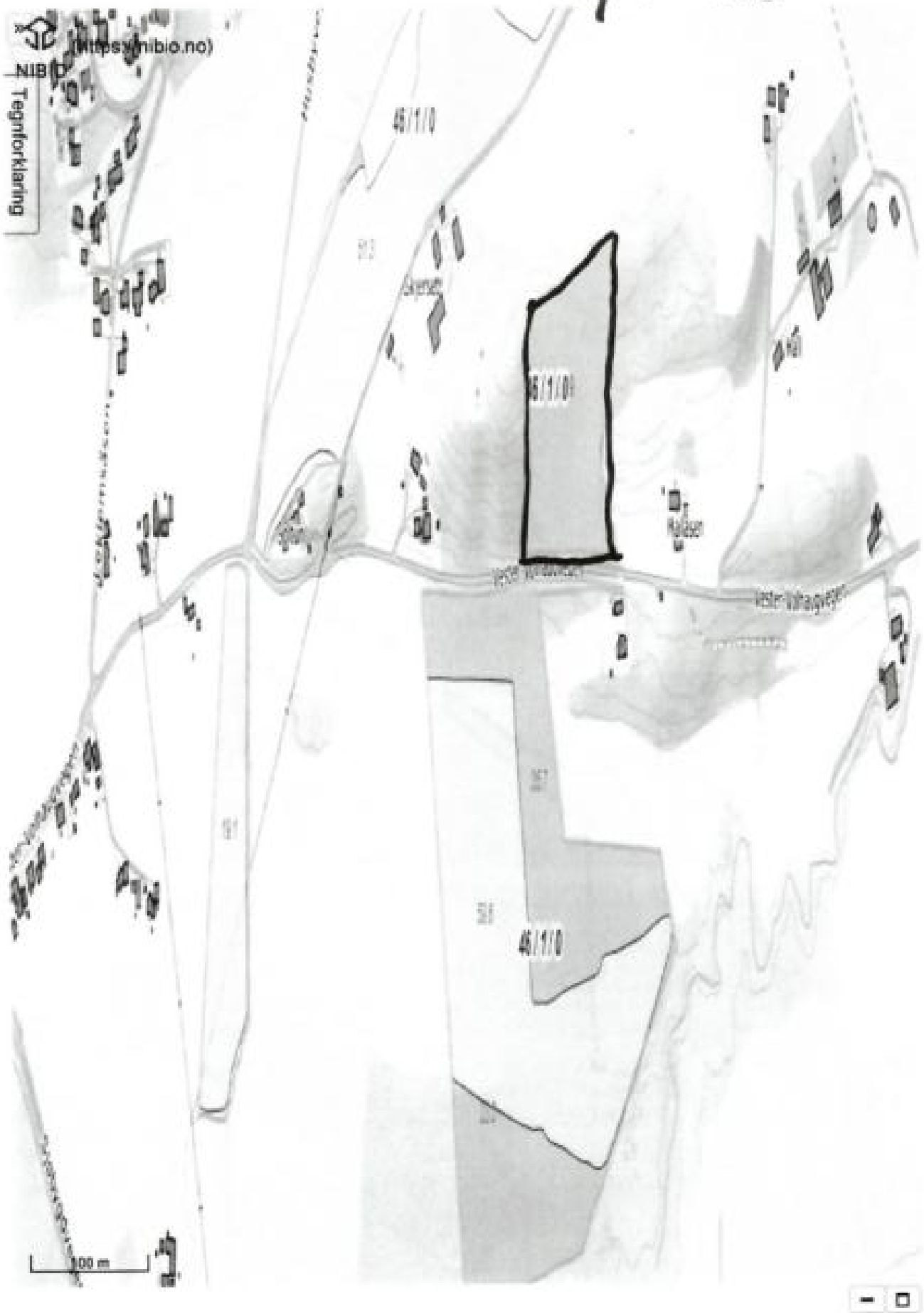
Med vennlig hilsen

Frode Moe
Åkerhusveie16
7655 Verdal
Tlf 95404147

Sigmund Hestegrei
Vester-Volhaugvegen 203
7655 Verdal
Tlf 99416014

46/3 Hestegrei

(https://nibio.no)
NIBIO
Tegnforklaring
46/1/0
46/1/0
46/1/0
100 m

Verdal kommune
Sakspapir

Evaluering av De utrolige årene

Saksbehandler:	Frode Kvittem	**Arkivref:**
E-post:	frode.kvittem@verdal.kommune.no	2019/2378 - /
Tlf.:	906 86 459	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	20.06.2019	80/19
Kommunestyre	26.08.2019	68/19

Saksprotokoll i Formannskap - 20.06.2019

BEHANDLING:
Trine Reitan (AP) fremmet følgende endringsforslag:
«Kommunestyret tar evalueringen av De utrolige årene til foreløpig orientering.»

Anne Kolstad (SV) fremmet følgende tilleggsforslag:
«Som en del av en grundigere evaluering foreslås at det kan gjennomføres en spørreundersøkelse blant de ansatte med mål om å få mer kunnskap om hvordan DUÅ brukes i dag i barnehage, småtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn i Verdal, som også viser opplevd nytteverdi av programmet.
Det ønskes en rapportering av en helhetlig ressursbruk fordelt på barnehage, småtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn.»

Votering:
Ved alternativ votering mellom rådmannens innstilling og forslaget fra Reitan, ble forslaget fra Reitan enstemmig vedtatt.
Forslag fra SV pkt. 1– enstemmig vedtatt.
Forslag fra SV pkt. 2 – enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
- Kommunestyret tar evalueringen av De utrolige årene til foreløpig orientering.
- «Som en del av en grundigere evaluering foreslås at det kan gjennomføres en spørreundersøkelse blant de ansatte med mål om å få mer kunnskap om hvordan DUÅ brukes i dag i barnehage, småtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn i Verdal, som også viser opplevd nytteverdi av programmet.
- Det ønskes en rapportering av en helhetlig ressursbruk fordelt på barnehage, småtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn.»

Rådmannens innstilling:

Vedlegg:

Evaluering av De utrolige årene

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

I forbindelse med kommunestyrets behandling av økonomiplan 2019 – 2022 og Budsjett for 2019 kom følgende vedtak:

21. Kommunestyret ønsker en evaluering av bruken av «De utrolige årene. Evalueringen må blant annet ta for seg hvilken effekt programmet har hatt for barns læring, ev. endring i behovet for spesialundervisning og programmets innvirkning på barn og unges oppvekstmiljø, samt en oversikt over den totale ressursbruken knyttet til dette arbeidet.

De utrolige årene representerer en programserie som har vært med Verdal kommune i over 12 år. I løpet av den perioden har de ulike programelementene utviklet seg, og en beskrivelse av dem per dato er vedlagt i rapporten «Evaluering De utrolige årene».

For å svare ut på hvilken effekt programmet har overfor barn og unge er det i rapporten oppsummert all den forskningen som ligger knyttet til programserien. Verdal kommune kan ikke utarbeide egen forskning på ulike programmer, for det er strenge metodiske og vitenskapsfaglige prosedyrer som skal følges når effekter skal forsøkes dokumentert. Det er derfor ikke igangsatt noen egen «miniforskning» her, men Verdal har innhentet noen lokale data og kommunen har også bidratt i deler av den nasjonale forskningen.

I kommunestyrets punkt 21 ligger det et moment som rapporten og forskningen ikke kan belyse, for det etterlyses en sammenheng mellom De utrolige årene og endringer i behovet for spesialundervisning. Dette vil omtales mer under vurdering. Innvirkning på barn og unges oppvekstmiljø må ses i lys av hvilke effekter de ulike programmene skal oppnå. Et foreldreprogram vil være positivt for barnet knyttet til hjemmesituasjonen, mens et skole- eller barnehagebasert program vil ha positive ringvirkninger for disse arenaene.

I rapporten er det videre beskrevet hvilke programmer som er aktive i Verdal kommune, og det er også gjort oppsummeringer rundt ressursbruken på hvert program.

Vurdering:

De utrolige årene er en programserie som begynner å ha bred internasjonal og nasjonal forskning. Som det framgår av den vedlagte rapporten er det en rekke dokumenterte effekter av programmene. De universalforebyggende programmene setter søkelys på å styrke sosial og emosjonell kompetanse, mens de målrettet forebyggende og behandlende programmene skal støtte og avhjelpe de som allerede er i ferd med eller har utviklet vansker.

At Verdal kommune har valgt De utrolige årene som virkemiddel har sammenheng med et ønske om å bruke program som har en forskningsmessig dokumentert effekt, og et ønske om å nå mange arenaer på en koordinert måte. Programmene søker å påvirke både hjemmesituasjon, barnehage- eller skolemiljø, og kan således få en god inngripen med barns oppvekstmiljø.

Hvor stor verdi kommunen så henter ut av disse programmene er ikke så enkelt å måle. Dette har sammenheng med om programmene faktisk blir brukt over tid, og om vi unngår å «utvanne» dem for mye. I rapporten kan vi lese at programmene har en dokumentert effekt dersom de blir brukt riktig, og at det er fokus rundt dem. For å supplere forskningen tok vi derfor i rapporten inn litt kunnskap om oss selv på akkurat disse momentene. Vi har derfor innhentet noen data fra oss selv knyttet til implementering i skoler og barnehager, og noen data knyttet til erfaringer med ulike program. I disse dataene ser vi at ansatte som er kurset verdsetter denne kompetansehevingen knyttet til både barnehage- og skoleprogrammet. Kompetansen de får oppleves som både nyttig og relevant, og det er også årsaken til at kommunen viderefører nyansattekurs hvert år. Vi ser også at barnehagene mener å ha hatt et sterkere fokus rundt å holde fast på verktøy og strategier i møte med barn og unge enn skolene. Her ligger det nok et forbedringspunkt for skolene. Videre ser vi også at både foreldre og ansatte uttrykker stor tilfredshet rundt foreldreprogrammene, både universalprogrammet og programmet i regi av helsestasjonen. I tillegg uttrykker også spesialpedagoger positive erfaringer med å jobbe målrettet med enkeltbarn gjennom dinosaurskole i liten gruppe, og det er også gode erfaringer fra skolene og barnehagene som driver dinosaurskole i stor gruppe. I sum ser vi derfor at våre ansatte og innbyggerne ser verdier av alle programelementene som kommunen per dato har aktive, og at vi således på sikt vil kunne hente ut effekter både forebyggende og knyttet til mer konkret hjelp for de som har utviklet vansker/utfordringer gjennom å fortsatt drive disse programmene.

I kommunestyrevedtaket ble det etterlyst en redegjørelse for endring i behov for spesialundervisning som følge av De utrolige årene. Spesialundervisning er en rettighet som utløses på bakgrunn av mange ulike utfordringer. Det kan være fysiske eller motoriske vansker, kognitive vansker, ulike diagnoser og/eller sosioemosjonelle vansker. De utrolige årene har ikke som mål å kunne verken forebygge eller behandle alle disse feltene. Å skulle vurdere at De utrolige årene sine effekter på spesialundervisning vil derfor være krevende, men vi vet at vi kan både forebygge og avhjelpe noen element som ligger knyttet til spesialundervisning gjennom ulike program. Som kommune har vi samlet innført De utrolige årene, og har derfor ikke noen god pekepinn på hvordan verden ville sett ut dersom andre virkemiddel hadde blitt valgt. Vi vet imidlertid at vårt valgte virkemiddel i alle fall er forskingsbaserte og har dokumentert effekt om ting blir gjort riktig.

Som rapporten viser er det ulike kostnader knyttet til de ulike programmene. Som grunnregel er programmene gratis gjennom at kommunen ikke betaler abonnementsordninger eller avgifter for bruk. Programmene vil selvfølgelig kreve egeninnsats av kommunen i form av stillingsressurser derom det skal gis tilbud til barn eller foreldre, men det vil også gjelde for andre gruppeaktiviteter som kommunen gjennomfører. Det ligger også noen driftskostnader knyttet til selve gjennomføringen, og det ligger selvfølgelig også noen vikarutgifter knyttet til når kommunen skal drive egen kompetanseheving av sine ansatte. Noen områder er det enkelt å tallfeste eksakt, mens andre områder vil være mer krevende. Oppsummert vil da vår samlede ressursbruk knyttet til de ulike programelementene være slik:

<u>Nyansattekurs:</u>

Vikarutgifter 20 stk x 6 dager	= 120 dagsverk*
Flip-over-blokker	500,-

Mat/kaffe til deltakere	10 000,-
Bøker til opplæring	8 000,-
Kopiering av diverse papirer	500,-
Permer, mapper	1 000,-
SUM	20 000,- + Dagsverk vikar

2 stk kursholdere bruker 10% av stillingen sin til å gjennomføre opplæring for nyansatte i de 6 mnd som opplæringen pågår.

Dinosaurskole i stor gruppe:

De barnehager og skoler som benytter Dinosaurskole i stor gruppe organiserer dette innenfor de rammene de har.

Dinosaurskole i liten gruppe:

Gjennom å jobbe på denne måten brukes deler av kommunens spesialpedagogiske ressurser målrettet på dette tiltaket. Et alternativ kunne vært å bruke andre verktøy eller hjelpemidler for å hjelpe barn med deres sosiale og emosjonelle ferdigheter, men det ville ikke hatt noen annen eller mindre kostnadsramme.

Universalprogram for foreldre:

Frikjøp av styrer og pedagog, 30%, 7 uker	38 000
Barnevakt, 2,5 t * 7 uker	10 000
Servering, kaffe/kjeks/kveldsmat til barna	1000
Kopiering av diverse materiell, flip-over, permer	1000
Sum	50 000,-

Foreldreprogram:

16 kurskvelder		
Flip-over-ark		500,-
Mat/kaffe til deltakere	18 x 200	3 600,-
Foreldreveiledningsbøker (engangsinnkjøp – foreldre låner bøker)		
Kopiering av diverse papirer		500,-
Permer, mapper		1 000,-
Utgifter til barnepass		
SUM		18 000,-

Det å drive foreldregruppe krever rundt 40 % av en full stilling for hver av de to gruppelederne i den perioden foreldrekurs drives.

Evaluering De utrolige årene

Innhold

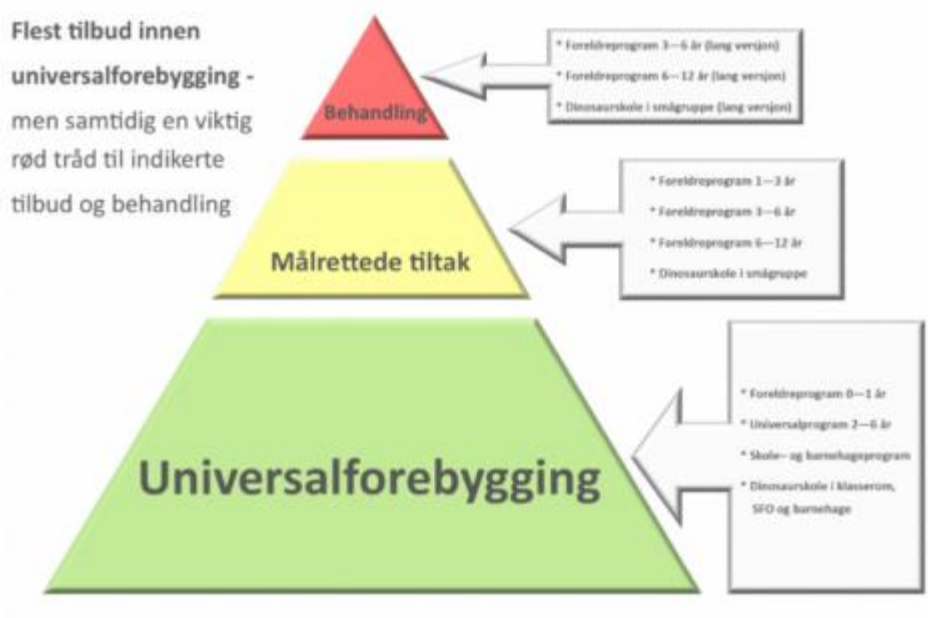
HVA ER DE UTROLIGE ÅRENE (DUÅ)? 2
Hvorfor De Utrolige Årene? 3
DUÅs målgruppe og tilbud 3
Hvilke program i DUÅ tilbyr Verdal kommune? 4
SKOLE- OG BARNEHAGEPROGRAMMET 4
Den norske forskningen på DUÅs skole- og barnehageprogram 4
Oppsummert: Resultat fra den norske forskningen på DUÅs skoleprogram 5
Oppsummert: Resultat fra den norske forskningen på DUÅs barnehageprogram 7
Evalueringen som er gjort av alle ansatte etter avsluttet opplæring i Skole- og barnehageprogrammet 9
Spørreundersøkelse til alle ansatte om implementeringskvalitet 10
Ressursbruk ved gjennomføring av opplæring for nyansatte hvert år 12
BARNEGRUPPE; DINOSAURSKOLE FOR KLASSEROM, SFO OG BARNEHAGE 13
Forskning på Dinosaurskole i klasserom, SFO og barnehage 14
Ressursbruk: 14
BARNEGRUPPE; DINOSAURSKOLE I SMÅGRUPPE 3-8 ÅR 15
Forskning på Dinosaurskole i smågruppe: 15
Ansattes erfaringer ved å bruke Dinosaurskole i smågruppe 17
Ressursbruk 18
FORELDREPROGRAM; UNIVERSALPROGRAMMET, 2 – 6 ÅR 18
Evaluering av DUÅs universalprogram (2 - 6 år) 18
Barnehagenes erfaringer ved å bruke DUÅs universalprogram for foreldre 19
Ressursbruk: 20
FORELDREPROGRAM; FØRSKOLEALDER 3 – 6 ÅR OG 6-9 ÅR 20
Forskning på DUÅs foreldreprogram 21
Foreldrenes evaluering av DUÅ-foreldreveiledning 21
Ressursbruk i DUÅs foreldreprogram 3-6 år og 6-9 år (fullversjon) 22

HVA ER DE UTROLIGE ÅRENE (DUÅ)?

De Utrolige Årene (DUÅ) i Norge er en programserie bestående av åtte utviklingsstøttende programmer rettet mot barn i alderen 0 - 12 år (se under). Programserien er utviklet under navnet The Incredible Years, av Carolyn Webster-Stratton ved University of Washington, Seattle, USA gjennom ca. 40 år.

Programmene fremmer positivt samspill barn imellom og mellom barn og voksne. Mange av programmene er universalforebyggende, andre er målrettet forebyggende, og de resterende er tilrettelagt for å veilede foresatte og derigjennom behandle barns vansker i sosial- og atferdsmessig samhandling (http://dua.uit.no/). Dette kan visualiseres slik:

Hvorfor De Utrolige Årene?

DUÅ er en av de best dokumenterte programseriene i Norge for å hjelpe barn med atferds- og sosiale vansker og deres familier. I Norge er DUÅ beskrevet som et ønsket tiltak i Stortingsmelding 16 (2002- 2003*)- Resept for et sunnere Norge* - og inngår i regjeringens strategiplan for barn og unges psykiske helse (2004) og mange andre offentlige dokumenter. DUÅ er en av tiltaksseriene som anbefales i rapport 2011:1 «*Bedre føre var…: Helsefremmende og forebyggende tiltak og anbefalinger*» fra Folkehelseinstituttet.

DUÅ-programmene er foreslått som tiltak i barnevernet i NOU 2012: nr. 5 «*Bedre beskyttelse av barns utvikling*» og i påfølgende Prop. 106 L (2012 - 2013) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) - Endringer i barnevernloven.

Tilbud via DUÅ gis både i skoler, SFO, barnehager, kommunale tjenester og innen spesialisthelsetjenesten over hele landet. Per 1.1.2019 hadde DUÅ lært opp fagfolk i ca. 145 kommuner, 45 BUPer, samt et antall ideelle organisasjoner. (http://dua.uit.no/forsiden/om-dua/)

DUÅs målgruppe og tilbud

- Barn og foreldre til barn i alderen 0-9 år hvor tidlig innsats kan fremme positivt foreldreskap, styrke sosial kompetanse og forebygge atferds- og sosiale vansker.
- Skoler, SFO og barnehager som vil utvikle god klasse-/gruppeledelse, jobbe med å styrke sosial kompetanse og forebyggende psykiske helseplager.
- Barn- og foreldre til barn i alderen 3-12 år som har begynnende atferds- eller sosiale vansker. Barna kan ha hatt vanskeligheter over kortere tid, og vanskene er ikke av slik karakter at det preger et fastlåst mønster.
- Barn i alderen 3-12 år som har alvorlige atferds- og/ eller sosiale vansker. Barnas vansker har vart over en lang periode og er preget av et fastlåst mønster som kommer til uttrykk i samspill med andre.
- Barn med AD/HD opp til 9 år.
- Foreldre til barn med ADHD opp til 12 år

(http://dua.uit.no/forsiden/om-dua/)

Hvilke program i DUÅ tilbyr Verdal kommune?

Verdal kommune har følgende program

- Skole- og barnehageprogrammet
- Dinosaurskole i stor gruppe
- Dinosaurskole i smågruppe
- Universalt foreldreprogram 2-6 år
- Foreldreprogram 3-6 år, og 6-9 år (fullversjon)

SKOLE- OG BARNEHAGEPROGRAMMET

DUÅs skole- og barnehageprogram er et universalfremmende tiltak for å styrke ansatte i skole, SFO og barnehage sin kompetanse i klasse-/gruppeledelse og å fremme god psykisk helse og forebygge atferds- og sosiale vansker hos barna. Gruppetilbudet er systemrettet og retter seg mot hele personalgrupper i skole, SFO og barnehage. Opplæringen i skole, SFO og barnehage går over ett skole-/barnehageår med systematisk oppfølgingsveiledning etterpå (http://dua.uit.no/1-skole-og-barnehage/).

Den norske forskningen på DUÅs skole- og barnehageprogram

Design: studien ble utført som et kvasi-eksperimentelt kontrollgruppedesign, hvor barnehager (N = 92) og skoler (N = 44) ble rekruttert fra 29 forskjellige kommuner fra Øst-, Sør-, Vest-, Midt- og Nord-Norge i tidsrommet 2009 til 2013. Inntil syv barn fra hver barnehageavdeling 3-6 år og tilsvarende per skoleklasse 1.-3. klassetrinn ble tilfeldig valgt ut for deltakelse i studien. Totalt ble 1218 barn i barnehagen trukket ut til å delta i studien, hvorav 105 barn skåret innenfor klinisk område på atferdsproblemer (SESBI-R intensitet ≥ 138). I skolen ble 1518 elever trukket ut til å delta i studien, hvorav 85 elever skåret innenfor klinisk område på atferdsproblemer (SESBI-R Intensitet ≥ 144).

Formålet med studien var derfor å finne ut om De Utrolige Årenes (DUÅ) skole- og barnehageprogram, gitt som barnehage- og skoleomfattende universalforebyggende intervensjoner, bidro til positive effekter på eksternalisering og sosiale ferdigheter hos barn i barnehagen og hos elever i skolen, for hele utvalget, og for barn som skåret likt eller over

90ende prosentil på SESBI-R Intensitet (de 10% som har størst vansker) (https://barnogunge.maksimer.es/wp-content/uploads/2018/05/DUAposter_april2018_maa.pdf).

Oppsummert: Resultat fra den norske forskningen på DUÅs skoleprogram

Skoledata: 44 skoler (1518 elever, 240 lærere)

Det er fire hovedområder som forskningen tar utgangspunkt i:

1. Lærer-elev-relasjon
2. Problematferd (aggresjon, oppmerksomhetsvansker, internaliserte vansker og skoleprestasjoner)
3. Foreldreinvolvering
4. Sosiale ferdigheter

(https://barnogunge.maksimer.es/wp-content/uploads/2018/05/DUAposter_april2018_maa.pdf)

Funn:

Endring i lærer-elev-relasjon (STRS)

- Redusert konflikt i relasjon mellom lærer og elev (mellom gruppeforskjeller).
    - Betydelig større endring for elever med atferdsproblemer enn øvrige elever og for gutter i 1. klasse (innen gruppeforskjeller)
- Økt nærhet i relasjon voksen-elev

Endring problematferd elever 1.-3. klasse (SESBI-R)

- Reduserte problematferd og oppmerksomhetsvansker (mellom gruppe forskjeller)
    - Betydelig større endring for elever med atferdsproblemer enn øvrige elever (innen gruppeforskjeller)

Endring av foreldreinvolvering i skolen (INVOLVE-T)

- Økt involvering fra foreldre, rapportert av lærer
    - Ikke betydelig endring i lærer – foreldrerelasjon, rapportert av lærer

Endring av sosiale ferdigheter elever 1. – 3. klasse (SSRS)

- Økte sosiale ferdigheter, spesielt knyttet til samarbeid og selvregulering

Oppsummering resultater om elever i skolen

- Endring av sosiale ferdigheter og relasjon lærer-elev var størst
- Elever med atferdsproblemer har behov for ytterligere tiltak i tillegg til DUÅs universalforebyggende tiltak
- Godt potensiale for forebyggende effekter i skolen
- Styrke implementeringskomponenter for økt effekt

Oversikt over norske artikler publisert knyttet til forskningen på DUÅs skole- og barnehageprogram 2016-2018

Kvasieksperimentelt pre-post kontrollgruppedesign. 1518 elever (44 skoler) 1.-3. klasse (6-8 år). 240 lærere 1.-3. klasse. Universelt utvalg

- Effekter (relativt små) for endring relasjon lærer – tilfeldige valgte elever (nærhet og konflikt) og effekt (moderate) for endring foreldres involvering med lærer/skolen etter 8-9 mnd (rapportert av lærer). Elever som i utgangspunktet (pre) viste forhøyet skåre på problematferd (SESBI-R Intensitet) forbedret konflikt med lærer i større grad enn elever som skåret innenfor normalområdet på problematferd. (https://doi.org/10.1002/berj.3479) Tidskrift: British Educational Research Journal, 44, 1064-1083, 2018: Change in teacher – student relationships and parent involvement after implementation of the Incredible Years Teacher Classroom Management Program in a regular Norwegian school setting. Aasheim, M., Drugli, M.B., Reedtz, C., Handegård, B.H. & Martinussen, M. (2018)

Design: Kvasieksperimentelt pre-post kontrollgruppedesign. 1518 elever 1.-3. klasse (6-8 år). 240 lærere 1. – 3. klasse. Universelt utvalg

- Effekter (relativt små) for endring i problematferd (inkludert oppmerksomhetsvansker) og sosiale ferdigheter (samarbeid og selvregulering) hos tilfeldig utvalgte elever etter 8-9 mnd (rapportert av lærer). Elever som i utgangspunktet (pre) viste forhøyet skåre på problematferd (SESBI-R Intensitet) forbedret sin atferd i større grad enn elever som skåret innenfor normalområdet på problematferd. (https://doi.org/10.1080/00313831.2018.1466357) Tidskrift: Scandinavian Journal of Educational Research, 1-14. 2018. Evaluation of the Incredible Years Teacher Classroom Management Program in a regular Norwegian school setting. Aasheim, M., Reedtz, C., Handegård, B.H., Martinussen, M., & Mørch W.-T., (2018).

Design: kvaliteksperimentelt pre-post kontrollgruppedesign. 83 elever 1-3. klasse (6-8 år) som skåret innenfor klinisk område på SESBI-R Intensitet og 66 lærer. Indikert utvalg.

- Effekter (moderate) for lærer-elev konflikt og skoleprestasjoner (sekundære funn). Effekter for endring i atferdsproblemer, internaliserte vansker og sosiale ferdigheter var ikke signifikante. (http://dx.doi.org/10.1186/s1288-016-1077-1 - Tidskrift: BMC Psychiatry, 16. 2016: Does the Incredible Years Teacher Classroom Management Training Programme have positive effects for young children exhibition severe externalizing problems in school? Kirkhaug, B., Drugli, M.B., Handegård, B.H., Lydersen, S., Aasheim, M. & Fossum, S. (2016)

Oppsummert: Resultat fra den norske forskningen på DUÅs barnehageprogram

Barnehagedata: 1214 barnehagebarn (92 barnehager). Det er en studie som er publisert i 2017 (se under) og snart kommer en til. Den første studien tar utgangspunkt i hvordan effekten var for hele barnehagegruppen og for høyrisikobarna mht atferdsvansker (aggresjon og oppmerksomhet), internaliserte vansker og sosial kompetanse.

Funn:

For hele barnegruppen samlet fant man statistisk signifikant større positiv endring i DUÅ-gruppen sammenlignet med kontrollgruppen på alle variabler – på atferdsvansker (aggresjon og oppmerksomhet) internaliserte vansker og sosiale vansker –dog relativt små effekter. I høyrisikogruppen fant man signifikant endring – moderat effekt – på sosial kompetanse og resultater i samme retning på de andre variablene.

Den upubliserte studien ser på endring av relasjon voksen – barn (innsendt manus fra Tveit, Drugli, Fossum, Handegård & Stenseng). Foreløpig funn: For hele barnegruppen samlet var relasjonen preget av mer nærhet og mindre konflikt for de som har mottatt DUÅs barnehageprogram. Her vil flere resultater bli presenterte når publiseringen foreligger.

Oppsummering resultater om barn i barnehagen

- Lovende effekter for barn i barnehagen

    - Men studien har noen begrensninger i designet. Den inkluderer kun rapportering fra pedagogene, og studien sier lite om hvordan variasjoner i implementeringskvalitet påvirker resultatene.
- Noen positive endringer for alle barn
- Positive endring hos høyrisikogruppen
- Relativt store endringer på sentrale beskyttende faktorer som sosial kompetanse og relasjoner

Oversikt over norske artikler publisert knyttet til forskningen på DUÅ barnehageprogram 2016-2018

Design: kvasieksperimentelt pre-post kontrollgruppe. 1214 barnehagebarn (3-6 år). Universelt utvalg

- Effekter (relativt små) for endring i problematferd, internaliserte vansker aggresjon, oppmerksomhet og sosiale ferdigheter hos hele utvalget barn etter 8-9 mnd. Effekt (relativt små) for endring i sosiale ferdigheter for et mindre utvalg barn som skåret innenfor klinisk område på atferdsproblemer før intervensjonen (SESBI-R Intensitet) og etter 8-9 mnd. (http://dx.doi.org/10.1007/s10826-017-0727-3) Tidskrift: Journal of Child and Family studies 26, 2215-2223, 2017: The Incredible Years Teacher Classroom Management Programme in kindergartens: Effects of a universal preventive effort. Fossum, S., Handegård, B.H., & Drugli M.B., (2017)

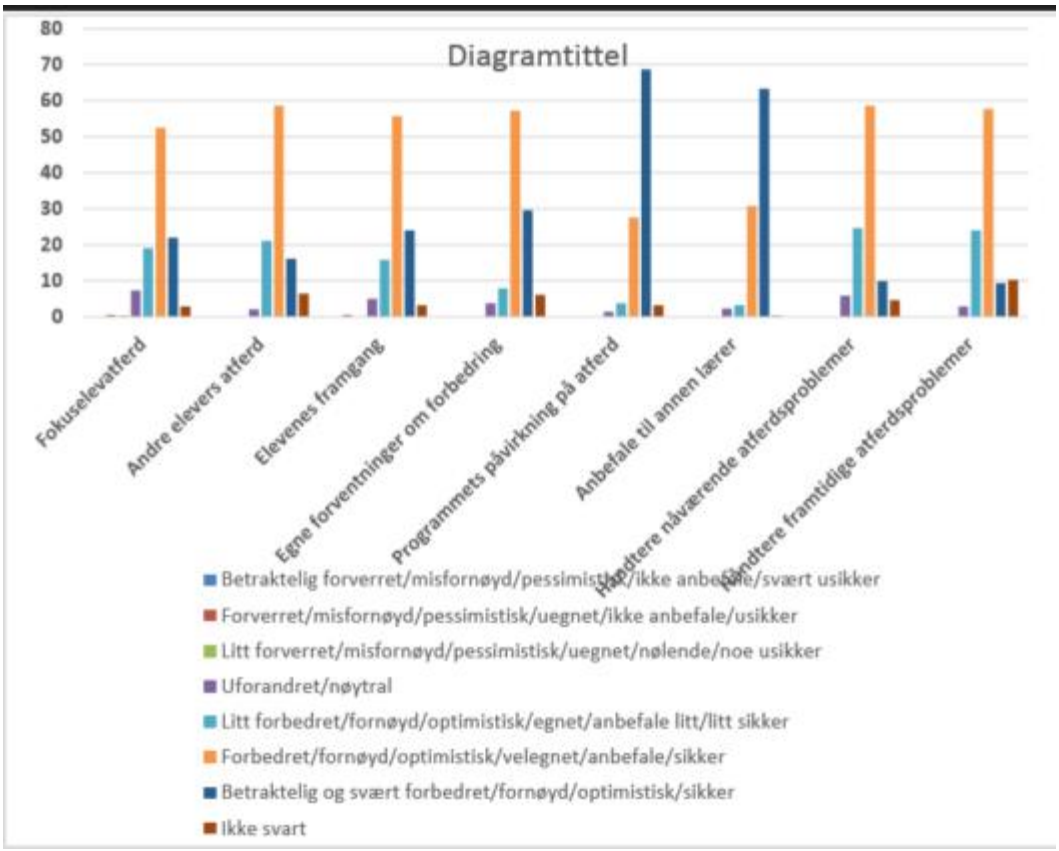
OPPSUMMERING:

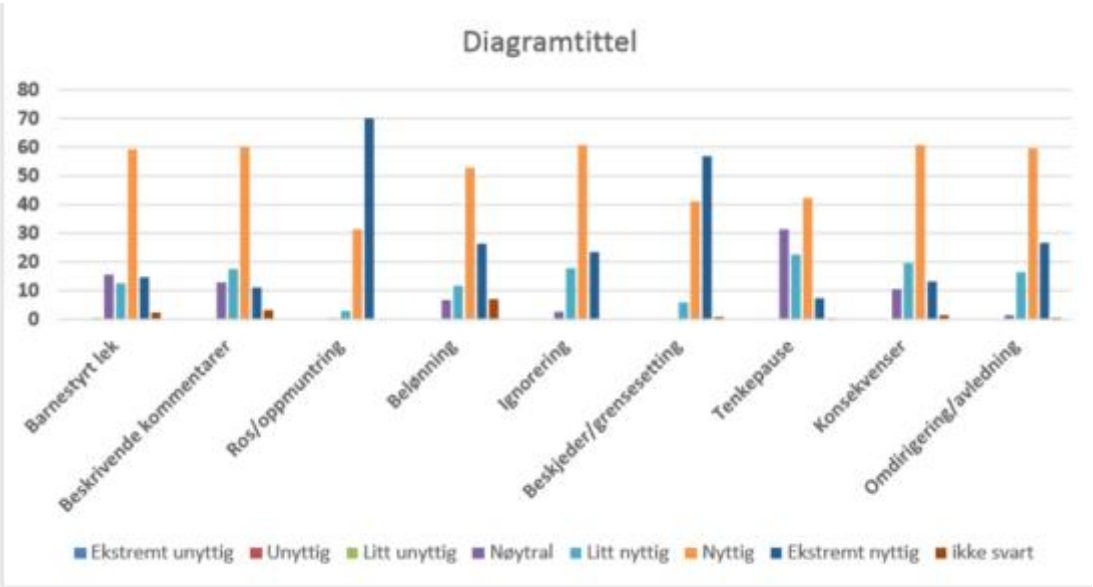
Per 25.05.2019 mangler vi de siste resultatene fra voksen-barn-relasjonen fra barnehagedataene. Hovedtrekkene i resultatene for **barn i barnehagen** viste reduksjon i atferdsproblemer, internaliserte vansker, aggresjon, oppmerksomhetsvansker og bedre sosiale ferdigheter etter opplæring via DUÅ-programmet. For barn i barnehagen med forhøyet skåre på atferdsproblemer fant man endring i sosiale ferdigheter, men ikke for endring i problematferd. Blant **elever i skolen** fant man reduksjon i atferdsproblemer, oppmerksomhetsvansker, økte sosiale ferdigheter (samarbeid og selvregulering), bedring av relasjon lærer- elev, og endring av foreldres involvering i skolen etter opplæring via DUÅ-programmet. For elever i skolen med forhøyet skåre på atferdsproblemer fant man positive

endring i skoleprestasjoner og reduksjon i lærer-elev- konflikt, men vesentlige endring i problematferd ble ikke funnet. **Konklusjonen** er at DUÅs skole- og barnehageprogram har positive forebyggende effekter på eksternaliseringsatferd og sosiale ferdigheter for barn i barnehage og i skole. I studien benyttes betegnelsene relativt små til moderate signifikante funn i programmets favør. For et universalforebyggende tiltak regnes dette som gode resultater, som kan ha vesentlig betydning for barnas utvikling på sikt. Resultatene er i stor grad i tråd med andre lovende skole- og barnehagetiltak i Norge. For barn som har utviklet atferdsproblemer, må det gis forsterkede tiltak i tillegg til DUÅs skole- og barnehageprogram som universalforebyggende intervensjon. Dette er i tråd med andre studier. Universaltiltak alene er vanligvis ikke nok for denne målgruppen, men krever også andre målrettede tiltak som direkte påvirker barnas og familienes spesifikke vansker, parallelle med universaltiltaket.

Evalueringen som er gjort av alle ansatte etter avsluttet opplæring i Skole- og barnehageprogrammet

Evalueringen som er gjort av alle gruppedeltakere i Verdal (ca. 500 ansatte) etter endt opplæringsforløp, vil presenteres i to bilder i evalueringen. Dette er de ansattes opplevelse av nytteverdien av kompetansehevingen og ansattes opplevelse av de spesifikke verktøyene og handlingsstrategier i DUÅ. I sum viser begge disse to bildene at svært mange ansatte er godt fornøyd med kompetansehevingen som er gjennomført via DUÅ. I det første bildet rapporterer mange om at opplæringen har hatt positiv effekt på elevers atferd, at det setter dem bedre i stand til å håndtere nåværende og framtidige utfordringer og at de gjerne anbefaler opplæringstilbudet til andre ansatte. Det andre bildet viser de ansattes vurderinger av en rekke handlingsstrategier – og her er det også gjennomgående gode tilbakemeldinger.

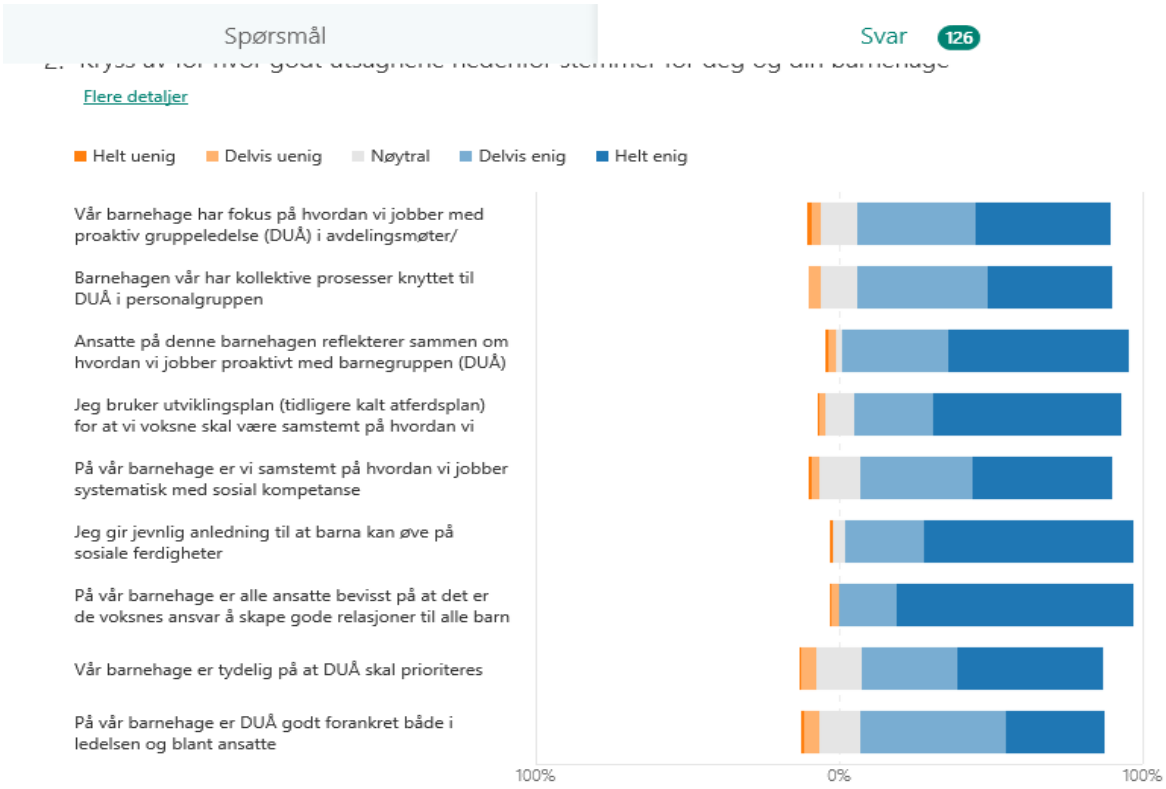

Spørreundersøkelse til alle ansatte om implementeringskvalitet

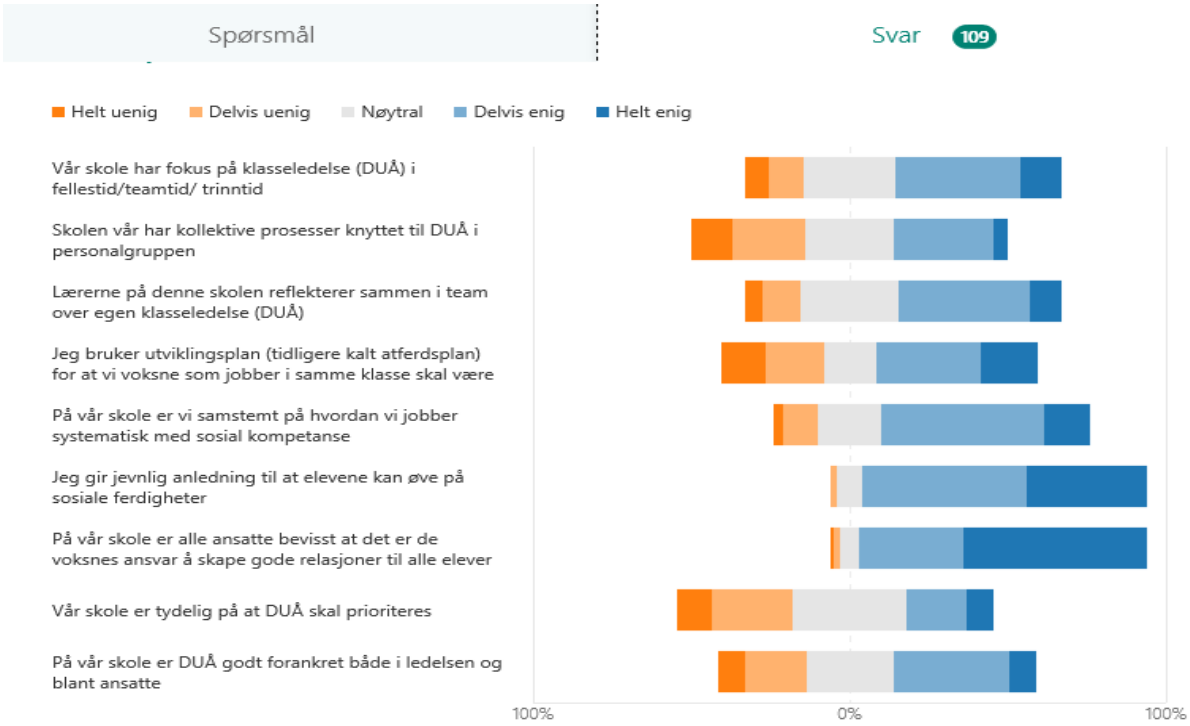
Forskningen rundt implementering viser til at skoler og barnehager som skal iverksette omfattende planer eller programmet må bruke tid og krefter på å forankre denne satsningen både i ledelsen og blant de ansatte. Det må være villighet og entusiasme for å sette i verk tiltaket. Uten motiverte og kompetente ledere og ansatte vil implementeringsarbeidet ha vanskeligheter med å lykkes (Eriksen, I.M., Hegna, K., Bakken, A., Lyng, S.T., (2014).

En annen forutsetning for at implementeringen skal lykkes er at virksomhetene fungerer som lærende organisasjoner hvor det utvikles en samarbeidskultur og en forståelse av at for å kunne skape utvikling og endring hos barn, så må også de voksne gå inn i en utviklings- og endringsprosess (Rørvik, K.A., 2009).

For å undersøke hvordan våre skoler og barnehager har implementert DUÅ, ble det sendt ut en spørreundersøkelse til alle ansatte i skole og barnehage (se grafisk fremstilling under):

Figuren over viser tall fra barnehagene i Verdal, der 126 ansatte har bidratt. Tallene viser at ansatte i barnehagene i stor grad er samstemt om at barnehagene har forankret DUÅs barnehageprogram og at det har vært tydelig kommunisert at dette skal prioriteres.

Figuren over viser tall fra skolene, der 109 ansatte har bidratt. Tallene viser at det er større forskjeller knyttet til hvordan skolene har implementert DUÅs skoleprogram. Det er like mange som er helt- og delvis uenig, som enig, i forhold til om DUÅ er forankret og at det skal prioriteres.

Ressursbruk ved gjennomføring av opplæring for nyansatte hvert år

Vikarutgifter 20 stk x 6 dager	= 120 dagsverk*
Flip-over-blokker	500,-
Mat/kaffe til deltakere	10 000,-
Bøker til opplæring	8 000,-
Kopiering av diverse papirer	500,-
Permer, mapper	1 000,-
SUM	20 000,- + Dagsverk vikar

*= Det er krevende å eksakt sette pris her siden det løses litt ulikt i forhold til om det settes inn vikarer for dem. 120 dager er derfor et maksimalt totalantall med dager, mens det reelle nok vil være en god del lavere.

2 stk kursholdere bruker 10% av stillingen sin til å gjennomføre opplæring for nyansatte i de 6 mnd som opplæringen pågår

Opplæring og veiledning fra DUÅ-sentralt via de regionale kunnskapssentrene for barn og unges psykiske helse og barnevern; RKBU Nord; UiT, RKBU Midt-Norge; NTNU, RKBU Vest; Norce og RBUP Øst og Sør koster ingenting for de som benytter tiltakene. Organisasjonene må selv dekke eventuell utgifter til reise og opphold for sine ansatte når reising er påkrevd.

BARNEGRUPPE; DINOSAURSKOLE FOR KLASSEROM, SFO OG BARNEHAGE

Dette er et universalforebyggende tilbud som benyttes i ordinære barnegrupper enten i 1. – 3. klasse, i SFO eller i barnehage. Med tilpasninger kan programmet også benyttes for yngre barn. For å kunne starte opplæring, må hele skolen m/SFO eller hele barnehagen allerede ha implementert DUÅs skole- og barnehageprogram.

Formålet med programmet er styrke barns sosiale- og emosjonelle kompetanse, utvikle gode venne- og problemløsningsferdigheter, fremme selvregulering, samt å forebygge negativt samspill og mobbing. Programmet inneholder ca. 60 samlinger, som settes inn på den ordinære ukeplanen for klassen/gruppen. Programmet kan gjennomføres som to samlinger per uke over ett år eller som en samling per uke over to år. Hver samling er på ca. 45 minutter for de eldste barna og inneholder sirkelsamling i stor gruppe og smågruppeaktiviteter hver gang. Lengden på samlingene tilpasses hvilke aldersgruppe programmet benyttes i. Tilbudet gjennomføres i en variert og lekende arbeidsform; der bruk av store hånddukker, videoklipp, konkrete øvelser og rollespill, tilrettelagte spill og leker, samt samarbeidsaktiviteter for foreldre-barn er sentrale elementer i konseptet. (http://dua.uit.no/3-dinosaurskole-for-klasserom-sfo-og-barnehage-3-8-ar/)

Personale fra skolen, SFO eller barnehagen deltar på en tre-dagers oppstartsworkshop og får deretter jevnlig veiledning fra RKBUene/RBUP etter at programmet tas i bruk. Det skal alltid være utdannet pedagogisk personalet som er ansvarlige for tilbudet.

Per i dag er det fire skoler (Verdalsøra barneskole, Vuku oppvekstsenter, Ness oppvekstsenter og Vinne skole) og 7 barnehager (Forbregd/Lein barnehage, Maritvold barnehage, Ness barnehage, Reinsholm barnehage, Vinne barnehage, Ørmelen barnehage og Melakollen barnehage) som driver Dinosaurskole i stor gruppe. Til våren skal de siste fire kommunale

barnehagene (Garnes barnehage, Kanutten barnehage, Leksdal barnehage og Vuku barnehage) få opplæring. Så fra høsten 2019 vil alle kommunale barnehager tilby Dinosaurskole i stor gruppe.

Forskning på Dinosaurskole i klasserom, SFO og barnehage

Durlak et al. (2011) har gjennomført en metaanalyse; en systematisk gjennomgang av eksisterende forskning som vurderer tiltak som skal fremme sosial og emosjonell kompetanse. Durlaks artikkelen tar for seg forskning på 213 skole- og barnehagebaserte programmer. Forskningen viser at de strukturerte programmene har signifikant bedre nytteverdi enn egenproduserte tiltak på dette området. DUÅs Dinosaurskole i klasserom, SFO og barnehage (Classroom Dina) er ett av programmene som metaanalysen dokumenterer betydningsfull nytteverdi av. Artikkelforfatterne fremholder samtidig at programmenes nytteverdi er avhengig av om at det blir gjennomført etter intensjonene og er implementert på en tilstrekkelig god måte (Durlak et al., 2011).

Det foreligger flere internasjonale studier som viser at Dinosaurskole i klasserom, SFO og barnehage er velegnet for å fremme barns sosiale og emosjonelle ferdigheter via tilbud i skole og barnehage. Bl.a. viser en studie fra Jamaica at kombinasjonen av DUÅs skole- og barnehageprogram og Dinosaurskole i klasserom, SFO og barnehage gir utvidet nytteverdi for barna, sammenlignet med Skole- og barnehageprogrammet alene (H. Baker-Henningham, S. Walker,C. Powell and J. Meeks Gardner, 2009).

Det er ikke gjennomført noen norsk RCT på dette programmet. Derimot er det gjennomført systematiske norske evalueringer via foreldrerapportering etter at barna har mottatt tilbudet. Evalueringene viser at foreldrene i stor grad er fornøyde med gruppetilbudet. Mange foreldre skriver etter endt Dinosaurskole at barna har hatt god utvikling på områder som å kjenne igjen og snakke om egne og andres følelser, løse dagligdagse problemer, selvregulering m.m. Skole- og barnehageansatte som benytter programmet gir i stor grad tilbakemelding om at de ser god nytteverdi av tiltaket i egen klasse, SFO eller barnehageavdeling.

Ressursbruk:

De barnehager og skoler som benytter Dinosaurskole i stor gruppe organiserer dette innenfor de rammene de har. Materiell og utstyr som benyttes er finansiert av Helsedirektoratet via RKBUene/RBUP, så dette får vi tildelt under opplæringsworkshopen og har tilgang til så lenge programmet benyttes. Personalet fra skolen, SFO eller barnehagen deltar på en tre-

dagers oppstartsworkshop og får jevnlig veiledning fra RKBUene/RBUP, etter at programmet tas i bruk. Veiledning og kurs fra DUÅ-sentralt ved RKBUene/RBUP koster ingenting for de som benytter tiltakene, men organisasjonene må dekke eventuelle utgifter knyttet til vikar dersom de trenger dette når ansatte får veiledning.

BARNEGRUPPE; DINOSAURSKOLE I SMÅGRUPPE 3-8 ÅR

Målet med Dinosaurskolen i smågruppe er å styrke barnas sosiale og emosjonelle ferdigheter, utvikle selvregulering, samt styrke barnas selvbilde og opplevelser av egenverd og mestring. Barna øver på å gjenkjenne og forstå følelser hos seg selv og andre, ta andres perspektiv, utvikle ferdigheter i forhold til problemløsning og konflikthåndtering, samt selvregulering og selvkontroll. Barna øver også på sosiale ferdigheter som å lytte og vente, ta hver sin tur, bli enige, stille spørsmål, dele, hjelpe, samarbeide, gi hverandre komplimenter m.m. Når barna får et større utvalg av virkemidler i problemløsning og bedre sosiale ferdigheter, ser en gjerne at opposisjonelle handlinger/samhandling avtar. En øver på de ulike temaene ved praktisk orienterte tilnærminger, som bruk av store hånddukker, samtale omkring videovignetter, rollespill og øvelser, samt ulike aktiviteter knyttet opp til de ulike temaene.

Dinosaurskole i smågruppe består av 18 - 22 gruppesamlinger, der hver samling varer to timer. Alternativt kan en gjennomføre gruppesamlinger á en time, med dobbelt så mange samlinger. Gruppen består av fem - seks barn i alderen 3 – 8 år. Dinosaurskole i smågruppe kan foregå samtidig med gruppesamlingene for foreldrene og følger foreldreprogrammet tematisk, slik at tilbudet for foreldre og barn harmoniserer med hverandre. (http://dua.uit.no/2-dinosaurskole-i-smagruppe-3-8-ar/)

Forskning på Dinosaurskole i smågruppe:

I norske studie på begynnelsen av 2000-tallet, med et randomisert kontrollgruppedesign (Larsson, Fossum, Clifford, Drugli, Handegård & Mørch, 2008), ble det vist supplerende nytteverdi av å kombinere DUÅ-foreldreveiledning med Dinosaurskole i smågruppe. Studien ble gjennomført ved BUP-Tromsø og BUP-Trondheim. De mest betydningsfulle supplerende funnene gjaldt økt nytteverdi i fht barnas evne til problemløsning, sammenlignet med bare DUÅ-foreldreveiledning (Larsson, B. et al, 2008).

I en studie av Webster-Stratton og Hammond (1997) ble effekten av Dinosaurskolen sammenlignet med DUÅs foreldreprogram 3-8 år og en kombinasjon av disse to. Det var også en venteliste-kontroll-gruppe med i studien. Til sammen 97 barn i alderen 4-8 år deltok i studien. Alle de tre intervensjonene resulterte i bedringer i forhold til barnas atferd sammenlignet med venteliste-kontrollgruppen. Barna som deltok i de to gruppene, og som mottok Dinosaurskole viste via kartlegging, signifikant bedre positive problemløsningsferdigheter (sosiale problemer og konfliktløsning) sammenlignet med gruppene som bare mottok foreldreprogrammet og de som var i kontrollgruppen. En annen studie (Hutchings, Bywater, Daley, & Lane, 2007) ble gjennomført i Storbritannia på en liten gruppe barn med relativt store atferdsvansker. Gruppen ble kartlagt før og etter deltakelse i Dinosaurskolen, og resultatene viste en bedring i forhold til atferdsproblemer og økte sosiale ferdigheter for denne gruppen. En svakhet med studien var imidlertid manglende kontrollgruppe og at den er basert på en svært liten gruppe barn.
Effekten av er i kombinasjon med DUÅs foreldreveiledningsprogram 3-8 år ble evaluert i perioden 2001 – 2003 ved et randomisert kontrollgruppedesign (RCT) (Larsson, Fossum, Clifford, Drugli, Handegård, & Mørch, 2008) med 127 barn i alderen 4-8 år ved BUP-Tromsø og BUP-Trondheim. Barna var diagnostisert med atferdsforstyrrelser (enten ODD eller CD), og de ble tilfeldig fordelt på tre grupper. En av gruppene mottok bare DUÅs foreldreveiledningsprogram, en gruppe mottok både foreldreveiledningsprogrammet og barneprogrammet (Dinosaurskolen) og en gruppe utgjorde venteliste-kontrollgruppen. Barna i de tre gruppene ble undersøkt før og direkte etter deltakelse i programmet. De to gruppene som mottok behandling ble også fulgt opp etter ett år og etter ca. fem år. Begge gruppene som mottok behandling gjorde det bedre enn kontrollgruppen basert på foreldrenes vurderinger. Det var ingen signifikant forskjell mellom de to gruppene som mottok henholdsvis bare DUÅs foreldreprogram eller DUÅs foreldreprogram i kombinasjon med Dinosauruskole. Forskjellene mellom gruppene som mottok de to intervensjonene og kontrollgruppen, var moderate til store i forhold til to av måleinstrumentene som ble brukt (Eyberg Child Behavior Inventory og enkelte skalaer på Child Behavior Checklist). Dinosaurskole alene er verken praktisert eller evaluert i Norge.
Det gjennomføres ikke egne brukerevalueringer blant barna som deltar i Dinosaurusskolen, men foreldrene som deltar i DUÅs foreldreprogrammer evaluerer dette.

En ny studie fra Wales (2019) har sett på nytteverdien av å gi Dinosaurskole i smågruppe i tillegg Dinosaurskole i klasserom, SFO og barnehage, til barn med markerte behov for å øve

inngående på sosiale ferdigheter, selvregulering, venneferdigheter, etc. Studien viser lovende resultater av denne kombinasjonen (Williams, M. E., Bywater, T., Lane, E., Williams, N. C., & Hutchings, J. (2019).

Ansattes erfaringer ved å bruke Dinosaurskole i smågruppe

Våren 2018 hadde 6 spesialpedagoger fra barnehagene opplæring innen Dinosaurskole i smågruppe. Høsten 2018/19 gjennomførte vi to smågrupper som et målrettet forebyggingstiltak for barn som har utfordringer i sosial-, emosjonell- og atferdsrelatert samhandling. Under er det referert fra spesialpedagogenes erfaringer med å tilby Dinosaurskole i smågruppe.

Erfaringen fra årets Dinosaurskole er at alle deltakende barn hadde en svært positiv utvikling, hvor de gjennom øktene fikk lært og øvd på viktige ferdigheter som å roe seg ned under konflikt, bli kjent med egne følelser, og egne reaksjoner, å be fint om deltakelse i lek, å øve seg på hva andre føler i samme situasjon som dem selv, dele på ulike goder/leker, og hva som er gode tilnærminger i konflikter, for å nevne noe. Den beste erfaringen er at barna henter fram de virkemidlene vi har modellert og innøvd, i sin aktivitet utenfor samlingene. Foreldresamtalene viser at alle foreldreparene rapporterer om positive endringer hos samtlige barn som har deltatt. Personalet på barnas avdeling meldte om det samme.
Vi får en mye større nærhet til enkeltbarnet i lita gruppe. De får bidra og øvd seg mer, og blir sett og bekreftet på en mer omfattende måte. Og det oppstår en helt annen type dialog i en liten gruppe. Vi har fått tilpasset og spisset tema og tiltak mye mer mot det en enkelte barnets utfordringer.

Deltagelse i DUÅs Dinosaurskole i smågruppe har også gitt dem et løft i Dinosaurskole i stor gruppe. De viser større deltagelse og mestring også her. Da er de allerede ekstra kjent med viktige begreper og temaer i Dinosaurskolen. De setter ord på mer og deler mer av egne erfaringer med resten av barna. De kan også gå foran som gode eksempler i f.eks. rollespill og øvelser, og de forsiktige barna tør å stå fram mer i stor gruppa, noe de ellers trolig ikke hadde gjort.

Deltagelse i DUÅs Dinosaurskole i smågruppe har bidratt til tettere foreldredialog og større åpenhet om barnets utfordringer.

Arbeidet med Dinosaurskole i smågruppe oppleves som svært meningsfullt, hjelpsomt for barna og utviklende i mitt virke som spesialpedagog i PPT. Dette vurderes å være en viktig satsning videre.

Ressursbruk

Gjennom å jobbe på denne måten brukes deler av kommunens spesialpedagogiske ressurser målrettet på dette tiltaket. Et alternativ kunne vært å bruke andre verktøy eller hjelpemidler for å hjelpe barn med deres sosiale og emosjonelle ferdigheter, men det ville ikke hatt noen annen eller mindre kostnadsramme.

FORELDREPROGRAM; UNIVERSALPROGRAMMET, 2 – 6 ÅR

Carolyn Webster-Strattons universalprogram bærer navnet Oppmerksomme og utviklingsstøttende foreldre og går over 7 uker. Det inneholder temaene barnestyrt lek, sosial-, emosjonell-, begrepsmessig-, skolerelatert- og utholdenhets-coaching, emosjonell regulering og problemløsning. Universalprogrammet skal tilbys familier med barn mellom 2 og 6 år som ikke har kjente risikofaktorer. Målet er å styrke foreldrenes samspill med barna som kan fremme kognitiv-, sosial- og emosjonell utvikling og som forebygger forskjellige former for psykiske helseplager. Universalprogrammet kan også tilbys som oppfrisking (booster) til foreldre som har deltatt på ett av de andre foreldreprogrammene (3-6 år, 6-12 år) tidligere. Universalprogrammet bygger på norsk forskning ledet av Charlotte Reedtz, RKBU Nord, UiT via sitt forebyggende studie avsluttet i 2010. (http://dua.uit.no/7-universalprogram/)

Evaluering av DUÅs universalprogram (2 - 6 år)

En forkortet versjon av DUÅs foreldreprogram (fullversjon) ble prøvd ut som et universalforebyggende tiltak. Hensikten med denne studien var å evaluere om en kortversjon av foreldreprogrammet bidro til å redusere risikofaktorer relatert til utviklingen av sosiale-emosjonelle og/eller atferdsproblemer innenfor et ikke klinisk utvalg. Totalt 269 familier ble rekruttert til studien. Studien viste signifikante forskjeller i endring mellom intervensjonsgruppen som hadde gjennomgått foreldreveiledningen, og kontrollgruppen. Gruppen som fikk DUÅ-opplæring viste en reduksjon i hardhendt oppdragelsesstil (sterk effekt), en økning i positive foreldreferdigheter (moderat effekt) og en økning i foreldrenes

tilfredshet (relativt små effekter) sammenlignet med kontrollgruppen. Resultatene vedvarte til målinger ved et års oppfølging og opprettholdt seg i stor grad også etter 5-årsoppfølging.

Barna i denne studien levde hovedsakelig i familier med høy sosioøkonomisk status (SES). Foreldrene representerte i stor grad to-foreldre-familier i fulltids arbeid og med høy utdannelse (Reedtz, Martinussen, Jørgensen, Wang, Handegård & Mørch, 2011) (Reedtz, Martinussen, Jørgensen, Wang, Handegård & Mørch, 2011). Studien viser at strukturert, gruppebasert foreldreveiledning kan være et effektivt virkemiddel for å endre foreldres oppdragelsespraksis til en mer positiv foreldrestil og for å styrke deres opplevde ferdigheter i foreldrerollen. *(http://dua.uit.no/evaluering-og-kvalitetssikring)* Les artikkel i Tidskrift for Norsk psykologiforening 2012 - Foreldreveiledning fremmer barns og foreldres psykiske helse, Reedtz, C. (2012) RKBU Nord, UiT.

Barnehagenes erfaringer ved å bruke DUÅs universalprogram for foreldre

I Verdal kommune har to barnehager, Forbregd/Lein- og Reinsholm barnehage, gitt tilbud om denne opplæringen til foreldre til 3- og 4 åringer i barnehagen. Kursholdere er barnehagens styrer og en pedagog. Opplæringen foregår på kveldstid i barnehagens lokaler, med tilbud om barnepass. Ordningen med barnepass rullerer blant de ansatte på barnehagen, slik at barna er kjent med de som er sammen med dem. Barna spiser kveldsmat på barnehagen før de blir med foreldrene hjem.

Universalprogrammet for foreldre er gjennomført i to år, høsten 2017 og høsten 2018. Tilbudet er veldig godt mottatt av foreldrene, og vi har forespørsel om ny opplæring til høsten. Foreldrene evaluerte opplæringen for hver kurskveld, og evalueringene var gode både på innhold og gjennomføring, og følgende uttalelser fra foreldrene har kommet frem: «Vi håndterer hverdagssituasjonene bedre, gjør hverandre gode», «felles verktøy i forhold til barna», «vi er blitt flinkere til å snakke sammen, «vi har fått en felles forståelse, er mer samstemt».

Barnehagen ser endringer i at barnehagen og heimen har felles begrep, forståelse, bedre relasjoner og kommunikasjon. Ansatte opplever dette som et felles prosjekt for hele barnehagen selv om ikke alle bidrar i barnevaktordningen. De ansatte uttaler at de er stolte

over sin egen arbeidsplass. Det er stor velvilje og interesse blant personalet til å være med på tiltaket og å støtte opp om det praktiske rundt tilbudet.

Styrers rolle er viktig i arbeidet både som pådriver, tilrettelegger og aktiv deltagende, og opplever at dette er en god måte å drive systematisk foreldresamarbeid på. Pedagogisk leder som kursholder er også viktig da vedkommende har den daglige kontakten og oppfølgingen i hverdagen. Dette oppleves som en suksessfaktor. Totalevaluering er veldig positiv, og det er et ønske om å fortsette med å gi tilbudet.

Ressursbruk:

Frikjøp av styrer og pedagog, 30%, 7 uker	38 000
Barnevakt, 2,5 t * 7 uker	10 000
Servering, kaffe/kjeks/kveldsmat til barna	1000
Kopiering av diverse materiell, flip-over, permer	1000
Sum	50 000,-

Totalt er kostnaden cirka 50 000 kr per barnehage. Opplæring og veiledning og fra DUÅ-sentralt, RKBUene/ RBUP koster ingenting, men organisasjonene må dekke eventuell utgifter til reise og opphold for sine ansatte.

FORELDREPROGRAM; FØRSKOLEALDER 3 – 6 ÅR OG 6-9 ÅR

Programmet består av 16 ukentlige gruppemøter og tar sikte på å styrke foreldreferdigheter, for derigjennom å øke barns sosiale ferdigheter, emosjonelle regulering og motivasjon for læring. Foreldre lærer hvordan bruke ros for å oppmuntre til samarbeid, og hvordan bruke virkemidler for positivt samspill med barnet; via entydige
regler, rutiner og positiv grensesetting, for å fremme godt samspill og forebygge sosiale- og atferdsrelaterte vansker.

Programmet starter med positiv relasjonsbygging mellom foreldre og barn ved å bruke lek og annen selvmotiverende aktivitet som arena for å øve. Det ligger i lekens natur at barnet skal kunne fantasere, ta initiativ og å styre leken. Når foreldrene deltar på barnets arena og på barnets premisser gis dem mulighet til å komme i positivt samspill med barnet, og gjennom dette starte en snuoperasjon fra konflikt til et gjensidig positivt tillitsforhold. Lek etterfølges av hvordan rose, motivere og ved behov belønne barnet, – en videreutvikling

av relasjonsbyggingen for deretter å hjelpe foreldrene til å forebygge og møte utfordrende atferd gjennom et bredt utvalg av «prinsipper» og virkemidler. (http://dua.uit.no/5-forskolealderprogrammet-3-5-ar/)

Programmet kan kombineres med barneprogrammet Dinosaurskole i smågruppe (3-9 år).

Forskning på DUÅs foreldreprogram

Evaluering av effekt av DUÅs foreldreprogram for foreldre med barn i alderen 3 - 8, år har blitt undersøkt ved et randomisert kontrollgruppedesign (Larsson, Fossum, Clifford, Drugli, Handegård & Mørch, 2008) med 127 barn i alderen 4-8 år fra både Tromsø og Trondheim. Barna var diagnostisert med atferdsforstyrrelser (enten ODD eller CD), og de ble tilfeldig fordelt på tre grupper. En av gruppene mottok bare foreldreprogrammet, en gruppe mottok både foreldreprogrammet og barneprogrammet og en gruppe utgjorde venteliste-kontrollgruppen. Barna i de tre gruppene ble kartlagt før og like etter deltakelse i programmet, samt at de to gruppene som mottok behandling ble fulgt opp etter ett år og ca. 5 år. Begge gruppene som mottok behandling hadde en bedre utvikling enn kontrollgruppen basert på foreldrenes vurderinger. I forkant av opplæringen var det ingen signifikant forskjell mellom de to gruppene som mottok ulike varianter av tiltaket. Etter opplæringen var forskjellen mellom gruppen som mottok DUÅs foreldreprogram og kontrollgruppen moderat til store i forhold til de to måleinstrumentene som ble brukt (Eyberg Child Behavior Inventory og enkelte skalaer på Child Behavior Checklist). Foreldrenes bruk av positive foreldreferdigheter hadde økt og bruk av hardhendt og usystematisk foreldrepraksis var redusert for gruppen som deltok i DUÅs foreldreprogram. I tillegg var foreldrenes stress-nivå redusert.
(http://dua.uit.no/evaluering-og-kvalitetssikring/)
Tidskrift: http://dua.uit.no/wp-content/uploads/2014/02/Larsson-et-al-2009-IY-in-Norway-resulta-of-a-RCT1.pdf

Foreldrenes evaluering av DUÅ-foreldreveiledning

I Verdal kommune driver Ressurssenter oppvekst foreldreprogrammet. Kurset foregår på kveldstid og holdes på helsestasjon. Det gjennomføres ett kurs hvert år, og det er 5-7 foreldre/foresatte som er med per kurs. Det tilbys også barnepass for de som trenger det.

Antall barn som trenger barnepass varierer fra kurs til kurs, derfor vil det variere hvor mange barnepassere vi trenger.

Gruppelederne ser at foreldrene blir mer oppmerksomme på barna sine og barnas behov. Underveis i kurset blir foreldrene mindre problemfokusert, og mer opptatt av det gode samspillet: Gjennom at foreldrene gjør endringer bedres samspillet mellom foreldre og barn. Viere erfares det også at foreldrene oppnår tidlig endring i relasjon til barna sine når de går kurs.

Det er evaluering etter hver kveld og ei større evaluering ved kursets slutt. Her framkommer det gode tilbakemeldinger. Foreldrene sier de har god nytte av gruppediskusjoner og det å få møte andre foreldre som opplever utfordringer i hverdagen. Fra evaluerings-skjema: *«Som foreldre får vi felles forståelse og bevissthet om hvordan takle utfordringer.», «Har fått konkrete verktøy og støtte for å løse spesielle utfordringer.» «Kurset har hjulpet oss i stor grad.», «Å bli mer bevisst på alenetid med barna.», «Begge foreldrene hører og lærer det samme.»*

Foreldrene bruker mye tid ved at de deltar på 16 kurskvelder. Den endringen de klarer å gjøre underveis i kurset er vanskelig å oppnå ved kun individuell veiledning. De har hjemmelekser mellom hver kurskveld og i tillegg deler de mye med hverandre i gruppa. Foreldrekurset er med å gjøre store endringer for de som deltar. Det er god rekruttering til kursene og stort sett aldri frafall underveis.

Ressursbruk i DUÅs foreldreprogram 3-6 år og 6-9 år (fullversjon)

Eksempel på ressursforbruk for DUÅ-foreldreveiledning med ett opplæringsforløp i året, 16 kurskvelder

Flip-over-ark		500,-
Mat/kaffe til deltakere	18 x 200	3 600,-
Foreldreveiledningsbøker (engangsinnkjøp – foreldre låner bøker)		
Kopiering av diverse papirer		500,-
Permer, mapper		1 000,-
Utgifter til barnepass		

SUM	18 000,-

Mellom hvert gruppemøte ser gruppelederne på opptak av foregående gruppe, tar en telefon til hver av barnas foresatte og forbereder neste gruppemøte. Det å drive foreldregruppe krever rundt 40 % av en full stilling for hver av de to gruppelederne i den perioden foreldrekurs drives.

Opplæring og veiledning fra DUÅ-sentralt, RKBUene/RBUP koster ingenting, men organisasjonene må dekke eventuell utgifter til reise og opphold for sine ansatte

Verdal kommune
Sakspapir

Retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger - felles for kommunene Steinkjer, Inderøy, Snåsa, Verdal og Levanger

Saksbehandler:	Line Therese Ertsås	**Arkivref:**
E-post:	line.ertsaas@verdal.kommune.no	2019/2223 - /
Tlf.:	47692392	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	20.06.2019	79/19
Kommunestyre	26.08.2019	69/19

Saksprotokoll i Formannskap - 20.06.2019

BEHANDLING:
Ved votering ble rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
Saken tas til orientering. Felles politiråds forslag til retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger i kommunene Snåsa, Verran, Steinkjer, Inderøy, Verdal og Levanger legges til grunn i videre arbeid med kommunens alkoholpolitiske retningslinjer.

Rådmannens innstilling:

Saken tas til orientering. Felles politiråds forslag til retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger i kommunene Snåsa, Verran, Steinkjer, Inderøy, Verdal og Levanger legges til grunn i videre arbeid med kommunens alkoholpolitiske retningslinjer.

Vedlegg:

Forslag til felles regler for salg og skjenking av alkoholholdig drikk for kommunene Steinkjer, Inderøy, Snåsa, verdal og Levanger med utfyllende kommentarer.

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Felles politiråd for kommunene Steinkjer, Inderøy, Snåsa, Verdal og Levanger ble enige om at det nedsettes en arbeidsgruppe med mandat å utarbeide forslag til felles retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger og at ett av målene var krav om 18-års aldersgrense på offentlig fest.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Torunn Austheim, rådmann Steinkjer
- Gunnar Solli, Politioverbetjent, Avsnittsleder forebyggende og patrulje, Steinkjer
- Anette Tiller-Skjervø – SLT-koordinator og sekretær i felles politiråd
- Line Therese Ertsås – formannskapssekretær Verdal.

Arbeidsgruppen har utarbeidet forslag til felles retningslinjer og saken er behandlet i flere runder i felles politiråd.

I felles politirådsmøte 1. mars ble det gitt full tilslutning til framlagte forslag til felles retningslinjer.

Målsettingene med felles retningslinjer har bl.a. vært å sikre felles åpningstider og skjenketider i alle kommunene, samt felles holdning til aldersgrenser ved arrangement med alkoholservering.

Felles politiråd konkluderte i møte i mars med at det legges frem likelydende sak til politisk behandling i alle kommunene våren 2019 med mål om at foreslåtte retningslinjer skal legges til grunn for det videre arbeidet med den enkelte kommunes alkoholpolitiske retningslinjer.

Forslag til felles saksframlegg ble deretter lagt fram i felles politiråd 7. juni 2019. I etterkant av politirådsmøte ble det avholdt pressekonferanse om forslaget til felles retningslinjer.

Saken legges i denne omgang fram til orientering.

Forslag til felles regler for salg og skjenking av alkoholholdig drikk kommunene Steinkjer, Inderøy, Snåsa, Verdal og Levanger

Bakgrunn:

I henhold til folkehelseloven skal kommunen bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse. Oppfølging av alkoholloven er en viktig del av dette.

Kommunen forvalter noen av de viktigste virkemidlene som påvirker totalt alkoholkonsum og drikkemønster. Kommunen kan stille ulike typer vilkår, fastsette lokale salgs- og skjenketider og er ansvarlig for kontroll med bevillinger og for sanksjoner ved brudd på regelverket.

Adgangen til å stille vilkår for bevillinger som følge av alkohollovens § 3-2 og § 4-3, er et viktig alkoholpolitisk instrument som gir kommunene stor mulighet til å styre salgs- og skjenkenæringen i ønsket retning.

Fastsettelse av nye vilkår i løpet av bevillingsperioden vil være en endring til skade for bevillingshaver og kan derfor bare skje i den utstrekning forvaltningslovens § 35 tillater det, jfr. kommentar til alkoholloven pkt. 4.3.2. Vilkåret skal være lovlig og ikke urimelig.

Eksempel på vilkår som kan fastsettes i bevillingsperioden er for skjenkebevillinger for enkeltanledning. Eksempel på vilkår som ikke kan fastsettes i bevillingsperioden er endring av åpnings- og skjenketidsbestemmelsene.

Helsedirektoratet ber om at kommunestyret vurderer utviklingen i egen kommune, blant annet utvikling av omsetning av alkohol og antall skjenkesteder.

1. Makstid for salg av alkoholholdig drikk i alkoholloven:

Forslag fra arbeidsgruppa bearbeidet etter felles politiråd:

Vilkår:

Mandag-fredag: fra kl. 08.00 og fram til kl. 20.00.
Dager før søn- og helligdager: fra kl. 08.00 og fram til kl. 18.00.
- unntatt dagen før Kristi Himmelfarts dag hvor det kan selges eller utbringes øl til kl. 20:00
Påske-, pinse-, jul- og nyttårsaften: Fra kl. 08.00 og fram til kl. 16.00.
Søn- og helligdager, 1. og 17. mai skal det ikke skje salg eller utlevering av øl

Vurderinger:

Videreføre makstid i hht loven, begrenset av dagene julaften, påskeaften og pinsaften hvor det kan holdes åpent til 16 for alle.

Vurdering i forhold til kl. 16.00 på jul-, påske- og pinseaften:

Jul-, påske- og pinseaften er dager før søn- og helligdager, og det kan i henhold til alkoholloven selges alkohol til kl. 18.00 om kommunestyret bestemmer det (2. ledd, 2. setning). Dette må også vurderes i forhold til lov om helligdagsfred som sier at på jul-, påske-

og pinseaften skal utsalgssteder stenge kl. 16.00. Ergo: lov om helligdagsfred regulerer indirekte kommunens mulighet til å gi bevilling for salg av alkohol på nevnte dager til kl. 16.00. For dager før søndager (når søndag ikke her helligdag i tillegg) har vi jo salg til kl. 18.00 – som er maksimum i henhold til alkoholloven.

Hjemmel:

Alkoholloven:

§ 3-7.Tidsinnskrenkninger for salg og utlevering av alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol

Salg og utlevering av alkoholholdig drikk gruppe 1 kan skje fra kl. 08.00 til kl. 18.00. På dager før søn- og helligdager skal salget opphøre kl. 15.00. Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag.

Kommunestyret kan generelt for kommunen eller for det enkelte salgssted innskrenke eller utvide tiden for salg i forhold til det som følger av første ledd. Salg og utlevering av drikk som nevnt i første ledd er likevel forbudt etter kl. 20.00 på hverdager, og etter kl. 18.00 på dager før søn- og helligdager unntatt dagen før Kristi Himmelfartsdag. Det kan bestemmes at salg ikke skal finne sted til bestemte tider på dagen eller på bestemte ukedager.

Salg og utlevering av drikk som nevnt i første ledd skal ikke skje på søn- og helligdager, 1. og 17. mai.

Lov om helligdagsfred:

§ 5. Salg fra faste utsalgssteder

På helligdager skal faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere, holde stengt. På jul-, påske- og pinseaften skal de stenge kl. 16.

2. Vilkår om tildekking etter salgslutt i butikker:

Forslag fra arbeidsgruppa bearbeidet etter felles politiråd:

Vilkår:

Alkoholholdig drikk skal tildekkes ved salgstidens slutt.

Vurderinger:

De fleste kommunene har krav om tildekking etter salgsslutt og dette foreslås videreført i alle kommunene.

Redusere eksponering for utsatte grupper
Oppleves sannsynligvis uproblematisk for butikkene - reduserer diskusjonene om kjøp
Klart signal om begrensing på tilgang til alkoholholdig drikk.

Hjemmel:

Alkoholloven:

§ 3-2 Vilkår knyttet til bevillingen

Det kan settes vilrkår for bevillingen i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige regler.

3. Åpningstider serveringsteder:

Forslag fra arbeidsgruppa bearbeidet etter felles politiråd:

Vilkår:
Serveringssteder kan ha døgnåpent for servering av mat.

Vurderinger:

Det vurderes som hensiktsmessig at serveringsteder kan ha åpent døgnet rundt for servering av mat.

Med stenging av servering i gitte tidspunkt får man tømt sentrum fortere og man kan forhindre bråk og uro i sentrum etter at skjenkestedene har stengt. Erfaringene er noe ulike og vi bør være åpne for at dette er et område vi kan tenke ulike bestemmelser.

Erfaringer fra politiet viser at servering av mat døgnet rundt ikke er utfordringer i våre kommuner, og det må åpnes for det om den enkelte kommune ønsker det.

Hjemmel:

Serveringsloven:

§ 15 Åpningstider

Kommunen kan i forskrift fastsette åpningstider for de serveringsstedene som ligger i kommunen.

4. Makstid for skjenking av alkoholholdig drikk:

Forslag fra arbeidsgruppa bearbeidet etter felles politiråd:

Vilkår:

Skjenketider:
Alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2: Fra kl. 08.00 til kl. 02.00.
Alkoholholdig drikk gruppe 3: Fra kl. 13.00 til kl. 01.00

For skjenkesteder som ønsker innskrenket skjenketid må dette selvfølgelig imøtekommes.

Vurderinger:

I dag har kommunene svært ulike skjenkebestemmelser og et mål om like bestemmelser vil gi som konsekvens at noen får holde åpent lengre enn idag, mens andre må stenge tidligere.
Alle kommunene har redusert serveringstidene med bla å starte skjenking først kl 08.00.
Ingen av kommunene har lagt opp til skjenking fram til makstid, dvs kl 03.00.

Fra alkohollovens § 4-4: Konsum av utskjenket alkoholholdig drikk må opphøre senest 30 minutter etter skjenketidens utløp. Eks. skjenketid til 02.00 – konsum senest 02.30.

Forsking og forsøk fra bl.a Trondheim viser at ved å redusereskjenketid på gruppe 3 så får man redusert utelivsvolden og annen uro knyttet til «fyll» sentrum. Man ser og effektene av at ved å stoppe serveringen av gruppe 3 mens utestedene fortsatt er åpne så har utestedene bedre kontroll og oversikt over gjester og eventuell stigende rus.

God signaleffekt for det sosialpolitiske, og samfunnsansvaret som ligg i ansvarlig alkoholpolitisk arbeid. Kontrollmyndighet og politiet utfører sitt arbeid i alle kommunene.
Slik reglene praktiseres i dag kan det være utfordrende å ha den totale oversikten over hvilke regler som gjelder i den enkelte kommune. Ved felles skjenketidsbestemmelser i kommunene forenkler dette arbeidet for nevnte instanser.
Næringsaktører i flere kommuner har utrykt at det er urettferdig at det kan skjenkes lenger i nabokommuner. Denne problemstillingen faller bort ved felles skjenkeregler.

Hjemmel:

Alkoholloven:

§ 4-4 Tidsinnskrenkinger for skjenking av alkoholholdige drikker

Skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 3 kan skje fra kl. 13.00 til 24.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk kan skje fra kl. 08.00 til 01.00.
Kommunestyret kan generelt for kommunen eller for det enkelte skjenkested innskrenke eller utvide tiden for skjenking i forhold til det som følger av første ledd.
Fastsatt skjenketid kan utvides for en enkelt anledning.
Skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 3 er forbudt mellom kl. 03.00 og 13.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk er forbudt mellom kl. 03.00 og 06.00.
Tiden for skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 3 kan ikke fastsettes utover den tid det kan skjenkes annen alkoholholdig drikk.
Konsum av utskjenket alkoholholdig drikk må opphøre senest 30 minutter etter skjenketidens utløp.
På overnattingssteder kan det skjenkes alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2 til overnattingsgjester uten hensyn til begrensningene i denne paragraf.
Ved bransjeintern prøvesmaking kan det skjenkes alkoholholdig drikk gruppe 1, 2 og 3 fra kl. 06.00 til 03.00 uten hensyn til begrensningene i denne paragrafen. Departementet kan gi forskrifter om hvilke krav som må være oppfylt for at en aktivitet skal anses som bransjeintern

prøvesmaking, herunder om plikt til å gi melding om prøvesmakingen til bevillingsmyndigheten.

5. Skjenking ute

Forslag fra arbeidsgruppa bearbeidet etter felles politiråd:

Vilkår:

Skjenking utendørs følger skjenketiden innendørs, musikk o.l skal opphøre kl. 23.00.

Vurderinger:

Skjenking ute følger skjenketider innendørs, men musikk o.l. skal opphøre kl. 23.00.

Her vil det være opp til den enkelte kommune om det settes begrensninger eller ikke. En kan velge å se på Steinkjer sitt vilkår: Uteserveringer i bomiljø skal være lukket frå 23.00-08.00. Definisjon på bomiljø: *«Et område med minst 200 innbyggere der avstanden mellom husene normalt ikke overstiger 50 meter.»*
Utekonserter i sentrumskjernen må vurderes ved søknad.

Hjemmel:

Alkoholloven

§ 4-4 Tidsinnskrenkninger for skjenking av alkoholholdige drikker

Se punkt 4.

6. Andre vilkår

Forslag fra arbeidsgruppa bearbeidet etter felles politiråd:

Vilkår:

Ordinære skjenkebevillinger må være naturlig knyttet til virksomhetens bransje, altså til restaurant- og næringsmiddelvirksomhet, så som hotelldrift, restauranter, kafeer, puber, diskotek, m.v. Innehav av skjenkebevilling skal kunne anses som naturlig tillatt ut fra virksomhetens bransje og omsetningsforhold.

Vurderinger:

Innehav av skjenkebevilling skal kunne anses som naturlig tillatt ut fra virksomhetens bransje og omsetningsforhold. Dette betyr at det ikkje gis bevilling til frisørsalonger, klesbutikker ol. Det skal være rusfrie soner i samfunnet (bl.a. i trafikken, under svangerskap, idrettsarrangementer og familietilstelninger/arrangement rettet mot familier med mindreårige barn).

Kommunestyrets vilkår (retningslinjer) for bevillingspolitikken i kommunene må betegnes som liberale. Av den grunn er det viktig å holde fast ved alkohollovens formålsparagraf om å

begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer, samtidig som kommunenes egne retningslinjer gir føringer for hvilke virksomheter som kan/ikke kan gis skjenkebevilling. Det ikke er ønskelig med en utvikling der det kan skjenkes alkohol på alle arenaer i kommunene.

Hjemmel:

Alkoholloven:

§ 4-3 Vilkår knyttet til bevillingen

Det kan settes vilkår for bevillingen i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige regler.

7. Skjenkebevilling for enkeltanledning

Forslag fra arbeidsgruppa bearbeidet etter felles politiråd:

Vilkår:

- Det gis ikke bevilling ved idrettsarrangement.
- Det skal være 18 års aldersgrense ved offentlig fest (der det er søkt om skjenkebevilling)
- Bevilling skal gis til en enkelt bestemt anledning, og vil ikke bli gitt til arrangement fra samme søker eller søkersted som minner om fast drift.

Det kan gis skjenkebevilling ved enkeltarrangement, men ikke idrettsarrangement.

Begrunnelse:

Det er ulik prakis på om man gir bevilling til offentlig fest i sentrumskjernen, Steinkjer og Levanger har etablerte festarenaer i sentrumskjernen, Verdal har ikke det og gir dermed ikke skjenkebevilling til festarena i sentrumskjernen. Dette må bli opp til den enkelte kommune å bestemme.

Det gis ikke bevilling til gjentatte søknader fra samme sted/person som minner om ordinære restaurant/bar-drift. En ustrakt bruk av søknad om skjenkebevilling for enkeltanledning kan også medvirke til å uthule selve bevillingssystemet. Intensjonen i kommunestyrets vedtak er at det å gi bevilling til enkeltanledning ikke skal være konkurransevridende, det skal være mulighet til vandelsvurdering av involverte, samt at det kan foretas en forsvarlig kontroll av skjenkeaktiviteten i tillegg til sanksjonsmuligheter. Den prinsipielle oppfatningen av et slikt vilkår må til for å holde søknader om bevilling for enkeltanledning til en enkelt bestemt anledning og ikke gi rom for utvanning av regelverket.

Argumenter og lenker til argumenter og forskning ifht 18 – års aldersgrense: sjå vedlegg 1.

Hjemmel:

Fra Alkoholloven:

§ 4-3 Vilkår knyttet til bevillingen

Det kan settes vilrkår for bevillingen i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige regler.

8. MC-klubber

Forslag fra arbeidsgruppa:

Det blir ikke gitt noen form for skjenkebevilling til «1% MC-klubber», klubber som sympatiserer med disse klubbene, i lokaler som disponeres av slike klubber eller til arrangement i slike klubbers regi uansett hvilket sted arrangementet skal avholdes.

1 %-klubb er en betegnelse på en motorsykkelklubb som selv definerer seg som lovløs, med sine egne lover og regler.

Vurdering:

Disse retningslinjene må og bør være et tillegg til den enkeltes kommunes ruspolitiske handlingsplan/ - alkoholpolitisk handlingsplan. Dette fordi den ikke tar for seg alle områder en slik plan bør ha.

9. Reklameforbud

Enkelte kommuner utfordres av reklameforbudet. Dette reguleres veldig detaljert i helsedirektoratets veileder «Helsedirektoratets merknader til alkohollovens bestemmelser om alkoholreklame gjeldende fra 1.11.2015

https://helsedirektoratet.no/Documents/Lovfortolkninger/Alkoholloven/Merknader%20til%20alkohollovens%20bestemmelser%20om%20alkoholreklame%201-nov-2015.pdf

Dette treng derfor ikke noe eget punkt men vi velger å ta det med her kun som en påminnelse om bestemmelsene.

Vedlegg 1

Vilkår pkt 7:

- **Det skal være 18-års aldersgrense ved offentlig fest om det er søkt om skjenkebevilling.**

Det ble i møte i felles politiråd 6. april 2018 tatt opp om dette vilkåret kan knyttes til arbeid med nye politivedtekter, men det er ikke mulig, da politilovens bestemmelser § 14 pkt. 5 sier: «...om at barn under 15 år ikke har adgang til offentlig dans eller lignende allment tilgjengelig tilstelning uten i følge med foreldre eller andre foresatte.» Vi kan ikke vedta strengere bestemmelser enn lovens.

Alternativet er da å knytte et vilkår om 18 års aldersgrense ved søknad om skjenkebevilling. Dette er et vilkår som kan vedtas undervegs i bevillingsperioden, og det må vedtas av det enkelte kommunestyret i hver kommune. Det er i dag ulike praksis i kommunene og det variere fra 15 år som er lovens laveste tillatte aldersgrense, og opp mot 18-års aldergrense i en kommune. Storparten av kommunene ligger på 16 års aldersgrense ved offentlig fest, da tilknyttet skjenkebevilgning.

Vurdering:

Definisjon offentlig fest/offentlig dans:
Rammene rundt arrangementet er drikkelag, samlingens funksjon er dans/drikking med musikk. Dette må vurderes opp imot hver enkelt søknad, basert på arrangementets beskrivelse, lokalkunnskap m.m. Det er vanskelig å lage en uttømmende liste.

Definisjon kulturarrangement:
Avgrenset bl.a. i tid og det er opplevelsen (det som skjer på scenen) som er hovedmålet. Dette bør ikke stå i retningslinjene, da det må vurderes i hvert enkelt tilfelle basert på

Det arrangeres fester hvor aldersgrensen for inngang enkelte steder er nede i 15-16 år. Det innehas skjenkebevilling og serveres alkohol ved disse tilstelningene, i enkelte kommuner er skjenkingen på avsperrede områder. Politiet rapporterer om bråk og fyll blant ungdommer og voksne i tilknytning til en del slike tilstelninger. Undersøkelsen Ungdata gjennomfører for kommunene viser i stor grad at overgangen fra 9.- 10. klasse er viktig når det gjelder alkoholdebut (viser til Ungdata kommunevis). Dette bekrefter at konfirmasjonsalderen som aldersgrense for alkoholbruk henger igjen. Det ses en sammenheng mellom aldersgrensen på offentlige fester og ungdommers debutalder.

Det bør samtidig med økning av aldersgrense på offentlig fest tilstrebes å lage andre tilstelninger for ungdommer slike kvelder. Arrangementet Statment i Verdal, og The Happening i Levanger er gode eksempler på dette. Det mulig å søke eksterne midler til slike arrangementer.

Alkohol er en lovlig vare og det er i samfunnet en aksept/forståelse for at alkoholvanene til den enkelte er en privatsak og naturlig har et helt annet fokus enn bruk ulovlige rusmidler. I et forebyggende perspektiv er det ingen grunn for å undervurdere betydningen av når ungdommene debuterer med hensyn til alkohol.

Helse- og samfunnsgevinster ved å heve aldersgrensen på offentlig fest til 18 år, innspill frå politiet og Kompetansesenter rus Midt-Norge

Innspill fra politiet i Trøndelag:

Alkohol er den enkeltfaktoren som skaper mest utrygghet i Trøndelag. Med beruselse øker risikoen for ulykker og for å bli implisert i volds- og sedelighetssaker. Alkohol øker også sannsynligheten for debut med narkotiske stoffer. Det er først i 20-årene risikoen er fullt nok utviklet til å forstå og vurdere risiko. I og med at alkohol øker villigheten til å ta risiko er berusede ungdommer særlig utsatt. Dette er årsaken til at lovgiver har satt aldersgrensen for øl og vin til 18 år og brennevin til 20 år.

Selv om debutalderen for alkohol har økt i Trøndelag det siste 10-året er den fortsatt lavere enn landsgjennomsnittet. Ungdata og Unghunt viser fortsatt at en stor andel av ungdommene under 18 år som drikker alkohol og at mange foreldre ikke er tydelig nok i grensesettingen.

Aldersgrense på 18 år på fester med skjenkebevilling vil være et tydelig signal på at aldersgrense er 18 år. Punktum. En slik aldersgrense vil også kunne bidra til at vi får gode arrangement og sosiale samlingsplasser for de som er under 18 år.

Blir gråsoner her, men det er arrangementets egenart som avgjør. Kommer publikum for å høre på musikk eller for å drikke? Ved tvil kan det gjennomføres en risikovurdering.

Innspill fra Kompetansesenter rus- Midt Norge

Internasjonalt vet vi at de mest effektive tiltakene for å begrense og redusere de uønskede virkningene av alkoholbruk, er regulative virkemidler. Dette er tiltak som alkoholavgift, reklameforbud, promillegrense for å kjøre bil og en minimumsaldersgrense for å kjøpe alkohol (Babor et al., 2010). I Norge har vi aldersgrense på 18 år for å kunne kjøpe alkoholholdig drikke (Fekjær, 2016; Helsedirektoratet, 2018).

Det er spesielt når beruselsesnivået på alkohol øker at de negative konsekvensene oftest skjer. Norske studier har vist at ungdom som har vært overstadig beruset på alkohol, har vært aggressive, kranglet, sloss og opplevd å bli skadet som følge av alkoholbruk (Nordahl, Natvig, Wilhelmsen, Thyholdt & Samdal, 2006; Pape & Rossow, 2007).

Forskning viser videre at ungdommer som debuterer tidlig på alkohol, ofte konsumerer mer alkohol i løpet av livet, enn ungdommer som debuterer sent på alkohol (Pape, 1996; Øia & Fauske 2003; Øia, 2013; Haugland, 2015). Det er mye større risiko og skadevirkninger på sikt

om en 12-åring begynner å ruse seg på alkohol, enn at en 20-åring gjør det (Øia, 2013). I følge Pape (2010) er det god beskyttelse for ungdommer å utsette alkoholdrikkingen. De som gjør det modnes og vil med økende alder ofte være bedre i stand til å regulere alkoholinntaket og dermed også redusere faren for skader oppstått i alkoholpåvirket tilstand.

En ser at problemene ofte er mer sammensatte blant unge som drikker. Blant disse er det mer mistilpasning og marginalisering og de har et mer trøblete forhold til foreldre og skole. De har også dårligere psykisk helse og begår mer kriminalitet enn andre ungdommer (Øia, 2013). Reduserte selvreguleringen og økt fare for å ta risiko, gjør ungdom mer sårbar og dermed i større fare for blant annet å påføre seg skade og ha sex som de angrer på i etterkant (White & Hingson, 2013).
Vi vet også at tidlig debut og høyt alkoholforbruk fører til store samfunnskostnader som utgifter knyttet til helse, sykdom, uførhet, tidlig død og kriminalitet. Høyt forbruk på alkohol fører ofte med seg store personlige omkostninger. Eksempler på det kan være akutte skader som fall, vold, overgrep, seksuelle handlinger som en angrer på i etterkant, samt senskader på grunn av langvarig alkoholmisbruk. Dette til tross for at det er et fåtall som ender opp med langvarig og problematisk bruk av rusmidler (Befring, Frønes & Sørlie, 2010; White & Hingson, 2013; Fekjær, 2016).

Forskjellen i sårbarhet mellom ungdom og voksne kan gjøre ungdom mer utsatt for skadevirkninger både på kort og lang sikt. Ungdomstiden er en sårbar tid. Den er forbundet med usikkerhet og en risiko for at noe kan gå galt. På grunn av at ungdom er spesielt sårbar for skadevirkningene av alkoholbruk, er det viktig med rusforebyggende arbeid blant ungdom (Bolstad, Skutle, Iversen & Endresen, 2010; Pape, 2010; Stalenget, 2012).

Referanse:

Babor, T. F., Babor, T., Caetano, R., Casswell, S., Edwards, G. & Giesbrecht, N. (2010). *Alcohol: no ordinary commodity: research and public policy*. Oxford University Press.

Fekjær, H. O. (2016). *Rus: bruk, motiver, skader, behandling, forebygging, historie* (4. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk

Helsedirektoratet, (2018)*: Alkoholloven av 1986.* Hentet fra lovdata.no: *https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27*

Nordahl, T., Natvig, H., Wilhelmsen, B. U., Thyholdt, R. & Samdal, O. (2006). *Vurdering av rusprogrammer i skolen.* Utdanningsdirektoratet.

Pape, H. & Rossow, I. (2007). Farlig fyll. Overstadig drikking og problemer knyttet til alkoholbruk blant skoleungdom. *Tidsskrift for Ungdomsforskning, 7,* 113-125.

Pape, H. (1996). Tenåringsdrikking i utviklingspsykologisk perspektiv. *Norsk epidemologi,6*(1):85-90.

Øia, T. & Fauske H. (2003). *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt forlag.

Øia, T. (2013). *Ungdom, rus og marginalisering*. Oslo: Cappelen Damm.

Haugland, S. H. (2015). *Risikofylt alkoholbruk på tvers av generasjoner*. Forebygging.no: http://www.forebygging.no/Global/Risikofylt%20alkoholbruk%20p%C3%A5%20tvers%20av%20generasjoner,%20publisert.pdf

Pape, H. (2010). Tidlig debut - dystre fremtidsutsikter? *Rus & Samfunn, 4*(1), 13-15.

White, A. & Hingson, R. (2013). The burden of alcohol use: excessive alcohol consumption and related consequences among college students. *Alcohol research: current reviews*.

Befring, E., Frønes, I. & Sørli M-A. (2010). *Sårbare unge. Nye perspektiver og tilnærminger.* Oslo: Gyldendal akademisk

Øia, T. & Strandbu, Å. (2010). 15-åringer–hvem drikker? *En undersøkelse av tiendeklassinger i Oslo - 2009*. NOVA-rapport 1/2010.

Bolstad, A., Skutle, A., Iversen, E. & Endresen, E. (2010). Foreldrerollen i rusforebyggende arbeid-En kunnskapsoppsummering. *Kompetansesenter rus–region vest Bergen*. Hentet fra: http://korus.azurewebsites.net/wpcontent/uploads/2017/01/Foreldrerollenirusforebyggendearbeid_1.pdf

Stalenget, E. B. (2012). *Kommunalt rusforebyggende arbeid med ungdom-fagpersoners erfaring og refleksjon.* Masteroppgave i Helse- og sosialfaglig arbeid med barn og unge. Høgskolen i Lillehammer

Verdal kommune
Sakspapir

Etablering av samarbeid i Inn-Trøndelag vannområde

Saksbehandler:	Trine Bjørnerås	**Arkivref:**
E-post:	trine.bjorneraas@verdal.kommune.no	2019/2017 - /
Tlf.:	47473891	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	06.06.2019	66/19
Kommunestyre	26.08.2019	70/19

Saksprotokoll i Formannskap - 06.06.2019

BEHANDLING:
Forslag fra ordfører til pkt. 6:
Medlem Ove Morten Haugan
Vara Oddleiv Aksnes.

Ved votering ble rådmannens forslag til vedtak inkludert forslag på pkt. 6 enstemmig vedtatt.

VEDTAK:
1. Verdal kommune går inn for at det ansettes en koordinator for Inn-Trøndelag vannområde i treårig prosjektstilling med stillingsandel på 100 %, med forbehold om tilslutning fra de andre kommunene i vannområdet.
2. Verdal kommune bidrar med driftsmidler til vannområdet i henhold til oppgitt budsjett. Dette dekkes innenfor rammen innenfor virksomhetsområdet landbruk, miljø og arealforvaltning. Det forutsettes at det oppnås finansiering som skissert i saken.
3. Verdal kommune gir tilslutning til at arbeidssted for koordinatoren avklares i løpet av tilsettingsprosessen. Verdal kommune ønsker å ta ansvar som vertskommune.
4. Verdal kommune skal implementere arbeidet med vannrammedirektivet i kommunenes planverk og økonomiplan.
5. Rådmannen oppnevner administrative kontaktpersoner innenfor landbruk, avløp og naturforvaltning, som koordinator kan samarbeide med i relevante saksområder.
6. Politisk representant med vara til vannområdeutvalget oppnevnes av kommunestyret. Forslag på medlem Ove Morten Haugan og vara Oddleiv Aksnes.

Rådmannens forslag til vedtak:

7. Verdal kommune går inn for at det ansettes en koordinator for Inn-Trøndelag vannområde i treårig prosjektstilling med stillingsandel på 100 %, med forbehold om tilslutning fra de andre kommunene i vannområdet.

8. Verdal kommune bidrar med driftsmidler til vannområdet i henhold til oppgitt budsjett. Dette dekkes innenfor rammen innenfor virksomhetsområdet landbruk, miljø og arealforvaltning. Det forutsettes at det oppnås finansiering som skissert i saken.
9. Verdal kommune gir tilslutning til at arbeidssted for koordinatoren avklares i løpet av tilsettingsprosessen. Verdal kommune ønsker å ta ansvar som vertskommune.
10. Verdal kommune skal implementere arbeidet med vannrammedirektivet i kommunenes planverk og økonomiplan.
11. Rådmannen oppnevner administrative kontaktpersoner innenfor landbruk, avløp og naturforvaltning, som koordinator kan samarbeide med i relevante saksområder.
12. Politisk representant med vara til vannområdeutvalget oppnevnes av kommunestyret.

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Bakgrunn for organisering etter vannforskriften

Rammedirektivet for vann, vanndirektivet, er et av EUs viktigste miljødirektiver og banebrytende for norsk vannforvaltning. Forskrift om rammer for vannforvaltningen, vannforskriften, trådte i kraft 1.1.2007 og gjennomfører EUs vanndirektiv i norsk rett. Hovedmålet er å sikre helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet, både i vassdrag, grunnvann og sjø. Forvaltningen skal løpe fra fjord til fjell, være samordnet på tvers av sektorer, systematisk, kunnskapsbasert, tilrettelagt for bred medvirkning og sette konkrete og målbare miljømål. Dette medfører behov for ny organisering av arbeidet med vann i nedslagsfeltene.

Hvorfor organisering i vannområder?

Vannforskriften endrer vannforvaltningen i Norge gjennom å samle den i nedslagsfelt på tvers av etater. En helthetlig vannforvaltning medfører at vannet skal forvaltes der det renner – på tvers av kommunegrenser, fylkesgrenser og landegrenser. Vannregion Trøndelag er delt inn i 12 vannområder som følger nedslagsfeltene for vann. Inn-Trøndelag er et slikt vannområde. Snåsa, Steinkjer, Verran, Inderøy, Verdal, Levanger og Frosta utgjør mesteparten av arealet og vannmengden i vannområdet.

Samtlige av vannområdene i Trøndelag, med unntak av Inn-Trøndelag, har etablert aktive samarbeid der én av kommunene har tatt på seg ansvar som vertskommune og arbeidsgiver for en koordinator. Koordinatorene har bl.a. i oppgave å skaffe prosjektmidler, gjennomføre miljøundersøkelser og miljøforbedrende tiltak i samarbeid med kommunen og andre sektormyndigheter. Koordinatorene utgjør viktige fagressurser for kommunene i vannområdene.

Regional vannforvaltningsplan 2016-2021

Vannforskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Forskriften stiller krav om at det utarbeides regionale vannforvaltningsplaner som rulleres hvert sjette år.
Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag 2016-2021 ble vedtatt og endelig godkjent av Klima- og miljødepartementet 04.07.2016. Planen setter konkrete miljømål for alt vann i Trøndelag. Den regionale vannforvaltningsplanen er rettslig bindende for alle etater som er i berøring med vann, og berørte sektorer må følge opp med undersøkelser og miljøforbedrende tiltak der miljøtilstanden ikke er god nok.

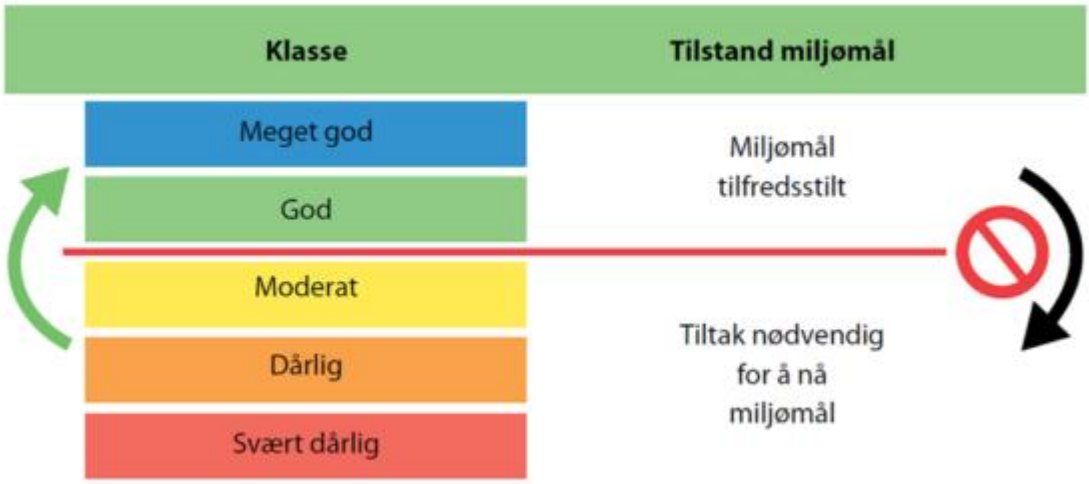
Status for vannforekomstene i Inn-Trøndelag vannområde

Databasen Vann-Nett.no gir informasjon om vannforekomstenes økologiske tilstand, hvilket miljømål som er satt og hvilke tiltak som er foreslått, vedtatt eller allerede gjennomført.
I Inn-Trøndelag vannområde er nesten 80 % av vannforekomstene klassifisert med god eller svært god økologisk tilstand (per 25.04.2019). Disse vannforekomstene når dermed de vedtatte miljømålene. De resterende vannforekomstene, om lag 100 bekker, elver, innsjøer eller kystområder, er klassifisert med moderat, dårlig eller svært dårlig tilstand. I disse bør det som hovedregel gjennomføres avbøtende tiltak som får miljøtilstanden opp i minimum god. Forurensning fra jordbruk, industri og avløpsanlegg, samt fysiske inngrep i form av bekkelukking, kanalisering eller vannuttak til vannkraftverk, utpeker seg som viktige årsaker til at miljøtilstanden i vassdrag og kyst ikke er god nok.

I Verdal kommune er utfordringene i stor grad knyttet til landbrukspåvirkning (diffus avrenning fra fulldyrket mark eller husdyrhold/husdyrgjødsel), industri og spredt avløp. Verdal kommune har to nedslagsfelt, Leksdalsvatnet og Verdalselva. Det er knyttet en del utfordringer til vannkvaliteten i Leksdalsvatnet og i flere tilførselsbekker. Det tas månedlig vannprøver av Leksdalsvatnet, og noen tilførselsbekker er kartlagt gjennom masterarbeid og/eller overvåkning. I Verdalselva og dens tilførselsbekker er det gjort mange kartlegginger av tilstand gjennom overvåkning og masterarbeid i regi av NMBU, slik at det foreligger mye kunnskap om tilstanden til vannet. Det er fortsatt behov for mer kunnskap for å få et helhetlig bilde, bl.a. at bekker som ikke er gjennomgått og dokumentert gjennom masterarbeid må kartlegges i forhold til kulverter og bekkelukkinger. Det er nødvendig å kartlegge avløpsforholdene i alle vannforekomster, da

det mangler mye kunnskap om ev. feilkoblinger og manglende tilknytning. Kjemisk tilstand er også nødvendig å kartlegge i alle vannforekomster.

Nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene fastslår at det i kommunene må etableres fremdriftsplaner for oppfølging av vannforskriftsarbeidet i henhold til nasjonale føringer. Dette innebærer at arbeidet må implementeres i annet planverk og økonomiplan. Det forutsettes gjennom de nasjonale føringene at kommunene innad i administrasjonen har tilstrekkelig med kompetanse og ressurser til å følge opp arbeidet, spesielt innen landbruk og avløp, men også innen byggesak og plan. Dette må klart synliggjøres gjennom økonomiplanleggingen.

Kommunenes/vannområdets oppgaver

Kommunen er en viktig sektormyndighet i vannforvaltningen, med ansvar for å treffe vedtak om gjennomføring av tiltak innen drikkevann og avløp, overvannshåndtering, landbruksforvaltning, arealforvaltning og forurensning. Kommunene har tidligere kommet med innspill om hvilke tiltak innenfor kommunal sektor som bør gjennomføres, og disse tiltakene er innarbeidet i regionalt tiltaksprogram og lagt inn i Vann-Nett. For neste planperiode (2021-2027) er det behov for en styrking av kunnskapsgrunnlaget og ny vurdering av aktuelle tiltak og miljømål. Klima- og miljødepartementet sendte den 19.03.2019 ut nasjonale føringer for vannforvaltninga.

Her følger noen utdrag som er relevante for kommunens deltakelse og arbeid med vannmiljø:

- *«Kommunene har en særlig viktig rolle i vannforvaltningsarbeidet. Det lokale arbeidet i vannområdene er et viktig grunnlag for det påfølgende regionale arbeidet, og muliggjør lokal forankring og medvirkning, samt innhenting av lokal og erfaringsbasert kunnskap.»*
- *«Gjennom arealplanleggingen kan kommunen sette restriksjoner på arealbruken for å ivareta naturmiljøet i og langs vassdrag, innsjøer, fjorder og sjøområder, herunder vannmiljø. Det er svært viktig at disse virkemidlene tas aktivt i bruk i kommunenes arealplanlegging for å nå målet om god tilstand i norsk vann»*
- *«Kommunene skal kartlegge og følge opp utslipp fra avløpsanlegg som de er myndighet for (alle avløpsanlegg etter kapittel 12 og 13 i forurensningsforskriften). […] Målsetningen skal være at alle anleggene i den enkelte kommune oppfyller forurensingsforskriftens rensekrav slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033.»*
- *«Det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster. I områder hvor iverksatte tiltak ikke er tilstrekkelige til at miljømålet god tilstand nås, innføres mer forpliktende krav. Herunder skal*

fylkesmennenes og kommunenes hjemler til å stille krav til gjennomføring av miljøtiltak tas i bruk der det er nødvendig for at miljømålene etter vannforskriften nås innen 2027, og senest innen 2033.»

Organisering i vannområdet

Det ansettes en vannområdekoordinator som sikrer daglig oppfølging av arbeidet i vannområdet. Koordinatoren ansettes i en av kommunene, som da får arbeidsgiveransvar og rolle som vertskommune. For å få så mange kvalifiserte søkere til koordinatorjobben som mulig, kan det være lurt å avklare arbeidssted for koordinatoren i løpet av ansettelsesprosessen.

Det oppnevnes politiske representanter til et vannområdeutvalg, som skal fungere som styringsgruppe for vannområdet. Kommunene har tidligere oppnevnt politiske representanter til vannregionutvalget for vannregion Trøndelag (én representant per kommune + vara), og det kan være hensiktsmessig at disse representantene også oppnevnes til vannområdeutvalget. Vannregionmyndigheten tar initiativ til et møte for å konstituere vannområdeutvalget for Inn-Trøndelag vannområde når representantene er klare.

Det er viktig at vannområdekoordinatoren etablerer tett kontakt med administrasjonen i kommunene. Det kan være hensiktsmessig at det etableres administrative temagrupper for f.eks. avløp og landbruk, men dette kan avklares etter hvert som vannområdet kommer i drift.

Koordinatorens oppgaver

Koordinatoren får ansvar for daglig drift av vannområdet, eies av kommunene og samarbeider med administrasjonene særlig rettet mot temaer som plan, miljø, landbruk og kommunalteknikk. Koordinatoren er en drivkraft for å sikre helhetlig tilnærming til arbeidet med vann, slik vannforskriften forutsetter. Vannområdekoordinatorene har erfaringsvis stor evne til å sikre prosjektmidler og sette i gang konkrete prosjekter rettet mot vann.

Koordinatoren skal:

- Sikre iverksetting av regional plan for å nå miljømålene
- Få i gang prosjektgruppe, eventuelt temagrupper for vannområdet
- Innkalle til møter i vannområdet
- Sørge for lokal medvirkning ved å opprette kontakt med f.eks. elveeiere og andre interessenter
- Søke om driftsmidler, prosjektmidler og overvåkningsmidler
- Holde faglig kontakt med Fylkesmannen
- Ha nødvendig kontakt med øvrige sektormyndigheter for å koordinere innsats og virkemidler
- Delta i arbeidsutvalget for vannregion Trøndelag
- Benytte seg av faglige verktøy, herunder vann-nett og vannmiljø-databasen
- Administrere/gjennomføre miljøundersøkelser for å styrke kunnskapsgrunnlaget
- Være pådriver for ulike samarbeidsprosjekter i vannområdet
- Være en vannfaglig ressurs som kommunene kan rådføre seg med i ulike saker

Økonomi

Nedenfor presenteres budsjett for 2019-2022. Det er tatt utgangspunkt i at ny koordinator er ansatt i (maksimum) tre måneder av 2019 i 100 % stilling. Det er budsjettert med et årlig tilskudd på 600.000 fra vannregionmyndigheten (fylkeskommunen). Disse midlene er avhengige av årlige overføringer over statsbudsjettet og er dermed usikre, men viktigheten av innsats i vannområdene er vektlagt fra nasjonalt nivå og vi har indikasjoner på at overføringene over statsbudsjettet er tenkt videreført.

Det er budsjettert med egenandeler fra kommunene på til sammen 410.000 årlig. Disse midlene er fordelt på kommunene etter innbyggertall.

Midler	**Budsjett 2019**	**Budsjett 2020**	**Budsjett 2021**	**Budsjett 2022**
Tilskudd fra vannregionmyndigheten	156 977	600 000	600 000	600 000
Tilskudd til drift fra kommunene				
Snåsa kommune	3 018	12 071	12 071	12 071
Steinkjer kommune med Verran	35 408	141 634	141 634	141 634
Verdal kommune	21 536	86 143	86 143	86 143
Inderøy kommune	9 778	39 114	39 114	39 114
Levanger kommune	28 989	115 958	115 958	115 958
Frosta kommune	3 770	15 081	15 081	15 081
SUM	259 477	1 010 000	1 010 000	1 010 000
Utgifter				
Lønn og administrative kostnader, koordinator 100%	200 000	800 000	800 000	800 000
Reise	20 000	80 000	80 000	80 000
Kurs/konferanse	5 000	20 000	20 000	20 000
Midler til prosjekter	34 477	110 000	110 000	110 000
SUM	259 477	1 010 000	1 010 000	1 010 000

Vurdering:

Rådmannen ser positivt på at det inngås ett regionalt samarbeid om vannforvaltningen i Inn Trøndelag. Kommunene vil kunne jobbe mere rasjonelt og effektivt i en samlet løsning.

Verdal kommune
Sakspapir

Oppnevning av valgnemnd - kommunestyrevalget 2019

Saksbehandler:	Line Therese Ertsås	**Arkivref:**
E-post:	line.ertsaas@verdal.kommune.no	2019/2449 - /
Tlf.:	47692392	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	91/19
Kommunestyre	26.08.2019	71/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
Ved votering ble rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
Ordfører gis fullmakt til å kalle inn representanter fra partier innvalgt i kommunestyret for perioden 2019-2023 for å konstituere valgnemnd.

Rådmannens innstilling:

Ordfører gis fullmakt til å kalle inn representanter fra partier innvalgt i kommunestyret for perioden 2019-2023 for å konstituere valgnemnd.

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Kommunestyret skal velge en mengde utvalg, styrer, råd og nemnder i sitt konstituerende møte 14. oktober og i kommunestyrets møte 28. oktober.

For at valgene i kommunestyret skal kunne gjennomføres effektivt er det nødvendig at de er forberedt av en valgnemnd. I en slik nemnd bør alle partier i kommunestyre være representert.

Nemnda, skal etter prinsippet om fordeling av kandidat er som forholdstallsvalg (kommunelovens § 38 a – ny kommunelov § 7-7 avtalevalg), fremme forslag på medlemmer i de nemnder og utvalg som kommunestyret skal velge.

Nemnda har ingen selvstendig avgjørelsesmyndighet, men forbereder valg på vegne av kommunestyret.

Vurdering:

Da dette er nyttig å ha på plass før det konstituerende møte 14. oktober, tilrås det at ordfører får fullmakt til å kalle inn de partier som får plass i kommunestyret etter valget 9. september 2019 og konstituere disse i valgnemnd.

Dette er i henhold til eksisterende praksis gjennom mange valg.

Verdal kommune
Sakspapir

Forskrift folkevalgtes godtgjøring mv. Verdal kommune valgperioden 2019-2023

Saksbehandler:	Line Therese Ertsås	**Arkivref:**
E-post:	line.ertsaas@verdal.kommune.no	2019/942 - /
Tlf.:	47692392	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	92/19
Kommunestyre	26.08.2019	72/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
AP og KRF fremmet følgende alternativt forslag:
«Forslag til forskrift folkevalgtes godtgjøring m.v. Verdal kommune for valgperioden 2019-2023 vedtas, med følgende endring:
Ordførers godtgjøring videreføres om i dag, dvs. tilsvarende stortingsrepresentanters lønn
Godtgjøringer under punkt 3 videreføres som i dag.»

AP v/Trine Reitan fremmet følgende alternativt forslag til pkt. 1.2:
«Møtestart på kommunestyret opprettholdes til kl. 18.00.»

Det ble først votert over forslag fra AP v/Reitan som ble vedtatt med 7 mot 2 stemmer.
Ved alternativ votering mellom innstillingen og forslaget fra AP/KRF ble innstillingen vedtatt med 5 stemmer. 4 stemmer ble avgitt for forslaget fra AP/KRF.

INNSTILLING:
Forslag til forskrift folkevalgtes godtgjøring m.v. Verdal kommune for valgperioden 2019-2023 vedtas med følgende endring:
Møtestart på kommunestyret opprettholdes til kl. 18.00.

Rådmannens innstilling:

Forslag til forskrift folkevalgtes godtgjøring m.v. Verdal kommune for valgperioden 2019-2023 vedtas.

Vedlegg:

1. Forslag til forskrift fra nedsatt arbeidsutvalg.

2. Sluttnotat fra nedsatt arbeidsutvalg.
3. Samlet saksframstilling av formannskapssak 25/19.

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Saken ble i formannskapets møte 14. mars 2019 utsatt, som sak 25/19, og det ble vedtatt følgende utsettelsesforslag:

«Det opprettes et arbeidsutvalg, bestående av en politiker fra hvert parti i kommunestyret, med varaordfører som leder. Utvalget utarbeider et forslag til politisk godtgjøring, organisering og reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår 2019-2023. Sluttbehandles i kommunestyret i juni 2019.»

Arbeidsutvalget har i møter diskutert forslag til forskrift og politisk organisering og har utarbeidet forslag til forskrift gjeldende for perioden 2019-2023. Endringer i den nye forskriften i forhold til gammelt reglement er markert rødt. Når det gjelder politisk organisering foreslår utvalget at den blir som i inneværende periode.

I ny kommunelov kapittel 8 står det at folkevalgtes kompensasjon m.v. som ombudsmenn skal fastsettes i forskrifts form. Forslag til forskrift skal i henhold til forvaltningslovens § 37 2. ledd ut på høring før vedtak fattes. I henhold til § 37, 4. ledd c kan dette unnlates om det må anses som åpenbart unødvendig. Rådmann har vurdert det slik at det er de som skal vedta forskriften, som i hovedsak også blir berørt av forskriften, og at det i dette tilfellet må regnes som åpenbart unødvendig.

FORSKRIFT FOLKEVALGTES GODTGJØRING M.V.

VERDAL KOMMUNE

Forskriften har som mål å sikre at kommunens folkevalgte kompensasjon for sin arbeidsinnsats som ombudsmenn, erstatte tap i arbeidsinntekt, samt dekke utgifter forbundet med tillitsverv.

Forskriften er fastsatt i henhold til forvaltningslovens § 37 og utarbeidet i samsvar med kommunelovens kapittel 8, hvor det går fram at følgende skal vedtas i forskrifts form:

- Skyss-, kost- og overnattingsgodtgjørelse (§8-3)
- Dekning av utgifter (§8-3)
- Tapt arbeidsinntekt (§8-4)
- Godtgjøring for politisk arbeid (§8-4)
- Ettergodtgjøring for folkevalgte som har vervet som hovedbeskjeftigelse (§8-6)
- Pensjonsordning for folkevalgte (§8-7)
- Rett til sykepenger for folkevalgte som har vervet som hovedbeskjeftigelse (§8-8)
- Rettigheter ved yrkesskade for folkevalgte som har vervet som hovedbeskjeftigelse (§8-9)
- Permisjon for folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse (8-10)

Generelle bestemmelser

Denne forskriften skal i sin helhet revideres før oppstart av ny valgperiode. Sittende kommunestyre skal vedta neste valgperiodes forskrift.

Forskriften gjelder for kommunerestyret og representanter oppnevnt av kommunestyret eller annet lovlig kommunalt organ. Godgjøringsbestemmelsene gjelder ikke for ansatte oppnevnt i kraft av sin stilling. Godtgjøringen gjelder heller ikke for tillitsvalgte som er oppnevnt for å ivareta de ansattes interesser.

1. Kommunale møter

1.1. Møteplaner

Det skal for hvert år utarbeides en samlet plan for møtevirksomheten i kommunestyret, formannskapet/administrasjonsutvalget, komité mennesker og livskvalitet og komité plan og samfunn. Rådmannen i samråd med ordføreren har ansvaret for at en slik samordnet møteplan blir utarbeidet.

1.2. Tidspunkt for kommunale møter

a. Møter i kommunestyret begynner kl. 17.00, unntatt budsjettmøtet.

b. Øvrige møter avholdes på dagtid. Det enkelte utvalg bestemmer selv møtetidspunktet.

2. Opplæring og informasjon til de folkevalgte

2.1. Opplæring av folkevalgte

a. I begynnelsen av hver valgperiode skal det arrangeres kurs for folkevalgte om de grunnleggende prinsipper om kommunal virksomhet. KS sitt kursopplegg blir lagt til grunn for opplæringen, med innspill fra formannskapet. I tillegg blir det gitt informasjon om lokale forhold, reglementer m.v. i Verdal kommune.

b. Ordfører og rådmann er ansvarlig for at opplæring under pkt. a blir arrangert.

c. Som ledd i en kontinuerlig opplæring, abonnerer kommunen ~~på tidsskriftet "Kommunal Rapport" for alle kommunestyrerepresentantene og de medlemmer i administrasjonsutvalget, komiteene og kontrollutvalget som ikke er medlemmer i kommunestyret.~~ på Kommunal Rapport til de som ønsker det. Det meldes fra til administrasjonen.

2.2 Informasjon til folkevalgte

a. Alle praktiske og økonomiske ordninger som blir vedtatt for de folkevalgte sine arbeidsvilkår skal samles i et ~~eget regulativ~~ egen forskrift. ~~Regulativet~~ Forskriften ~~skal trykkes opp og sendes de folkevalgte~~ kunngjøres på kommunens hjemmeside.

b. Informasjon om eventuelle endringer ~~av regulativet~~ forskriften og nye tiltak skal straks ~~sendes de folkevalgte~~ meldes fra til de folkevalgte.

c. Reglement for kommunestyre, formannskapet, administrasjonsutvalget og ~~komiteene~~ utvalg for plan og samfunn og utvalg for mennesker og livskvalitet ~~trykkes opp og sendes de folkevalgte~~ kunngjøres på kommunens hjemmeside.

d. Administrasjonen v/rådmannen har ansvar for informasjonsvirksomheten overfor de folkevalgte.

3. Godtgjøringer

3.1. Ordførerens godtgjøring

Ordførerens godtgjøring er 90 % ~~følger godtgjøring til~~ av stortingsrepresentanter godtgjøring til enhver tid. Ordføreren gis verken fast- eller møtegodtgjørelse som leder for eller medlem av utvalg, råd eller nemnder.

3.2. Varaordførerens godtgjøring

Varaordføreren godtgjøres tilsvarende 50 % ~~av 90 %~~ av ordførers godtgjøring til enhver tid. ~~Justeres årlig pr. 1. januar.~~ Varaordføreren gis ikke møtegodtgjørelse som leder for eller medlem av utvalg, råd eller nemnder.

3.3 Leder av det største parti som ikke har ordførervervet

Gruppeleder av det største mindretallspartiet ~~opposisjonsparti~~ i kommunestyret som ikke har ordførervervet får en årlig godtgjøring på kr 20.000,-. Denne godtgjøring kommer i tillegg til annen godtgjøring.

3.4 Godtgjøring gruppeledere i kommunestyret

Gruppeledere i kommunestyret, unntatt leder under pkt. 3.3, får en årlig godtgjøring på kr 10.000,-. Denne godtgjøring kommer i tillegg til annen godtgjøring.

4. Arbeidsgodtgjøring – Fastgodtgjøring

4.1 Formannskapet.

Formannskapets medlemmer får en arbeidsgodtgjørelse på kr 20.000,- pr år + møtegodtgjøring på kr 500,- pr møte.

For varamedlemmer gjelder:

For fungering i 3 kalendermåneder eller mer i sammenheng, tilkommer varamedlemmer arbeidsgodtgjøring forholdsmessig som bestemt for medlemmer.

4.2 Utvalgsledere gruppe I

Leder i henholdsvis ~~komité~~utvalg for mennesker og livskvalitet og ~~komité~~ utvalg for plan og samfunn og godtgjøres- i *inntil* 35 % av 90 % av ordførers godtgjøring til enhver tid. ~~Justeres årlig pr. 1. januar.~~ Endelig størrelse på grunnlag for godtgjøring avgjøres av kommunestyret. Leder gis ikke møtegodtgjøring som medlem av utvalg, råd eller nemnder, unntatt hvis vedkommende er medlem av formannskapet. (Siste setning gjelder ikke hvis leder i tillegg er varaordfører).

Nestledere i ~~komité~~ utvalg for mennesker og livskvalitet og ~~komité~~ utvalg for plan og samfunn gis en årlig arbeidsgodtgjøring på kr 10.000,- + møtegodtgjøring.

Oversikt over hvilke utvalg som kommer inn under gruppe I følger som vedlegg til dette reglement.

4.3 Utvalgsledere gruppe II

Ledere i kommunale utvalg under gruppe II gis en årlig arbeidsgodtgjøring på kr 10.000,- + møtegodtgjøring. Arbeidsgodtgjøring gis uavhengig av oppmøte.

Oversikt over utvalg som kommer inn under gruppe II følger som vedlegg til dette reglement.

5. Møtegodtgjøring

5.1. Kommunestyret

Kommunestyrets medlemmer gis en møtegodtgjøring på kr 500,- pr møte.

5.2. Formannskapet

Møtende varamedlemmer i formannskapet gis en møtegodtgjøring på kr 500,- pr. møte.

5.3. Utvalg gruppe I og II

Medlemmer i kommunale utvalg under gruppe I og II gis en møtegodtgjøring på kr 400,- pr møte.

5.4 Utvalg under gruppe III

Medlemmer i kommunale utvalg under gruppe III gis en møtegodtgjøring på kr 400,- pr møte.

Leder i utvalg under gruppe III gis en møtegodtgjørelse på kr 500,- pr. møte.

Oversikt over hvilke utvalg som kommer inn under gruppe III følger som vedlegg til dette reglement.

5.5. Komiteer, utvalg m.v.

Komiteer, utvalg m.v. som folkevalgte organ oppnevner til kortvarige oppdrag og/eller konkrete arbeidsoppgaver gis ikke uten videre møtegodtgjøring. Når det oppnevnes slike utvalg m.v. må det samtidig vurderes om det skal gis møtegodtgjøring. Formannskapet gis fullmakt til å avgjøre om møtegodtgjørelse skal gis.

5.6. Møtegodtgjøring blir ikke utbetalt til følgende:

- rådmann, kommunalsjefer og virksomhetsledere skal ikke ha møtegodtgjøring for å delta i møter som sorterer under deres arbeidsområde.
- ~~kommunale tjenestemenn uten når vedkommende møter som valgt medlem~~
- de forskjellige samarbeidsorgan ved skolene og barnehagene. Unntatt her er de som er politisk valgt til å være representanter i disse organene. De gis en møtegodtgjøring på kr 400,- pr møte som utbetales etter bilag fra skole/barnehage.

6. Erstatning for tap i arbeidsinntekt

6.1. Ulegitimert tap

For ulegimitert tap i ordinær inntekt som følge av vervet, kan etter regning utbetales erstatning med inntil kr 950,- pr. dag. Ulegitimert tapt arbeidsfortjeneste utbetales som hovedregel forholdsmessig etter den tid vedkommende må ha fri for å skjøtte vervet.

Full dekning gis for 6 timers fravær. For fravær på inntil 3 timer utbetales kr 600,-. Deretter gis et tillegg på kr 100,- pr. påbegynt time inntil maksimal erstatning.

6.2 Legitimert tapt arbeidsfortjeneste

For legitimert tapt arbeidsfortjeneste kan erstatning etter bekreftet regning ytes med inntil kr 3.200,- pr. dag. For selvstendig næringsdrivende godtas egenerklæring som dokumentasjon.

Blir et krav om legitimert eller ulegitimert erstatning ikke imøtekommet, avgjør formannskapet det med endelig virkning.

7. Andre utgifter

7.1 Omsorgsarbeid

Dokumenterte utgifter for nødvendige omsorgsutgifter dekkes med inntil kr 100,- pr. time med inntil kr 500,- pr. dag. Egenerklæring godtas som dokumentasjon.

8. Skyss- og kostgodtgjøring

Skyssgodtgjøring dekkes etter gjeldende regulativ for kommunene. For de som har midlertidig bopel utenfor kommunen og stiller i ordinære kommunale møter dekkes skyssutgifter etter samme regler med inntil kr 700,-. Godtgjørelse utover dette kan gis i helt spesielle tilfeller, forutsatt at dette er avtalt på forhånd.

Kostgodtgjøring dekkes etter gjeldende regulativ for kommunene for reiser utenom kommunen. For reiser innenfor kommunen ytes ikke kostgodtgjøring.

9. Telefongodtgjøring

Ordfører gis fri mobiltelefon.
Varaordfører gis telefongodtgjøring i hht gjeldende satser. ~~dekning av bruk på dagtid fram til kl. 16.00~~.

10. Justering av satsene

Satsene gjelder for valgperioden 2019- 2023. Forskriften tas opp til vurdering før neste valgperiode.

11. Særlige bestemmelser

a. Det forutsettes at spørsmålet om justering av godtgjøringene, herunder eventuell godtgjøring til andre nemnder m.v. blir tatt etter hvert som dette måtte bli aktuelt.

b. Fjellstyret får sin godtgjøring fastsatt av kommunestyret etter forslag fra Fjellstyret.

12. Etter~~lønn~~godtgjøring

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, kan søke om ettergodtgjøring ~~Ordfører gis ved avslutning av vervet etterlønn~~ i inntil 3 måneder. Etterlønn utover 1,5 måned bortfaller ved inntreden i ny stilling.
Retten til ettergodtgjøring skal avkortes krone for krone mot annen inntekt. Det samme gjelder for ordinær inntekt som den folkevalgte frivillig avstår fra.
Pensjonsinntekter etter folketrygdloven kapittel 19 og kapittel 20 skal ikke anses som inntekt.

13. Utbetaling av godtgjøringer

Fastgodtgjøring til ordfører, varaordfører, gruppeledere, formannskapet, ledere og nestledere i kommunale utvalg under gruppe I og ledere i kommunale utvalg under gruppe II, blir utbetalt månedsvis over kommunens lønnssystem.

Utbetaling av de øvrige godtgjøringer skjer som hovedregel 2 ganger pr. år.

14. Fravær fra ombudet

Den faste godtgjøringen avkortes %-vis ved større fravær enn 30 % i løpet av et år. Ved stort fravær vil for mye utbetalt fastgodtgjøring blir krevd tilbakebetalt ved årets slutt.

15. ~~Godtgjøring ved sykdom~~ Rett til sykepenger

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til sykepenger som ansatte i kommunen. ~~Ved fravær grunnet sykdom og dette meldes i samsvar med NAV sine regler for sykelønn reduseres ikke fastgodtgjøringene~~.

16. Rettigheter ved yrkesskade

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til ytelser ved yrkesskade som ansatte i kommunen.

17. Permisjon

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse gis permisjon i samsvar med arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-10, 12-12 og 12-15.
Under permisjonen beholder de folkevalgte godtgjøringen i inntil to uker, med mindre de gir avkall på den. Under svangerskapspermisjon, omsorgspermisjon, fødselspermisjon, foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepassers sykdom skal de folkevalgte ha rett til å beholde godtgjøringen etter de samme reglene som gjelder for ansatte i kommunen.

18. Ferie

Folkevalgte omfattes ikke av ferieloven, men årlig fritid tilsvarende ferielovens bestemmelser kan avvikles i samråd med ordføreren. For slik fritid utbetales ordinær fast godtgjøring.

19. Pensjonsordning

Folkevalgte i Verdal kommune med minimum 1/3 av full godtgjørelse innlemmes i den ordinære pensjonsordningen i KLP for kommunalt ansatte. Det inngås ikke avtale om AFP 62-64 for de folkevalgte (k-sak 23/14).

20. Delegasjon

Formannskapet bemyndiges til å endre gruppeinndeling for utvalg.

21. Ikrafttredelse

Reglementet vedtatt av Verdal kommunestyre i møte og trer i kraft fra konstituerende møte 14. oktober 2019.

GRUPPEINNDELING KOMMUNALE UTVALG

Gruppe I: ~~Komité~~ Utvalg for mennesker og livskvalitet
~~Komité~~ Utvalg for plan og samfunn

Gruppe II: ~~Administrasjonsutvalget utenom formannskapets medlemmer/ varamedlemmer~~
Kontrollutvalget
Utmarksnemnda

Gruppe III. Eldres råd
Rådet for likestilling av funksjonshemmede
Innvandrerrådet
Ungdomsrådet
Styret for Verdalshallen
Nemda for lokalhistorisk arkiv
Bygdeboknemda
Gatenavnkomiteen
~~Tilsynsutvalg for minnestøttene (Ny ordn. for en del av støttene. Ikke personer).???~~
~~Tilsynsutvalg for elveforbygningene ????~~
Trafikksikkerhetsutvalget
Skatteutvalget
~~Skattetakstnemda~~ Sakkyndig nemnd for eiendomsskatt
~~Overskattetakstnemda~~ Klagenemnd for eiendomsskatt

Oppsummering av arbeidsutvalgets arbeid – gjennomgang av politisk godtgjøring og organisering i Verdal kommune.

Arbeidsutvalget ble gitt følgende mandat etter vedtak i *«PS 025/19 Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår for perioden 2019 -2023 og gjennomgang av politisk organisering»* i Verdal formannskap 14.03.19:

«Saken utsettes.
Det opprettes et arbeidsutvalg, bestående av en politiker fra hvert parti i kommunestyret, med varaordfører som leder. Utvalget utarbeider et forslag til politisk godtgjøring, organisering og reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår 2019-2023. Sluttbehandles i kommunestyret i juni 2019.»

Arbeidsutvalget har gjennomført tre møter: 09.05.19, 14.06.19, 27.06.19.
Arbeidsutvalgets leder (og varaordfører) var forhindret fra å møte den 27.06.19 på grunn av et annet representasjonsoppdrag. Møtet ble derfor ledet av Pål Sverre Fikse (Sp).

Arbeidsutvalget har konkludert med å ikke anbefale endringer i den politiske organiseringen. Hovedbegrunnelsen er at dette vil kreve en annen organisering av det administrative nivået, og en større gjennomgang av arbeidsdelingen mellom politikk og administrasjon.

Arbeidsutvalgets anbefalinger til endringer i reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår fremgår i rød tekst i dokumentet. Det har vært noe uenighet om fastsettelse av ordførerens godtgjøring, og dermed også godtgjøring til varaordfører og komitèledere. Flertallet ønsker å endre ordførers godtgjøring til 90% av stortingsrepresentantenes lønn. Hovedbegrunnelsen er at det gir symbolsk effekt i en krevende kommuneøkonomi hvor prioriteringer er nødvendige. Mindretallet mener blant annet at dagens godtgjøring på 100% av stortingsrepresentantenes lønn reflekterer det ansvaret ordføreren har. Arbeidsutvalget er ikke demokratisk representativt med tanke på partienes oppslutning i kommunestyret, og flertall/mindretall i arbeidsutvalget reflekterer derfor ikke flertall/mindretall i kommunestyret. Det forventes derfor en debatt om dette i kommunestyrets behandling av saken. Arbeidsutvalget har også valgt å anbefale at kommunestyrets møter skal starte tidligere – kl. 17 i stedet for kl. 18. Begrunnelsen for dette er at det har blitt mange sene møtekvelder den siste valgperioden. Det er ønskelig at kommunestyret debatterer også dette i behandlingen av saken.

Det vil videre i denne oppsummeringen bli reflektert rundt arbeidsutvalgets valg om å ikke anbefale en endring av den politiske organiseringen.

På arbeidsutvalgets møte 14.06.19 var økonomisjef i Steinkjer kommune, Øystein Larsen, invitert til å fortelle om den politiske organiseringen i Steinkjer kommune, arbeidsdeling mellom politikk og administrasjon, og hvordan Steinkjer kommune legger opp budsjett- og økonomiprosessene for de folkevalgte organene. Steinkjer kommune har valgt å organisere det politiske arbeidet i en hovedutvalgsmodell, mens Verdal kommune har i dag en komitèmodell. Det var derfor naturlig å hente kunnskap fra nabokommunen når arbeidsutvalget skulle vurdere den politiske organiseringen i Verdal kommune.

Hovedforskjellen på de to modellene er at hovedutvalgene i større grad gis avgjørelsesmyndighet på nærmere bestemte områder, mens komiteene er saksforberedende organ for formannskap og kommunestyre. Den tradisjonelle hovedutvalgsorganiseringen innebærer at kommunens virkefelt er delt inn i sektorer med politiske hovedutvalg som er ansvarlige for hver sektor/politikkområde. Den

administrative organiseringen følger derfor den politiske organiseringen. Fordelen med utvalgsorganisering er at politikere bygger opp god kunnskap og høyt engasjement innenfor spesifikke områder. Samtidig innebærer organiseringen en fare for sektorisering som kan gi utfordringer knyttet til å føre en helhetlig og samordnet politikk. Etter arbeidsutvalgets mening, så er hensynet til å føre en helhetlig og samordnet politikk ivaretatt i dagens komitèmodell. Med dagens to komiteer kan man «enkelt forklart» si at politikkområdene kun er delt opp i to overordnet områder: samfunnsutvikling (komitè plan og samfunn) og velferdsutvikling/tjenesteproduksjon (komitè mennesker og livskvalitet).

Komiteene har ikke avgjørelses-/beslutningsmyndighet (per definisjon), men er tiltenkt å skulle fungere som politiske verksteder. Komiteorganisering kan bidra til å vitalisere kommunestyret som politisk beslutningsorgan. Av den grunn er det også vanlig at det er komiteene som avgir innstilling til formannskap og kommunestyre, og ikke administrasjonen.

Arbeidsutvalget mener likevel at det er interessant hvordan hovedutvalgsmodellen kan bidra til større ansvarliggjøring av folkevalgte og kunnskapsdannelse når budsjett- og økonomiplaner skal vedtas, ref. erfaringer fra Steinkjer kommune. Steinkjer kommunes tre hovedutvalg (hovedutvalg for helse og omsorg, hovedutvalg for oppvekst og kultur, hovedutvalg for teknisk, miljø, naturforvaltning) er delegert ansvaret for detaljbudsjettering innenfor hvert sin sektor/politikkområde. Det praktiseres på den måten at kommunestyret beslutter overordnet budsjettrammer for hvert politikkområde, og at hovedutvalget dermed budsjetterer innenfor de gitte rammene. Hovedutvalgene kan også treffe beslutninger om omprioriteringer innenfor budsjettrammene gjennom året. Det har likevel ikke blitt gjort noen store omprioriteringer fra rådmannens opprinnelige forslag til budsjett de senere årene, så i praksis utgjør det ingen stor forskjell fra dagens praktisering i Verdal kommune, annet enn at folkevalgte får større innsikt og forståelse for budsjett- og økonomistyringen på detaljnivå. En slik kunnskapsdannelse kan uansett skje i en komitèstruktur, uten at komiteene har beslutningsmyndighet innen økonomiområdet.

Det vil kreve en endring i den administrative organiseringen, samt en større gjennomgang av Verdal kommunes delegasjonsreglement, dersom Verdal kommunestyre skulle beslutte å endre den politiske organiseringen fra komitèmodell til hovedutvalgsmodell. Det vil kreve en lengre prosess med godt samspill mellom politikk og administrasjon dersom en slik endring skal skje.

Arbeidsutvalget har diskutert om det er nødvendig å endre den politiske organiseringen, eller om det er i politisk kultur og praktisering det først og fremst bør skje endringer.

Arbeidsutvalgets medlemmer har konkludert med at de folkevalgte nivåene gjerne bør se nærmere på om endringer i politisk kultur og praktisering kan gi forbedringer for det politiske arbeidet. Arbeidsutvalget har derfor valgt å gi en kort anbefaling til innhold i folkevalgtopplæringen av medlemmene til det nye kommunestyret. Anbefalingen er å ha politisk kultur og praktisering som tema på folkevalgtopplæringen, samt at det bør diskuteres innhold i komiteene og hvilke oppgaver som bør ligge til varaordfører og komitelederne.

Silje Heggdal Sjøvold (sign.)

Leder av arbeidsutvalget

Verdal kommune
Samlet saksframstilling

Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår for perioden 2019 -2023 og gjennomgang av politisk organisering

Saksbehandler:	Line Therese Ertsås	**Arkivref:**
E-post:	line.ertsaas@verdal.kommune.no	2019/942 - /
Tlf.:	74048257	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	14.03.2019	25/19

Saksprotokoll i Formannskap - 14.03.2019

BEHANDLING:
Marit Voll (SP) fremmet følgende utsettelsesforslag:
«Saken utsettes.
Det opprettes et arbeidsutvalg, bestående av en politiker fra hvert parti i kommunestyret, med varaordfører som leder. Utvalget utarbeider et forslag til politisk godtgjøring, organisering og reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår 2019-2023. Sluttbehandles i kommunestyret i juni 2019.»

Ved votering ble utsettelsesforslaget enstemmig vedtatt.

VEDTAK:
Saken utsettes.
Det opprettes et arbeidsutvalg, bestående av en politiker fra hvert parti i kommunestyret, med varaordfører som leder. Utvalget utarbeider et forslag til politisk godtgjøring, organisering og reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår 2019-2023. Sluttbehandles i kommunestyret i juni 2019.

Rådmannens innstilling:

1. Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår 2019-2023 justeres i henhold reglementforslag i PS 2/18, jf. vedlagt.
2. Politisk organisering med komitestruktur og rollestørrelser ble sist gjennomgått av gruppe bestående av gruppeledere i forkant av kommunevalget i 2015, med kommunestyrevedtak om struktur slik vi har i dag. Denne videreføres i ny kommunestyreperiode.
3. Rådmannen fremmer helhetlig sak med oppdatert reglement for folkevalgt behandling i juni.

Vedlegg:

1. Forslag til reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår (tilsvarende framlagt i sak 2/18).
2. Samlet saksframstilling i sak 2/18.

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

I henhold til pkt 10 i gjeldende reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår skal reglementet tas opp til vurdering før ny valgperiode.

For valgperioden 2015-2019 vedtok kommunestyret i sak 62/15 følgende når det gjelder politisk organisering:

1. *Vi opprettholder den nåværende politiske organiseringen. Ressursbruken til politisk arbeid holdes innenfor dagens økonomiske rammer. Delegasjonsreglementet gjennomgås.*
2. *Administrasjonen skal innen 1. oktober 2015, opprette gjestekontor på rådhuset, med datamaskin knyttet til kommunens nettverk. Kontoret skal disponeres av alle gruppeledere i kommunestyret. Gruppelederne skal få tildelt egen mailadresse, lik ansatte i kommunen. Gruppelederne setter seg opp på ledig tid, tilgjengelig fra kommunens hjemmesider.*

Delegasjonsreglementet, skal i henhold til bestemmelser i kommuneloven, gjennomgås innen 31.12 etter valgår.

Pkt. 2 i vedtaket er ikke effektuert ganske enkelt med begrunnelse i at det ikke fantes ledig kapasitet i det hele tatt i rådhuset i 2016 til å båndlegge areal på denne måten. Det ble med denne bakgrunn heller ikke innkjøpt lisenser og etablert kommunale e-postløsninger.

For valgperioden 2015-2019 vedtok kommunestyret i sak 96/15 følgende når det gjelder reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår:

1. *Justering av satsen for tapt arbeidsfortjeneste – justeres i henhold til lønnsvekst i perioden 2011-2015 som er på ca 11% (gjennomsnitt siste 3 år i kapittel 4 i tariffavtale KS-LO).*
2. *Endring av pensjonsinnmelding – jfr pkt. 17 i forslag til nytt reglement*
3. *Innvandrerrådet føres opp på godtgjøring for utvalg under gruppe III*
4. *Endelig størrelse på frikjøp/godtgjøring komiteledere blir:*
   Komite plan og samfunn: 35 %.
   Komite mennesker og livskvalitet: 35 %.

Pkt. 4 blir som regel behandlet etter at konstituering er ferdig.

Vurdering:

I forbindelse med den folkevalgte prosessen med økonomiplan 2018-21 og budsjett 2018 (PS 108/17) ble også folkevalgtes arbeidsvilkår brakt inn som tema, og i vedtak i økonomiplansaken finnes i punkt 25:

Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår i Verdal kommune legges frem for revidering hvor de folkevalgtes godtgjørelse reduseres med 10%

Sak med revidering i tråd med kommunestyrets føring ble lagt fram til folkevalgt behandling i januar 2018 (PS 2/18), med følgende tekst under saksopplysninger:

> ***Saksopplysninger:***
> *Kommunestyret vedtok i møte 11. desember 2017 i sak 108/17 bl.a.*
> *«Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår i Verdal kommune legges frem for revidering hvor de folkevalgtes godtgjørelse reduseres med 10 %.»*
>
> *Rådmann har revidert reglementet og i vedlagte forslag er endringene markert med rødt og med overstrykninger.*
>
> *Det er ikke foreslått endringer under pkt. 6.2 Legitimert tapt arbeidsfortjeneste. Dette med tanke på rekruttering av nye folkevalgte ved senere valg, og deres mulighet til å delta i folkevalgt arbeid uten å tape inntekt.*
>
> *Når det gjelder frikjøp av komiteledere er det inngått avtaler om frikjøp og arbeidsgivere har lagt planer i forhold til det. Dette punktet kan således ikke endres før neste valgperiode, dvs i 2019.*
>
> *I tillegg til en reduksjon på 10% i godtgjøringer foreslår rådmannen følgende endringer:*
>
> - *Pkt. 2.1 C Kommunal Rapport – dette reduseres og vil gjelde gruppeledere i kommunestyret, formannskapet og arbeidstakerrepresentanter.*
> - *Pkt. 4.2, 2. ledd Arbeidsgodtgjøring nestledere i komiteene strykes. Møtegodtgjøring til arbeidstakerrepresentanter i administrasjonsutvalget strykes.*
>
> *Abonnement for Kommunal Rapport er stoppet fra 1.1.18 og vil bli bestilt på nytt når Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår er revidert.*
>
> *Disse endringene vil gi en besparelse på ca kr 370.000,-.*

Kommunestyret gjorde følgende vedtak i saken:

Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår i Verdal kommune er vedtatt av et enstemmig kommunestyre og gjelder for valgperioden 2015 – 2019. Reglementets intensjon er å gi forutsigbarhet for folkevalgte og mellom folkevalgte og deres arbeidsgivere. Reglementet revideres regelmessig ved inngangen til hver valgperiode.

Sak om revidering av Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår i Verdal kommune utsettes og behandles i forkant av neste valgperiode.

Kommunestyrets vedtak gjengitt overfor er da et utsettelsesvedtak av den opprinnelige innstillingen som oppfølging av punkt 25 i vedtak om økonomiplan 2018-21 (PS 108/17).

Med denne bakgrunn legges tilsvarende endring av reglement som og satser for godtgjøring som i PS 2/18 fram til ny behandling, slik utsettelsesvedtaket angir.

Det har ikke blitt tematisert behov for endring av komitestruktur eller rollestørrelser («stillingsbrøker» for ordfører, varaordfører og komiteledere) for øvrig. Dette ble vurdert av

gruppe bestående av gruppeleder i forkant av kommunevalget i 2015, med kommunestyrevedtak om struktur slik vi har den i dag. Ytterligere er politisk myndighet etter avviklingen av samkommunen, fra samkommunestyret, lagt til komiteer og formannskap i sak i kommunestyret 27.november 2017 (PS 101/17). Vurderingen gjort i den forbindelse understøtter å opprettholde dagens struktur for folkevalgte organ.

Ytterligere kommer det en del endringer i ny kommunelov i relasjon til folkevalgtes rettigheter. Disse må innarbeides i reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår, uavhengig om det blir en gjennomgang av administrasjon eller det blir nedsatt en arbeidsgruppe. Endringene er som følger (endringene trår i kraft etter konstitueringen):

§ 8-5 Godtgjøring ved frikjøp

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at folkevalgte som frikjøpes, skal motta én fast godtgjøring i stedet for dekning av tapt inntekt etter § 8-3 tredje ledd og arbeidsgodtgjøring etter § 8-4.

§ 8-6 Ettergodtgjøring

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, kan søke om ettergodtgjøring når de fratrer vervet. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv gi forskrift om lengden slik ettergodtgjøring kan ha, men ikke utover alminnelig oppsigelsestid for fast ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Retten til ettergodtgjøring skal avkortes krone for krone mot annen inntekt. Det samme gjelder for ordinær inntekt som den folkevalgte frivillig avstår fra.

Pensjonsinntekter etter folketrygdloven kapittel 19 og kapittel 20 skal ikke anses som inntekt

§ 8-8 Rett til sykepenger

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til sykepenger som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

§ 8-9 Rettigheter ved yrkesskade

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til ytelser ved yrkesskade som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

§ 8-10 Permisjoner

Kommunestyret og fylkestinget skal selv gi forskrift om permisjon for folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse. Permisjon kan bare gis i samsvar med arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-10, 12-12 og 12-15.

Under permisjonen beholder de folkevalgte godtgjøringen i inntil to uker, med mindre de gir avkall på den. Under svangerskapspermisjon, omsorgspermisjon, fødselspermisjon, foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepassers sykdom skal kommunen og fylkeskommunen sørge for at de folkevalgte får rett til å beholde godtgjøringen etter de samme reglene som gjelder for ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.»

Noen av de ovenstående står også delvis i gjeldende kommunelov, men ikke som eget punkt. Dette gjelder frikjøp og etterlønn.

Verdal kommune
Sakspapir

Delegeringsreglement Verdal kommune - endringer grunnet ny kommunelov

Saksbehandler:	Line Therese Ertsås	**Arkivref:**
E-post:	line.ertsaas@verdal.kommune.no	2019/2994 - /
Tlf.:	47692392	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	93/19
Kommunestyre	26.08.2019	73/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
Ved votering ble rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
Delegeringsreglement Verdal kommune gjeldende fra konstituerende møte 14. oktober 2019 vedtas.

Rådmannens innstilling:

Delegeringsreglement Verdal kommune gjeldende fra konstituerende møte 14. oktober 2019 vedtas.

Vedlegg:

Forslag til delegeringsreglement gjeldende fra konstituerende møte 14. oktober 2019.

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Høsten 2019 trer store deler av den nye kommuneloven i kraft, deriblant det som gjelder folkevalgte og administrasjon. Dette medfører at vi må endre delegeringsreglementet gjeldende fra konstituerende møte i kommunestyret den 14. oktober 2019.

I vedlagte forslag til reglement er det foretatt endringer som gjelder ny kommunelov og disse er markert med rødt, i det store og hele er det mest paragrafer som er endret. Det er ikke foretatt andre endringer.

Kommunelovens § 5-14 sier at kommunestyret fastsetter reglement selv for hvordan vedtaksmyndighet og innstillingsrett skal delegeres innen 31. desember året etter at kommunestyret er konstituert. Dette arbeidet vil starte opp i 2020.

DELEGERINGSREGLEMENT VALGPERIODEN 2019-2023

for Verdal kommune

1. Felles bestemmelser
1.1 Formannskap
1.2 Administrasjonsutvalg
2. Felles bestemmelser
2.1 Utvalg for plan og samfunn
2.2 Utvalg for mennesker og livskvalitet
3. Rådmann
4. Ordfører
4.1 Annen delegasjon
5. Generelt

INNLEDNINGSVIS NEVNES:
Dette reglementet regulerer avgjørelsesmyndigheten til de folkevalgte organer og administrasjonen. Reglementet er fastsatt i medhold av kommunelovens bestemmelser og i medhold av særlover for kommunal myndighetsutøvelse. Bestemmelsene i særlov nevnes eksplisitt for vedkommende organ. Utover de bestemmelser som følger av dette reglementet innen økonomi, gjelder det til enhver tid gjeldende økonomireglement.

KOMMUNESTYRETS MYNDIGHETSOMRÅDE

Kommunestyret er etter kommunelovens § 5-3 det øverste kommunale organ og treffer vedtak på vegne av kommunen så langt ikke annet følger av lov eller delegasjonsvedtak.

ANDRE SAKER SOM LIGGER TIL KOMMUNESTYRET

Kommunestyret selv skal også avgjøre følgende saker dersom annet ikke blir vedtatt.

- Søknader om fritak for kommunale verv i valg foretatt av kommunestyret.
- Kommuneplaner, samt andre planer av overordnet betydning og sektorovergripende planer
- Saker vedrørende etablering av interkommunalt samarbeid og overføring av myndighet
- Saker av større økonomisk betydning for kommunen
- Saker om å fastsette kommunale avgifter, leiesatser og betaling for andre ytelser fra kommunen.
- Ansettelse av rådmann.

1. DELEGASJON FELLESBESTEMMELSER

I medhold av kommunelovens § 5-3, 3. ledd delegerer kommunestyret til formannskapet og utvalgene å fatte vedtak i de saker som gjelder vedkommende utvalgs arbeidsområde unntatt der avgjørelsesmyndigheten er lagt til kommunestyret selv eller er lagt til andre organer eller rådmann. Det delegeres til formannskapet og utvalgene i medhold av kommunelovens §§ 5-6 og 5-7 å opprette utvalg til forberedende behandling av saker og til å utføre særskilte verv. Utvalget kan tildeles myndighet til å avgjøre enkeltsaker og saker som ikke er av prinsipiell betydning jfr. kommunelovens § 5-6, 4. ledd og § 5-7, 4. ledd.

Formannskapet og utvalgene kan oppnevne underutvalg når de finner det hensiktsmessig. Komitéene kan delegere sin myndighet til underutvalg.
Formannskapet og utvalgene kan delegere videre til rådmannen å treffe vedtak i enkeltsaker eller i type saker som ikke er av prinsipiell betydning, jfr. kommunelovens § 13-1, 6. ledd.

1.1 DELEGASJON TIL FORMANNSKAPET

Delegasjon etter Kommuneloven

Formannskapet skal etter § 5-6, 5. ledd behandle forslag til økonomiplan, årsbudsjett og skattevedtak.
Formannskapet skal etter behandling i utvalgene innstille ovenfor kommunestyret for alle overordna planer hvor disse berører økonomiplanen.
I medhold av § 5-6, 5. ledd delegerer kommunestyret til formannskapet å treffe avgjørelser i alle saker unntatt der avgjørelsesmyndigheten er lagt til kommunestyret selv eller myndigheten er lagt til andre organer.
Formannskapet skal avgjøre alle saker som krever samordnet behandling for flere ~~komitéer~~/utvalg og som ikke avgjøres av kommunestyret selv, eller er tillagt administrasjonsutvalget/rådmannen. I medhold av § 11-8 delegeres formannskapet utvidet myndighet i hastesaker.
Formannskapet avgir høringsuttalelser. Rådmann gis fullmakt til å avgi høringsuttalelse hvis det er korte tidsfrister.
Formannskapet har det nærmeste arbeidsgiveransvar i forhold til rådmann.

Formannskapet avgir innstilling til kommunestyret i bl.a. følgende saker:

- Skattevedtak.
- Økonomiplan og endringer av denne.
- Budsjett for kommende år og vesentlige endringer i rammene for dette.
- Ansettelse av rådmann.
- Opprettelse av faste utvalg for kommunale formål og fastsettelse av området for disse utvalgs virksomhet.
- Saker om å fastsette kommunale avgifter, leiesatser og betaling for andre ytelser for kommunen.
- Planer av overordnet betydning og sektorovergripende planer med unntak av overordna planer av regional betydning i h.h.t. plan- og bygningsloven.
- Andre saker som skal avgjøres av kommunestyret og som ikke går direkte fra utvalg og administrasjonsutvalget til kommunestyret.

DELEGASJON ETTER SÆRLOV

ARKIVLOVA AV 04.12.1992 NR. 126
Formannskapet delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven. Se også delegasjon til rådmannen.

BRANN- OG EKSPLOSJONSVERNLOVEN AV 14.06.2002 NR. 20
Formannskapet delegeres myndighet til å gi ivareta kommunens uttalelser etter loven. Se også delegasjon til rådmannen.

ALKOHOLLOVEN AV 02.06.1989 NR. 27
Formannskapet avgjør tildeling og eventuell inndragning av salgs- og skjenkebevillinger. Formannskapet avgjør også søknader om utvidet skjenketid som ikke gjelder for en enkelt anledning.
Ved vesentlig endring av salgs- eller skjenkestedets funksjon, utforming eller driftsopplegg skal bevillingssaken tas opp på ordinær måte for behandling av ny søknad. Formannskapet delegeres myndighet til å være kommunens kontrollutvalg for kontroll av salg og skjenking av alkoholholdig drikk og fastsette retningslinjer.
Se for øvrig delegasjon til rådmannen

LOV OM ERVERV AV VANNFALL (INDUSTRIKONSESJONSLOVEN) AV 14.12.1917 NR. 16
Kommunestyrets myndighet etter § 2, 4.ledd, nr. 13, 6.ledd vedrørende anvendelse av konsesjonsavgiftsfond, blir delegert til formannskapet.

SERVERINGSLOVEN AV 13.06.1997, NR. 55
Formannskapet delegeres myndighet til å føre tilsyn og fatte vedtak i samsvar med lovens bestemmelser.
Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen

TOBAKKSKADELOVEN AV 21.06.2017 NR. 89
Formannskapet delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven. Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen.

1.2. ADMINISTRASJONSUTVALGET (JFR. OGSÅ REGLEMENT FOR ADMINISTRASJONSUTVALGET).

I henhold til kommunelovens § 5-11 er administrasjonsutvalget kommunens partssammensatte utvalg og har den myndighet som følger av dette.
I medhold av Kommunelovens § 5-7 og § 5-11 delegerer kommunestyret til administrasjonsutvalget å fatte vedtak i følgende saker:

- Myndighet til å vedta reglement som gjelder tilsettings- og arbeidsvilkår til arbeidstakerne.
- Administrasjonsutvalget er kommunens likestillingsutvalg.
- Myndighet for øvrig kan videredelegeres til rådmannen.

2. DELEGERING TIL UTVALGENE. FELLESBESTEMMELSER.

Utvalgene

- Skal uttale seg i følgende saker som går videre til formannskap/kommunestyre: Årsbudsjett, økonomiplan og øvrig planlegging innen sitt arbeidsområde.
- Avgir innstilling direkte til kommunestyret i saker som ikke skal gå via formannskapet.
- Avgir innenfor sine områder innstilling i saker som formannskapet/kommunestyret skal avgjøre
- Fører tilsyn med at vedtak innenfor utvalgets arbeidsområde blir gjennomført og at tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets rammer og forutsetninger.

- Forvalter bevilgede midler innenfor budsjettets rammer og forutsetninger.

2.1 DELEGASJON TIL UTVALG FOR PLAN OG SAMFUNN

Generelt

Utvalget skal behandle alle planer relatert til teknisk drift og tillegges videre myndighet etter en rekke særlover m.m. jfr. delegasjonsreglement/særskilte vedtak. Utvalget blir kommunens faste utvalg for plansaker.

Delegasjon etter særlov

FORPAKTINGSLOVA AV 25.06.1965 NR. 1

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven Det vises forøvrig til delegasjon til rådmannen.

FORURENSNINGSLOVEN AV 13.03.1981 NR. 6

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

HUNDELOVEN AV 04.07.2003 NR. 74

Utvalgete delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

JORDLOVA AV 12.05.1995 NR. 23

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven, jfr. Rundskriv M-6/2003

KONSESJONSLOVEN AV 28.11.2003 NR. 98

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven, jfr. Rundskriv M-6/2003.

KULTURMINNELOVEN AV 09.06.1978 NR. 50

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

MATRIKKELLOVA AV 17.06.2005 NR. 101

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

NATURMANGFOLDLOVEN AV 19.06.2009 NR. 100

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

ODELSLOVA AV 28.06.1974 NR. 58

Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven, jfr. Rundskriv M-6/2003.

PLAN OG BYGNINGSLOVEN AV 27.06.2008 NR. 71

Utvalget er kommunens faste utvalg for plansaker etter, jfr. vedtak i kommunestyresak 52/09.

Delegasjon i enkeltsaker:

- Bestemme at et planforslag skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn etter §§ 5-2, 11-14, 12-10, 12-11.

- Fremme innsigelse etter § 5-4.

- Sende på høring og fastsette planprogram etter §§ 11-13, 12-9. Når det gjelder § 11-13 og delegering av myndigheten til å fastsette planprogram for kommuneplan, begrenses delegeringen til mindre omfattende revisjoner av kommuneplanen.

- Vedta mindre endringer i kommuneplanens arealdel etter § 11-17.

- Vedta mindre reguleringsplaner etter § 12-12.

- Vedta mindre endringer i reguleringsplan eller vedta utfyllinger etter § 12-14.

- Nedlegge midlertidig bygge- og deleforbud etter § 13-1.

- Myndighet etter kap. 15 om innløsning og erstatning.
- Myndighet til å avgjøre søknader om dispensasjon etter kap. 19.

LOV OM STEDSNAVN AV 18.05.1990 NR. 11
Utvalget tillegges all myndighet etter stedsnavnsloven så langt loven tillater.

SKOGBRUKSLOVA AV 27.05.2005 NR. 31
Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven, jfr. Rundskriv M-6/2003.

VANNRESSURSLOVEN AV 24.11.2000 NR. 82
Utvalget tillegges all myndighet etter vannressursloven så langt loven tillater.

VEGLOVEN AV 21.06.1963 NR. 23
Utvalget skal være kommunens vegstyremakt etter lovens § 9, 3. ledd.
Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen.
Kommunestyrets myndighet med hjemmel i Veglovens §33 og §40 delegeres utvalget.

VEGTRAFIKKLOVEN AV 18.06.1965 NR. 4
Utvalget tillegges all myndighet etter vegtrafikkloven så langt loven tillater.

2.2 DELEGASJON UTVALG FOR MENNESKER OG LIVSKVALITET

GENERELT
Utvalget skal behandle alle planer relatert til oppvekstsektoren, helse- og velferdssektoren og kultursektoren og tillegges videre myndighet etter en rekke særlover m.m. jfr delegasjonsreglement/særskilte vedtak.

DELEGASJON ETTER SÆRLOV

BARNEHAGELOVEN AV 17.06.2005 NR. 64
Utvalget tillegges all myndighet etter barnehageloven så langt loven tillater.
Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen

BARNELOVA AV 08.04.1981, NR. 7
Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven

FOLKEHELSELOVEN AV 24.06.2011 NR. 29
Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

HELSE- OG OMSORGSTJENESTELOVEN AV 24.06.2011 NR. 30
Utvalget tillegges all myndighet etter helse- og omsorgstjenesteloven så langt loven tillater.
Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen.

OPPLÆRINGSLOVA AV 17.07.1998 NR. 61
Utvalget tillegges all myndighet etter opplæringslova så langt loven tillater.
Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen.

PENGESPILLOVEN AV 28.08.1992 NR. 28
Utvalget delegeres myndighet etter loven til å prioritere søknader om tilskudd fra overskudd fra statlige pengespill. Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen.

SMITTEVERNLOVEN AV 05.08 1994 NR. 55
Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

TOBAKKSKADELOVEN AV 09.03.1973 NR. 14
Utvalget delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgave med å føre tilsyn og fatte enkeltvedtak etter lovens § 6.

VOKSENOPPLÆRINGSLOVEN AV 19.06.2009 NR. 95
Utvalget tillegges all myndighet etter voksenopplæringsloven så langt loven tillater.
Det vises for øvrig til delegasjon til rådmannen.

2.3 DELEGASJON TIL UTMARKSNEMNDA

FRILUFTSLIVLOVEN AV 28.06.1957 NR. 16
Nemnda delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

MOTORFERDSELLOVEN AV 10.06.1977 AV 82
Nemnda delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

LAKSE- OG INNLANDSFISKELOVEN AV 15.05.1992 NR. 47
Nemnda delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

VILTLOVEN AV 29.05.1981 NR. 38
Nemnda delegeres myndighet til å ivareta kommunens oppgaver etter loven.

3. DELEGASJON TIL RÅDMANNEN

Generelt
All myndighet i h.h.t. forskrifter delegeres til rådmannen så langt dette ikke er i strid med lov eller forskrift, eller ikke er av prinsipiell betydning

Delegasjon etter Kommuneloven
I medhold av kommuneloven § 13-1, 6. ledd delegeres det til rådmannen å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning. Dersom det kan være tvil om et vedtak er av prinsipiell betydning har rådmannen plikt til å gå tilbake til det politiske organ som er tillagt avgjørelsesmyndigheten.

Rådmannen treffer selv avgjørelse om videredelegasjon av delegert myndighet til administrasjonen.

Rådmannen har innstillingsrett jfr. kommunelovens § 5-14.

DELEGASJON ETTER SÆRLOVER

ALKOHOLLOVEN AV 02.06.1989 NR. 27
Godkjenning av ny styrer og stedfortreder i bevillingsperioden når det gjelder salg av øl delegeres til rådmannen, jfr. alkohollovens § 1-12, 2. l.
Godkjenning av ny skjenkebestyrer og stedfortreder i bevillingsperioden når det gjelder samme skjenkested delegeres til rådmannen, jfr. alkohollovens § 1-12,2. l.
Tildeling av ambulerende bevilling etter § 4-5 og bevilling for en enkelt anledning etter § 1-6 delegeres til rådmannen, jfr. alkohollovens § 1-12, 2. l.
Utvidelse av skjenketid for en enkelt anledning delegeres til rådmannen, jfr. alkohollovens 1-12, 2. l.
Utvidelse av skjenkelokale for en enkelt anledning delegeres til rådmannen, jfr. alkohollovens 1-12, 2. l.
Fastsettelse av bevillingsgebyr delegeres til rådmannen, jfr. alkohollovens § 1-12, 2. l.

ARKIVLOVA AV 04.12.1992 NR. 126
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

BARNEHAGELOVEN AV 17.06.2005 NR. 64
Det delegeres til rådmannen å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning Se ellers delegering til utvalg for mennesker og livskvalitet.

BARNEVERNLOVEN AV 17. 07.1992 NR. 100
Kommunestyrets myndighet etter § 2-1, søksmåls- og ankekompetansen i barnevernssaker, delegeres til rådmann.

BRANN- OG EKSPLOSJONSVERNLOVEN AV 14.06.2002 NR. 20
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og fatte vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

DELEGASJON AV MYNDIGHET. LEIE AV VERDALSHALLEN.
Rådmannen får fullmakt til å treffe avgjørelse i saker om leie av Verdalshallen og redusert hall-leie.

GJELDSORDNINGSLOVEN AV 17.07.1992 NR. 99.
Rådmannen får fullmakt til å godkjenne som kreditor frivillige/tvungne gjeldsordninger for privatpersoner etter gjeldsordningsloven, jfr. lovens §4-11 og §5-3. Dette gjelder også behandling av saker etter at gjeldsordningsperioden er utløpt.

EIERSEKSJONERINGSLOVEN AV 23.05.1997 NR. 31
Kommunens myndighet i saker som ikke er av prinsipiell betydning delegeres til rådmannen.
~~(Denne er ikke lagt til ISK – men fagområdet er lagt til ISK som administrerer også disse sakene).~~

FILM- OG VIDEOGRAMLOVA AV 15.05.1987 NR. 21
Rådmannen delegeres all myndighet etter loven

FOLKEHELSELOVEN AV 24.06.2011 NR. 29
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning. NY!!

FORPAKTINGSLOVA AV 25.06.1965 NR. 1
Rådmannen delegeres myndighet til å godkjenne forpaktningsavtaler etter § 4 og fastsette forpaktningsavgift etter § 6 dersom partene ikke kommer til en frivillig ordning.

FRILUFTSLIVLOVEN AV 28.06.1957 NR. 16 (KPS?)
Det delegeres til rådmannen å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

FORURENSNINGSLOVEN AV 13.03.1981 NR. 6
Rådmannen delegeres myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

GRAVFERDSLOVEN AV 07.06.1996 NR. 32
Kommunens myndighet etter gravferdsloven § 9 delegeres til rådmannen.

HELSE- OG OMSORGSTJENESTELOVEN AV 24.06.2011 NR. 30
Det delegeres til rådmannen å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning.
Se ellers delegering til utvalg for mennesker og livskvalitet.

HUNDELOVEN AV 04.07.2003 NR. 74
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

JORDLOVA AV 12.05.1995 NR. 23
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som er delegert til kommunene etter rundskriv M-6/2003.

KIRKELOVEN AV 07.06.1996 NR. 31
Avgjørelsesmyndighet i forhold til kommunen i henhold til lovens § 36 om konfirmantopplæring delegeres til rådmannen.

KONSESJONSLOVEN AV 28.11.2003 NR. 98
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som er delegert til kommunene etter rundskriv M-6/2003.

KULTURMINNELOVEN AV 09.06.1978 NR. 50
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

LAKSE- OG INNLANDSFISKELOVEN AV 15.05.1992 NR. 47
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

LOKALE KULTURBYGG
Myndighet til å godkjenne planer og tegninger for lokale kulturbygg i henhold til retningslinjer for forvaltning av desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg som det søkes om statsmidler til i tråd med departementets retningslinjer.

MATRIKKELLOVA AV 17.06.2005 NR. 101
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og fatte vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

MOTORFERDSELLOVEN AV 10.06.1977 AV 82
Rådmannen delegeres myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning etter motorferdsellovens § 6, myndighet til å fatte vedtak i saker etter Nasjonal forskrift om bruk av kjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag §§ 5, 5A og 6.

NATURMANGFOLDLOVEN AV 19.06.2009 NR. 100
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

ODELSLOVA AV 28.06.1974 NR. 58
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som er delegert til kommunene etter rundskriv M-6/2003.

OPPLÆRINGSLOVA AV 17.07.1998 NR. 61
Det delegeres til rådmannen å treffe vedtak i innen lovens kapitel 4A og ellers enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning. Se ellers delegering til utvalg for mennesker og livskvalitet.

PLAN OG BYGNINGSLOVEN AV 27.06.2008 NR. 71
Oppgaver og ansvar i henhold til plan og bygningsloven legges til rådmannen så langt loven tillater.

SERVERINGSLOVEN AV 13.06.1997 NR. 55
Det delegeres til rådmann å treffe vedtak i type saker som ikke er av prinsipiell betydning. Se også delegasjon til formannskapet.

SKOGBRUKSLOVA AV 27.05.2005 NR. 31

Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som er delegert til kommunene etter rundskriv M-6/2003.

SMITTEVERNLOVEN AV 05.08 1994 NR. 55
Rådmannen delegeres myndighet til å føre tilsyn og sørge for at lovens bestemmelser blir overholdt og at vedtak i medhold av loven blir gjennomført (§7-1). Rådmannen delegeres myndighet til å oppnevne kommuneoverlege og stedfortreder for denne til å utføre særskilte oppgaver etter loven (§7-2).

SOSIALTJENESTELOVEN (I NAV) AV 18.12.2009 NR. 131
Det delegeres til rådmannen å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning.

TOBAKKSKADELOVEN AV 21.06.2017 NR. 89
Det delegeres til rådmannen å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning.

VEGLOVEN AV 21.06.1963 NR. 23
Med hjemmel i veglovens § 9, 3. ledd delegeres Utvalget for plan og samfunns myndighet som vegstyremakt for kommunale veger til rådmannen i alle saker som ikke er av prinsipiell betydning. Dette gjelder følgende §§ - 29, 30, 31, 32, 34, 40 vedrørende avkjørelsestillatelser, 44, 45 og 48.
Se også delegasjon til utvalg for plan og samfunn.

VILTLOVEN AV 29.05.1981 NR. 38
Rådmannen delegeres myndighet til å gi uttalelser og treffe vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

VOKSENOPPLÆRINGSLOVEN AV 19.06.2009 NR. 95
Det delegeres til rådmannen å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning. Å gi uttalelser og treffe vedtak i saker innenfor lovens § 5 og som ikke er av prinsipiell betydning.

ANDRE LOVER
Det delegeres til rådmannen å treffe vedtak for andre lover enn de som ovenfor er nevnt i type saker som ikke er av prinsipiell betydning.

ANNEN DELEGASJON
Rådmann gis fullmakt til å disponere bevilgede midler på kommunens driftsbudsjett.
Rådmannen gis fullmakt til å overføre beløp mellom artsgruppe 0 til 5, samt til å øke utgifter tilsvarende økte inntekter i artsgruppene 6 til 9 i driftsbudsjettet innen en ansvarsgruppe og mellom de enkelte ansvarsgrupper.
Rådmannen gis fullmakt til å anta anbud (valg av entreprenør) innenfor vedtatte budsjettrammer.
For vedtatte investeringer og hvor finansiering er ordnet, delegeres det til rådmannen å iverksette de planlagte investeringer.
Myndighet til å forhandle med de ansatte og/eller deres representanter om lønns- og arbeidsvilkår.
Myndighet til å godkjenne sentrale protokoller.

Fullmakt til å avgi høringsuttalelse hvis det er korte tidsfrister. Se delegasjon til formannskapet.
Rådmannen eller den han bemyndiger kan rekvirere kart- og delingsforretning over kommunale eiendommer når dette skjer i samsvar med gyldig vedtak eller godkjent plan og kan møte på vegne av kommunen ved kart- og delingsforretning.
Rådmannen beslutter selv administrativ organisering av tjenesteapparatet innenfor de geografiske hovedstrukturer kommunestyret har vedtatt.

4. DELEGASJON TIL ORDFØREREN

Delegasjon etter Kommuneloven

Ordføreren er i medhold av § 6-1, 2. ledd kommunens rettslige representant. Ordføreren eller rådmannen ved ordførerens fravær, oppnevner kommunens representanter til generalforsamlinger, årsmøter o.l. dersom ikke annet er bestemt. Oppnevningen skal være skriftlig.
Ordfører/rådmann gis fullmakt til å innvilge søknader om tilskott, gavepremier, annonser og jubileumsgaver m.v. fra lokale organisasjoner, lag og foreninger for beløp inntil kr. 30.000,-.

4.1 ANNEN DELEGASJON

LOV OM HAVNER OG FARVANN AV 17.04.2009, § 10
Kommunestyret delegerer myndighet, som etter havne- og farvannsloven tilligger kommunen til Trondheim Havn IKS. *Vedtatt av Verdal kommunestyre 29.10.12, sak 97/12.*

5. GENERELLE REGLER OM BRUK AV DELEGERT MYNDIGHET RETNINGSLINJER FOR BRUK AV FULLMAKT

All delegert myndighet må brukes i samsvar med lover, forskrifter og retningslinjer gitt av overordnet organ, og innenfor budsjettrammene og forutsetningene. Det organ som er delegert avgjørelsesmyndighet er underinstans etter Forvaltningslovens § 33. Det samme gjelder også for videredelegasjon fra rådmannen.

TILBAKEKALLING AV FULLMAKT I ENKELTSAKER
Et overordnet organ kan kreve å få lagt fram for seg til avgjørelse en sak som et underordnet organ har til behandling etter delegert fullmakt.

RETT TIL Å LA VÆRE Å GJØRE BRUK AV DELEGERT MYNDIGHET I SPESIELLE FORBINDELSER
Den som har fått delegert myndighet, kan overlate til det overordnede organet å ta avgjørelser i spesielle saker.

MELDING OM VEDTAK.
I forbindelse med delegasjonsvedtaket kan det stilles krav om at vedtak i h.t. gitt delegasjon skal refereres i etterfølgende møte eller at rådmannen orienteres ved kopi av vedtaket dersom myndigheten er delegert av han.

OMGJØRINGSRETT
Et overordnet organ kan av eget tiltak gjøre om et underordnet organs vedtak i samsvar med §35 i forvaltningsloven

MINDRETALLSANKE
I saker der utvalget har fått delegert avgjørelsesmyndighet fra kommunestyret/formannskapet, kan 3 medlemmer, ordføreren eller rådmannen før møtet er slutt kreve saken lagt fram for kommunestyret/formannskapet.

KLAGE PÅ VEDTAK
Ved avgjørelse av hvilke saker som kan påklages og ved behandlingen av klage over forvaltningslovens regler med mindre annet er bestemt i særlov.

DELEGASJON I REGLEMENTER, FORSKRIFTER M.V.
Det gjelder en rekke delegasjonsbestemmelser innenfor forskjellige områder til utvalg og administrasjonen i diverse reglementer, instrukser, forskrifter etc/særskilte vedtak i enkeltsaker.

Reglementet er vedtatt av Verdal kommunestyre i møte 26.08.19, som sak nr.

Verdal kommune
Sakspapir

Reglement for kommunestyret, formannskapet, utvalg for plan og samfunn og utvalg for mennesker og livskvalitet - endret i hht ny kommunelov

Saksbehandler:	Line Therese Ertsås	**Arkivref:**
E-post:	line.ertsaas@verdal.kommune.no	2019/2988 - /
Tlf.:	47692392	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	94/19
Kommunestyre	26.08.2019	74/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
Ved votering ble rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
Forslag til reglement for kommunestyret, formannskapet, utvalg for plan og samfunn og utvalg for mennesker og livskvalitet gjeldende for valgperioden 2019-2023 vedtas.

Rådmannens innstilling:

Forslag til reglement for kommunestyret, formannskapet, utvalg for plan og samfunn og utvalg for mennesker og livskvalitet gjeldende for valgperioden 2019-2023 vedtas.

Vedlegg:

1 Forslag til reglement for utvalg for plan og samfunn og utvalg for mennesker og livskvalitet - gjeldende fra konstituering 2019
2 Forslag til reglement for Verdal formannskap - gjeldende fra konstituering 2019
3 Forslag til reglement for Verdal kommunestyre - gjeldende fra konstituering 2019
4 Ny kommunelov

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Høsten 2019 trer store deler av den nye kommuneloven i kraft, deriblant kapitlene som gjelder folkevalgte, ordfører, valg til folkevalgte valgte organer, rettigheter og plikter for folkevalgte og saksbehandling i folkevalgte organer. Dette medfører at vi også må endre våre reglementer, gjeldende fra konstituerende møte i kommunestyret den 14. oktober 2019.

I vedlagte forslag til reglement er det foretatt endringer som gjelder ny kommunelov og disse er markert med rødt. Det er ikke foretatt andre endringer.

Når det gjelder endring på navn fra komite til utvalg, så er det en ny bestemmelse i lovens § 5-1 som sier at folkevalgte organer, bl.a. utvalg, inkludert kommunedelsutvalg og kontrollutvalg skal ha navn som inkluderer den betegnelsen som er brukt om organet der.

REGLEMENT FOR
UTVALG FOR PLAN OG SAMFUNN OG UTVALG FOR MENNESKER OG LIVSKVALITET I VERDAL KOMMUNE 2019-2023

Plan og samfunn og mennesker og livskvalitet er utvalg oppnevnt i medhold av §§ 5-1 og 5-7 i kommuneloven. Utvalgene kan også tildeles oppgaver som faste utvalg iht. særlover.

1. Valg og sammensetning.

Utvalgene består av 9 medlemmer med varamedlemmer.

Utvalgene velges av kommunestyret og fortrinnsvis blant kommunestyrets medlemmer og varamedlemmer.

Kommunestyret selv velger leder og nestleder.

Valget gjelder for den kommunale valgperiode.

Dersom et medlem trer endelig ut, velges nytt medlem, selv om det er valgt varamedlem. Er organet valgt ved forholdsvalg, skal det suppleres fra den samme gruppe som den utredende tilhørte.
Trer lederen av et folkevalgt organ endelig ut av organet, skal det velges ny leder.

Har medlemmer forfall innkalles varamedlemmer så vidt mulig i den nummerorden de er valgt. Er medlemmene valgt ved forholdsvalg, innkalles varamedlemmer fra den gruppe hvor det er forfall.

2. Oppgaver og myndighet.

A. Avgjørelsesmyndighet.

Etter Kl § 5-7 fastsetter kommunestyret selv området for utvalgenes virksomhet. Utvalgene kan tildeles avgjørelsesmyndighet i alle saker hvor ikke annet følger av lov. Utvalgene treffer vedtak innenfor de rammer og etter de retningslinjer som er fastsatt i lov gitt i medhold av lov eller vedtatt av kommunestyret. Det vises til eget delegasjonsreglement/egne delegasjonsvedtak. Utvalgene innstiller til formannskapet/kommunestyret som bestemt i eget delegasjonsreglement/egne delegasjonsvedtak.

B. Rådgivende myndighet.

Utvalgene uttaler seg i en del saker innenfor sine områder etter de retningslinjer som fastsatt i lov, gitt i medhold av lov eller vedtatt av kommunestyret/formannskapet.

C. Arbeidsområde for det enkelte utvalg.

a) **Utvalg for Mennesker og Livskvalitet.**

Dette utvalget skal i hovedsak behandle alle saker av prinsipiell karakter med hensyn til forvaltning og drifting av organisasjonen samt ivareta kommunale interesser utenfor organisasjonen. Utvalg for Mennesker og Livskvalitet tillegges myndighet etter en rekke særlover m.m, jfr. delegasjonsreglementet/særskilte vedtak.

Utvalg for Mennesker og Livskvalitet skal ha fokus på drift og utvikling i tråd med kommunestyrets vedtak. Alle plansaker relatert til oppvekstsektoren, helse- og velferdssektoren og kultursektoren skal behandles av utvalg for Mennesker og Livskvalitet.

b) **Utvalg for Plan og Samfunn.**

Dette utvalget skal behandle alle planer relatert til teknisk drift og tillegges videre myndighet etter en rekke særlover m.m., jfr. delegasjonsreglement/særskilte vedtak. Utvalget blir kommunens faste utvalg for plansaker.

Utvalg for Plan og Samfunn skal ha fokus på drift og utvikling i tråd med kommunestyrets vedtak.

D. Utvalgene får:

- en strategisk rolle og en ombudsrolle – det siste innebærer kontakt opp mot kommunens innbyggere og brukere innenfor sine ansvarsområder
- muligheten til å sette i gang og delta i prosesser – ikke kun være vedtaksmøter.

3. Forberedelse av saker for utvalgene.

Rådmannen har ansvar for at de saker som legges fram for utvalgene, er forberedt på forsvarlig måte og i samsvar med de regler som lov og andre bindende bestemmelser gir.

4. Innkalling til møte. Dokumentutlegging.

Utvalgene gjør sine vedtak i møter som holdes etter vedtatt møteplan.
Utvalgslederne innkaller utvalgene til sine møter.
Innkallingen skal inneholde opplysning om tid og sted for møte, oversikt over de saker som skal behandles.

Innkallingen med saksdokumenter sendes elektronisk til utvalgenes medlemmer og varamedlemmer etter nærmere bestemmelser og til andre med møterett.

Utvalgenes medlemmer innkalles elektronisk som regel med en frist på 5 dager – innkallingsdagen medregnet, men ikke møtedagen.

Samtidig som utvalgene innkalles legges alle sakers dokumenter ut til ettersyn på servicekontoret. Dette gjelder dog ikke dokumenter som etter lov er unntatt fra offentlighet.

5. Forfall. Innkalling av varamedlemmer.

Kan et medlem ikke møte i utvalg på grunn av lovlig forfall, skal han/hun melde fra om dette snarest mulig til rådmannskontoret. Forfallsgrunn skal oppgis. Det kalles straks inn varamedlem etter reglene i pkt. 1 foran.

6. Møterett for andre enn utvalgs medlemmer.

Rådmannen eller den som han bemyndiger tar del i møtet med talerett, men uten forslags- og stemmerett.

Ordfører har møte, tale- og forslagsrett, jfr. kommunelovens § 6-1, 3. ledd.

Møteleder i samråd med rådmannen/rådmannens representant innkaller kommunale tjenestemenn og særlige sakkyndige i spesielle saker. Disse kan gi opplysninger, men har for øvrig ikke anledning til å ta del i forhandlingene.

Barnerepresentanten har møte- og talerett ved saksbehandling av plansaker i hht. til plan og bygningslovens § 9-1.

Møtesekretæren tar del i møtet og fører møtebok.

7. Møteleder. Åpne eller stengte dører. Taushetsplikt.

Møte i utvalgene ledes av utvalgenes leder eller nestleder. Har begge forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg. Jfr. kommunelovens § 11-2.

Møtet holdes for åpne dører hvis ikke annet følger av lovbestemt taushetsplikt eller vedtak etter kommunelovens § 11-5. Personalsaker skal som hovedregel behandles for lukkede dører.

Blir det vedtatt å behandle en sak for stengte dører, plikter utvalgenes medlemmer og de kommunale tjenestemenn som måtte være til stede å overholde lovbestemt taushetsplikt.

8. Møtets åpning.

Til det tidspunkt møtet er berammet foretas navneopprop. Er det lovmessige minste antall medlemmer til stede, jfr. Kommunelovens § 11-9, erklærer møteleder møte for satt.

Fra dette tidspunkt og til møtets slutt kan ikke noen av forsamlingens medlemmer forlate salen uten på forhånd å melde fra til møtelederen.

Medlemmer og varamedlemmer som møter etter oppropet, melder seg til møtelederen før de tar plass i forsamlingen.

9. Rekkefølgen for behandlingen av sakene. Sak som er tatt opp til behandling.

Saker som ikke er nevnt i innkallingen.
Sakene behandles i den rekkefølge som nevnt i innkallingen. Forespørsler og orienteringer behandles etter de øvrige saker. Utvalget kan vedta en annen rekkefølge.

Utvalget kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak på den utsendte innkallingen. Utvalget kan også treffe vedtak i sak som ikke er oppført på saklisten, eller der saksdokumentene er ettersendt/utdelt hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmer motsetter seg dette, jfr. Kommunelovens § 11-3.

10. Inhabilitet.

Den som etter Kommunelovens § 11-10 med henvisning til Forvaltningslovens kap. II er inhabil i en sak tar ikke del i behandlingen av vedkommende sak. Habilitetsspørsmålet må voteres over av utvalgets medlemmer.

11. Møtelederens redegjørelse for saken. Talernes rekkefølge.

Møtelederen leser opp den betegnelse saken har på innkallingen og refererer den foreliggende innstilling. Det gjøres oppmerksom på mulig dissens innen den forsamling som har avgitt innstilling. Møtelederen sier fra om eventuelle dokumenter som er kommet inn etter at innstillingen var lagt fram.

Møtelederen spør om noen vil ha ordet i saken. Talerne får ordet i den rekkefølge de ber om det. Ber flere om ordet samtidig, avgjør møtelederen rekkefølgen mellom disse.

12. Når medlemmene tar del i ordskiftet.

Representantene skal rette sine ord til møtelederen ikke til forsamlingen.
Representantene skal holde seg nøye til den sak eller til den del av saken som ordskiftet gjelder. Møtelederen skal se til at dette blir gjort.

Det må ikke sies noe som krenker forsamlingen, noen av medlemmene eller andre.
Overtrer noen reglementets ordensbestemmelser, skal møtelederen advare han/henne, om nødvendig to ganger. Retter vedkommende seg enda ikke etter reglementet, kan møte-lederen ta fra han/henne ordet eller ved avstemming la forsamlingen avgjøre om vedkommende skal stenges ute fra resten av møtet.

13. Møtelederens stilling under ordskiftet.

Møtelederen må følge utvalgets forhandlinger med oppmerksomhet. Møtelederen bør ha sin oppmerksomhet i hovedsak rettet mot den representant som har ordet.

Møtelederen må ikke avbryte noen som har ordet, med mindre det skjer for å opprettholde de bestemmelser som er gitt i reglementet, eller for å rette misforståelser fra talerens side.

14. Avgrensning og avslutning av ordskiftet.

Før ordskiftet i en sak er begynt og under ordskiftet, kan utvalget med alminnelig flertall vedta at taletiden skal avgrenses til et bestemt antall minutter for hvert innlegg.

Finner utvalget at en sak er drøftet ferdig, kan det med 2/3 flertall vedta å slutte ordskiftet om saken.

Ved behandlingen av forslag om å korte ned taletiden eller om å slutte ordskiftet, må en taler få høve til å ta ordet imot forslaget, hver bare en gang med høyst to minutters taletid.

15. Forslag.

Forslag kan ikke settes fram av andre enn utvalgets medlemmer og ordfører. Forslag skal fremmes av vedkommende representant og leveres skriftlig til møtelederen. Skriftlige forslag skal underskrives av forslagsstilleren. Møtelederen skal referere forslaget.

Forslag om utsettelse kan framsettes når som helst mens en sak behandles i utvalget. Når utsettelsesforslaget er fremmet, tas det straks opp til behandling.
Utvalgets medlemmer og rådmannen eller den som møter for rådmannen har adgang til å forlange ordet til utsettelsesforslaget.

Når debatten om utsettelsesforslaget er avsluttet, blir forslaget tatt opp til avstemning. Blir det vedtatt, er sakens behandling avsluttet i vedkommende møte. Blir utsettelsesforslaget ikke vedtatt, fortsetter debatten etter møtelederens oppsatte talerliste.

16. Avstemninger.

Når ordskiftet er ferdig, sier møtelederen at saken tas opp til avstemning. Møtelederen fremmer forslag om hvordan avstemningen skal gjennomføres. Utvalget kan godkjenne evt. forkaste møtelederens forslag. Bare de medlemmer som er til stede i salen i det øyeblikk saken tas opp til avstemning, har rett til å stemme. De kan ikke forlate salen før avstemningen er ferdig. Medlemmene har plikt til å stemme. Ved valg kan blank stemmeseddel brukes, jfr. Kommunelovens § 8-1, 2. ledd, til å stemme blankt.

17. Prøveavstemning.

Før endelig avstemning i en sak, kan ut utvalget vedta prøveavstemning som ikke er bindende.

18. Stemmemåten.

Avstemning kan skje på en av disse måter:

a) Ved stilltiende godkjenning, når ikke noen uttaler seg mot innstillingen eller mot et forslag som møtelederen har satt fram.

b) Ved at møtelederen oppfordrer de medlemmer som er i mot et forslag, til å rekke opp hånden eller reise seg. Når møtelederen krever det, eller et medlem forlanger det, holdes kontraavstemning ved at de som stemmer for forslaget rekker opp hånden eller reiser seg.

c) Ved skriftlig avstemning med sedler uten underskrift. To medlemmer som møtelederen oppnevner til det, teller opp stemmene. Stemmesedler brukes bare ved valg og ved ansettelse av tjenestemenn når en eller flere representanter forlanger det. Blanke stemmesedler gjelder som avgitte stemmer. Ved første avstemning kreves alminnelig flertall for å være valgt.

Dersom ingen ved første avstemning får flertall av de avgitte stemmer(medregnet blanke stemmesedler) skal det foretas ny avstemning.

19. Forespørsler og orienteringer.

Etter kommunelovens 11-2, 4. ledd kan ethvert medlem rette forespørsler til møtelederen i møtet, også om saker som ikke står på sakslisten.

Forespørsler om saker som ikke står på saklisten meddeles til møtelederen ved møtets åpning. Møtelederen varsler ved møtets åpning om eventuelle orienteringer som vil bli gitt etter de øvrige saker.

20. Utsendinger(deputasjoner).

Utsendinger fra organisasjoner eller grupper som vil møte i utvalget og uttale seg om en sak, skal melde fra om dette til møteleder senest dagen før møtet.
Forsamlingen avgjør om utsendingene skal tas i mot.

21. Bokføring av forhandlingene.

Det skal føres protokoll fra møtene i utvalget.
I møteprotokollen føres inn dato for hvert møte, møtested og møtetid, fraværende medlemmer og møtende varamedlemmer. Trer noen fra eller møter noen under forhandlingene, bokføres dette slik at protokollen sammenholdt med medlemsfortegnelsen, viser hvem som har tatt del i behandlingen av hver sak.

For øvrig bokføres det som må til for å vise gangen i forhandlingene, og at vedtakene fattes etter rett framgangsmåte. Sakene bokføres i rekkefølge for kalenderåret, og slik at en kan se hva saken gjelder. Under hver sak bokføres de forslag som er satt fram og avstemningsresultatet. Det skal også føres inn hjemmel for vedtak om møtet lukkes og om medlem av organet er inhabil eller får fritak av personlige grunner.

Møtelederen avgjør om noen protokolltilførsel skal tillates. I tilfelle det blir reist protest mot han/hennes avgjørelse, vedtar utvalget med alminnelig flertall om noen protokolltilførsel skal tillates.

Protokoll godkjennes som første sak i neste møte.

22. Andre forhold.

For øvrig vises det til kommunelovens bestemmelser spesielt kapittel 7 om de folkevalgtes rettigheter og plikter samt aktuelle forskrifter gitt i medhold av loven.
Som utfyllende regler, gjelder også bestemmelsene i Reglement for Verdal formannskap så lang de passer.

23. Tidspunkt for ikrafttredelse.

Dette reglementet trer i kraft fra det tidspunkt det blir vedtatt i kommunestyret.

24. Vedtakelse av reglementet.

Reglementet er vedtatt av Verdal kommunestyret i møte 26.08.19, under sak nr. .....

REGLEMENT

FOR VERDAL FORMANNSKAP 2019-2023

1. **Valg og sammensetning.**
   Formannskapet består av 9 medlemmer med varamedlemmer.

   Formannskapet velges av og blant kommunestyrets medlemmer i det konstituerende møte, jfr. Kommunelovens § 7-1.

   Formannskapet trer i funksjon fra det konstituerende møte.

   Når det gjelder uttreden og fritak vises til Kommunelovens § 7-9. Når det gjelder opprykk, nyvalg og suppleringsvalg vises til Kommunelovens 7-10. og suspensjon o.l. viser til Kommunelovens § 7-11.

2. **Formannskapets hovedarbeidsområde.**
   Formannskapet skal etter kommunelovens § 5-6 (jfr kommunelovens § 14-3, tredje ledd og skattevedtak) behandle forslag til økonomiplan, årsbudsjett og skattevedtak. Ellers fastsetter kommunestyret selv området for formannskapets virksomhet.

   Formannskapet kan tildeles avgjørelsesmyndighet i alle saker hvor ikke annet følger av lov. Formannskapet avgir innstilling i saker som går om formannskapet og som skal behandles av kommunestyret samt fatter vedtak i de saker hvor avgjørelsesmyndigheten er delegert etter de regler som måtte være gitt i fullmakten.

3. **Forberedelse av saker for formannskapet.**
   Rådmannen har ansvar for at de saker som legges fram for formannskapet, er forberedt på forsvarlig måte og i samsvar med de regler som lov og andre bindende bestemmelser gir.

4. **Innkalling til møte. Dokumentutlegging.**
   Formannskapet gjør sine vedtak i møter som holdes etter vedtatt møteplan.
   Ordføreren innkaller formannskapet til sine møter.
   Innkallingen skal inneholde opplysning om tid og sted for møte, oversikt over de saker som skal behandles, og opplysninger om hvor saksdokumentene er lagt ut.

   Innkallingen med saksdokumenter sendes elektronisk til formannskapets medlemmer og varamedlemmer etter nærmere bestemmelser og til andre med møterett.

   Formannskapets medlemmer innkalles skriftlig som regel med en frist på 6 dager – innkallingsdagen medregnet, men ikke møtedagen.

   Samtidig som formannskapet innkalles legges alle sakers dokumenter ut til ettersyn på

Servicekontoret og på kommunens hjemmeside. Dette gjelder ikke dokumenter som etter lov er unntatt offentlighet.

5. **Forfall. Innkalling av varamedlemmer.**
Kan et medlem ikke møte i formannskapet på grunn av lovlig forfall, skal han/hun melde fra om dette snarest mulig til rådmannskontoret. Forfallsgrunn skal oppgis.

Det kalles straks inn varamedlem etter reglene i Kommunelovens § 7-10.

6. **Møterett for andre enn formannskapets medlemmer.**
Rådmannen tar del i møtet med talerett, men uten forslags – og stemmerett.

Ordføreren i samråd med rådmannen innkaller kommunale tjenestemenn og særlige sakkyndige i spesielle saker. Disse kan gi opplysninger, men har for øvrig ikke anledning til å ta del i forhandlingene.

Møtesekretæren tar del i møtet og fører møtebok.

7. **Møteleder. Åpne eller stengte dører. Taushetsplikt.**
Møte i formannskapet ledes av ordføreren eller varaordføreren. Har begge forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg. Jfr. kommunelovens § 11-2.

Møtet holdes for åpne dører hvis ikke annet følger av lovbestemt taushetsplikt eller vedtak etter kommunelovens § 11-5. Personalsaker skal som hovedregel behandles for lukkede dører.

Blir det vedtatt å behandle en sak for stengte dører, plikter formannskapets medlemmer og de kommunale tjenestemenn som måtte være til stede å overholde lovbestemt taushetsplikt.

8. **Møtets åpning.**
Til det tidspunkt møtet er berammet foretas navneopprop. Er det lovmessige minste antall medlemmer til stede, jfr. Kommunelovens § 11-9, erklærer ordføreren møte for satt.

Fra dette tidspunkt og til møtets slutt kan ikke noen av forsamlingens medlemmer forlate salen uten på forhånd å melde fra til møtelederen.

Medlemmer og varamedlemmer som møter etter oppropet, melder seg til møtelederen før de tar plass i forsamlingen.

9. **Rekkefølgen for behandlingen av sakene. Sak som er tatt opp til behandling. Saker som ikke er nevnt i innkallingen.**
Sakene behandles i den rekkefølge som nevnt i innkallingen. Forespørsler og orienteringer behandles etter de øvrige saker. Formannskapet kan vedta en annen rekkefølge.

Formannskapet kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak på den utsendte innkallingen. Formannskapet kan også treffe vedtak i sak som ikke

er oppført på saklisten, eller der saksdokumentene er ettersendt/utdelt hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmer motsetter seg dette, jfr Kommunelovens, § 11-3.

10. Inhabilitet.

Den som etter Kommunelovens § 11-10 med henvisning til Forvaltningslovens kap. II er inhabil i en sak tar ikke del i behandlingen av vedkommende sak.

11. Møtelederens redegjørelse for saken. Talernes rekkefølge.

Møtelederen leser opp den betegnelse saken har på innkallingen og refererer den foreliggende innstilling. Det gjøres oppmerksom på mulig dissens innen den forsamling som har avgitt innstilling. Møtelederen sier fra om eventuelle dokumenter som er kommet inn etter at innstillingen var lagt fram.

Møtelederen spør om noen vil ha ordet i saken. Talerne får ordet i den rekkefølge de ber om det. Ber flere om ordet samtidig, avgjør møtelederen rekkefølgen mellom disse.

12. Når medlemmene tar del i ordskiftet.

Representantene skal rette sine ord til møtelederen(ordføreren) ikke til forsamlingen. Representantene skal holde seg nøye til den sak eller til den del av saken som ordskiftet gjelder. Møtelederen skal se til at dette blir gjort.

Det må ikke sies noe som krenker forsamlingen, noen av medlemmene eller andre. Overtrer noen reglementets ordensbestemmelser, skal møtelederen advare han/henne, om nødvendig to ganger. Retter vedkommende seg enda ikke etter reglementet, kan møte-lederen ta fra han/henne ordet eller ved avstemming la forsamlingen avgjøre om vedkommende skal stenges ute fra resten av møtet.

13. Møtelederens stilling under ordskiftet.

Møtelederen må følge formannskapet forhandlinger med oppmerksomhet. Møtelederen bør ha sin oppmerksomhet i hovedsak rettet mot den representant som har ordet.

Møtelederen må ikke avbryte noen som har ordet, med mindre det skjer for å opprettholde de bestemmelser som er gitt i reglementet, eller for å rette misforståelser fra talerens side.

14. Avgrensning og avslutning av ordskiftet.

Før ordskiftet i en sak er begynt og under ordskiftet, kan formannskapet med alminnelig flertall vedta at taletiden skal avgrenses til et bestemt antall minutter for hvert innlegg.

Finner formannskapet at en sak er drøftet ferdig, kan det med 2/3 flertall vedta å slutte ordskiftet om saken.

Ved behandlingen av forslag om å korte ned taletiden eller om å slutte ordskiftet, må en taler få høve til å ta ordet imot forslaget, hver bare en gang med høyst to minutters taletid.

15. Forslag.

Forslag kan ikke settes fram av andre enn formannskapets medlemmer. Forslag skal fremmes av vedkommende representant og leveres skriftlig til møtelederen. Skriftlige forslag skal underskrives av forslagsstilleren. Møtelederen skal referere forslaget.

Forslag om utsettelse kan framsettes når som helst mens en sak behandles i formannskapet. Når utsettelsesforslaget er fremmet, tas det straks opp til behandling. Formannskapets medlemmer og rådmannen har adgang til å forlange ordet til utsettelsesforslaget.

Når debatten om utsettelsesforslaget er avsluttet, blir forslaget tatt opp til avstemning. Blir det vedtatt, er sakens behandling avsluttet i vedkommende møte. Blir utsettelsesforslaget ikke vedtatt, fortsetter debatten etter møtelederens oppsatte talerliste.

16. Avstemninger.

Når ordskiftet er ferdig, sier møtelederen at saken tas opp til avstemning. Møtelederen fremmer forslag om hvordan avstemningen skal gjennomføres. Formannskapet kan godkjenne evt. forkaste møtelederens forslag. Bare de medlemmer som er til stede i salen i det øyeblikk saken tas opp til avstemning, har rett til å stemme. De kan ikke forlate salen før avstemningen er ferdig. Medlemmene har plikt til å stemme. Ved valg og ansettelse kan blank stemmeseddel brukes, jfr. Kommunelovens § 8-1, 2. ledd til å stemme blankt.

17. Prøveavstemning.

Før endelig avstemning i en sak, kan formannskapet vedta prøveavstemning som ikke er bindende.

18. Stemmemåten.

Avstemning kan skje på en av disse måter:

a. Ved stilltiende godkjenning, når ikke noen uttaler seg mot innstillingen eller mot et forslag som møtelederen har satt fram.

b. Ved at møtelederen oppfordrer de medlemmer som er i mot et forslag, til å rekke opp hånden eller reise seg. Når møtelederen krever det, eller et medlem forlanger det, holdes kontraavstemning ved at de som stemmer for forslaget rekker opp hånden eller reiser seg.

c. Ved skriftlig avstemning med sedler uten underskrift. To medlemmer som møtelederen oppnevner til det, teller opp stemmene. Stemmesedler brukes bare ved valg og ved ansettelse av tjenestemenn når en eller flere representanter forlanger det. Blanke stemmesedler gjelder som avgitte stemmer. Ved første avstemning kreves alminnelig flertall for å være valgt.

   Dersom ingen ved første avstemning får flertall av de avgitte stemmer (medregnet blanke stemmesedler) skal det foretas ny avstemning.

Ved annen gangs avstemning gjelder følgende:

Ved valg: Ved annen gangs avstemning er den valgt som får flest stemmer (simpelt flertall er nok). Hvis flere får likt stemmetall ved andre avstemning, avgjøres valget ved loddtrekning.

d. Ved navneopprop, ja eller nei som svar, når møtelederen bestemmer det, eller ett medlem krever det og dette krav får tilslutning av forsamlingen. Det bestemmes ved loddtrekning hvilken representant oppropet skal begynne med, og det fortsetter så i alfabetisk rekkefølge.
Møtesekretæren og ett medlem som møtelederen oppnevner kontrollerer stemmegivningen ved avmerking på medlemsfortegnelsen.

19. Forespørsler og orienteringer.

Etter kommunelovens § 11-2, 4. ledd kan ethvert medlem rette forespørsler til møtelederen i møtet, også om saker som ikke står på sakslisten.

Forespørsler om saker som ikke står på saklisten meddeles til møtelederen ved møtets åpning.

Møtelederen varsler ved møtets åpning om eventuelle orienteringer som vil bli gitt etter de øvrige saker.

20. Utsendinger(deputasjoner).

Utsendinger fra organisasjoner eller grupper som vil møte i formannskapet og uttale seg om en sak, skal melde fra om dette til ordføreren senest dagen før møtet.

Forsamlingen avgjør om utsendingene skal tas i mot.

21. Orden i salen og bygningen.

Møtelederen skal sørge for å opprettholde god orden i møtesalen.
Møtelederen skal således se til at talerne ikke avbrytes eller forstyrres. Hvis tilhørere (publikum) ved meningsytring eller på annen måte forstyrrer forhandlingene eller for øvrig opptrer på en måte som strider mot god orden, kan møtelederen vise tilhører ut.

22. Bokføring av forhandlingene.

Det skal føres protokoll fra møtene i formannskapet.
I møteprotokollen føres inn dato for hvert møte, møtested og møtetid, fraværende medlemmer og møtende varamedlemmer. Trer noen fra eller møter noen under forhandlingene, bokføres dette slik at protokollen sammenholdt med medlemsfortegnelsen, viser hvem som har tatt del i behandlingen av hver sak.

For øvrig bokføres det som må til for å vise gangen i forhandlingene, og at vedtakene fattes etter rett framgangsmåte. Sakene bokføres i rekkefølge for kalenderåret, og slik at en kan se hva saken gjelder. Under hver sak bokføres de forslag som er satt fram og avstemningsresultatet. Det skal også føres inn hjemmel for vedtak om møtet lukkes og om medlem av organet er inhabil eller får fritak av personlige grunner.

Møtelederen avgjør om noen protokolltilførsel skal tillates. I tilfelle det blir reist protest mot han/hennes avgjørelse, vedtar formannskapet med alminnelig flertall om noen protokolltilførsel skal tillates.

Protokoll godkjennes som første sak i neste møte.

23. Tidspunkt for ikrafttredelse.

Dette reglementet trer i kraft fra det tidspunkt det blir vedtatt i kommunestyret.

24. Vedtakelse av reglementet.

Reglementet er vedtatt av Verdal kommunestyret i møte 26.08.19, under sak nr. .....

REGLEMENT

FOR VERDAL KOMMUNESTYRE 2019-2023

1. **Valg og sammensetning.**
   Kommunestyret består av 35 medlemmer med varamedlemmer.

   Det vises til Kommunelovens § 7-1 om konstituering av kommunestyret. I dette møte skal det foretas valg av formannskap, ordfører, varaordfører, kontrollutvalg, og utvalg. Andre kommunale nemnder samt ledere og nestledere for disse velges på første ordinære kommunestyremøte.

   Kommunestyret trer i funksjon fra det konstituerende møte.

   Når det gjelder uttreden og fritak vises til Kommunelovens § 7-9. Når det gjelder opprykk, nyvalg og suppleringsvalg vises til Kommunelovens 7-10. og suspensjon o.l. viser til Kommunelovens § 7-11.

2. **Kommunestyrets hovedarbeidsområde.**
   Kommunestyret er det øverste besluttende organ med overordnet ansvar for hele kommunens virksomhet.

   Kommunestyret skal avgjøre saker som gjelder
   - Hovedtrekkene i kommuneorganisasjonen – både politisk og administrativ.
   - Budsjett og økonomiplaner og vesentlige endringer av disse.
   - Kommuneplaner.
   - Reguleringsplaner, delplaner og handlingsprogrammer.
   - Regnskap og årsmeldinger/resultatvurderinger.
   - Godtgjøring til folkevalgte
   - Oppnevne styrer, råd og utvalg, samt velge nytt medlem ved fritak fra verv.
   - Fastsettelse av avgifter/gebyrer og forskrifter/vedtekter.
   - Tilsetting av rådmann.
   - Kommunestyret fatter beslutning i alle saker som ikke er delegert til formannskapet eller andre politiske organ eller rådmannen.

3. **Forberedelse av saker for kommunestyret.**
   Ordføreren sørger for at de saker som legges fram for kommunestyret er forberedt på en forsvarlig måte og i samsvar med de bestemmelser som lov, reglementer og andre bindende bestemmelser gir.

   Formannskapet avgir innstilling i saker som økonomiplan, budsjett og skattevedtak. I andre saker hvor kommunestyrets avgjørelsesmyndighet ikke er delegert, legges sakene fram med innstilling fra komite/formannskap.

4. Innkalling til møte. Dokumentutlegging.

Kommunestyret gjør sine vedtak i møter som holdes etter vedtatt møteplan.
Ordføreren innkaller kommunestyret til sine møter.
Innkallingen skal inneholde opplysning om tid og sted for møte, oversikt over de saker som skal behandles, og opplysninger om hvor saksdokumentene er lagt ut.

Innkallingen med saksdokumenter sendes elektronisk til kommunestyrets medlemmer og varamedlemmer etter nærmere bestemmelser og til andre med møterett.

Innkallingen kunngjøres som regel med en frist på 6 dager innkallingsdagen medregnet, derimot ikke møtedagen. Lovens § 14-3 påbyr annen kunngjøringsfrist når det gjelder behandling av økonomiplan og årsbudsjett.

Samtidig som innkallingen kunngjøres legges alle sakers dokumenter ut til ettersyn på Servicekontoret og kommunens hjemmeside. Dette gjelder dog ikke dokumenter hvor saken eller dokumentene er av en slik art at ordføreren mener at de ikke bør bli kjent eller gjennomgått av andre enn kommunestyrets medlemmer.

5 Forfall. Innkalling av varamedlemmer.

Kan et medlem ikke møte i kommunestyret på grunn av lovlig forfall, skal han/hun melde fra om dette snarest mulig til rådmannskontoret. Forfallsgrunn skal oppgis.

Det kalles straks inn varamedlem etter reglene i Kommunelovens §7-10.

6. Møterett for andre enn kommunestyrets medlemmer.

Rådmannen tar del i møtet med talerett, men uten forslags – og stemmerett.

Ordføreren i samråd med rådmannen innkaller kommunale tjenestemenn og særlige sakkyndige i spesielle saker. Disse kan gi opplysninger, men har ellers ikke anledning til å ta del i forhandlingene.

Møtesekretæren tar del i møtet og fører møtebok.

7. Møteleder. Åpne eller stengte dører. Taushetsplikt.

Møte i kommunestyret ledes av ordføreren eller varaordføreren. Har begge forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg, jfr. kommunelovens §11-2.

Møtet holdes for åpne dører hvis ikke annet følger av lovbestemt taushetsplikt eller vedtak etter kommunelovens § 11-5. Personalsaker skal som hovedregel behandles for lukkede dører.

Blir det vedtatt å behandle en sak for stengte dører, plikter kommunestyret og de kommunale tjenestemenn som måtte være til stede å overholde lovbestemt taushetsplikt.

8. **Møtets åpning.**
   Til det tidspunkt møtet er berammet foretas navneopprop. Er det lovmessige minste antall medlemmer til stede, jfr. Kommunelovens § 11-9, erklærer ordføreren møte for satt.

   Fra dette tidspunkt og til møtets slutt kan ikke noen av forsamlingens medlemmer forlate salen uten på forhånd å melde fra til møtelederen.

   Medlemmer og varamedlemmer som møter etter oppropet, melder seg til møtelederen før de tar plass i forsamlingen.

9. **Rekkefølgen for behandlingen av sakene. Sak som er tatt opp til behandling. Saker som ikke er nevnt i innkallingen.**
   Sakene behandles i den rekkefølge som nevnt i innkallingen. Interpellasjoner og spørsmål behandles etter de øvrige saker. Kommunestyret kan vedta en annen rekkefølge.

   Kommunestyret kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak på den utsendte innkallingen. Kommunestyret kan også treffe vedtak i sak som ikke er oppført på saklisten, eller der saksdokumentene er ettersendt/utdelt hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmer motsetter seg dette, jfr Kommunelovens, § 11-3.

10. **Inhabilitet.**
    Den som etter Kommunelovens § 11-10 med henvisning til Forvaltningslovens kap. II er inhabil i en sak tar ikke del i behandlingen av vedkommende sak.

11. **Møtelederens redegjørelse for saken. Talernes rekkefølge.**
    Møtelederen leser opp den betegnelse saken har på innkallingen og refererer den foreliggende innstilling. Det gjøres oppmerksom på mulig dissens innen den forsamling som har avgitt innstilling. Møtelederen sier fra om eventuelle dokumenter som er kommet inn etter at innstillingen var lagt fram.

    Møtelederen spør om noen vil ha ordet i saken. Talerne får ordet i den rekkefølge de ber om det. Ber flere om ordet samtidig, avgjør møtelederen rekkefølgen mellom disse.

12. **Når medlemmene tar del i ordskiftet.**
    Representantene skal rette sine ord til møtelederen(ordføreren) ikke til forsamlingen. Representantene skal holde seg nøye til den sak eller til den del av saken som ordskiftet gjelder. Møtelederen skal se til at dette blir gjort.

    Det må ikke sies noe som krenker forsamlingen, noen av medlemmene eller andre. Overtrer noen reglementets ordensbestemmelser, skal møtelederen advare han/henne, om nødvendig to ganger. Retter vedkommende seg enda ikke etter reglementet, kan møte-lederen ta fra han/henne ordet eller ved avstemming la forsamlingen avgjøre om vedkommende skal stenges ute fra resten av møtet.

13. Møtelederens stilling under ordskiftet.

Møtelederen må følge kommunestyrets forhandlinger med oppmerksomhet. Møtelederen bør ha sin oppmerksomhet i hovedsak rettet mot den representant som har ordet.

Møtelederen må ikke avbryte noen som har ordet, med mindre det skjer for å opprettholde de bestemmelser som er gitt i reglementet, eller for å rette misforståelser fra talerens side.

Vil møtelederen delta i debatten, må han/hun tegne seg på talerlisten og varaordføreren må fungere som ordfører når ordføreren går over i rollen som representant og holder innlegg.

14. Avgrensning og avslutning av ordskiftet.

Hovedinnlegget fra hvert parti settes til 6 minutter pr. sak.

Normal taletid settes til 4 minutter pr. innlegg pr. sak. Andre gangs innlegg i samme sak settes til 2 minutter.

Partier med 1 representant i kommunestyret fås 4 min til 2. gangs innlegg.

Kommunestyret kan særskilt vedta endringer i ovenstående taletidsbestemmelser i enkeltsaker.

Finner kommunestyret at en sak er drøftet ferdig, kan det med 2/3 flertall vedta å slutte ordskiftet om saken.

Ved behandlingen av forslag om å korte ned taletiden eller om å slutte ordskiftet, må en taler få høve til å ta ordet imot forslaget, hver bare en gang med høyst to minutters taletid.

15. Forslag.

Forslag kan ikke settes fram av andre enn kommunestyrets medlemmer. Forslag skal fremmes av vedkommende representant fra talerstolen og leveres skriftlig til møtelederen. Skriftlige forslag skal underskrives av forslagsstilleren. Møtelederen skal referere forslaget.

Forslag om utsettelse kan framsettes når som helst mens en sak behandles i kommunestyret. Når utsettelsesforslaget er fremmet, tas det straks opp til behandling. Kommunestyrets medlemmer og rådmannen har adgang til å forlange ordet til utsettelsesforslaget.

Når debatten om utsettelsesforslaget er avsluttet, blir forslaget tatt opp til avstemning. Blir det vedtatt, er sakens behandling avsluttet i vedkommende møte. Blir utsettelsesforslaget ikke vedtatt, fortsetter debatten etter møtelederens oppsatte talerliste.

16. Avstemninger.

Når ordskiftet er ferdig, sier møtelederen at saken tas opp til avstemning. Møtelederen fremmer forslag om hvordan avstemningen skal gjennomføres. Kommunestyret kan godkjenne evt. forkaste møtelederens forslag. Bare de medlemmer som er til stede i salen i det øyeblikk saken tas opp til avstemning, har rett til å stemme. De kan ikke forlate salen før avstemningen er ferdig. Medlemmene har plikt til å stemme. Ved valg og ansettelse kan blank stemmeseddel brukes, jfr. Kommunelovens § 8-1, 2. ledd til å stemme blankt.

I andre saker enn de som gjelder valg, er møtelederens stemme avgjørende hvis antallet stemmer for og imot et forslag er likt.

17. Prøveavstemning.

Før endelig avstemning i en sak, kan kommunestyret vedta prøveavstemning som ikke er bindende.

18. Stemmemåten.

Avstemning kan skje på en av disse måter:

a. Ved stilltiende godkjenning, når ikke noen uttaler seg mot innstillingen eller mot et forslag som møtelederen har satt fram.

b. Ved at møtelederen oppfordrer de medlemmer som er imot et forslag, til å rekke opp hånden eller reise seg. Når møtelederen krever det, eller et medlem forlanger det, holdes kontraavstemning ved at de som stemmer for forslaget rekker opp hånden eller reiser seg.

c. Ved skriftlig avstemning med sedler uten underskrift. To medlemmer som møtelederen oppnevner til det, teller opp stemmene. Stemmesedler brukes bare ved valg og ved ansettelse av tjenestemenn når en eller flere representanter forlanger det. Blanke stemmesedler gjelder som avgitte stemmer. Ved første avstemning kreves alminnelig flertall for å være valgt/tilsatt.

   Dersom ingen ved første avstemning får flertall av de avgitte stemmer (medregnet blanke stemmesedler) skal det foretas ny avstemning.

Ved annen gangs avstemning gjelder følgende:

Ved valg: Ved annen gangs avstemning er den valgt som får flest stemmer (simpelt flertall er nok). Hvis flere får likt stemmetall ved andre avstemning, avgjøres valget ved loddtrekning.

Ved ansettelse: Ved andre gangs avstemning er den tilsatt som ha fått flest stemmer. (simpelt flertall er nok). Ved stemmelikhet avgjøres ansettelsen ved møtelederens dobbelstemme, dvs. at møtelederen må opplyse hvem han/hun har stemt på

d. Ved navneopprop, ja eller nei som svar, når møtelederen bestemmer det, eller ett medlem krever det og dette krav får tilslutning av forsamlingen. Det bestemmes ved loddtrekning hvilken representant oppropet skal begynne med, og det fortsetter

så i alfabetisk rekkefølge.
Møtesekretæren og ett medlem som møtelederen oppnevner kontrollerer stemmegivningen ved avmerking på medlemsfortegnelsen.

19. Interpellasjoner.

Interpellasjoner må innleveres skriftlig til ordføreren **senest kl. 10.00 - 9 virkedager-** før kommunestyrets første møte. Interpellanten kan gis inntil 5 minutters taletid for å redegjøre for interpellasjonen. Ordføreren besvarer deretter interpellasjonen innenfor en taletid på 5 minutter. Blir det debatt etterpå, må ingen taler – bortsett fra interpellanten og ordføreren – ha ordet mer enn en gang. Taletiden for hver representant begrenses til 2 minutter. Behandlingen av interpellasjonen må ikke vare over ½ time. Forslag i sammenheng med interpellasjoner kan ikke avgjøres på møtet dersom ordføreren eller 1/3 av de møtende representanter motsetter seg dette. I forbindelse med interpellasjon kan kommunestyret med alminnelig flertall vedta at saken sendes formannskapet eller at formannskapet anmodes om å forelegge innstilling i saken for kommunestyret.

20. Spørsmål.

Spørsmål må leveres skriftlig til ordføreren **senest kl. 10.00 siste torsdag før møtedag.** I tilknytning til spørsmålet er det ikke adgang til ordskifte, men spørsmålsstilleren kan få ordet en gang på 2 minutter til begrunnelse av spørsmålet.
Ordføreren besvarer deretter spørsmålet. Spørsmålsstilleren har anledning til å stille et tilleggsspørsmål.

21. Utsendinger(deputasjoner).

Utsendinger fra organisasjoner eller grupper som vil møte i kommunestyret og uttale seg om en sak, skal melde fra om dette til ordføreren senest dagen før møtet.

Forsamlingen avgjør om utsendingene skal tas i mot. Blir de mottatt, møter de utenfor møtesalen for et utvalg av kommunestyrets medlemmer. I dette utvalget bør så vidt mulig de forskjellige partigrupperinger være representert. Er ordføreren eller varaordføreren medlem av utvalget, gjør han/hun tjeneste som leder. Ellers velger utvalget selv leder.

Etter å ha hørt utsendingene og i tilfelle tatt imot skriftlig redegjørelse fra dem, gir lederen i utvalget kommunestyret melding om det som utsendingene har anført. Angår det noen sak i innkallingen, gir han meldingen når denne sak blir behandlet.

22. Orden i salen og bygningen.

Møtelederen skal sørge for å opprettholde god orden i møtesalen.
Møtelederen skal således se til at talerne ikke avbrytes eller forstyrres. Hvis tilhørere (publikum) ved meningsytring eller på annen måte forstyrrer forhandlingene eller for øvrig opptrer på en måte som strider mot god orden, kan møtelederen vise tilhører ut.

23. Bokføring av forhandlingene.

Det skal føres protokoll fra møtene i kommunestyret.
I møteprotokollen føres inn dato for hvert møte, møtested og møtetid, fraværende medlemmer og møtende varamedlemmer. Trer noen fra eller møter noen under forhandlingene, bokføres dette slik at protokollen sammenholdt med

medlemsfortegnelsen, viser hvem som har tatt del i behandlingen av hver sak.

For øvrig bokføres det som må til for å vise gangen i forhandlingene, og at vedtakene fattes etter rett framgangsmåte. Sakene bokføres i rekkefølge for kalenderåret, og slik at en kan se hva saken gjelder. Under hver sak bokføres de forslag som er satt fram og avstemningsresultatet. Det skal også føres inn hjemmel for vedtak om møtet lukkes og om medlem av organet er inhabil eller får fritak av personlige grunner.

Møtelederen avgjør om noen protokolltilførsel skal tillates. I tilfelle det blir reist protest mot han/hennes avgjørelse, vedtar kommunestyret med alminnelig flertall om noen protokolltilførsel skal tillates.

Protokoll godkjennes som første sak i neste møte.

24. Tidspunkt for ikrafttredelse.

Dette reglementet trer i kraft fra det tidspunkt det er vedtatt i kommunestyret.

25. Vedtakelse av reglementet.

Reglementet er vedtatt av Verdal kommunestyret i møte 26.08.19, under sak nr. .....

LOVDATA

IKKE I KRAFT IKKE I KRAFT IKKE I KRAFT

➡ Gå til opprinnelig kunngjort versjon

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Dato	LOV-2018-06-22-83
Departement	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Sist endret	LOV-2019-06-21-55
Ikrafttredelse	01.01.2020, 01.11.2019, første konstituerende kommunestyre- eller fylkestingsmøte 2019, Kongen bestemmer
Endrer	LOV-1915-08-13-5, LOV-1925-07-17-11, LOV-1962-06-22-8, LOV-1967-02-10, LOV-1975-06-06-29, LOV-1981-03-13-6, LOV-1992-06-26-86, LOV-1992-06-26-87, LOV-1992-07-17-100, LOV-1992-09-25-107, LOV-1994-08-05-55, LOV-1996-06-07-31, LOV-1998-07-17-56, LOV-1998-07-17-61, LOV-1999-01-29-6, LOV-2001-06-15-70, LOV-2001-12-14-95, LOV-2002-06-14-20, LOV-2002-06-28-57, LOV-2003-07-04-80, LOV-2003-07-04-84, LOV-2003-12-12-108, LOV-2003-12-19-130, LOV-2005-06-17-64, LOV-2005-06-17-67, LOV-2005-06-17-85, LOV-2005-06-17-101, LOV-2006-05-19-16, LOV-2008-06-27-71, LOV-2009-06-19-44, LOV-2009-04-17-19, LOV-2009-12-18-131, LOV-2010-06-25-45, LOV-2011-06-24-29, LOV-2011-06-24-30, LOV-2011-12-16-65
Kunngjort	22.06.2018
Rettet	13.03.2019 (§ 6-1 tredje ledd første punktum)
Korttittel	Kommuneloven

Kapitteloversikt:

Første del. Generelle bestemmelser (§§ 1-1 - 4-1)

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde (§§ 1-1 - 1-2)

Kapittel 2. Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret (§§ 2-1 - 2-2)

Kapittel 3. Kommuneinndeling og kommunenavn mv. (§§ 3-1 - 3-2)

Kapittel 4. Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet (§4-1)

Andre del. Folkevalgte (§§ 5-1 - 11-13)

Kapittel 5. Kommunal organisering. Folkevalgte organer (§§ 5-1 - 5-15)

Kapittel 6. Ordfører (§§ 6-1 - 6-2)

Kapittel 7. Valg til folkevalgte organer (§§ 7-1 - 7-11)

Kapittel 8. Rettigheter og plikter for folkevalgte (§§ 8-1 - 8-10)

Kapittel 9. Kommunale og fylkeskommunale foretak (§§ 9-1 - 9-18)

Kapittel 10. Parlamentarisk styreform (§§ 10-1 - 10-10)

Kapittel 11. Saksbehandling i folkevalgte organer (§§ 11-1 - 11-13)

Tredje del. Innbyggerdeltakelse (§§ 12-1 - 12-2)

Kapittel 12. Innbyggerdeltakelse (§§ 12-1 - 12-2)

Fjerde del. Administrasjonen (§§ 13-1 - 13-5)

Kapittel 13. Administrasjonen (§§ 13-1 - 13-5)

Femte del. Økonomi (§§ 14-1 - 16-2)

Kapittel 14. Økonomiforvaltning (§§ 14-1 - 14-22)

Kapittel 15. Selvkost (§15-1)

Kapittel 16. Kommunenes og fylkeskommunenes rapportering til staten (§§ 16-1 - 16-2)

Sjette del. Interkommunalt samarbeid (§§ 17-1 - 21-1)

Kapittel 17. Interkommunalt samarbeid (§17-1)

Kapittel 18. Interkommunalt politisk råd (§§ 18-1 - 18-4)

Kapittel 19. Kommunalt oppgavefellesskap (§§ 19-1 - 19-4)

Kapittel 20. Vertskommune (§§ 20-1 - 20-10)

Kapittel 21. Representasjon av begge kjønn i styret i aksjeselskaper (§21-1)

Syvende del. Egenkontroll (§§ 22-1 - 26-1)

Kapittel 22. Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar (§22-1)

Kapittel 23. Kontrollutvalgets virksomhet (§§ 23-1 - 23-7)

Kapittel 24. Revisjon (§§ 24-1 - 24-10)

Kapittel 25. Internkontroll (§§ 25-1 - 25-2)

Kapittel 26. Eierstyring (§26-1)

Åttende del. Statlig kontroll og tilsyn (§§ 27-1 - 30-7)

Kapittel 27. Lovlighetskontroll (§§ 27-1 - 27-4)

Kapittel 28. Statlig kontroll med kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse (§§ 28-1 - 28-6)

Kapittel 29. Utlegg og konkurs. Betalingsinnstilling og statlig tilsynsnemnd (§§ 29-1 - 29-4)

Kapittel 30. Statlig tilsyn (§§ 30-1 - 30-7)

Niende del. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover (§§ 31-1 - 31-6)

Kapittel 31. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover (§§ 31-1 - 31-6)

Jf. tidligere lov 25 sep 1992 nr. 107. Jf. lov 17 juli 1925 nr. 11 om Svalbard. – Jf. lov 26 juni 1992 nr. 87. Jf. tidligere lover 14 jan 1837 (med tilleggslover 11 feb 1860, 14 juni 1879, 27 juli 1896, 11 apr 1900, 29 mai 1901, 9 juni 1903, 17 mai 1904, 12 juni 1906, 7 juni 1910), 30 sep 1921 nr. 2 og 3 (med tilleggslover 12 mai 1922 nr. 2, 2 juni 1922 nr. 1, 10 juli 1925 nr. 7 og 8, 22 juni 1928 nr. 10, 26 juni 1929 nr. 5, 24 juni 1932 nr. 1 og 2, 24 mars 1933 nr. 2 og 3, 24 juni 1933 nr. 4, 7 juni 1935 nr. 7 og 8), 10 juni 1938 nr. 5 og 6 (med tilleggslover 28 juni 1946 nr. 8 og 9, 4 juli 1947 nr. 4 og 5, 18 juni 1948 nr. 1, 18 mars 1949 nr. 3 og 4, 30 juni 1949 nr. 7 og 8, 15 des 1950 nr. 8 §§ 15 og 16, 19 des 1952 nr. 5 og 6), 12 nov 1954 nr. 1 (kommuner), 16 juni 1961 nr. 1 (fylkeskommuner), 21 juni 1985 nr. 85 (prøveordning for ny administrasjonsform), 2 mai 1986 nr. 16 (utvidet forsøksvirksomhet).

I

Første del. Generelle bestemmelser

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1-1. *Lovens formål*

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven skal legge til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse.

Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne. Loven skal også legge til rette for kommunenes og fylkeskommunenes utøvelse av offentlig myndighet. Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitskapende og bærekraftige.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 1-2. *Lovens virkeområde*

Loven gjelder for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 2. Det kommunale og

fylkeskommunale selvstyret

§ 2-1. ***Kommunalt og fylkeskommunalt selvstyre***

Norge er inndelt i kommuner og fylkeskommuner med en egen folkevalgt ledelse.

Hver kommune og fylkeskommune er et eget rettssubjekt og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar.

Kommunene og fylkeskommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Begrensninger i det kommunale og fylkeskommunale selvstyret må ha hjemmel i lov.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 2-2. ***Prinsipper for nasjonale myndigheters forhold til det kommunale og fylkeskommunale selvstyret***

Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret bør ikke begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale mål.

Offentlige oppgaver bør fortrinnsvis legges til det forvaltningsnivået som er nærmest innbyggerne.

Innenfor rammene av nasjonal økonomisk politikk bør kommuner og fylkeskommuner ha frie inntekter som gir økonomisk handlingsrom.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 3. Kommuneinndeling og kommunenavn mv.

§ 3-1. ***Kommuneinndeling og kommunenavn***

Hver kommune hører til et fylke. Hvert fylke unntatt Oslo utgjør en fylkeskommune.

Endringer i den kommunale og fylkeskommunale inndelingen gjøres etter regler som er fastsatt i lov.

Vedtak om endring av kommunenavn fattes av Kongen. Før spørsmål om navneendring kan avgjøres, skal den eller de kommunene som er berørt, få uttale seg.

Fylkeskommunen skal ha samme navn som fylket.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 3-2. ***Kommunevåpen og kommuneflagg***

Kommunestyret fatter selv vedtak om kommunevåpen og kommuneflagg. Fylkestinget fatter selv vedtak om fylkesvåpen og fylkesflagg.

Kommunale og fylkeskommunale våpen og flagg skal ikke kunne forveksles med eksisterende kommunale eller fylkeskommunale våpen eller flagg, andre kjennetegn som er omfattet av straffeloven § 165 bokstav b eller § 166, et statsflagg eller noe som kan oppfattes som slike kjennetegn eller flagg.

Kommunen og fylkeskommunen skal uten ugrunnet opphold sende vedtak om kommunale eller fylkeskommunale våpen og flagg til Arkivverket. Arkivverket skal publisere mottatte våpen og flagg uten ugrunnet opphold. Departementet kan gi forskrift om innsendingen og publiseringen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 4. Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet

§ 4-1. *Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet*

Kommuner og fylkeskommuner skal aktivt informere om egen virksomhet og om virksomhet som andre rettssubjekter utfører på vegne av kommuner og fylkeskommuner. De skal også legge til rette for at alle kan få tilgang til slik informasjon.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Andre del. Folkevalgte

Kapittel 5. Kommunal organisering. Folkevalgte organer

§ 5-1. *Folkevalgte organer*

Folkevalgte organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven eller etter bestemmelser om slike organer i andre lover.

Folkevalgte organer etter denne loven er
a) kommunestyre og fylkesting
b) formannskap og fylkesutvalg
c) kommuneråd og fylkesråd
d) utvalg, inkludert kommunedelsutvalg og kontrollutvalg
e) arbeidsutvalg
f) felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
g) kommunestyre- og fylkestingskomiteer
h) styret for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten i parlamentarisk styrte kommuner eller fylkeskommuner
i) representantskap og andre styringsorganer for et interkommunalt politisk råd
j) representantskap for et kommunalt oppgavefellesskap

k) et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov.

Folkevalgte organer som er nevnt i andre ledd bokstav a til d og g, skal ha navn som inkluderer den betegnelsen som er brukt om organet der. I navnet kan betegnelsen by eller herad brukes i stedet for betegnelsen kommune.

Med folkevalgte menes i denne loven
a) medlemmer av kommunestyret og fylkestinget
b) personer som et folkevalgt organ har valgt inn i et folkevalgt organ eller et annet kommunalt organ etter § 5-2
c) medlemmer til kommunedelsutvalg valgt ved direkte valg etter § 5-8
d) kommunerådsleder og fylkesrådsleder utpekt av ordføreren etter § 10-5 første ledd
e) medlemmer av kommunerådet eller fylkesrådet som er utnevnt av kommunerådslederen eller fylkesrådslederen etter § 10-5 andre ledd.

Personer nevnt i § 7-3 første ledd bokstav b og c og som er valgt inn i underordnet styringsorgan i kommunalt oppgavefellesskap, er likevel ikke å anse som folkevalgte.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

0 Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 5-2. *Andre kommunale organer*

Andre kommunale organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven.

Andre kommunale organer etter denne loven er
a) partssammensatte utvalg
b) styret for en institusjon
c) underordnete styringsorganer for et kommunalt oppgavefellesskap
d) styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
e) eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for folkevalgte organer etter § 5-1.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-3. *Kommunestyre og fylkesting. Intern delegering*

Kommunestyret er det øverste organet i kommunen, og fylkestinget er det øverste organet i fylkeskommunen.

Kommunestyret treffer vedtak på vegne av kommunen, og fylkestinget treffer vedtak på vegne av fylkeskommunen, hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan delegere myndighet til å treffe vedtak til andre folkevalgte organer, ordføreren eller kommunedirektøren innenfor rammene av denne loven eller annen lov.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-4. *Kommunestyrets og fylkestingets adgang til å delegere vedtaksmyndighet til andre rettssubjekter*

For saker som gjelder lovpålagte oppgaver, kan kommunestyret og fylkestinget delegere myndigheten til å treffe vedtak til andre rettssubjekter så langt lovgivningen åpner for det.

For andre saker kan kommunestyret og fylkestinget delegere myndighet til å treffe vedtak til andre rettssubjekter hvis saken ikke har prinsipiell betydning.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-5. *Kommunestyrets og fylkestingets sammensetning*

Kommunestyrets og fylkestingets medlemmer velges etter regler som er fastsatt i lov.

Kommunestyret fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et oddetall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

a) Kommunestyret skal ha minst 11 medlemmer i kommuner som ikke har over 5 000 innbyggere.
b) Kommunestyret skal ha minst 19 medlemmer i kommuner med over 5 000, men ikke over 10 000 innbyggere.
c) Kommunestyret skal ha minst 27 medlemmer i kommuner med over 10 000, men ikke over 50 000 innbyggere.
d) Kommunestyret skal ha minst 35 medlemmer i kommuner med over 50 000 innbyggere, men ikke over 100 000 innbyggere.
e) Kommunestyret skal ha minst 43 medlemmer i kommuner med over 100 000 innbyggere.

Fylkestinget fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et oddetall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

a) Fylkestinget skal ha minst 19 medlemmer i fylkeskommuner som ikke har over 150 000 innbyggere.
b) Fylkestinget skal ha minst 27 medlemmer i fylkeskommuner med over 150 000, men ikke over 200 000 innbyggere.
c) Fylkestinget skal ha minst 35 medlemmer i fylkeskommuner med over 200 000, men ikke over 300 000 innbyggere.
d) Fylkestinget skal ha minst 43 medlemmer i fylkeskommuner med over 300 000 innbyggere.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget vil endre medlemstallet, må de selv vedta dette innen utgangen av desember i nest siste år av valgperioden. Endringen gjelder fra neste valgperiode.

Det er innbyggertallet i kommunen eller fylkeskommunen ved nest siste årsskifte før valget som avgjør hva som er det minste lovlige medlemstallet. Viser det seg at medlemstallet på dette tidspunktet er for lite i forhold til antall innbyggere, uten at det er truffet noe vedtak om å utvide medlemstallet, økes medlemstallet til lovens minstetall ved neste valg.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-6. *Formannskap og fylkesutvalg*

Kommunestyret og fylkestinget velger selv formannskap og fylkesutvalg med minimum fem medlemmer. Kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform, skal ikke ha formannskap eller fylkesutvalg.

Medlemmer og varamedlemmer til formannskapet og fylkesutvalget velges for fire år av og blant medlemmene av kommunestyret eller fylkestinget. Valget holdes som forholdsvalg når minst ett medlem krever det, og ellers som avtalevalg.

Formannskapet og fylkesutvalget kan opprette et arbeidsutvalg som består av medlemmer fra formannskapet eller fylkesutvalget.

Formannskapet og fylkesutvalget kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Formannskapet og fylkesutvalget innstiller til kommunestyrets eller fylkestingets vedtak i økonomisaker som nevnt i § 14-3 tredje ledd og til skattevedtak. Formannskapet og fylkesutvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-7. *Utvalg*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette utvalg for kommunale og fylkeskommunale formål og for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten. Kommunestyret kan selv også opprette utvalg med ansvar for en geografisk del av kommunen (kommunedelsutvalg). Utvalg etter denne paragrafen skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget. Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv hva slags saker utvalget skal behandle. Utvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet hvis ikke noe annet følger av lov.

Utvalget kan opprette et arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av utvalget. Dette kravet gjelder ikke når kommunedelsutvalget velger arbeidsutvalg.

Utvalget kan gi lederen eller arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet. Kommunedelsutvalg kan i tillegg gi lederen av administrasjonen i kommunedelen tilsvarende myndighet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge utvalg.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-8. *Direkte valg til kommunedelsutvalg*

Kommunestyret kan selv bestemme at medlemmene til ett eller flere kommunedelsutvalg skal velges av innbyggerne i kommunedelen (direkte valg). Der medlemmene til kommunedelsutvalget er valgt ved direkte valg, velger utvalget selv en leder og en nestleder. Ved direkte valg til kommunedelsutvalg gjelder bestemmelsene i valgloven så langt de passer.

Kommunedelsutvalg som er valgt ved direkte valg, kan ikke omorganiseres eller nedlegges i perioden.

Departementet kan gi forskrift om direkte valg til kommunedelsutvalg.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-9. *Kommunestyre- og fylkestingskomiteer*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer som saksforberedende organer for kommunestyret og fylkestinget. Slike komiteer skal ha minst tre medlemmer. Komiteene kan ikke gis vedtaksmyndighet.

Kommunestyret og fylkestinget deler selv alle kommunestyrets og fylkestingets medlemmer inn i kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer og velger leder og nestleder til komiteene. Ordføreren kan fritas fra valg til komiteene hvis kommunestyret eller fylkestinget bestemmer det. Varamedlemmer til komiteene velges blant kommunestyrets og fylkestingets varamedlemmer.

Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling som inneholder forslag til medlemmer og varamedlemmer til komiteene. Innstillingen skal inneholde like mange navn som antall medlemmer i hver komite, og den skal angi gruppen hvert medlem representerer. Innstillingen kan også inneholde navn på varamedlemmer. Antallet varamedlemmer kan være inntil to flere enn de faste medlemmene. Innstillingen vedtas med alminnelig flertall.

Komiteene skal settes sammen forholdsmessig etter kjønnsfordelingen i kommunestyret eller fylkestinget. Varamedlemmer til komiteene velges på samme måte.

Hvis et medlem trer ut av kommunestyret eller fylkestinget, skal det nye medlemmet i kommunestyret eller fylkestinget overta komitevervet til det forrige medlemmet.

Komiteen kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer fra komiteen hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-10. *Styre for institusjon*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette egne styrer for kommunale eller fylkeskommunale institusjoner. Slike styrer skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget gir selv bestemmelser om styrets sammensetning. Det kan fastsettes at styret helt eller delvis skal oppnevnes av kommunedirektøren, eller at styret helt eller delvis skal velges av de ansatte eller brukerne ved institusjonen det gjelder. Medlemmer som ikke skal oppnevnes eller velges etter andre punktum, velges av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi styret for kommunale eller fylkeskommunale institusjoner myndighet til å treffe vedtak som gjelder virksomhetens drift og organisering.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike styrer.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-11. *Partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg)*

I alle kommuner og fylkeskommuner skal det opprettes ett eller flere partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg) for behandling av saker som gjelder forholdet mellom de ansatte og kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver. Hvis minst 3/4 av de ansatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger.

Partssammensatte utvalg settes sammen av representanter for kommunen eller fylkeskommunen og for de ansatte. De ansattes representanter velges av og blant de ansatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret og fylkestinget velger selv kommunens eller fylkeskommunens representanter og utvalgets leder og nestleder blant disse.

For de ansattes representanter gjelder valgbarhetsreglene i §§ 7-2 og 7-3, bortsett fra bostedskravet.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for andre utvalg etter § 5-7.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-12. *Eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom*

Kommunestyret og fylkestinget skal selv velge et eldreråd, et råd for personer med funksjonsnedsettelse og et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

Flertallet av medlemmene i eldrerådet skal på valgtidspunktet ha fylt 60 år.

Ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom skal ha en valgperiode på inntil to år. Medlemmene i ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom skal på valgtidspunktet ikke ha fylt 19 år.

Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom er rådgivende organer for kommunen eller fylkeskommunen og har rett til å uttale seg i saker som gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom.

Departementet gir forskrift om oppgaver, organisering og saksbehandling for rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-13. *Reglement for folkevalgte organer*

Folkevalgte organer skal ha et reglement som fastsetter
a) organets virkeområde og eventuelle vedtaksmyndighet
b) tidsperioden som organet er opprettet for
c) eventuelle andre sentrale bestemmelser om organets virksomhet.

Plikten etter første ledd gjelder ikke representantskap og andre styringsorganer for interkommunalt politisk råd, representantskap og andre styringsorganer for kommunalt oppgavefellesskap og styre for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-14. *Reglement for delegering og innstilling*

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv et reglement for hvordan vedtaksmyndighet og innstillingsrett skal delegeres. Dette skal gjøres innen 31. desember året etter at kommunestyret og fylkestinget ble konstituert. Det sist fastsatte reglementet og eventuelle andre vedtak om delegering og innstillingsrett gjelder inntil et nytt reglement er fastsatt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 5-15. *Overdragelse av tariffavtalemyndighet*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi en sammenslutning av kommuner og fylkeskommuner fullmakt til å inngå og si opp tariffavtaler, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på kommunens eller fylkeskommunens vegne.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

0 Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

Kapittel 6. Ordfører

§ 6-1. *Ordførerens myndighet og oppgaver*

Ordføreren i kommunen er møteleder i kommunestyret og formannskapet. Ordføreren i fylkeskommunen er møteleder i fylkestinget og fylkesutvalget.

Ordføreren er rettslig representant for kommunen eller fylkeskommunen og underskriver på kommunens eller fylkeskommunens vegne hvis ikke myndigheten er tildelt andre.

Ordføreren har møte-, tale- og forslagsrett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer unntatt kommune- og fylkesråd og organer under dem. I kontrollutvalget har ordføreren likevel bare møte- og talerett. Ordføreren har bare stemmerett i organer der han eller hun er valgt medlem. Ordføreren kan la et annet medlem av kommunestyret eller fylkestinget representere seg i de organene som han eller hun ikke er medlem av.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi ordføreren myndighet til å

a) treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning
b) treffe vedtak i hastesaker etter § 11-8 første ledd
c) opprette utvalg som skal forberede saker som ikke har prinsipiell betydning.

Formannskapet og fylkesutvalget kan selv gi ordføreren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Ordføreren skal rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan den delegerte myndigheten er benyttet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 6-2. *Valg av ordfører og varaordfører*

Kommunestyret og fylkestinget velger selv ordfører og varaordfører blant formannskapets eller fylkesutvalgets medlemmer.

Den som skal velges, må før valget ha samtykket til å stille til valg. Ordføreren og varaordføreren velges for hele valgperioden.

I kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform, skal ordfører og varaordfører velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Hvis ordføreren trer midlertidig ut av vervet, rykker varaordføreren opp som ordfører. En ny varaordfører skal da velges midlertidig. Hvis ordføreren trer endelig ut av vervet, skal det velges en ny ordfører.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 7. Valg til folkevalgte organer

§ 7-1. *Konstituerende møte i kommunestyret og fylkestinget*

Etter at valgoppgjøret ved kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er avsluttet, skal sittende ordfører kalle inn til konstituerende møte i det nyvalgte kommunestyret eller fylkestinget. Medlemmene skal innkalles med minst 14 dagers varsel, og møtet skal holdes innen utgangen av oktober måned. Minst 2/3 av medlemmene må være til stede for at kommunestyret eller fylkestinget skal kunne treffe vedtak.

Som første sak i det konstituerende møtet tar kommunestyret og fylkestinget stilling til om kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er gyldig, jf. valgloven § 13-4 første ledd. Hvis kommunen har avholdt direkte valg til kommunedelsutvalg, tar kommunestyret også stilling til om dette valget er gyldig, før øvrige valg avholdes.

Når det er avgjort at valg som nevnt i andre ledd er gyldig, velges formannskap eller fylkesutvalg, ordfører, varaordfører og kontrollutvalg for den nye valgperioden. I det konstituerende møtet bør det også velges medlemmer av andre folkevalgte kommunale eller fylkeskommunale organer og ledere for disse organene. Valg av leder kan overlates til organet selv hvis ikke denne loven eller en annen lov bestemmer noe annet.

Kommunestyre, fylkesting, formannskap, fylkesutvalg og kontrollutvalg trer i funksjon fra det konstituerende møtet. Andre folkevalgte organer, ordfører og varaordfører trer i funksjon straks de er valgt.

For folkevalgte organer der nye medlemmer ikke blir valgt i det konstituerende møtet, utvides de sittende medlemmenes funksjonstid til det er avholdt nyvalg, men ikke lenger enn til første årsskifte i den nye valgperioden.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-2. *Valgbarhet og plikt til å ta imot valg*

Denne bestemmelsen gjelder ved valg til
a) kommuneråd og fylkesråd
b) utvalg, inkludert kommunedelsutvalg, kontrollutvalg og partssammensatte utvalg

c) felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
d) styret for en institusjon
e) styrer etter § 10-8
f) representantskap og andre styringsorganer for et interkommunalt politisk råd
g) representantskap og andre styringsorganer for et kommunalt oppgavefellesskap
h) styret for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
i) et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov
j) arbeidsutvalg valgt av kommunedelsutvalg.

Valgbarhet og plikt til å ta imot valg til kommunestyret og fylkestinget er regulert i valgloven § 3-3.

En person er valgbar og plikter å ta imot valg hvis følgende vilkår er oppfylt:
a) Han eller hun har stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg.
b) Han eller hun er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunen eller i en av kommunene i fylket på tidspunktet for det aktuelle valget.
c) Han eller hun har skriftlig samtykket til å stille til valg.

Når styret for en institusjon, et styre etter § 10-8, et annet styringsorgan for kommunalt oppgavefellesskap enn representantskapet, eller styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak skal velges, er også de som er innført i folkeregisteret som bosatt i en annen kommune når valget skjer, valgbare.

Personer som ikke har nådd stemmerettsalderen, men som for øvrig fyller vilkårene for valgbarhet og stemmerett, er valgbare, men er ikke pliktige til å ta imot valg.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

0 Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 7-3. *Utelukket fra valg*

Utelukket fra valg til organer nevnt i § 7-2 er
a) fylkesmannen og assisterende fylkesmann
b) kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen og hans eller hennes stedfortreder
c) kommunalsjefer, etatssjefer og ledere på tilsvarende nivå
d) sekretærer for kommunestyret eller fylkestinget
e) den som har ansvaret for regnskapsfunksjonen i kommunen eller fylkeskommunen
f) de som foretar revisjon av kommunen eller fylkeskommunen
g) ansatte i sekretariatet som utfører tjenester for kontrollutvalget i kommunen eller fylkeskommunen
h) ansatte i sekretariatet til kommunerådet eller fylkesrådet som har fått delegert myndighet fra rådet.

Første ledd bokstav b og c gjelder ikke ved valg til underordnete styringsorganer i kommunale oppgavefellesskap.

Medlemmer og varamedlemmer av kontrollutvalget kan ikke

velges som
a) ordfører eller varaordfører
b) medlem eller varamedlem av formannskap eller fylkesutvalg
c) medlem eller varamedlem av kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ med beslutningsmyndighet
d) medlem av kommuneråd eller fylkesråd
e) medlem eller varamedlem av kommunestyrekomité eller fylkestingskomité.

Ved valg til kommunedelsutvalg kan kommunestyret selv vedta at bare de som er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunedelen, er valgbare.

Den som er ansvarlig for regnskapet i et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak, er ikke valgbar til styret i foretaket. Den som er ansvarlig for regnskapet eller foretar revisjon av interkommunalt politisk råd eller kommunalt oppgavefellesskap, er ikke valgbar til representantskapet eller andre styringsorganer for virksomheten.

En kandidat ved kommunestyrevalget er ikke valgbar til stemmestyret i kommunen, jf. valgloven § 4-2. En kandidat ved stortingsvalget eller fylkestingsvalget er ikke valgbar til stemmestyret i kommunene i valgdistriktet.

En kandidat som ellers ville vært utelukket fra valg på grunn av sin stilling, er likevel valgbar hvis han eller hun har fratrådt stillingen når organet trer i funksjon.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-4. *Forholdsvalg, avtalevalg eller flertallsvalg*

Medlemmer til folkevalgte organer skal velges ved forholdsvalg hvis minst ett medlem krever det. I andre tilfeller skal medlemmene velges ved avtalevalg.

Leder og nestleder for folkevalgte organer skal velges ved flertallsvalg.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-5. *Listeforslag ved forholdsvalg*

Forholdsvalg foregår på grunnlag av lister med forslag til kandidater. Listene skal være innlevert på forhånd. Partier eller grupper som er representert i det velgende organet, kan bare levere ett listeforslag hver. Antall navn på listen kan være dobbelt så høyt som antall medlemmer som skal velges. Kandidater fra et parti eller en gruppe kan bare føres opp på partiets eller gruppens listeforslag eller på en fellesliste som utgår fra flere partier eller grupper.

Hvis det skal velges fire medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte listen. Hvis det skal velges to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg til

folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Listeforslaget skal være underskrevet av minst ett medlem av det partiet eller den gruppen som fremmer forslaget. Den som underskriver forslaget, må være medlem av det velgende organet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-6. *Valgoppgjør ved forholdsvalg*

Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delingstall 1, 2, 3, 4 osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller plassen den av listene som har fått flest stemmer. Har listene fått like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, pekes medlemmene fra den enkelte listen ut i den rekkefølgen de står oppført på det innleverte listeforslaget.

Hvis en liste får minst fire medlemmer i organet, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent fra listen. Får listen tre eller færre medlemmer i organet, skal begge kjønn være representert fra listen. Viser det seg at utpekingen etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønnet rykke opp på listen inntil kravet er oppfylt.

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i tredje ledd følges så langt det er mulig.

Hver liste skal tildeles varamedlemmer. Så langt det er mulig, skal det være to flere varamedlemmer enn faste medlemmer. Varamedlemsplassene fordeles i samsvar med andre og tredje ledd.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-7. *Avtalevalg*

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv enstemmig vedta at valg til folkevalgte organer skal foregå som avtalevalg etter denne paragrafen.

Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer. Innstillingen skal inneholde like mange navn som det skal velges medlemmer, og det skal angis hvilket parti eller hvilken gruppe medlemmene representerer. Innstillingen kan også inneholde navn på varamedlemmer for hvert parti eller hver gruppe. Antall varamedlemmer kan være inntil to flere enn de faste medlemmene fra partiet eller gruppen. Innstillingen vedtas enstemmig av kommunestyret eller fylkestinget.

Hvis organet skal bestå av minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert i organet med minst 40 prosent. Skal organet bestå av tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert i organet. Viser det seg at et valg etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal det nødvendige antallet kandidater fra det underrepresenterte kjønnet settes inn for å oppfylle kravet. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Når varamedlemmer skal velges, skal framgangsmåten i tredje ledd følges.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-8. *Flertallsvalg*

Ved flertallsvalg er den personen valgt som har fått mer enn halvparten av de avgitte stemmene. Hvis ingen får mer enn halvparten av stemmene, holdes en ny avstemning. Den som får flest stemmer ved den nye avstemningen, blir valgt. Hvis to eller flere kandidater får like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-9. *Uttreden og fritak*

En folkevalgt som ikke lenger er valgbar til et folkevalgt organ, trer endelig ut av organet. En folkevalgt som er registrert som utflyttet fra kommunen eller fylkeskommunen, og derfor ikke lenger er valgbar, kan likevel tre inn igjen i vervet hvis han eller hun flytter tilbake igjen innen to år.

Hvis en folkevalgt ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for han eller henne, kan kommunestyret eller fylkestinget etter søknad frita den folkevalgte for vervet midlertidig eller for resten av valgperioden. Når søknaden vurderes, skal det legges vekt på om grunnlaget for søknaden var kjent på det tidspunktet da den folkevalgte samtykket i å bli valgt. Den som ikke har nådd stemmerettsalderen, har krav på fritak hvis han eller hun søker om det.

En folkevalgt som har fått innvilget midlertidig fritak, har ikke rett til å tre inn igjen i vervet før fritaksperioden er over.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-10. *Opprykk, nyvalg og suppleringsvalg*

Hvis medlemmer har forfall til et møte i et folkevalgt organ, innkalles varamedlemmer fra den gruppen der det er forfall. Varamedlemmer skal så langt som mulig innkalles i den nummerordenen de er valgt.

Hvis en folkevalgt i andre organer enn kommunestyret og fylkestinget er innvilget fritak i minst tre måneder, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge et settemedlem for den perioden fritaket gjelder. Ved valg av et settemedlem skal rekkefølgen på listen for varamedlemmer følges.

Hvis medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerordenen varamedlemmene er valgt. Hvis medlemmer av kommunestyret trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerordenen de er valgt.

Hvis et medlem eller varamedlem av et annet folkevalgt organ enn kommunestyre, fylkesting, kommunestyrekomité eller fylkestingskomité trer endelig ut, skal det velges et nytt medlem eller varamedlem. Det nye medlemmet skal velges fra den samme gruppen som det uttredende medlemmet tilhørte. Hvis dette vil føre til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det, hvis det er mulig, velges et nytt medlem fra det underrepresenterte kjønnet.

Hvis lederen av et folkevalgt organ trer endelig ut av organet, skal det velges en ny leder.

Hvis antallet varamedlemmer eller en gruppes varamedlemmer til formannskapet, fylkesutvalget eller et annet folkevalgt organ som er valgt av kommunestyret eller fylkestinget, er blitt for lavt, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge ett eller flere faste eller midlertidige varamedlemmer. Disse varamedlemmene skal velges fra den gruppen som har et for lavt antall varamedlemmer (suppleringsvalg). Hvis det viser seg at denne framgangsmåten fører til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer, skal det, hvis det er mulig, velges nytt varamedlem fra det underrepresenterte kjønnet. Formannskapet eller fylkesutvalget kan få delegert myndighet til å velge varamedlemmer til andre organer.

Ved nyvalg etter fjerde ledd og suppleringsvalg etter sjette ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen informerer deretter kommunestyret, formannskapet, fylkestinget eller fylkesutvalget, som velger den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt. Ved nyvalg etter fjerde ledd rykker det nye medlemmet eller varamedlemmet inn på den ledige plassen. Ved suppleringsvalg etter sjette ledd skal det nyvalgte varamedlemmet plasseres nederst på listen over varamedlemmer.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 7-11. *Suspensjon o.l.*

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot en folkevalgt for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, 170 bokstav b, 171 til 174, 208 til 210, 353, kapittel 27 eller 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for kommunen eller fylkeskommunen, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere den folkevalgte fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Hvis det dreier seg om forhold som er

nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, gjelder ikke vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for kommunen eller fylkeskommunen.

Hvis det blir tatt ut tiltale mot ordføreren for et forhold som kan straffes med fengsel i mer enn tre år, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere ordføreren fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Vedtaket skal treffes med minst 2/3 av de avgitte stemmene.

En folkevalgt som er suspendert, har krav på erstatning for tapt arbeidsfortjeneste, krav på arbeidsgodtgjøring eller godtgjøring ved frikjøp etter reglene i §§ 8-3, 8-4 og 8-5 i inntil ett år. Dette gjelder likevel bare hvis den folkevalgte har et verv som utgjør minimum en 20 prosent stilling.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv vedta å frata ordføreren vervet hvis ordføreren ved sin oppførsel viser at han eller hun er uskikket til å ivareta vervet. Vedtaket skal treffes med minst 90 prosent av de avgitte stemmene.

Et vedtak om å suspendere en folkevalgt eller om å frata en folkevalgt ordførervervet, er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 8. Rettigheter og plikter for folkevalgte

§ 8-1. *Rett og plikt til å delta i møte*

Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall.

Medlemmer som er til stede i et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å stemme. Ved valg og vedtak om ansettelse er det adgang til å stemme blankt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-2. *Rett til fri fra arbeid*

Arbeidstakere har krav på fri fra sitt arbeid når det er nødvendig på grunn av møteplikt i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer.

Arbeidstakere som har et kommunalt eller fylkeskommunalt verv på heltid eller deltid, har også rett til permisjon fra sitt arbeid i fire år eller for resten av valgperioden.

Første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte for folkevalgte bosatt i et annet nordisk land.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-3. ***Dekning av utgifter og økonomisk tap***

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på skyss-, kost- og overnattingsgodtgjøring for reiser i forbindelse med vervet. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om slik godtgjøring.

Den som blir påført utgifter som følge av et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på å få dekket utgiftene opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om dekning av slike utgifter.

Den som taper inntekt fordi han eller hun har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på erstatning opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om slik erstatning. Det skal fastsettes ulike satser for dokumenterte og ikke-dokumenterte tap.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-4. ***Arbeidsgodtgjøring***

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på godtgjøring for sitt arbeid. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift for slik godtgjøring.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-5. ***Godtgjøring ved frikjøp***

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at folkevalgte som frikjøpes, skal motta én fast godtgjøring i stedet for dekning av tapt inntekt etter § 8-3 tredje ledd og arbeidsgodtgjøring etter § 8-4.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-6. ***Ettergodtgjøring***

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, kan søke om ettergodtgjøring når de fratrer vervet. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv gi forskrift om lengden slik ettergodtgjøring kan ha, men ikke utover alminnelig oppsigelsestid for fast ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Retten til ettergodtgjøring skal avkortes krone for krone mot annen inntekt. Det samme gjelder for ordinær inntekt som den folkevalgte frivillig avstår fra.

Pensjonsinntekter etter folketrygdloven kapittel 19 og kapittel 20 skal ikke anses som inntekt etter andre ledd.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-7. *Pensjonsordning*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for folkevalgte i kommunen eller fylkeskommunen.

Kongen kan gi forskrift om slike pensjonsordninger.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-8. *Rett til sykepenger*

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til sykepenger som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-9. *Rettigheter ved yrkesskade*

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til ytelser ved yrkesskade som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 8-10. *Permisjoner*

Kommunestyret og fylkestinget skal selv gi forskrift om permisjon for folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse. Permisjon kan bare gis i samsvar med arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-10, 12-12 og 12-15.

Under permisjonen beholder de folkevalgte godtgjøringen i inntil to uker, med mindre de gir avkall på den. Under svangerskapspermisjon, omsorgspermisjon, fødselspermisjon, foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepassers sykdom skal kommunen og fylkeskommunen sørge for at de folkevalgte får rett til å beholde godtgjøringen etter de samme reglene som gjelder for ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 9. Kommunale og fylkeskommunale foretak

§ 9-1. *Opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak*

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv treffe vedtak om opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak og skal velge styre og fastsette vedtekter for foretaket.

Kommunale og fylkeskommunale foretak er en del av kommunen eller fylkeskommunen.

Kommunale og fylkeskommunale foretak skal registreres i foretaksregisteret.

Øvrige kapitler i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for foretak.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-2. *Delegering av myndighet til kommunerådet eller fylkesrådet*

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv delegere den myndigheten de har etter bestemmelsene i dette kapitlet, til kommunerådet eller fylkesrådet. Myndigheten til å treffe vedtak om å opprette eller nedlegge et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak kan likevel ikke delegeres. Rådet kan videredelegere myndigheten det har fått delegert, til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-3. *Vedtekter*

Foretaket skal ha vedtekter som minst skal angi
a) foretakets navn
b) foretakets formål
c) navnet på den kommunen der foretaket skal ha sitt forretningskontor
d) antallet styremedlemmer
e) annet som etter lov skal fastsettes i vedtekter.

Endringer i vedtektene vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-4. *Foretakets ledelse*

Foretaket ledes av et styre og en daglig leder.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-5. *Styrets sammensetning*

Styret i kommunale og fylkeskommunale foretak skal ha minst tre medlemmer. Kommunestyret eller fylkestinget velger selv leder, nestleder og øvrige medlemmer til styret. Dette gjelder ikke styremedlemmer som de ansatte skal velge etter § 9-6.

Daglig leder for foretaket kan ikke være medlem i styret.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-6. *Ansattes rett til å velge styremedlemmer*

Et flertall av de ansatte i foretaket kan kreve at inntil 1/5 av styrets medlemmer med varamedlemmer skal velges av og blant de ansatte. De ansattes representanter har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse til forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler. Hvis foretaket har myndighet til å treffe enkeltvedtak eller fastsette forskrifter, jf. forvaltningsloven § 2, skal de ansattes representanter i styret ikke delta i behandlingen av disse sakene.

Kongen kan gi forskrift om hvordan antall ansatte i foretaket skal beregnes. Kongen kan også gi forskrift om valget, blant annet om vilkår for stemmerett, valgbarhet og valgmåte, om avgjørelse av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-7. *Valgperiode for styremedlemmene*

Valgperioden for styremedlemmer er to år hvis ikke noe annet er bestemt i foretakets vedtekter. Valgperioden kan ikke være mer enn fire år.

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre ut av styret før valgperioden er over.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut styremedlemmer som de selv har valgt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-8. *Styrets myndighet*

Styret har myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder foretaket og dets virksomhet. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter, foretakets formål og vedtekter, kommunens eller fylkeskommunens økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak eller retningslinjer som er fastsatt av kommunestyret eller fylkestinget.

Styret skal føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.

Styret for foretaket vedtar et eget årsbudsjett innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt for foretaket. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om budsjettet.

Styret avlegger årsregnskapet og avgir årsberetningen for foretaket.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-9. *Styremøter*

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlemmer av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles. Daglig leder har møte- og talerett i styremøtene hvis ikke styret for det enkelte møtet bestemmer noe annet.

Styrets leder innkaller til styremøte. Styremedlemmene skal kalles inn med rimelig varsel, og innkallingen skal inneholde en saksliste.

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er til stede.

Styremøtet ledes av styrets leder, eller av nestlederen hvis lederen ikke er til stede. Hvis ingen av de to er til stede, velges en møteleder.

Vedtak treffes med alminnelig flertall av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene. De som stemmer for et forslag, må likevel utgjøre mer enn 1/3 av det samlete antall styremedlemmer for at forslaget skal anses som vedtatt. Hvis antall stemmer for og imot et forslag er likt, er møtelederens stemme avgjørende.

Styret kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på saksliste, hvis styret er fulltallig, og hvis styret enstemmig beslutter å behandle saken. Før styret behandler saken, skal kommunedirektøren varsles.

Det skal føres protokoll fra møtet. Protokollen skal underskrives av alle styremedlemmer som er til stede. Styremedlemmer eller daglig leder som er uenig i styrets beslutning, kan kreve å få sin oppfatning innført i protokollen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-10. *Vedtak som må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget*

I vedtektene kan det fastsettes at styrets vedtak i nærmere angitte saker må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget selv for å være bindende for kommunen eller fylkeskommunen. En avtale som ikke er godkjent av kommunestyret eller fylkestinget, er ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen hvis vedtektsbestemmelsen er registrert i foretaksregisteret, eller hvis avtaleparten kjente eller burde ha kjent til vedtektsbestemmelsen. Hvis avtalen er helt eller delvis gjennomført, skal ytelsene tilbakeføres. Hvis dette ikke er mulig, skal ytelsenes økonomiske verdi tilbakeføres.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-11. *Daglig leder*

Daglig leder ansettes av styret. Det kan fastsettes i vedtektene at daglig leder skal ansettes av kommunestyret eller formannskapet, eventuelt fylkestinget eller fylkesutvalget. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan ansettelsesmyndigheten legges til kommunerådet eller fylkesrådet. Rådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-12. *Daglig leders myndighet*

Daglig leder er ansvarlig for den daglige ledelsen av foretaket. Daglig leder er direkte underordnet styret og skal følge de retningslinjene og påleggene som styret gir.

Daglig leder har det løpende personalansvaret, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som er av uvanlig art eller av stor betydning for foretaket. Slike saker kan daglig leder bare avgjøre hvis styret i det enkelte tilfellet har gitt daglig leder myndighet til det, eller hvis det vil føre til vesentlig ulempe for foretaket eller for kommunen eller fylkeskommunen å vente på styrets beslutning. Daglig leder skal så snart som mulig informere styret om sine vedtak.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-13. *Internkontroll i kommunalt og fylkeskommunalt foretak*

Kommunale og fylkeskommunale foretak skal ha internkontroll med foretakets virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Daglig leder i foretaket er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal daglig leder
a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-14. *Rapportering til styret i foretaket om internkontroll og statlig tilsyn*

Daglig leder skal rapportere til styret i foretaket om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-15. *Budsjettstyring*

Daglig leder skal minst to ganger i året rapportere til foretakets styre om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med foretakets årsbudsjett. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik fra årsbudsjettet, skal daglig leder foreslå endringer i dette. Styret skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle kravene om realisme og balanse etter § 14-4.

Styret skal gjennom budsjettåret legge fram rapporter for kommunestyret eller fylkestinget som viser utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med kommunestyrets eller fylkestingets vedtatte rammer for foretaket.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-16. *Forholdet til kommunens eller fylkeskommunens administrasjon*

Kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsrett overfor foretakets daglige leder.

Kommunedirektøren kan instruere styret og daglig leder om at et vedtak i foretaket ikke skal iverksettes før kommunestyret eller fylkestinget har behandlet saken.

Kommunedirektøren skal gis anledning til å uttale seg før styret treffer vedtak i saker som også skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget. Uttalelsen skal legges fram for styret i foretaket når styret skal behandle saken. Styrets vedtak skal sendes til kommunestyret eller fylkestinget via kommunedirektøren.

I kommuner eller fylkeskommuner med parlamentarisk styreform er myndigheten etter andre ledd lagt til kommunerådets eller fylkesrådets leder. Hvis rådets medlemmer har ansvaret for å lede hver sin del av administrasjonen, ligger myndigheten etter andre ledd hos det medlemmet som leder den delen av administrasjonen som foretaket hører inn under.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-17. *Representasjon*

Styret representerer foretaket utad og inngår avtaler på kommunens eller fylkeskommunens vegne innenfor foretakets formål.

Et styremedlem eller daglig leder kan gis representasjonsrett etter første ledd, enten i vedtektene eller av styret. Styrets myndighet etter første punktum kan begrenses i vedtektene.

Daglig leder representerer foretaket utad i saker som faller innenfor daglig leders myndighet etter § 9-12.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 9-18. *Overskridelse av representasjonsretten*

Hvis noen som representerer foretaket utad, har overskredet sin myndighet, blir en avtale eller annen privatrettslig disposisjon ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen. Dette gjelder bare hvis den andre parten innså eller burde ha innsett at myndigheten ble overskredet, og at det derfor ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 10. Parlamentarisk styreform

§ 10-1. *Innføring og opphevning av parlamentarisk styreform*

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om parlamentarisk styreform skal innføres i kommunen eller fylkeskommunen. Et slikt vedtak krever minst 2/3 av de avgitte stemmene.

Skal et vedtak kunne treffes etter første ledd, må det forrige kommunestyret eller fylkestinget ha votert over et forslag om å innføre parlamentarisk styreform før 1. januar i siste år av valgperioden. Det kreves ikke at forslaget oppnår flertall.

En ny styreform må være vedtatt og satt i verk senest 1. januar i det andre hele året av valgperioden.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å avvikle parlamentarisk styreform med alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Reglene i andre og tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når parlamentarisk styreform skal avvikles.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-2. *Kommunerråd og fylkesråd*

Et kommunerråd eller fylkesråd leder henholdsvis den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen. Bestemmelser om kommunedirektøren gjelder på tilsvarende måte for kommunerådet og fylkesrådet hvis ikke noe annet er bestemt i lov.

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om rådet skal opprettes

etter reglene i § 10-4 eller § 10-5.

Personer som velges som medlem av kommunerråd eller fylkesråd, skal fratre sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i funksjonsperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge settemedlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er medlemmer av kommunerådet eller fylkesrådet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv delegere vedtaksmyndighet til rådet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta at rådet kan gi enkeltmedlemmer ansvaret for å lede deler av administrasjonen. Medlemmer som har fått ansvar for å lede deler av administrasjonen, kan få delegert myndighet av rådet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Rådet skal minst én gang i halvåret rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om vedtak i saker som har prinsipiell betydning.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-3. *Møteplikt. Møte- og talerett*

Rådets medlemmer har møteplikt og talerett i kommunestyrets eller fylkestingets møter.

Rådets leder har møte- og talerett i møter i andre kommunale eller fylkeskommunale organer. Rådets leder kan la ett av de øvrige medlemmene i rådet utøve denne retten på sine vegne. Enkeltmedlemmer som har fått ansvaret for å lede deler av administrasjonen, har møte- og talerett i organer som behandler saker som hører inn under enkeltmedlemmets ansvarsområde.

Møte- og taleretten for lederen og medlemmene av rådet gjelder ikke for møter i kontrollutvalget. Møte- og taleretten gjelder heller ikke når kommunestyrets eller fylkestingets egne organer behandler saker som gjelder organisering av henholdsvis kommunestyrets, fylkestingets eller organenes egen virksomhet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-4. *Valg av kommunerråd eller fylkesråd*

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved valg, velges rådet av henholdsvis kommunestyret eller fylkestinget selv.

Etter hvert kommunestyre- eller fylkestingsvalg skal rådet velges i det konstituerende møtet.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt at rådet skal fratre, eller rådet har meddelt at det vil fratre, skal nytt råd velges senest i det neste møtet. Det samme gjelder hvis lederen av rådet fratrer. Rådet tiltrer straks det er valgt.

Forslag til råd skal inneholde navn på leder, nestleder og øvrige medlemmer. Bestemmelsene om avstemninger i § 11-9 andre ledd og om representasjon fra begge kjønn i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte.

Hvis et medlem av rådet fratrer etter eget ønske eller etter ønske fra kommunestyret eller fylkestinget, skal rådet i førstkommende kommunestyremøte eller fylkestingsmøte foreslå ny sammensetning av rådet. Medlemmet som fratrer, fungerer i vervet inntil ny sammensetning er vedtatt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-5. *Utpeking av kommunerådsleder eller fylkesrådsleder*

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved utpeking, skal ordføreren peke ut en kommunerådsleder eller fylkesrådsleder som skal danne nytt råd. Det samme gjelder når endringer i den parlamentariske situasjonen tilsier at det må dannes et nytt råd.

Kommunerådslederen eller fylkesrådslederen setter selv sammen rådet. Bestemmelsene om representasjon fra begge kjønn i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når rådet skal settes sammen. Rådet trer i funksjon fra sitt konstituerende møte.

Lederen av rådet kan når som helst endre sammensetningen av rådet.

Medlemmer av rådet fratrer enten etter ønske fra lederen av rådet, kommunestyret eller fylkestinget, eller etter eget ønske. Hvis lederen av rådet fratrer, skal hele rådet fratre.

Straks kommunerådet og fylkesrådet har konstituert seg eller endret sin sammensetning, sender det melding til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan rådet er sammensatt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-6. *Politiske stillinger*

Kommunerådet eller fylkesrådet kan selv opprette politiske stillinger som er knyttet til rådet eller medlemmer av rådet.

Personer som ansettes i slike politiske stillinger, skal fratre sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i ansettelsesperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge settemedlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er ansatt i slike politiske stillinger.

Ansettelsesforholdet opphører når rådet eller det medlemmet av rådet som stillingen er knyttet til, fratrer.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-7. *Fratreden*

Forslag om at kommunerådet, fylkesrådet eller medlemmer av rådet skal fratre, må fremmes i henholdsvis kommunestyremøte eller fylkestingsmøte. Forslaget skal behandles i neste møte hvis ikke 2/3 av de møtende medlemmene krever at det blir stemt over forslaget i det møtet der forslaget blir fremmet.

Hvis rådet skal fratre etter eget ønske, må det melde fra om dette i kommunestyremøte eller fylkestingsmøte.

Rådet som fratrer, blir sittende inntil et nytt råd er satt sammen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-8. *Styrer*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi kommunerådet eller fylkesrådet myndighet til å opprette og velge medlemmer til styrer som på vegne av rådet skal lede deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten.

Rådet fastsetter selv vedtektene for et slikt styre, og det kan gi styret myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Et styre kan omorganiseres og nedlegges i valgperioden, og hele styret eller deler av det kan velges på nytt.

Medlemmer av et styre kan fratre vervet etter eget ønske.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-9. *Forslagsrett*

Medlemmer av kommunestyret og fylkestinget kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, for kommunestyret eller fylkestinget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere forslag som er fremmet etter bestemmelsen her, eller med samme innhold som en sak som tidligere er behandlet av kommunestyret, fylkestinget eller et av deres organer.

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv hvordan forslaget skal behandles.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 10-10. *Kontorlokaler og assistanse*

Grupper av kommunestyremedlemmer eller fylkestingsmedlemmer som ikke deltar i henholdsvis kommunerådet eller fylkesrådet, skal sikres hensiktsmessige kontorlokaler og nødvendig assistanse til å kunne foreta egne utredninger.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og

fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 11. Saksbehandling i folkevalgte organer

§ 11-1. *Virkeområde*

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for kommunale og fylkeskommunale folkevalgte organer og andre kommunale organer hvis ikke annet er bestemt i lov.

For styret i et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak gjelder bare § 11-3 andre og tredje ledd, § 11-4 til § 11-7, § 11-10 og § 11-11.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-2. *Møte*

Folkevalgte organer skal behandle saker og treffe vedtak i møter.

Møter i folkevalgte organer skal holdes hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:
a) Organet selv, kommunestyret eller fylkestinget vedtar det.
b) Organets leder mener det er nødvendig.
c) Minst 1/3 av medlemmene krever det.

Møter i folkevalgte organer ledes av organets leder eller nestleder. Hvis begge har forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg.

Alle medlemmer kan stille spørsmål til lederen, også om saker som ikke står på sakslisten.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-3. *Innkalling og saksliste*

Lederen av et folkevalgt organ setter opp saksliste for hvert enkelt møte. Innkalling til møtet skal sendes til organets medlemmer med rimelig varsel. Innkallingen skal inneholde en liste over de sakene som skal behandles, og dokumentene i sakene. En sak skal settes på sakslisten hvis minst 1/3 av organets medlemmer krever det.

Møtet skal kunngjøres på en hensiktsmessig måte, også hvis det antas at møtet vil bli helt eller delvis lukket etter § 11-5.

Sakslisten til møtet og andre møtedokumenter som ikke er unntatt fra offentlighet, skal være tilgjengelige for allmennheten.

Et folkevalgt organ kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak som er oppført på den utsendte sakslisten.

Et folkevalgt organ kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det. På tilsvarende måte kan organet fatte

vedtak i en sak der saksdokumentene ikke er sendt ut sammen med innkallingen, hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-4. ***Møtebok***

Det skal føres møtebok for møter i alle folkevalgte organer. Med unntak av delene som er unntatt fra offentlighet, skal møteboken være tilgjengelig for allmennheten. Møteboken skal inneholde opplysninger om

a) tid og sted for møtet
b) hvem som møtte, og hvem som var fraværende
c) hvilke saker som ble behandlet
d) hvilke vedtak som ble truffet
e) avstemningsresultat.

Hvis det blir vedtatt at et møte skal lukkes, skal hjemmelen for vedtaket tas inn i møteboken. Det samme gjelder for vedtak om at et medlem av organet er inhabilt eller får fritak av personlige grunner.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-5. ***Møteoffentlighet***

Alle har rett til å være til stede i møter i folkevalgte organer dersom ikke noe annet følger av denne paragrafen.

Et folkevalgt organ skal vedta å lukke et møte når det skal behandle en sak som angår en arbeidstakers tjenstlige forhold. Organet skal også vedta å lukke et møte når det behandler en sak som inneholder opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt.

Et folkevalgt organ kan vedta å lukke et møte hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:

a) Hensynet til personvern krever at møtet lukkes.
b) Hensynet til tungtveiende offentlige interesser tilsier at møtet lukkes, og det vil komme fram opplysninger i møtet som kunne ha vært unntatt fra innsyn etter offentleglova hvis de hadde stått i et dokument.

Kommunerådet eller fylkesrådet bestemmer selv om et møte i rådet skal være åpent. Hvis rådet skal behandle saker som er omtalt i andre ledd, skal møtet være lukket.

Et folkevalgt organ eller møtelederen kan vedta at en debatt om lukking av et møte skal holdes i lukket møte. En avstemning om eventuell lukking av et møte skal holdes i åpent møte.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-6. ***Lyd- og bildeopptak***

Hvis noen ber om det, og hvis det ikke virker forstyrrende på gjennomføringen av møtet, skal møtelederen gi tillatelse til å gjøre opptak av eller overføre lyd eller bilde fra åpne møter.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-7. *Fjernmøter*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv beslutte at folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen skal ha adgang til å holde møter som fjernmøte.

Fjernmøte innebærer at deltakerne ikke sitter i samme lokale, men at de via tekniske hjelpemidler likevel kan se, høre og kommunisere med hverandre. Kravene som ellers gjelder for møter, gjelder også for fjernmøter.

Et møte som skal lukkes etter § 11-5 andre ledd, kan ikke holdes som fjernmøte.

Departementet kan gi forskrift om krav til gjennomføring av fjernmøter, unntak fra kravet i andre ledd om at møtedeltakerne skal se hverandre og unntak fra tredje ledd.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-8. *Hastesaker*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi formannskapet eller fylkesutvalget, kommunerådet eller fylkesrådet, et utvalg etter § 5-7 eller ordføreren myndighet til å treffe vedtak i saker som skulle ha vært avgjort av et annet organ, når det er nødvendig å treffe et vedtak så raskt at det ikke er tid til å innkalle det organet som skulle ha avgjort saken. En melding om vedtak som er truffet i medhold av første punktum, skal legges fram i det neste møtet i det organet som skulle ha avgjort saken.

Lederen av et folkevalgt organ kan beslutte å behandle en sak skriftlig eller i hastefjernmøte hvis det er påkrevd å få avgjort en sak før neste møte, og det enten ikke er tid til å holde et ekstraordinært møte, eller saken ikke er så viktig at et ekstraordinært møte anses som nødvendig.

Ved hastefjernmøte etter andre ledd kan medlemmene kalles inn til møtet med kortere frist enn etter ordinære regler. Hvis 1/3 av organets medlemmer krever det, skal saken utsettes til det kan holdes et ordinært møte.

Når en sak skal behandles skriftlig etter andre ledd, skal sakens dokumenter med forslag til vedtak sendes samtidig til alle organets medlemmer. Forslaget anses som vedtatt hvis samtlige medlemmer slutter seg til det framlagte forslaget, og til at vedtaket treffes etter skriftlig saksbehandling.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-9. ***Vedtaksførhet og avstemninger***

For at et folkevalgt organ skal kunne treffe et vedtak, må minst halvparten av medlemmene ha vært til stede under forhandlingene og avgitt stemme i den aktuelle saken.

Et vedtak treffes med flertallet av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet følger av denne loven eller av valgloven § 9-3 andre ledd. I andre saker enn de som gjelder valg, er møtelederens stemme avgjørende hvis antallet stemmer for og imot et forslag er likt.

Når økonomiplanen eller årsbudsjettet skal behandles i kommunestyret eller i fylkestinget, skal medlemmene ved den endelige avstemningen stemme over forslaget til økonomiplan eller årsbudsjett som helhet. Hvis det er fremmet flere alternative forslag, og ingen av disse får flertall ved første gangs avstemning, skal det deretter stemmes over bare de to forslagene som fikk flest stemmer ved første gangs avstemning.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-10. ***Inhabilitet for folkevalgte***

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i folkevalgte organer, med de særreglene som følger av denne paragrafen.

En folkevalgt som har vært med på å forberede eller treffe vedtak i en sak som ansatt i kommunen eller fylkeskommunen, er inhabil til senere å behandle den samme saken i et folkevalgt organ i henholdsvis kommunen eller fylkeskommunen. Første punktum gjelder ikke når årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi og regional plan behandles i et folkevalgt organ.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, er en folkevalgt som har vært med på å forberede eller treffe vedtaket, inhabil til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket, eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

En folkevalgt er ikke inhabil når det skal velges personer til offentlige tillitsverv, eller når det skal fastsettes godtgjøring o.l. for slike verv.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-11. ***Fritak av personlige grunner***

En folkevalgt kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak hvis personlige grunner tilsier fritak. Det folkevalgte organet avgjør selv om han eller hun skal fritas.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-12. ***Reglement for saksbehandling***

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv et reglement med nærmere regler for saksbehandlingen i folkevalgte organer.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 11-13. *Utvidet innsynsrett for folkevalgte organer*

Kommunestyret og fylkestinget har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter, med de begrensningene som følger av denne paragrafen. Andre folkevalgte organer har, med de samme begrensningene, rett til innsyn i alle saksdokumenter som omhandler de delene av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet som ligger innenfor organets virkeområde.

Et folkevalgt organ kan bare få innsyn i saksdokumenter som gir kunnskap om taushetsbelagte opplysninger når det er nødvendig for behandlingen av en konkret sak, og forvaltningsloven § 13 b første ledd hjemler unntak fra taushetsplikten.

Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter første ledd, må et vedtak om å kreve innsyn treffes med minst tre stemmer eller med flertallet av de avgitte stemmene i organet. Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter andre ledd, må et vedtak om å kreve innsyn treffes med flertallet av de avgitte stemmene i organet.

I parlamentarisk styrte kommuner og fylkeskommuner gjelder innsynsretten etter denne paragrafen ikke notater fra det enkelte rådsmedlemmet til rådet eller notater mellom rådsmedlemmene. Innsynsretten gjelder heller ikke sakslister til og møtebøker for forberedende møter i kommuneråd og fylkesråd der rådet ikke skal treffe vedtak eller legge fram innstilling. Saksdokumenter som er utarbeidet av administrasjonen som sekretariat for rådet, kan rådet unnta fra innsyn hvis saksdokumentene er utarbeidet for rådets eller det enkelte rådsmedlemmets egne forberedende vurderinger.

Innsynsrett etter denne paragrafen gjelder fra det tidspunktet saken som saksdokumentene tilhører, er sendt til behandling i det folkevalgte organet. For saker som blir avgjort av administrasjonen, kommunerådet eller fylkesrådet, gjelder innsynsretten fra det tidspunktet sakene er ferdigbehandlet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Tredje del. Innbyggerdeltakelse

Kapittel 12. Innbyggerdeltakelse

§ 12-1. *Innbyggerforslag*

Innbyggerne i kommunen eller fylkeskommunen kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunenes virksomhet. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til forslaget hvis minst to prosent av innbyggerne står bak det. Likevel er 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylket alltid tilstrekkelig.

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om det aktuelle forslaget gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til forslaget senest seks måneder etter at det er fremmet. Denne tidsfristen gjelder ikke hvis forslaget blir henvist til behandling i forbindelse med en pågående plansak etter plan- og bygningsloven. Forslagsstillerne skal informeres om vedtak som treffes, og om tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere innbyggerforslag. Det kan heller ikke fremmes innbyggerforslag med samme innhold som en sak som er behandlet av kommunestyret eller fylkestinget i løpet av valgperioden. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om et forslag kan fremmes.

Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragrafen, og som blir nedstemt i kommunestyret eller fylkestinget, kan bare påklages dersom forvaltningsloven eller annen lov gir klagerett.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 12-2. *Folkeavstemninger*

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at det skal holdes rådgivende folkeavstemninger om forslag som gjelder henholdsvis kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Fjerde del. Administrasjonen

Kapittel 13. Administrasjonen

§ 13-1. *Kommunedirektør. Myndighet og oppgaver*

Kommunestyret og fylkestinget ansetter selv en kommunedirektør, som skal være leder av kommunens og fylkeskommunens administrasjon.

Kommunedirektøren skal lede den samlete kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen, med de unntak som følger av lov, og innenfor de instrukser, retningslinjer eller pålegg kommunestyret eller fylkestinget gir.

Kommunedirektøren skal påse at saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak.

Kommunedirektøren skal påse at vedtak som treffes av folkevalgte organer, blir iverksatt uten ugrunnet opphold. Hvis kommunedirektøren blir oppmerksom på faktiske eller rettslige

forhold som har sentral betydning for iverksettingen av vedtaket, skal han eller hun gjøre det folkevalgte organet oppmerksom på dette på en egnet måte.

Kommunedirektøren har møte- og talerett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget. Kommunedirektøren kan la en av sine underordnete utøve denne retten på sine vegne.

Et folkevalgt organ kan gi kommunedirektøren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunedirektøren har det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 13-2. *Åremål*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at ledende administrative stillinger skal være åremålsstillinger. Det samme gjelder for ombud. Åremålsperioden skal være på minst seks år.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 13-3. *Inhabilitet for ansatte*

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i kommunens og fylkeskommunens administrasjon, med de særreglene som følger av denne paragrafen.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, er en ansatt som har vært med på å forberede eller treffe vedtaket, inhabil til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket, eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

Hvis en overordnet ansatt er inhabil i en sak, kan heller ikke en direkte underordnet ansatt delta i klageinstansens behandling av saken eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 13-4. *Møterett for ansattes representanter i folkevalgte organer*

Representanter for de ansatte i kommunen eller fylkeskommunen har møte- og talerett i folkevalgte organer når de behandler saker som gjelder forholdet mellom de ansatte og kommunen og fylkeskommunen som arbeidsgiver. Hvis de ansatte er representert i styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, gjelder ikke bestemmelsen her.

Representanter for de ansatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelser av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

Representanter for de ansatte har ikke møterett i kontrollutvalg eller i organer som behandler klagesaker etter forvaltningsloven § 28 andre ledd. Representanter for de ansatte i revisjonen har likevel møte- og talerett i kontrollutvalget når utvalget behandler saker som gjelder forholdet mellom kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver, og de ansatte i revisjonen.

Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere retningslinjer for de ansattes møterett.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 13-5. *Pensjonsordning for ansatte*

Kommunestyret og fylkestinget kan opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for kommunalt eller fylkeskommunalt ansatte. Kongen kan gi forskrift om slike pensjonsordninger.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Femte del. Økonomi

Kapittel 14. Økonomiforvaltning

§ 14-1. *Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen*

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide samordnete og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling.

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-2. *Kommunestyrets og fylkestingets plikter*

Kommunestyret og fylkestinget skal selv vedta
a) økonomiplanen og årsbudsjettet
b) årsregnskapene og årsberetningene
c) finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi
d) regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement)
e) regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement).

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-3. ***Behandling av økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning***

Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas før årsskiftet.

Årsregnskapene og årsberetningene skal vedtas senest seks måneder etter regnskapsårets slutt. Hvert årsregnskap skal behandles samtidig med tilhørende årsberetning. Vedtaket om årsregnskap skal angi hvordan et eventuelt merforbruk i driftsregnskapet skal dekkes inn.

Formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning. Kontrollutvalget skal uttale seg til kommunestyret eller fylkestinget om årsregnskapene og årsberetningene før formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform innstiller kommunerådet eller fylkesrådet til vedtak.

Innstillingen til økonomiplan og årsbudsjett, med alle forslag til vedtak som foreligger, skal offentliggjøres minst 14 dager før kommunestyret eller fylkestinget behandler den. Dette gjelder ikke for innstillinger om endring i vedtatt økonomiplan eller årsbudsjett.

Økonomiplanen, årsbudsjettet, årsregnskapene, årsberetningene og saksdokumentene fra det innstillende organet skal sendes departementet til orientering. Dette gjelder også revisjonsberetningen og kontrollutvalgets uttalelser til årsregnskapene og årsberetningene. Departementet kan gi forskrift om frister for disse oversendelsene.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-4. ***Økonomiplan og årsbudsjett***

Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer og bevilgninger og de målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på. De skal også vise utviklingen i kommunens eller fylkeskommunens økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser. Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

Økonomiplanen skal deles inn i en driftsdel og en investeringsdel. Årsbudsjettet skal deles inn i et driftsbudsjett og et investeringsbudsjett og stilles opp på samme måte som økonomiplanen.

Økonomiplanen kan inngå i eller utgjøre kommuneplanens handlingsdel etter plan- og bygningsloven § 11-1 fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om bevilgningsoversikter,

økonomiske oversikter og oversikter over utviklingen i gjeld.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-5. *Årsbudsjettets bindende virkning. Budsjettstyring*

Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret, fylkestinget og underordnete organer. Første punktum er ikke til hinder for at kommunestyret eller fylkestinget kan gi et underordnet organ myndighet til å avgjøre at deler av en bevilgning i driftsbudsjettet skal benyttes til å finansiere utgifter i investeringsregnskapet. Første punktum gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen har en rettslig plikt til å foreta.

Kommunestyret eller fylkestinget skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle lovens krav om realisme og balanse.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med årsbudsjettet. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik, skal kommunedirektøren foreslå endringer i årsbudsjettet.

Hvis årsregnskapet legges fram med et merforbruk i driftsregnskapet, skal kommunedirektøren foreslå endringer i årets budsjett. Saken skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget senest 30. juni.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-6. *Årsregnskap og bokføring*

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide følgende årsregnskap:

a) regnskap for kommunekassen eller fylkeskommunekassen
b) regnskap for hvert kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
c) regnskap for annen virksomhet som er en del av kommunen eller fylkeskommunen som rettssubjekt, og som skal ha eget regnskap i medhold av lov eller forskrift
d) samlet regnskap for kommunen eller fylkeskommunen som juridisk enhet.

Årsregnskapene skal bestå av et driftsregnskap og et investeringsregnskap. Driftsregnskapet og investeringsregnskapet skal deles inn og stilles opp på samme måte som årsbudsjettet. Årsregnskapene skal også bestå av et balanseregnskap og noteopplysninger.

Årsregnskapene skal utarbeides i samsvar med følgende grunnleggende regnskapsprinsipper:

a) All tilgang på og bruk av midler i året skal framgå av driftsregnskapet eller investeringsregnskapet.
b) All tilgang på og bruk av midler skal regnskapsføres brutto.
c) Alle kjente utgifter og inntekter i året skal tas med i årsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når årsregnskapet avsluttes.
d) Hvis størrelsen på et beløp er usikkert, brukes beste estimat.

Årsregnskapene skal føres i samsvar med god kommunal regnskapsskikk.

Regnskapsopplysninger skal bokføres, spesifiseres, dokumenteres og oppbevares i samsvar med bokføringsloven §§ 3 til 14.

Årsregnskapene skal avlegges senest 22. februar.

Departementet kan gi forskrift om årsregnskapene, regnskapsføringen, regnskapsavslutningen og bokføringen og unntak fra denne paragrafen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-7. *Årsberetning*

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide en årsberetning for kommunens eller fylkeskommunens samlete virksomhet. Det skal også utarbeides en egen årsberetning for hvert kommunalt eller fylkeskommunalt foretak.

Årsberetningene skal redegjøre for

a) forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen, og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid
b) vesentlige beløpsmessige avvik mellom årsbudsjettet og årsregnskapet, og vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene
c) virksomhetens måloppnåelse og andre ikke-økonomiske forhold som er av vesentlig betydning for kommunen eller fylkeskommunen eller innbyggerne
d) tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre en høy etisk standard
e) den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling
f) likestillingstiltak som er iverksatt, og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestillings- og diskrimineringslovens formål om likestilling uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Årsberetningene skal avgis senest 31. mars.

I kraft 1 jan 2020.

0 Endres ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 ifig. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 14-8. *Budsjett, regnskap og årsberetning for interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap*

Interkommunalt politisk råd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefellesskap etter kapittel 19 skal utarbeide et eget årsbudsjett innenfor de rammene som er vedtatt av kommunestyret eller fylkestinget i deltakerkommunene. Det skal også utarbeides et eget årsregnskap og en egen årsberetning. Vedtak om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning skal treffes av representantskapet i rådet eller oppgavefellesskapet.

Regnskapet til interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap som ikke er eget rettssubjekt skal innarbeides i kontorkommunens samlete årsregnskap etter § 14-6 første ledd bokstav d.

Departementet kan gi forskrift om årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen for interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap, og om unntak fra bestemmelsene om årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-9. ***Skillet mellom drift og investering i økonomiplan, årsbudsjett og årsregnskap***

Utgifter til drift skal føres i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet. Tilskudd til andres investeringer som nevnt i § 14-16 første og andre ledd og kirkeloven § 15 første ledd bokstav a og b, er utgift til drift som likevel kan føres i økonomiplanens investeringsdel, investeringsbudsjettet og investeringsregnskapet.

Økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet skal bare finansieres av løpende inntekter. Løpende inntekter som ikke benyttes i budsjettåret, skal settes av til driftsfond.

Departementet kan gi forskrift om hvilke utgifter og inntekter som hører til i henholdsvis driftsdelen og investeringsdelen.

En andel av inntektene fra salg av aksjer som er klassifisert som finansielle anleggsmidler, skal regnes som løpende inntekter. Dette gjelder bare hvis kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse i selskapet. Departementet kan gi forskrift om hvordan andelen skal beregnes.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-10. ***Balanse i økonomiplanen og årsbudsjettet***

All bruk av midler i årsbudsjettet skal ha dekning i årets tilgang på midler.

Driftsbudsjettet skal dekke avdrag på lån med et beløp som minst tilsvarer avdrag beregnet etter § 14-18.

Årsbudsjettet skal dekke inn tidligere års merforbruk i driftsregnskapet og udekket beløp i investeringsregnskapet etter reglene i §§ 14-11 og 14-12.

Midler som etter lov eller avtale er reservert for særskilte formål, og som ikke benyttes i budsjettåret, skal settes av til et bundet fond.

Årsbudsjettet skal dekke avsetninger som er nødvendige for en god kommunal økonomiforvaltning. Investeringene skal over tid ha en egenfinansiering som ivaretar kommunens eller fylkeskommunens økonomiske handleevne.

Første til femte ledd gjelder på tilsvarende måte for hvert enkelt år i økonomiplanen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-11. ***Inndekning av merforbruk i kommunekassen og fylkeskommunekassen***

Et merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn året etter at det oppsto. Hvis merforbruket ikke kan dekkes inn året etter at det oppsto, skal det dekkes inn senest det andre året etter at det oppsto.

Kommunestyret eller fylkestinget kan i særlige tilfeller vedta at et merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn senest fire år etter at det oppsto. Hvis de samfunnsmessige og økonomiske konsekvensene av å dekke inn et merforbruk etter første punktum vil bli uforholdsmessig store, kan departementet godkjenne et vedtak om at merforbruket dekkes inn over en periode på flere enn fire år etter at det oppsto.

Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppsto.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-12. ***Inndekning av merforbruk i kommunalt og fylkeskommunalt foretak, interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap***

Kommunalt og fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, interkommunalt politisk råd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefellesskap etter kapittel 19 skal dekke inn et merforbruk i driftsregnskapet året etter at det oppsto. Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppsto.

Hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter at merforbruket oppsto, skal det resterende beløpet overføres fra kommunekassen eller fylkeskommunekassen til foretaket i budsjettet for det andre året etter at merforbruket oppsto. Hvis merforbruket i foretaket likevel ikke er dekket inn etter dette, skal kommunekassen eller fylkeskommunekassen overføre det resterende beløpet i budsjettet for det tredje året etter at merforbruket oppsto. Dette gjelder også for de påfølgende årene inntil foretakets merforbruk er dekket inn.

Andre ledd gjelder på tilsvarende måte for deltakerkommunene hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefellesskap ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter at merforbruket oppsto.

Hvis den enkelte deltakerkommunens ansvar for å bidra med midler til inndekning av merforbruk i et interkommunalt politisk råd eller kommunalt oppgavefellesskap skal avvike fra den enkelte kommunens eller fylkeskommunens deltakeransvar, må dette fastsettes i samarbeidsavtalen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-13. *Finans- og gjeldsforvaltning*

Finansreglementet skal inneholde bestemmelser som hindrer kommunen eller fylkeskommunen i å ta en vesentlig finansiell risiko i finans- og gjeldsforvaltningen, og som sikrer at løpende betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall. Finansreglementet skal også inneholde bestemmelser om hvilke avkastningsmål som skal ligge til grunn for finansforvaltningen.

Hvis det avdekkes avvik fra finansreglementet, skal det iverksettes nødvendige tiltak. Hvis det er nødvendig for å unngå vesentlig finansiell risiko, blant annet for å sikre at løpende betalingsforpliktelser kan innfris, skal kommunestyret eller fylkestinget selv endre finansreglementet.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om forvaltningen av finansielle midler og gjeld. I tillegg skal kommunedirektøren etter årets utgang legge fram en rapport som viser utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året.

Før kommuner og fylkeskommuner inngår avtaler, skal de dokumentere overfor avtaleparten at avtalen ikke innebærer vesentlig finansiell risiko i strid med § 14-1 tredje ledd.

En avtale som innebærer vesentlig finansiell risiko, er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens avtalepart forsto eller burde ha forstått dette.

Departementet kan gi forskrift om finansreglementets innhold og innholdet i rapporteringen, og krav om kvalitetssikring av finansreglementet og rutinene for finans- og gjeldsforvaltningen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-14. *Vilkår for å ta opp lån*

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån til formålene som er nevnt i §§ 14-15 til 14-17, og til andre formål som det er hjemmel til i annen lov. Eksisterende lån kan refinansieres.

Kommuner og fylkeskommuner kan bare ta opp lån innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget selv har vedtatt. Det kan bare tas opp lån etter § 14-15 første og andre ledd, § 14-16 og § 14-17 første ledd og til formål som har hjemmel i annen lov, hvis tiltaket har hjemmel i en bevilgning i investeringsbudsjettet.

Kommuner og fylkeskommuner kan etablere et lånefond. Et lånefond skal ha eget budsjett og regnskap. Bestemmelsene i denne paragrafen og §§ 14-15 til 14-17 gjelder også for opptak av lån til lånefondet.

Før kommuner eller fylkeskommunen inngår låneavtaler, skal de dokumentere overfor avtaleparten at

a) lånet tas opp til et lovlig formål
b) lånet er innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt

c) tiltaket som lånet skal finansiere, har hjemmel i en bevilgning i investeringsbudsjettet, hvis lånet tas opp etter § 14-15 første eller andre ledd, § 14-16 eller § 14-17 første ledd eller til formål som har hjemmel i annen lov.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens långiver forsto eller burde ha forstått at låneopptaket er i strid med første eller andre ledd.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-15. ***Lån til egne investeringer. Driftskreditt***

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i varige driftsmidler som skal eies av kommunen eller fylkeskommunen selv. Det kan ikke tas opp lån for den delen av anskaffelseskost som blir kompensert etter merverdiavgiftskompensasjonsloven.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere kjøp av alle aksjene i et eiendomsselskap som skal eies av kommunen eller fylkeskommunen selv, hvis eiendomsselskapet ikke har
a) annen virksomhet enn å eie fast eiendom og å drifte denne
b) vesentlige forpliktelser som gjelder annet enn eiendommen
c) andre ansatte enn daglig leder.

Kommuner og fylkeskommuner kan inngå avtale om driftskreditt eller ta opp likviditetslån.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-16. ***Lån til andres investeringer. Lån til innfrielse av kausjoner***

Kommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av en annen kommune, men bare på områder hvor kommunene har et lovpålagt ansvar. Fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av en annen fylkeskommune, men bare på områder hvor fylkeskommunene har et lovpålagt ansvar.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av et selskap hvor kommunen eller fylkeskommunen har en eierandel i selskapet og hvor kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse, men bare ved investeringer på områder hvor kommunene eller fylkeskommunene har et lovpålagt ansvar. Kommunens eller fylkeskommunens låneopptak etter første punktum kan ikke være større enn eiernes samlete investeringstilskudd justert for kommunens eller fylkeskommunens eierandel i selskapet.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å innfri garantiansvar i form av en kausjon for andres økonomiske forpliktelser.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-17. ***Lån til videre utlån og mottatte avdrag på videreutlån***

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere videre utlån hvis

a) låntakeren skal bruke midlene til investeringer
b) låntakeren ikke driver næringsvirksomhet
c) utlånet ikke innebærer en vesentlig økonomisk risiko for kommunen eller fylkeskommunen.

Første punktum bokstav c gjelder ikke for lån til boligsosiale formål.

Mottatte avdrag på videreutlån kan i årsbudsjettet bare finansiere avdrag på lån eller nye utlån.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-18. ***Avdrag på lån***

Lån til formål som er nevnt i § 14-15 første og andre ledd og § 14-16, skal avdras årlig. Avdragene skal samlet være minst lik størrelsen på kommunens eller fylkeskommunens avskrivninger i regnskapsåret, justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på kommunens eller fylkeskommunens avskrivbare anleggsmidler. Justeringen etter andre punktum skal gjøres ut fra lånegjeldens og anleggsmidlenes bokførte verdi ved inngangen av regnskapsåret.

Første ledd gjelder også for lån som er tatt opp med hjemmel i annen lov. Lån som er tatt opp etter kirkeloven § 15 sjette ledd til investeringer i kirkebygg, kan likevel avdras over investeringens regnskapsmessige levetid hvis levetiden er vesentlig lengre enn levetiden på kommunens egne anleggsmidler.

Hvis mottatte avdrag på videreutlån er brukt til å betale avdrag på lån til formål som er nevnt i § 14-15 første og andre ledd og § 14-16, skal dette ikke redusere minimumsavdraget etter første ledd.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-19. ***Garantier***

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke stille kausjon eller annen økonomisk garanti for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv, hvis garantien innebærer en vesentlig økonomisk risiko eller er stilt for næringsvirksomhet. Et tilsagn om kausjon eller annen økonomisk garanti som en kommune eller fylkeskommune stiller for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv, er bare gyldig hvis vedtaket om å stille garantien er godkjent av departementet. Ved godkjenningen skal departementet bare vurdere om garantien er i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen. Departementet kan ikke godkjenne garantier i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen. Er garantien godkjent av departementet, regnes den ikke som ugyldig, selv om den er i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen.

Garantier for små beløp er unntatt fra kravet om godkjenning. Et garantitilsagn for små beløp er ikke gyldig hvis mottakeren av garantien forsto eller burde ha forstått at garantien er i strid med første ledd.

Departementet kan gi forskrift om garantiers varighet, krav til innholdet i garantivedtak og grensen for garantier for små beløp.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-20. *Pantsetting for andres gjeld*

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. En pantsetting som er i strid med første punktum er ikke gyldig.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-21. *Overdragelse av krav på skatter og avgifter*

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke overdra sine krav på skatter og avgifter til andre. En avtale som er i strid med første punktum er ikke gyldig.

I kraft 1 jan 2020.

§ 14-22. *Motregning*

Den som skylder skatt, avgift eller gebyr til en kommune eller fylkeskommune, kan ikke uten samtykke fra kommunen eller fylkeskommunen gjøre opp dette ved motregning.

En bank kan bare få dekket sitt krav mot en kommune eller fylkeskommune ved motregning mot kommunens eller fylkeskommunens innskudd i banken hvis kommunen eller fylkeskommunen samtykker. Kommuner og fylkeskommuner kan likevel inngå avtale om konsernkonto med felles likviditetsdisponering.

Motregning i strid med første eller andre ledd er ikke gyldig.

I kraft 1 jan 2020.

Kapittel 15. Selvkost

§ 15-1. *Beregning av selvkost*

Hvis det er fastsatt i lov eller forskrift at kommunale eller fylkeskommunale gebyrer ikke skal være større enn kostnadene ved å yte tjenesten, skal selvkost beregnes i samsvar med andre til fjerde ledd.

Samlet selvkost for en tjeneste skal tilsvare merkostnaden ved å yte tjenesten.

Samlet selvkost skal fastsettes ut fra følgende prinsipper:

a) Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
b) Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnete rentekostnader.
c) Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om beregning av selvkost og gjøre unntak fra tredje ledd.

I kraft 1 jan 2020.

Kapittel 16. Kommunenes og fylkeskommunenes rapportering til staten

§ 16-1. *Rapportering til staten (KOSTRA)*

Kommuner og fylkeskommuner skal rapportere opplysninger om økonomi, ressursbruk og tjenester til bruk i nasjonale informasjonssystemer (KOSTRA) til staten. Kommuner og fylkeskommuner skal også rapportere opplysninger om lokale folkeavstemninger.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal rapporteres, hvordan det skal rapporteres, og når det skal rapporteres.

I kraft 1 jan 2020.

§ 16-2. *Kommunalt rapporteringsregister (KOR)*

Det kommunale rapporteringsregisteret (KOR) skal gi en oversikt over rapporteringspliktene som staten ved lov eller vedtak har pålagt kommuner og fylkeskommuner.

Registeret skal inneholde informasjon om rapporteringspliktene som er nevnt i første ledd. Registeret skal holdes løpende oppdatert, og innholdet i registeret skal være allment tilgjengelig. Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger registeret skal inneholde.

Departementet skal sende melding til registeret om nye rapporteringsplikter og om endringer i gjeldende rapporteringsplikter. Departementet kan gi forskrift om hvordan meldingen skal gis, hvilke opplysninger som skal gis i meldingen, og hvordan registeret skal behandle opplysningene.

Rapporteringsplikter kan ikke gjøres gjeldende før de er publisert i registeret. Departementet kan gi forskrift om unntak fra første punktum.

Departementet peker ut hvem som skal forvalte registeret på vegne av departementet.

I kraft 1 jan 2020.

Sjette del. Interkommunalt samarbeid

Kapittel 17. Interkommunalt samarbeid

§ 17-1. *Interkommunalt samarbeid*

Kommuner og fylkeskommuner kan utføre felles oppgaver gjennom et interkommunalt samarbeid.

Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjennom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefellesskap, vertskommunesamarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til.

Om samarbeidet omfattes av reglene om offentlige anskaffelser vurderes ut fra reglene om offentlige anskaffelser.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 18. Interkommunalt politisk råd

§ 18-1. *Interkommunalt politisk råd*

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd. Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommune- eller fylkesgrensene. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et slikt råd.

Et interkommunalt politisk råd kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Rådets navn skal inneholde ordene interkommunalt politisk råd.

De øvrige kapitlene i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for interkommunale politiske råd.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 18-2. *Deltakeransvar*

Den enkelte deltakeren i et interkommunalt politisk råd har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av rådets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre rådets samlete forpliktelser.

Rådets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot rådet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dennes andel av forpliktelsen. En deltaker som helt eller delvis har dekket sin andel av en fordring på rådet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra rådet.

En deltaker som trer ut av rådet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene rådet har på det tidspunktet deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis rådet oppløses.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 18-3. *Representantskap*

Representantskapet er det øverste organet i et interkommunalt politisk råd. Samtlige deltakere i rådet skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange

varamedlemmer. Også medlemmer av kommunerådet og fylkesrådet kan velges. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at kommunerådet eller fylkesrådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer. Kommunerådet eller fylkesrådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 18-4. ***Samarbeidsavtale***

När det opprettes et interkommunalt politisk råd, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i rådet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringer som gjelder noen av momentene nevnt i fjerde ledd.

Representantskapet vedtar selv endringer i de delene av samarbeidsavtalen som gjelder andre forhold enn de som er nevnt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med minst 2/3 av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Det kan også fastsettes i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal fastsette

a) rådets navn
b) om rådet er et eget rettssubjekt
c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
d) hvilke saker rådet skal kunne behandle
e) hvilken myndighet som er lagt til rådet
f) den enkelte deltakerens eierandel i rådet og ansvarsandel for rådets forpliktelser hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
g) hvordan deltakerne kan tre ut av rådet
h) hvordan rådet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for oppbevaringen av rådets arkiver etter at rådet er oppløst.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 19. Kommunalt oppgavefellesskap

§ 19-1. *Kommunalt oppgavefellesskap*

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et kommunalt oppgavefellesskap for å løse felles oppgaver. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et oppgavefellesskap.

Et oppgavefellesskap kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Oppgavefellesskapet kan likevel gis myndighet til å treffe denne typen vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Oppgavefellesskapets navn skal inneholde ordene kommunalt oppgavefellesskap.

De øvrige kapitlene i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for oppgavefellesskap.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 19-2. *Deltakeransvar*

Den enkelte deltakeren i et kommunalt oppgavefellesskap har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av oppgavefellesskapets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre oppgavefellesskapets samlete forpliktelser.

Oppgavefellesskapets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot oppgavefellesskapet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dennes andel av forpliktelsen. En deltaker som helt eller delvis har dekket sin andel av en fordring på oppgavefellesskapet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra oppgavefellesskapet.

En deltaker som trer ut av oppgavefellesskapet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene oppgavefellesskapet har på det tidspunktet deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis oppgavefellesskapet oppløses.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 19-3. *Representantskap*

Representantskapet er det øverste organet i et kommunalt oppgavefellesskap. Samtlige deltakere skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at kommunerådet eller fylkesrådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer. Rådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Daglig leder i oppgavefellesskapet kan ikke være medlem av representantskapet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av oppgavefellesskapet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

0 Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 19-4. ***Samarbeidsavtale***

Når det opprettes et oppgavefellesskap, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i oppgavefellesskapet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringer som gjelder noen av momentene nevnt i fjerde ledd.

Representantskapet i oppgavefellesskapet vedtar selv endringer i de delene av samarbeidsavtalen som gjelder andre forhold enn de som er nevnt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med tilslutning av minst 2/3 av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal fastsette

a) oppgavefellesskapets navn
b) om oppgavefellesskapet er et eget rettssubjekt
c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
d) hvilke oppgaver og hvilken myndighet som er lagt til oppgavefellesskapet
e) deltakernes innskuddsplikt og plikt til å yte andre bidrag til oppgavefellesskapet
f) den enkelte deltakerens eierandel i oppgavefellesskapet og ansvarsandel for fellesskapets forpliktelser hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
g) om oppgavefellesskapet skal ha myndighet til å ta opp lån
h) hva oppgavefellesskapet skal rapportere til deltakerne om
i) hvordan deltakerne kan tre ut av oppgavefellesskapet

j) hvordan oppgavefellesskapet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for at oppgavefellesskapets arkiver blir oppbevart etter at oppgavefellesskapet er oppløst.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 20. Vertskommune

§ 20-1. *Vertskommunesamarbeid*

En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte oppgaver og delegere myndighet til å treffe enkeltvedtak eller vedta forskrift til en vertskommune etter reglene i dette kapitlet, så langt annen lovgivning ikke er til hinder for det.

Bestemmelsen i første ledd gjelder på tilsvarende måte for fylkeskommuner.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-2. *Administrativt vertskommunesamarbeid*

En kommune (samarbeidskommune) kan avtale med en annen kommune (vertskommune) at vertskommunen skal utføre oppgaver og treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning. Dette gjelder på tilsvarende måte mellom fylkeskommuner.

Kommunestyret eller fylkestinget delegerer selv myndighet til å treffe vedtak som er nevnt i første ledd, ved å instruere kommunedirektøren i egen kommune eller fylkeskommune om å delegere myndigheten til kommunedirektøren i vertskommunen.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i saker der myndigheten er delegert etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-3. *Vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd*

Kommuner som deltar i et vertskommunesamarbeid, kan avtale å opprette en felles, folkevalgt nemnd i vertskommunen. Dette gjelder på tilsvarende måte for vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd mellom fylkeskommuner.

Deltakerne kan gi nemnda myndighet til å treffe vedtak i alle typer saker hvis ikke noe annet følger av lov. Det skal skje ved at kommunestyrene eller fylkestingene selv delegerer den samme myndigheten til nemnda. Nemnda kan gi kommunedirektøren i vertskommunen myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Hver av deltakerne i samarbeidet skal være representert med to eller flere medlemmer i nemnda. Nemnda velger selv leder og nestleder blant sine medlemmer. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

Bestemmelsene for utvalg gjelder på tilsvarende måte så langt de passer.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i tilfeller der samarbeidskommunen har delegert myndighet til vertskommunen etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

Der det i lov er satt en grense for antall medlemmer i et folkevalgt organ, og representasjonskravet i tredje ledd fører til at den felles nemnda får flere medlemmer enn det loven tillater, skal antall medlemmer reduseres på følgende måte: Det antallet medlemmer av nemnda som overstiger det tillatte maksimumet, skal ved loddtrekning tas ut av nemnda. Hvis denne framgangsmåten fører til at en av deltakerkommunene i samarbeidet ikke blir representert i nemnda når saker fra denne kommunen skal behandles, skal enda ett medlem tas ut og erstattes med et medlem fra denne kommunen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-4. ***Samarbeidsavtale***

Når et vertskommunesamarbeid opprettes, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

De enkelte kommunestyrene eller fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og endringer som gjelder forhold som er nevnt i tredje og fjerde ledd.

Samarbeidsavtalen skal inneholde bestemmelser om

a) deltakerne i samarbeidet
b) hvem av deltakerne som er vertskommune
c) hvilke oppgaver og hvilken myndighet som skal legges til vertskommunen
d) når oppgaver og myndighet skal overføres
e) hvilke av vertskommunens vedtak deltakerne skal underrettes om
f) hvordan det økonomiske oppgjøret mellom samarbeidskommunene og vertskommunen skal foregå

g) hvordan deltakerne kan tre ut av samarbeidet
h) hvordan samarbeidet skal oppløses
i) annet som etter lov skal fastsettes i avtale.

Avtaler om vertskommunesamarbeid med felles nemnd skal også inneholde bestemmelser om hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i nemnda.

I et vertskommunesamarbeid mellom kommuner skal vertskommunen orientere fylkesmannen om at samarbeidet er opprettet. I et vertskommunesamarbeid mellom fylkeskommuner skal vertskommunen orientere departementet om at samarbeidet er opprettet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-5. *Klagebehandling i et administrativt vertskommunesamarbeid*

Når det i et administrativt vertskommunesamarbeid treffes vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen den kommunen eller fylkeskommunen som har delegert myndigheten. Administrasjonen i vertskommunen er da underinstans etter forvaltningsloven § 33 andre ledd. Administrasjonen er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-6. *Klagebehandling i et vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd*

Når en felles, folkevalgt nemnd i et vertskommunesamarbeid treffer vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen en eller flere særskilte klagenemnder som oppnevnes av kommunestyrene eller fylkestingene i deltakerkommunene. Den felles, folkevalgte nemnda er underinstans etter forvaltningsloven § 33 andre ledd. Nemnda er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Hver av deltakerne skal være representert i en klagenemnd som er oppnevnt etter første ledd. Klagenemnda velger selv sin leder og nestleder. For øvrig gjelder bestemmelsene om utvalg så langt de passer.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-7. ***Lovlighetskontroll***

Hvis et vedtak er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune, kan tre eller flere medlemmer i samarbeidskommunens kommunestyre eller fylkesting bringe vedtaket inn for departementet for å få kontrollert om det er lovlig, jf. kapittel 27.

Medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget i vertskommunen kan ikke kreve lovlighetskontroll av vedtak som er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-8. ***Oppløsning og uttreden***

Hvis deltakerne er enige om det, kan vertskommunesamarbeidet oppløses med øyeblikkelig virkning.

Den enkelte deltakeren kan med ett års varsel si opp en avtale om vertskommunesamarbeid. Det kan avtales en annen oppsigelsesfrist.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-9. ***Kontrollutvalgets myndighet i en vertskommune***

Kontrollutvalget i vertskommunen fører kontroll med virksomheten i vertskommunen på vegne av alle deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 20-10. ***Statlig tilsyn med vertskommuner***

Pålegg eller sanksjoner fra statlige tilsynsmyndigheter skal rettes mot vertskommunen i tilfeller der en samarbeidskommune har overlatt til en vertskommune å utføre lovpålagte oppgaver. Vertskommunen er ansvarlig for at pålegg eller sanksjoner blir fulgt opp.

§ 30-3 første ledd gjelder på tilsvarende måte overfor vertskommunen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 21. Representasjon av begge kjønn i styret i aksjeselskaper

§ 21-1. ***Representasjon av begge kjønn i styret***

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder på tilsvarende måte for aksjeselskaper der kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst 2/3 av aksjene. Departementet kan gi forskrift om at første punktum også skal gjelde for aksjeselskaper som kommuner eller fylkeskommuner eier under 2/3 av, når resten av selskapet er eid av staten eller av selskaper som direkte eller indirekte er heleid av staten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av valg av styremedlemmer som skal velges av og blant de ansatte i selskaper som er nevnt i første ledd.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Syvende del. Egenkontroll

Kapittel 22. Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar

§ 22-1. *Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar*

Kommunestyret og fylkestinget har det øverste ansvaret for å kontrollere kommunens og fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret og fylkestinget kan kreve at enhver sak skal legges fram til orientering eller avgjørelse.

Kommunestyret og fylkestinget kan omgjøre vedtak som er truffet av andre folkevalgte organer eller av administrasjonen, hvis disse selv kunne ha omgjort vedtaket.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 23. Kontrollutvalgets virksomhet

§ 23-1. *Kontrollutvalget*

Kommunestyret og fylkestinget velger selv et kontrollutvalg som skal føre løpende kontroll på deres vegne.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget. Lederen kan ikke være medlem av samme parti eller tilhøre samme gruppe som ordføreren. Utvalget skal ha minst fem medlemmer. Minst ett medlem skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Utelukket fra valg er
a) ordfører og varaordfører
b) medlemmer og varamedlemmer av formannskap eller fylkesutvalg
c) medlemmer og varamedlemmer av folkevalgt organ med beslutningsmyndighet. Medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret eller fylkestinget er likevel valgbare
d) medlemmer av kommunerråd eller fylkesråd

e) medlemmer og varamedlemmer av kommunestyrekomité eller fylkestingskomité
f) ansatte i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
g) personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret eller bedriftsforsamlingen, i et selskap som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
h) personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret i et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefellesskap.

Kommunestyret og fylkestinget kan når som helst velge medlemmer til utvalget på nytt. Hvis ett eller flere medlemmer av utvalget skal skiftes ut, skal alle medlemmene velges på nytt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 23-2. *Kontrollutvalgets ansvar og myndighet*

Kontrollutvalget skal påse at
a) kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte
b) det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
c) det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, og av selskaper kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
d) det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)
e) vedtak som kommunestyret eller fylkestinget treffer ved behandlingen av revisjonsrapporter, blir fulgt opp.

Kontrollutvalgets leder har møte- og talerett i kommunestyret eller fylkestinget når utvalgets saker skal behandles. Utvalgets leder kan la ett av de andre medlemmene i utvalget utøve denne retten på sine vegne.

Kontrollutvalget kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger fram enhver opplysning, redegjørelse eller dokument som utvalget finner nødvendig for å utføre sine oppgaver. Kontrollutvalget kan også foreta undersøkelser som det mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Kontrollutvalget har rett til å være til stede i lukkete møter i folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at denne retten ikke gjelder lukkete møter i kommunestyret og kommunerådet eller fylkestinget og fylkesrådet.

Departementet kan gi forskrift om kontrollutvalgets oppgaver og saksbehandling.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 23-3. *Forvaltningsrevisjon*

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og virksomheten i kommunens eller fylkeskommunens selskaper. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 23-4. *Eierskapskontroll*

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 23-5. *Rapportering til kommunestyret eller fylkestinget*

Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til kommunestyret eller fylkestinget. I saker som skal oversendes til kommunestyret eller fylkestinget, skal kommunedirektøren gis anledning til å uttale seg før kontrollutvalget behandler saken.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 23-6. *Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.*

Kontrollutvalget kan kreve de opplysningene som er nødvendige

for å gjennomføre sin kontroll, fra
a) interkommunale selskaper etter IKS-loven
b) interkommunale politiske råd
c) kommunale oppgavefellesskap
d) aksjeselskap der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper direkte eller indirekte eier alle aksjer.

Opplysningene etter første ledd kan kreves fra virksomhetens daglige leder, styret og den valgte revisoren for selskapet.

Kontrollutvalget kan foreta undersøkelser i virksomheten hvis det er nødvendig.

Kommunestyret og fylkestinget kan fastsette regler om kontrollutvalgets kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper som er nevnt i første ledd, og om hvilke dokumenter mv. som skal sendes til kontrollutvalget.

Kontrollutvalget skal varsles om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer og har rett til å være til stede i disse møtene.

Kontrollutvalgets innsynsrett og rett til å foreta undersøkelser etter første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte overfor andre virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen eller fylkeskommunen. Innsynet og undersøkelsene skal imidlertid bare omfatte det som er nødvendig for å undersøke om kontrakten blir oppfylt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 23-7. ***Sekretariatet***

Kommunestyret og fylkestinget skal sørge for at kontrollutvalget får sekretariatsbistand som tilfredsstiller utvalgets behov.

Sekretariatet skal påse at de sakene som behandles av kontrollutvalget, er forsvarlig utredet, og at utvalgets vedtak blir iverksatt.

Sekretariatet skal være uavhengig av kommunens eller fylkeskommunens administrasjon og av den eller dem som utfører revisjon for kommunen eller fylkeskommunen.

Sekretariatsfunksjonen kan ikke legges til
a) ansatte i kommunen eller fylkeskommunen som har andre arbeidsoppgaver enn å være sekretær for kontrollutvalget
b) den som utfører revisjon for den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
c) medlemmer av kontrollutvalget, kommunestyret eller fylkestinget i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen.

Den som utfører sekretariatsoppgaver for kontrollutvalget, er direkte underordnet kontrollutvalget og skal følge de retningslinjer og pålegg som utvalget gir.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv sekretariat for kontrollutvalget etter innstilling fra kontrollutvalget.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 24. Revisjon

§ 24-1. *Valg av revisor*

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv om kommunen eller fylkeskommunen skal ansette egne revisorer, delta i et interkommunalt samarbeid om revisjon eller inngå avtale med en annen revisor.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv revisor.

Vedtak etter første og andre ledd treffes etter innstilling fra kontrollutvalget.

Representantskapet i interkommunalt politisk råd og i kommunalt oppgavefellesskap velger regnskapsrevisor hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-2. *Revisors ansvar og myndighet*

Revisor skal utføre regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Revisor skal planlegge, gjennomføre, dokumentere og rapportere sitt arbeid i samsvar med lov og forskrift og god kommunal revisjonsskikk.

Revisor skal rapportere om sitt arbeid og resultatene av sin revisjon til kontrollutvalget.

Revisor kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger fram alle opplysninger, redegjørelser eller dokumenter som han eller hun finner nødvendige for å utføre sine oppgaver. Revisor kan også foreta undersøkelser som han eller hun mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Revisor har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e.

Departementet kan gi forskrift om revisors plikter og kvalifikasjoner, skifte av revisor og begrensninger i revisors taushetsplikt.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-3. *Revisors møterett, opplysningsplikt mv.*

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møte- og talerett i kontrollutvalgets møter. Revisoren har rett til å få uttalelsene sine protokollert. Møteretten gjelder likevel ikke når en sak som angår en revisors tilsettingsforhold behandles.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møteplikt i kommunestyrets eller fylkestingets møter når kommunestyret eller fylkestinget skal behandle saker som er knyttet til revisors oppdrag.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møterett i kommunestyret eller fylkestinget.

Oppdragsansvarlig revisor skal gi opplysninger om kommunen eller fylkeskommunen som han eller hun har fått kjennskap til under revisjonen, hvis et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget krever det.

Hvis revisor utenfor et møte blir bedt om å gi informasjon til et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget, kan revisor kreve å få gi sitt svar i et møte.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-4. ***Revisors uavhengighet og vandel***

Revisor skal være uavhengig og ha god vandel.

Departementet kan gi forskrift om krav til revisors uavhengighet og vandel.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-5. ***Regnskapsrevisjonens innhold***

Revisor skal vurdere om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om registreringen og dokumentasjonen av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever. Revisor skal vurdere om opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet. Revisor skal se etter om årsberetningen gir dekkende opplysninger om vesentlige beløpsmessige avvik fra årsbudsjettet og om vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene.

Revisor skal gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-6. ***Revisors plikter ved utførelsen av regnskapsrevisjon***

Revisor skal se etter om den økonomiske internkontrollen er ordnet på en betryggende måte.

Revisor skal vurdere risikoen for at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon som følge av misligheter og feil, og innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om det foreligger lov- eller forskriftsbrudd som er av vesentlig betydning for årsregnskapet.

Revisor skal vurdere risikoen for brudd på kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene, og innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om årsregnskapet inneholder vesentlige avvik fra disse premissene.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-7. *Skriftlige påpekninger fra regnskapsrevisor*

Revisor skal gi skriftlige meldinger om

a) vesentlige feil som kan føre til at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon
b) vesentlige mangler ved registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger
c) vesentlige mangler ved den økonomiske internkontrollen
d) manglende eller mangelfull redegjørelse i årsberetningen for vesentlige budsjettavvik
e) enhver mislighet
f) hvorfor han eller hun ikke har skrevet under på oppgaver som kommunen eller fylkeskommunen skal sende til offentlige myndigheter, og som revisor etter lov eller forskrift skal bekrefte
g) hvorfor han eller hun sier fra seg revisjonsoppdraget.

Meldinger som nevnt i første ledd skal sendes i nummerte brev til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Hvis revisor avdekker eller på annen måte blir kjent med misligheter, skal han eller hun straks melde fra om det etter første ledd bokstav e. Når saksforholdet er nærmere klarlagt, skal revisor sende et nytt brev til kontroll-utvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Revisor skal årlig gi en skriftlig oppsummering til kontrollutvalget om forhold som er tatt opp etter første ledd, men som ikke er rettet opp eller som ikke er tilstrekkelig fulgt opp.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-8. *Revisjonsberetning*

Regnskapsrevisor skal avgi en revisjonsberetning til kommunestyret eller fylkestinget senest 15. april. Det skal sendes kopi til kontrollutvalget, til formannskapet eller fylkesutvalget og til kommunedirektøren. Revisjonsberetningen skal avgis selv om årsregnskapet eller årsberetningen ikke foreligger eller er ufullstendig.

I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om følgende:

a) om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift
b) om registreringen og dokumentasjonen av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift
c) om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever
d) om opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet
e) om det er avdekket forhold som gir grunn til å tro at årsberetningen ikke gir dekkende opplysninger om vesentlige budsjettavvik.

Hvis revisor i revisjonsberetningen konkluderer med forbehold, konkluderer negativt eller ikke har tilstrekkelig grunnlag for å konkludere, skal årsaken beskrives. Hvis revisor mener at årsregnskapet eller årsberetningen ikke bør vedtas slik de foreligger, skal dette angis særskilt.

Revisjonsberetningen skal også omfatte andre forhold som revisor mener det er nødvendig å opplyse om i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-9. *Forenklet etterlevelseskontroll med økonomi- forvaltningen*

Regnskapsrevisor skal se etter om kommunens eller fylkeskommunens økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak.

Revisor skal basere oppgaven på en risiko- og vesentlighetsvurdering, som skal legges fram for kontrollutvalget. Revisor skal innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om det foreligger brudd på lover, forskrifter eller vedtak, der bruddet er av vesentlig betydning for økonomiforvaltningen.

Revisor skal senest 30. juni avgi en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren, om resultatet av kontrollen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 24-10. *Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.*

Bestemmelsene om innsyn og undersøkelser i selskaper o.l. i § 23-6 gjelder på tilsvarende måte for kommunens eller fylkeskommunens revisor.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 25. Internkontroll

§ 25-1. *Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen*

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren
a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

I kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 25-2. *Rapportering til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og statlig tilsyn*

Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

I kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Kapittel 26. Eierstyring

§ 26-1. *Eierskapsmelding*

Kommuner og fylkeskommuner skal minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Eierskapsmeldingen skal inneholde
a) kommunens eller fylkeskommunens prinsipper for eierstyring
b) en oversikt over selskaper, kommunale eller fylkeskommunale foretak og andre virksomheter som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i
c) kommunens eller fylkeskommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomhetene nevnt i bokstav b.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Åttende del. Statlig kontroll og tilsyn

Kapittel 27. Lovlighetskontroll

§ 27-1. *Lovlighetskontroll*

Tre eller flere medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget kan sammen kreve at departementet kontrollerer om et vedtak er lovlig. Et slikt krav må fremmes innen tre uker fra vedtaket ble truffet. Fristreglene i forvaltningsloven § 30 gjelder. Kravet skal settes fram for det organet som traff vedtaket. Hvis organet opprettholder vedtaket, skal saken sendes til departementet.

Hvis særlige grunner tilsier det, kan departementet på eget initiativ kontrollere om et vedtak er lovlig.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

0 Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 27-2. *Hva som kan lovlighetskontrolleres*

Følgende kan lovlighetskontrolleres:
a) endelige vedtak som er truffet av et folkevalgt organ eller den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen
b) vedtak om et møte skal holdes for åpne eller lukkete dører
c) vedtak som gjelder spørsmål om inhabilitet.

Følgende kan ikke lovlighetskontrolleres:
a) andre prosessledende avgjørelser enn de som er omtalt i første ledd bokstav b og c
b) vedtak om ansettelse, oppsigelse eller avskjed
c) spørsmål om et vedtak er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av lov om offentlige anskaffelser.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 27-3. *Innholdet i lovlighetskontrollen*

Ved lovlighetskontroll skal departementet ta stilling til om vedtaket
a) har et lovlig innhold
b) er truffet av noen som har myndighet til å treffe et slikt vedtak
c) har blitt til på lovlig måte.

Lovlighetskontrollen etter § 27-1 første ledd kan likevel begrenses til de anførsler som er tatt opp i saken. Ved lovlighetskontroll etter § 27-1 andre ledd bestemmer departementet omfanget av kontrollen.

Lovlighetskontrollen kan bare omfatte de offentlig-rettslige sidene ved vedtaket.

Departementet skal oppheve vedtaket hvis det er gjort feil som gjør det ugyldig.

Lovlighetskontroll fører ikke til at iverksettelsen av vedtaket utsettes. Følgende organer kan likevel bestemme at vedtaket ikke skal iverksettes før lovlighetskontrollen er gjennomført:
a) organet som traff vedtaket
b) et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som er overordnet vedtaksorganet
c) departementet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 27-4. *Opplysningsplikt ved lovlighetskontroll*

Departementet kan i forbindelse med lovlighetskontroll kreve at kommunen og fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker eller forhold ved kommunens og fylkeskommunens virksomhet. Departementet har også rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Kapittel 28. Statlig kontroll med kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse

§ 28-1. *Innmelding i registeret om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)*

Departementet skal føre et register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) over alle kommuner og fylkeskommuner hvor minst ett av følgende forhold har inntruffet:

a) Driftsbudsjettet er vedtatt med et merforbruk.
b) Driftsdelen i økonomiplanen er vedtatt med et merforbruk.
c) Driftsdelen i økonomiplanen, driftsbudsjettet eller driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen viser at et merforbruk skal dekkes inn over flere enn to år etter at det oppsto.
d) Balanseregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen viser et oppsamlet merforbruk fra driftsregnskapet som er større enn tre prosent av driftsinntektene.
e) Økonomiplanen eller årsbudsjettet er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen en frist som departementet har fastsatt etter at økonomiplanen eller årsbudsjettet har blitt opphevet etter lovlighetskontroll.
f) Årsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen en frist som departementet har fastsatt etter at årsregnskapet har blitt opphevet etter lovlighetskontroll.
g) Departementet har fattet et vedtak etter inndelingslova § 16 a.

Hvis det åpenbart ikke er behov for å kontrollere kommunens eller fylkeskommunens årsbudsjett og låneopptak, kan departementet bestemme at kommunen eller fylkeskommunen likevel ikke skal føres inn i ROBEK-registeret.

I kraft 1 jan 2020.

§ 28-2. *ROBEK-registerets betydning for tredjeperson*

ROBEK-registeret skal være allment tilgjengelig.

Når det er avgjørende for en tredjepersons rettsstilling om denne kjente til eller ikke kjente til et forhold, skal det som står i registeret, regnes som kjent for denne personen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 28-3. ***Departementets kontroll med årsbudsjett og låneopptak mv.***

Departementet skal kontrollere lovligheten av vedtak om årsbudsjett truffet av kommuner eller fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret.

Hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet, er et vedtak om å ta opp lån ikke gyldig før det er godkjent av departementet. Et vedtak om å inngå en avtale om leie av varige driftsmidler hvor leieavtalen kan påføre kommunen eller fylkeskommunen utgifter ut over de fire neste budsjettårene, er heller ikke gyldig før det er godkjent av departementet hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet. Departementet kan ikke godkjenne vedtak etter første og andre punktum før kommunen eller fylkeskommunen er ført inn i ROBEK-registeret. Første og andre punktum gjelder ikke hvis departementet etter § 28-1 andre ledd har bestemt at kommunen eller fylkeskommunen ikke skal føres inn i ROBEK-registeret.

Departementet godkjenner vedtak om å ta opp lån etter andre ledd første punktum ved å fastsette en øvre ramme for låneopptak for budsjettåret. Departementet kan fastsette vilkår for bruken av lånerammen hvis det er nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens økonomi.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis långiveren forsto eller burde ha forstått at låneopptaket går ut over lånerammen eller er i strid med vilkår for bruk av lånerammen som departementet har fastsatt etter tredje ledd. En leieavtale som nevnt i andre ledd andre punktum er ikke gyldig før departementet har godkjent vedtaket om å inngå avtalen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 28-4. ***Kommunens og fylkeskommunens orienteringsplikt og plikt til å vedta en tiltaksplan***

Hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet, skal kommuner og fylkeskommuner, før de inngår avtaler, orientere avtaleparten om at vedtak om lån og langsiktige leieavtaler skal godkjennes av departementet. Før disse kommunene og fylkeskommunene inngår avtaler om lån, skal de også dokumentere overfor avtaleparten at avtalen er innenfor lånerammen, og at eventuelle vilkår for bruken av lånerammen som departementet har fastsatt, er oppfylt.

Kommunestyret eller fylkestinget skal fastsette en tiltaksplan som sikrer at økonomien bringes i balanse.

Tiltaksplanen skal fastsettes senest 30. juni hvis ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd bokstav a, b, e eller g har inntruffet, og senest 31. desember hvis ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd bokstav c, d eller f har inntruffet.

Tiltaksplanen skal sendes departementet så snart som mulig.

I kraft 1 jan 2020.

§ 28-5. *Utmelding fra ROBEK-registeret*

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav a skal meldes ut av registeret hvis driftsbudsjettet for påfølgende år er vedtatt uten merforbruk.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav b skal meldes ut av registeret hvis driftsdelen i økonomiplanen for påfølgende år er vedtatt uten merforbruk.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav c, d eller g skal meldes ut av registeret hvis merforbruket i driftsregnskapet er dekket inn i sin helhet.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav e eller f skal meldes ut av registeret hvis økonomiplanen, årsbudsjettet eller årsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen for påfølgende år er vedtatt innen fristen.

I kraft 1 jan 2020.

§ 28-6. *Lovlighetskontroll av vedtak om årsregnskap ved negativ revisjonsberetning*

Hvis det er avgitt en revisjonsberetning med negativ konklusjon om årsregnskapet, og årsregnskapet ikke er endret for å rette opp det som er grunnlaget for denne konklusjonen, skal departementet kontrollere lovligheten av vedtaket om årsregnskap.

I kraft 1 jan 2020.

Kapittel 29. Utlegg og konkurs. Betalingsinnstilling og statlig tilsynsnemnd

§ 29-1. *Utlegg og arrest, konkurs og gjeldsforhandling*

Det kan ikke tas utlegg eller arrest i eiendelene til en kommune eller fylkeskommune.

En kommune eller fylkeskommune kan ikke tas under konkursbehandling eller begjære åpning av gjeldsforhandling etter konkursloven.

I kraft 1 jan 2020.

§ 29-2. ***Vedtak om betalingsinnstilling. Oppnevning av tilsynsnemnd***

Hvis en kommune eller fylkeskommune på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld, plikter kommunestyret eller fylkestinget selv å treffe et vedtak om betalingsinnstilling. Det skal straks sendes en melding til departementet om et slikt vedtak.

Hvis det ikke blir truffet vedtak etter første ledd, kan departementet vedta en betalingsinnstilling for den kommunen eller fylkeskommunen det gjelder.

Departementet skal kunngjøre betalingsinnstillingen i pressen og i Norsk lysingsblad. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har ett eller flere kommunale eller fylkeskommunale foretak etter kapittel 9, skal departementet sende en melding om betalingsinnstillingen også til Foretaksregisteret.

Når det er truffet et vedtak om betalingsinnstilling, skal departementet straks oppnevne en tilsynsnemnd for kommunen eller fylkeskommunen. Tilsynsnemnda skal bestå av ordføreren eller fylkesordføreren, kommunedirektøren og minst tre medlemmer som er oppnevnt av departementet. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har parlamentarisk styreform, skal kommunen eller fylkeskommunen representeres av ordføreren eller fylkesordføreren og kommunerådets eller fylkesrådets leder.

I kraft 1 jan 2020.

§ 29-3. ***Utbetalinger etter vedtak om betalingsinnstilling***

Så lenge en betalingsinnstilling gjelder, skal ingen utbetalinger foretas uten godkjenning eller fullmakt fra tilsynsnemnda. Utbetalinger til følgende formål skal foretas først:

a) utbetalinger som er nødvendige for at kommunen eller fylkeskommunen skal oppfylle lovpålagte forpliktelser overfor enkeltpersoner
b) utbetalinger av lønn, pensjon og annen godtgjøring til kommunens eller fylkeskommunens ansatte og folkevalgte i heltidsverv, utbetalinger av bidrag til lønn til andres ansatte som kommunen eller fylkeskommunen er forpliktet til å dekke, og utbetalinger som gjelder fordringer som er nevnt i dekningsloven §§ 9-3 og 9-4
c) utbetalinger som er nødvendige for å unngå fare for betydelig økonomisk tap eller vesentlige skadevirkninger.

Renter, inkasso- og saksomkostninger som er knyttet til fordringer som har fortrinnsrett etter første ledd, har samme fortrinnsrett som hovedfordringen.

Tilsynsnemnda avgjør rekkefølgen på utbetalinger til de formålene som er nevnt i første og andre ledd, og til andre formål hvis det er midler til det.

I kraft 1 jan 2020.

§ 29-4. ***Utarbeiding av en ny økonomiplan og et nytt årsbudsjett***

Etter at kommunestyret eller fylkestinget har uttalt seg, skal tilsynsnemnda vedta en ny økonomiplan og et nytt årsbudsjett for kommunen eller fylkeskommunen.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal sendes til departementet for godkjenning. Departementet kan gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens framtidige økonomi.

Når departementet har godkjent økonomiplanen og årsbudsjettet, opphører betalingsinnstillingen, og tilsynsnemnda oppløses.

Departementet skal godkjenne eventuelle endringer i økonomiplanen i inneværende år. Departementet skal også godkjenne vedtak om økonomiplan og endringer i denne for de tre neste årene. I det samme tidsrommet kan departementet også gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens framtidige økonomi.

I kraft 1 jan 2020.

Kapittel 30. Statlig tilsyn

§ 30-1. ***Kapitlets virkeområde***

Statlig tilsyn med kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av lov skal skje etter reglene i dette kapitlet når ikke annet følger av lovgivningen ellers.

Reglene i dette kapitlet gjelder for tilsyn med oppfyllelse av plikter som bare er pålagt kommunene eller fylkeskommunene. Bestemmelsene i §§ 30-6 og 30-7 gjelder likevel for alt statlig tilsyn rettet mot en kommune eller fylkeskommune.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 30-2. ***Lovlighetstilsyn***

Fylkesmannen kan føre tilsyn med lovligheten av kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter som er pålagt i eller i medhold av lov. Fylkesmannen kan bare føre slikt tilsyn der det i lov er gitt hjemmel for å føre tilsyn.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 30-3. ***Innsyn og undersøkelser***

Fylkesmannen kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker og forhold ved kommunens eller fylkeskommunens virksomhet. Fylkesmannen har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter og kan kreve at

kommunale eller fylkeskommunale organer, folkevalgte og ansatte gir de opplysningene og meldingene som Fylkesmannen mener er nødvendige for å gjennomføre tilsyn etter dette kapitlet. Fylkesmannen kan også foreta de undersøkelsene som Fylkesmannen mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for innsyn og undersøkelser etter dette leddet.

Første ledd gjelder også overfor selvstendige rettssubjekter som utfører kommunale eller fylkeskommunale oppgaver for kommuner eller fylkeskommuner.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 30-4. *Pålegg om retting*

Fylkesmannen kan gi pålegg til kommunen eller fylkeskommunen om å rette forhold som er i strid med de bestemmelsene Fylkesmannen fører tilsyn med oppfyllelsen av.

Før Fylkesmannen eller en annen statlig tilsynsmyndighet vedtar pålegg om retting etter første ledd eller annen reaksjon hjemlet i lov mot en kommune eller en fylkeskommune, skal tilsynsmyndigheten vurdere virkningene for kommunens eller fylkeskommunens øvrige virksomhet.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 30-5. *Partsrettigheter*

Ved statlig tilsyn kan kommuner og fylkeskommuner klage på vedtak og utøve andre partsrettigheter etter reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og §§ 14, 41 og 42.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 30-6. *Samordning av statlige tilsynsmyndigheter*

Fylkesmannen samordner planlagte statlige tilsynsaktiviteter overfor kommunen og fylkeskommunen og vurderer det samlete omfanget av statlig tilsyn med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen.

Alle statlige tilsynsmyndigheter skal underrette Fylkesmannen om planer for tilsyn og om varsel om pålegg om retting eller andre reaksjoner som har vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen. Fylkesmannen kan fastsette frister for når underretning om tilsynsplaner skal være sendt Fylkesmannen. Tilsynsmyndigheter som er utpekt som koordinerende myndighet for tilsyn, skal underrette Fylkesmannen om koordinerte tilsynsplaner.

Fylkesmannen skal formidle til andre tilsynsmyndigheter sin vurdering av situasjonen i enkeltkommuner og i fylkeskommunen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 30-7. ***Samordning mellom statlig tilsynsvirksomhet og kommuner eller fylkeskommuner***

Fylkesmannen skal drøfte med kommunene og fylkeskommunene prioritering og gjennomføring av planlagte tilsyn.

Statlige tilsynsmyndigheter skal i sin planlegging, prioritering og gjennomføring av tilsyn ta hensyn til det samlete statlige tilsynet med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen og til relevante forvaltningsrevisjonsrapporter. Tilsynsmyndighetene skal vurdere å utsette eller å ikke gjennomføre tilsyn hvis kommunen eller fylkeskommunen nylig har gjennomført en kontroll med det samme temaet.

Før det eventuelt vedtas pålegg om retting eller andre reaksjoner med vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen, skal tilsynsmyndigheten ha dialog med kommunen eller fylkeskommunen om slike pålegg eller reaksjoner og om kommunens eller fylkeskommunens oppfølging. Kommunen eller fylkeskommunen plikter å delta i dialogen.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

Niende del. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

Kapittel 31. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 31-1. ***Ikrafttredelse***

Loven gjelder fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner.

Kongen kan sette i kraft og oppheve de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Kapitlene 1 til 13, 17 til 24, 26, 27, 30 og 31 trer i kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019–2023. Kapitlene 14, 15, 16, 28 og 29 trer i kraft 1 jan 2020, med unntak for kap. 25 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2062. § 31-6 trer ikr. 1 nov 2019 (iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 31-2. ***Overgangsregler for interkommunale styrer etter § 27 i kommuneloven av 1992***

Interkommunalt samarbeid som er organisert som et interkommunalt styre etter § 27 i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner, må være omdannet til et

interkommunalt politisk råd etter § 18-1 eller et kommunalt oppgavefellesskap etter § 19-1 senest fire år etter at henholdsvis kapittel 18 og 19 i loven her trer i kraft.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv treffe vedtak om omdanning etter første ledd og vedta samarbeidsavtalen.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter paragrafen her, blir styrets eiendeler, rettigheter og forpliktelser overført til det nye samarbeidet. Hvis det nye samarbeidet ikke er et eget rettssubjekt, overføres eiendelene, rettighetene og forpliktelsene til én eller flere av deltakerkommunene. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen. Overføringen vil i seg selv ikke være grunn til at rettsforholdet opphører.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter paragrafen her, skal omregistrering i grunnbok og andre offentlige registre skje ved at styrets navn endres i registrene.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 31-3. *Overgangsregler om internkontroll*

Fram til kapittel 25 trer i kraft gjelder følgende bestemmelser:

a) Kommunedirektøren skal sørge for at administrasjonen er gjenstand for betryggende kontroll.
b) I årsberetningen skal det redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre betryggende kontroll med virksomheten.
c) Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 31-4. *Andre overgangsregler*

For Longyearbyen lokalstyre gjelder lov 25. september 1992 nr. 107 kapittel 11 og 12, § 10 a, § 16, § 24 nr. 2 og §§ 30, 31, 36, 37, 38, 39 a og 59 inntil lokalstyret holder konstituerende lokalstyremøte ved oppstart av valgperioden 2019–2023.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

0 Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 31-5. *Videreføring av forskrifter*

Forskrifter gitt i medhold av lov 25. september 1992 nr. 107 gjelder også etter at loven her har trådt i kraft, så langt de også kunne ha vært gitt med hjemmel i loven her.

I kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og

fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019-2023.

§ 31-6. ***Endringer i andre lover***

Fra samme tid som loven settes i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

§ 57 skal lyde:

Forliksrådsmedlemmer med varamedlemmer velges av kommunestyret selv. Valget foregår innen 15. oktober året etter hvert kommunestyrevalg og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år.

For valget gjelder bestemmelsene i kommuneloven §§ 7-4 til 7-8 med de avvik som følger av paragrafen her og av § 27.

Ved flertallsvalg skal rekkefølgen både for medlemmene og for varamedlemmene bestemmes etter deres stemmetall, eller ved loddtrekning når stemmetallet står likt, med mindre kommunestyret enstemmig fastsetter rekkefølgen.

Dersom det ved forholdsvalg er nødvendig for å oppfylle kravet i § 27 om at det blant medlemmene skal være både kvinner og menn, og opprykk etter kommuneloven § 7-6 tredje ledd innen den enkelte liste er utelukket, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått færrest stemmer. Det samme gjelder dersom det er nødvendig for å oppfylle kravet om at det også blant varamedlemmene skal være både kvinner og menn. Dersom det har vært opprykk etter første punktum på den listen som har fått færrest stemmer, skjer opprykket for varamedlemmene på den listen som har fått nest færrest stemmer. Ved stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekning på hvilken liste opprykk skal skje.

§ 76 første ledd skal lyde:

Når et utvalgsmedlem dør eller flytter fra kommunen, skal kommunedirektøren i kommunen slette vedkommende fra utvalget. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke oppfyller valgbarhetsvilkårene etter §§ 70-72. Utvalgsmedlem som flytter til en annen kommune i sognet, overføres til fortegnelsen for den nye kommunen. Bestemmelsen i § 73 annet ledd gjelder tilsvarende.

2. I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endringer:

– – –

3. I lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen skal § 4 andre ledd lyde:

Ombudsmannens arbeidsområde omfatter ikke:
a) forhold som Stortinget har tatt standpunkt til.
b) avgjørelser truffet i statsråd,
c) domstolenes virksomhet,
d) Riksrevisjonens virksomhet,

e) saker som etter Stortingets bestemmelse hører under Ombudsmannsnemnda eller Ombudsmannen for Forsvaret,
f) avgjørelser som etter bestemmelse i lov bare kan treffes av kommunestyret, fylkestinget eller samkommunestyret selv, med mindre en avgjørelse er truffet etter kommuneloven § 11-8 første ledd. En slik avgjørelse kan Ombudsmannen likevel ta opp til undersøkelse av eget tiltak når han finner at hensynet til rettssikkerheten eller andre særlige grunner tilsier det.

4. I lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker gjøres følgende endringer:

§ 18 d andre og tredje ledd skal lyde:

Unntaket i § 18 a gjelder ikke for dokument fra eller til et kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan eller et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kommuneloven kapittel 9.

Unntaket i § 18 a gjelder heller ikke for dokument fra eller til en kommunal eller fylkeskommunal enhet på områder der enhetene har selvstendig avgjørelsesmyndighet. Unntaket i § 18 a gjelder likevel for dokument i saker der kommunedirektøren eller kommunerådet gjennomfører kontrolltiltak overfor en enhet, og for utkast til vedtak og innstillinger som blir lagt fram for kommunedirektøren eller kommunerådet før det blir fattet vedtak eller før en innstilling blir lagt fram for et folkevalgt organ. Unntaket i § 18 a gjelder også for kommunedirektørens eller kommunerådets merknader til slike utkast som nevnt i forrige punktum.

§ 28 andre ledd skal lyde:

For enkeltvedtak som er truffet av forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkestinget. For enkeltvedtak som er truffet av egne rettssubjekter som har fått overført myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen, er klageinstansen én eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av det øverste organet i rettssubjektet. Departementet er likevel klageinstans når vedtak er truffet av kommunestyret eller fylkestinget eller av det øverste organet i et eget rettssubjekt som har fått overført myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen. Vedkommende statlige organ er klageinstans når vedtak er truffet i henhold til myndighet delegert fra et statlig forvaltningsorgan.

5. I lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane skal § 7 lyde:

Kommunestyret kan fritaka desse eigedomane heilt eller delvis for eigedomsskatt:
a) Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten.
b) Bygning som har historisk verde.
c) Bygning som heilt eller i nokon mon vert nytta til husvære. Fritaket kan gjelda i opptil 20 år frå den tida bygningen vart ferdig. Formannskapet eller utval som er nemnt i kommuneloven § 5-7, kan få fullmakt til å avgjera einskildsaker om skattefritak.
d) Bygning og grunn i visse luter av kommunen.

e) Fritidsbustader.

6. I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall skal § 48 a andre ledd lyde:

For tilsyn etter første ledd gjelder bestemmelsene i kommuneloven kapittel 30.

7. I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse skal § 1-2 andre ledd lyde:

Pengekrav mot en kommune, fylkeskommune, samkommune, et interkommunalt selskap, regionalt helseforetak eller helseforetak kan ikke tvangsfullbyrdes etter kapittel 7, jf. kommuneloven § 29-1, lov om interkommunale selskaper § 23 og helseforetaksloven § 5.

8. I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester skal § 2-3 b andre ledd lyde:

Fylkesmannen skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven kap. 1 til 9. Reglene i lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner kapittel 30 gjelder for denne tilsynsvirksomheten.

9. I lov 26. juni 1992 nr. 87 om forsøk i offentlig forvaltning skal lovens tittel lyde:

Lov 26. juni 1992 nr. 87 om forsøk i offentlig forvaltning (forsøksloven)

10. I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer skal § 7-10 a nytt tredje ledd lyde:

Kommuneloven kapittel 30 gjelder når det føres tilsyn med kommuner.

11. I lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke skal § 15 sjette ledd lyde:

Kommunen kan ta opp lån for finansiering av sine forpliktelser etter første ledd bokstav a og b. De nærmere vilkår for kommunens låneopptak fremgår av kommuneloven.

12. I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:

§ 11-1 tredje ledd skal lyde:

Dersom samarbeidsutvalet får delegert styringsoppgåver frå kommunen, kan kommunen nemne opp fleire representantar til utvalet. Kommunen kan nemne opp samarbeidsutvalet som styre for skolen etter kommuneloven § 5-10 og § 10-8. Dersom kommunen nemner opp eit anna styre for skolen enn samarbeidsutvalet, skal

minst to representantar for foreldrerådet vere med i styret. Inga av gruppene elevar, tilsette eller foreldre kan ha fleirtal i styret aleine. Rektor har rett til å møte, tale og komme med framlegg.

§ 11-5 tredje ledd skal lyde:

Fylkeskommunen kan nemne opp skoleutvalet som styre for skolen etter kommuneloven § 5-10 og § 10-8. Dersom fylkeskommunen nemner opp eit anna styre for skolen enn skoleutvalet, skal minst to representantar for elevrådet vere med i styret. Inga av gruppene elevar eller tilsette kan ha fleirtal i styret aleine.

§ 11-8 skal lyde:

§ 11-8. *Elevrepresentantar i fylkeskommunale nemnder*

Representantar for elevane i vidaregåande opplæring har møte- og talerett i fylkeskommunale nemnder etter tilsvarande reglar som gjeld tilsette, jf. kommuneloven § 13-4.

§ 12-3 syvende ledd skal lyde:

Kommuneloven § 7-2 tredje ledd gjeld ikkje for oppnemning av medlemmer til yrkesopplæringsnemnda.

§ 14-1 skal lyde:

§ 14-1. *Statlig tilsyn*

Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunane og fylkeskommunane oppfyller dei pliktene dei er pålagde i eller i medhald av opplæringslova kapittel 1-16 (kommunepliktene). Reglane i kommuneloven kapittel 30 gjeld for denne tilsynsverksemda.

Departementet fører tilsyn med at andre plikter i eller i medhald av opplæringslova enn kommunepliktene blir oppfylte. Reglane i kommuneloven §§ 30-3 og 30-4 gjeld tilsvarande for tilsynsverksemd etter dette leddet.

13. I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper (IKS-loven)

§ 10 syvende ledd skal lyde:

I selskap som har 30 eller færre ansatte, har representanter for de ansatte i selskapet tilsvarende møterett i styret som etter kommuneloven § 13-4 første ledd.

§ 14 nytt fjerde ledd skal lyde:

Daglig leder er ansvarlig for internkontroll med lovpålagte oppgaver som selskapet utfører på vegne av kommuner. Kommuneloven § 25-1 gjelder på tilsvarende måte så langt den passer.

§ 15 skal lyde:

§ 15. *Inhabilitet*

Om inhabilitet for selskapets ansatte og medlemmer av selskapets styrende organer gjelder kommuneloven § 13-3 og § 11-10 tilsvarende.

§ 22 tredje ledd skal lyde:

Dersom en av deltakerne er underlagt reglene i kommuneloven kapittel 28, skal selskapets vedtak om opptak av lån eller vedtak om langsiktig avtale om leie av bygninger, anlegg og varige driftsmidler som kan påføre selskapet utgifter utover de fire neste budsjettår, godkjennes av departementet.

§ 31 andre ledd skal lyde:

Deltakere som det er truffet vedtak om betalingsinnstilling for, jf. kommuneloven § 29-2, kan så lenge betalingsinnstillingen er i kraft, ikke utelukkes på grunn av misligholdt av betalingsforpliktelser overfor selskapet.

14. I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser gjøres følgende endringer:

§ 9 første ledd skal lyde:

Departementet avgjer om det skal setjast i gang utgreiing på grunnlag av initiativ etter § 8 og tar i tilfelle stilling til kva som er nødvendig omfang av denne. Avgjerd etter første punktum er ikkje enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b. Avgjerd om ikkje å setje i gang utgreiing bør likevel bli grunngitt i samsvar med reglane i forvaltningsloven § 25 og kan påklagast i samsvar med reglane i forvaltningsloven kapittel VI.

§ 12 fjerde ledd skal lyde:

Person som 1. november er busett i eit område som frå 1. januar i det etterfølgjande året på grunn av grenseendring kjem inn i ein annan kommune, blir rekna som busett i denne kommunen når det gjeld skatteplikta for det inntektsåret som byrjar den nemnte 1. januar, jf. skatteloven § 3-1 andre ledd.

§ 14 skal lyde:

§ 14. *Statlege avgiftskrav*

I samband med disposisjon som er ei direkte følgje av grenseendring etter lova her, skal det ikkje betalast dokumentavgift etter dokumentavgiftsloven § 6, tinglysingsgebyr etter tinglysingsloven § 12 b, gebyr etter kraftledningsregisterloven § 16 eller omregistreringsavgift etter motorkjøretøy- og båtavgiftsloven § 1.

§ 16 skal lyde:

§ 16. *Interkommunalt samarbeid*

Kommunar og fylkeskommunar som er med i interkommunalt samarbeid etter kommuneloven kapittel 18, 19, 20, § 31-2, IKS-loven eller kommunal særlovgiving, kan innan eitt år frå iverksetjing av ei grenseendring seie opp deltakarforholdet sitt med ein frist på seks månader. Innan den same fristen kan også kvar av partane krevje at vedtektene for samarbeidet eller selskapsavtalen blir vurderte på nytt. Reglane som kommunane er samde om i samarbeidsavtalen etter kommuneloven §§ 18-4, 19-4 og 20-4 eller reglane i kommuneloven § 31-2, og reglane i IKS-loven § 30 gjeld elles tilsvarande i slike tilfelle.

§ 16 a skal lyde:

§ 16 a. *Innmelding i ROBEK-registeret ved samanslåing*

Dersom éin eller fleire av kommunane eller fylkeskommunane som skal slåast saman, står i ROBEK-registeret etter kommuneloven § 28-1 første ledd, kan departementet fram til samanslåinga vert sett i verk, bestemme at den nye kommunen eller fylkeskommunen skal førast inn i ROBEK-registeret. Dette gjeld berre dersom ein må rekne med at den nye kommunen eller fylkeskommunen vil ta over eit så stort meirforbruk frå før samanslåinga at det er behov for å kontrollere årsbudsjettet og låneopptak.

§ 23 fjerde ledd skal lyde:

Leiarane i nemndene og deira varamedlemmer skal ha dei eigenskapane som er føreskrivne for dommarar, jf. domstolsloven §§ 53 og 54 andre ledd. Reglane i domstolsloven kapittel 6 om ugildskap gjeld tilsvarande for medlemmene av skjønnsnemnda og overskjønnsnemnda. Departementet avgjer spørsmål om ugildskap for leiarane i nemndene og deira varamedlemmer. Elles blir slike spørsmål avgjort av vedkomande nemndleiar.

§ 26 første ledd sjette punktum skal lyde:

Reglane i kommuneloven om val og saksbehandling i folkevalde organ gjeld elles tilsvarande.

§ 26 andre ledd skal lyde:

Kommunane eller fylkeskommunane kan også opprette eit felles partssamansett utval etter kommuneloven § 5-11 for behandling av saker som gjeld forholdet mellom den nye eininga som arbeidsgivar og dei tilsette.

§ 26 femte ledd skal lyde:

Nemnda kan få fullmakt til å tilsetje personale i den nye eininga. Dette omfattar også tilsetjing av kommunedirektør og revisor. Tilsetjing av revisor skjer på bakgrunn av innstilling frå kontrollutvala. Nemnda kan òg få fullmakt til å vidareføre deltaking i interkommunalt samarbeid om revisjon eller vidareføre avtale med annan revisor. Tilsvarande gjeld for sekretariatet for kontrollutvalet. Slikt vedtak skjer etter innstilling frå kontrollutvala.

§ 26 syvende ledd skal lyde:

Reglane i kommuneloven om møte- og talerett for ordførar, leiar av kommuneråd eller fylkesråd, kommunedirektør og tilsette gjeld tilsvarande for nemnda. Reglane i kommuneloven kapittel 27 om lovlegkontroll gjeld tilsvarande for avgjerder fellesnemnda tek.

§ 27 første ledd tredje punktum skal lyde:

Elles gjeld reglane i kommuneloven § 7-1 første til fjerde ledd om konstituerande møte o.a. i kommunestyre og fylkesting.

15. I lov 14. desember 2001 nr. 95 om beskyttelse av supplerende pensjonsrettigheter for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som flytter innenfor EØS-området skal § 2 lyde:

§ 2. *Lovens virkeområde*

Loven gjelder pensjonsordninger som nevnt i nr. 1 til 7 når de skal gi arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende rett til alderspensjon og eventuelt uførepensjon og etterlattepensjon i tillegg til eller i stedet for tilsvarende lovbaserte trygdeytelser (supplerende pensjonsordninger):

1. pensjonsordninger opprettet i livsforsikringsselskap, pensjonskasse, bank eller forvaltningsselskap for verdipapirfond og som omfattes av lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon eller lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold,
2. kommunale pensjonsordninger som omfattes av lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner §§ 8-7 og 13-5 med tilhørende forskrifter,
3. andre kollektive pensjonsordninger i pensjonskasse eller livsforsikringsselskap enn de som er nevnt under 1 og 2,
4. avtalebaserte pensjonsordninger hvor ytelsene utbetales over foretakets drift,
5. pensjonsfond som omfattes av lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon § 16-2 23. ledd,
6. avtaler om pensjonsordning for selvstendig næringsdrivende,
7. sykehjelps- og pensjonsordningen for leger.

16. I lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver skal § 31 a andre ledd lyde:

For tilsyn med lovligheten av kommunenes gjennomføring av plikter etter §§ 9 til 16 gjelder kommuneloven kapittel 30.

17. I lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer gjøres følgende endringer:

§ 3-3 tredje ledd skal lyde:

(3) Utelukket fra valg til fylkestinget eller kommunestyret er:
a) fylkesmannen og assisterende fylkesmann og
b) den som i vedkommende kommune eller fylkeskommune er
- kommunedirektør eller dennes stedfortreder,
- kommunalsjefer, etatssjefer og ledere på tilsvarende nivå,
- sekretær for kommunestyret eller fylkestinget,
- ansvarlig for regnskapsfunksjonen,

- den som foretar revisjon for kommunen eller fylkeskommunen.

§ 13-4 femte ledd skal lyde:

(5) Bestemmelsene i kommuneloven kapittel 27 om lovlighetskontroll gjelder tilsvarende. Fristen for å fremsette begjæring om lovlighetskontroll er likevel sju dager etter at fylkestinget eller kommunestyret har truffet vedtak etter første ledd.

18. I lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere skal § 23 andre ledd lyde:

Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsyn etter første ledd.

19. I lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar skal § 7-2 femte ledd lyde:

Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunane og fylkeskommunane oppfyller dei pliktene dei er pålagde i eller i medhold av §§ 3-3, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8 og 3-10. Reglane i kommuneloven kapittel 30 gjeld for denne tilsynsverksemda.

20. I lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. skal § 6 andre ledd lyde:

Krav om kompensasjon medtas i oppgaven for den periode beløpet er registrert i regnskapssystemet etter regnskapsbestemmelsene som følger av kommuneloven eller bokført i regnskapssystemet etter bestemmelsene i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven) eller i forskrift gitt i medhold av loven.

21. I lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge skal § 6 fjerde ledd lyde:

Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 14-19 gjelder ikke for indirekte garantier som fylkeskommunene stiller overfor selskapet.

22. I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager skal § 9 første ledd lyde:

Fylkesmannen fører tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter som barnehagemyndighet etter § 8, kapittel IV, V og V A. Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsynsvirksomheten.

23. I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav skal § 13-2 lyde:

§ 13-2. *Skyldnerens motregningsadgang*

Skyldneren kan kreve at innkrevingsmyndighetene motregner når vilkårene i § 13-1 er til stede, jf. likevel begrensningene i kommuneloven § 14-22.

24. I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke skal § 8 første ledd lyde:

Valget av styremedlemmer og varamedlemmer holdes som forholdsvalg som nevnt i kommuneloven §§ 7-5 og 7-6 dersom minst ett medlem av organet krever det.

25. I lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering gjøres følgende endringer:

§ 5 a andre ledd tredje punktum skal lyde:
Kommunen kan etter avtale overlate til ein annan kommune etter reglane i kommunelova kapittel 20, eller til sentral matrikkelstyresmakt, å føre matrikkelen på sine vegner.

§ 28 skal lyde:

§ 28. *Tilsyn med matrikkelføringa*

Sentral matrikkelstyresmakt skal føre tilsyn med at matrikkelen blir ført i samsvar med lov og forskrift, og kan gi pålegg om retting av opplysningar eller andre tiltak for å rette opp manglar ved måten føringa skjer på. Reglane i kommunelova kapittel 30 gjeld for tilsyn med kommunane.

26. I lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd gjøres følgende endringer:

§ 5 andre ledd skal lyde:

For dokument som er utarbeidde av eller til Riksrevisjonen i saker som han vurderer å leggje fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontrollen, gjeld innsyn først når saka er motteken i Stortinget, eller når Riksrevisjonen har varsla vedkommande organ om at saka er ferdigbehandla, jf. lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen § 18 andre ledd. Innsyn kan utsetjast for dokument som er utarbeidde av eller til ein revisor for ein kommune eller fylkeskommune, i saker som revisoren skal rapportere til kontrollutvalet, jf. kommuneloven § 24-2 tredje ledd, inntil kontrollutvalet har motteke ein endeleg versjon av dokumentet.

§ 16 første ledd skal lyde:

Unntaka i §§ 14 og 15 gjeld ikkje:
a) saksframlegg med vedlegg til eit kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalt organ,
b) sakliste til møte i folkevalde organ i kommunar og fylkeskommunar,
c) dokument frå eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutval, revisjonsorgan og klagenemnder, og
d) dokument i saker der ei kommunal eller fylkeskommunal eining opptrer som ekstern part i høve til ei anna slik eining.

§ 14 gjeld likevel for dokument som blir utveksla mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutval og sekretariatet til utvalet. For kommunar og fylkeskommunar med parlamentarisk styreform gjeld §§ 14 og 15 likevel for saksframlegg med vedlegg og sakliste til førebuande møte i kommuneråd og fylkesråd der ein ikkje skal gjere vedtak eller leggje fram innstilling. §§ 14 og 15 gjeld også for dokument som eit folkevalt organ har kravd innsyn i etter kommuneloven § 11-13.

§ 16 andre ledd skal lyde:

Unntaket i § 14 gjeld ikkje for dokument frå eller til eit kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan eller eit kommunalt eller fylkeskommunalt føretak etter kommuneloven kapittel 9.

27. I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

§ 11-1 fjerde ledd skal lyde:

Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 14-2 bokstav a kan inngå i eller utgjøre handlingsdelen.

§ 11-4 andre ledd skal lyde:

For den årlige rullering av kommuneplanens handlingsdel, jf. § 11-1, skal kommunen innhente synspunkter fra berørte statlige og regionale organer og andre som har ansvar for gjennomføring av tiltak i handlingsdelen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 14 dager før kommunestyrets behandling.

28. I lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann gjøres følgende endringer:

§ 10 første ledd skal lyde:

Myndighet som etter denne loven tilligger kommunen, kan delegeres til en vertskommune, jf. lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) kapittel 20, og til selskap etablert i henhold til lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper (IKS-loven).

§ 47 andre ledd skal lyde:

Havnekapitalen skal holdes regnskapsmessig atskilt fra kommunens øvrige midler. For havnevirksomhet som ikke er omfattet av § 1-2 i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (regnskapsloven) eller av særlige regnskapsregler fastsatt i eller i medhold av lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) eller annen lovgivning, skal det utarbeides resultatregnskap og årsberetning etter reglene i regnskapsloven, med mindre det i forskrift fastsatt av departementet er gjort unntak fra dette kravet.

§ 52 andre ledd skal lyde:

Departementet fører tilsyn med kommunens plikter etter § 15 første ledd første punktum, § 40 tredje ledd, § 47 annet ledd, § 48 første ledd og § 51 annet ledd. Tilsynet skjer i henhold til lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) kapittel 30.

29. I lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbod skal § 9 andre ledd lyde:

Reglane i kommuneloven kapittel 30 gjeld for den tilsynsverksemda som er nemnd i første leddet.

30. I lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen skal § 9 andre ledd lyde:

Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsyn etter første ledd.

31. I lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret skal § 29 tredje ledd lyde:

For tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter §§ 12, 13, 14, 15, 20 og 21 gjelder kommuneloven kapittel 30.

32. I lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid skal § 31 andre ledd lyde:

Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsynsvirksomheten etter første ledd.

33. I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal § 12-3 andre ledd første punktum lyde:

Kommuneloven kapittel 30 gjelder tilsvarende for tilsynsvirksomheten etter første ledd, med unntak av § 30-4.

34. I lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12. *Statlig tilsyn med kommunen og fylkeskommunen*

Fylkesmannen fører tilsyn med kommunens og fylkeskommunens oppfyllelse av plikter gitt etter § 11 første ledd og i forskrifter med hjemmel i § 11 andre ledd. Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for slikt tilsyn.

§ 22 skal lyde:

§ 22. *Sanksjoner overfor kommuner og fylkeskommuner*

For håndheving av sanksjoner overfor kommuner og fylkeskommuner gjelder bestemmelsene i kommuneloven kapittel 30. §§ 19 og 20 i loven her gjelder i tillegg.

35. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 1-4 a første ledd bokstav c skal lyde:

c) opphever kommunens eller fylkeskommunens avgjørelse etter lovlighetskontroll, jf. kommuneloven kapittel 27.

§ 1-4 a tredje ledd skal lyde:

Første ledd gjelder tilsvarende for samarbeidskommuner i et vertskommunesamarbeid, jf. kommuneloven kapittel 20, og for Longyearbyen lokalstyre.

Ikr. 1 nov 2019 (iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

0 Endret ved lover 24 mai 2019 nr. 17, 21 juni 2019 nr. 55.

PS 75/19 Orienteringer

Verdal kommune
Sakspapir

Spørsmål fra Trine Reitan (AP) - ufrivillig deltid

Saksbehandler:	Bjørn Iversen	**Arkivref:**
E-post:	bjorn.iversen@verdal.kommune.no	2019/3223 - /
Tlf.:	952 83 946	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Kommunestyre	26.08.2019	76/19

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Representanten Trine Reitan (AP) har stilt følgende spørsmål til ordfører:

«Jeg vet jeg bringer på banen et tema vi som kommune over tid har jobbet med og som er svært komplisert. Det er gjennomført en rekke forsøk i kommune Norge, men det er ingen kommuner som har lyktes 100% med å bli kvitt ufrivillig deltid.

Verdal kommune har satt fokus på dette tidligere og fattet de nødvendige vedtak for å skape endring:

- I 2003 satt ned en gruppe for å redusere antallet små deltidsstillinger, primært innen pleie- og omsorgssektoren
- I 2008 – 2009 hadde vi et sykefraværsprosjekt der vi økte grunnbemanningen for å se om det hadde effekt på sykefraværet.
- I 2012-2013 var Verdal kommune, med i ett prosjekt «Sammen om en bedre kommune» hvor fokuset vårt var ufrivillig deltid.

Vi har i stor grad lykkes med de tiltakene som er blitt satt inn, vi har hevet den gjennomsnittlige stillingsbrøken. Men vi har fortsatt en vei å gå i kommunen. Deltidskultur som begrep har fått et stort nasjonalt fokus både før og i pågående valgkamp fra fagforeningshold. Det er viktig for oss å sette dette på dagsorden, selv om vi er på slutten av en valgperiode. Vi må kunne spørre om

det er en rettighet å jobbe deltid, eller om det er arbeidstakers helse som skal kreve tilrettelegging?

Men fokus hjelper som ordføreren pleier å si, og nå er det på tide og sette flombelysningen på dette temaet igjen. Vi må heller ikke være blind for våre naboers erfaringer, Levanger gjorde et velment forsøk på kun heltidsstillinger på nye Staup, dette ble svært vanskelig økonomisk.

Kan vi gjennom et planmessigarbeid mellom partene -administrasjon, tillitsvalgte og politikk få til enda en heving av gjennomsnittligstillingsprosent? -utvikle en strategi der vi ønsker deltidskulturen til livs?

Det er et viktig tema for mange av våre ansatte, ikke bare i helse og omsorgsektoren -og det er også et likestillingsspørsmål.

Hvordan vurderer ordføreren muligheten til å heve gjennomsnittligstillingsprosent, med et tettere partsamarbeid med fast punkt på møteagendaen som virkemiddel til å heve heltidskulturen?

Hvordan vi lykkes med en kulturendring i organisasjonen til forbedring i alle ledd?»

Ordfører vil besvare spørsmålet i møtet.

Verdal kommune
Sakspapir

Spørsmål fra Arvid Wold (MDG) - Ørin Nord

Saksbehandler:	Bjørn Iversen	**Arkivref:**
E-post:	bjorn.iversen@verdal.kommune.no	2018/6814 - /
Tlf.:	952 83 946	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Kommunestyre	26.08.2019	77/19

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Representanten Arvid Wold (MDG) har stilt følgende spørsmål til ordfører:

«På kommunestyremøtet 28.mai 2018 fremmet undertegnede en interpellasjon angående det krevende arbeid med å realisere Ørin Nord som nytt industriområde.
Interpellasjonen endt opp med to spørsmål som ordføreren svarte **ja** på.

1. Vil ordføreren sørge for at kommunen engasjerer seg for at overskuddsmasse fra den planlagte havneutbygginga blir anvendt på Ørin Nord, og at det blir framlagt sak for formannskapet om dette?

2. Vil ordføreren sørge for at det blir arbeidet inn mot Trøndelag Fylke, evt. via regionrådet, samt inn mot statlige myndigheter, departement og andre relevante etater, for å få fram en finansieringsplan for Ørin Nord, og at formannskapet får seg forelagt en sak om dette i løpet av året?

«I løpet av året» i denne sammenheng gjaldt året 2018.

Spørsmål 1: Kan ordføreren redegjøre for hvordan de to spørsmålene er forsøkt fulgt opp, og hva som er den faktiske situasjonen på disse områdene per dags dato?

Spørsmål 2: Har ordføreren, med sin mangeårige rutine og erfaring, klare tips eller råd til sin etterfølger mht. å få realisert Ørin Nord i rimelig nær framtid, i og med at det må ses på som en krevende, men viktig oppgave?»

Ordfører vil besvare spørsmålet i møtet.

B-sak: Tilbud om kjøp av eiendom

Saksbehandler:	Jostein Grimstad	**Arkivref:**
E-post:	jostein.grimstad@verdal.kommune.no	2019/3217 - /
Tlf.:	958 48 148	

Saksordfører: (Ingen)

§13 - Underlagt taushetsplikt

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Formannskap	22.08.2019	96/19
Kommunestyre	26.08.2019	78/19

Saksprotokoll i Formannskap - 22.08.2019

BEHANDLING:
Saken ble enstemmig vedtatt satt opp på saklisten og ble utdelt i møtet.

Møtet ble enstemmig vedtatt lukket i henhold til kommunelovens § 31.2.

Ved votering ble rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:
1. Verdal kommune aksepterer kjøp av Åkervegen 2 (gnr. 282, bnr. 82), fra Coop Midt-Norge SA til kr. 6 mill + omkostninger, finansiert ved bruk av egenkapital fra ubundet investeringsfond.
2. Rådmann får fullmakt til å sluttføre transaksjonen.

Rådmannens innstilling:

3. Verdal kommune aksepterer kjøp av Åkervegen 2 (gnr. 282, bnr. 82), fra Coop Midt-Norge SA til kr. 6 mill + omkostninger, finansiert ved bruk av egenkapital fra ubundet investeringsfond.
4. Rådmann får fullmakt til å sluttføre transaksjonen.

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

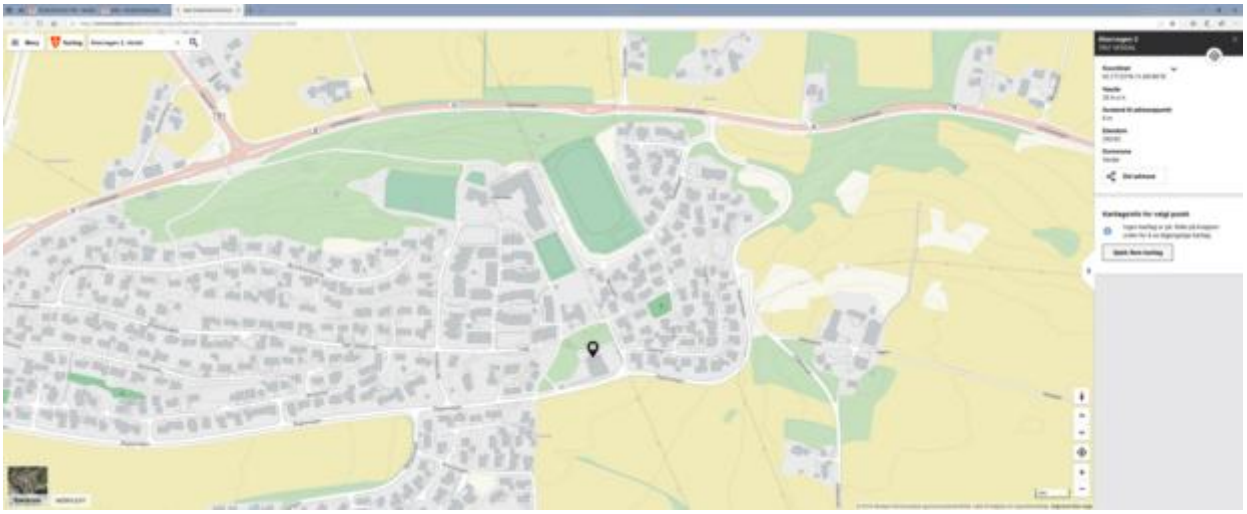
I et formannskapsmøte før sommeren orienterte rådmannen om at det var opprettet dialog med Coop Midt-Norge SA om muligheter for å kjøpe tomt (Åkervegen 2, gnr. 282, bnr. 82), etter at driften ved Coop Prix Vinne skulle opphøre.

Denne dialogen har foregått i det små gjennom sommeren.

Coop Midt-Norge sin utgangsposisjon har vært at et salg skal gi mest mulig inntekt til foretaket, og gjennom det utbytte til medlemmene. Samvirkeforetaket har også framført at det har vært betydelig interesse for eiendommen knyttet til kunnskap om at driften ved lokasjonen skulle avvikles. I sin opprinnelige plan ville Coop legge ut eiendommen til åpent salg, slik at markedet ble testet på prisnivå.

Fredag 16. august ble rådmannen kontaktet med et konkret tilbud om kjøp av arealet uten prøving i markedet. Vurderingen til grunn for dette skrives som *«….antar videre utvikling og bruk av eiendommen, samfunnsmessig er mest tjent med at Verdal kommune overtar eierforholdet.»*

Kartet viser eiendommens plassering.

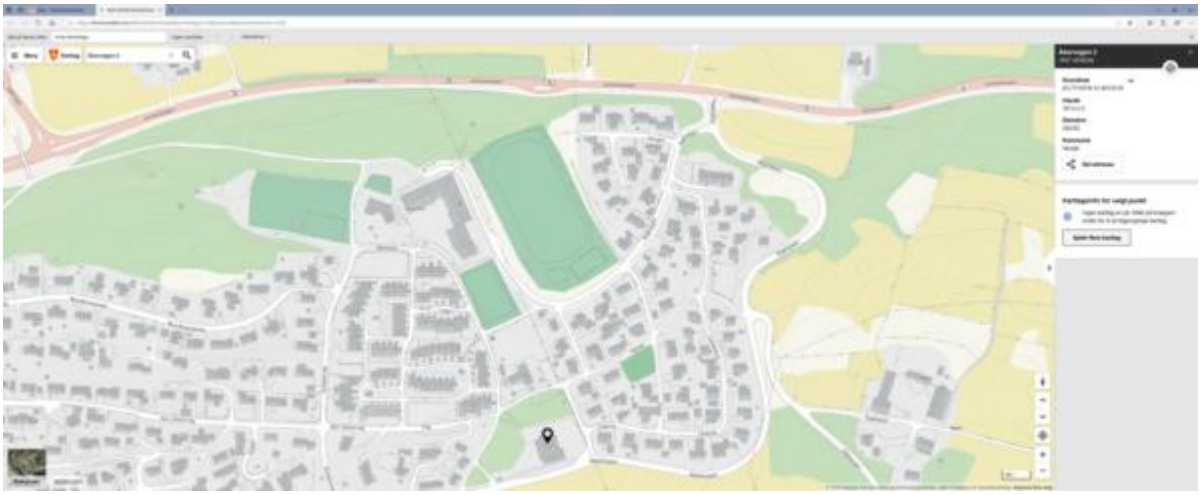
Vurdering:

Eiendommen ligger svært godt til rette for etablering av ny barnehage, slik at hele strekket mellom Baglanvegen og Jamtlandsvegen består av aktivitetspark, idrettsanlegg, skole og barnehage. Dagens Vinne barnehage er naboeiendommen (Åkervegen 6) i retning skolen, og Verdal kommune vil ved kjøp eie et sammenhengende område, som beskrevet.

Tomten ligger inntil Baglanvegen, og har med det svært god beliggenhet i området med tanke på trafikkflyt til/fra en barnehage. Området som sådan er for øvrig også godt tilrettelagt med gang- og sykkelstier. Det kan også åpne seg muligheter for å legge til rette for annet kjøremønster også

til skole og idrettsanlegg ved å erverve tomten, det er et av mulighetsbildene som må vurderes nærmere – som tillegg til det primære formålet å sikre arealer for barnehageutvikling.

Ved å kjøpe eiendommen har kommunen sikret arealer for langsiktige utviklingsmuligheter, og skaper rom for utvikling av denne type tjenestetilbud ved innbyggervekst.

Den aktuelle tomten er av Coop opplyst å være ca 5,3 da og prisforlangende er kr 6,0 mill + omkostninger.

Rådmannens vurdering er at kommunen bør akseptere Coop Midt-Norges tilbud om kjøp av eiendommen til prisforlangende. En eiendom av den opplyste størrelsen, beliggende der den gjør, med de langsiktige perspektivene vi kan ha for et samlet område gjør at dette vurderes som en langsiktig helt riktig posisjonering.

Frist for tilbakemelding til Coop Midt-Norge er satt til 27. august kl 16. Coop vil ved et nei fra kommunen tilby eiendommen i det åpne markedet. Rådmannen har grunn til å anta at prisantydning da vil være samme beløp som vi nå er tilbudt å kjøpe for. Det kan medføre at prisen blir høyere, men også at markedet priser den lavere. Etter rådmannens vurdering er sannsynligheten for særlig lavere pris ikke stor, i og med at inntjeningspotensialet for boliger på tomten med relativt tett bebyggelse kan være godt.

En ny barnehage vil erstatte dagens Vinne barnehage og Kanutten barnehage. Dagens Vinne barnehage er omtalt m.h.t. beliggenhet, mens beliggenheten for Kanutten tilsier at det må vurderes om dette skal avhendes for andre formål.

Finansiering av kjøp foreslår rådmannen gjøres ved at midler Stiklestad i.l har betalt tilbake etter lån av midler som forskudd på spillemidler, jf PS 10/19 i kommunestyret 25. februar 2019, avsettes til ubundet investeringsfond og brukes til å egenfinansiere kjøpet. Det tilbakebetalte lånet er på kr 7,3 mill, og overskytende ca kr 1 mill blir da stående som tilgjengelig investeringsfond.